EBUBEKİR CÂBİR EL-CEZÂİRÎ

En Kolay TEFSİR

mektup

اَعُوذُبِاللّٰه مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَن الرَّحِيمْ

Ebubekir Câbir el-Cezâirî
Mescid-i Nebevî-i Şerif Vâizi

EN KOLAY TEFSİR
(EYSERU'T-TEFÂSİR)

Mektup Yayınları: 39

Yayına hazırlayan
RECEP ÖZKAN,
EMİNE ÖZKAN ŞENLİKOĞLU

Arapça adı
EYSERU'T-TEFÂSİR

Yayın Danışmanı
ZİYA ERYILMAZ

Türkçe Kontrol
AHMET KÜÇÜKAĞA

Dizgi-Mizampaj
MET & FAN

Baskı
ÖZENER MATBAASI
Tel: 0(212) 612 50 70

Cilt
SEZGİN NEŞRİYAT
Tel: 517 79 88

Mektup Yayınları

Yavuzselim Caddesi No: 19 34240 - Fatih-İSTANBUL
Tel: 525 27 06 - 521 83 10 - Fax: 534 18 71

Tercüme Kurulu

Ziya ERYILMAZ
Salih UÇAN
Vahdettin İNCE
Ahmet ÖZDEMİR
Ali KELEŞ
Ahmet VAROL

6. CİLT

ÇEVİRİ: Altıncı Cilt

Vahdettin İNCE
Ali KELEŞ
Ahmet ÖZDEMİR

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ
عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ ﴿٣٨﴾
أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ
لَقَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِن دِيَارِهِم بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا
أَن يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ
لَّهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا
اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا ۗ وَلَيَنصُرَنَّ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ
عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾ الَّذِينَ إِن مَّكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنكَرِ ۗ وَلِلَّهِ
عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾

38- Allah inananları savunur. Allah hiçbir hain, nankörü sevmez.

39- Kendileriyle savaşılan mü'minlere, karşı koyma izni verildi. Çünkü onlara zulmedilmiştir ve şüphesiz Allah, onlara yardım etmeye kâdirdir.

40- Onlar, sırf "Rabb'imiz Allah'tır," dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkarıldılar. Eğer Allah'ın bazı insanları diğer bazılarıyle defetmesi olmasaydı, içlerinde Allah'ın ismi çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler yıkılırdı. Fa-

kat Allah, bazı insanları güçlendirerek, onlar vasıtasıyla, mü'min kullarını savunur. Kendisine inananlar ile, isminin anıldığı mabedleri korur. Allah, kendi dinine yardım edene elbette yardım eder. Kuşkusuz Allah, kuvvetlidir, galibdir.

41- O Allah'ın dinine yardım edenleri yer yüzünde iktidara getirdiğimiz takdirde zorbaların yoluna sapmazlar, bilakis namazı kılarlar, zekatı verirler, iyiliği emrederler, kötülükten vazgeçirmeğe çalışırlar. Bütün işlerin sonu Allah'a aittir her şey sonunda O'na varacaktır.

SÖZLÜK

يُدَافِعُ — Defeder. Müşriklerin saldırılarını ve sinsi tuzaklarını defeder.

خَوَّانٌ — Hainler. Kendisine emanet edilen şeylere çokça ihanet eden, sözünde durmayan.

كَفُورٌ — İnkar ettiler. Nankörlük ettiler. Rabbini, O'nun kitabını ve Rasûlünü inkar eden. Nimetlerine karşı nankörlük eden.

بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا — Onların haksız olarak zulmetmelerinden dolayı. Müşriklerin kendilerine zulmetmelerinden dolayı.

بِغَيْرِ حَقٍّ — Onları yurtlarından çıkarmayı gerektirecek haklı bir neden olmaksızın.

إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ — "Gerçek Rabbimiz Allah'tır" demelerinden başka. Yani birini, doğru söz söyledi diye yurdundan mı çıkarmak gerekir?

صَوَامِعُ وَ بِيَعٌ — Manastırlar ve kiliseler.

وَ صَلَوَاتٌ — Havralar. İbranice de bu kelimenin tekili "Salusa"dır.

وَ مَسَاجِدُ — Mescidler. Müslümanların içinde namaz kıldıkları mekanlar.

مَنْ يَنْصُرُهُ — Kim ona yardım ederse. Kim Allah'ın dinine ve mü'min kullarına yardım ederse.

قَوِيٌّ عَزِيزٌ — Aziz ve güçlü. Dilediğini yapabilecek güçtedir. Üstün iradelidir, kimse iradesini önleyemez.

إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ — Eğer biz onları yeryüzünde yerleştirirsek. Düşmanlarına karşı mü'minlere yardım eder, kendilerini ülkelere hakim kılarsak, idareyi ellerine verirsek.

وَ لِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ — Ve işlerin sonu Allah içindir. Tüm canlılar sonunda Allah'a döneceklerdir. Ödül ve cezalarını O'ndan alacaklardır.

AÇIKLAMA

Ayetlerin akışı, mü'minleri doğru yola iletme, eğitme ve yol göstericilik yapma amacına yönelik açıklamalarla devam ediyor.

"Şüphesiz Allah, müşriklerin saldırı ve sinsi tuzaklarını iman edenlerden uzaklaştırmaktadır."

Müşriklerin onlara yönelik saldırılarını sonuçsuz kılar, sinsi tuzaklarına, hileli düzenlerine karşı onları korur.

"Gerçekten Allah, hain ve nankör olan kimseyi sevmez."

Bu ifade, az önceki ifadenin gerekçesi niteliğindedir. Burada kastedilenler Allah Rasûlünü ve mü'minleri Mescid-i Haram'dan alıkoyan müşriklerdir. Onlar emanete ve vaadlerine ihanet ederler. Rablerini, elçisini, kitabını ve tebliğ ettiği Allah'ın emirlerini inkar eden kafirlerdir. Hiç kuşkusuz, Yüce Allah'ın kafirleri sevmemesi, aleyhlerinedir, kesinlikle lehlerine değildir. Bunun anlamı şudur: Allah, inancında samimi, emanete ve vaadine riayet eden ve Rabbine itaatkâr olan mü'minleri sever. Allah mü'minleri sever, onları savunur, düşmanlarına karşı onları koruma altına alır.

"Kendilerine savaş açılana, savaşma izni verildi."

Âyeti kerimede geçen kelime, ism-i fail olarak kabul edilirse, "Savaşabilecek durumda olanlar" şeklinde bir anlam elde edilir. Eğer, ism-i meful olarak kabul edilirse, bu sefer "müşrikler tarafından kendilerine savaş açılanlar" anlamı elde edilir. İşte Allah mü'minlere, müşrik düşmanlarına karşı savaşma iznini vermiştir. Bundan önce, ancak yüce Allah'ın bildiği bir hikmetten dolayı savaşmaları yasaktı. Kur'an-ı Kerim'de mü'minlere savaşma iznini bildiren ilk âyet budur.

"Şüphesiz Allah, onlara yardım etmeye güç yetirendir."

Yüce Allah desteğiyle, yardımıyla yanlarında olduğunu vurgulayarak mü'minlere güven aşılıyor. Hiç kuşkusuz Allah bunu yapmaya kâdirdir:

"Onlar haksız yere yurtlarından sürgün edilip çıkarıldılar."

"Rabbimiz Allah'tır," demekten başka, sınırdışı edilmelerini gerektirecek tek bir suçları yoktu. Bu ise onları yurtlarından, evlerinden çıkarmayı, sınır dışı etmeyi gerektirecek bir durum değildir. Bu ifade aynı zamanda, kendilerine neden savaşma izni verildiğini açıklamaya yöneliktir. Yüce Allah'ın yardımına layık olmaları da bu gerçeğe bağlı oluşlarından ileri geliyor.

"Eğer Allah'ın, insanların kimini kimiyle defetmesi olmasaydı."

Hak ehli aracılığı ile batıl ehlini defedip yenilgiye uğratmasaydı, batıl ehli yeryüzüne hâkim olacaktı. Bu âyette, "kimini kimiyle defetmek"ten maksat, sadece mü'minler vasıtasıyla kafirleri defetmek değil. Kafirle, kafiri, zalimle de zalimi savaştırmak suretiyle onların zulüm üzerine kurulu kuvvetlerinin kırılıp, defedileceğine de işaret vardır.

"Manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah'ın isminin çokça anıldığı mescidler, muhakkak yıkılıp giderdi."

Bu ifadede ise, savaş izninin bir diğer gerekçesi açıklanıyor.(1) Eğer Allah, mü'minleri galip getirip küfür ehlini yenilgiye uğratmasa, kafirler hakim o-lacak ve tüm mabedleri yıkacaklardır. Mü'minlerin tek ve ortaksız Allah'a ibadet etmelerine izin vermeyeceklerdir. Bu âyetler grubu ile ilgili sözlük kısmında söz konusu mabedler hakkında bilgi verilmiştir.

"Allah kendi dinine yardım edenlere kesin olarak yardım eder. Şüphesiz Allah güçlü olandır."

Allah'ın her şeye gücü yeter.

"Aziz olandır."

Üstün iradelidir. yardım etmek istediği kimseye kesinlikle yardım eder ve tüm yeryüzü karşısına dikilse de onu üstün getirir. Allah'ın yardım edeceği kimse, yeryüzünde sırf Allah'a kulluk edilsin, O'ndan başkasına ibadet edilmesin diye Allah yolunda savaşan kimsedir. İşte Allah'ın yardımını almanın yolu budur. Bu gerçeği bilmek gerekir.

"Onlar ki, yeryüzünde kendilerini yerleştirir, iktidar sahibi kılarsak."

Hakimiyeti ellerine verir, kendilerini idareci kılarsak, müşrikleri yenilgiye uğratıp, mü'minlerin ezici bir üstünlük kazanmalarını sağlarsak, Hakimiyeti yönetime geçip idareyi ele aldıklarında, kendilerinden istendiği şekliyle namazı kılarlar. Mallarından farz olan zekatı verirler. İyiliği yani, İslâm'a girmeyi emreder, İslâmı hayata hakim kılarlar. Münkeri, yani şirki, küfrü ve Allah, Rasûlüne karşı gelmeyi yasaklarlar. İşte bunlar Allah'ın yardımını en fazla hakeden kimselerdir. Çünkü Allah'ın dinine yardım etmek için savaş veriyorlar.

"Bütün işlerin sonu Allah'a aittir."

Her iş eninde sonunda Allah'a döner. Onlar hakkında hak ve adalet ilke-

(1) Bu ayetten anlaşılıyor ki: Yahudi ve hristiyanların tapınaklarını yıkmamız caiz değildir.

sine göre hükmeder. Salih ameli ödüllendirir, bozguncu ameli de cezalandırır. Burada işaret edilen, kıyamet günüdür. Şu halde insanlar, bir şey yaparken Allah'ı gözetmelidirler. Gizli açık O'ndan korkmalıdırlar. Sırf O'na güvenip dayanmalıdırlar. Hatalarından dönerek O'na yönelmelidirler. Çünük her işin sonu O'na varır.

SONUÇ

1- İnançlarında samimi olan gerçek 'müminlere Allah'ın yardım edeceği, kuşku bulunmayan bir gerçektir.

2- Allah kafirleri ve hainleri sevmez.

3- Yeryüzünde sırf Allah'a kulluk edilsin ve Allah'ın dostları mü'minler baskı görmesin, Allah'ın emri en yüce olsun diye savaşmak şeriatın kesin emridir.

4- Bu âyetler grubunda, cihad izninin, Yüce Allah'ın kendi uğrunda savaşan dostlarına yardım etmesinin sırrı açıklanıyor.

5- Yüce Alah'ın memleketler vasıtasıyla destekleyip, egemenliklerini pekiştirdiği mü'minlerin kurdukları devletin temel özellikleri şunlardır: Namaz kılmak... Zekat vermek... İyiliği emretmek... Kötülüğü yasaklamak...

وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ
قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودُ ﴿٤٢﴾ وَقَوْمُ إِبْرَٰهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٤٣﴾
وَأَصْحَٰبُ مَدْيَنَ وَكُذِّبَ مُوسَىٰ فَأَمْلَيْتُ لِلْكَٰفِرِينَ ثُمَّ
أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٤﴾ فَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَٰهَا
وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَبِئْرٍ مُّعَطَّلَةٍ
وَقَصْرٍ مَّشِيدٍ ﴿٤٥﴾ أَفَلَمْ يَسِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ

قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى
الْأَبْصَارُ وَلَٰكِن تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ﴿٤٦﴾

42- Ey Muhammed, eğer bunlar seni yalanlıyorlarsa bil ki bunlardan önce Nuh, Ad ve Semud kavmi de yalanlamıştı.

43- İbrahim kavmi ve Lut kavmi de yalanlamıştı.

44- Medyen halkı da yalanlamıştı; Musa da yalanlanmıştı. Ben de kafirlere bir süre vermiş, sonra onları yakalamıştım. Bak, benim onları inkarım görülmemiş biçimde cezalandırmam nasıl oldu!

45- Halkı zulmederken helak ettiğimiz nice şehir vardır ki duvarları alta yıkılan tavanlarının üstüne çökmüştür. Nice kullanılmaz olmuş kuyu ve nice ıssız kalmış sağlam köşk vardır!

46- Hiç yeryüzünde gezmediler mi ki kendilerinden önce mahvolanların yerlerini görsünler de düşünebilecekleri kalpleri, işitecekleri kulakları olsun akılları başlarına gelsin, hak sözünü işitsinler. Zira gözler kör olmaz çünkü gözlerin körlüğü geçici bir görme yetersizliğidir; fakat asıl göğüslerdeki kalpler kör olur. Asıl felaket, kalb gözünün, basiretin kör olmasıdır. Çünkü insana gerçekleri gösterecek odur. O göz burada kör oldu mu ahirette de kör olur. Ama dış göz kör olsa da kalb gözü kör değilse bir zararı yoktur. Nasıl olsa şu fani hayattan sonra basiret açılacaktır.

SÖZLÜK

وَ اِنْ يُكَذِّبُوكَ — Eğer onlar seni yalanlıyorsa. Eğer senin kavmin seni yalanlıyorsa, şüphesiz onlardan önce Hz. Nuh (a.s.)'ın kavmi de yalanlamıştı. Öyleyse sen bu tavırlarından dolayı üzülme. Çünkü kavmi tarafından yalanlanan tek peygamber, sen değilsin.

وَ اَصْحَابُ مَدْيَنَ — Ve Eshabı Medyen. Hz. Şuayb (a.s.)'ın kavmi.

وَ كُذِّبَ مُوسَى — Ve Musa Yalanlandı. Firavun ve soydaşları kıbtiler Musa'yı

yalanladılar.

فَأَمْلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ — Ve kafirlere mühlet verdim, sonra cezalandırdım. Kafirlere mühlet veririm onları cezalandırmada acele etmem.

ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ — Sonra köklerini kurutucu azapla onları kıskıvrak yakalayıverdim.

فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ — Ve ceza nasıl oldu. Nasılmış benim, onların yalanlamalarını ve inkarlarını reddim? Yerini bulur muymuş? Evet. Çünkü bu soru uslubu konuyu pekiştirmek içindir.

فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا — Altları üstlerine gelmiş bulunmaktadır.

بِئْرٍ مُعَطَّلَةٍ — Kullanılmaz durumdaki kuyular. Halkı öldüğü için, su çıkarılma işi sona ermiş, böylece kuyular harab olmuştur.

وَ قَصْرٍ مَشِيدٍ — Yüksek saraylar.

فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ — Çünkü gözler kör olmaz. Bozukluk sadece gözlerinde değildir. Kalpleri heva ve heves ile körelmiş, şehvet, cehalet ve sapıklık ehlini taklit etmek ile bozulmuş bulunmaktadır.

AÇIKLAMA

Mü'minlere yönelik yol gösterici İslâmi emirler arasında, kureyşlilere inanç ve tevhide bağlanma çağrısı yapılıyor. Bundan önce mü'minlere müşriklerle savaşma izni verilmişti. Bu iznin sonuçları açıklanmış ve Yüce Allah'ın mü'minlere yardım edeceği belirtilimşti. Sonuçta, her işin sonunun Allah'a varacağı, Yüce Allah'ın her işi hak ve adalet ilkelerine göre sonuçlandıracağı vurgulanmıştı... Bu âyetlerin girişinde ise, Yüce Allah elçisini teselli etmek amacı ile şöyle buyuruyor:

"Eğer seni yalanlıyorlarsa."

Ey Rasûl, eğer senin bildirdiğin tevhid mesajını, ölümden sonra diriliş, ceza ve kıyamet gününü yalanlıyorlarsa, üzülme.

"Onlardan önce de yalanlamışlardı."

Kureyşlilerin, Arapların, hristiyanların ve yahudilerin seni yalanlamalarından önce "Nuh ve Ad kavimleri de yalanlamışlardı." Hud kavmi "ve semud" salih kavmi "İbrahim'in kavmi ve Lut'un kavmi de kendi peygamberlerini yalanlamışlardı. Medyen halkı da. Musa da yalanlanmıştı."

Bu kavimler peygamberlerin getirmiş oldukları apaçık âyetleri yalanlamışlardı. Benim onlara ilişkin yasam şuydu: Ben onlara belli bir süre izin veri-

rim, onlarda istedikleri gibi yaşarlar. Küfrün, inantçılığın, zulmün ve diktatörlüğün son noktasına varınca da, azabımı haketmiş olurlar. O zaman da üstün iradeli ve her şeye güç yetiren Rab olarak onları kıskıvrak yakalarım.

"Nasılmış benim reddedişim."

Onların bu tutumlarını reddedip her şeyi alt üst edişim nasılmış? Rabbin sözünü kesinlikle yerine getirir. Sadece bu sözü edilen milletler suç üstü yakalanmadı.

"Nice ülkeler vardır ki."

Mal, nüfus ve hakimiyet bakımından nice süper ülkeler vardı ki" o ülkelerin halkları isyan içindeyken yıkıma uğrattık" zulüm, şirk ve ilahi emri yalanlama esasına dayalı bir hayat sürdürdükleri için hükümranlığına son verdik.

"Şimdi onların altları üstlerine gelmiştir."

Yerle bir olmuştur. Onlar tarafından kullanılan nice tatlı su kuyuları kullanılmaz haldedir. Nice yüksek saraylar, terkedilmiş, harab olmuş haldedir. O sarayların sahipleri birer birer ölüp gitmiştir.

Bu âyetlerin sonunda ise, Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Yeryüzünde gezip dolaşmıyorlar mı, böylece onların kendisiyle akledebilecek kalpleri ve işitebilecek kulakları oluversin."

Bu âyet-i kerimede Yüce Allah, Kureyşlileri ve Arap müşriklerini yeryüzünde dolaşmaya, daha önce yıkıma uğratılmış milletlerin kalıntıları üzerinde durup düşünmeye teşvik ediyor. Belki bu gözlem onlara yeni bir düşünce yeni bir dünya görüşü kazandırır. Canlı ve bilinçli kalpleri olur. Bunları görerek belki mesajımızı anlarlar. Kurtuluş ve mutluluk bahşedici davetimizi kulak ardı etmezler. Veya öğüt ve hayır nitelikli çağrıya kulak verirler. Kitabımız ve Rasûlümüz aracılığı ile yönelttiğimiz daveti dinlerler. Bilinçli kalpleri ve gerçeği algılayacak nitelikte kulakları olmadığı için, gören gözleri de onlara bir fayda sağlamaz.

"Çünkü doğrusu, gözler kör olmaz, ancak sinelerdeki kalpler körelir."

Bu davetin özü şudur: Yeryüzünde dolaşsınlar. Belki böylece gördüklerinden ibret verici dersler çıkarırlar. Kalplerini ve donuklaşmış diğer organlarını canlandırıcı öğütler alırlar.

SONUÇ

1- Peygamberleri, hak ve iyilik davetçilerini yalanlamak, inkarcı insan-

ların karekteristik bir özelliğidir. Bunun çeşitli sebèpleri vardır. En belirginleri; geçmişteki atalarını körü körüne taklit etmek. Maddi çıkarlarını korumak. Şirk ve günahlar dolayısıyle kalplerinin kararmış olması.

2- Kendilerine belli bir süre tanınıp hatalarından dönme fırsatı verildikten sonra Yüce Allah'ın zalim toplulukları ve halkları helak etmesi O'nun kudretinin bir göstergesidir.

3- Yıkıma uğratılmış toplumların kalıntılarından ibret verici manzaralar gözlemek ve olumlu dersler çıkarmaya çalışmak şeriat açısından olumlu bir davranıştır.

4- Ancak kalbin basiret gözüyle olaylardan ibret alınır, gözlerle değil. Nice kör kimseler vardır ki, gerçeği ve kurtuluş yolunu bulma açısından görenlerden daha olumlu bir konumdadırlar. Bu yüzden kul, gözünden çok basiretini korumaya çalışmalıdır. Kalbi öldürücü etkiye sahip bulunan yalandan, faydasız sözlerden hurafelerden, kibirden, kendini beğenmişlikten, Allah için olmayan sevgi ve nefretten kaçınmalıdır.

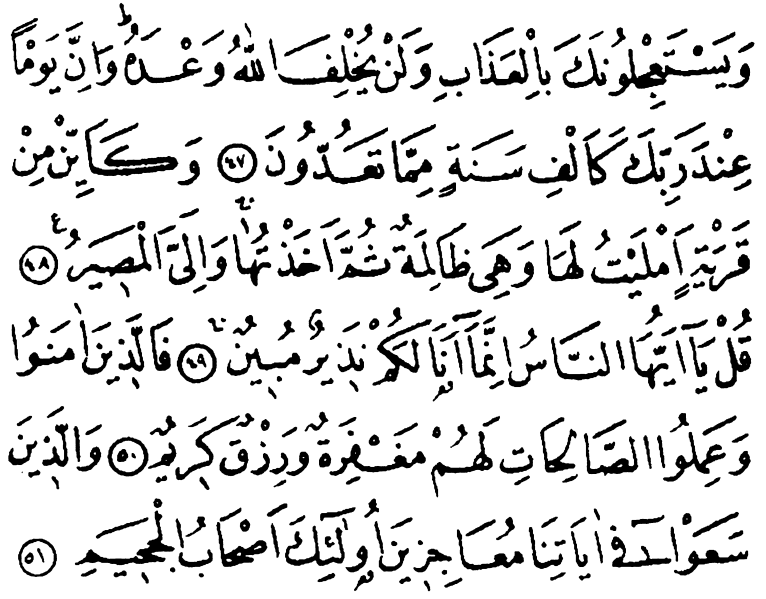

47- Senden azabı çabuk ist'iyorlar. Allah sözünden dönmez. Rabb'in yanında bir gün, sizin saydıklarınızdan bin yıl gibidir.

48- Nice ülkeler var ki zulmederken ona biraz süre vermişim, sonra onu yakalamışımdır. Sonunda dönüş ancak banadır.

49- De ki: "Ey insanlar, ben sizin için ancak apaçık bir uyarıcıyım."

50- İnanıp iyi işler yapanlar için mağfiret ve bol rızık vardır.

51- Âyetlerimizi etkisiz bırakmak için çılaşanlara gelince, onlar da cehennemin adamlarıdır.

SÖZLÜK

يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ — Azabı senden acele isterler. Kendilerini sakındırdığın Allah'ın azabının bir an önce başlarına gelmesini talep ederler.

كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ — Saydıklarınızdan bin sene gibidir. Yani Allah'ın katındaki bir gün dünyadaki zamanla bin seneye eşittir.

وَ كَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ — Nice ülkeler. Nice başkentler ve her türlü medeni unsuru barındıran nice yerleşim yerleri.

اَمْلَيْتُ لَهَا — Onlara süre tanıdım. Hayat sürelerini uzattım. Azaba çarptırma hususunda acele etmedim.

نَذِيرٌ مُبِينٌ — Açık uyarıcı. Küfür ve zulmün akibetine karşı açıkça uyaran.

لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَ رِزْقٌ كَرِيمٌ — Onlar için bağışlama ve bol rızık vardır. Günahları bağışlanacak ve cennette onur verici bir rızıkla ödüllendirileceklerdir.

سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ — Aciz bırakmak için âyetlerimizde çalışanlar. Büyük bir ciddiyet ve kararlılıkla insanları imandan ve âyetlerimizden, tevhidi mesajdan uzaklaştırıp şirk ve günaha dayalı bir hayat biçimini benimsetmeye çalışanlar.

AÇIKLAMA

Âyetlerin akışında hitap Rasûlüllah (s.a.v.) efendimize yöneliktir. Davet hareketinde sabırlı olmasına eziyetlere katlanmasına ilişkin emirler kendisine yöneltiliyor.

Bu arada Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Onlar senden, azabın çarçabuk getirilmesini istiyorlar."

Senin kavmin olan müşrikler, kendilerini tehdit ettiğin ve sakındırdığın azabın bir an önce başlarına getirmeni senden istiyorlar.

"Allah vaadine kesin olarak muhalefet etmez."

Yüce Allah bu azabın gerçekleşeceğini vaadetmişse, bu demektir ki, azab kesin olarak gerçekleşecektir. Nitekim bu tehdidin boş bir söz olmadığı Bedir savaşında açık biçimde görüldü.

"Gerçekten, senin Rabbinin katında bir gün, sizin saymakta olduklarınızdan bin yıl gibidir."

Bu yüzden Yüce Allah acele etmez, ama onlar acele ederler. Çünkü Allah katında bir gün, dünya günleri ile bin yıl eder. Dünya günleri ise, yirmi dört saatlik bir zaman dilimidir. Buna göre, Yüce Allah, onların bir gün sonra azab göreceklerini uygun görmüşse bu, bin yıl demektir. Yarım gün sonrasını öngörmüşse, bu da beşyüz yıl sonrası demektir. bu yüzden insanoğlu acele eder ve azabın geciktiğini sanır. Yüce Allah ise, öngördüğü vakitte vaadini gerçekleştirir. Suçluların acele etmeleri O'nun bu vaadini çabuklaştırmaz. Buna "Ankebut suresi'nde şöyle işaret ediliyor:

"Eğer tayin edilmiş bir vakit olmasaydı, herhalde onlara azab gelmiş olurdu."(1)

Bundan sonraki âyette ise Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Nice ülkeler vardır ki."

Nice büyük şehirler, memleketler vardır ki...

"Ben ona bir süre tanıdım."

Ona mühlet verdim, egemenlik ve yaşama müddetini arttırdım. Bu imkanlara rağmen onlar zulüm, şirk ve günaha dayalı hayat biçimlerini sürdürdüler. Ben de onları suç üstü yakalayıverdim.

"Dönüş yalnızca banadır."

Her şeyin akibeti bende noktalanır. Benden başka ilah, benim dışımda bir Rab yoktur. Şu halde müşriklerin azaba uğrama hususunda acele etmelerinin bir anlamı yoktur. Çünkü onlar dünyada azab görseler de, görmeseler de dönüşleri Yüce Allah'adır. Onları yaptıklarının tam karşılığı olarak cezalandıracaktır. Bu adalet ilkesine uygun bir yargılamadır ve onlar sonsuz mutsuzluk yurduna, cehenneme mahkum olacaklardır.

"De ki: ey insanlar, gerçekten ben sizin için yalnızca apaçık bir uyarıcıyım."

---

(1) Ankebut Sûresi: 53.

Ben ilah ve Rab olmadığım için, sizi azaba çarptırmak benim elimde değildir. Bana isyan etseniz size azab etme, itaat etsenizde sizi ödüllendirme yetkisine sahip değilim. Ben yalnızca bir kulum ve Rablerine baş kaldıranları O'nun azabı ile korkutma ve itaatkâr kullarını da rahmeti ile müjdeleme görevini üstlenmişim. Buna göre iman edip salih ameller işleyenler, dolayısıyle şirki ve günahları terkedenler için, günahların bağışlanması vardır. Rableri katında onur verici bir rızık, nimetler yurdu cennet vardır.

"Âyetlerimiz konusunda acze düşürücü çabalar harcayanlar."

İnsanları Allah'ın âyetlerinden uzaklaştırmaya çalışanlar. İnanmalarına engel olanlar, onlarla Allah'ın yol gösterici âyetlerinin arasına girenler, emrinde üstün ve dinine ve dostlarına yardım eden Allah'ı aciz bırakacaklarını sananlar, koyu bir sapıklık ve şirk içindedirler. Onlar ateşin ayrılmaz dostlarıdırlar(!). Orada sonsuza dek kalacaklardır.

SONUÇ

1- Acelecilik, insanın doğuştan gelen karekteristik özelliğidir. Ancak Allah ve Rasûlünden azabın bir an önce gelmesini istemek, bu hususta aceleci davranmak ahmaklık, aptallık, sapıklık ve küfürdür.

2- Allah katındaki yüceler aleminde olan şeyler, bu aşağı alemdeki şeylerden tamamen farklıdır.

3- Zulmün akibeti yıkımdır. Zalimlerden geriye harab olmuş, ıpıssız diyarlar kalır.

4- Peygamberlerin görevi; uyarı ve müjdeleme nitelikli tebliğdir, apaçık duyurudur. Başka değil.

5- Ayrıca âyetlerin akışı içinde mü'minlerle kafirlerin kıyamet günü karşılaşacakları akibet anlatılıyor.

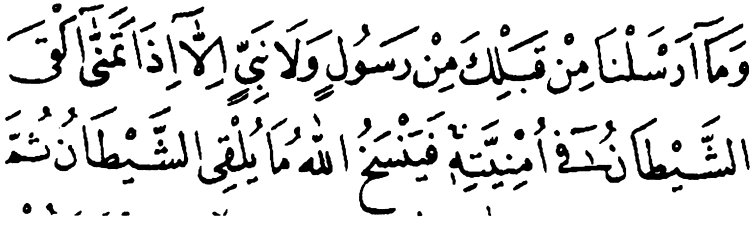

يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٢﴾ لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي
الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِّلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ
قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ
قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ
﴿٥٤﴾ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِّنْهُ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ
السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَقِيمٍ ﴿٥٥﴾
الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِّلَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٥٦﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٥٧﴾

52- Senden önce hiçbir resul ve nebi göndermemiştik ki o, temenni ettiği zaman şeytan onun temennisine bir düşünce atmış olmasın. Fakat Allah, şeytanın attığını siler, sonra kendi âyetlerini sağlamlaştırır Allah bilendir, hakimdir. (Her işini hikmetle yapandır).

53- Allah, böyle yapar ki şeytanın attığını, kalblerinde hastalık olanlar ve kalbleri katılaşanlar için bir imtihan yapsın; zalimler uzak bir ayrılık içindedirler.

54- Ve kendilerine ilim verilmiş olanlar da o Kur'an'ın, Rabbinden gelen gerçek olduğunu bilsinler de ona inansınlar; böyle-

ce kalbleri ona saygı duysun. Şüphesiz Allah, inananları mutlaka doğru yola iletir.

55- İnkar edenler ise ansızın o kıyamet saatı veya ölüm kendilerine gelinceye kafir o kişi hayırsız günün azıbı kendilerine gelinceye kadar o Kur'an'dan yana, kuşku içinde olacaktır.

56- O gün mülk Allah'ındır. O onların aralarında hükmeder. İnananlar ve iyi işler yapanlar nimet cennetlerindedirler.

57- İnkar edip âyetlerimizi yalanlayanlara da aşağılatan bir azab vardır.

SÖZLÜK

مِنْ رَسُولٍ وَ لاَ نَبِيٍّ — Ne Rasûl'den ne Nebiden. Resul; kendisine şeriat vahyedilen ve bunu tebliğ etmekle yükümlü bulunan insan demektir. Nebi ise, kendisinden önce tebliğ edilen şeriatı tasdiketmek, tebliğ etmek üzere görevlendirilen peygambere denir.

تَمَنَّى فِي أُمْنِيَّتِهِ — Dileği içinde okur veya okuyuşu içinde dilekte bulunur.

ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ — Sonra Allah âyetlerini hükmeder. Yani Allah'ın âyetlerine bazı şeyleri katmak ister ama buna asla gücü yetmez. Allah indireceği âyetlerini her türlü noksanlıklardan korunmuş olarak Peygamberine indirir. Daha sonra da inen âyetlerini kıyamete kadar korur..

فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ — Kalplerinde şirk ve şüphe hastalığı bulunanlar için bir imtihan olarak.

وَ الْقَاسِيَةُ قُلُوبُهُمْ — Kalpleri duyarlılığını yitirmiş kimseler. Müşrikler.

فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ — Kalpleri tatmin bulur ve derin bir saygı içinde ürperir.

فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ — Ondan, yani Kur'an'dan yana kuşku içindedirler.

عَذَابَ يَوْمٍ عَقِيمٍ — Acıklı günün azabı. Bedir günün azabı.

فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ — Naim cennetlerinde. Tarif edilmez nimetlerle dolu cennetler.

فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ — Aşağılatıcı, onur kırıcı bir azab vardır onlar için. Hem bedensel, hem de psikolojik bir azaptır bu.

AÇIKLAMA

Bu surenin akışı içinde, "eğer seni yalanlıyorlarsa..." şeklinde, peygam-

berimize yönelik teselli mahiyetindeki ilk hitaptan sonra, bir ikinci teselli amaçlı hitap başlıyor. Şöyle ki: peygamberimiz bir gün Kabe'de namaz kıldığı esnada, Necm suresini okuyordu. Müşrikler de onu dinliyorlardı.

"Gördünüz mü haber verin: Lat ve Uzza'yı ve üçüncü olan Menat'ı."(1) âyetine gelince, şeytan şu sözleri müşriklerin kulaklarına duyurdu: "Onlar ulu şahıslardır. Ve şefaatleri umulur," müşrikler duydukları bu sözlerden büyük sevinç duydular. Bu sözleri peygamberimizin okuduğunu sandılar. Peygamberimiz surenin sonunda secdeye varınca da onlar secdeye vardılar. İleri gelenlerinden biri hariç. Bu adam secde edemediği için yerden bir avuç toprak alarak ona secde etti. Bu olay üzerine Hz. muhammed'in kavmi ile uzlaştığı söylentisi yayıldı. Öyle ki, Habeşistan'a göç eden bir kısım müslüman Mekke'ye geri döndü. Bu duruma peygamberimiz çok üzüldü. Yüce Allah onu teselli amacı ile şu âyeti indirdi:(2)

"Biz senden önce hiç bir Resul ve Nebi göndermiş olmayalım ki?"

Allah'tan tebliğ etmek üzere bir emir alan veya daha önce gönderilmiş emri tasdikleyen hiç bir elçi ve nebi göndermiş olmayalım ki.

"O bir dilekte bulunduğu zaman."

İlahi emri okuduğu zaman.

"Şeytan onun isteğine bir kuşku katıp bırakmış olmasın."

Dostları olan kafirlerin kulaklarına saptırıcı sözler işittirir.

"Ama Allah, şeytanın katıp bırakmalarını giderir."

Siler ve geçersiz kılar.

"Sonra kendi âyetlerini sağlamlaştırıp pekiştirir."

Şeytanın katıp bıraktığı sözleri yok ettikten sonra, kendi âyetlerini sağlamlaştırır, fazlalık ve noksanlık kabul etmez hale getirir. Allah yarattıklarının durumlarını ve hareketlerini bilir. Hiçbir yönleri O'na gizli kalmaz. Yönetim ve hüküm koyma bir hikmete dayalıdır. Görevlendirdiği Rasûl ve Nebilere ilişkin kanunu budur. Öyleyse, ey Allah'ın rasulü üzülme!

Ardından Yüce Allah bu yasanın hikmetini açıklıyor:

"Şeytanın bu katıp bırakmaları."

---

(1) Necm Sûresi: 19-20.

(2) Garanik hadisesi olarak bilinen bu olayın uydurma olduğu, bir çok İslâm alimi tarafından dile getirilmiştir. (Çeviren)

Nebi veya Rasûlün sözlerinin arasına kattığı saptırıcı unsurları.

"Kalplerinde hastalık olanlara..."

Kuşku ve nifak hastalığına yakalananlara.

"Ve kalpleri duyarlıktan yoksun bulunanlara."

Müşriklere...

"Allah'ın bir deneme kılması içindir."

Âyette geçen fitne, imtihan amaçlı zorluk anlamında kullanılmıştır. Bununla sapıklıkları artar, haktan uzaklaştıkça uzaklaşırlar. Çünkü şeytanın kendi dostlarının kulaklarına fısıldadığı sözler, onların küfrünü ve sapıklığını koyulaştırıcı bir fitneden başka bir şey değildir.

"Şüphesiz zalimler, uzak bir ayrılık içindedirler."

Yüce Allah, müşriklerin Allah ve Rasûlüne karşı muhalefet içinde olduklarını bildiriyor. Allah'ın emirlerine gereği gibi inanmaktan, yaşamaktan ve tavır belirlemekten çok uzak olduklarını söylüyor. Allah'ın emrettiği, davet ettiği, inanç, söz, amel, düşünce ve anlayışın tam karşısındadırlar.

"Kendilerine ilim verilenlerin, bunun hiç tartışmasız Rablerinden olan bir gerçek olduğunu bilmeleri için, böylelikle ona iman etsinler ve kalpleri ona tatmin bulmuş olarak bağlansın."

Yüce Allah'ın bildirdiği biçimiyle, şeytanın Nebi veya Rasulün sözlerinin arasına saptırıcı sözler katmasına ilişkin kanunun hikmetinin bir tarafı budur. Diğer tarafı ise, şu ifadede dile getirilmiştir:

"Şeytanın bu tür söz katmaları, kalplerinde hastalık olanlara ve kalpleri duyarlıktan yoksun bulunanlara Allah'ın bir deneme kılması içindir."(1)

Hikmetin ikinci yönü ise şudur:

"Kendilerine ilim verilenlerin."

Allah'ı âyetlerini ve kainattaki kanunlarını bilenlerin.

"Bunun Rabbinden olan bir gerçek olduğunu bilmeleri içindir."

Şeytanın söz katmalarını, Yüce Allah'ın giderip âyetlerini pekiştirmesinin tartışmasız gerçek olduğunu bilmeleri içindir.

"Böylelikle ona iman etsinler ve kalpleri Kur'an'a karşı tatmin bulmuş

(1) Garanik hadisesiyle ilgili olarak elimizde bulunan tüm rivayetler zayıftır. Sahih olan tek şey "Rasûlüllah efendimizin Necm suresini okuması ve surenin sonunda müşriklerin de onunla birlikte secdeye gittiklerine ilişkin rivayettir.

olarak bağlansın."

"Allah'ın âyetleri ile kalpleri tatmin olsun, derin bir saygı ile ürpersin ve hidayete yönelik eğilimi kat be kat artsın.

"Şüphesiz Allah, iman edenleri dosdoğru yola yöneltir."

Burada Yüce Allah, kendisinden korkup sakınan mü'min kullarına nasıl davrandığını haber veriyor. Onları tüm hayatlarında ve her türlü tavırlarında doğru yola yönelttiğini bildiriyor. Bu da onları Allah'ın rızasına ve cennetine ulaştırır. Allah-u Teâlâ'nın bu lutfu, onları şeytana karşı korumak, kendi itaatine muvaffak kılmak şeklinde belirir.

"İnkar edenler ise, ondan yana şüphe içindedirler."

Kur'an hakkında sürekli bir kuşku içinde olacaklardır: Bu, Kur'an gerçekten Allah'ın kelamı mıdır? O, gerçeğin ifadesi midir? Ona uymak fayda verir mi?.. Kalpleri duyarlığını yitirmiş, derin ve koyu sapıklık mensuplarının yüreklerini bu tür kuşkular yiyip bitirir.

"Kıyamet saati onlara apansız gelinceye veya kesintiye uğramış bir günün azabı onlara yetişinceye kadar."

Acıklı günden maksat, hayırlı olmayan gün demektir. Müşrikler açısından bu da kendilerine fayda değil de azap olunacakları gündür. Gerçekten o gün bu Kur'an'ın gerçeğin ifadesi olduğunu öğrenmişlerdi, ama bu bilgi onlara hiç bir yarar sağlamamıştı.

"Mülk o gün yalnızca Allah'ındır."

Kıyamet saati geldiğinde, mülk tamamen Allah'a ait olur. O'nunla birlikte bir başkasının herhangi bir şey üzerinde hakimiyetinin olması sözkonusu olamaz. Tek ve âdil O"dur. Âyet-i kerimede belirtildiği şekilde kullarının arasında hükmeder. Buna göre, şirkten ve günahlardan temizlendikten sonra Allah'a, Rasûlüne ve onun emirlerine inanıp buna bağlı olarak salih amellerde bulunanları nimet cennetlerine yerleştirir. Allah'ı, Rasûlünü ve O'nun bildirdiği emirleri inkar eden, Allah'ın şeriatını ve sadece Allah'a kulluğu emreden âyetleri yalanlayan, iman etmeyen, salih amel işlemeyen, tam tersine kötülük yapan kimselere gelince onlar koyu sapıklık içindedirler. Onlar için alçaltıcı bir azap vardır. Bu onur kırıcı azap, onların kibirli burunlarını sürter, yürüklerine zillet ve alçaklık tattırır.

SONUÇ

1- Şeytan'ın, Nebi veya Rasûl'ün sözlerinin arasına saptırıcı sözler kat-

masının, sınama gayeli bir kanun olduğu dile getiriliyor.

2- Bu imtihan, kalplerin hastalığını iyileştirici, duyarsızlığını giderici özelliğe sahiptir. Mü'min bu imtihandan kesin inancı pekişmiş, doğru yol istikametinde olduğu belirginleşmiş olarak çıkar.

3- Yüce Allah kıyamet günü, kulları arasında hükmedip, iman ve takva ehlini onurlandırır. Şirk ve günah ehlini de alçaltır.

4- Yüce Allah'ın Kureyş kafirler hakkında vermiş olduğu bütün haberler aynen ortaya çıktığı görülmüştür. Bu kafirler, Bedir'de helak olana kadar kalplerindeki şüphe ve hastalıklar onları helak etmiştir.

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا
لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ
الرَّازِقِينَ ﴿٥٨﴾ لَيُدْخِلَنَّهُمْ مُدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ وَإِنَّ اللَّهَ
لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿٥٩﴾ ذَٰلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ
ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنصُرَنَّهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ﴿٦٠﴾
ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ
فِي اللَّيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٦١﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ
هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ
وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٦٢﴾

58- Allah yolunda göç edip sonra öldürülen veya ölenlere gelince Allah onları en güzel bir rızıkla besleyecektir. Doğrusu Allah, rızık verenlerin en iyisidir.

59- Onları razı olacakları bir yere sokacaktır. Orada gözün görmediği kulağın işitmediği, insanın hatırına gelmeyen nimetler bulacaklardır. Doğrusu Allah, bilendir, halimdir.

60- İşte böyle. Kim kendisine yapılan cezanın dengiyle ceza verir yapılan kötülüğe, ondan daha fazlasıyla karşılık vermez de sonra kendisine tekrar saldırılırsa elbette, Allah ona yardım eder. Şüphesiz Allah, affeden, bağışlayandır.

61- İşte böyle. Geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü gecenin içine sokar. Doğrusu Allah, işiten ve görendir.

62- İşte böyle. Çünkü Allah Hak'tır. O'ndan başka yalvardıkları ise batıldır. Aslı olmayan yalan şeylerdir. İşte çok yüce, çok büyük olan, Allah'tır.

SÖZLÜK

والذين هاجروا — Ve hicret edenler. Küfür yurdunu terkedip iman yurdu olan medine'ye hicret edenler.

في سبيل الله — Allah yolunda. Yurtlarını dünya için değil, ama Allah'a özgürce kulluk etmek, dinine ve dostlarına yardımcı olmak için terkedenler.

ليرزقنهم رزقا حسنا — Onları güzel bir rızıkla rızıklandıracaktır. Ruhları yeşil kuşlar arasında cennette nimetler içinde yüzen.

لَيُدْخِلَنَّهُمْ مُدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ — Onları hoşnut kalacakları bir yere, yani cennete sokacaktır.

ذٰلِكَ — Bunu, her zaman aklınızda bulundurun, hiç unutmayın.

ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ — Sonra aleyhine azgınlık ve saldırıda bulunulursa. Kendine yapılan haksızlıktan ileri giderek düşmanına karşılık verir.

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ — Geceyi gündüze katıp bağlar, gündüzü geceye katıp bağlar. Bu durum senenin mevsimlerine göre değişir. Aynı şekilde günlük olarak da, gece ve gündüzün birbirine katılıp birbirlerinin yerlerini almaları gözlemlenen bir hadisedir.

بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ Muhakkak ki Allah haktır. İbadete layık gerçek ilah Allah'tır. Ve O'ndan başka ilah yoktur.

مِنْ دُونِهِ O'nun dışıdakiler. Putlar, heykeller ve diğer düzmece ilahlar.

AÇIKLAMA

Sûrenin akışı, Yüce Allah'ın kulları arasında hükmedişi ile devam ediyor. Bundan önce, iman ve salih amel ehli ile küfür ve yalanlama ehli hakkındaki hükmü dile getirilmişti. Bu âyetlerde ise, hicret edenlerle, mücahidler hakkındaki hükmüne dikkat çekiliyor:

"Allah yolunda hicret edenler..."

Allah'a itaat etmek ve O'nun dinine arka çıkmak gayesi ile yurtlarını terk edenler..."

"Sonra öldürülenler."

Allah düşmanı müşrikler tarafından öldürülenler "veya ölenler," öldürülmeksizin vefat edenler.

"Muhakkak Allah onları güzel bir rızıkla rızıklandıracaktır."

Cennette onlara güzel bir rızık bahşedecektir. Ruhları yeşil kuşlar arasında cennette dilediği gibi, nimetler içinde yüzen ve arşda asılı bulunan kandillere doğru uçar. Kıyamet günü Allah "onları kendisinden gerçekten hoşnut kalacakları bir yere sokacaktır."

Cennete sokacaktır onları...

"Şüphesiz Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Rızık bahşedenlerin en hayırlısıdır. En güzel ve en geniş rızıkları o bahşeder. "Şüphesiz Allah ,bilendir, halimdir."

Kullarının gizli ve açık her türlü amellerini bilir. Halimdir, mü'min kullarının bazı hatalarını hoş görür, bağışlar, kusurlarını örter. Çünkü Allah'ın koruma altına aldığı Nebi ve Rasûllerin dışındaki kullar günah işlemekten masum değildir.

"İşte böyle."

Size açıkladığım mesele şunun gibidir ki:

Herhangi bir kimse, kendisine zulmeden kimseye, uğradığı haksızlık miktarı karşılık verirse, sonra yine zulme uğrayıp tekrar karşılık verirse, bu

kimse her iki durumda da mazlumdur. Allah ona yardım etmeyi vaad etmiştir.

"Şüphesiz Allah affedicidir, bağışlayıcıdır."

Bu ifade, mü'mine, kendisine herhangi bir şekilde haksızlık eden kardeşini affetmesini tavsiye eden bir işaret niteliğindedir. Çünkü affetmek, cezalandırmaktan daha hayırlıdır. Nitekim bir âyet-i kerimede Yüce Allah şöyle buyuruyor: "

Kötülüğün karşılığı, onun misli olan kötülüktür. Ama kim affeder ve ıslah ederse, artık onun ecri Allah'a aittir. Gerçekten o, zalimleri sevmez. Kim zulme uğradıktan sonra yardım bulur, hakkını alırsa, artık onlar için aleyhlerinde bir yol yoktur."(1)

"İşte böyle; çünkü Allah, geceyi gündüze bağlayıp katar ve gündüzü geceye bağlayıp katar. Şüphesiz Allah, işitendir, görendir."

O'nun gücü geceyi gündüze, gündüzü de geceye katmaya yeter. Birini kısaltırken, ötekini uzatır ve bunun aksini de gerçekleştirir. Kullarının sözlerini işitir, amellerini ve durumlarını görür. Saldırıya uğrayan dostalarına yardım etmeye kâdirdir.

"İşte böyle; çünkü Allah, hakkın tâ kendisidir."

Allah'ın varlığı ve birliği haktır ve gerçektir.

Gerçek mabud O'dur. O'dur ibadete layık tek İlah. O'nun dışında müşriklerin dua ettikleri putlar ve heykeller boş ve asılsız şeylerdir. Düzmece ilahlardır. Allah sonsuz kudret sahibidir. Her şeyi bilir ve dostlarına yardım eder. Çünkü Allah, gerçek İlahtır, müşriklerin taptıkları şeyler ise, batıldırlar. Allah yarattıkları üzerinde üstün güce sahiptir. Büyüklüğü sınırsızdır. Yücedir ve O'ndan yüce hiç bir şey yoktur.

SONUÇ

1- Allah yolunda hicret etmenin faziletine işaret ediliyor. Hicret etmek Allah yolunda cihad etmek gibi sevap olduğu bildiriliyor.

2- İşlenen suça denk olması koşuluyla cezalandırmak, haksızlığa misliyle karşılık vermek caizdir. Bununla beraber, affetmek cezalandırmaktan daha iyidir.

---

(1) Şuara Sûresi: 40-41.

3- İlim ve kudret gibi Rab'lığın özellikleri anlatılıyor. Ve bunlara sahip bulunan Yüce Allah'ın tek başına ibadete layık olduğu vurgulanıp, O'ndan başkasına yönelik kulluğun geçersizliği dile getiriliyor.

4- Yüce Allah'ın ilim, kudret, affetme, cezalandırma hususunda acele etmeme bağışlama, işitme, görme, affetme, yaratılmışlardan yüce olma ve azamet gibi sıfatlarına işaret ediliyor ve bu yüzden sırf O'na kulluk edilmesi gerektiği bir kez daha vurgulanıyor.

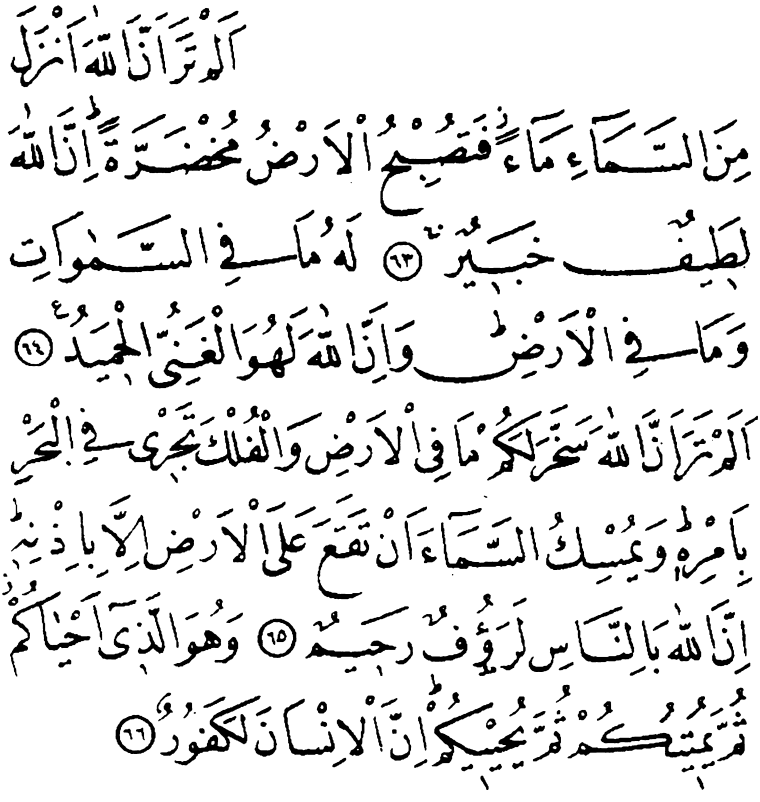
أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنزَلَ
مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً ۚ إِنَّ اللَّهَ
لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿٦٣﴾ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٦٤﴾
أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ
بِأَمْرِهِ ۖ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَن تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ ۚ
إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٦٥﴾ وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ
ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ۗ إِنَّ الْإِنسَانَ لَكَفُورٌ ﴿٦٦﴾

63- Görmedin mi Allah gökten bir su indirdi de yer yeşeriyor. Doğrusu Allah latiftir bilgisi veya lutfu en ince ve nazik şeylere kadar varır. Habirdir her türlü tedbiri bilir, her şeyi haber alır.

64- Göklerde ve yerde ne varsa hep O'nundur. Allah; işte zengin O'dur, övülmeye layık O'dur.

65- Görmedin mi Allah, yerdekileri ve emriyle, koyduğu kanunla denizde akıp giden gemileri sizin buyruğunuza verdi. Yerin üstüne düşmesin diye göğü tutuyor. Gök ancak O'nun izniyle düşer. Çünkü Allah, insanlara çok şefkatli, çok merhametlidir.

66- O'dur ki sizi diriltti, sonra sizi öldürür, sonra yine sizi diriltir. Gerçekten insan çok nankördür.

SÖZLÜK

اَلَمْ تَرَ	Bilmedin mi?
مُخْضَرَّةً	Bitkilerle, otlar ve ürünlerle yemyeşil hale getirir.
اَلْغَنِىُّ الْحَمِيدُ	Zengin, övülen. Yani kendisinin dışındaki herkes ve her şeyden ihtiyaçsızdır. Göklerde ve yerde övülendir.
سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِى الْاَرْضِ	Yeryüzündekileri yararınıza sundu. Sahip olmanızı, üzerinde tasarrufta bulunup istifade etmenizi kolaylaştırdı.
اَحْيَاكُمْ	Sizi diriltti. Sizler yokken, varedip sizi birer canlı kıldı.
لَكَفُورٌ	Çokça nankörlük edendir. Rabbini ve kendisine yönelik sayısız nimetlerini inkar eder.

AÇIKLAMA

Surenin akışı içinde, ele aldığımız bu âyetlerin ana konusu da tevhid yani Allah'ın tek ve ortaksız ilahlığı gerçeğini açıklamasıdır. Bunu pekiştirmek maksadı ile Yüce Allah'ın sonsuz kudretinin, ilminin ve hikmetinin açık delilleri insanların dikkatine sunuluyor. Bu arada Yüce Allah, elçisine şöyle hitab ediyor: Ey Rasûlüm:

"Görmedin mi? Allah gökten su indirdi."

Yağmur yağdırdı, toprak yağmurun yağışından sonra yemyeşil bir örtüye büründü; bitkiler, otlar, çimenler, rengarenk çiçekler yeşerdi.

"Şüphesiz Allah" kullarına karşı "lutfedicidir."

Onların yararına olanı zararına olanı ve iyi olanı bilir ve "her şeyden haberdardır."

"Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur."

Yaratma, hakimiyet ve tasarruf yetkisi O'nun elindedir.

"Şüphesiz Allah, hiç bir şeye ihtiyacı olmayandır."

Yarattıklarına hiç bir konuda muhtaç değildir.

"Övülmeye layık olandır."

Göklerde ve yerdeki sanatının üzelliği ve kullarına yönelik nimetlerinin olağanüstülüğü dolayısıyla övgüye layıktır.

"Görmedin mi, Allah yerdeki" çişitli canlıları, hayvanları "denizde onun emriyle" izni ve boyun eğdirmesiyle "akıp giden gemileri, sizin yararınıza verdi" ... "ve izni olmadıkça, göğü yerin üstüne düşmekten alıkoyar." Yani, O, izin vermedikçe yerin üzerine düşmez. "Şüphesiz Allah, insanlara karşı şefkatlidir. Çok merhametlidir?"

O'nun rahmetinin ve şefkatinin, açık delillerinden biri de hayatın her aşamasında gözlemlenebilmektedir. Analarının karnında ve doğumdan sonra kendileri için gerekli olan gıdayı sağlayan O'dur. Uykuda ve uyanıkken kendilerini himaye eden, rızıklarını temin edecek imkanları bahşeden, hatalarını affeden, hakkettikleri halde kendilerini cezalandırmada acele etmeyen O'dur. Hiç kuşkusuz bunlar, O'nun kullarına yönelik merhamet ve şefkatinin alametleridir. Kendilerine elçi ve kitap göndermesi de bunun bir gereğidir. Allah noksan sıfatlardan münezzehtir, hamd O'na özgüdür. Ve O'ndan başka ilah yoktur. O yücedi..

"Sizi diri tutan."

Yoktan var eden, sizin için belirlenen yaşama süresi dolunca da sizi öldüren "O'dur. Sonra da diriltecektir."

Sizi tekrar diriltecektir. O zaman size bahşettiği bu nimetlere ilişkin tavırlarınızın karşılığını verecektir. Ne yazık ki, insanoğlu genelde bunları inkar yönüne gidiyor. Rabbini zikretmeyi ve O'na şükretmeyi düşünmüyor. Başkasını anıyor, başkasına şükrediyor... İşte bunlar yüce Allah'ın kudretinin, ilminin ve hikmetinin delilleridir. Bu apaçık işaretler, bu açık deliller, gizli açık bunca alametler Allah'a inanmayı kaçınılmaz kılıyor. O'na ibadet etmeyi, O'nu bir ve ortaksız bilmeyi, O'nu anmayı, O'na şükretmeyi bir zorunluluk kılıyor. Bunlar karşısında insan, Allah'tan başkasına yönelik kulluğu bir beyinsizlik bir sapıklık, boyutları ve mahiyeti hafsalayı aşan bir akılsızlık örneği olarak görüyor.

SONUÇ

1- Âyetler grubunda, tevhidin gereklerinden olan kudret ve nimet vermeye dikkat çekilerek Allah'ın tek ve ortaksız ilahlığı pekiştiriliyor.

2- Yüce Allah'ın "latif (lutfedici), habir (her şeyden haberdar) gani (hiç bir şeye ihtiyacı olmayan) hamid (övülmeye layık olan) Rauf (şefkatli) rahim (merhametli) muhyi (dirilten) mumit (öldüren) sıfatlarına sahip olduğu belirtiliyor.

3- Yüce Allah'ın kullarına yönelik nimetleri ve lütufları anlatılıyor.

4- Göğü, yerin üzerine düşmeyecek şekilde tutması, diriltmesi, öldürmesi ve yeniden diriltmesi Yüce Allah'ın kudretinin delillerindendir.

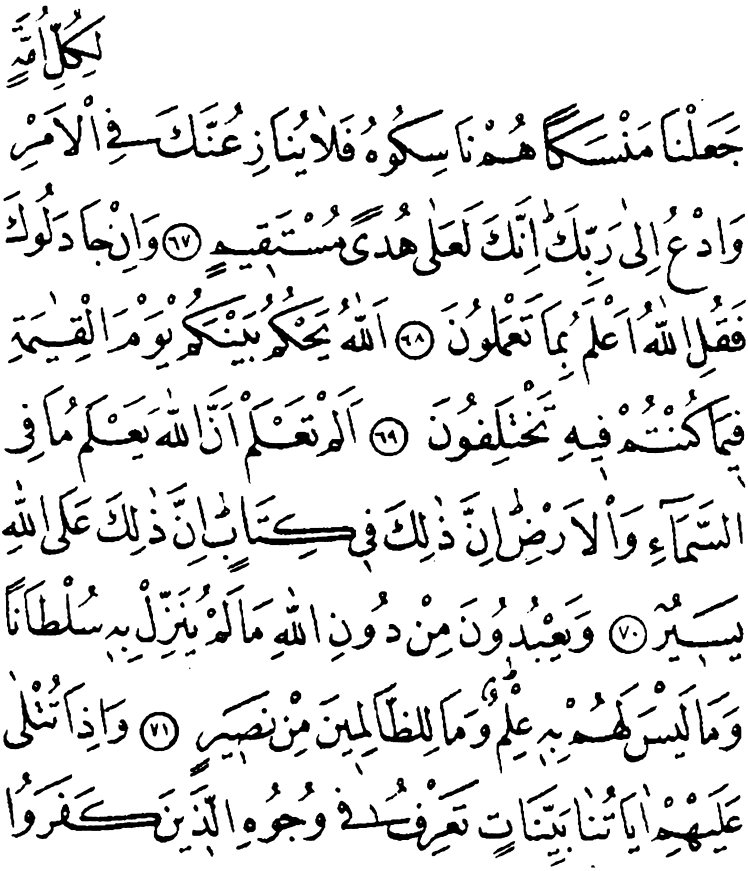
لِكُلِّ أُمَّةٍ
جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنَازِعُنَّكَ فِي الْأَمْرِ
وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُسْتَقِيمٍ ﴿٦٧﴾ وَإِنْ جَادَلُوكَ
فَقُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٦٨﴾ اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٦٩﴾ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي
السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَٰلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ
يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا
وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ﴿٧١﴾ وَإِذَا تُتْلَىٰ
عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا

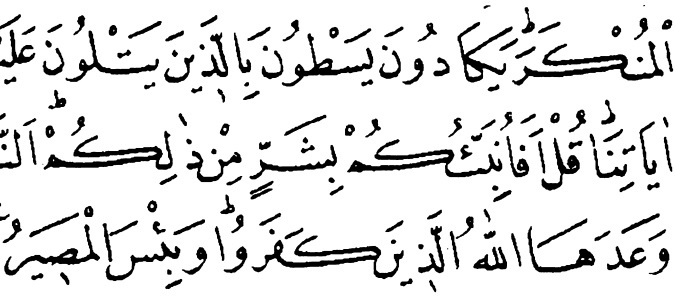

67- Biz her ümmete, uydukları bir mensek, ibadet yolu yaptık. Bu işte seninle asla çekişmesinler. Sen Rabb'ine çağır, kuşkusuz sen doğru bir yol üzerindesin.

68- Eğer seninle mücedele ederlerse: "Allah yaptıklarınızı daha iyi bilir," de.

69- "Allah kıyamet günü, ayrılığa düştüğünüz hususlarda aranızda hükmedecek haklıyı, haksızı ayıracaktır."

70- Bilmez misin ki, Allah gökte ve yerde ne varsa hepsini bilir. Bunların hepsi, bir kitaptadır katında yazılıdır. Bu, Allah'a kolaydır.

71- Allah'tan ayrı olarak öyle şeylere tapıyorlar ki Allah, onlara hiç bir kudret indirmemiştir. Kendilerinin de onların tanrı olabileceği hakkında da bir bilgileri yoktur sadece hayallerine göre hareket ediyorlar. O zalimlerin yardımcısı yoktur.

72- Kendilerine apaçık âyetlerimiz okunduğu zaman kafirlerin yüzlerinde hoşnutsuzluk belirdiğini anlarsın. Neredeyse kendilerine âyetlerimizi okuyanların üzerine saldıracaklar. De ki: "Size bundan bu öfkeli durumunuzdan daha kötü bir şey haber vereyim mi? Varacağınız ateş! Allah onu kafirlere vaadetmiştir. Ne kötü sonuçtur o!"

SÖZLÜK

جَعَلْنَا مَنْسَكًا — Bir ibadet tarzı veya kurban ve benzeri kulluk kasti taşıyan tavırlarını gerçekleştirdikleri özel bir mekan kıldık.

فَلَا يُنَازِعُنَّكَ — Sakın seninle çekişmesinler. Hareket tarzı hususunda karşına alternatif yöntemler çıkarmasınlar.

هُدًى مُسْتَقِيمٍ Dosdoğru hidayet, din. Yani hak din olan İslâm. Sen dosdoğru bir yol göstericilik üzeresin.

فِي كِتَابٍ Kitabta. Bu kitaptan maksat levh-i mahfuzdur.

مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا Kendisine bir delil, bir belge, yetki indirmediği.

اَلْمُنْكَرَ Yüzün buruşuk ve asılı ifadesinden anlaşılan inkar.

يَسْطُونَ Saldırırlar.

بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكُمْ Bundan daha kötü olanı. Yani ateş.

AÇIKLAMA

Âyetlerin akışı içinde Yüce Allah, elçisine ve mü'minlere çeşitli hususlarda emirler veriyor, onlara yol gösteriyor. Bu arada müşrikleri Allah'ın yol gösterici mesajına inanmaya davet ediyor.

"Biz her ümmete bir ibadet yolu kıldık."

Geçmişte yaşamış ve şimdi yaşamakta olan her topluluk için, bir özel ibadet yolu yaptık, burada ibadet ediyor, bu mekanda kendilerine özgü ibadet görevlerini yerine getiriyorlar.

"Onlar bu tarz üzere" bu mekanlarda "ibadet etmektedirler."

Şu halde, müşriklerin niçin namaz kılarken Kudüs'ü bırakıp da Kâbe"ye döndün şeklindeki sözlerine iltifat etme. Tartışma götürmez ve böylesine açık bir meselede onlarla çekişmeye yanaşma. Müşrikler Kabe'ye hediye edilen kurbanlıkların teşrik günlerinde kesilmelerini eleştiriyor. Ayrıca leşin haram kılınmasına da itiraz ediyorlardı. Şöyle diyorlardı: "kendi kestiğinizi yiyorsunuz, ama Allah'ın kestiğini yemiyorsunuz!" Ardından Yüce Allah, elçisi Hz. Muhammed (s.a.v.)'e şöyle hitab ediyor:

"Sen, Rabbine çağır."

Bu tür anlamsız tartışmalardan yüz çevir ve insanları Rabbinin birliğine, sadece O'na kulluk yapmaya çağır.

"Şüphesiz sen dosdoğru bir hidayet üzerindesin."

Dostdoğru, maksada ulaştırıcı, mutluluğa ve olgunluğa götüren bir yol yani İslâm üzerindesin.

"Eğer seninle mücadeleye girişirlerse..."

Bazı ibadetlerin yöntem ve biçimi hususunda seninle tartışırlarsa, onları kendi hallerine bırak. Çünkü onlar hiç bir bilgiye sahip olmayan cahiller topluluğudur.

Ve de ki: "Allah, yapmakta olduklarınızı daha iyi bilir."

İyi ve kötü davranışlarınızın karşılığını verecektir.

"Allah kıyamet günü, kendisinde ihtilafa düştüğünüz şey hakkında aranızda hükmedecektir."

Ey müşrikler, Allah şu anda hakkında farklı görüşler ileri sürdüğünüz meselelerle ilgili hükmünü açıklayacaktır. O zaman hakkı, batılı tanıyacaksınız.(1)

"Allah'ın, gökte ve yerde olanların hepsini bilmekte olduğunu bilmiyor musun?"

Evet, Allah göklerde olan her şeyi bilir. Büyük, küçük, açık gizli her şeyi görür. Bilmez olur mu hiç? O, latiftir, her şeyden haberdardır.

"Gerçekten bunlar bir kitaptadır."

Her şeyin bilgisi, 'Levh,i Mahfuz'da kayıtlıdır. Bunları bilmemesi veya unutması mümkün mü?

"Hiç şüphesiz bunlar" göklerde ve yerde bulunan şeyleri yazması ve kaderler kitabında koruma altına alması, "Allah için pek kolaydır."

Çünkü O'nun her şeye gücü yeter...

"Onlar, Allah'ı bırakıp da Allah'ın putlara tapma konusunda kendilerine bir delil indirmediği şeylere tapıyorlar."

Bazı ibadet biçimleri hakkında seninle tartışmaya giren bu müşrikler, putlara tapıyorlar. Oysa Yüce Allah bunlara tapmanın caizliğine ilişkin herhangi bir delil indirmiş değildir. Bilakis, bu yaptıkları düpedüz bir iftiradır. Bu hususta ne kendileri, ne de ataları bir bilgiye sahip değildirler. İleride bu iftiradan dolayı sorguya çekilecek ve hakettikleri cezayı alacaklardır. bu, öyle bir zamanda gerçekleşecek ki, herhangi bir dost, bir yardımcı bulamayacaklardır. Çünkü düzmece ilahları Allah'a ortak koşmaları, zalim kimseler olduklarının delilidir. Kıyamet gününde ise, zalimlere yardım edilmez...

---

(1) Bu âyeti kerime, karşı taraf gerçeği kabul edecek kapasiteden yoksun olduğu veya hakkı kabul etmesi zor olduğu durumlarda, yararsız tartışmaları terketmenin daha uygun olacağını belirtmektedir.

"Onlara karşı apaçık olan âyetlerimiz okunduğu zaman."

Yüce Allah, tartışma esnasında bâtılın tarafını tutan bu müşriklerle ilgili bir durumdan söz ediyor. Şöyle ki: Bir mü'min, Allah'ın emrini, hakka ve dosdoğru yola götüren âyetlerini kafirlere karşı okuduğu zaman, ey Rasûlüm "inkar edenlerin yüzlerindeki red ve inkarı tanıyabilirsin."

Yüzlerinin rengi değişir, kendilerine okunan âyetleri inkar ettikleri asık suratlarından anlaşılır.

"Neredeyse kendilerine karşı âyetlerimizi okuyanın üzerine çullanıverecekler."

Doğru yolu bulsunlar, tutum ve davranışlarını düzeltsinler diye, kendilerine Allah'ın âyetlerini okuyan mü'minin üzerine çullanıverecekler.

"De ki: Size, bundan daha kötü olanını haber vereyim mi?"

Ey Rasûlüm, âyetlerimizi okuyan kimsenin üzerine çullanıp onu ezmeyi akıllarından geçiren bu müşriklere de ki: Size, Allah'ın âyetlerinin okunmasından daha kötü olanını haber vereyim mi? Bu, sizin gibi kafirlere vaadedilen ateştir. Ne kötü bir duraktır. Eğer tevbe etmez, şirk ve inkara dayalı hayat biçiminizden vazgeçmezseniz, bu kötü akibete düçar olacaksınız.

SONUÇ

1- Yüce Allah her ümmete bir peygamber göndermiş, her ümmet için özel ibadet tarzı ve ibadet mekanı belirlemiştir. Örneğin, önceleri namaz kılarken Kudüs'e yönelirken daha sonraları kâbe'ye dönüldüğü gibi.

2- Apaçık gerçeklerle ilgili tartışmalara girmek hoş karşılanmamıştır. Böyle ortamlardan uzaklaşmak gerekir.

3- Allah, göklerde ve yerde bulunan gizli, açık, büyük, küçük her şeyi bilir.

4- Kaza ve kader inancı pekiştiriliyor. Bunu destekleyici bir delil olarak, kaza ve kaderleri kapsayan levh-i mahfuza dikkat çekiliyor.

5- Müşrikler kendilerini tevhid inancına davet eden, kendilerine Allah'ın âyetlerini okuyan tevhid davetçilerine yönelik şiddetli bir kin ve nefret duyarlar.

6- Zalimi öfkelendirecek, hak sözü yüzüne karşı söylemek Allah-u Teâlâ'nın övdüğü bir davranıştır.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ ۚ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ
مِن دُونِ اللَّهِ لَن يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ ۖ وَإِن يَسْلُبْهُمُ
الذُّبَابُ شَيْئًا لَّا يَسْتَنقِذُوهُ مِنْهُ ۚ ضَعُفَ الطَّالِبُ
وَالْمَطْلُوبُ ﴿٧٣﴾ مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ
﴿٧٤﴾ اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ
بَصِيرٌ ﴿٧٥﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۗ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
الْأُمُورُ ﴿٧٦﴾

73- Ey insanlar, size bir temsil verildi, onu, dinleyin: O Allah'tan başka yalvardıklarınız var ya, onların hepsi bir araya toplansalar, bir sinek dahi yaratamazlar. Sinek onlardan bir şey kapsa, bunu ondan kurtaramazlar. isteyen de aciz, istenen de yani puta tapan da aciz, tapılan put da veya put da aciz, sinek de.

74- Allah'ı layıkıyle takdir edemediler. O'nu gereği gibi bilemediler. Allah kuvvetlidir, üstündür.

75- Allah meleklerden de insanlardan da elçiler seçer. Allah, işitendir, görendir.

76- Onların önlerinde ve arkalarında olan bütün olayları, yaptıkları bütün işleri bilir. Bütün işler Allah'a döndürülür.

SÖZLÜK

ضُرِبَ مَثَلٌ Bir örnek verildi. Kastedilen örnek ise şu şekilde başlayan ifadedir: "Sizin, Allah'ın dışında tapmakta olduklarınız..."

لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا Bir sinek bile yaratamazlar. Sinek gibi bataklıklarda üreyen basit bir hayvanı dahi yaratmaya güçleri yetmez.

وَ لَوِ اجْتَمَعُوا Bir araya gelselerde. Bunun için bir araya gelip yardımlaşsalar bile. Yaratmaya güç yetiremezler.

لاَ يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ Onu ondan, yani sinekten geri alamazlar. Çaresiz ve aciz oldukları için, kendilerinden kapıp götürdüğünü geri alamazlar.

ضَعُفَ الطَّالِبُ وَ الْمَطْلُوبُ İsteyen de istenen de güçsüzdür. Tapan da, tapılan da çaresizdir, acizdir.

مَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهِ Allah'ın kadrini gereği gibi bilmediler. Yani gereği gibi Allah'a kulluk yapamadılar

يَصْطَفِي مِنَ الْمَلاَئِكَةِ رُسُلاً Meleklerden elçiler seçer. Cebrail (a.s.) gibi.

وَ مِنَ النَّاسِ Ve insanlardan da. Hz. Muhammed (s.a.v.) gibi.

AÇIKLAMA

İnsanları Allah'ın tek ve ortaksız ilahlığını tasdik etmeye, şirk ve müşrikleri azarlamaya ilişkin âyetlerine kışı devam ediyor. Ve Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ey insanlar, size bir örnek verildi, şimdi onu dinleyin."

Ey, putları Allah'a ortak koşan müşrikler, taptığınız düzmece ilahların hakirliğini, âcizliğini, güçsüzlüğünü, yararlarının azlığını anlatan çarpıcı bir örnek verildi, şimdi ona kulak verin:

"Sizin, Allah'ın dışında tapmakta olduklarınız."

Kulluk ettiğiniz putlar, heykeller "gerçekten bir sinek bile yaratamazlar" hayvanların en küçüklerinden biri olan sineği dahi yaratmaya güçleri yetmez. Bu iş için bir araya gelseler, güçlerini birleştirseler, birbirlerine destek olsalar bile bunu gerçekleştiremezler. Ayrı ayrı çabalasalar bile bir sinek yaratmaya dahi beceremezler. Bir şey daha var. Bu sinek, sizin önemsediğiniz, ululadığınız düzmece ilahlarınızın hoşlandıkları bir şeyi kapıp götürse, onu bile geri alamazlar. Şu halde ne güçsüz, ne hakir ilahlarınız var? Bir sinek bile onlardan daha güçlü, onlardan daha üstün ve onlardan daha becerikli.

"İsteyen de güçsüz, istenen de."

Put da, sinek de güçsüzdür. Kulluk eden müşrikle, kulluk edilen putun

güçsüz ve çaresiz olması gibi.

"Şüphesiz Allah, güç sahibidir, azizdir."

Güçlüdür, her şeyi yapabilir. Üstün iradelidir. Hiç kimse O'nun iradesini engelleyemez. Ya şu müşriklere ne oluyor ki, O'ndan başkasını ilahlaştırıp, kulluk yapıyor, O'nunla putları bir tutuyor ki?

"Allah, meleklerden elçiler seçer ve insanlardan da."

Bu ifade, müşriklerin; "Aramızda O'na mı zikir indirildi?" ve "Allah bir insanı mı elçi olarak gönderdi?" şeklindeki itirazlarına bir cevap niteliğindedir. Yüce Allah burada Cebrail ve Mikail gibi melekleri elçi olarak görevlendirdiği gibi insanlardan da Hz. Nuh'u, Hz. İbrahim'i, Hz. Musa'yı, Hz. İsa'yı ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'i elçi olarak görevlendirdiğini bildiriyor.

"Şüphesiz Allah, işitendir."

Kullarının iyi, kötü her türlü sözlerini işitir.

"Görendir."

Kullarının iyi ve kötü amellerini görür. Yarattıklarını bilmesi, onların durumlarını ve ihtiyaçlarını görmesi, aralarında bir elçi görevlendirmesini gerektirir.

"O, önlerindekini ve arkalarındakini bilir."

Melek ve insanlardan seçtiği elçilerin geçmiş ve geleceklerini bilir. Çünkü O'nun ilmi her şeyi kuşatmıştır. Bu yüzden dilediği kimseyi, emirleri için tebliğci olarak seçmesi O'nun hakkıdır. Buna da itiraz edilir mi? Gel gör ki, müşriklerin beyinsizliği ve cehaleti onlara bunu da yaptırıyor.

"Bütün işler Allah'a döndürülür."

Bu ifade, önceki ifadenin hükmünü pekiştiriyor. Buna göre, Yüce Allah meleklerden ve insanlardan elçiler görevlendirme hususunda mutlak hak sahibidir. Bu, "niye böyledir?" diye itiraz edilemez. Çünkü bütün işler O'na döndürülür, her şeyin başı, sonu O'nun elindedir. O, her şeyin Rabbi ve her şeyin hükümdarıdır. O'ndan başka ilah, O'ndan başka Rab yoktur.

SONUÇ

1- Allah'ın emirlerini daha kolay anlaşılır hale getirmek için örnek vermek, ifade tarzı ve etki bakımından iyi ve olumlu bir yöntemdir.

2- Şirki yermek, asılsızlığını dile getirmek, müşriklerin beyinsizliğini

vurgulamak, kaçınılmaması gereken bir davet metodudur.

3- Mahlukatın en düşüğünü Allah'la bir görenler, kullarını O'nun bir parçası veya misli kabul edenler Allah'ın kadrini hakkıyla takdir edemeyenlerdir.

4- Meleklerden ve insanlardan elçiler görevlendirilmiştir.(1)

5- Allah'ın celal ve kemal sıfatlarına dikkat çekiliyor. Bunlar, O'nun ilahlığının ve yaratıcılığının gerekleridir. İlahlık güç sahibi ve üstünlük demektir. Ayrıca Allah her şeyi işitir ve görür. Her şeyi bilir. Bu yüzden O, tek ve ortaksız ilahtır, yegane Rab'dır, kainatın tek hakimidir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا
رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٧٧﴾ وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ
حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ
مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ
وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ
عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا
بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

(1) İfadede bir ölçüde kapalılık vardır. Maksad; "Yüce Allah insanlardan seçtiği peygamberlere, Cebrail ve Mikail gibi melekleri elçi olarak gönderir"dir.

77- Ey inananlar, rüku edin, secde edin, Rabb'inize ibadet edin, hayır işleyin ki umduğunuza eresiniz.

78- Allah uğrunda, O'na yaraşır biçimde cihad edin. O, sizi seçti ve dinde size bir güçlük yüklemedi. Babanız İbrahim'in dinine uyun. O Allah bu Kur'an'dan önceki kitaplarda da, bu Kur'an'da da size "müslümanlar" adını verdi ki, Elçi size şahid olsun, siz de insanlara şahid olasınız. Haydi namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a sarılın; sahibiniz O'dur. Ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır O."

SÖZLÜK

وَ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ Rabbinize ibadet edin. Yani, emir ve yasaklarına uyun, O'nu yüceltin ve O'nun huzurunda eğilin.

وَ افْعَلُوا الْخَيْرَ Hayır işleyin. Yüce Allah'ın yapmanızı uygun gördüğü, sizi teşvik ettiği salih söz ve ameller yapın.

لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ Umulur ki kurtuluş bulursunuz. Ateşten kurtulup cennete girersiniz.

حَقَّ جِهَادِهِ Cihadını hakkıyla. Yüce Allah'ın yasalaştırdığı ve yapılmasını emrettiği cihada çıkın. Kâfirlere, şeytana ve nefse karşı cihad edin.

اجْتَبَاكُمْ Sizi seçti. Allah'ın mesajını tüm insanlara bildirmek üzere sizi seçti.

مِنْ حَرَجٍ Zorluktan. Bir güçlük, altından kalkılamaz bir yükümlülük.

مِلَّةَ أَبِيكُمْ Atanız İbrahim'in dinine uyun. Bu dinin esası; tek ve ortaksız Allah'a kulluk etmektir.

وَ فِي هَذَا Ve bunda.

اعْتَصِمُوا بِاللَّهِ Allah'ın dinine sarıldılar. O'nun yardımına güvenin, sonunda sizi güzelliklerle ödüllendireceğine inanın.

وَ نِعْمَ النَّصِيرُ Ve yardımcıların en güzelidir. Allah ne güzel yardımcıdır.

AÇIKLAMA

İnanç sisteminin üç temel esası olan tevhid, yani Allah'ın varlığı, birliği ve kanun koyuculuğu, peygamberlik, diriliş ve ceza pekiştirildikten sonra,

Yüce Allah müslümanlara, imanın özelliklerini anlatarak şöyle sesleniyor:

"Ey iman edenler."

Ey Rab olarak Allah'a, peygamber olarak Hz. Muhammed'e ve din olarak İslâm'a inananlar... "rüku edin, secdeye varın..." Namazı kılın "Rabbinize ibadet edin..."

Emir ve yasaklarına uyun. Bunlara gereken önemi verin. Karşısında derin bir saygıyla eğilin. "Ve hayır işleyin."

Allah'ın sizin için uygun gördüğü ve sizi teşvik ettiği her türlü hayır ve ibadeti yapın.

"Umulur ki kurtuluş bulursunuz?"

Belki böylece kurtuluşu hakedersiniz, ateşten kurtulur, cennete girersiniz.

"Allah adına gerektiği gibi cihad edin."

Burada yüce Allah mü'minlere önemli bir görev veriyor: İslâm'dan döndürme, vazgeçirme amaçlı baskı (fitne) kalmayıncaya ve yeryüzünün hakimiyeti topyekün Allah'ın oluncaya kadar, uygun yöntemlerle ve gerektiği gibi cihad etmek... Her türlü çabayı sarf etmek, candan ve maldan geçmek. İnsanları tek Allah'ın hakimiyetine davet etmek...

"Ve din konusunda size bir güçlük yüklememiştir."

Hiç kuşkusuz bu, Allah'ın bir lutfudur. Yüce Allah, bunu burada gündeme getiriyor ki, mü'minler O'na şükretsinler, emrettiklerini yapıp yasaklarından sakınsınlar. Demek istiyor ki, Allah'ın emirleri sizi sıkacak, size zorluk çıkaracak nitelikte değildir. Tam tersine, Allah size genişlik dilemiştir. Her türlü günahtan tevbe etme imkanını sağlamıştır. Bazı günahlar için kefaret vermenizi öngörmüştür. Ayrıca yolcu ve hasta için namazda ve oruçta kolaylık sağlamıştır. Su bulamayanın, su kullanma imkanına sahip olamayanın teyemmüm etmesini öngörmüştür. Hiç kuşkusuz bütün bunlar birer genişliktir, rahmettir.

"Atanız İbrahim'in dini."

Onun dinine uyun.

"O sizi "müslümanlar" olarak isimlendirdi."

Yüce Allah önceki kitaplarda ve Kur'an'da sizi bu isimle anmıştır.

"O bundan daha önce de, bunda da sizi "müslümanlar" olarak isimlen-

dirdi."

"Elçi sizin üzerinize şahid olsun, siz de insanlar üzerine şahidler olasınız diye."

Ey mü'minler, Allah sizi dini İslâm için seçti ve sizi müslümanlar olarak isimlendirdi ki, elçi kıyamet günü sizin üzerinize şahid olsun. Size yönelik daveti tebliğ ettiğini belirtsin. Siz de, tüm Rasûllerin, ilahi daveti ümmetlerine ulaştırdıklarına şahitlik edersiniz. Ey müslümanlar, Allah'ın size yönelik bu onur verici nimetine karşılık O'na şükredin.

"Artık dosdoğru namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a sarılın."

İnanç, ibadet, ahlak, edep, hukuk ve yönetim sistemi olarak Allah'ın şeriatına sıkı sıkıya sarılın.

"Sizin mevlanız O'dur."

Efendiniz ve yöneticiniz O'dur.

"İşte ne güzel mevla."

O, noksan sıfatlardan münezzehtir.

"Ve ne güzel yardımcı."

İman ve takva üzere yaşamak suretiyle O'nun, dostları olmayı sürdürdüğünüz sürece O size yardım eder.

SONUÇ

1- Sûrenin bu son bölümünde namazın fazileti, ibadet etmenin ve hayır işlemenin üstün niteliği, onur vericiliği vurgulanıyor.

2- "Hayır işleyin, umulur ki, kurtuluş bulursunuz," âyetini okurken tilavet secdesine varmak gerekir.

3- Allah yolunda, kafirlere karşı cihad etmek, son derece faziletli bir ibadettir. Bu yükümlülüğü yerine getirirken kınayanın kınamasından korkmamak gerekir.

4- İnsanlar içinde, Allah'a inanıp da hayırlı ameller işleyenlerin belirgin bir üstünlüğü ve ayrıcalığı vardır. Yüce Allah Peygamberlere bahşettiği üç şeyi bu inanan ve hayırlı amellerde bulunan insanlara da bahşetmiştir. Allah peygambere "git görevini yap, senin için bir sıkıntı yoktur" demiştir. Bu inananlara da "din konusunda size bir güçlük yüklememiştir" buyurmuştur. Peygambere: "Sen kavmin üzerine şahitsin" denilmiş. Bu inananlara da: "Siz de

insanlar üzerine şahidler olasınız diye" buyurulmuştur. Peygambere: "Ne istersen, sana verilecek" denilmiş, bu inananlara da: "Bana dua edin, duanıza icabet edeyim," buyurulmuştur. İnananların bu ayırıcı özelliğine, yüce Allah'ın şu sözü işaret ediyor:

"O sözleri seçmiş ve din konusunda size bir güçlük yüklememiştir."(1)

5- Namaz kılmak, zekat vermek ve şeriata sarılmak farzdır.

(1) İbn-i Cerir et-Taberi sözünü etmiştir. Rivayetin kaynağı ise, Ma'mer ve Katade'dir.

Sûre 23
Mü'minûn Sûresi

Mekke Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 118

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ۝١ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ۝٢
وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ۝٣ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ
۝٤ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ۝٥ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ
أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۝٦ فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ
ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ۝٧ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ
رَاعُونَ ۝٨ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ۝٩
أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ۝١٠ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ۝١١

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyle

1- Felaha ulaştı o mü'minler.

2- Ki onlar, namazlarında huşû içindedirler.

3- Onlar boş şeylerden yüz çevirirler.

4- Onlar zekatı verirler.

5- Ve onlar ırzlarını korurlar.

6- Ancak eşleri, yahut ellerinin sahib olduğu cariyeler hariç bunlarla ilişkilerinden dolayı da onlar kınanmazlar.

7- Ama bunun ötesine gitmek isteyen olursa, işte onlar haddi aşanlardır.

8- Ve o mü'minler emanetlerine ve ahidlerine özen gösterirler.

9- Onlar namazlarını vakitlerinde kılarak korurlar.

10- İşte varis olacaklar onlardır.

11- Onlar en yüksek cennet olan Firdevs'e varis olacaklar, orada ebedi kalacaklardır.

SÖZLÜK

قَدْ اَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ	Muhakkak ki mü'minler kurtuldu. Mü'minler cehennemden kurtulup cennete girmek suretiyle gerçekten felah bulmuşlardır.
فِى صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ	Namazlarında huşûlu ve huzurludurlar. Rablerinin huzurunda iken gözleri ile ve kalpleri ile başka taraflara yönelmezler.
عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ	Boş şeylerden yüz çevirirler. Lağv: Allah'ın hoşnut olmadığı söz, davranış ve düşünce demektir. Mü'minler bu tür şeylerden yüz çevirirler.
لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ	Zekatı verirler.
لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ	Irzlarını korurlar. Yabancı bakışlara karşı ırzlarını korur, onu başkalarına göstermezler, hayasızlık etmezler.
اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ	Veya sahip oldukları cariye ve savaş esiri kadınlar.
فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ	Kim bunun dışına taşarsa. Kim şeri ölçülere göre sahip olduğu cariye ve eşlerle yetinmeyip sınırı aşarsa..
فَاُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ	Onlar şeriatın belirlediği sınırları aşan zalimlerdir.
رَاعُونَ	Riayet edicidirler, koruyucudurlar. Kendilerine emanet edilen şeyleri korurlar. Verdikleri sözleri tutarlar.
اَلْفِرْدَوْس	Firdevs. En yüksek cennetin en yüksek derecesi.

AÇIKLAMA

"Müminler gerçekten felah bulmuşlardır."

Yüce Allah mü'minlerin felah bulduklarını haber veriyor. Al-i İmran suresinde Felah kavramı ateşten kurtulup cennete girme olarak açıklanmıştır. Bu arada kurtuluşa ermiş mü'minlere has bazı özellikleri de gündeme getiriyor. Bu niteliklere sahip olan bir kişi artık kurtuluşa ermiş, Firdevs cennetine gir-

meyi Allah'ın rahmeti ile haketmiştir. Orada ebedi olarak kalır.

Mü'minlerin kurtuluşunu sağlayan nitelikleri şöylece sıralayabiliriz:

1) Huşu içinde namaz kılmak. Namaz kılan kişi başı ile gözü ile ve kalbi ile başka bir tarafa yönelmemelidir. Kalbi duyarlı olmalı yani huşu ve huzur içinde namazını kılmalıdır. Bu durum huşu içinde namaz kılmanın en ileri örneğidir. Böyle olmasa bile kişi enazından namazın büyük bir kısmında başı ile gözleri ile namaz dışı bir harekette bulunmamalı kalbine namaz dışı düşünceler gelmemelidir. Bu nitelik "onlar namazlarında huşu içinde olanlardır," âyetinin kapsamını oluşturmaktadır.

2) Boş şeylerden yüz çevirirler. Boş şeylerden maksat yüce Allah'ın izin vermediği, hoşnut olmadığı her türlü söz, davranış ve düşüncedir. Mü'minlerin bunlardan yüz çevirmesi, kaçınmak ve iltifat etmemek şeklinde gerçekleşir. Bu nitelikte "onlar tümüyle boş şeylerden yüz çevirenlerdir." Ayetinin içeriğidir.

3) Zekâta ilişkin görevlerini yerine getirirler. Sahip oldukları hayvan, nakit para, hububat ve meyvelerin zekatını bir yükümlülük olarak verirler. Nefsi kötülüklerden arındıracak salih ameller işlerler. Bu nitelik de "onlar zekata ilişkin görevlerini yerine getirirler," âyetinin anlattığıdır.

4) Irzlarını korurlar. Eşlerinden veya şer'i olarak sahip oldukları cariyelerden başkasına avret yerlerini göstermezler. Bu nitelik de "ve onlar ırzlarını koruyanlardır. Ancak eşleri ya da sahip olduklarına karşı tutumları hariç, bu konuda kınanmış değillerdir."

Eşleri ile ve cariyeleri ile ilişki kurmalarından dolayı kınanmazlar. Bu duygularını eşleri ve cariyeleri dışında tatmin etmek isteyenler kınanırlar, şer'i cezaya çarptırılırlar. Çünkü "onlar sınırı çiğneyenlerdir."

Allah'ın helal kıldığı ortamın dışına çıkıp harama yeltenen azgın zalimlerdir.

5) Emanetlerini ve ahidlerini gözetirler. Yani kendilerine emanet edilen söz, davranış ve diğer şeri yükümlülükleri titizlikle korurlar. Gusül abdesti almakta bu yükümlülüklerden biridir. Verdikleri sözleri tutar. Özel ve genel nitelikli akitlerine bağlı kalırlar. Hainlik etmezler, döneklik yapmazlar, sözlerinden dönmezler. Yani hiç kimseye hıyanet etmezler demektir. Bu özellikler de "onlar, emanetlerine ve ahitlerine riayet edenlerdir," âyetinin manasıdır.

6) Beş vakit namazı belirlenmiş vakitlerinde kılmak suretiyle korurlar. Bu vakitlerden önce veya sonra kılmazlar. Necaset ve hadasetlerden (maddi

ve manevi pisliklerden) arınmak rüku ve secdeleri eksiksiz yerine getirmek gibi şartları titizlikle uygularlar. Namaza ait sünnet ve âdâbın büyük çoğunluğunu tamamlama çabası içinde olurlar.

"Onlar namazlarını da titizlikle koruyanlardır," âyetinde de mü'minlerin bu en belirgin niteliklerine dikkat çekilmektedir.

Bir insan, tefsirini sunduğumuz bu âyetlerde dikkat çekilen altı adet özet olarak, yedi adet ayrıntılı olarak anlatılan bu niteliklere sahib olursa, imanı olgunlaşmış ve mü'min ismini hak etmiş olur. O Firdevs cennetine giren kurtulmuşlardandır. En yüce cennetin varisidir.

Allah bizi de onlardan eylesin. Amin...

SONUÇ

1- Namazı huşu içinde kılmak gerekir.

2- Muta nikahı haramdır. Çünkü bu şekilde kendisinde o yararlanılan kadın, eş statüsünü kazanmıyor, kocasına varis olamıyor. Kocası da kendisine varis olamıyor. Oysa eş durumunda olan kadın kocasının mirasından dörtte birlik ve sekizde birlik paylar alır. Kocası da onun mirasından yarısı ve dörtte biri oranında pay alır. Bilindiği gibi muta nikahı belli bir süre için gerçekleştirilen nikahtır. Bu süre bir ay, daha fazla veya daha az olabilir.

3- Normal nikahla evlenmenin ve câriyeliğin dışındaki hertürlü cinsel ilişki ve cinsel ilişkiye götüren hareketler haramdır.

4- Zekat vermek, emanetleri gözetmek, ahitlere bağlı kalmak ve beş vakit namazı kılmak farzdır.

5- Cennet ve cehennemlik kimseler birbirlerine mirasçı olurlar, cennetlikler cehennemliklerin yerlerine, cehennemlikler de cennetliklerin yerlerine mirasçı olurlar. Yani kafir iman etseydi mü'min gibi cennete girecekti. Mü'min de kafir olsaydı kafir gibi cehenneme giderdi. Allah'ım, bizi Firdevse varis olan mirasçılardan kıl...

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِن سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ ﴿١٢﴾
ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿١٣﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً

فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا
فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ
اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿١٤﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَٰلِكَ لَمَيِّتُونَ ﴿١٥﴾
ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ ﴿١٦﴾

12- Andolsun biz insanı çamurdan bir süzmeden yarattık.

13- Sonra onu bir nutfe (sperm) olarak sağlam bir karar yerine koyduk.

14- Sonra nutfeyi alak'a (embriyo'ya) çevirdik, alak'ı embriyo'yu bir çiğnemlik ete çevirdik, bir çiğnemlik eti kemiklere çevirdik, kemiklere et giydirdik; sonra onu bambaşka bir yaratık yaptık. Yaratanların en güzeli Allah, ne yücedir!

15- Sonra siz, bunun ardından öleceksiniz.

16- Sonra siz kıyamet günü muhakkak diriltileceksiniz.

SÖZLÜK

مِنْ سُلَالَةٍ — Sülaleden. Bir şeyin süzülmüşü demektir. Burada Hz. Âdem'in yaratılışına esas olan süzülmüş çamur kastedilmektedir.

نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ — Nutfe. Yani meni, sperma. Sağlam karar yerinden maksat ise, ana rahmidir.

اَلْعَلَقَةَ — Pıhtılaşmış kan. Birisi bu pıhtılaşmış kanı parmağı ile kaldırmaya çalışırsa tıpkı yumurta sarısı gibi parmağına asılır kalır. Bu yüzden "Alak'a", asılan denilmiştir.

وَ الْمُضْغَةَ — Bir parça et.

خَلْقًا آخَرَ — Bir başka yaratış. Çiğnem etten ayrı bir yaratma. Çünkü bundan sonar ona ruh üflenir ve artık bir insan olur.

أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ Yaratıcıların en güzeli, yani yapanların. Çünkü Allah da yapar, insanlar da yapar. Fakat Allah bir şeyler yapanların en güzelidir.

AÇIKLAMA

Bu âyetlerde Yüce Allah insanın yaratılış evrelerini Adem ve soyunu anlatıyor. Akıllara durgunluk veren bu olayda O'nun gücünün, ilminin ve hikmetinin açık delilleri kanıtları gözler önüne serilmektedir. Bundan dolayı O'na ibadet etmek, O'na itaat etmek, O'nu sevmek, O'na saygı göstermek ve O'nu yüce bilmek bir zorunluluktur.

"Andolsun, biz insanı..." Âdem ve soyunu "Süzme bir çamurdan yarattık."

Çamurun özünden yarattık. Süzülmüş çamurdan elde edilen bu özden Hz. Âdem (a.s.)'i yarattı, sonra ona ruhundan üfledi. Böylece normal bir insan oluverdi. Allah'a hamdu senâlar olsun.

"Sonra onu muhafazalı bir yere yerleştirdik."

Âdem'in sülbünden gelen damla su şeklindeki Ademoğlunu "muhafazalı bir yere" yerleştirdik. Yani ana rahmine koyduk.

"Sonra o su damlasını" Adem'in sülbünden gelen meniyi "bir embriyo olarak, yarattık."

Bir insan, parmağı ile kaldırmak istese, yapışıp kalacak şekildeki bir kan pıhtısı.

"Ardından o embriyoyu bir çiğnem et parçası olarak yarattık."

Bir çiğnem et parçası haline getirdik.

"Daha sonra o çiğnem et parçasını kemik olarak yarattık; böylece kemiklere de et giydirdik; sonra bir başka yaratılışla onu inşa ettik."

Adem'den ayrı bir başka insan olarak yarattık. işte Yüce Allah Adem ve soyunu bu şekilde yaratmıştır.

"Yaratıcıların en güzeli olan Allah, ne yücedir."

Gerçekten insan, değişik maddelerin bir araya gelmiş halidir. Ki, bunlar önce döl suyuna dönüşmüş, ardından embriyoya, sonra bir çiğnem et parçasına dönüşmüştür. Sonra içine ruh üflenmiş, cansız bir cisimken mükemmel bir insan haline gelmiştir.

"Yaratıcıların en güzeli olan Allah, ne yücedir."

Allah, zatını kendine yaraşır biçimde övüyor. Yaratıcıların en güzeli olan Allah'ın şanı yücedir. Aslında O'ndan başka yaratıcı yoktur. Yapma işini yaratma olarak nitelendirilmiştir. Bu yüzden "yaratıcıların en güzeli" ifadesi konuya daha uygun düşmüştür.

"Sonra bunun ardından siz gerçekten ölecek olanlarsınız."

Sizi yarattıktan sonra, sizin için belirlediğimiz bir süre içinde yaşarsınız, sonra ölürsünüz.

"Sonra siz gerçekten kıyamet günü diriltileceksiniz."

Hesaba çekilmek ve amellerinizin karşılığını almak üzere diriltilirsiniz. Böylece sonsuz bir hayat yaşamaya başlarsınız. Bundan sonra ne ölüm var, ne yok olma, ne de musibet var.

SONUÇ

1- İnsanın yaratılış evrelerinde Yüce Allah'ın kudretinin, ilminin ve hikmetinin açık delilleri gözler önüne seriliyor.

2- İnsanın yaratılışı ve bu süreç içinde geçtiği aşamalar anlatılıyor.

3- Yaratıldıktan sonraki akibeti vurgulanıyor.

4- Bir kez daha, müşrik inkarcıların inanmadıkları, ölümden sonra diriliş inancı gönüllere nakşediliyor.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ
سَبْعَ طَرَائِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ ﴿١٧﴾
وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَىٰ
ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ ﴿١٨﴾ فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ
لَكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورِ

سَبْعَ طَرَائِقَ ۖ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ ﴿١٧﴾ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّاهُ فِي الْأَرْضِ ۖ وَإِنَّا عَلَىٰ ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ ﴿١٨﴾ فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ لَكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورِ سَيْنَاءَ تَنْبُتُ بِالدُّهْنِ وَصِبْغٍ لِلْآكِلِينَ ﴿٢٠﴾ وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً ۖ نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢١﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٢٢﴾

17- Üstünüzde de yedi tabaka yedi gök yarattık. Biz yaratmadan gafil değiliz.

18- Gökten belli ölçü ve miktarda su indirip onu yerde durdurduk. Biz onu indirmeye kâdir olduğumuz gibi gidermeye de kâdiriz.

19- Onunla size, içlerinde sizin için birçok meyvalar bulunan hurma ve üzüm bahçeleri yetiştirdik, onlardan yiyorsunuz.

20- Yine onunla Tur-i Sina'dan çıkan, meyvası yağlı olarak biten, yiyenlerin yağına ekmeklerini batıracakları bir zeytin ağacı yetiştirdik.

21- Hayvanlarda da sizin için ibret vardır: Karınlarının içindekinden size içiriyoruz. Onlarda sizin için daha birçok faydalar var, aynı zamanda onlardan yersiniz.

22- O hayvanların üzerinde ve gemiler üzerinde taşınırsınız.

SÖZLÜK

سَبْعَ طَرَائِقَ	Yedi gök. Göğe "taraik" denmesinin sebebi, üst üste çakılmış gibi olmalarıdır.
مَاءً بِقَدَرٍ	Belli bir miktarda su indirdik. Bu miktar ne artar, ne de azalır.
مِنْ طُورِ سَيْنَاءَ	Tur-i sina denilen dağda.
تَنْبُتُ بِالدُّهْنِ	Yağ elde edilen bir meyve verir.
وَ صِبْغٍ لِلْآكِلِينَ	Yiyenler için bir katıktır.
فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً	Deve, sığır ve koyunlarda sizin için bir ders vardır. Bunların yaratılışını ve yararlarını düşünenler bir çok ibretler alırlar.

مِمَّا فِى بُطُونِهَا Karınlarının içinde olandan, yani sütten.
مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ Bir çok yararlar. Yün, süt ve binmek gibi.
وَ مِنْهَا تَأْكُلُونَ Ve ondan. Yani etlerinden yemektesiniz.
تُحْمَلُونَ Taşınırsınız. Karada hayvanlara ve arabalara, denizde ise, gemiye biniyorsunuz.

AÇIKLAMA

Sûrenin akışı içinde, Allah'ın insanoğluna yönelik nimetleri hatırlatılıyor. Böylece insanın bu nimetleri anıp, onları bahşedene şükretmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Ve Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Andolsun, biz sizin üstünüzde yedi tabaka, yedi gök yarattık."

Üst üste yedi gök. Yol üstüne yol ve kat üstüne kat yarattık.

"Biz yaratmada gafiller değiliz."

Yarattıklarımızdan habersiz değiliz. Kainat ve hayat düzeni bizim bu bilgimize dayanır. Şayet biz, yarattıklarımızdan gafil olsaydık, hiç kuşkusuz varlık bütünüyle altüst olacaktı. Bütün dengeler bozulacaktı.

"Biz gökten belli bir miktarda su indirdik."

İhtiyaca göre yağmur yağdırdık.

"Ve onu yeryüzünde yerleştirdik. Şüphesiz biz onu kurutup giderme gücüne de sahibiz. Böylelikle biz onunla size hurmalıklardan, üzümlüklerden bahçeler, bağlar geliştirdik."

Hurma ve üzüm bağları yarattık. Bu bağlarda "içlerinde çok sayıda yemişler vardır; sizler onlardan yemektesiniz."

Bu yemişlerden yemektesiniz. Özellikle hurma ve üzümden söz edilmesi, bu meyvelerin Arabistan'da çok yetişmesi, Arapların onları diğer tüm meyvelerden daha çok bilmesidir. Sözgelimi hurma Medine'de, üzüm de Taif'te bolca yetişirdi.

"Ve daha çok Tur-i Sina'da çıkan bir ağaç yarattık."

Orada zeytin ağacı yetişir.

"O yağlı ve yiyenlere bir katık olarak bitmektedir."

Ürününden hem yağ elde edilmekte, hem de katık olarak yararlanılmaktadır.

"Gerçekten hayvanlarda da sizin için bir ders vardır."

Bunların yaratılışlarını, yaşayışlarını ve insanlara olan yararlarını düşünürseniz imana, tevhide ve Allah'a itaat etmeye ilişkin dersler çıkarırsınız.

"Karınlarının içinde olanlardan size içirmekteyiz."

İşkembe pisliği ile kan arasından çıkan sütlerini size içirmekteyiz.

"Ve onlarda sizin için daha bir çok yararlar var."

Bunların bazı, kıllarından, sütlerinden yararlanın, etlerinden yersiniz.

"Onların üzerinde ve gemilerde taşınmaktasınız."

Karada deve gibi bazı hayvanları taşımacılıkta kullanırsınız. denizde ise, gemilere binersiniz. Bu nimetler için Allah'a şükretmez misiniz? O'nu anmaz mısınız? Yoksa bu nimetler, karşılığında nimetleri verene şükretmeye değmez mi? Sırf O'na kulluk edilmesi için bu nimetler yetmez mi?

SONUÇ

1- Yüce Allah'ın gökleri üstüste katlar şeklinde yaratması, yarattıklarından gafil olmaması, O'nun kudretinin ve azametinin göstergesidir. Her şeyi O yaratmıştır, kainat ve hayata düzen veren O'dur.

2- Yüce Allah'ın gökten belli bir miktarda su indirmesi, onu yeryüzünde yerleştirmesi ve kurutup gidermemesi, kullarına yönelik büyük bir lütuftur. Bunun için kulların Allah'a şükretmeleri gerekir.

3- Zeytinin bir çok faydaları vardır. Yağından istifade edilir. Kahvaltıda katık olarak yararlanılır.

4- Yüce Allah'ın hayvanlar yaratması, gemilerin icadını öğretmesi insanlığa yönelik büyük bir lütuftur. Bunlardan çeşitli açılardan yararlanılır. Gemiler aracılığı ile çeşitli mallar kıtadan kıtaya taşınır.

5- Nimetlerinden dolayı Allah'a şükretmek gerekir. Bunun da yolu O'na inanmak, O'na kulluk etmek, O'nu bir ve ortaksız bilmektir.

وَلَقَدْ
أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ

غَيْرُهُۥٓ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ ٱلْمَلَؤُا۟ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن قَوْمِهِۦ مَا هَٰذَآ
إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَن يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ ۚ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ
لَأَنزَلَ مَلَٰٓئِكَةً ۖ مَّا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِىٓ ءَابَآئِنَا ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾ إِنْ
هُوَ إِلَّا رَجُلٌۢ بِهِۦ جِنَّةٌ فَتَرَبَّصُوا۟ بِهِۦ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَبِّ ٱنصُرْنِى
بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٢٦﴾

23- Andolsun biz, Nuh'u kavmine gönderdik: "Ey kavmim, dedi. Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka ilahınız yoktur, korunmaz mısınız?

24- Kavminin içinden ileri gelen inkarcı bir grup şöyle dedi: "Bu da sizin gibi bir insandan başka bir şey değildir. Size üstün gelmek istiyor. Eğer Allah elçi göndermek dileseydi, melekleri indirirdi. Biz ilk babalarımızdan böyle bir şey işitmedik."

25- "O, kendisinde delilik bulunan bir adamdır, başka bir şey değildir. Hele bir süreye kadar onu gözetleyin."

26- Nuh: "Rabb'im, beni yalanlamaları karşısında bana yardım et bana verdiğin sözü yerine getir!" dedi.

SÖZLÜK

اُعْبُدُوا اللّٰهَ	Sadece Allah'a ibadet edin. Çünkü sizin için O'ndan başka ilah yoktur.
اَفَلاَ تَتَّقُونَ	Sakınmaz mısınız? O'ndan başkasına kulluk etmekten, O'nun gazabından ve cezasından korkmaz mısınız?
الملأ	Ülkenin ileri gelenleri. Halkın önderleri.
مَا هٰذَا اِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُكُمْ	Bu, yani Nuh da sizin gibi bir insandır. O halde sizi davet ettiği şeyi kabul ederek, nasıl ona itaat edersiniz?

اَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ	Üzerinize üstün olmak istiyor. Sizin lideriniz, emir ve yasaklarıyla sizi yöneten başkanınız olmak istiyor.
وَ لَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَاَنْزَلَ مَلَائِكَةً	Eğer Allah dileseydi, bir meleği elçi olarak gönderirdi.
رَجُلٌ بِهٖ جِنَّةٌ	Kendisinde delilik bulunan bir adamdır.
فَتَرَبَّصُوا بِهٖ حَتّٰى حِيْنٍ	Onu belli bir süre gözetleyin. Onu dinlemeyin, dediklerine uymayın. Helak olmasını veya şifa bulmasını bekleyin.

AÇIKLAMA

Âyetlerin bu kısmında, ilk insan Hz. Âdem (a.s.)'in yaratılış kıssasını izleyen bir dizi kıssanın ilkine yer veriliyor.

"Andolsun, biz Nuh'u kendi kavmine peygamber olarak gönderdik."

Senden önce O'nu peygamber olarak görevlendirdik. Senin kavminin seni yalanlaması gibi, o da kavmi tarafından yalanlandı. İşte O'nun kıssasını sana anlatıyoruz: kavmine, ey kavmim, yalnızca Allah'a kulluk edin, ibadet hususunda bir başkasını O'na ortak koşmayın. Düzmece ilahlara tapmayın.

"O'nun dışında sizin başka ilahınız yoktur."

Allah'tan başka kulluk etmeye layık ilah yoktur.

"Yine de sakınmayacak mısınız?"

O'nunla birlikte bir başkasına kulluk ediyorsunuz da, O'nun gazabından korkmuyor musunuz? Sizi ağır bir cezaya çarptırmasından çekinmiyor musunuz? demişti.

Yüce Allah'ın bize bildirdiği şekliyle, müşrikler ona şu cevabı verdiler:

"Bunun üzerine, kavminden inkara sapmış önde gelenler dediler ki:

"Kavminden küfür üzere bir hayatı benimseyen önde galenler, zenginler ve eşraf kesiminden bazıları onun bu sözlerine şu karşılığı verdi:

"Bu" Nuh da sizin benzeriniz olan bir beşerden başkası değildir. Size karşı üstünlük elde etmek istiyor.

Lider olmak, başkan olmak istiyor ve bu amaca ulaşmak için de peygamber olduğunu iddia ediyor.

"Eğer Allah dilemiş olsaydı."

Kendisinden başkasına kulluk etmememizi dilemiş olsaydı.

"Muhakkak melekler indirirdi."

İnen melekler Allah'ın bu isteğini bize bildirirlerdi.

""Biz geçmiş atalarımızdan da bunu işitmiş değiliz."

Nuh'un getirdiği ve ilahlarımızı terketmemizi bildiren emirleri doğrulayıcı bir sözü atalarımızdan da duymadık. Geçmişlerimizden hiç kimse böyle bir söz söylemedi.

"O, kendisinde delilik bulunan bir adamdan başkası değildir."

Nuh, bizce delirmiş bir adamdır. Öyle olmasaydı, bizi ve geçmiş atalarımızı beyinsizlikle itham eder miydi?

"Onu belli bir süre gözetleyin."

Onu ölüp gideceği kadar gözetim altında tutun. O söyledi diye dininizi terk etmeyin... İşte bu tutumlarından dolayı ve dokuz yüz elli yıl süren bir uzun davet süresinin ardından, Hz. Nuh kavmini Rabbine şikayet etti ve yardımını talep etti. Yüce Allah Hz. Nuh'un şöyle dediğini haber veriyor:

"Rabbim" dedi "beni yalanlamalarına karşılık, bana yardım et."

Beni yalanladıkları için onları helak et ve onlara karşı bana yardım et.

SONUÇ

1- Kur'an-ı Kerim'de ancak vahiy yoluyla bilinecek bu tür kıssaların yer alması, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğinin birer delilidir.

2- Bütün peygamberlerin kavimlerini hakka davet ettikleri vurgulanarak, insanların dikkati tevhid gerçeğine çekiliyor.

3- Şu husus toplumsal bir vakıadır; hak davetini ilk önce küfür ehlinin ileri gelenleri yani önderleri reddederler.

4- Zalimler, hak davetini reddetmek için, davetçileri ilgileri olmayan niteliklerle itham ederler. Delidir, derler. Falanın işbirlikçisi, falancanın oyuncağı, diye suçlarlar.

فَأَوْحَيْنَآ إِلَيْهِ أَنِ اصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا
وَوَحْيِنَا فَإِذَا جَآءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ

كُلٍّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ
وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ ﴿٣٧﴾
فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلْكِ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
نَجَّانَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٣٨﴾ وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا
وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٣٩﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ وَإِنْ كُنَّا
لَمُبْتَلِينَ ﴿٤٠﴾

27- Biz de ona vahyettik ki: "Gözlerimizin önünde ve vahyimiz öğretimimizle o gemiyi yap. Bizim buyruğumuz gelip de tandır kaynayınca her cinsten iki çift ve aileni de alıp ona sok. Yalnız onlar içinde aleyhlerine söz geçmiş azabımıza uğrama hükmü giymiş olanları bırak. O zulmedenler hakkında bana yalvarma, onlar, mutlaka boğulacaklardır!

28- Sen ve yanında bulunanlar gemiye yerleştiğiniz zaman; "Bizi o zalim kavimden kurtaran Allah'a hamdolsun," de.

29- Ve de ki: "Rabb'im, beni mübarek bir inişle indir; sen konuklayanların en hayırlısısın."

30- Gerçi biz, onları sınıyorduk ama, bu olayda sizler için de nice ibretler vardır.

SÖZLÜK

فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنِ اصْنَعِ — Ve ona yapmasını vahyettik. Ona en hızlı ve en kestirme yoldan, yani vahiy kanalıyla bildirdik ki, gemi yap.

بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا — Bizim gözetimimiz altında ve direktiflerimiz doğrultusunda gemiyi yap.

وَ فَارَ التَّنُّورُ Tandır kaynayınca. Tufanın başlangıcının işareti olarak içinde su kaynamaya başlayınca.

فَاسْلُكْ فِيهَا Ona, yani gemiye bindir.

وَ اَهْلَكَ Çocuklarını ve ehlini.

وَ لَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا Zalimler hakkında benimle konuşma. Çünkü ben onların boğulmaları yönünde hükmümü bildirdim.

وَ قُلْ رَبِّ Ve deki: Ey Rabbim. Bana, ey Rabbim, beni kutlu bir konakta indir, diye dua et.

اِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ Bunda deliller ve ibretler vardır.

وَ اِنْ كُنَّا لَمُبْتَلِينَ Biz gerçekten denemeden geçiririz.

AÇIKLAMA

Ayetlerin akışı içinde, Hz. Nuh ile kavmi arasındaki mücadelenin hikayesi devam ediyor. Önceki ayetlerde Hz. Nuh'un, kendisini yalanlayan zalimlere karşı, Rabbinden yardım talep ettiği anlatılmıştı. Hz. Nuh demişti ki:

"Rabbim, beni yalanlamalarına karşılık, bana yardım et."

Bunun üzerine Yüce Allah duasını kabul etti ve ona vahiy yoluyla; "gemi yap," emrini verdi.

"Gözetimimiz altında ve vahyimizle."

Bizim kontrolümüzde ve emirlerimiz doğrultusunda bir gemi yap. Tufanın başlangıcının işareti olarak da ekmek pişirilen tandırda suyun kaynamaya başlamasını gösterdi. Allah'ın emri galip, tandırdan su kaynamaya başlayınca, bu tufanın başlangıcı olarak algılanacak ve Hz. Nuh, derhal her tür hayvandan ikişer çifti gemiye bindirecektir. Bunlarla birlikte çocuklarını ve ehlini, yani inananları dagemiye bindirecektir. Ancak aleyhlerinde helak olma hükmü verilenler hariç. Ayrıca Yüce Allah, onun zalimler hakkında kendisiyle konuşmasını da yasakladı. Çünkü onlar kesinlikle boğulacaklardır.

"Biz ona: Gözetimimiz altında ve vahyimizle gemi yap. Nitekim emrimiz geldiğinde..."

Zalim müşriklerin helakına ilişkin hükmümüzün vadesi dolduğunda "ve tandır kızışınca" gemiye "her tür hayvandan ikişer çift ile, aileni de alıp koy."

Çocuklarını ve ehlini gemiye bindir.

"İçlerinden aleyhlerine söz geçmiş olanlar hariç."

Azaba uğramalarına hükmedilenler müstesna. Nitekim karısı onlardan biriydi.

"Zulmedenler konusunda bana yalvarma."

Onlar için benimle konuşma, onları bağışlamamı isteme. Çünkü ben, onları helak edeceğim.

"Böylece sen, beraberinde olanlar gemiye bindiğinde."

Sen ve beraberindeki mü'minler gemiye bindiğinizde, bize hamdedin ve deyin ki:

"Bizi o zulmeden kavimden kurtaran Allah'a hamdolsun."

Bize yakararak dua edin.

"Rabbim, beni kutlu bir konakta indir."

"Beni mübarek bir yere indir" de. Bizi övgüyle ve hayırla an ve de ki: "Sen konuklayanların en hayırlısısın."

...

"Hiç şüphesiz bunda âyetler vardır."

Hz. Nuh'un kıssasında, Allah'ın kudretini, rahmetini ve hikmetini gösteren deliller vardır. Bunlar Allah'a inanmayı, O'nu bir ve ortaksız bilmeyi, sırf O'na ibadet etmeyi gerektiren ibret tablolarıdır.

"Biz gerçekten denemeden geçiririz."

Biz kullarımızı hayırla ve şerle sınarız ki, kafirle, mü'min, itaatkarla isyankar birbirinden ayırdedilsin, kıyametteki ceza da belirginleşen bu ayırım doğrultusunda ve ilahi adalet ve Rabbani rahmet uyarınca gerçekleşsin.

SONUÇ

1- Bu âyetlerde de, ilahi vahyin gerçekliği ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliği vurgulanıyor.

2- Tarihçilerin de sıkça sözünü ettikleri tufan hadisesinin kesin olarak gerçekleştiği dile getiriliyor.

3- Zulmün akibeti ve zalimin kesin olarak helak edildiği anlatılıyor.

4- Bir hayvana, gemiye, otomobile veya uçağa binerken şu duayı okumak sünnettir: "Bunu hizmetimize sunan Allah'a hamdolsun. O, noksan sıfatlardan münezzehtir. Yoksa biz, buna sahip olamazdık. Hiç kuşkusuz biz,

sonunda Rabbimize döndürüleceğiz."

5- Kulun ihtiyaç duyduğu dünyevi hayırlar hususunda Rabb'inden dilekte bulunması, O'na dua etmesi gerekir.

6- Hz. Nuh'un kıssasının sunuluş hikmeti, içerdiği öğütler ve ibret verici gelişmeleri insanlara duyurmaktır.

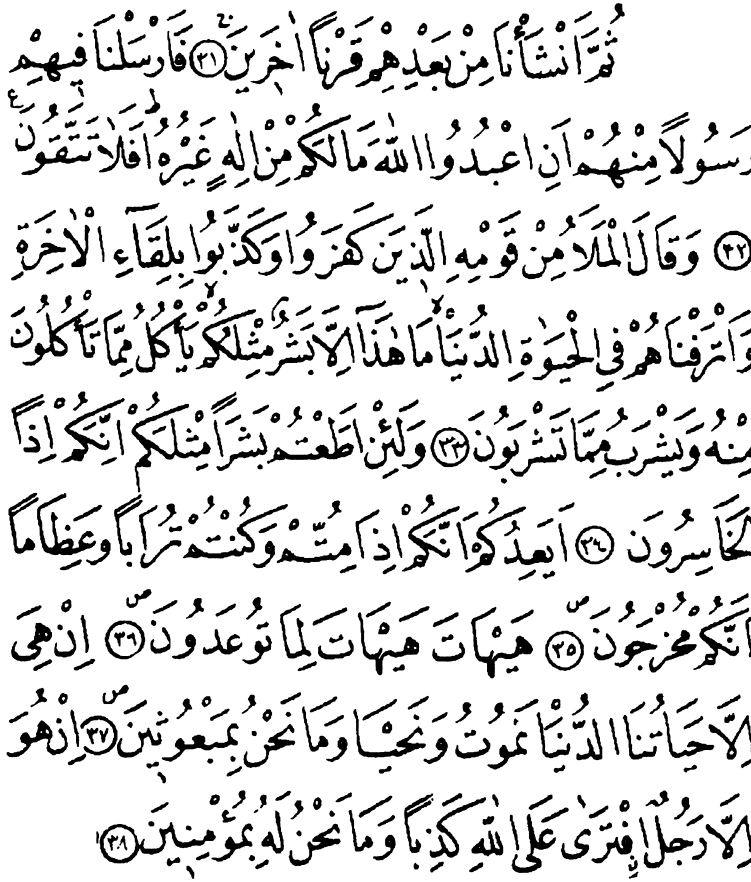

31- Sonra onların ardından başka bir nesil yetiştirdik.

32- Onlara da kendi içlerinden: "Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka İlahınız yoktur, Allah'ın azabından korunmaz mısınız?" diyen bir elçi gönderdik.

33- Kavminden, kendilerine dünya hayatında bol nimet verdiğimiz o inkar eden ve ahiret buluşmasını hesap ve cezasını yalanlayan eşraf takımı dedi ki: "Bu da sizin gibi bir insandan başka bir şey değildir. Sizin yediğinizden yiyor, içtiğinizden içiyor."

34- "Eğer sizin gibi bir insana itaat ederseniz o takdirde siz, mutlaka ziyana uğrayanlarsınız demektir."

35- "O size, siz öldüğünüz, toprak ve kemik haline geldiğiniz zaman yeniden hayata çıkarılacağınızı mı vaadediyor?"

36- "Heyhat o size vaadedilen şey ne kadar uzak!"

37- "Ne ise hep bu dünya hayatımızdır; ölürüz ve yaşarız, biz öldükten sonra diriltilecek değiliz."

38- "O, Allah'a yalan uydurandan başka bir adam değildir. Biz ona inanıcı insanlar değiliz."

SÖZLÜK

ثُمَّ اَنْشَاْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا اٰخَرِيْنَ	Sonra başka bir insan nesli yarattık. Helak edilen Nuh kavminin ardından. Hud (a.s.)'ın kavmi olan Adoğullarını varettik.
رَسُوْلاً مِنْهُمْ	İçlerinden bir elçi. Hud (a.s.).
اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ	"Allah'tan başka ilah yoktur" deyin ve sırf O'na ibadet edin. Sizin O'ndan başka ilahınız yoktur.
وَ اَتْرَفْنَاهُمْ	Kendilerine bol mal ve geniş rahat bir hayat bahşedip, refah içinde yaşattığımız.
اَنَّكُمْ مُخْرَجُوْنَ	Mutlaka sizler çıkarılacaksınız. Öldükten sonra kabirlerinizden diriltilip çıkarılacaksınız.
هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ	Vaadedildiğiniz şeyin gerçekleşmesi uzak uzak bir ihtimaldir.
اِنْ هِيَ اِلاَّ حَيَاتُنَا الدُّنْيَا	Dünya hayatımızdan başkası yoktur. Bundan öte, bir başka hayat yoktur.
اِنْ هُوَ اِلاَّ رَجُلٌ	O, bir adamdan başkası değildir. Allah'a karşı yalan uydurmaktadır.

AÇIKLAMA

Hz. Nuh (a.s.)'un kıssasının ardından, surenin akışı içinde Hz. Hud (a.s.)'un kıssası anlatılıyor.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Sonra onların ardından bir başka insan nesli yarattık."

Tufan ile helak edilen Nuh kavminin ardından, bir başka insan neslini meydana getirdik. Adoğullarını varettik.

"Onlara da kendi içlerinden bir elçi gönderdik."

Hz. Hud (a.s.)'u elçi olarak görevlendirdik. Şöyle desin diye:

"Allah'a ibadet edin. O'nun dışında sizin başka ilahınız yoktur."

Allah'a ibadet edin, sırf O'na itaat edin. İbadet edilen mabud olarak O'nu tek ve ortaksız bilin. Çünkü Allah'tan başka, sizin ibadet etmenize layık bir diğer ilah yoktur. Sizi yaratan ve rızkınızı veren sadece Allah'tır. Bu yüzden O'nun dışında hiç kimse, hiç bir şekilde ibadete layık değildir.

"Yine de sakınmayacak mısınız?"

Burada onları Allah'tan korkmaya, başlarına azab inmeden önce şirkten sakınmaya davet ediyor.

"Kendi kavminden inkarcı önde gelenler dediler ki."

Hud kavminin ileri gelenleri, eşraf kesimine mensup kompradorlar, Allah'a ve Rasûlüne inanmayan, ahirette hesap, ceza ve dirilişi yalanlayan ve Allah tarafından kendilerine bol mal ve lüks hayat sağlanan ileri gelen zümre... Evet, mal ve mevki ile şımaran bu azgınlar ne dediler biliyor musunuz?..

"Bu, sizin benzeriniz olan bir beşerden başkası değildir?"

Şu, peygamberim diyen kişi de sizin gibi bir insandır.

"Sizin yediklerinizden yemektedir."

Siz ne yiyorsanız, o da onlardan yiyor.

"Ve içtiklerinizden içmektedir."

Sizin içtiğiniz şeyleri içiyor. Yani, sizinle onun arasında herhangi bir fark yoktur. Şu halde, onun size önder olup emir ve yasaklarıyla sizi yönetmesine nasıl razı olursunuz?

"Eğer sizin benzeriniz olan bir beşere boyun eğecek olursanız, andolsun, siz gerçekten hüsrana uğrayacaklardan olursunuz."

Hayatta hüsrana uğrar, toplumsal konumunuzu kaybedersiniz.

"O, öldüğünüz, toprak ve kemik haline geldiğiniz zaman, sizin mutlaka diriltilip çıkarılacağınızı mı vaadediyor."

Çürüyüp toprak olduktan sonra, tekrar kabirlerden diri olarak çıkarılacağınızı mı iddia ediyor?

"Heyhat, size vaadedilen şeye heyhat."

Size vaadedilen şeyin gerçekleşmesi ne kadar uzak bir ihtimal?

"Hayat, yalnızca yaşamakta olduğumuz bu dünya hayatından ibarettir."

"Yaşarız ve ölürüz."

Bir nesil ölür, yerini bir diğer nesil alır.

"Biz diriltilecekler değiliz."

Ardından şöyle dediler:

"O ise, yalnızca bir adamdır, Allah'a karşı yalan uydurmaktadır."

Allah sizi diriltecek, hesaba çekecek ve kazandıklarınızın karşılığını verecek diyerek O'na karşı yalan söylemektedir.

"Bizler de ona inanacak değiliz."

Bu sözlerini Yüce Allah bize aktarıyor ki, burada kafirlikleri, inkarcılıkları ve bundan sonraki âyetlerde Hz. Hud'un söyleyeceklerini peşinen yalanladıkları anlaşılmaktadır.

SONUÇ

1- Yüce Allah'ın peygamberler göndermesi, yeryüzündeki hayatın dayandığı kainattaki kanunlar sisteminin bir parçasıdır. Peygamberlerin davetlerinin başlangıcı; "lâ ilahe illallah" Allah'tan başka ilah yoktur," ilkesi olmuştur.

2- Kafirlerden ancak şer, batıl ve kötülük gelir. Çünkü kalpleri bozuktur.

3- lüks hayat çoğu zaman bozgunculukların ve kötülüklerin sebebidir. Bu yüzden orta yolu tutarak, aza kanaat getirerek ve iktisatlı davranarak lüks ve israftan sakınmak gerekir.

4- Ayetlerin akışı içinde, bir kez daha, dosdoğru yoldan kaçan dinsizlerin inkar ettikleri ölümden sonra diriliş ve ahirette ceza görme inancı pekiştiriliyor.

5- Müşrikler, hakka karşı koymak, onu kabul etmemek için, peygamberin bir insan olmasını bahane ederler.

قَالَ رَبِّ
انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٣٩﴾ قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لَّيُصْبِحُنَّ نَادِمِينَ ﴿٤٠﴾
فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً فَبُعْدًا لِّلْقَوْمِ
الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾ ثُمَّ أَنشَأْنَا مِن بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ ﴿٤٢﴾
مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ﴿٤٣﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا
تَتْرَا كُلَّمَا جَاءَ أُمَّةً رَّسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُم بَعْضًا
وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبُعْدًا لِّقَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٤﴾

39- O peygamber: "Rabb'im, dedi, beni yalanlamalarına karşısında bana yardım et."

40- Allah: "Az sonra onlar pişman olacaklar!" dedi.

41- Derken o korkunç ses, onları gerçekten yakaladı da onları sel süprüntüsü haline getirdik. Uzak olsun o zalim kavim!

42- Sonra onların ardından başka nesiller yetiştirdik.

43- Hiçbir ümmet, ne süresinden ileri geçebilir, ne de geri kalabilir.

44- Sonra biz, elçilerimizi ardı ardına gönderdik. Hangi ümmete elçisi geldiyse onlar onu yalanladılar, biz de onları birbiri ardınca devirdik ve hepsini birer efsane yaptık. İnanmayan toplum uzak olsun.

SÖZLÜK

عَمَّا قَلِيلٍ Kısa bir müddet sonra.

لَيُصْبِحُنَّ نَادِمِينَ Mutlaka pişman olacaklar. Kafir olduklarına, Allah'ın elçisini yalanladıklarına kesin olarak pişman olacaklardır.

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ Azab ve helak çığlığı onları yakaladı.

فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً Onları sellerin vadilerden topladıkları kuru bitki kalıntılarından, çer çöpten oluşan süprüntü kıldık.

فَبُعْدًا Helak olsunlar. Kahrolsunlar.

ثُمَّ أَنْشَأْنَا Sonra yarattık. Onlardan sonra başka insan nesillerini yarattık. Salih, İbrahim, Lut ve Şuayb kavimlerini tarih sahnesine çıkardık.

تَتْرَا Birbirinin peşisıra.

وَ جَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ Ve onları olaylar kıldık. Yani insanlara ibret olayları yaptık. Onları helak ettik. Böylece onlardan geriye dilden dile dolaşan bir kıssa kaldı.

AÇIKLAMA

Yüce Allah'ın, Hud kavminin ilahi emirlerine karşı söylediklerini aktarmasının ardından, Hz. Hud (a.s.)'un sözüne yer veriliyor:

"Rabbim, dedi. Beni yalanlamalarına karşı bana yardım et."

Beni yalanlamaları, benim davetimi reddetmeleri, seni inkarda ısrar etmeleri, senden başkasına kulluk etmekten vazgeçmemeleri dolayısıyla onları helak et ve onlara karşı bana yardım et. Yüce Allah'ın ona verdiği cevap şöyle oldu:

"Az bir süre bekle, onlar gerçekten pişman olacaklardır."

Kısa bir müddet sonra, izzetime ve celalime andolsun ki, onlar kafirliklerine bana ortak koşmalarına, benden başkasına kulluk etmelerine ve seni yalanlamalarına pişman olacaklardır. Nitekim çok geçmeden ölüm çığlığına tutuldular. Korkunç bir kasırga şeklinde üzerlerine çöken bu çığlık ile süprüntü haline geldiler. Ne bir hayat eseri ve ne de bir yararı bulunmayan çer çöp yığını oldular.

"Zulmeden kavim için yıkım olsun."

Allah'a ortak koşmak, Allah'ın peygamberini yalanlamak ve günahlara dalmak suretiyle zulmeden bir topluluğu Allah kahretti...

Ardından Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Sonra onların ardından başka nesiller yarattık."

Ad kavminin ardından başka kuşaklar yarattık. Salih, İbrahim, Lut ve Şuayb kavimlerini tarih sahnesine çıkardık.

"Ümmetlerden hiç biri, kendisine tesbit edilmiş eceli ne öne alabilir, ne erteleyebilir."

Bir ümmetin helakına hükmettiğimiz zaman, onların bu süre öne almaları mümkün olmadığı gibi, ertelemeleri de mümkün değildir.

"Sonra birbiri peşisıra elçilerimizi gönderdik."

Ardarda elçiler görevlendirdik. "Her ümmete kendi elçisi geldiğinde, onu yalanladılar. Böylece biz de onları kimini kiminin içinde yürüttük."

Her toplum Resûlünü yalanlayınca onları peşpeşe yıkıma uğrattık. Tevbe etmeyi, Allah'a dönmeyi reddeden milletleri tarih sahnesinden sildik.

"Ve onları bir olay kıldı."

Geriden gelenlerin anlatıp durdukları tarihsel bir hadise kıldık.

"İman etmeyen kavim için yıkım olsun."

Kahrolsun. Şirk, inad ve yalanlama esaslı hayat biçiminde ısrar eden Kureyş kabilesine yönelik sert bir tehdittir bu. Nitekim Allah'ın evrensel yasası onlar hakkında da devreye girdi ve suçlular cezasını buldu.

SONUÇ

1- Allah, mazlum kullarının duasını kabul eder. Özellikle bu mazlumlar salih kimseler iseler...

2- Fertler veya toplumlar için biçilmiş ömürlerin, öne alınmaması ve geciktirilmemesi, Yüce Allah'ın yaratmada esas kıldığı bir kanundur.

3- Bilimin de desteklediği bir tarihsel gerçeğe dikkat çekiliyor. Eski toplumlar elçileri yalanladıkları ve küfürden vazgeçmedikleri için topluca helak edilmişlerdir. Başlarına azab inerken Rasûl ve mü'minlerden başka kurtulan olmamıştır.

4- Yüce Allah Hz. Muhammed (s.a.v.) ümmetine bir ayrıcalık tanımıştır. Bu ümmeti bütünüyle helak etmez. Bilakis hayat durdukça bu ümmet de duracaktır ve kıyamete kadar Yüce Allah'ın diğer çağdaş topluluklara karşı delili olma işlerini görecektir.

ثُمَّ أَرْسَلْنَا
مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَٰرُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٤٥﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ
وَمَلَإِيْهِ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٦﴾ فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ
لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَابِدُونَ ﴿٤٧﴾ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا
مِنَ الْمُهْلَكِينَ ﴿٤٨﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾
وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ
وَمَعِينٍ ﴿٥٠﴾

45- Sonra Musa'yı ve kardeşi Harun'u âyetlerimizle ve apaçık bir delille gönderdik.

46- Firavun'a ve ileri gelen adamlarına. Onlar büyüklük tasladılar ve böbürlenen bir topluluk oldular.

47- "Şu iki adamın kavmi bize kölelik ederken, şimdi biz kalkıp bizim gibi iki insana mı inanacağız?" dediler.

48- Onları yalanladılar ve helak edilenlerden oldular.

49- Sonra Musa, İsrailoğullarını Mısır'dan çıkardı. İsrailoğulları doğru yolu bulsunlar diye biz, Musa'ya Tevrat'ı verdik.

50- Meryemoğlunu ve annesini bir mu'cize kıldık ve onları oturmaya uygun, çeşmeli bir tepeye yerleştirdik.

SÖZLÜK

بِآيَاتِنَا وَ سُلْطَانٍ مُبِينٍ — Âyetlerimizle ve açık delillerimizle. Hz. Musa'ya verilen dokuz mucize. Bunlar onun peygamberliğinin apaçık deliliydi-ler.

وَ كَانُوا قَوْمًا عَالِينَ — Onlar büyüklenen bir kavim idi. Sözkonusu ülkenin halkı, zorbalık yaparak, despotlukla ve diktatörlükle büyüklenen bir topluluktu.

وَ قَوْمُهُمَا لَنَا عَابِدُونَ — Kavimleri bize kullukta bulunmaktadır. Bize itaat ediyor, bize boyun eğiyorlar, biz onları dilediğimiz hususta, dilediğimiz şekilde yönlendiriyoruz.

وَ لَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ — Biz Musa'ya kitabı, yani Tevrat'ı verdik.

وَ جَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ — Ve Meryem oğlu İsa'yı kıldık. İsa (a.s.) Allah'ın varlığına, kudretine, ilmine ve birliğine ilişkin bir delil kılındı.

إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ — Yerleşmeye elverişli, tatlı akarsuları bulunan, yeşilliklerle ve meyvelerle donatılmış bir tepe, bir mekan.

AÇIKLAMA

Sûrenin akışı, öğüt ve ibret almaya yönelik geçmiş toplumların kıssalarından bir bölüm sunarak devam ediyor. Gaye, Kureyş müşriklerinin aleyhine delil göstermektir. Bu arada Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Sonra Musa ve kardeşi Harun'u âyetlerimizle ve apaçık bir delille gönderdik."

Göçüp giden bu toplulukların ardından Musa ve kardeşi Harun'u apaçık delillerle, net ve anlaşılır mesajlarla Firavun'a gönderdik. Bu deliller, Hz. Musa'nın peygamberliğini, sırf Allah'a kulluk etmeye ve Allah'ın ortaksızlığını vurgulamaya ilişkin davetini doğrulayıcı, pekiştirici nitelikteydi. Ayrıca Hz. Musa'nın üstlendiği bir diğer görevde İsrailoğullarını Mısır'dan çıkarıp Şam diyarına götürmekti. O sıralar Mısır kralı Firavun ve askerleri, yeryüzünde büyüklük taslıyor, hakka karşı burun kıvırarak gururlanıyorlardı. Ülke halkını eziyor, insanları zulümleri altında inim inim inletiyorlardı. Musa ve Harun'un hak davetine karşı tepkileri ise şöyle oldu:

"Dediler ki: Bizim benzerimiz olan iki beşere mi inanacak mışız? Kaldı ki, onların kavimleri bize kullukta bulunmaktadır."

Yasalarımıza boyun eğiyor, bize itaat ediyorlar. Böylece Musa ve Harun'un kendilerini hak olan kitaba inanmaya çağırmasını şaşkınlıkla karşıladıklarını belirttiler ve dediler ki: Bizim gibi olan insanlara mı inanacakmışız? Nasıl olur bu? Bizim gibi iki adama uyacak, emirlerini yerine getirecek, ya-

saklarından kaçınacak mıyız? Hiç olur mu bu? Onların kendi kavmi olan İsrailoğulları bize kulluk ediyor, yasalarımıza boyun eğiyor, emir ve yasaklarımıza uyuyor?

"Böylece onları yalanladılar."

İnanç sistemine ve tevhide ilişkin Allah'ın emirlerini yalanladılar. İsrailoğullarını kendileri ile birlikte vaadedilen topraklara göndermeyi kabul etmediler. Allah'ın elçileri Musa ve Harun'u yalanlamaları, yıkıma uğramalarına sebep oldu. Yüce Allah kendilerini topyekün suda boğdu.

"Andolsun, biz Musa'ya kitabı verdik, belki onlar hidayete erer diye."

Yüce Allah Firavun'un helak edilip İsrailoğullarının kurtulmasından sonra, İsrailoğullarına yol gösterici olarak tevratı indirdiğini haber veriyor. Çünkü Tevrat bir nur, bir klavuz niteliğindeydi. İşte bunlar Yüce Allah'ın kullarına yönelik lütufları ve ortaksız ilahlığının delilleridir. Üstün iradeli ve rahim ilah olan Allah noksan sıfatlardan münezzehtir, yücedir.

"Biz, Meryem'in oğlunu ve annesini bir âyet kıldık."

Hz. İsa'yı ve annesini, ilahi kudretin bir delili kıldık. Çünkü Hz. İsa babasız dünyaya geldi. Bu olağanüstü olay, Yüce Allah'ın kudretinin, ilminin, rahmetinin ve hikmetinin bir kanıtıydı. Bundan dolayı insanların inanmaları, Allah'ı tek ve ortaksız bilmeleri, sırf O'na güvenip dayanmaları, pişmanlık duyarak, tevbe ederek O'na dönmeleri gerekir.

"İkisini barınmaya elverişli ve akarsuyu olan bir tepede yerleştirdik."

Hz. Meryem ve oğlunu, yahudilerin baskısından sonra, yerleşmeye elverişli, üzerinde tatlı sular akan, yeşilliklerle donatılmış bir tepenin üzerine yerleşterdik. Bu Yüce Allah'ın Hz. İsa'ya ve annesine yönelik bir lutfuydu. Kullarına nimetler bahşeden, dostlarına onur verici lütuflarda bulunan Allah yücedir.

SONUÇ

1- Bu âyetlerde Hz. Musa ve kardeşi Harun'un peygamber oldukları belirtiliyor.

2- Büyüklük taslama, müstekbirlik yoğun bir eleştirinin hedefi haline getirilerek, bunun hak olan daveti kabul etmeye engel oluşturduğu vurgulanıyor.

3- Yüce Allah'ın mucizelerle destekli peygamberler göndermesi ve pey-

gamberleri yalanlayanları helak etmesi O'nun kudretinin, ilminin ve rahmetinin bir göstergesidir.

4- Hz. İsa'nın babasız olarak dünyaya gelmesi, Yüce Allah'ın ölüleri diriltebileceğinin, insanları hesaplaşmak ve amellerinin karşılığını almak üzere kabirlerden çıkarabileceğinin bir delilidir.

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا
إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥١﴾ وَإِنَّ هَٰذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ
فَاتَّقُونِ ﴿٥٢﴾ فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ
فَرِحُونَ ﴿٥٣﴾ فَذَرْهُمْ فِي غَمْرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٥٤﴾ أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُمْ
بِهِ مِنْ مَالٍ وَبَنِينَ ﴿٥٥﴾ نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ ۚ بَل لَّا يَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾

51- "Ey elçiler, güzel şeylerden yeyin ve yararlı iş yapın. Çünkü ben yaptıklarınızı bilmekteyim."

52- "Ve işte sizin bu ümmetiniz bir tek ümmettir, bir tek topluluktan ibarettir. Aralarında din ve inanç ayrılığı yoktur. Çünkü hepsi, tek makbul din olan İslâm'a inanmaktadır. Ben de sizin rabb'inizim, benden korkun," dedik.

53- Fakat işlerini aralarında parçalayıp çeşitli kitablara ayırdılar. Her grup, kendi yanında bulunan din veya kitabla sevinmektedir.

54- Bir süreye kadar onları, daldıkları gafletleri içinde bırak.

55- Onlar sanıyorlar mı ki kendilerine verdiğimiz mal ve oğullar ile.

56- Onların iyiliklerine koşuyoruz? Hayır, bu verdiğimiz

dünya nimetleri, onlar için bir imtihandır, fakat onlar farkında değiller.

SÖZLÜK

كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ Helal şeylerden yiyin.

وَ اعْلَمُوا صَالِحاً Ve salih amel yapın. Farzları ve nafile ibadetleri yerine getirerek salih amel işleyin.

وَ اِنَّ هٰذِهِ اُمَّتُكُمْ Ve sizin şu ümmetiniz, yani İslâm milletiniz. İslam dininiz.

فَاتَّقُونِ Benden sakının. Emrine uyup yasağımdan kaçınmak suretiyle benden sakının.

فَتَقَطَّعُوا اَمْرَهُمْ İşlerini parça parça ettiler. Dinleri hususunda ihtilafa düştüler. Dolayısıyla bir grup yahudi, bir grup da hristiyan adını aldı.

فِي غَمْرَتِهِمْ Sapıklıkları içinde.

نُسَارِعُ لَهُمْ Onlar için acele ile koşuyoruz.

بَلْ لاَ يَشْعُرُونَ Bilakis anlıyamıyorlar. Hayır, bunun bizim tarafımızdan tedrici olarak yıkıma yaklaştırılma olduğunun bilincinde değildirler.

AÇIKLAMA

Yüce Allah Hz. İsa ve annesine lütufta bulunup onları yerleşmeye elverişli, akarsuyu bol bir tepeye yerleştirdikten sonra, kulu ve elçisi Hz. İsa (a.s.)'ya şöyle hitab ediyor.(1)

"Ey elçiler, güzel ve temiz şeylerden yiyin."

Helal şeylerden yiyin. Annesi ile birlikte Hz. İsa, annesinin yün eğirme karşılığı aldığı ücretle yiyeceklerini helal ve temiz yoldan elde ediyorlardı.

"Ve salih amellerde bulunun."

Burada yüce Allah'ın kendilerini salih amellere karşılık ödüllendireceğine ilişkin bir vaad vardır.

"İşte sizin ümmetiniz bir tek ümmettir ve ben de sizin Rabbinizim; öyleyse benden korkup sakının."

---

(1) Bu hitabın kime yönelik olduğu hususunda ihtilaf vardır: Bazılarına göre bu hitap tüm elçilere yöneliktir. Aralarındaki usul, davet ve hedef birliğine dikkat çekiyor.

Yüce Allah onlara dinlerinin bir olduğunu haber veriyor. Bu din, tek ve değişmez olan İslâm'dır. Bu dinde ayrılığa düşmemek gerekir. Diğer taraftan Yüce Allah kendisinin onların tek Rabbi, hükümdarı ve hakimi olduğunu bildiriyor. Şu halde emir ve yasaklar hususunda O'na uymalıdırlar. Azabından kurtulmaları, rahmetine kavuşmaları ve cennetine girmeleri için bu, kaçınılmazdır.

"Ancak onlar işlerini" dinlerini "aralarında gruplar halinde böldüler, her bir grup, kendi ellerinde olanla yetinip sevinmektedir."

Dinlerini fırkalara ayırdılar. Her grup dinin bir parçasına sarıldı. Bir tek olan kitabı, birkaç kitap haline getirdiler. Yahudiler bir grup, hristiyanlar bir grup oldu. Hristiyanlar da bir tek kitap olan İncil'i, bir çok İncil haline getirdiler. Her bir grup kendi elinde bulunanla yetinip sevinmekte ve güya hakka yönelmektedir.

"Her bir grup, kendi ellerinde bulunanla yetinip sevinmektedir."

Burada Yüce Allah, Rasûlüne, Onları, sapıklıklarıyla başbaşa bırakmasını emrediyor. Bir süre sonra Yüce Allah'ın ayrılığa düşenlere ilişkin hükmü yürürlüğe girecektir.

"Artık sen onları, belli bir süreye kadar kendi gafletleri içinde bırak."

Çünkü Yüce Allah En'am suresinde şöyle bir hükme dikkat çekmişti:

"Gerçek şu ki, dinlerini parça parça edip grup grup olmuşlardır, sen hiç bir şeyde onlardan değilsin."(1)

Bu ifade, bir tür tehdit niteliğindedir. Yüce Allah'ın geçmiş ümmetlerle ilgili olarak dikkat çektiği bu durum, ne yazık ki, İslâm ümmetinin de başına geldi. Müslümanlar dinlerinde çeşitli guruplara bölündüler. Malesef, görüş ayrılıklarının, ihtilafların neticesi olarak çeşitli musibetlere, felaketlere, yıkımlara maruz kaldılar.

"Onlar sanıyorlar mı ki, kendilerine verdiğimiz mal ve çocuklarla, biz onların hayırlarına koşuyoruz."

İçinde bulundukları tefrikaya rağmen onların yardımına koştuğumuzu mu sanıyorlar? Aksine, onlara bahşettiğimiz nimetler, mal ve evlatlar sebebiyle yıkıma sürüklemeye yönelik bir oyalamadır ki, farkında olmadan helak olup gitsinler. Gafletlerinin şiddetinden, sapıklıklarının koyuluğundan, korkunç bir yıkıma uğradıklarının farkına dahi varmazlar.

(1) En'am Sûresi: 159.

SONUÇ

1- Helal şeylerden yemek farzdır. Aynı şekilde Allah'a ve Rasûlüne itaat etmek suretiyle şükür görevini yerine getirme zorunluluğu da vardır.

2- İslâm bütün insanlığın dinidir. Bu yüzden dinde ihtilafa düşmemek gerekir. Aksine bütün diğer dinleri terkedip İslâm'a sarılmak kaçınılmazdır.

3- Dinde tefrika haramdır. Çeşitli felaketlerin sıkıntıların ve fitnelerin sebebidir.

4- Bir millet Allah'ın dininden saptıktan sonra bol mal ve rahat bir hayata kavuşmuşsa, bu, tedrici olarak felakete sürüklendiğinin işaretidir. Allah'ın kendisinden hoşnut olduğu, dolayısıyla ikramına mazhar kıldığı anlamına gelmez. Bu bir imtihan amaçlı fitneden başka birşey değildir.

إِنَّ الَّذِينَ هُم مِّنْ خَشْيَةِ رَبِّهِم مُّشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ هُم بِآيَاتِ
رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾ وَالَّذِينَ هُم بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾
وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوا وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ
﴿٦٠﴾ أُولَٰئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ ﴿٦١﴾
وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ
لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

57- Onlar ki Rab'lerine saygıdan titrerler.

58- Ve onlar ki Rab'lerinin âyetlerine inanırlar.

59- Ve onlar ki Rab'lerine ortak koşmazlar.

60- Verdiklerini, Rab'lerinin huzuruna dönecekleri düşüncesiyle kalbleri korkudan ürpererek verirler.

61- İşte onlar, hayır işlerine koşarlar ve onlar hayır için önde giderler.

62- Biz, hiç kimseye gücünün üstünde bir şey teklif etmeyiz. Katımızda gerçeği söyleyen bir kitab vardır. Herkesin yaptığı, olduğu gibi onda tesbit edilmiştir, onlara asla haksızlık edilmez.

SÖZLÜK

مُشْفِقُونَ — Korkanlar. Yani Allah'tan sakınanlar.

لاَ يُشْرِكُونَ — Şirk koşmazlar. Allah'a yönelik ibadete bir başkasını ortak etmeyenler.

يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَ قُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ — Verdiklerini verirler ve kalpleri ürperir haldedir. Yani dünyada iken hayır olarak verdiklerini ahirette karşılarına çıkacağını bekleyerek verirler.

أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ — Muhakkak ki onlar Rablerine dönücüdürler. Çünkü onlar Rablerine dönecekler, O'nun tarafından hesaba çekilecek, sorgulanacak ve amellerinin karşılığını alacaklardır.

وَ هُمْ لَهَا سَابِقُونَ — Onlar onun için yarışırlar, öne geçerler. Allah'ın izniyle ve bilgisi dahilinde hayır işlemede öne geçmektedirler.

وَ لاَ نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلاَّ وُسْعَهَا — Biz bir nefse ancak güç yetirebileceğini yükleriz. Yani insanoğluna güç yetiremiyeceği yük yüklenmez.

وَ لَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ بِالْحَقِّ — Ve onlara zulmedilmez. Kiramen katibin meleklerinin yazdığı bir kitap vardır ve bu kitap hakkı söyler.

وَ هُمْ لاَ يُظْلَمُونَ — Ve onlara zulmedilmez. İyilikleri eksiltilmez, kötülükleri de arttırılmaz. Hiç bir şekilde haksızlığa uğratılmazlar.

AÇIKLAMA

Bundan önce Yüce Allah, dinlerinde tefrikaya düşen, her biri bir grup oluşturup buna sımsıkı sarılan toplulukların durumuna dikkat çektikten sonra, Rasûlüne onları sapıklıkları ile başbaşa bırakmasını, er veya geç hak ettikleri akıbete uğrayana kadar onları terketmesini emir buyurmuştu. Şimdi de, Rablerinden korkan mü'min kullarından övgüyle söz ediyor ve şöyle buyuruyor:

"Gerçekten, Rablerine olan saygılarından dolayı huşu ile Allah'tan sakınırlar.."

Allah'ın azabından, O'nun huzuruna çıkmaktan korkanlar, "Rablerinin

âyetlerine iman edenler." Kur'an ayetlerinin içerdikleri ilahi delillerekesin olarak iman edenler...

"Rablerine ortak koşmayanlar."

Zatına, sıfatlarına ve kendisine yönelik olması gereken ibadete hiç kimseyi ortak koşmayanlar. O'nu bir ve ortaksız bilerek, kitabında emrettiği şeriatına uymak suretiyle kulluk edenler.

"Ve gerçekten Rablerine dönecekler diye, vermekte olduklarını kalpleri ürpererek verenler."

Zekat ve diğer mali yükümlülüklerini yerine getirirken, kalpleri Rableri karşısında saygıyla ürperenler, yükümlüklerini yerine getirirken bir kusur işlemekten korkanlar, yapmış oldukları hayırların kabul görmemesinden endişe edenler: İşte bu tutumları Rablerine döneceklerine, O'nun huzuruna çıkıp sorgulanacaklarına ilişkin inançlarının güçlü olmasından kaynaklanıyor. Onlar Rablerinin huzuruna çıktıklarında Yüce Allah'ın ne tür ameller işledin, geride ne tür eserler bıraktın, diye soracağından kesinlikle emindirler.

"İşte onlar, hayırlarda yarışmaktadırlar ve onlar bundan dolayı öne geçmektedirler."

Burada mü'minlere yönelik bir müjde vardır. Çünkü Yüce Allah, onların hayırlarda yarıştıklarını haber veriyor. Ve bunun ta ezelden beri kendileri için öngörüldüğünü bildiriyor. Ne mutlu onlara.

"Hiç kimseye güç yetireceğinden fazlasını yüklemeyiz."

Bu ifade, elinden gelen çabayı sarfeden, hayırlarda yarışma hususunda gerekli çalışmaların içinde bulunan kimsenin kimi kusurlarının mazur görüleceğini müjdelemektedir. Gerekli çabayı gösterdikten sonra, bir mü'min için korku yoktur. Çünkü Yüce Allah "hiç kimseye güç yetiremeyeceği" sorumluluğu yüklemez. Herkese gücü ve kapasitesi kadarını yükler.

"Elimizde hakkı söylemekte olan bir kitap vardır ve onlar hiç bir haksızlığa uğratılmazlar."

Bu da, hayırlarda yarışmakta olan mü'minlere yönelik bir diğer müjdedir. Onların amelleri hakkı söylemekte olan bir kitapta yazılıdır. Hiç bir iyilikleri gizlenmez, iyiliklerinin karşılığını eksiksiz alırlar. Bu ayrıca müşrik açısından da bir tehdit netiliğindedir. Buna göre müşrik ve günahkarların amelleri, doğruyu bildiren bir kitaba kaydedilmektedir ve ileride bu amellerinin karşılığını bulacaklardır ve hiç bir şekilde haksızlığa uğratılmayacaklardır. İşlemedikleri bir kötülük kesinlikle hanelerine yazılmayacak, işlemedikleri bir şeyden dolayı cezalandırılmayacaklardır.

SONUÇ

1- Bu âyetler de öncelikle Allah'tan korkmanın, imanın, tevhid inancının, alçak gönüllülüğün ve Allah'ın gözetimini içinde hissetmenin fazileti dile getirilmektedir.

2- Yüce Allah iman ve takva ehlini yani Allah'ın emirlerini hakkı ile yerine getirenleri müjdelemektedir.

3- Dinde baskının ve zorlamanın olmadığı vurgulanıyor.

4- Kulların amellerinin yazıldığı, işlediklerinin teker teker sayılıp karşılığının adalet ilkesine göre verileceği dile getiriliyor.

63- Fakat onların kalbleri, bundan gaflet içindedir. Onların bundan başka bir takım pis işleri daha var ki, onlar, hep o işler için çalışırlar.

64- Nihayet varlıklılarını azab ile yakaladığımız zaman, he-

men feryada başlarlar.

65- "Bugün artık feryad etmeyin, bize karşı size yardım olunmaz" kimse sizi bizim azabımızdan kurtaramaz.

66- "Âyetlerim size okunuyordu da siz arkanıza dönüyordunuz."

67- "Âyetlerime karşı kibirlenerek eğlenerek Kabe'nin çevresinde toplanıp saçmalıyordunuz?"

68- Onlar o sözü Kur'an'ı iyice düşünmediler mi, yoksa onlara, ilk atalarına gelmeyen bir şey bir elçi ve Kitab geldi diye mi böyle davranıyorlar?

69- Yoksa elçilerini tanımadıkları onun doğruluğunu, dürüstlüğünü bilmedikleri için mi onu inkar ediyorlar?

70- Yoksa "Onda bir delilik var" mı diyorlar? Hayır, o kendilerine hakkı getirdi fakat çokları haktan hoşlanmıyorlar.

SÖZLÜK

فِى غَمْرَةٍ مِنْ هٰذَا — Bundan gaflet içindedir. Yani Kur'an'a karşı gaflet ve cehalet içindedirler. Kur'an'ın bildirdiği gerçekler karşısında kördürler.

وَ لَهُمْ اَعْمَالٌ مِنْ دُونِهِ ذٰلِكَ — Onlar için ondan başka amelleri vardır. Yani onların, mü'minlerin amelleri olan, Allah'tan korkma, iman, tevhid ve Allah'ın gözetimini hissetme gibi şeylerden farklı amelleri vardır.

هُمْ لَهَا عَامِلُونَ — Onlar bu tür ameller işleyeceklerdir. Ki, bu ameller onların sonlarını hazırlayan sebepler olsun ve Yüce Allah kendilerini suç üstü yakalasın.

اِذَا هُمْ يَجْئَرُونَ — Uğradıkları korkunç azaptan dolayı feryat edip, sızlandıkları zaman.

تَنْكِصُونَ — Kur'an'ı dinlemek istemediğiniz için ona sırt çevirip geri dönüyordunuz.

مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ — Orada O'na karşı büyüklük taslıyor haldedirler. Yani haremde Kur'an'a ve peygambere karşı büyüklük taslıyordunuz. Çünkü: Burada kimse bize üstünlük sağlayamaz, biz haremin yerli halkıyız, diyorlardı.

سَامِرًا تَهْجُرُونَ — Harem-i şerifte geceleyin bir araya gelip Kur'an'a karşı küfürler savuruyordunuz. Hakkı dinlemekten kaçınıyordunuz. Veya

çirkin ve hayasızca laflar ediyordunuz.

رَسُولَهُمْ Elçileri Hz. Muhammed (s.a.v.).

بِهِ جِنَّةٌ Onda bir delilik var.

AÇIKLAMA

"Hayır, onların kalpleri bundan dolayı bir gaflet içindedir."

Müşriklerin sandıkları gibi bizim onlara mal bağışlamış olmamız, onların hayrına koştuğumuz, onlardan hoşnut olduğumuz anlamına gelmez. Tam tersine kalpleri bu Kur'an'a karşı gaflet içindedir.

"Üstelik onların, bunun dışında yapmakta oldukları bir takım şeyler vardır."

Mü'minlerin işledikleri amallerden farklı ameller sergilemektedirler. Bu durumları böylece sürüp gidecek ve nihayet lüks hayat içinde şımarmış olmalarından dolayı yıkıma uğrayıp helak olacaklardır.

"Nihayet onların refahtan şımaran önde gelenlerini azap ile yakalayı verdiğimiz zaman, onlar hemen feryadı basacaklardır.

Yüce Allah, refahtan şımarmış önde gelenlerini Bedir'de utanç verici bir hezimeti tattırıp azaba çarptırana kadar şirke dayalı suçlarını işlemeye devam ettiler.

"O zaman, onlar hemen feryadı basacaklar."

İmdat isteyecekler. Yüce Allah da onlara şöyle der:

"Bugün feryad etmeyin, çünkü bizden yardım göremezsiniz."

Bunun ardından Yüce Allah, âyetlerini yalanlamış olmalarını, büyüklük tasalamalarını ve hak davetçilerine yönelik çirkin sözlerini hatırlatarak. Bu dehşet verici sahnede onları rezil ediyor:

"Gerçekten benim âyetlerim size okunuyordu, fakat siz topuklarınız üzerinde geri dönüyordunuz."

Âyetlerimi dinlemekten kaçınıyordunuz. Ve siz "buna karşı büyüklük taslıyordunuz."

Biz Harem-i şerif'in yerli halkıyız, kimse burada bize karşı üstünlük sağlayamaz diye böbürleniyordunuz. "Gece vakti de kabenin etrafında ateşler yakıp eğlenerek."

Size Allah'ın âyetlerini okuyan hak davetçilerine karşı, gece vakti çirkin sözler sarfederek, hakkı dinlemekten kaçmaya çalışıyordunuz. Geceleyin bi-

raraya geldiğinizde, hak sözü dışlıyor, kötü sözler, konuşmalarla vakit geçiriyordunuz. Gerçekten müşrikler, böylesine iğrenç bir tutum içindeydiler.

"Onlar, yine de sözü gereği gibi düşünmediler mi?" Elçimiz Muhammad (s.a.v.) tarafından kendilerine sunulan ilahi emirler üzerinde gereği gibi düşünmediler mi? Bunun hak, hayır ve güzellik sağlayıcı bir davet olduğunu anlamadılar mı? Yoksa onlara din ve şeriat hususunda "geçmişteki atalarına gelmeyen bir şey mi geldi?"

Halbuki, bu güne kadar hep peygamberler gelmiş, onlarla birlikte kitaplar gönderilmiştir ve onlar da bunu biliyorlar. Yoksa kendilerine elçi olarak gönderilen Muhammed (s.a.v.)'i tanımadılar mı? Halbuki, onun doğru sözlü, güvenilir ve temiz bir kişilik olduğunu, ta çocukluğundan, davet hareketine başladığı güne kadar bu niteliğini koruduğunu çok iyi biliyorlar.

"Yahut! Onda bir delilik var mı, diyorlar?"

Hikmetli sözler söyleyen, hikmete dayalı bir hareket sergileyen ve insanları buna göre davet eden bir adam da delilik olur mu?

"Hayır, o, onlara hak ile gelmiş bulunmaktadır ve onların çoğu hakkı çirkin karşılıyorlar."

İşte Kur'an'dan yüz çevirmelerinin, hakka karşı büyüklük taslamalarının altında yatan sebep budur. Uzun süre batıl ile içiçe yaşadıkları, içleri dışları batıl olduğu için haktan nefret ediyorlar. Bu, her zaman ve mekandaki kafirlerin temel özelliğidir.

SONUÇ

1- İnsanların haktan yüz çevirmelerinin, hakka dayalı emirlere mesaja karşı çıkmalarının sebebi cehalet ve taassubtan kaynaklanan gaflet ve geçmişleri körü körüne taklittir.

2- Azab çekilirken veya ölüyorken tevbe etmenin bir yararı yoktur.

3- Mekke'nin refahtan dolayı şımarmış önde gelenleri, işledikleri günahlardan dolayı, Bedir'de onur kırıcı bir azaba çarptırıldılar. Suçları; Kur'an dinlemekten kaçınmak, Kur'an okunurken ondan yüz çevirmek, büyüklük taslamak, hakkı dinlemeye tenezzül etmemek Harem-i Şerif'in yerli halkı olmakla övünüp cehalet ve sapıklık üzere böbürlenmek, geceler boyu oturup önemsiz sözlerle vakit öldürmek, Kur'an'ın anlattığı hidayet ve hayra alternatif olarak oyalayıcı konuşmalar yapmak, şeklinde ifade edilebilir.

وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ
السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ۚ بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ
ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٧١﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَاجُ رَبِّكَ خَيْرٌ ۖ وَهُوَ
خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٣﴾
وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَاكِبُونَ ﴿٧٤﴾
وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلَجُّوا فِي طُغْيَانِهِمْ
يَعْمَهُونَ ﴿٧٥﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ
وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ﴿٧٦﴾ حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ
إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٧﴾

71- Eğer Hak, onların keyiflerine uysaydı, gökler, yer ve bunların içinde bulunan kimseler bozulur giderlerdi. Biz onlara Zikir (şeref ve şanlarını,) öğütlerini getirdik fakat onlar, Zikir'lerinden yüz çeviriyorlar.

72- Yoksa sen onlardan bir vergi mi istiyorsun da onun için mi hakkı kabul etmiyorlar? Rabb'inin vergisi daha hayırlıdır. O, rızık verenlerin en iyisidir.

73- Sen onları doğru bir yola çağırıyorsun.

74- Ama ahirete inanmayanlar yoldan sapıyorlar.

75- Biz onlara acıyıp da başlarındaki sıkıntıyı kaldırsaydık, yine azgınlıklarında bocalamaya devam ederlerdi.

76- Andolsun biz onları azab ile yakaladık, ama yine Rablerine boyun eğmediler, O'na yalvarmıyorlar.

77- Nihayet üzerlerine şiddetli bir azab kapısı açtığımız zaman, derhal o'nun içinde şaşkın ve umutsuz kalırlar.

SÖZLÜK

لَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ اَهْوَاءَهُمْ	Eğer hak, onların isteklerine, tutkularına uysaydı.
اَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ	Onlara zikirlerini, yani Kur'an'ı verdik. Onda kendi zikirleri vardır. Şan ve şerefleri buna bağlıdır.
اَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا	Yoksa onlardan ücret mi istiyorsun? Rablerinin mesajını tebliğ etmenin karşılığında onlardan bir mal mı istiyorsun?
فَخَرَاجُ رَبِّكَ خَيْرٌ	Sonuçta Rabbinin ücreti daha hayırlıdır. Rabbinin sana rızık olarak bahşettiği ücret daha hayırlıdır. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.
اِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ	Doğru yolu. İslâm'a davet ediyorsun.
عَنِ الصِّرَاطِ لَنَاكِبُونَ	Yoldan, yani İslâm'dan sapıyorlar. Onu bir yana bırakarak başka tarafa yöneliyorlar.
لَلَجُّوا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ	Taşkınlıkları içinde, şaşkınca dolaşmalarını ısrarla sürdürecekler.
فَمَا اسْتَكَانُوا	Boyun eğmez, itaat etmezler.
اِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ	Karamsarlığa kapılıp umutlarını kaybedicidirler.

AÇIKLAMA

Surenin akışı içinde yer alan bu âyetlerde de müşrikler tevhid inancını benimsemeye, ölümden sonra diriliş ve ceza gününe iman etmeye dâvet ediliyorlar.

"Eğer hak, onların hevalarına uyacak olsaydı hiç tartışmasız, gökler, yer ve bunların içinde olan herkes bozulmaya uğrardı."

Aslında bu ifade, diğer bazı gerçekleri açıklamaya yönelik bir giriş niteliğindedir. Buna göre, Allah katından inen ve Kur'an-ı Kerim'de ifadesini bulan Allah'ın emirleri, müşriklerin istek ve tutkularına uysaydı, hiç tartışmasız bu, tüm kainatın dengesinin bozulmasına, alt üst olmasına yol açacaktı. Çünkü

nüşrikler, batıl ehlidir ve batıldan başka bir şey göremezler. Bu yüzden hareket tarzları da kesinlikle hakkın aksine olacaktır. Bu da kaçınılmaz olarak kainat çapında bir yıkıma yol açacaktır.

"Hayır, biz onlara kendi şan ve şereflerini getirmiş bulunuyoruz."

Biz onlara Kur'an'ı getirmiş bulunuyoruz ki, bu kitap aracılığı ile Allah'ı anıyorlar, ayrıca insanlık âleminde sözü edilen ve sözü dinlenen bir topluluk haline gelmişlerdir. Kuşku yoktur ki, bu büyük bir şereftir. "Fakat onlar kendi zikirlerinden yüz çeviriyorlar."

Kötü durumları ve bozguncu kalpleri dolayısıyla kendileri için bir şeref kaynağı olan, insanlık âleminde kendilerinden şerefle sözedilmesini sağlayan kitaptan yüz çeviriyorlar.

"Yoksa sen onlardan haraç mı istiyorsun."

Davetin karşılığından onlardan mal veya ücret mi talep ediyorsun? "İşte Rabb'inin ücreti (sevabı) daha hayırlıdır."

Rabbinin sana vereceği sevap, bahşedeceği ödül daha hayırlıdır. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır. Rasûlüllah efendimiz (s.a.v.) tebliğ karşılığı haraç istemekten uzaktır. Haşa, o böyle bir şey yapmaktan münezzehtir.

"Gerçekten sen onları dosdoğru olan bir yola çağırıyorsun."

Dünya ve ahiret için mutluluk yolu olan İslâm'a davet ediyorsun.

"Ancak ahirete inanmayanlar, şüphesiz yoldan sapanlardır."

İslâm'dan uzaklaşmalarının sebebi ahirete inanmamalarıdır. çünkü Allah'a, kıyamet gününe, hesap ve cezaya ilişkin inanç ile donatılmamış bir kalp her türlü hayra karşı olur, ahireti inkar ettiği için ondan bir hayır beklenemez.

"Eğer onlara merhamet eder ve onlara dokunan zararı giderirsek, taşkınlıkları içinde şaşkınca dolaşmalarını sürdüreceklerdir."

Yüce Allah ahirete inanmayan müşriklerin ruhi bir özelliklerine dikkat çekiyor: Eğer bunlara merhamet eder ve başlarına gelen musibeti, kıtlığı, kuraklık ve açlık benzeri afetleri giderirsek yine de şükretmezler. bilakis müşrikler bir kararsızlık ve şaşkınlık içinde sapıklıklarını, taşkınlıklarını ve zulümlerini sürdürürler.

"And olsun, biz onları azabla yakalayıverdik."

Burada işaret edilen azabla, Rasûlüllah (s.a.v.) efendimizin davete başladığı yıllarda Mekkelilerin yaşadıkları kıtlık ve kuraklık, ayrıca müş-

riklerin Bedir'de aldıkları yaralar ve ağır hezimetler kastedilmektedir.

"Fakat yine de Rablerine boyun eğmediler ve yalvarıp yakarmadılar. "

Rablerine ve O'nun davetine boyun eğmediler, O'na yalvarıp yakarmadılar. Tam tersine azgınlıklarını, sapıklıklarını sürdürdüler. Şirk ve günaha dayalı bir hayatı benimseyen kalplerin akıbeti budur.

"Sonunda, üzerlerine azabı şiddetli olan bir kapı açtığımızda" Müşriklerin ağır bir hezimete uğradıkları Bedir günü gelip çattığında "onlar bunun içinde şaşkına dönüp umutlarını kaybettiler."

Bütün hayırlı sonuçlardan ümitlerini kestiler, müşrik ve zalim nefisleri iflah olmaz bir karamsarlığa kapıldı.

SONUÇ

1- Heva ve hevese yani nefsin istek ve tutkularına uymak, inanç açısından büyük bir tehlikedir. Sonunda insanı hüsran ve yıkıma götürür.

2- İnsanı mutluluğa ve olgunluğa ulaştıran dosdoğru yol (sırat-i müstakim) İslâm'dır.

3- Kıyameti yalanlamak, o gün gerçekleşecek hesaplaşma ve ceza olgusunu inkar etmek her türlü kötülüğün sebebi ve her türlü hayrın engelleyicisidir.

4- Küfrün sonucunda koyu bir karanlığa gömülen nefis, karamsarlıktan, ümitsizlikten, kötülük ve bozgunculukta ısrar etmekten kendini kurtaramaz.

وَهُوَ الَّذِيٓ أَنشَأَ لَكُمُ ٱلسَّمْعَ
وَٱلْأَبْصَٰرَ وَٱلْأَفْـِٔدَةَ ۖ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾ وَهُوَ ٱلَّذِى
ذَرَأَكُمْ فِى ٱلْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٧٩﴾ وَهُوَ ٱلَّذِى يُحْىِۦ
وَيُمِيتُ وَلَهُ ٱخْتِلَٰفُ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٨٠﴾

بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ ﴿٨١﴾ قَالُوا أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا
تُرَابًا وَعِظَامًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٨٢﴾ لَقَدْ وُعِدْنَا نَحْنُ
وَآبَاؤُنَا هَٰذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٨٣﴾

78- O'dur ki, sizin için o kulağı, o gözleri ve gönülleri inşa etti. Ne kadar az şükrediyorsunuz!

79- O'dur ki, sizi yeryüzünde yaratıp yaydı ve O'na götürüleceksiniz.

80- O'dur ki yaşatıyor, öldürüyor. Gecenin ve gündüzün değişmesi O'nun eseridir. Aklınızı kullanmıyor musunuz?

81- Hayır, onlar da evvelkilerin dedikleri gibi dediler:

82- "Öldüğümüz toprak ve kemik haline geldiğimiz zaman mı, biz mi diriltileceğiz?" dediler.

83- "Andolsun bu tehdid bize de bizden önce atalarımıza da yapıldı. Bu evvelkilerin masallarından başka bir şey değildir."

SÖZLÜK

اَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ — Sizin için kulaklar ve gönüller yarattı.

وَ الْاَفْئِدَةَ — "Fuad"ın çoğulu olan bu kelime, kalpler, gönüller demektir.

قَلِيلاً مَا تَشْكُرُونَ — Ne az şükrediyorsunuz.

ذَرَأَكُمْ — Sizi yaratıp türetti.

وَ اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ — Ve ona haşrolunacaksınız. Yani o sizi yeniden diriltip kabirlerinizden çıkardıktan sonra O'nun huzurunda toplanacaksınız.

وَ لَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ — Gece ve gündüzün, farklılığı onundur. Yani karanlık ve aydınlığın yaratıcısı O'dur. Bunlara egemen olan kanun O'nun eseridir.

اَفَلَا تَعْقِلُونَ — Yine de aklınızı kullanmayacak mısınız? Tek ve gerçek rab olan Allah'ın, ibadete layık tek ve gerçek ilah olduğunu anla-

mayacak mısınız?

إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ — Sadece öncekilerin hikayeleridir. Sizin ölümden sonra, ikinci bir hayata ilişkin sözleriniz, önceki toplumlardan kalma hikayelerden, efsanelerden haberlerden başka bir şey değildir.

AÇIKLAMA

Surenin akışı içinde üzerinde durulan mesele, ahireti ve ölümden sonra dirilişi inkar edenlerin inanmaya davet edilmeleri ile ilgilidir. Belki inanırlar diye, akli delillerin gözönüne serilmesi şeklinde gerçekleştirilen bu çağrıyı, şimdi Kur'an'ın kendi ifade tarzı içinde izleyelim:

"O, sizin için kulakları, gözleri ve gönülleri inşa edendir."

Kulaklarınızı, gözlerinizi ve kalplerinizi yaratan Allah, öldükten sonra sizi tekrar diriltip huzurunda toplar ve sizi sorguya çekerek yaptıklarınızın karşılığını verir. "Ne az şükrediyorsunuz." Burada Yüce Allah'ı nimetlerine karşı nankörlük etmelerini kınayıcı bir uslupla dile getiriyor. Kendileri için kulaklar, gözler ve kalpler yaratmıştır, ama onlar buna karşılık O'na hamd etmiyor, O'na şükretmiyorlar. İman ve itaat suretiyle, şükür yükümlüklerini yerine getirmiyorlar.

"O, sizi yeryüzünde türetendir."

Sizi yeryüzünde yaratandır. "Ve hepiniz yalnızca O'na döndürülüp toplanacaksınız."

Çünkü sizi yeryüzünde yaratan Allah, ölümünüzden sonra bir başka yerde de sizi yaratabilir, hesaplaşma ve amellerin karşılığını verme amacı ile sizi huzurunda toplayabilir.

"O, yaşatan ve öldürendir."

Meniyi (spermayı) bir çiğnem ete dönüştürüp, sonra içine ruh üflemek suretiyle sizi diriltir. Böylece insan oluverirsiniz. Sonra belirlenen yaşama süresinin dolması ile sizi öldürür. Bunu yapabilen Allah, sizleri ölümünüzden sonra diriltemez mi?

"Gece ile gündüzün aykırılığı da O'nun kanunudur. Yine de aklınızı kullanmayacak mısınız?"

Gece ve gündüzün birbirine zıtlığı Allah'ın eseridir. Onları yaratan, birbiri ardınca gelip geçmelerini sağlayan, birini diğerinin içine sokan O'dur. Yine de aklınızı kullanmayacak mısınız? Yaratma ve evirip çevirme, yönetme hu-

susunda bu güce sahip olduğunu anlamayacak mısınız?

"Hayır, onlar geçmiştekilerin söylediklerinin benzerini söylediler."

Aklı başında hiç kimsenin reddetmediği, hiç bir aklın olumsuz tepki göstermediği bu delillerin kesin biçimde ortaya koyduğu ahiret gerçeğine inanacaklarına, önceki inkarcı toplumların söyledikleri sözü tekrarladılar. Ve "dediler ki: Öldüğümüz, bir toprak ve bir kemik olduğmuz zaman, gerçekten biz mi diriltilecek mişiz?"

Böylece, ahiret günü dirilmeyi açıkça inkar ettiler. Ayrıca, Yüce Allah'ın Rasûlü aracılığı ile bize bildirdiği gibi dediler ki:

"Andolsun, bu tehdit, bize ve bizden önceki atalarımıza yapılmıştı, bu, geçmişlerin uydurma masallarından başka bir şey değildir."

Bundan önce atalarımıza da bu tehdit yöneltilmişti, ancak gerçekleşmedi. Şu halde, bu söylenen uydurma bir masaldan başka bir şey değildir. Geçmiş kuşaklar bu masalı kitaplarında yazdılar, bunlar da oradan okuyup aktarıyorlar. Gerçekliği söz konusu değildir.

SONUÇ

1- Allah'a itaat suretiyle, bahşettiği nimetlere, en başta da kulak, göz ve kalp nimetine şükretmek farzdır.

2- Sûrenin bu bölümünde ele alınan âyetler, ölümden sonra diriliş ve amellerin karşılık görmesi inancını pekiştirici deliller içeriyorlar.

3- Taklitçilik çok kötü bir haslettir. İnsanın davranışları üzerinde de son derece olumsuz etkileri vardır. Öyle ki, bir süre sonra taklitçi aklını devre dışı bırakır.

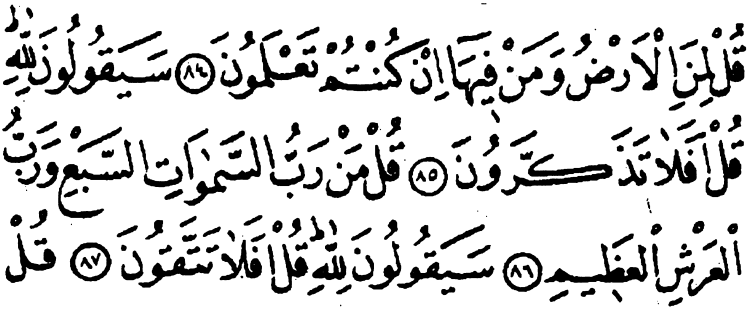

مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ
إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّىٰ تُسْحَرُونَ ﴿٨٩﴾
بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٩٠﴾ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ
وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَٰهٍ إِذًا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَٰهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَا
بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٩١﴾ عَالِمِ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ فَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾

84- De ki: "Biliyorsanız dünya ve içinde bulunanlar kimindir?"

85- "Allah'ındır," diyecekler. "O halde düşünüp, ilk kez yaratanın, ikinci defa yine yaratabileceğini anlamıyor musunuz?" de.

86- "Yedi göğün Rabb'i ve büyük Arş'ın Rabb'i kimdir?" de.

87- "Bunlar Allah'ındır" diyecekler. "O halde O'nun azabından korunmuyor musunuz?" de.

88- "Biliyorsanız söyleyin her şeyin melekutu mülkü ve yönetimi elinde olan, koruyup kollayan fakat kendisi korunup kollanmaya muhtaç olmayan kimdir?" de.

89- "Her şeyin yönetimi Allah'a aittir" diyecekler. "O halde nasıl büyüleniyorsunuz?" de.

90- Doğrusu biz, onlara hakkı getirdik, bizim söylediklerimiz gerçektir, onlarsa yalancıdırlar.

91- Allah çocuk edinmemiştir. O'nunla beraber hiçbir ilah yoktur. Öyle olsaydı her ilah, kendi yarattığını götürürdü, her ilah kendi yarattığına sahip çıkar, kendi mülkünü ötekinin mülkünden ayırmaya kalkardı ve onlardan biri diğerine üstün gelme-

ye çalışırdı. Allah, onların tanımlamalarından uzaktır.

92- O, görünmeyeni ve görüneni bilir; onların ortak koştukları şeylerden yücedir.

SÖZLÜK

قُلْ اَفَلاَ تَذَكَّرُونَ — De ki: Öğüt alıp düşünmeyecek misiniz? Göklerin, yerin ve ikisinde bulunan canlı-cansız tüm varlıkların yaratıcısı ve sahibi olan Allah'ın, yeniden diriltmeye de kadir olduğunu ve O'ndan başka ilah olmadığını anlamayacak mısınız?

قُلْ اَفَلاَ تَتَّقُونَ — De ki: Sakınmayacak mısınız? Nasıl oluyor da Allah'a inanarak, O'nu birleyerek, ölümden sonra diriliş ve ceza gerçeğini onaylayarak O'ndan sakınıp korkmuyorsunuz?

مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ — Her şeyin melekutu, yani mülk ve yönetimi, dilediği gibi tasarruf etme yetkisi kimin elindedir.

وَهُوَ يُجِيرُ وَ لاَ يُجَارُ عَلَيْهِ — Ve o koruyup kollar, ama kendisi korunmaz.

فَاَنَّى تُسْحَرُونَ — Nasıl oluyor da büyüleniyorsunuz? Kanıyorsunuz ve haktan saptırılıyorsunuz?

بَلْ اَتَيْنَاهُمْ بِالْحَقِّ — Hayır, biz onlara hakkı, doğruyu verdik, getirdik. Tevhid, nübuvvet, ölümden sonra diriliş ve ceza hususunda gerçek olan mesajı bildirdik.

وَ لَعَلاَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ — Bir kısmı bir kısmına hüküm ve güç hususunda üstünlük sağlardı.

عَمَّا يَصِفُونَ — Onların vasfettiklerinden Allah çocuk edindi, ortağı vardır, o'ndan başkası da ölüleri diriltebilir şeklindeki yalanlarından münezzehtir.

AÇIKLAMA

Surenin akışı içinde yer alan, müşriklerin tevhid inancına davet edilmesini, diriliş ve hesaplaşmaya inanmalarını sağlamayı konu edinen âyetler de, ilk önce Yüce Allah, Rasûlüne sesleniyor: Ölümden sonra dirilişi ve hesaplaşmayı inkar eden şu müşriklere "de ki: Yeryüzü ve onun içinde olanlar" canlı cansız varlıklar "kimindir?" "Eğer biliyorsanız söyleyin."

Yeryüzüne, içindeki canlı-cansız varlıklara hakim olan, kimdir? Adını söyleyin. "Allah'ındır," demekten başka seçenekleri yoktur. Yüce Allah, onların, bu egemenlik Allah'ındır diyeceklerini haber veriyor.

"Yine de öğüt alıp düşünmeyecek misiniz?"

İçindeki canlı-cansız tüm varlıklarla birlikte bu yeryüzünü yaratan, O'na hakim olan, üzerinde tek tasarruf yetkisine sahip bulunan Allah'a, kullarının ortak olamayacağını anlamayacak mısınız? O, her şeyin Rabbi, hükümranıdır. Tüm hakim üzerindeki egemenlik O'nun tekelindedir.

"De ki: Yedi göğün Rabbi ve büyük Arş'ın Rabbi kimdir?"

Ey Rasûlüm, yedi göğü ve arşı hakimiyeti ile kuşatan, yedi göğü içindekilerle beraber yaratan kimdir? Kimdir Yüce arşın Rabbi, kimdir bütün bunların hakimi, tek ve ortaksız yönetim yetkisinin sahibi? "Allah" demekten başka çare olmadığı için, yüce Allah, müşriklerin de "Allah'ındır" diyeceklerini haber veriyor. Yani göklerin içindekilerle beraber, yaratıcısı, hükümdarı, yöneticisi, idarecisi tek ve ortaksız Allah'tır. Öyleyse ey Rasûlüm bunlara de ki: "Yine de sakınmayacak mısınız?"

Ölümlerinden sonra insanları dirilteceğini inkar ederken, O'na bir takım eşler koşup O'nunla birlikte onlara da kulluk ederken Allah'tan korkmuyor musunuz? Sizi cezalandırmasından, korkunç bir azaba çarptırmasından çekinmiyor musunuz?

"De ki: Her şeyin mülkü kimin elindedir? Ki o, koruyup kolluyorken kendisi korunmuyor?"

Ey Rasûlüm, müşriklere şu soruyu sor: Her şey üzerindeki hakimiyet kimin tekelindedir? Her şeyin, tüm hazinelerin sahibi kimdir? Dilediğini koruyup-kollayan, ama hiç kimsenin kendisini bir kötülükten koruyup kollamasına ihtiyaç duymayan kimdir?

"Eğer biliyorsanız söyleyin."

Allah'ın dışında, herşey üzerinde hakimiyet sahibi olan, dilediğini koruyup kollamasına ihtiyaç duymayan kimdir?

"Eğer biliyorsanız söyleyin."

Allah'tan başka herkes korunmaya ve yardıma muhtaçtır. Kendisi koruyup kollayan, ama kendisi korunmayan Allah'tan başka birini biliyorsanız söyleyin. Allah'tan başka birinden söz etmeleri mümkün olmadığına göre, Yüce Allah "Allah'tır" diyeceklerini haber veriyor. Her şeyin hakimiyeti

Allah'ın elindedir, her şeyi yaratan, onlara sahip olan, onlar üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunan tek ve ortaksız Allah'tır.

"Şu halde bu müşrikeler de ki: "Öyleyse nasıl oluyor da böyle büyüleniyorsunuz?"

Nasıl oluyor da aldanıyorsunuz? Haktan saptırılıyorsunuz? Her şeyi yaratan ve her canlının rızkını veren Allah'tan başkasına kulluk ediyorsunuz. Yüce Yaratıcının ölüleri tekrar dirilteceğini inkar ediyorsunuz? Halbuki, onları ilk kez dirilten, sonra onları öldüren O'dur. Öyleyse onları bir kez daha diriltmesi niçin inkar ediliyor? Bu inkarın bir mantığı yoktur.

"Hayır, biz onlara hakkı getirdik?"

Mesele onların vehmettikleri, hayal ettikleri gibi değildir. Biz onlara şan ve şeref kaynağı bir zikir, yani Kur'an'ı getirdik. Bu Kur'an ile anılıyorlar. Çünkü Kur'an bir öğüt ve zikirdir. Kendileri için bir şereftir. Ama onlar Kur'an'ın kendilerine yönelttiği tüm çağrıları reddederek, yalan uydurmakla meşguldürler. Bütün sözleri ve iddiaları yalandır onların...

"Allah, çocuk edinmemiştir."

Hiç bir oğul ve kız edinmemiştir.

"O'nunla birlikte hiç bir ilah yoktur."

Bunun imkanı da yoktur. Akıl tarafından reddedilemeyecek mantıksal kanıt bize şunu söylüyor: Eğer Allah'la birlikte başka bir ilah olsaydı, mülkü O'nunla paylaşacaktı. Ve her ilah kendi yarattıklarını alıp gidecekti. Birbirleriyle savaşacak, birbirlerine güç ve hükümranlık hususunda üstünlük sağlamaya çalışacaklardı.

"Allah, onların söylediklerinden yücedir."

Allah, müşriklerin kendisi için ileri sürdükleri "çocuk edinme, ortağı olma ve ölüleri diriltememe" gibi noksanlıklardan, bu tür yakıştırmalardan münezzehtir...

"Gaybı ve müşahede edilebileni bilendir."

Görülebilen alemi ve görülemeyen gayb alemini, açık ve gizli gerçekleri bilir. Eğer kendisi ile birlikte başka ilahlar olsaydı, hiç kuşkusuz Allah onları bilecekti ve bizlere haber vercekti. Ama, her şeyin yaratıcısı, her şeyin tek ve ortaksız hükümranı olan Allah ile birlikte bir başka ilahın varlığı şeklindeki iddia, hiç bir sağ duyu sahibinin kabul etmediği, akılve mantık dışı asılsız bir iddiadır.

Allah, "onların ortak koştuklarından yücedir."

Uludur, yücedir, asılsız yakıştırmalardan beridir. Azamet sahibidir.

SONUÇ

1- Gerçeği görmezlikten ve bilmezlikten geleni ayıplamak, görebilme imkanına sahipken, kendi iradesiyle hakkın karşısında körlüğü yeğleyeni kınamak meşru bir tavırdır.

2- Rablık ve ilahlık makamının sadece Allah'a ait olduğu bir kez daha vurgulanıyor.

3- Yüce Allah eş ve çocuk edinmekten münezzehtir. İftiracıların bu hususta ileri sürdükleri hurafeler bir kez daha çürütülüyor.

4- Gerçeği ortaya çıkarmak ve bâtılın asılsızlığını vurgulamak için akli deliller sunmak ve onunla amel etmek güzel bir yöntemdir.

قُلْ رَبِّ إِمَّا تُرِيَنِّي
مَا يُوعَدُونَ ﴿٩٣﴾ رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٩٤﴾
وَإِنَّا عَلَىٰ أَن نُّرِيَكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَادِرُونَ ﴿٩٥﴾ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ
أَحْسَنُ السَّيِّئَةَ ۚ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴿٩٦﴾ وَقُل رَّبِّ أَعُوذُ بِكَ
مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ﴿٩٧﴾ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَن يَحْضُرُونِ ﴿٩٨﴾
حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ﴿٩٩﴾ لَعَلِّي
أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا ۚ إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا ۖ وَمِن
وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾

93- De ki: "Rabb'im, eğer onların tehdit edildikleri şeyi mutlaka bana göstereceksen, ben sağ iken onları cezalandıracaksan."

94- "Rabb'im beni bu zalim kavmin içinde bırakma!"

95- Biz, onları tehdit ettiğimiz şeyi sana göstermeye elbette kaadiriz onları cezalandıracağız ve sen bunu göreceksin.

96- Kötülüğü en güzel şeyle sav. Biz onların seni nasıl vasıflandıracaklarını biliyoruz.

97- Ve de ki: "Rabb'im, şeytanların dürtüklemelerinden sana sığınırım."

98- "Ve onların yanıma uğramalarından sana sığınırım Rabbim."

99- Nihayet onlardan birine ölüm geldiği zaman: "Rabbim der, beni geri döndürünüz!"

100- "Ki terk ettiğim dünyada yararlı bir iş yapayım." Hayır, bu, onun söylediği bir sözdür. önlerinde ta diriltecekleri güne kadar bir berzah vardır.

SÖZLÜK

إِمَّا تُرِيَنِّي مَا يُوعَدُونَ	Eğer onların uğrayacakları tehdidi, yani azabı bana göstereceksen.
ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ	En güzel bir şekilde sav. Hoş gör, onlardan yüz çevir.
مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ	Şeytanın vesveselerindendir. Kalbe fısıldadıkları ve neredeyse bozulmasına yolaçacakları vesveselerinden.
أَنْ يَحْضُرُونِ	Bana uğraması. Yani yaptığım işlerde şeytanlar vesveseleriyle yanımda bulunmasınlar ki, işlerimi ifsad etmesinler.
جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ	Birilerine ölüm geldiği zaman. Ölümün belirtilerini gördüğü zaman.
بَرْزَخٌ	Bir engel vardır. bu engel dünya hayatı için biçilen süredir. Eğer bu şahıs yeniden dirilmek suretiyle geri dönerse ameli kabul olmaz.

AÇIKLAMA

Sûrenin akışı içinde yer alan bu âyetler, bundan önceki âyetlerde ifadesini bulan emirlerden yararlanamayan müşriklere yönelik bir tehditler zinciri niteliğindedir. Bu arada Yüce Allah, elçisine, kendisine dua etmesini ve yakarmasını emrediyor. Kavmini helak edeceği sırada, kendisini onlarla birlikte helak etmemesi için yalvarması emrini veriyor.

"De ki Rabbim, eğer onlara vaadolunan azabı mutlaka bana göstereceksen."

Onların başına gelecek azabı göreceksem." İnkarcıların başına gelecek azabı göreceksem "Rabbim, bu durumda beni zulmeden kavmin içinde bırakma."

Beni aralarından çıkar, muhitlerinden uzaklaştır ki, onlarla birlikte helak olmayayım.

"Gerçek şu ki biz, onları tehdit ettiğimiz şeyi şüphesiz sana gösterme gücüne sahibiz."

Burada Yüce Allah, Rasûlüne, eğer müşrikler, başlarına azab inmezden önce tevbe etmeyecek olurlarsa, bu azabı tepelerine indirme gücüne sahip olduğunu bildiriyor.

"Kötülüğü en güzel olanla uzaklaştır."

Yüce Allah'ın bu emri, müşriklerle savaşmaya ilişkin emrinden önceki dönemle ilgilidir. Yüce Allah Rasûlüne, müşriklerin kendisini inkar etmelerini, tebliğ ettiği daveti yalanlamalarını en güzel bir hasletle savmasını emrediyor. Yüz çevirmek ve iltifat etmemek gibi.

"Biz, onların nitelendire geldiklerini en iyi bileniz."

"Allah'ın (haşa) ortağı vardır, o, evlat edindi. O, Muhammed'i elçi olarak göndermedi. Kıyamet günü yeniden dirilme, hesaplaşma, yeni bir hayat olmayacak," şeklindeki sözlerini herkesten daha iyi biliyoruz.

"Ve de ki: Rabbim, şeytanın kışkırtmalarından sana sığınırım. Ve onların benim yanımda bulunmalarından da sana sığınırım."

Bundan önce, yüz çevirme ve iltifat etmeme suretiyle müşriklerden sakınmasını, onlara karşı kendini koruma altına almasını emretmişti. Şimdi de şeytanlara karşı kendini koruma altına almasını, onlara karşı Allah'a sığınmasını emrediyor. Ve şöyle emrediyor:

"De ki: Rabbim, şeytanın kışkırtmalarına karşı sana sığınırım."

Vesveselerine karşı, beni dinimden döndürme amaçlı girişimlerine karşı, yanımda bulunup hareketlerimi ifsad etmelerine karşı sana sığınırım.

"Sonunda onlardan birine ölüm geldiği zaman."

Bu müşriklerden biri, ölüm meleğinin canını almak üzere olduğunu gördüğü zaman, "der ki: Rabbim, beni geri çevirin."

Ölümümü erteleyin ki, geride kaldığında hayatımda salih ameller işleyeyim. İşlemediğim farzları eksiksiz yerine getireyim. Yüce Allah ona şu cevabı verir: "Asla." Kesinlikle geriye dönüş olmaz.

"Bu, yalnızca bir sözdür, bunu da kendisi söylemektedir?"

Bunun hiç bir faydası olmaz.

"Onların önlerinde bir engel vardır."

Yeniden hayata dönmeleri bununla engelleniyor. Bu engel dünya hayatıdır, sona erince, onlar tekrar hayata döneceklerdir. Ama bu, amel ve ıslah hayatı değildir, hesaplaşma ve amellerin karşılığını alma hayatıdır. "onların önlerinde, diriltilip kaldırılacakları güne kadar bir engel vardır."

SONUÇ

1- Dua etmek, insanları duaya teşvik etmek, dini hayatın bir parçasıdır. Mü'min açısından dua büyük önem taşır.

2- Kötü söz ve fiilleri görmezlikten gelip yüz çevirerek savmak güzel bir ahlâki davranıştır.

3- Şeytanların vesveselerine karşı, kulun güzel bir ahlâki davranışı da Allah'a sığınmasıdır. Böylece şeytanların kötü etkilerini bertaraf etmek, şeriatın öngördüğü bir tavırdır.

4- Ölüm, anında salih amel işlemeyi temenni eden, ama pişmanlığı ve fayda vermeyen, ahiret yurdunda hüsrana ve yoksunluğa mahkum olarak ağır bir cezaya çarptırılan kimsenin durumu, mü'min için bir ibrettir.

وَرَآئِهِم بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾ فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ
فَلَآ أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَآءَلُونَ ﴿١٠١﴾ فَمَن ثَقُلَتْ

مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ
فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿١٠٣﴾
تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿١٠٤﴾
أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٠٥﴾ قَالُوا رَبَّنَا
غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ ﴿١٠٦﴾ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا
مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ ﴿١٠٧﴾

101- Sur'a üflendiği zaman, artık o gün aralarında soylar yoktur ve insanlar, birbirlerine soylarını sormazlar. Çünkü orada soyun ve soyluluğun para etmediğini bilirler ve çünkü herkes kendi canının kaygısına düşmüştür.

102- Kimlerin amellerinin tartıları ağır gelirse işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

103- Kimlerin tartıları hafif gelirse işte onlar da kendilerini ziyana sokanlar, cehennemde sürekli kalanlardır.

104- Orada onların yüzlerini ateş yalar. (öyle ki ateşin içinde dehşetten dudakları gerilir de dişleri açıkta kalır. Veya: Ateş dudaklarını, yüz adalelerini yaktığından dişleri açıkta kalır.)

105- "Ayetlerim size okunurdu da siz onları yalanlardınız değil mi?"

106- "Rabb'imiz, dediler, bahtsızlığımız bizi yendi. Biz sapık bir topluluk olduk."

107- "Rabb'imiz, bizi bundan çıkar. Eğer bir daha yaptığımız kötü işlere dönersek artık biz gerçekten zalimleriz?"

SÖZLÜK

فِى الصُّورِ	Surda, yani kıyamet günü insanların hesaplaşmak üzere kabirlerden kalkmaları için sur denilen boruya üfürüldüğü zaman.
اَلْمُفْلِحُونَ	Kurtulmuşlar. Ateşten kurtulup cennete girmek suretiyle kurtuluşa erenler.
تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ	Ateş onların yüzlerini yalayarak yakar.
وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ	Onlar orada, yani cehennemde yüzleri yanmış, dolayısıyla yüz etleri ve dudakları sıyrılmış olarak sırıtan dişleriyle kalıverirler.
اَلَمْ تَكُنْ اٰيَاتِى تُتْلَى عَلَيْكُمْ	Âyetlerim size okunmuyor muydu? Yüce Allah burada onları azarlıyor, gerçmişi hatırlatarak pişmanlık duymalarını amaçlıyor. Ayetlerden maksat Kur'an ayetleridir.
غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا	İsyankarlığımız bize karşı üstün geldi. Kulun yaratılmasından önce, kaderler kitabında yazılı bulunan isyankarlığına işaret ediyor.
اَخْرِجْنَا مِنْهَا فَاِنْ عُدْنَا	Bizi ateşten çıkar, eğer dönersek, yani şirke günahlara dönersek.

AÇIKLAMA

Sûrenin akışı tevhid esaslı inanç sistemi, peygamberlik görevi ve ahirette hesaplaşma gerçeği ile ilgili olarak devam ediyor. İnsanlar inanç sisteminin bu üç esasına inanmaya davet ediliyor. Bu amaçla deliller bildirilip, açıklanıyor ve çeşitlendiriliyor. Çünkü insanoğlu Allah'ın varlığına, O'na itaatin zorunluluğuna, ibadetin sırf O'na özgü kılınmasına, insan ile Allah arasında bir iletişimin, yani vahyin, vahyi alanın (peygamber) bulunmasına, insanın dünya hayatında ektiği hayır ve şer tohumlarını biçeceği hasat yurdu olan ahirette dirilişin gerçekleşeceğine yönelik derin bir inanca sahip olmadıkça düşünce sistemi, ahlaki yaşayışı ve hareket tarzı hak ve hayır nitelikli hareket metodu doğrultusunda istikamet bulamaz.

"Sur'a üfürüldüğü zaman artık o gün aralarında soy bağları yoktur. Ve soruşturamazlar da."

Bu ahirette gerçekleşecek bir dizi olayın başlangıcıdır.

Yüce Allah buyuruyor ki: "İsrafil adlı melek, Allah'ın izniyle boynuz biçimindeki Sur'a üfürdüğü zaman..." Bu sur, koçların boynuzlarına benzer.

Çünkü bir ayet-i kerimede Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Çünkü o boruya üfürüldüğü zaman, işte o gün zorlu bir gündür." (Müddessir, 8-9) O günkü dehşet verici gelişmeler karşısında, gözetilecek bir soy bağı kalmadığı gibi, kimsenin de bu tür şeylerle ilgilenmeye mecali kalmaz. Herkes kendi derdine düşer. Dost dostun halini sormaz. Hz. Aişe validemiz Rasûlüllah (s.a.v.)'a şöyle sorar: Ya Rasûlüllah, kıyamet günü ailenizi hatırlar mısınız? Rasûlüllah der ki: Üç yerde hayır. Amel defterlerinin sahifeleri açıldığı zaman. Mizan konulduğu zaman ve sırat köprüsü kurulduğu zaman..." Bu hadisin anlamı açıktır. Bunun delili de şu ifadedir. "Soruşturmazlar da..."

"Artık kimin tartısı ağır basarsa, işte onlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridir."

İyilikler kefesi, kötülükler kefesinden ağır basan kimse kurtulur. Ateşe girmekten kurtulup cennete girer. Kimin tartısı da hafif gelirse, yani yukarıdaki durumun aksi gerçekleşirse, o kimse hüsrana uğrar, cennetten uzaklaştırılıp cehenneme atılır.

"Kimin tartısı hafif gelirse, işte onlar da kendi nefislerini hüsrana uğratanlar, cehennemde de ebedi olarak kalacak olanlardır. Ateş, onların yüzlerini yalayarak yakar da onun içinde onlar, etleri sıyrılmış olarak sırıtan dişleriyle kalıverirler."

Ateş yüzlerini yakar. dudaklarını da yaktığı için sırıtan dişleri ortaya çıkar. Ne iğrenç, ve berbat bir manzara!

"Âyetlerim size okunuyorken, yalanlayanlar sizler değil miydiniz?"

Cehennemde azab çekerken bir azarlama ve kınama olarak bu sözleri işitirler. Bedensel azabın yanısıra bir de psikolojik azâba tâbi tutulurlar.

"Âyetlerim size okunmuyor muydu?"

Rasûllerimiz size âyetlerimizi okumadılar mı?

"Onları yalanlayanlar sizler değil miydiniz?"

Söz ve davranışlarınızla onları yalanlamadınız mı? Ya da sadece davranışlarınızla yalanlar bir tavır içinde olmadınız mı? Allah'ın haram kıldığını haram kabul etmediniz, Allah'ın farz kıldığını yapmadınız ve yasakladığına son vermediniz.

"Dediler ki: Rabbimiz, mutsuzluğumuz bize karşı üstün geldi."

Bir mazeret bulmaya çalıştıkları hemen de anlaşılıyor. Sanki, bu bedbahtsızlıklarının ilahi kaza ve kaderin eseri olduğunu belirtmek istiyorlar. İman ve salih amelden uzak kalmalarının sebebinin ezeli takdir olduğunu vur-

gulamak istiyorlar. "Biz sapan bir topluluk imişiz."

Bu sözleri, aynı zamanda bir itiraftır, sapık olduklarını kabul ettiklerinin ifadesidir. Sonra diyorlar ki:

"Rabbimiz, bizi ateşin içinden çıkar, eğer yine dönersek, artık gerçekten zalim kimseler oluruz."

Cehennemdeyken böyle dua ediyorlar. Yüce Allah'tan kendilerini dünyaya geri göndermesini istiyorlar ki, inansınlar, dosdoğru yol, yani İslâm üzere bir hayat sürdürsünler. Onlar Yüce Allah'ın cevabını bin yıl bekleyeceklerdir. Bundan sonraki âyetlerin içeriği buna yöneliktir.

SONUÇ

1- Bu âyetler grubunda kıyamet sahneleri canlandırılarak ölümden sonra diriliş ve hesaplaşmaya ilişkin inanç pekiştiriliyor.

2- Kıyamet günü amellerin tartılması için terazinin kurulması haktır. bunu inkar etmek, insanı küfre götüren bir sapıklık, bir bidattır.

3- İsrafil'in Sur'a üfüreceği bir gerçektir. Bunu inkar etmek veya, bu âyeti tefsir ederken Merağı isimli alimin yaptığı gibi "Es-Sur" lafzını başka manalara çekmek, malesef çirkin bir bidattır. Bu yüzden mü'minler aldanmasınlar diye konuya dikkat çekme gereğini duydum.

4- Kaderi ileri sürmek, suçu kadere atmak "kader böyleymiş," diye mazeret uydurmak kişiye yarar sağlamaz. Dolayısıyla kul yükümlüdür. Onun yükümlülüğü Allah'ın ve Rasûlünün emrine uymak, onların yasakladığı şeylerden kaçınmaktır. Bu da kulun gücü dahilindedir. Eğer gücünü aşarsa, o zaman mazur sayılır.

قَالَ اخْسَـُٔوا۟ فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ
﴿١٠٨﴾ إِنَّهُۥ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِى يَقُولُونَ رَبَّنَآ ءَامَنَّا فَٱغْفِرْ لَنَا
وَٱرْحَمْنَا وَأَنتَ خَيْرُ ٱلرَّٰحِمِينَ ﴿١٠٩﴾ فَٱتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّىٰٓ
أَنسَوْكُمْ ذِكْرِى وَكُنتُم مِّنْهُمْ تَضْحَكُونَ ﴿١١٠﴾ إِنِّى جَزَيْتُهُمُ ٱلْيَوْمَ
بِمَا صَبَرُوٓا۟ أَنَّهُمْ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ ﴿١١١﴾

108- Buyurdu ki: "kaybolun orada, bana bir şey söylemeyin!"

109- "Zira kullarımdan bir zümre: 'Rabb'im inandık, bizi bağışla, bize acı, sen acıyanların en hayırlısısın' dedikleri için."

110- "Siz onlarla alay ettiniz, sürekli onlarla uğraştığınız için onlar size beni anmayı unutturdular. Siz daima onlara gülüyordunuz."

111- "Bugün ben, onlara sabretmelerinin karşılığını verdim; onlar evet işte kurtulup murada erenler onlardır."

SÖZLÜK

اِخْسَأُوا	Susun. Kaybolun. Defolun. Reziller, alçaklar olarak ateşin içinde susun ve huzurumdan uzaklaşın.
فَرِيقٌ مِنْ عِبَادِي	Kullarımdan bir grup. Muttaki mü'minler.
فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا	Onları alay ve eğlence konusu edindiniz.
بِمَا صَبَرُوا	Sabrettiklerine karşılık olarak. İman ve takva esasına dayalı bir hayat sürdürme hususunda sabır gösterdikleri için.
هُمُ الْفَائِزُونَ	Onlar kurtulanlardır, başaranlardır. Ateşten kurtulup cennette nimetlere kavuşanlar onlardır.

AÇIKLAMA

"Der ki: O cehennemde kalın ve benimle konuşmayın."

Bu ifade bundan önceki "Rabbimiz bizi ateşin içinden çıkar, eğer yine inkara dönersek, artık gerçekten zalim kimseler oluruz," şeklindeki isteklerine bir cevap niteliğindedir.

Yüce Allah reziller ve alçaklar olarak ateşin içine sinip uzaklaşmalarına ilişkin hükmünü şu şekilde gerekçelendiriyor:

"Çünkü gerçekten benim kullarımdan bir grup" vardı, mü'min ve muttakilerden oluşan bu grup mensupları derlerdi ki:

"Rabbimiz, iman ettik, sen artık bizi bağışla." Günahlarımızı affet. "Ve bize merhamet et, sen merhamet edenlerin en hayırlısısın."

Yüce Allah buyuruyor ki: Bu gruba mensup kullarımız, bize ibadet ediyor, bize yakınlaşıyor, imanları ve salih amelleri ile bize ulaşmaya vesile

arıyorlardı. Bizden bağışlanma ve merhamet diliyorlardı. Ama siz, onların ibadetlerini, dualarını, bize yönelik yakarışlarını alay konusu ediniyordunuz. Onlarla eğleniyordunuz. Bu gün ise ben, sana yönelik ibadetlerinde sabır gösterdikleri, sizin alay ve eğlenmelerinizden etkilenmedikleri için onları ödüllendirdim.

"Onlar kurtuluşa ve mutluluğa erenlerdir?"

Şimdi o mü'minler, benim hoşnutluğumun kapısında ve cennetimdedirler. Kafirler ise inkarlarından dolayı cehennemdedirler.

SONUÇ

1- Cehennemlikler bitmek, tükenmek nedir bilmeyen bir hasret çekerler.

Şu ifadeden bunu anlamak mümkündür:

"Onun içine sinin ve benimle konuşmayın."

2- Allah'a yakarmak, O'na dua etmek, iman ve salih amelle O'nun hoşnutluğunu elde etmeye vesile aramak kul için üstün meziyetlerdir.

3- Müslümanla alay etmek, onunla eğlenmek, onu kınamak haramdır.

4- Sabır üstün bir meziyettir. Bu yüzden "beden için baş ne ise, iman için de sabır odur," denilmiştir.

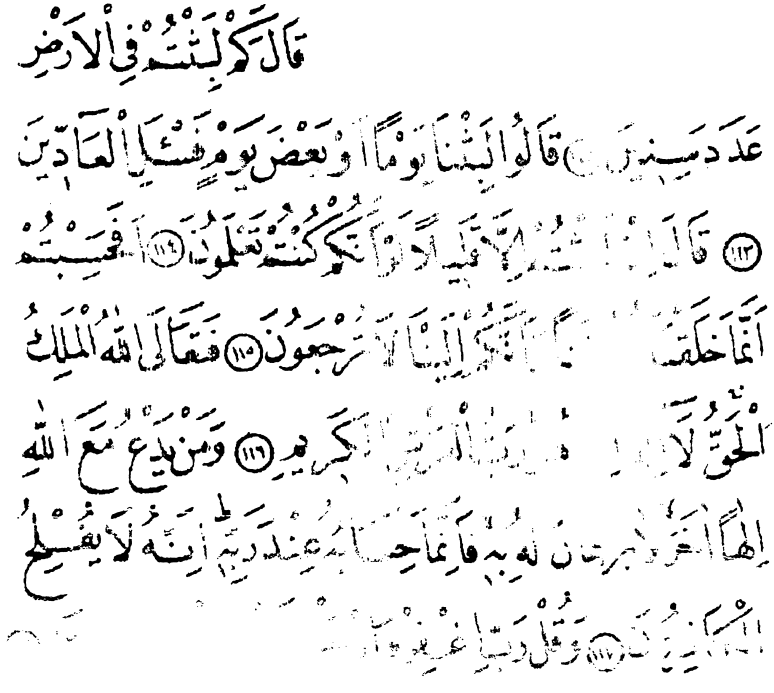

112- Ve buyurdu: "Yeryüzünde yıllar sayısınca ne kadar kaldınız?"

113- "Herhalde bir gün, yahut günün bir kısmı kadar kaldık; sayanlara sor," dediler.

114- Buyurdu ki: "Sadece az bir zaman kaldınız, keşke bilseydiniz!"

115- "Bizim sizi boş yere, bir oyun ve eğlence olarak yarattığımızı ve sizin bize döndürülüp getirilmeyeceğinizi mi sandınız."

116- Gerçek yaratan ve mülk sahibi olan Allah, pek yücedir. O'ndan başka İlah yoktur. O, Kerim, Arş'ın sahibidir.

117- Kim Allah ile beraber, varlığını isbatlayacak hiçbir delil bulunmayan bir İlah'a taparsa, onun hesabı, Rabb'inin yanındadır onu Allah cezalandırır, çünkü kâfirler iflah olmazlar.

118- De ki: "Rabb'im, bağışla, acı, sen acıyanların en hayırlısısın?"

SÖZLÜK

كَمْ لَبِثْتُمْ فِى الْاَرْضِ — Yerde ne kadar kaldınız? Yeryüzünde yaşamanız ve kabirlerde kalmanız kaç yıl tuttu?

فَاسْئَلِ الْعَادِّينَ — Sayanlara sor. Yani meleklere, çünkü onların görevi budur. Kastettikleri Kiramen Katibin melekleri veya sayan diğer meleklerdir. Bize gelince, biz bilmeyiz.

خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا — Sizi luzumsuz yarattık. Yani bir hikmete dayanmaksızın, sırf yaşamak ve eğlenmek için yarattığımızımı sanıyorsunuz?

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ — Hak melik olan Allah yücedir. Gerçek hükümran olan Allah bu tür boş ve amaçsız şeylerden münezzehtir.

لَا بُرْهَانَ لَهُ — Onun için delil yoktur. Geçerli kesin bir delili yoktur. Bu cümle "Başka bir ilah" ifadesinin sıfatıdır. Dolayısıyle bir anlam ifade etmediği vurgulanıyor. Allah'tan başkasına yönelik ibadetin doğruluğuna ilişkin kesin ve geçerli bir delil bulunamaz. Çünkü bütün yaratıklar Allah'ın rububiyeti, iradesi altındadır.

حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ — Onun hesabı Rabbinin katındadır. Yaptığının karşılığını Rabbinin yanında bulacaktır. Yüce Allah onu, müşrikliği, başka bir ilaha yönelik ibadeti dolayısıyla cezalandıracaktır.

AÇIKLAMA

Ölümden sonra dirilişi ve tevhide dayalı inanç sistemini inkar eden cehennemliklerle ilgili âyetlerin akışı devam ediyor:

"Dedi ki: Yıl sayısı olarak yeryüzünde ne kadar kaldınız?"

Yeryüzünde ne kadar yıl yaşadıklarını, ardından ne kadar yıl kabirlerde kaldıklarını herkesten daha iyi bilen Rableri bu soruyu yöneltiyor: şöyle cevap veriyorlar:

"Bir gün ya da bir günün birazı kadar kaldık, sayanlara sor."

Meleklerden veya onların dışındaki kimselerden sor ne kadar kaldığınızı. Bu sıkıntılı halleri en başta, dünyadayken ölümden sonra dirilişi inkar etmiş olmalarından kaynaklanıyor. İkincisi, içinde bulundukları durumun zorluğu, azabın şiddeti onları hiçbir şey bilmez hale getirmiştir. Mü'minlerse, Rum suresinde de işaret edildiği gibi, bu soruyu doğru biçimde cevaplandırırlar:

"Kıyamette az bir zamanın dışında (dünya hayatı) yaşamadıklarına and içerler. İşte onlar böyle çeviriliyorlardı. Kendilerine ilim ve iman verilenler ise, dediler ki: Andolsun, siz Allah'ın kitabında yazılı süre boyunca diriliş gününe kadar yaşadınız; işte bu dirilme günüdür. Ancak siz bilmiyordunuz." (Rum suresi: 55-56)

"Yalnızca az bir zaman kaldınız, gerçekten bir bilseydiniz," ifadesi önceki, dünya ömrüne yönelik bir işarettir. Şu halde insanların yaşama süreleri ve diriliş gününe kadar ki müddetleri çok az bir zamandan başka bir şey değildir.

"Bizim, sizi boş bir amaç uğruna yarattığımızı ve gerçekten bize döndürülüp getirilmeyeceğinizi mi sanmıştınız?"

Bu ifade, ahireti inkar edenlere yönelik bir azarlama ve kınamadır. Burada yüce Allah inkarcılıklarının ve asılsız iddialarının yersizliğini, yanlışlığını vurguluyor. İnsanların ibadet etmek için yaratılmadıklarını, yemek, içmek ve hayvanlar gibi çiftleşmek için yaratıldıklarını sanıyorlardı. Bu, ahireti inkar edenlerin, dirilip hesap vereceklerine inanmayanların kuruntusudur.

"Hak melik olan Allah yücedir."

Boş işlerden, şanına ve ilahlığına yakışmayan şeylerden münezzehtir.

"Ondan başka ilah yoktur; kerim olan Arş'ın Rabbidir."

O'nun dışında ibadete layık ilah yoktur.

"Kerim olan Arş'ın Rabbidir." Arşın sahibidir. Arşın kerim olarak nite-

lendirilmesi, "azim" olarak nitelendirilmesine benzer. 'Arş' kelimesi sözlükte, Melik'in, hükümdarın tahtı demektir. Her emri hayır olduğu için "kerim" ve yüce olduğu için "azim" olarak nitelendirilmiştir. Arş kürsüden daha büyüktür. Kürsü ise gökler ve yer genişliğindedir. Hem neden arşı kerim ve azim olmasın, O'nun sahibi her türlü keremin, hayrın ve azemetin kaynağı değil midir?

"Kim Allah ile beraber ona ilişkin geçerli kesin bir delili olmaksızın başka bir ilaha taparsa."

Kim dua etmek, korkmak, ummak, adak veya kurban kesmek gibi kulluk kastı taşıyan davranışları Allah'tan başkasına yöneltirse... Üstelik elinde Allah'tan başkasına yönelik ibadetin caizliğine, geçerliliğine ilişkin bir delil, ve kesin belge olmazsa... Allah'tan başkasına yönelik kulluğun geçerliliğine ilişkin delili nereden bulacak? Allah her şeyin Rabbi ve hükümdarıdır çünkü

"Artık onun hesabı Rabbimin katındadır."

Yüce Allah onun Rabbidir ve hesabını görür, ameline göre ceza landırır. O apaçık bir hüsrana uğrayacaktır. Çünkü o kafirdir. Kafirler asla diyyen iflah olmazlar, kurtuluşa ermezler. Ateşten çıkıp cennete girmeleri Bilakis, cehennemdir yerleri. Orası ne kötü barınaktır.

"De ki: Rabbim, bağışla ve merhamet et."

Yüce Allah Rasûlüne şöyle dua etmesini emrediyor: Rabbim, benim bağışla, bana merhamet et. Diğer mü'minleri de bağışla, onlara merhamet et. Sen bağışlayanların ve merhamet edenlerin en hayırlısısın."

SONUÇ

1- Kıyamet gününün dehşeti büyük, korkusu çok şiddetlidir. İman ve salih amel işleyerek bu dehşetten sakınmak gerekir.

2- Yüce Allah boş ve amaçsız işlerden, oyun ve eğlencelerden münezzehtir.

3- Kişinin ölümden sonra dirilme ve amellerinin karşılığını görmesi haktır.

4- Allah'tan başkasına dua eden kafirdir, müşriktir.

5- Kafirler kesin olarak hüsrana uğramışlardır ve asla kurtulamazlar.

6- Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar için bağışlama ve rahmet dilemek mü'min olmanın üstün ahlaklarındandır.

Sûre 24
Nur Sûresi

Medine Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 64

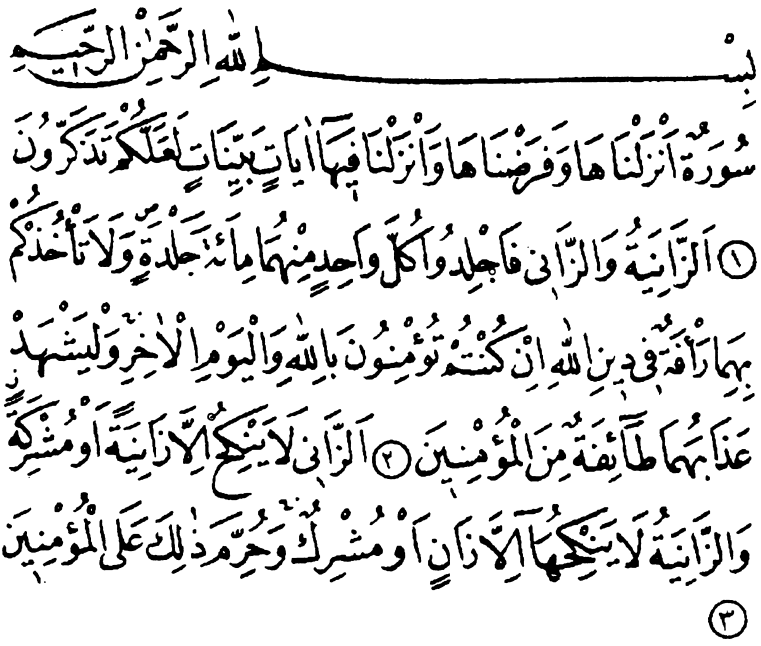
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ
سُورَةٌ أَنزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لَّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ
① الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُم
بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلْيَشْهَدْ
عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ② الزَّانِي لَا يَنكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً
وَالزَّانِيَةُ لَا يَنكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذَٰلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ
③

1- "(Bu) indirdiğimiz ve (hükümlerini üzerinize) farz kıldığımız bir sure'dir. Düşünüp öğüt alasınız diye onda açık açık âyetler indirdik."

2- "Zina eden kadın ve zina eden erkeğin her birine yüz celde(1) *vurun. Allah'a ve ahiret gününe inanan (insan)lar iseniz,*

(1) "Celde" kelimesi, müşterek mânalı bir kelimedir. Sopayla, kırbaçla, kamçıyla, kabukları soyulmuş hurma dallarıyla, deri parçasıyla, abâ denilen kumaş parçalarıyla, terlikle, kılıcın yan tarafıyla ve yüze vurmamamak kaydıyla elle insanın sırtına ve çeşitli yerlerine vurmaya "celde" denilmektedir. Her türlü hayvan derisi bu "celde" kelimesiyle ifade edilebildiği gibi, insanlar için dahi "cildimizden'dir." Yani bizim soyumuzdan, ırkımızdan ve rengimizdendir manalarını içermektedir. Kısaca derinin alt kısmındaki sinir, damar ve eti zedelemiyecek şekilde sopa ve diğer cisimlerle vurmaya "celde denir.
İçki içenlere ve iftira edenlere ceza verirken peygamber efendimiz, kılıçla vurmanın dışında "celde" kelimesinin içerdiği diğer şeylerle vurmak suretiyle uygulama yapmıştır. Tâzir cezası verirken de kılıcın dışındaki şeylerle "celde" vurmuştur. Peygamber efendimizden sonra O'nun sahabeleri de aynı şekilde davranmışlardır.
Demek ki "celde" vurmak, suçu işleyenlerin durumlarına göre değişebilmektedir. Yani kamçıyla vurmak "celde" vurmak manasına olduğu gibi, diğerleriyle vurmak da "celde" manâsına gelmektedir. "celde" mânasına gelenlerin hepisiyle birlikte vurulduğunda da "celde" vurmuş olursunûz.

Allah'ın dinini uygulama hususunda sizi, onlara karşı acıma duygusu tutup engellemesin. Mü'minlerden bir grup da onlara yapılan azaba şahid olsun."

3- "Zina eden erkek, zina eden veya puta tapan kadından başkasıyla evlenemez. Zina eden kadın da zina eden veya puta tapan erkekden başkasıyla evlenemez. Bu tür evlenmek, mü'minlere haram kılınmıştır."

SÖZLÜK

سُورَةٌ اَنْزَلْنَاهَا — İndirdiğimiz sûre. Bu, indirdiğimiz bir suredir.

وَ فَرَضْنَاهَا — Ve o farz kıldığımız. İçindeki hükümleri farz kıldığımız.

وَ اَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ — Ve onda apaçık âyetler indirdik. Sûre içerisinde hakka ve hak yola götüren açık âyetler, yani deliller indirdik.

لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ — Umulur ki öğüt alırsınız. Öğüt alıp suredeki hükümleri bilesiniz.

اَلزَّانِيَةُ — Nikahı olmaksızın bir erkekle cinsel ilişkiye girmiş kadın. İffetsiz.

مِئَةَ جِلْدَةٍ — Yüz celde.

رَأْفَةٌ — Şefkat, merhamet.

وَ لْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا — Ve onların azaplarına şahid olsun. Haddin uygulanışına bir grup da orada hazır olarak şahit olsun.

طَائِفَةٌ — Grup. Bu kelime bir kişi için de kullanılır çoğul için de kullanılır.

اَلزَّانِي لَا يَنْكِحُ اِلَّا زَانِيَةً — Zina eden ancak kendisi gibi zina edeni nikahlar. Kendisi gibi zina etmiş bir kadını veya müşrik bir kadını... Yani ancak ken-

---

Buna göre "celde" vurmak, cins bakımından hâkimin takdirine bırakılmıştır. Yani suçun durumuna göre hâkim; kırbaçla mı, sopayla mı, deri parçasıyla mı, yoksa diğerleriyle mi vurulacağını kendisi seçebilir. Hatta kaç "celde" vurulacaksa; hâkim, "celde" mânasına giren bütün cisimleri vurulacak sayı oranına göre bir kaç kişiye dağıtarak o sayı kadar vurdurabilir. Örneğin yüz celde vurduracaksa; bir kırbaç, bir sopa, bir kamçı ve kabukları soyulmuş bir hurma dalını veya herhangi bir ağaç dalını dört ayrı kişiye dağıtıp, her birinin yirmibeşer defa suçluya vurmasını söyleyebilir. Böylece yüz "celde" vurulmuş olur. "Celde" mânasına gelen diğer cisimlerden de seçebilir. Bütün bunlar suçlunun suçu işleme durumuna göre hâkimin takdir etmesiyle olabilir. (Ziya Eryılmaz)

disi gibi birisi ile evlenir.(1) Yani insanın tabiyatı gereği temiz insan temiz olanlarla yaşamak ister, pis olanlar da pis olanlarla anlaşabilirler. Tıpkı Nur Sûresi 26. âyetin bildirdiği gibi.

AÇIKLAMA

"İndirdiğimiz bir suredir." Bu, kulumuz ve Rasûlümüz Muhammed (s.a.v)'e indirdiğimiz Allah'ın Kitabı'na ait bir suredir.

"Onu farz kıldık." İhtiva ettiği hükümleri müslümanlara farz kıldık.

"Düşünüp öğüt alasınız diye."

Öğüt alıp bu sürenin kapsadığı emirleri, yasakları, edepleri ve ahlakı öğrenesiniz diye"

Zina eden kadın(2) ve zina eden erkeğin her birine yüz değnek vurun."(3)

Ey müslümanlar, sizden bir erkekle bir kadın zina ederse ve bu ikisi bekar ve hürse, evli ve köle değilse her birine yüz celde vurun. Yara açmayacak ve organ kırmayacak şekilde. Yani aynı yere vurmadan. Ayrıca yabancı bir yere bir yıllığına sürgüne gönderilmeleri de gerekirse uygulanabilir. Çünkü Allah Rasûlü böyle de yapmıştır.(4)

"Allah'ın dini'nin hükümlerini uygulama hususunda sizi, onlara karşı acıma duygusu tut'up engellemesin."

Onlara acıyıp da Allah'ın haddini yerine getirmemezlik etmeyin ve onları bu hadle temizlenmekten mahrum etmeyin. Çünkü hadler, uyguladıkları kimselerin günahlarına kefarettir. Yani günahlarının affına sebep olur.

"Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız..."

---

(1) Zina eden erkek genel ahlaki bakımdan kendi gibi zina eden kadınla evlenmeyi ister başkaları böyleleriyle evlenmekten hoşlanmaz. Müşrik de ancak müşrikle evlenebilir. Tabii kendisi ahlaksız olduğu halde ahlaklı biriyle evlenmeyi isteyenler de vardır. Müşriklerle evlenmeyi Allah haram kılmıştır.

(2) Zaniye ve zanideki elif-lam marife takısı, cins içindir. Çağlar boyunca bütün zinakarları kapsar.

(3) Suç sabit olduktan sonra had cezası uygulanırken buna devlet başkanı ve tayin ettiği birileri, yani mahkeme yetkilileri uygulayabilir. Devletin olmadığı yerde veya devletin ulaşamadığı yerde oradaki ehil olanlar da uygulayabilir. Çünkü Allah'ın hükümleri güç yetirmekle alakalıdır. Ayrıca "Recim"in hüküm olarak varlığı hakkında değişik görüşlerde vardır. (Yayın Danışmanı)

(4) Hanefilere göre celde ile recm veya celde ile tağrib (sürgün) cezası beraber uygulanmaz. (çeviren)

Onlara haddi tatbik edin.

"Azab olunuşlarına" haddin uygulanışına "mü'minlerden bir grup şahitlik etsin."

Üç veya daha fazla kimse. Zina, dört şahitle tesbit edildiğinden haddin uygulanışına üç değil dört kişi şahitlik ederse daha iyidir. Sayı ne kadar artarsa o kadar iyi ve efdaldir.

"Zina eden erkek, zina eden kadından ve müşrik kadından başkasıyla evlenemez." Ancak kendisi gibi zinakar veya dinsiz kadınlarla evlenir. Zina eden kadınla da ancak kendisi gibi zinakar veya müşrik bir erkekler evlenir.(•)

"Bu, mü'minlere haram kılınmıştır."

Allah zinayı mü'min erkeklere ve kadınlara haram kılmıştır. Bu hüküm, zina eden bir erkeğin iffetli bir hanımla ancak tevbe ettikten sonra(1) evlenmesini gerektirir. Zina etmiş bir kadın da iffetli bir erkekle ancak tevbe ettikten sonra evlenebilir.(2)

SONUÇ

1- Zina etmiş olan bekar ve hür erkek ve kadının cezası belirtilmiştir. 100'er (yüzer) celde ve bir yıllık sürgün. Dul veya evli iseler; hür oldukları takdirde recm cezasına, hür değilseler (köle) her biri elli celde(3) cezasına çarptırılırlar.

2- Bu haddin bir grup mü'minin önünde uygulanması ibret açısından çok iyidir.

---

(1) Şöyle de denilmiştir: Bu âyet, şu âyetle nesh edilmiştir: "İçinizden bekarları, köle ve cariyelerinizden iyileri evlendirin!" (Nur suresi, 24/32) Tefsir'de zikrettiğimiz evla ve efdal olup uygulanandır.

(2) Cumhur, yani alimlerin çoğunluğu, bir kadınla zina eden kimsenin ,o kadınla bir hayız görüp temizlendikten sonra evlenebileceği görüşündedir. Bir kadın bir adamla veya adam kadınla zina etse, bu, nikahlarını bozmaz.

(3) Dayanağı şu âyettir: "Evlendikten sonra bir fuhuş yaparlarsa, onlara hür kadınlara yapılan haddin yarısı (uygulanır)." (Nisa suresi, 4/25) Yani cariyeler. Kölelere de aynısı uygulanır. Ölüm yarıya bölünemediğinden, bunun cezasının elli celde olduğu anlaşılır.

(•) Böyle bir evlilik genel olarak taraflar açısından tabiatları gereği pek istenmez. Âyeti kerimedeki haram kılınmıştır hükmü müşrik olan erkek ve kadına aittir. Bunu Bakara Sûresi 221. âyet izah etmektedir. Buna göre âyetteki "Bu mü'minlere haram kılınmıştır." cümlesi âyetin baştarafına ait olur. Yani zina mü'minlere haram kılınmıştır.Üçüncü dipnot hakkında daha önce açıkladığımız gibi "recm"in hüküm olarak varlığı kosunda değişik görüşler vardır. (Yayın Danışmanı)

3- Zina eden erkeğin tevbe etmedikçe evlenmesi helal olmaz. Zina eden kadının da tevbe etmedikçe evlenmesi helal değildir.(•)

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ
ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ
إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِن بَعْدِ ذَٰلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

4- "Namuslu kadınlara zina suçu atıp da, sonra bu suçlamalarını ispatlamak için dört şahit getiremeyenlere seksen celde vurun ve artık onların şahitliğini asla kabul etmeyin. onlar yoldan çıkmış kimselerdir."

5- "Ancak bundan sonra tevbe edip uslananlar hariç. Çünkü Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir."

SÖZLÜK

يَرْمُونَ	İftira ederler.
اَلْمُحْصَنَاتُ	İffetli hanımlara. Erkekler de bu hususta kadınlar gibidir.
فَاجْلِدُوهُمْ	Onlara celde vur. Farz kılınmış bir had olarak. Onlara iftiralarının cezasını verin.
وَ لَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً اَبَدًا	Asla şehadetlerini kabul etmeyin. İnanmış erkeklere ve kadınlara iftira ettikleri için adaletleri, yani şahitliklerinin kabul edilme özelliği ortadan kalktığından. Şahitliklerini kabul etmeyin.
اِلَّا الَّذِينَ تَابُوا	Ancak tevbe edenler hariç. Tevbe ettikten sonra itibarları iade ve şahitlikleri kabul edilebilir.

(•) Yani ahlaki açıdan bunlarla pek de evlenmek istemezler. Çünkü fıtrat gereği temiz biri kendi gibi temizi arar. Pis olan da pisle uyum sağlayabileceğini düşünür. Bazı istisnalar olabilir. Yani kötü biri iyi biriyle yaşamak isteyebilir. Bu geneli bozmaz. (Yayın Danışmanı)

AÇIKLAMA

Zina edenlerin hükmünün açıklanmasından sonra Allah Teala, zina iftirasında bulunanın hükmünü de açıkladı:

"Namuslu kadınlara iftira edip de..."

Falanca zina etmiştir veya homoseksüel ilişkiye (erkek erkekle ilişkiye) girmiştir diye inanmış erkek ve kadınlara fuhuş, yani zina ve homoseksüel ilişki iftirasında bulunanlar. Bu pis kelimelerle iftira edenin, hakimin huzurunda, o mü'min kardeşine ettiği iftiranın doğruluğuna tanıklık edecek dört şahit getirmesi gerekir. Dört şahit getiremezse, o iftiracıya âyette belirtilen had uygulanır: Sırtına seksen celde vurulur ve tevbe edinceye kadar adaleti, yani şehadetinin kabul edilebilirliği düşer.

"Namuslu kadınlara zina iftirası atıp da sonra bu suçlamaların ıspatı için dört şahit getirmeyenlere seksen celde vurun. Ve artık onların şahitliğini kabul etmeyin. onlar yoldan çıkmış kimselerdir."

Yani Allah'a ve Rasulü'ne itaat etmekten çıkmışlardır.

"Ancak bundan sonra tevbe edip," "fuhuş yapıldığını görmediklerini söyleyerek kendilerini yalanlamakla "uslananlar veya yaptıklarını tamir edenler hariç. Allah çok bağışlayandır."

Tevbe ettikten sonra onları da bağışlayan "ve esirgeyendir."

Onlara acır ve tevbe ettikten sonra artık bu büyük günahtan dolayı kendilerine azab etmez.

SONUÇ

1- İftira haddi açıklanmıştır: İnanmış bir erkeğe ve kadına zina iftira edene seksen değnek vurulur. Tabii iftira edilen ergen, akıllı, müslüman(1) ve iffetli, yani iftira edilmeden önce fuhuş yapmakla tanınmayan birisi olursa.(2)

---

(1) Cumhur, erkek veya kadın olsun ehli kitabtan birine iftira edene had gerekmediği görüşündedir. Bir kafire zina iftira edene had uygulanmayacağında icma vardır. Çünkü kafire zina haram değildir. O halde zina iftira edene nasıl had tatbik olunabilir?

(2) Bir sözün iftira cezasını gerektirmesi için şu şart aranır. Akıllı olması, ergen olması, müslüman olması, hür olması, iffetli olması, zina suçlaması olması zinadan doğma diye suçlanmış olması gerekir.

2- İftira edenin adalet vasfı düşer. Ancak tevbe ederse, o zaman adaletli kabul edilir.

3- Tevbesi doğru ve samimi ise, tevbe edenin tevbesi kabul edilir.(1)

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنفُسُهُمْ
فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ۝٦
وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِن كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۝٧ وَيَدْرَؤُا
عَنْهَا الْعَذَابَ أَن تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ۝٨
وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِن كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۝٩
وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ۝١٠

6- "Eşlerine zina suçu atan ve kendilerinden başka şahitleri bulunmayan kimselere gelince, onlardan her birinin şahitliği dört defa Allah'a yemin edip, kendisinin mutlaka doğru söyleyenlerden olduğuna şahitlik etmek (şeklinde)dir."

7- "Beşinci defa da, eğer yalan söyleyenlerdense Allah'ın lanetinin kendi üzerine olmasını diler."

8- "Kadının da Allah'a dört defa yemin edip kocasının mutla-

---

(1) Dört kişi şahitlik etse de, iftira edilene had ugulansa, sonra şahitlerden biri yalan söylediğini itiraf etse, iftira edilenin ve eşlerinin yalan yere şahitlik yapanın öldürülmesi, bağışlanması ve 1/4 (dörtte bir) diyet alınması arasında kan hakkı vardır. İmam Malik'in görüşü bu olup, Ahmed b. Hanbel de aynısını söylemiştir. Rahimehüma'llah.

ka yalan söyleyenlerden olduğuna şahitlik etmesi, cezayı kendisinden kaldırır."

9- "Beşinci defa da, eğer kocası doğru söyleyenlerden ise Allah'ın gazabının kendi üzerine olmasını diler."

10- "Ya Allah'ın size lütfu ve rahmeti olmasaydı ve Allah tevbeleri çok kabul eden ve esirgeyen bir hikmet sahibi olmasaydı ne yapardınız?"

SÖZLÜK

يَرْمُونَ اَزْوَاجَهُمْ	Hanımlarına zina iftira ederler. Mesela: Zina etti, demesi veya karnındaki çocuğun kendinden olmadığını iddia etmesi.
انَّهُ لَمِنَ الصّٰلِحِينَ	Muhakkak ki o doğrulardandır. İftirada bulunduğu zina konusunda.
وَ الْخَامِسَةَ	Ve beşincisi. Beşinci tanıklık.
وَ يَدْرَؤُ عَنْهَا الْعَذَابَ	Ve ondan azabı giderir. Ondan iftira haddini savuşturur, iftira cezasını düşürür.
اَنْ تَشْهَدَ اَرْبَعَ شَهَادَاتٍ	Dört defa şahitlik yapması. Kadının dört defa şehadeti.
وَ الْخَامِسَةَ	Beşincisi. Beşinci olarak kadının eğer kocası doğru söylüyorsa. Allah'ın gazabının kendi üzerine olmasını dilemesidir.
وَلَوْلاَ فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ	Eğer Allah'ın üzerinizdeki ihsanı olmasaydı. İkisinden hangisinin yalancı olduğunu açıklayarak iftiracının veya iftiraya uğramışın yalanını ortaya koyup tesbit ederdi.

AÇIKLAMA

Genel iftira cezasının hükmünü açıkladıktan sonra, Allah Teâlâ özel olarak iffetli hanımlara zina iftirasında bulunanların hükmünü de açıkladı. Yani kocanın karısına iftira etmesinin hükmünü. "Eşlerine" zina suçu "atan[1] ve"

(1) Bu âyet, Uveymir Aclani ile hanımı Havle binti Asım veya Kays'ın davası hakkında inmiştir. Uveymir Allah Rasulü'ne (s.a) gelip "Ya Rasulullah, ne dersin hanımını bir başka erkekle yakalayan adam ölsün mü, öldürsün mü? Veya ne yapsın?" Allah Rasulü (s.a): "Allah senin hakkında ve hanımın hakkında şu âyeti indirdi. Git hanımını al gel!" buyurdu. O da karısını getirdi ve lanetleştiler. Olay Tebük Gazvesi'nden dönüşün hemen ardından H. 9 yılının Şaban'ında olmuştu.

kendilerinden başka "şahitleri olmayanlar..."

Ortada sadece hanımını suçlayan beyi vardır. O zaman şöyle diyerek dört defa şahitlik etmesi(1) dört şahit yerine geçer:

"Vallahi(2), onu zina ederken gördüm." Veya "Zina etti!" yahut, "Şu çocuk veya karnındaki benden değildir." Lanet okur ve beşincide "eğer yalan söyleyenlerdense Allah'ın lanetinin kendi üzerine olmasını diler."

Hanımına attığı suç konusunda yalan söyleyenlerdense... Burada karısına, ya kocasının kendisi hakkında ortaya attığı şeyi kabul edip burada recm anlamına gelen iftira haddi uygulanması ya da zina etmediğine dair dört defa Allah'ı tanık tutması ve yemin etmesi beşincide de Allah'ın gazabının kendi üzerine olması için beddua etmesi teklif edilir.İftira ettiği hususta(3) "eğer kocası doğrulardan ise, Allah'ın gazabının kendi üzerine olmasını diler."

Böylece kadın, kendinden had cezasını savuşturmuş olur ve boşanırlar. Bir daha da asla bir araya gelemezler yani birbirleri ile hiçbir zaman evlenemezler.

"Ya Allah'ın size lütfu ve rahmeti olmasaydı."

Levla'nın cevabı mahzuftur. Şöyle takdir edilir: "(Olmasaydı) ikisinden hangisinin yalancı olduğunu ortaya çıkarıp rezil ederdi. Ama Allah Teala, tevbeleri çok kabul eden ve çok esirgeyendir. Sizden tevbe edecek tevbe etsin diye gizler ve size bu merhametli ve adil kanun koyuculuğu ile merhamet eder.

SONUÇ

1- Kocanın karısına iftirada bulunup, hanımına ettiği iftiraya kendisiyle beraber tanıklık edecek dört şahit getiremediğinde hükmün ne olduğu açıklanmıştır: Li'an, yani lanetleşme.

2- Li'an'ın nasıl yapılacağı da açıklanmıştır: Şayet kadın, dört defa yemin edip beşincide kendine beddua ederek bu iddiayı reddetmezse bu, haddin uygulanmasını gerektirir. "Beşinci defa da: Eğer kocası doğrulardan ise Allah'ın

---

(1) Dört defa şahitlik etme, özellikle fuhuş iftirasında mutlak şart olan dört şahidin yerine geçer. Katl ve hırsızlık ve diğerlerinin şahitliğinde iki şahit yeter. Ama zina iftirasında dört şahit gerekir.

(2) Yeminler burada şahitlik olarak geçmektedir. Çünkü yeminler, şahitlerin yerine geçmiştir.

(3) Buna iftira denir. Çünkü ispatlanamayan bir şey suç değildir. (Çeviren)

gazabının kendi üzerine olmasını diler."

3- Li'an'ın meşruluğunda İslâm şeriatinin güzel yönlerinden biri ve mükemmelliği gözükmektedir. Böylesi, ancak bir ilahi vahiyle olabilir. Bunda Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğinin kesinliğine bir işaret vardır.

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنكُمْ ۚ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم ۖ
بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُم مَّا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ ۚ وَالَّذِي
تَوَلَّىٰ كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١﴾ لَّوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ
وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَٰذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ﴿١٢﴾ لَّوْلَا جَاءُو
عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ ۚ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَٰئِكَ عِندَ اللَّهِ
هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٣﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٤﴾ إِذْ تَلَقَّوْنَهُ
بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُم مَّا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ
هَيِّنًا وَهُوَ عِندَ اللَّهِ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُم مَّا يَكُونُ لَنَا
أَن نَّتَكَلَّمَ بِهَٰذَا سُبْحَانَكَ هَٰذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾ يَعِظُكُمُ اللَّهُ
أَن تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾ وَيُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ
الْآيَاتِ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٨﴾

11- "O yalan haberi getirip ortaya atanlar, içinizden bir topluluktur. Siz onu sizin için bir şey sanmayın. Bilakis o sizin için hayırlıdır. Onlardan her kişiye, kazandığı günahın cezası vardır. Onlardan o yalanın en büyüğünü idare edene de büyük bir azab vardır."

12- "Onu işittiğiniz zaman inanan erkek ve kadınların, kendiliklerinden güzel zanda bulunup "Bu apaçık bir iftiradır," demeleri gerekmez miydi?"

13- "Ona dört şahit getirmeleri gerekmez miydi? Madem ki o şahitleri getirmediler, o halde onlar Allah yanında yalancıların ta kendileridir."

14- "Eğer size dünyada ve ahirette Allah'ın lütfu ve rahmeti olmasaydı, içine daldığınız bu yaygarada mutlaka büyük bir azab dokunurdu."

15- "Çünkü siz onu dillerinizle birbirinizden alıveriyorsunuz ve hakkında hiç bilginiz olmayan bir şeyi, düşünüp, taşınmadan hemen ağızlarınızla söylüyorsunuz ve onu önemsiz bir iş sanıyorsunuz. Oysa o, Allah yanında büyük (bir günah)tır."

16- "Onu işittiğiniz zaman "Bunu konuşmamız bize yakışmaz, haşa, bu, büyük bir iftiradır." demeniz gerekmez miydi?"

17- "Allah size öğüt veriyor ki, eğer inanan (insan)lar iseniz böyle bir şeye bir daha asla dönmeyesiniz."

18- "Allah size âyetleri(ni) açıklıyor. Allah bilendir, hikmet sahibidir."

SONUÇ

بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ — Bir grup yalan ile. İfk, tersine çevrilmiş yalan demektir ki yalanların en kötüsüdür. Usbe; cemaat, topluluk demektir. Yani bir toplum iftirayı yapmıştır.

شَرًّا لَّكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ — Sizin için şer değil bilakis hayırdır. Şer: Faydasından çok zararı olan. Hayr: Zararından çok faydası olan. Mutlak şer; kıyamet günü cehennemdir. Mutlak hayır ise, iyilerin yurdu olan cennettir.

وَالَّذِي تَوَلَّىٰ كِبْرَهُ — En büyüğünü üstlenen. Yalanın en büyüğünü üstlenip idare

edene... Yani münafıkların lideri Abdullah b. Übeyy.

لولا Gerekmez miydi?

فيما أفضتم فيه Temkinsiz, ileri geri alabildiğine konuştuğunuz bu hususta.

اذ تلقونه Onu aldığınız zaman. Birbirinizin ağzından kapıyorsunuz.

و تحسبونه هينا Ve onu çok hafif zannediyorsunuz. Küçük günahlardan sanıyorsunuz. Halbuki o, Allah katında büyük günahlardandır. Çünkü Allah Rasulü (s.a.v.)'nün hanımı olan bir mü'minenin ırzı ve namusu söz konusudur.

سبحانك Seni noksanlıktan tenzih ederim. Bu terim aynı zamanda hayret anında söylenen bir sözcüktür. Maksadı, Allah'ı layık olmadığı şeylerden tenzihtir.

بهتان عظيم Büyük bir yalan ve iftira. Hakkında söylenen kişiyi hayrete düşüren yalan.

يعظكم الله Allah size öğüt veriyor. Böylesine bir daha ebediyen yapmamanız için size nasihat ediyor.

AÇIKLAMA

Allah-u Teala genel ve özel iftiranın hükmünü zikrettikten sonra, sayısız insanın mahv olduğu Hz. Aişe'ye yapılan iftira hadisesini anlattı. Çünkü pek çok art niyetli insanlar bu iftira olayı sebebiyle günümüze kadar nesilden nesile mahvolmaya devam etmişlerdir. Zira İslâm'dan ve İslâm ümmetinden büyük bir parçayı koparıp sapıtıp kandırarak ehli beyt taraftarları (ehli beyitle alakaları olmadığı halde kendilerine) adını veren fitne başları, onlar arasında bunu aktaragelmişlerdir. Böylece onları İslâm adına İslâm'dan çıkarmışlar ve cehennemden korkma adına cehenneme götürmüşlerdir. Sonra Allah'ı ve Rasûlü'nü yalanlamışlar ve Allah Rasûlü'nün hanımına hakaret edip fuhuşla itham etmişler, babasını aşağılamışlar ve eşini fuhuş yapmakla itham ettiklerinden Peygamber efendimiz (s.a.v.) oldukca üzmüşlerdir.

Olayın özeti şudur: Allah Rasulü (s.a.v.) örtü mü'minlere farz kılındıktan sonra Mustalikoğulları veya Müreysi Gazvesi adıyla bilinen savaşa çıkmıştı. Savaştan dönerken ve Medine'ye yaklaşmışken bir gece konakladı, sonra yola koyuldu. Bazı adamlar, hevdeclerindeki[1] kadınları develere

(1) Yolculukta kadınlara mahsus bir binek eşyasıdır. Devenin üzerinde daire biçiminde ve üstü kubbeli olur. Hanımlar bunun içinde oturarak yolculuk ederler.

yüklerken Hz. Aişe (r.a.)'nin hevdecine rastladılar. Hz. Aişe'yi hevdecin içinde sanıp hevdeci devenin üstüne yerleştirdiler. Sonra da Hz. Aişe hevdecte olduğu zannıyla devesini ordunun içinde sürdüler. Halbuki Hz. Aişe (r.a.) hevdecte değildi. Çünkü gerdanlığını ihtiyaç giderdiği yerde düşürdüğünü hatırlamış ve gerdanlığını aramak üzere geri dönmüştü. Ordunun gittiğini gördü ve yerine oturdu. Belki onu kaybettiklerini anlarlar da geri dönerlerdi. Bekleyerek oturuyordu ki, Safvan b. Mu'attal es-Sülemi (r.a) geldi. Allah Rasulü (s.a.v.) Sefvan'ı artçı tayin etmişti. Onlar yani artçılar ordunun gerisinde az uzaktan yürüyen bir gruptu ve bir kimse arkada kalınca veya bir eşya unutulunca yahut bir şey kaybolunca onu alıp karargaha ulaştırıyorlardı. Safvan baktı ve Hz. Aişe'yi uzaktan gördü. Hz. Aişe'nin ordudan geri kalışına hayıflanarak "İnna lillah ve inna ileyhi raciûn" çekmeye başladı. Hz. Aişe der ki:

"Elbiseme büründüm ve yüzümü örttüm. Geldi. Devesini çöktürdü. Deveye bindim. Karargahtaki Rasûlûllah (s.a.v.)'ın yanına varıncaya kadar de götürdü. Allah'ın laneti üzerine olsun, İbni Übey beni görür görmez "Vallahi ne bu (Aişe) ondan (Safvan), ne de o bundan kurtulmuştur," dedi. Ve fitneyi körükledi. Üç kişi de onun dediğini tekrarlamışlardır: Hassan b. Sabit, Mistah b. Esase ve Hamne b. Cahş... "Vellezine tevella kıbrahü, o yalanın en büyüğünü idare eden" münafık İbni Übeyy'dir. Diğerleri de bu hataya düşmüşlerdir. Ama işte bu dört kişi, yaygara yapmışlar ve fitne Medine'de yayılmış bulmuştur. Hadise, Rasûlûllah (s.a.v.)'ın da ashabının da, ehli beytinin de içini daraltmış; bunun üzerine Allah Teala hem mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.a.)'nin hem de Safvan (r.a.)'ın temiz ve günahsız olduğuna dair bu âyetleri indirdi. Âyetlerin açıklanışı sırasında olayın boyutları ortaya çıkacaktır.

"O yalan haberi getirip ortaya atanlar, içinizden bir topluluktur."

İftiracılar Aişe annemizle Safvan'ın zina ettiği yalanını her tarafa yaydıklarında mü'minler buna inanmamalıydılar. Çünkü yalanları iftiradır. "Usbetün," genelde sayısı ondan az olmayan bir topluluk demektir. Ancak fitneyi körükleyip gerçekten tehlikeye düşerek kendilerine ceza uygulananlar dört kişidir. Onlardan o yalanın en büyüğünü idare eden ve Allah'ın büyük bir azapla tehdit ettiği ise; İbni Übeyy'dir. Çünkü o, kafirliği ve münafıklığı üzere ölmüş bir münafık kafirdi. Ayrıca Mistah b. Esase, mü'minlerin annesi Hz. Zeyneb (r.a.)'in kızkardeşi Hamne b. Cahş ve Hassan b. Sabit (r.a)'ın isimleri de bu olaya karışmıştır. Olayın akışından üzüldüğünüz, kederlendiğiniz ve gamlandığınız için "Onu sizin için bir şer sanmayın?" Güzel bir sonuçla bitişi

ve de büyük bela ve korkunç fitneden dolayı kazandığınız büyük sevap sebebiyle "bilakis o sizin için hayırdır." Söylediğine ve yaydığına göre "onlardan her kişiye, kazandığı günah vardır." Ve Allah Teala'ya tevbe etmemiş ve af dilememişse, o günaha göre cezalandırılacaktır.

"Onlardan o yalanın en büyüğünü idare edene de büyük bir azab vardır."

O işi yapan (Allah'ın laneti üzerine olsun) münafıkların başı Abdullah b. Übeyy b. Selül'dür.

"Onu işittiğiniz zaman inanan erkek ve kadınların, kendiliklerinden güzel zanda bulunup "Bu, apaçık bir iftiradır," demeleri gerekmez miydi?"

Bu, iftira eden topluluğu azarlamaya, edeplendirmeye ve müslümanları öğretip eğitmeye terbiyeye dair bir başlangıçtır.

"Levla," hella anlamına, bir şeyi yapmaya teşvik ve özendirme içindir: İftirayı işittiğiniz zaman kendiliğinizden güzel zanda bulunmalıydınız. Çünkü inanan erkek ve kadınlar bir vücut gibidir. Ve şöyle demeliydiniz: "Bu, olamaz. Bu, olsa olsa kabul edilemez ve onaylanamaz apaçık bir iftiradır." Size böylesi gerekirdi ama siz yapmadınız.

"Ona dört şahit getirmeleri gerekmez miydi? Madem ki şahitleri getirmediler, o halde onlar Allah katında yalancıların ta kendileridir."

Ey mü'minler, sizin, iftira atana böyle demeniz gerekiyordu. Kaldı ki onlar, bırakın dördü, bir şahit bile getiremediler. Böylece, onlara Allah'ın verdiği hükme göre yalancılık lanetlenmiş olduğunu tescil edecektiniz.

"Eğer size dünyada ve ahirette Allah'ın lütfu ve rahmeti olmasaydı, içine daldığınız (bu) yaygarada mutlaka büyük bir azab dokunurdu."

Bu, Allah'ın açık bir azarlamasını da kapsayan bir başa kakmadır. Zira yapmaya hakkınız, yetkiniz olmadığı halde, mü'minlerin annesinin ırzı ve namusu konusunda ileri gidişinizle azabı hak etmiştiniz. Size Allah'ın lütfu ve rahmeti olmasaydı, mutlaka büyük bir azab dokunurdu.

"Çünkü siz o iftirayı dillerinize doluyorsunuz, hakkında bilginiz olmayan bir şeyi (düşünüp taşınmadan, hemen) söylüyorsunuz." Bu bir azarlama ve edeplendirmedir.

"Ve onu önemsiz bir iş sanıyorsunuz."

Büyük bir suç değildir, takip edilmeyiz sanıyorsunuz.

"Oysa o, Allah yanında büyük (bir günah)tır."

Nasıl olmaz ki?! O, Allah Rasulü'nün, Hz. Aişe'nin, Hz. Ebu Bekir'in ve bütün ehl-i beytin namusuna iftiradır.

"Onu işittiğiniz zaman, "Bunu konuşmamız bize yakışmaz!" demeniz gerekmez miydi?"

Tehlikesinden ve yenilir yutulur olmayışından bu laf, mü'minin söylemesi doğru olmayan laflardandır. Böylesi bir iftiraya şaşarak nasıl olur, "Subhaneke" Ya Rab, "bu" iftira, mü'minlerin annesi ile Safvan'a atılmış "büyük bir iftiradır," demeliydiniz.

"Allah size öğüt veriyor..."(1)

Allah, şiddetli bir cezayı hatırlatıp sizi korkutarak yasaklıyor.

"Böyle bir şeye bir daha asla dönmeyesiniz."

Hayat boyunca, sakın ha, sakın! Eğer gerçekten müslümansanız, böyle bir suça sonsuza kadar dönmeyin. "Allah size" Hak yola girip olgunlaşasınız diye hidayet ve aydınlık nur yüklü "âyetlerini açıklıyor. Allah..." kullarının, amellerini ve durumlarını bilen; onlara bildirdiği emir ve yasaklar konusunda hikmet sahibidir.

SONUÇ

1- Allah'ın mü'min hakkında takdir buyurduğu her şey, mü'minin hayrınadır.

2- İftiranın kötülüğü ve işlenmesinin büyük günah olduğu ortaya çıkmıştır.

3- Ceza, suçun büyüklüğüne küçüklüğüne, azlığına ve çokluğuna göredir.

4- Mü'minin, herhangi bir mü'mine atılan fuhuş iftirasını doğrulamaması ve iftiracıya: "lafına dört şahit getirebilir misin?" demesi gerekir. "Hayır!" derse, "O halde sen Allah katında yalancılardansın!" demelidir.

5- Bilmeden konuşmak ve lafa karışmak çok kötü bir ahlaktır.

---

(1) İmam Malik der ki: Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'e hakaret edene tazir cezası verilir. Hz. Aişe'ye zina iftira eden kafirdir. Çünkü Hz. Aişe'yi Allah Teala temize çıkarmıştır. Hz. Aişe'ye fuhuşla değil de başka bir şeyle hakaret eden tazir cezası verilir. Fuhuşla hakaret eden kafir olur. Çünkü -haşa- Allah'ı yalanlamış olur.

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَن تَشِيعَ
الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٠﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ وَمَن يَتَّبِعْ
خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ ۚ وَلَوْلَا فَضْلُ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَىٰ مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي
مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾ وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنكُمْ
وَالسَّعَةِ أَن يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ ۖ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا ۗ أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٢﴾

19- "İnananlar içinde edepsizliğin yayılmasını isteyenler için dünyada da, ahirette de acı bir azap vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz."

20- "Eğer size Allah'ın lutfu ve rahmeti olmasaydı ve Allah çok şefkatli ve merhametli olmasaydı bu iftiranızdan dolayı büyük bir azaba uğrardınız."

21- "Ey inananlar, şeytanın adımlarını izlemeyin. Kim, şey-

tanın adımlarını izlerse, o ona edepsizliği ve kötülüğü emreder. Eğer size Allah'ın lütfu ve rahmeti olmasaydı, hiçbirinizi asla temizlemezdi. Fakat Allah dilediğini temizler. Allah işitendir, bilendir."

22- "Sizden fazilet ve servet sahibi kimseler, yakınlığı bulunanlara, yoksullara, Allah yolunda göç edenlere bir şey vermemeye yemin etmesinler, affetsinler, geçsinler. Allah'ın sizi bağışlamasını sevmez misiniz? Allah bağışlayan, esirgeyendir."

SÖZLÜK

اَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ — Kötülüğün yayılması. Fuhşun ve diğer kötülüklerin toplumu kapsamasını ve toplumda yayılmasını isteyenler.(1)

وَ لَوْلاَ فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ — Eğer Allah'ın rahmeti ve ihsanı üzerinizde olmasaydı. Levla'nın cevabı mahzuftur. Takdiri, "Ey topluluk sizi cezalandırmakta acele ederdi," olur.

خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ — Şeytanın adımları. Yani şeytanın yolunu izlemek.

مَا زَكَى مِنْكُمْ مِنْ اَحَدٍ اَبَدًا — Sizden hiç biriniz asla temizlenemezdi. Dışını, içini temizlemezdi. Tezkiye, kişinin günah kirinden temizlenmesidir.

وَ لاَ يَأْتَلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ — Sizden fazilet sahibi olan yemin etmesin. Yani Ebu bekir Sıddık (r.a).

وَ السَّعَةَ — Geniş rızka ve başkalarına iyilik ve yardım etmeye...

AÇIKLAMA

Âyetler, Hz. Aişe validemize iftira edenleri azarlamaya devam ediyor.

---

(1) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu rivayet olunur: "Herhangi bir adam, bir insanı bilgisi olmadığı bir düşmanlık davasında desteklerse, desteğini çekinceye kadar Allah'ın gazabı onun üzerinedir. Herhangi bir adam Allah'ın tayin ettiği cezalarından bir cezayı uygulanmasın diye aracı olmaya çalışırsa, Allah'la inatlaşmış ve Allah'ın gazabı üzerine yürümüştür. Allah'ın laneti onun üzerindedir, kıyamet gününe kadar da takip eder. Herhangi bir adam, bir müslüman adam hakkında, yapmadığı halde dünyada o iffetli müslümana zulmetmek için bir (zina, fuhuş) iftirasını yayarsa, Allah'ın onu bu iftiradan dolayı cehenneme atmaya hakkı vardır." Sonra Allah'ın Kitabı'ndan bunu doğrulayan âyeti okudu: "İnananlar içinde edepsizliğin yayılmasını isteyenler için..."

"İnananlar," mü'minler "içinde fuhşun yaygın bulmasını" yayılıp dağılmasını "isteyenler için dünyada da" iftira cezasının uygulanıp şahitliklerinin geçersizliği gibi "ahirette de" tevbe etmezlerse, cehennem ateşine sokulmak gibi "acı bir azap vardır."

Menedici ve engelleyici olarak bu tehdit yeter.

"Allah bilir, siz bilmezsiniz."

Münafık ve kafirlerin fuhşun mü'minler arasında yayılmasını istemeye ilişkin kötü tavırlarını Allah bilir, siz bilmezsiniz. Onun için kötülüğü isteyenleri her iki dünyada acı bir azapla tehdit etti. Ve Allah Teala, işleri kendisine havale etmeyi ve koyduğu kanunlara itaraz edilmemesini farz kıldı. Her şeyi kuşatan ilminden ve bize öğretip cahilliğimizi giderdikleri hariç hiç bir şey bilmeyişimizden dolayı böyle yaptı.

"Eğer size Allah'ın lütfu ve rahmeti olmasaydı ve Allah çok şefkatli ve merhametli olmasaydı..."

Cahilliğinizle ve kötü amelinizle yok olurdunuz. Ama Allah'ın sizi kuşatan lütfundan dolayı sadece şefkat ve rahmetiyle ve bağışlayıp cezalandırmamasıyla karşılık görüyorsunuz.

"Ey iman edenler, şeytanın adımlarını izlemeyin."(1)

Ey Allah'ı ve Rasûlû'nü tasdik edenler, şeytanın adımlarını izlemeyin. Zira o, düşmanınızdır. Nasıl olur da ardına düşersiniz ve size süslü gösterdiği çirkin isyanlarda, kötü söz ve davranışlarda onu izlersiniz? Şeytanın adımlarını izleyen kimse, fuhşu ve diğer haramları emreden bir Şeytan olacaktır. Bu düşmandan uzaklaşın, arkasından gitmeyi bırakın. Çünkü kesinlikle hayrı emretmez. Vesveselerinden sakının. Duyan ve Alim olan Allah'a sığınarak Şeytanla mücadeleye kalkışın. Zira Allah'tan başka sizi ondan kurtaracak yoktur.

"Eğer size Allah'ın lütfu ve rahmeti olmasaydı, hiçbirinizi asla temizlemezdi."

Bu da bir diğer başa kakmadır. Allah'ın mü'minlere lütfu ve koruması, Şeytanı onlardan uzaklaştırması ve bağışlaması olmasa, onlardan hiçbirini günahlardan asla temizlemezdi. Bunu, insanların zayıflıklarından ve düşmanlarına uymaya yatkın fıtri özelliklerinden dolayı böyle yaptı. Hz. Âişe valide-

(1) Âyette edebi bir işaret vardır: Kötü zandan, fuhuş isteme ve fuhşun mü'minler arasında yayılmasını dileme; bütün bunlar Şeytan'ın vesveselerinden ve fitne fesat için süslü gösterdiği şeylerdendir.

mize iftira yaygarasını koparanların düştüğü günaha düşmekten kurtulanlar, bu hataya düşen kardeşlerine istiğfar etmeleri, onları kınayıp azarlamayı bırakmaları gerekir. Allah'ın onlara lütfu ve rahmeti olmasaydı, kardeşlerinin düştüğü yanlışa onlar da düşerlerdi. Öyleyse kendilerini kurtaran Allah'a, bir de O'na karşı alçak gönüllülükle boyun büküp şükretmek için hamd etsinler.

"Fakat Allah dilediğini temizler. Allah işitendir, bilendir."

Allah kimi temizlemek isterse temizler. Bu arada iftiracının üzerine düşen şudur: Hemen tevbe ederek Allah'a sığınsın ve O'ndan kendisini temizlemesini dilesin. Allah Teala, temizlenmeye layık olanı temizler, olmayanı temizlemez. Çünkü O, kullarının sözlerini duyar ve amellerini, niyetlerini ve hallerini bilir. Bu da, O'na boyun büküp yalvarmayı gerektiren bir haldir.

"Sizden fazilet ve servet sahibi kimseler, yakınlığı bulunanlara, yoksullara, Allah yolunda göç edenlere bir şey vermemeye yemin etmesinler(1) affetsinler, geçsinler."

Bu âyet, teyzesinin oğlu Mistah'a yardımı kestiği için Hz. Ebu Bekir Sıddık hakkında inmiştir. Mistah, muhacirlerden fakir bir adamdı. İfk (Hz. Âişe'ye iftira) belasına düştü. Hz. Ebu Bekir de kızıp, bağışta bulunduğu yiyecek ve içeceği artık vermemeye yemin etti. Allah Teala da bu âyeti indirdi. Erzak ve geçim hususunda fazilet, bağış ve servet sahibi olanlar; Mistah gibi akrabalarına, yoksullara ve Allah yolunda hicret edenlere vermemeye yemin etmesinler. Affetsinler, yani böyle fakir ve muhacir akrabalarından hata edenleri affetmeleri gerekir. Geçsinler, yani dediklerine aldırış etmesinler, hatalarını onlara hatırlatmasınlar. Çünkü üzerler ve kötü ederler. Özellikle tevbe etmişlerse ve kendilerine iftira cezası uygulanmışsa...

"Allah'ın sizi bağışlamasını sevmez misiniz?"

Hz. Ebu Bekir: "Evet, vallahi Allah'ın beni bağışlamasını severim." dedi. Hemen o anda vazgeçip, affetti ve Rasûlûllah (s.a) yeminin keffaretini vermesini istedi: "Yemininin keffaretini ver ve Mistah'a vermekte olduğun

(1) Buhari'de geçer: Allah Teala: "O yalan haberi getirip ortaya atanlar içinizden bir topluluktur," âyeti inince, Hz. Ebu Bekir, akrabalığından ve fakirliğinden dolayı yardım ettiği Mistah adlı akrabası için: "Vallahi, Aişe hakkında söylediğinden sonra ona ebediyen hiç bir şey vermeyeceğim," dedi. Bunun üzerine Allah: "Sizden fazilet sahibi kimseler yemin etmesin," âyetini "Allah'ın sizi bağışlamasını sevmez misiniz?"e kadar indirdi. Hz. Ebu Bekir hemen: "Vallahi ben Allah'ın beni bağışlamasını severim," dedi ve tekrar daha önce yaptığı yardımı Mistah'a devam ettirmeye başladı ve "O yardımı ondan ebedi kesmeyeceğim" dedi.

yardımını da tekrar ver!" buyurdu. Böylece bir şeye yemin edip de, başka bir şeyi ondan daha hayırlı görenin yeminine keffaret vereceği ve o daha hayırlı olanı yapacağı ortaya çıktı.

"Allah bağışlayandır, esirgeyendir."

Bu, Allah'tan şunu haber vermedir: Cenab-ı Hakk, bağışlama ve esirgeme sahibidir. Bunlar O'nun sabit sıfatlarıdır. Bu haberde, kulların Allah'tan bağışlama ve esirgenmeyi ümid etmeye özendirilmeleri vardır. O da samimi tevbeyle, devamlı af dilemeyle olur. Çünkü Allah Teala, tevbe etmeyeni bağışlamaz; rahmetini umut ve talep etmeyene merhamet etmez.

SONUÇ

1- Zina edepsizliğinin çirkinliğinden Allah Teala, ona direnebilmek için çeşitli meseleler koydu. Bazıları şunlardır: Zinaya bir şer'i hadd koydu ve zina eden erkeğin iffetli bir hanımla veya iffetli bir hanımın zinakar bir erkekle ancak tevbe ettikten sonra evlenebilmesi şartını getirdi. Bir kaç müslümanın haddin uygulanışına şahitlik etmesi; iftira cezası; karı koca arasında karşılıklı lanetleşme cezası; mü'minler hakkında sui zanda bulunmamak; mü'minler arasında fuhşun ortaya çıkıp yayılmasını istemenin haram olması; oturulan evlere girmek için izin istemenin gerekli oluşu; gözlerin harama bakmasının haram olması; nikahı düşen kadınlara bakmanın haram kılınması; inanan kadınların nikahı düşen erkeklere karşı tesettüre bürünmesi; zinetini ortaya çıkarmak için yürürken yere vurmak gibi bir hareketin haram edilmesi; kölelerde dahil olmak üzere bekarların şartlarına uygun olarak evlendirilmesi ve bu konuda yardım edilmesi; ergenlik çağına geldiklerinde çocukların ana, babanın odalarına girişte izin istemesinin farz olması... Bunlar ve diğerleri, tamamı, en tehlikeli fuhuş olan zinadan koruyucu sebeplerdir.

2- Şeytan'ın süslü gösterdiği batıl, kötü, edepsiz ve münker yani dince reddedilen, çirkin hususlarda Şeytan'a uymak haramdır.

3- Çağırdığı her konuda Şeytan'ı izleyip peşinden gitmek, kulu fuhşu ve münkeri emreden bir şeytan olmaya, şeytanlaşmaya götürür.

4- Allah'ın kendilerini kötülüğe düşmekten koruduğu kimseler, O'na boyun bükmeli ve büyüklenmemelidirler. Çünkü korunmuş olmaları kendilerinden değil Allah Teala'dandır.

5- Bir şeyi yapmamak veya yapmak için yemin edip de, bir başkasının ondan daha iyi olduğunu gören kimse, yemininin keffaretini verip o daha iyi

olanı yapar.

6- Genel olarak insanların kusurlarını affetmek ve tevbe edip düzeldiklerinde ufak tefek kusurlarını bağışlamak gerekir.

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ
الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ
﴿٢٣﴾ يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾ يَوْمَئِذٍ يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ
هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ﴿٢٥﴾ الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ
وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ
مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٢٦﴾

23- "O namuslu, bir şeyden habersiz, inanmış kadınlara zina iftira edenler; dünyada da, ahirette de lanetlenmişlerdir. Onlar için büyük bir azab vardır."

24- "O günki dilleri, elleri ve ayakları yaptıklarına şahitlik edecektir."

25-"O gün Allah, onlara hak (ettikleri) cezalarını tam verir ve onlar da bilirler ki Allah apaçık Hak'tır."

26- "Kötü kadınlar kötü erkeklere, kötü erkekler kötü kadınlara, iyi kadınlar iyi erkeklere, iyi erkekler iyi kadınlara meyleder. Bunlar (Peygamber, Aişe, Safvan), onların dediklerinden uzaktırlar. Kendilerine (Allah'tan) bir mağfiret ve cömertçe bir rızık vardır."

SÖZLÜK

يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ	İffetli hanımlara zina iftira ediyorlar.
اَلْغَافِلَاتُ	Habersiz. Fuhşiyattan habersiz. Hatırlarına bile gelmez.
اَلْمُؤْمِنَاتُ	Mü'min hanımlar. Allah'a, Rasulü'ne ve Allah'ın müjdesine ve tehdidine inanan hanımlar.
يَعْمَلُونَ	Amel işliyorlar. Söz ve davranışlarında. Allah'ın emrine göre hareket ediyorlar.
يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ	Hak ettikleri şekilde cezalandırır. Yani amellerinin karşılığını tam olarak verir.
اَلْخَبِيثَاتُ	Kötü kadınlar ve kötü laflar.
لِلْخَبِيثِينَ	Kötü erkekler için.
وَ اَلطَّيِّبَاتُ	İyi hanımlar ve iyi sözler.
لِلطَّيِّبِينَ	Erkeklerden iyiler içindir.
أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ	Bunlar onların söylediklerinden beridir. Safvan b. Mu'attal (r.a) ve Hz. Aişe (r.a) iftira eden topluluğun söylediklerinden uzaktırlar.

AÇIKLAMA

"O namuslu,(1) bir şeyden habersiz, mü'min kadınlara zina iftira edenler, dünyada da, ahirette de lanetlenmişlerdir."(2)

Bu âyet, başlangıçta Abdullah b. Übeyy'i ele alsa da; namuslu, gönlü fuhuştan uzak, böyle birşey hatırına bile gelmeyen, bir şeyden habersiz inanmış hanıma zina iftira eden herkesi kapsar.

"Lanetlenmişlerdir."

İlahi rahmetten uzaklaştırılmışlardır. "Dünyada da, ahirette de onlar için büyük bir azap vardır." Dünyada had cezasına, ahirette de cehennem azabına çarptırılmak gibi. Bu, şu günde olacaktır:

---

(1) Namuslu erkeklere zina iftira etmenin, namuslu kadınlara zina iftira etmek gibi olduğunda icma vardır. Hem de hüküm bakımından fark olmaksızın.

(2) Bu cümle de "İnananlar içinde edepsizliğin yayılmasını isteyenler için..." âyeti gibi cümle başlangıç cümlesidir. Her iki cümle, "Allah size öğüt veriyor ki..." âyetindeki öğütü ayrıntılı olarak açıklamaktadır.

"O gün ki, dilleri, elleri ve ayakları yaptıklarına..." Kötü davranışlarına şahitlik edecektir.

"O gün Allah onlara hak ettikleri cezalarını tam verir."

Bu iftira suçunun karşılığı, Allah Teala'nın kendilerine hak ettikleri, gerekli cezalarını tastamam vereceği gün tamamlanır. O zaman Allah'ın apaçık hak olduğunu,(1) yani iman ve itaat edilmesi, başkasına değil O'na tam kulluk yapılması gereken gerçek ilah olduğunu bilirler.

"Kötüler, kötüleredir."

Kötü kadınlar ve uygunsuz laflar İbni Übeyy gibi kötü erkekler içindir.

"Kötüler de kötüleredir."

Kötü erkekler de kötü kadınlar ve kötü laflar içindir. Yani genel olarak kötüler kötülerle, iyiler de iyilerle evlenmek ister, iş kurmak ve arkadaşlık yapmak ister.

"İyiler, iyiler içindir."(2)

İyi kadınlar ve güzel sözler, iyi erkekler içindir. Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Hz. Aişe gibi.

"İyiler de iyiler içindir."

İyi erkekler de zaten iyi kadınlar ve güzel sözler içindir. Önceki haber burada pekiştirilmiştir.

"Bunlar, onların dediklerinden uzaktırlar."

Safvan b. Mu'attal ve Hz. Aişe (r.a.)'ye işarettir. İbni Übeyy'in ve onunla beraber yaygara yapanların kötü sözlerinden uzaktırlar.

"Kendilerine, Allah'tan bir mağfiret ve cömertçe bir rızık vardır."

Bu, daha önce adı geçen topluluğun yaptığı zina iftirasından (ifk) duydukları acıya karşılık cennetle müjdelemektir. Çünkü Allah Teala, mü'minin elinde olmayarak ve hatadan dolayı yaptığı kusurlarını günahlarını bağışladığını bildirmektedir. Bu da, o günahları örtüp yok etmek ve cennetle yani güzel bir rızıkla rızıklandırmak anlamına gelir.

Böylece, mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.a) berat etti. Elhamdülillah...

---

(1) Allah'ın hak olarak vasf edilmesi iki anlama gelir: 1) Vücud-i vacip. Ezelden ebede mevcut. 2) Kullarının yapması gereken hakka sahip: Başkasına değil sadece bir tek O'na kulluk etmeleri...

(2) Kötülük ve iyilik bir ahlâkî özelliktir. Fuhuşlar, edepsizlikler; kötülük özellikleridir. Faziletler, erdemler ise temizlik özellikleridir.

SONUÇ

1- Namuslu ve bir şeyden habersiz mü'min hanımlara zina iftirasında bulunmak çok büyük günahtır. Rasûlûllah (s.a) bunu mahvedici yedi günah arasında saymıştır. Allah korusun.

2- Hesaba çekileceğimiz ve nelerin konuşturulup cevap alınacağı açıklanmıştır.

3- 'La ilahe illallah' şeklindeki tevhid ilkesi ortaya konmuştur.

4- Kötülüğü, kötüler hak eder. Kötü insana, kötü söz ve kötü davranış uygundur. Yani kötülüğünün cezasını adil bir şekilde vermek gerekir.

5- İyiliği de iyiler hak eder. İyi insana, iyi söz ve iyi davranış uygundur.

6- Mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.a.) ve Safvan, iftiracıların ortaya attığı iftiradan uzaktırlar.

7- Mü'minlerin annesi ve Safvan, cennete girmekle müjdelenmişlerdir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا
عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾
فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ
وَإِن قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
عَلِيمٌ ﴿٢٨﴾ لَّيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ
فِيهَا مَتَاعٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٢٩﴾

27- "Ey iman edenler, kendi evlerinizden başka evlere, izin alıp halkına selam vermeden girmeyin. Herhalde bunun, sizin

için daha iyi olduğunu düşünüp anlarsınız..."

28- "Eğer orada kimseyi bulamazsanız, size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Ve eğer size "Dönün!" denirse dönün, girmekte ısrar etmeyin. Bu sizin için daha temiz bir hareketdir. Allah yaptıklarınızı bilendir."

29- "Oturulmayan ve içinde eşyanız bulunan evlere izinsiz girmenizden dolayı size bir günah yoktur. Allah açığa vurduğunuzu da, gizlediğinizi de bilir."

SÖZLÜK

آمَنُوا	İman ettiler. Bildikleri gaybı ve dini konularda Allah'ı ve Rasûlünü tasdik etmek. Onların emir ve yasaklarına inanarak yaşamak.
تَسْتَأْنِسُوا	İzin isteyin. İzin almadıkça. İzin istemek insanın, izinsiz girmek ise vahşi hayvanın yapacağı iştir.
وَ تُسَلِّمُوا عَلَى اَهْلِهَا	Ev halkının üzerine selam verin. Selam verip izin almadan girmeyin. Selamun aleyküm. Girebilir miyim? deyin.
تَذَكَّرُونَ	Öğüt alırsınız. Mü'min olduğunuzu ve Allah'ın size izin almanızı emrettiğini düşünürsünüz.
اَزْكَى لَكُمْ	Sizin en temiz. Şüphe ve günahtan temiz ve uzak.
لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ	Üzerinize günah yoktur. Günah, güçlük yoktur.
فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ	Orada sizin için menfaat vardır. Konaklamak veya oradan ihtiyaç duyduğunuz birşeyi satın almak gibi yararlandığınız bir şey.
مَا تُبْدُونَ	Açığa vurduğunuzu.
وَ مَا تَكْتُمُونَ	Gizlediğinizi. Öyleyse Allah Teâlâ'yı gözetin. Ve razı olmadığı şeyleri içinizde tutmayın. Çünkü O bilir.

AÇIKLAMA

Yüce Allah, zina iftirasına uğrama tehlikesine ve bunun haram oluşuna itibarla, böyle bir iftiradan korunma sebeplerinden birini haber verdi. Bunun gibi kötü durumlara düşmemek için Allah Teala mü'minlere izin almalarını farz kıldı:

"Ey inananlar, kendi evlerinizden başka evlere, izin alıp sahiplerine selam vermeden girmeyin."(1)

Ey Rab olarak Allah'a, din olarak İslâm'a ve peygamber olarak Hz. Muhammed'e iman etmiş kişiler; evlere ve ev sahiplerinin yanına "Esselamu aleyküm"(2) diye selam vermeden ve "Girebilir miyiz?" diye izin almadan evlere girnmeyin. Eğer size geri dönün denilirse, yani kendilerince bir gerekçeden dolayı size eve girmeye izin vermezlerse, geri dönün. İki meseleden dolayı izin isteme anlamına isti'nas kelimesi kullanılmıştır: 1) Arapça'da isti'nas, izin isteme anlamına kullanılır. 2) İzin isteme, konuşan insanın özelliklerinden; izin istememe ise vahşi hayvanın özelliklerindendir. Çünkü hayvanlar böyle bir özelliğe sahip olmadıklarından evlere izinsiz girerler.

"Bu sizin için daha hayırlıdır."

İzin isteme, sizin için izin istememekten daha iyidir. Çünkü onda günaha düşmekten korunma vardır.

"Umulur ki, düşünüp anlarsınız."

Kendinizin mü'min olduğunu düşünmez, size zarar verecek bir şey olmasın ve böylece imanınız güçlenip ruhlarınız yücelsin diye Allah Teala'nın size izin istemeyi emrettiğini düşünürsünüz.

"Eğer orada hiç kimseyi bulamazsanız..."

Evlerde girmenize izin verecek kimseyi bulamazsanız girmeyin.

"Ve eğer size..." herhangi bir sebepten "Dönün!" denirse, kızmadan ve gönül hoşluğuyla "dönün. Bu, sizin için daha iyi bir hareketdir."

Bizzat sizin için daha temiz ve daha hayırlıdır.

"Allah yaptıklarınızı bilendir."

---

(1) Bu âyetin iniş sebebi hakkında şu rivayet gelmiştir: Ensar'dan bir kadın dedi ki: "Ya Rasulallah, ben evimde öyle bir halde oluyorum ki, o halde beni babam olsun, oğlum olsun hiç kimsenin görmesini istemiyorum. Babam gelip yanıma giriyor. Yani her zaman ben o durumdayken ailemden bir adam geliyor, ne yapayım?" Bunun üzerine bu âyet indi. Hz. Ebu Bekir: "Ya Rasulûllah, Şam yolunda oturulmayan meskun olmayan hanlar ve meskenler hakkında ne diyorsun?" diye sordu. "Oturulmayan ve içinde eşyanız bulunan evlere izinsiz girmenizden dolayı size bir günah yoktur" ayeti indi.

(2) Bir adam Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına girdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) ona: "Çık ve 'Esselamu aleyküm,' de!" buyurdu ve "Selam vermeyene izin vermeyin!" dedi.

Durumlarınızı gayet iyi bilmektedir. İzin istemeyi dini bir hüküm kılması, yerli yerincedir. Öyleyse bu konuda ve başka konularda Allah'a uyun ki, olgunlaşıp saadete eresiniz.

"Oturulmayan ve içinde eşyanız bulunan evlere (izinsiz) girmenizden dolayı size bir günah yoktur."

Bu, Allah Teâlâ'dan mü'min kullarının oturulmayan evlere izinsiz girmelerine bir ruhsattır. Yani içinde bakılması haram olan kadınların ve cariyelerin olmadığı evlere. Dükkanlar, oteller, vb... gibi. Kulun, maddi bir ihtiyacını görmesi için izin almadan söz konusu yerlere girme hakkı vardır. Çünkü buralar, ihtiyaç ve gereksinim sahipleri gibi genele açık yerlerdir. Dükkana veya otele girenin selam vermesi ise sünnettir.

"Allah açığa vurduğunuzu da, gizlediğinizi de bilir."

Dışa vurduğunuz söz ve davranışlarınızla gizlediklerinizi bilir. Öyleyse Allah'ın emirlerini ve yasaklarını gözetin. Emredileni yapın, yasaklananı bırakın ki, dünyada ve ahirette mutluluğa ulaşasınız.

SONUÇ

1- Kendi evi dışında oturulmakta olan bir başka eve girmek isteyen herkesin izin alması farzdır.(1)

2- Eğer bir maksadı varsa, kişinin oturulmayan ev ve iş yerlerine girerken izin almamasına ruhsat verilmiştir.

3- İzin istemenin edepleri vardır: kapının kenarında durup karşısına dikilmemek, sesini ihtiyacı kadar yükseltmek, kapıyı hafifçe çalmak, "Esselamu aleyküm" dedikten sonra "Girebilir miyim?" demek.

4- Her ibadette hayır ve bereket vardır; güzel bir söz bile olsa...

---

(1) Buhari'de meşruluğun ötesinde izin almayı daha da pekiştiren bir husus yer almıştır. "Bir adam Allah Rasûlü (s.a.v.)'nün kapısındaki bir delikten baktı. Rasûlüllah yanındaki bir tarakla başını tarıyordu. Allah Rasulü (s.a.v.): "Şayet senin baktığını farketseydim, şu tarakla gözünü çıkarırdım. Allah izin istemeyi, gözün bakışından dolayı gerekli kılmıştır," dedi.
Kişi kapıyı çaldığında "Kim o?" denirse, "Benim?" dememelidir. Falan oğlu falanca demelidir. Yani kendisini iyice tanıtmalıdır ki karşı taraf tam olarak emin olabilsin. Buhari, Müslim ve diğerleri rivayet etmiştir: Cabir anlatıyor: "Rasulullah'tan (s.a.v.) girmek için izin istedim. "Kim o?" dedi. "Benim," dedim. Hz. Peygamber (s.a.v.) "Ben... Ben..." buyurdu. Sanki hoşlanmamıştı."

قُلْ لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَٰلِكَ
أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾ وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ
مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ
إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ
وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ
أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ
أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ
أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ
الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ
بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ
جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

30- "Mü'minlere söyle: "Gözlerini harama bakmaktan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Bu (hareket) onlar için daha temiz ve yararlıdır. Şüphesiz Allah her yaptıklarını haber almaktadır."

31- "Mü'min kadınlara da söyle: "Gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Süslerini göstermesinler. Ancak (elbise, yüzük gibi örtülmesinde güçlük bulunan ve) kendiliğinden görünenler hariç. Başörtülerini yakalarının üzerine koyup boyun-

larını örtsünler. Süslerini kimseye göstermesinler. Yalnız kocalarına, yahut babalarına, yahut kocalarının babalarına, yahut oğullarına, yahut kocalarının oğullarına, yahut kardeşlerine, yahut kardeşelirinin oğullarına, yahut kızkardeşlerinin oğullarına, yahut kadınlarına, yahut ellerinin altında bulunan (köle ve cariye)lerine, yahut kadına ihtiyacı bulunmayan iktidarsız, şehvetsiz erkeklerden tabi'lerine yani hizmetçilere, yardıma muhtaç ihtiyarlara, bunaklara ve dilencilere, yahut henüz kadınların mahrem yerlerini anlamayan çocuklara (gösterebilirler). Gözledikleri süslerinin bilinmesi için ayaklarını yere vurmasınlar. Ey mü'minler topluca Allah'a tevbe edin ki felaha eresiniz."

SÖZLÜK

يَغُضُّوا مِنْ اَبْصَارِهِمْ — Gözlerini kapasınlar. Bakılması kendilerine helal olmayan kadınlara bakmasınlar.

وَ يَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ — Ve namuslarını korusunlar. Edep yerlerini bakılmaktan ve zina, livata gibi fuhuşları yapmaktan korusunlar.

اَزْكَى لَهُمْ — Onlar için en temizdir. Farz ve sünnetlerin ve müstehapların yapılması kendileri için daha temizdir.

وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ — Ziynetlerini göstermesinler. Zinet yerlerini. Halhal takılan ayaklarını. Bilezik takılan kollarını. Saçlarının ve küpe taktıkları kulaklarını; gerdanlıklar taktıkları boyun ve göğüslerini göstermesinler.

اِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا — Onlardan gözükenler müstesna. El ve yüz bunlardan hariçtir.

بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ — Başörtülerini yakalarının üzerine. Müslüman hanımlar başörtülerini göğüs kısmına gelen yakalarının üstüne kadar salsın ki, vücudundan bir şey görünmesin.

اِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ — Ancak kocalarına.

اَوْ نِسَائِهِنَّ — Veya kadınlarına. Müslüman hanımlara. Bu ifade, zımmileri yani, İslâm diyarında yaşayan gayr-i müslim hanımları hüküm dışına çıkarır. Müslüman bir hanım onlar önünde açılamaz.

اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُنَّ — Veya ellerinin sahip oldukları cariyeler. Müslüman hanım, kadın hizmetçilerine karşı dış kıyafetler olmadan onların yanında durabilir.

أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ — Veya kadınlara ihtiyaç duymayanlar. Besleyip barındırdıkları kadınlara ihtiyacı bulunmayan aileye tabi kimselere.

أَوِ الطِّفْلِ — Veya çocuk. Ergenlik çağına ermemiş küçük çocuklara.

لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ — Veya kadınların hallerini bilmeyen. Zevk almak için kadınların mahrem yerlerini anlamaya çalışacak yaşa henüz ulaşmamış çocuklara.

لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ — Ziynetlerinden gizledikleri bilinsin diye.

تُفْلِحُونَ — Kurtulursunuz. Utanmaktan ve cehennemden kurtularak ve temizliği (iffet), şerefi ve nimetler ülkesindeki yüksek odaları kazanarak başarıya ulaşasınız. Cennete ulaşırsınız.

AÇIKLAMA

Zinanın çirkinliğinden, bozgunculuğundan ve insan hayatına kötü etkilerinden dolayı Şeriat koyan Allah'ın zinaya düşmekten koruyucu bir çok önlem aldığını söylemiştik.Bunlardan birisi de erkeklerin ve kadınların gözlerini haramdan sakınması emridir.

"Mü'min erkeklere söyle, gözlerini (harama bakmaktan) sakınsınlar,(1) ırzlarını korusunlar..."

Ey Rasûlümüz, mü'minlere gözlerini kapamalarını(2) emret. Göz kapaklarını gözlerinin üstüne kapatsınlar ki, yabancı namahrem kadınlara bakmasınlar ve avret yerlerini bakılmaktan, görülmekten korusunlar da hiç kimseye açmasınlar. Ancak eş eşine açabilir. Bunda bir sakınca yoktur.

"Bu, onlar için daha temizdir."

Bu farzlar, kendileri için nafile ibadetlerden daha evladır.

"Allah onların her yaptıklarından haberlidir."

---

(1) Gözlerin sakınılması ve hanımlara bakılmaması (göz dikilmemesi) cahiliyye döneminde biliniyordu. Anfere b. Şeddad bakın ne der: "Komşu kadını gördüm mü gözlerimi kaparım; /Komşu kadın evine girinceye dek..." Allah Teala malum olduğu için gözlerin niye kapatılması gerektiğini ayrıca belirtmedi. Elbette yabancı hanımlara bakmamak için. Edeb yerinin korunması da, göstermemek, zina ve livata yapmamaktır.

(2) "Min" harfinin zaide olması da; mahremi olan hanımlara bakması caiz olduğundan teb'iz, baziyyet için gelmiş olması da uygundur.

O halde size emredilen, göz ve edep yerlerinin korunması gibi konularda Allah'ı gözetin. O, kötü bakışları ve gönüllerin gizlediğini bilir.

"Mü'min kadınlara da söyle gözlerini (haramdan) sakınsınlar."(1)

Çünkü erkeklere emredilen, gözlerini sakınma ve edep yerlerini korumaya ilişkin her konuda kadınların durumu, erkeklerin durumu gibidir.

"Zinetlerini (süslerini göstermesinler)."

Kadınlara da gözlerini sakınmalarını, edep yerlerini korumalarını ve süslerini göstermemelerini emret.

"Ancak kendiliğinden görünenler hariç."

Örtülmesi ve gizlenmesi mümkün olmayanlar hariç. Mesela: El ve yüzük hariçtir. Ayrıca başa örtülen başörtüsü, vücuda giyilen uzun pardesü ve uzun manto gibi şeyler, zinetlerini göstermesinler hükmünün dışındadır. Çünkü örtülmesi mümkün değildir.

"Başörtülerini yakalarının üzerine kadar koyup boyunlarını örtsünler."

Kadınlar örtülerini, başlarını, omuzlarını ve boyunları kapatacak şekilde yakalarının üzerine salsınlar.

"Zinetlerini kimseye göstermesinler."

Mü'min hanımın zinetini kendilerine göstermesi mübah olan mahremlerine ilişkin daha sonraki hükümleri, üzerine kurmak için aynı sözü tekrarladı. Söz konusu mahrem erkekler şunlardır: Koca, baba ve dede. Ne kadar yukarıda olursa olsun. Yani kendi dedesi veya anne-babasının dedesi, dedesinin dedesi vs. Kocasının babası. Ne kadar yukarıda olursa olsun. Kocasının babası, dedesi, anne-babasının dedesi v.s. Kendi oğlu torunu, oğlunun torunu, torunun torunu diye ne kadar inerse insin. Baba bir, ana bir veya ana-baba bir kardeşi. Ne kadar inerse insin. Kardeşin oğlu. Ne kadar inerse insin. Bu kardeşi, baba bir, ana bir veya ana-baba bir kardeşin oğlu olması farketmez. A-

(1) Sünnette de gözlerin harama bakmaktan korunması emri vardır. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "Sakın yollarda oturmayın." "Ya Rasûlûllah, oturmamız kaçınılmaz. Çünkü konuşuyoruz." dediler. "Oturmaktan başka çareniz yoksa, o zaman yolun hakkını verin!" buyurdu. "Yolun hakkı nedir ya Resûlûllah?" dediler. "Gözü haramdan sakınmak, sıkıntı vermemek yolu kesmemek, geçişi zorlaştırmamak, selamı almak ve iyiliği emredip kötülükten vaz geçirmektir," buyurdu." Hz. Ali'ye de: "Israrla bir daha bakma! İlk bakışın elinde olmayarak kazâra bakışındır. İkinciye hakkın yoktur."

na-baba bir veya ana bir veya baba bir kızkardeşinin oğlu. Mü'min kadınlardan bir mü'min kadın. Kendi kadın hizmetçi ve cariyesi. Aile etrafından bunamış iyice yaşlanmış ihtiyar, iktidarsız ve bunak kimseler. Büluğ çağına ermemiş olmayan, kadınların mahrem yerlerini anlamayan küçük çocuklar. Yani küçük çocuklar da yaşlılıktan ve hastalıktan dolayı piri fani olan kimseler gibi sayılmışlardır.

"Gizledikleri süslerinin bilinmesi için ayaklarını yere vurmasınlar."

Allah Teala mü'min hanımların, varlıkları bilinsin diye, yürürken ayaklarını kasden yere vurmalarını yasakladı. Zinetini açığa vurmayı amaçlamasa bile söz konusu davranış, mü'min bir hanıma helal değildir.

"Ey mü'minler, topluca Allah'a tevbe edin ki, felaha eresiniz."

Allah Teala, mü'min erkeklere ve kadınlara tevbe etmelerini emretti. Allah Teala'yı öfkelendirmek durumunda olan şeyleri bırakmaya, yapılması gereken şeyleri yapmaya tevbe denir. Gözlerin sakınılması; edep yerinin korunması; iffet, tesettür ve günahın büyüğünden küçüğünden kaçınmak böyledir. Böylece mü'minler korkulandan emin, umulana nail olmakla başarıya erişmek demek olan felaha kavuşurlar.

SONUÇ

1- Gözleri sakınmak ve edep yerini korumak farzdır.

2) Zaruret dolayısıyla örtülmesi mazur olanlar hariç, kadının zinetini ve zinet yerlerini örtmesi farzdır.

3- Müslüman kadının yanlarında zinetini açmasında sakınca olmayan mahremleri açıklanmıştır.

4- Erkeklerden bunamış yaşlı ihtiyarlara, bunaklara ve kadınların avretinden hiçbir şey bilmeyen küçük çocuklara zinetin açılmasına ruhsat verilmiştir.

5- Gizledikleri zinetleri bilinsin diye hanımların yürürken ayaklarıyla kasden yere vurması haramdır.

6- Dünya ve ahiret mutluluğuna ulaşmak için her günahtan hemen tevbe etmek farzdır.

وَأَنكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ ۚ إِن
يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٢﴾
وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّىٰ يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ ۗ
وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ
فِيهِمْ خَيْرًا ۖ وَآتُوهُم مِّن مَّالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ ۚ وَلَا تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ
عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِّتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۚ
وَمَن يُكْرِههُّنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِن بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٣﴾ وَلَقَدْ
أَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُّبَيِّنَاتٍ وَمَثَلًا مِّنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُمْ
وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٣٤﴾

32- "İçinizden bekarları ve köle ve cariyelerinizden iyileri evlendirin. Eğer yoksul iseler, Allah lütfuyla onları zengin eder. Allah geniş nimet ve lütuf sahibidir, her şeyi bilendir."

33- "Evlenme imkanı bulamayanlar, Allah kendilerini lütfundan zengin edip evlenme imkanına kavuşturuncaya kadar iffetlerini korusunlar. Ellerinizin altında bulunan köle ve cariyelerden hür olma akdi yapmak isteyenlerle eğer kendilerinde bir iyilik görürseniz mükatebe (yazışma) yapın. Ve Allah'ın size verdiği malından onlara da verin. Dünya hayatının geçici menfaatini elde etmek için, namuslu kalmak isteyen cariyelerinizi fuhşa zorlamayın. Kim onları (fuhşa) zorlarsa, şüphesiz Allah fuhşa zorlanmalarından sonra o kadınlara karşı bağışlayıcı ve esirgeyicidir."

34- "Andolsun ki size muhtaç olduğunuz şeyleri açıklayan ayetler ve sizden önce gelip geçenlerden bir misal ve muttakiler için bir öğüt indirdik."

SÖZLÜK

وَ اَنْكِحُوا الْاَيَامٰى مِنْكُمْ	Ve sizden olan bekarları evlendirin. Hanımı olmayan erkelerinizle, kocası olmayan hanımlarınızı (yani bekarları) evlendirin.
وَ الصّٰالِحِيْنَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَ اِمَائِكُمْ	Ve köle ve cariyelerden salih olanları. Köle ve cariyelerinizden evlilik yüklerine gücü yetenleri de evlendirin.
اِنْ يَكُوْنُوْا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِه	Eğer onlar fakirse Allah ihsanından ve fazlı kereminden onları zenginleştirir. Köleler fakirse, bu, onları evlendirmenize engel olmasın.
اِنَّ اللّٰهَ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ	Allah alim ve geniş lutuf sahibidir. Geniş nimet ve lütuf sahibidir, kulun ihtiyaç ve gereksinimini bilip ikram ederek o ihtiyaç ve gereksinimi karşılar.
وَ لْيَسْتَعْفِفْ	İffetli olun. Sabredip oruç tutarak iffetli olmak istesin. Evlenmeye güce yetmeyenler haramlara bulaşmamak için durumları düzelinceye kadar zaman zaman oruç tutsunlar. Böylece kendilerini koruyabilirler.
يَبْتَغُوْنَ الْكِتَابَ	Yazışma istiyorlar. Kölelerden hür olma akdi yapmak isteyenler.
اِنْ عَلِمْتُمْ فِيْهِمْ خَيْرًا	Eğer onlarda hayır bilirseniz. Ödeyebileceklerini ve sizden ayrılabileceklerine kanaat getirirseniz.
وَ اٰتُوْهُمْ مِنْ مَالِ اللّٰه	Ve Allah'ın malından onlara verin. Hür olma akdinin aylık taksitlerinin birinin yerine onlara zekat v.s. den yardım edin.
عَلَى الْبِغَاءِ اِنْ اَرَدْنَ تَحَصُّنًا	Zinaya zorlamayın. Zinadan korunmak ve iffetli kalmak isterlerse. Onları asla kötü yola zorlamayın. Bu demek değil ki onlar kötü yolu isterse siz de isteyin. Hayır hiç bir durumda onları kötülüğe sürüklemeyin.
عَرَضَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا	Dünya malı elde etmek.
وَ مَنْ يُكْرِهْهُنَّ	Kim onları zinaya zorlarsa.
مُبَيِّنٰتٍ	Deliller. Sizden yapılması ve yapılmaması istenen şeyleri açıklayan hükümler için gelen âyetler.

وَ مَثَلاً مِنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ — Ve sizden öce geçenlerin örneği. Yani sizden önce. Yusuf ve Meryem'in başından geçenler gibi öncekilerin tarihlerinden bazı olaylar. Yusuf ve Meryem kıssaları ifk olayına benzer.

وَ مَوْعِظَةً — Ve öğüt olarak. Kulun öğüt ve ders alıp kurtuluş yoluna girdiği şeydir.

AÇIKLAMA

Âyetler, fuhşa düşmekten koruyucu sebepleri anlatmaya devam ediyor. Allah Teala, mü'minlere bekar köle ve cariyelerini, yardımcı olarak ve destekleyerek evlendirmelerini emrediyor. Ki yörelerinde ve yerleşim birimlerinde evlenme çağındaki insanlar bekar kalmasın. Bu hususta bekar ve dul arasında fark yoktur.

"Evlendirin"(1) emri, yönlendirme içindir.

"bekarları..." Bakir, bakire ve dul olsun erkek veya kadın, eşi olmayanları. "sizden olanları" Kafirlerden zimmet sahibi olanlar, yani müslümanların idaresi altında olanları.

"Ve köle ve cariyelerinizden evlenmeye uygun olanları evlendirin."

Aile geçindirebilecek, sorumluluk ve yükümlülüklerine güç yetirebilecek köle ve cariyelerinizi evlendirin.

"Eğer fakirseler..."

Eğer maddi imkanları yoksa, bu, sizi onları evlendirmekten alıkoymasın. Allah, evlendikten sonra onları zenginleştireceğine garanti veriyor: "Allah onları lütfuyla zengin eder."(2) Yüce Allah lütuf ve nimet sahibidir. İhtiyacı olanların ihtiyacını bilir. Allah Teala bu âyette, parası olmadığından nikaha imkan bulamayanın iffetlerini korumalarını emretti. Yani sabrederek, oruç tutarak,

(1) Âyetteki hitab, aile velilerine ve idarecilerdir. Veliler ve idareciler yapamadıklarında mü'minleredir. Sizden bekar olanları evlendirin. Çünkü evlilik iffetlilik, temizlik ve sosyal dayanışma yoludur. Evliliğin beş hükmü vardır: zinaya düşmekten korkup parası olana farzdır; zinaya düşmekten korkmayıp parası olana sünnet; parası yokken zinaya düşmekten korkmayan evlenmiyebilir; zinaya düşmekten korkmayan ve ibadetle meşgul olan da evlenmiyebilir; gücü yettiği halde evlenmeye isteği olmayan da evlenmeyebilir. Ancak gücü yeten için evlenmek maddi ve manevi her bakımdan çok faydalıdır.

(2) Âyette fakirin evlendirilmesine delil vardır. Hz. Ömer: "Evlenerek zenginleşmek istemeyen fakire şaşarım.Çünkü Allah Teala "Fakirseler Allah onları zengin eder," buyuruyor," demiştir.

namaz kılarak nefsine hakim olsun da harama uzanıp mahvolmasın:

"Evlenme imkanı bulamayanlar. Allah kendilerini lütfundan zengin edinceye kadar iffetlerini korusunlar."(1)

"Hür olma akdi yapmak isteyenler..."

Âyetteki üçüncü mesele de budur. Müslümanın bir kölesi varsa, mükatebe akdi (kölenin hürriyetine kavuşması için sahibiyle yapmış olduğu yazışma) yapmak istiyorsa, mükatebe parasını ödemeye gücü yeteceğinden azad edilmeye ehilse ve kendisini idare edebilecekse, sahibinin onunla mükatebe akdi yapması gerekir. Ayrıca mükatebe akdi taksitlerinden bir kısmını düşürerek ona bu konuda yardım etmesi de gerekir.

Âyetin kapsadığı dördüncü madde de şudur:

"Ellerinizin altında bulunan (köle ve cariye)lerden, mükatebe akdi yapmak isteyenlerle eğer kendilerinde bir iyilik görürseniz mükatebe yapın. Ve Allah'ın size verdiği malından onlara da verin. Cariyelerinizi fuhşa zorlamayın."

Yani cariyelerinizi zinaya zorlamayın.

Münafık Abdullah b. Übeyy b. Selül'ün Mu'aze ve Müseyke adında müslüman olmuş iki cariyesi vardı. Müslümanlıktan önceki cahillerin adeti üzere, para kazanmak için fuhuş yapmalarını emretti. Cariyeler bu durumu Rasululah (s.a.v.)'a şikayet ettiler. Allah Teâlâ da: "Dünya hayatının geçici menfaatini elde etmek için, namuslu kalmak isteyen cariyelerinizi fuhşa zorlamayın," âyetini indirdi. Size verilen ve elinizden hızla çıkıp gidecek az bir mal için cariyelerinizin kötü yola düşmesi için onları zorlamayın.

"Kim onları fuhşa zorlarsa, şüphesiz Allah fuhşa zorlanmalarından sonra o cariyelere karşı bağışlayıcı ve esirgeyicidir."

Onlara merhamet eder. Çünkü zorlanana, söylediği ve yaptığı hususta günah yoktur. Ondan sonra münafık İbni Übeyy bundan çekindi.

"Andolsun ki size muhtaç olduğunuz şeyleri açıklayan âyetler indirdik."

Ey müslümanlar, size şeriatleri, hükümleri ve âdabı açıklayan Kur'an âyetleri indirdik. Onlara uygun, hayatınızda olgun ve dünyada da, ahiretinizde de mutlu olasınız.

"Sizden önce gelip geçenlerden bir misal (de indirdik)."

İfk olayına, yani Hz. Âişe validemize atılan iftira olayına benzeyen Yusuf (a.s) ve Meryem (a.s) kıssaları gibi öncekilerin haberlerine ait kıssalar

da indirdik.

"Muttakiler için bir öğüt (indirdik.)"

O öğüt, âyetin kapsadığı tehdit, müdje teşvik ve sakındırmadır. Öğüdün muttakiler için olması vakı'aya mutabık, yani gerçeğe uygundur. Çünkü öğütlerden kafirler ve günahkarlar değil, muttakiler yani Allah'tan hakkı ile korkanlar yararlanırlar.

SONUÇ

1- Her müslümanın, müslümanlardan bekarları evlendirmeye yardımcı olması lazımdır. Yani bekar ve dul olsun evlenmeye ihtiyacı olanları evlendirmeye çalışırlar.

2- Nikaha imkan bulamayan kimsenin, Allah işini kolaylaştırıncaya kadar namusunu koruması farzdır.

3- Allah fakirlere, evlenirlerse zenginleştireceğine dair söz vermiştir.

4- Hür olma şartları gerçekleştiğinde kölenin hür olma akdi yapma hakkı doğar.

5- Başkasının zorlamasıyla ya da kendi isteğiyle zina etmek haramdır. Bu, had cezasına çarptırılarak engellenir.

6- Hür olma akdi şöyle yapılır: Efendisi, kölesine şöyle der: "Seninle aylık taksitler halinde mesela her ay bana şu kadar para ödemen üzere akid yaptım. Borcunu zamanında ödersen hürsün." Sonra şahitler imzalar. Tarih atılır v.s. Bütün bunlar şu anda gerçi stratejik olarak uygulanamaz. Çünkü alınan esirler tüm dünya devletlerinin genel esas kabul etmesiyle iade edilmektedirler. İslâm temelde köle ve cariyeliği kabul etmez. Ancak savaşılan devletin tutumuna göre değişir. Onlar müslümanlardan aldıkları esirleri geri vermek istemezlerse ister istemez müslümanlar da onlardan aldığı esirleri ellerinde tutacaklar.

7- Gayet önemli hükümleri içerdiğinden Nur suresinin fazileti anlaşılmıştır.

اَللّٰهُ نُوْرُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ مَثَلُ نُوْرِهٖ
كَمِشْكٰوةٍ فِيْهَا مِصْبَاحٌ اَلْمِصْبَاحُ فِيْ زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا

كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ
وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَىٰ نُورٍ
يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ
وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾ فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ
وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴿٣٦﴾
رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ
وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ
﴿٣٧﴾ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ
مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾

35- "Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nuru, içinde lamba bulunan, penceresiz bir oyuğa benzer. Lamba cam içerisindedir Cam sanki inciden bir yıldız. Ne doğuya ve ne batıya mensup olmayan mübarek bir zeytin ağacı(nın yağı)ndan yakılır. (Öyle mübarek bir ağaç)ki, neredeyse ateş değmese de yağı ışık verir. Bu ışık da nur üzerine nurdur. Allah, dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah insanlara misaller verir. Allah her şeyi bilir."

36- "Bu kandil Allah'ın yükseltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerdedir. Onların içinde sabah akşam O'nu tesbih eder şanının yüceliğini anarlar."

37- "Kendilerine ne ticaretin, ne de alışverişin Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan, zekat vermekten alıkoymadığı erkek-

ler. Onlar yüreklerin ve gözlerin (dehşetten) ters döneceği günden korkarlar."

38- "Ki Allah onlara yaptıklarının en güzel karşılığını versin ve lütfundan onlara daha fazlasını da ihsan etsin. Çünkü Allah dilediğini hesapsız rızıklandırır."

SÖZLÜK

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوٰتِ Allah göklerin ve yerin nurudur. Onların aydınlatıcısı. O olmasaydı ne göklerde, ne de yerde ışık olmazdı, Allah Teala aydınlatmıştır. Ve perdesi nurdur.(1)

مَثَلُ نُورِهِ Onun nurunun örneği. Mü'min kulunun kalbindeki iman nuru onun nurunun bir örneğidir.

كَمِشْكَاةٍ Lamba gibi.

كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ İnci yıldız. Pırıl pırıl parlamakta olan bir inci gibi parlamaktadır.

نُورٌ عَلَى نُورٍ Nur üstüne nur. Yağın ışığı üstünde ateşin ışığı.

يَهْدِي اللّٰهُ لِنُورِهِ Allah nuru için hidayete erdirir. Rağbetini ve iyi niyetini bildiği için dilediği kimseyi kendisine iman etmeye ve ibadet yapmaya yöneltir.

وَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ Ve Allah örnekler veriyor. Anlayıp, çağrıldıkları şeyi kavrasınlar diye Allah insanlara örnekler verir.

فِي بُيُوتٍ اَذِنَ اللّٰهُ اَنْ تُرْفَعَ Allah'ın yükselmesine izin verdiği evlerde. Mescidler, camiler. Yükseltilmesi ise; inşa edilmesi, temizlenmesi ve korunmasıdır. Onların içinde İslâm'ın emirlerinin öğrenilmesi ve yaşanmasıdır.

يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَ الْاَبْصَارُ Gözlerin ve kalplerin döndüğü gün. İnsanları dehşete kapıldığı gün. Yani kıyamet günü.(2)

يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ Dilediğini hesapsız olarak rızıklandırır. Saymadan, ölçmeden, tartmadan.

---

(1) Sahih bir hadiste "Allah'ım, sen göklerin ve yerin nurusun," bir başka sahih hadiste "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e soruldu: "Rabbini gördün mü?" "O, bir nurdur, nasıl göreyim?" buyurdu." Bir diğerinde "Bir nur olarak gördüm," diye geçer.

(2) Kafirlerin gönlü inkar ve yalanlamadan, iman ve tasdike (doğrulamaya) döner. Mü'minlerin kalbi de ümitle korku arasında gider gelir. Gözlerin dönmesi ise, korku ve endişeden şuraya buraya bakmaktır.

AÇIKLAMA

"Allah, göklerin ve yerin nurudur."(1)

Allah Teala, kendisi olmasaydı kainatta aydınlık, göklerde ve yerde de yol gösterme olmazdı. O, gökleri de, yeri de aydınlatmaktadır. Kitabı nurdur, peygamberi nurdur. Yani gözle görülen aydınlıkla yol bulunduğu gibi Kur'an'la ve peygamberlerle de hayatın karanlıklarında yol bulunur. Allah'ın zatı da nurdur, perdesi de zatını gizleyen, göstermeyen şey de nurdur. Maddi (gözle görülen) ve manevi her türlü nurun, aydınlığın yaratanı, bağışlayanı ve o aydınlığa kılavuzluk edeni Allah'tır.

"Onun nuru, içinde bir lamba bulunan, penceresiz bir oyuğa benzer. Lamba billur bir cam içerisindedir. Temizliği ve aydınlık parlaklığı ile cam, inciden bir yıldız gibidir." Bembeyaz parlak bir inci gibi pırıl pırıl parlayan bir inci yıldız. "Bir zeytin ağacından yakılır." Lambanın yağı bir mübarek ağaçtandır. O da bir zeytin ağacıdır. Bu zeytin ağacının bahçedeki yeri, doğuda değildir ki, güneşi ancak sabah görsün. Batıda da değildir ki, ancak akşam görsün. Tam tersine bütün gün güneş alacak şekilde bahçenin ortasındadır. Bunun için yağı, saflığından ateş değmese bile neredeyse kendi kendine tutuşacak kadar gayet kalitelidir. Yüce Allah bu örneği İslâm'ın eşsizliğini anlatmak için veriyor.

"Nur üzerine nurdur."(2)

Ateşin nuru aydınlığı, yağın ateşi üzerindedir.

"Allah dilediği kimseyi nuruna iletir."

Allah Teala; iman, İslâm ve ihsan demek olan nuruna, hak yola rağbet eden ve hidayeti isteyen ve de hidayet üzere olgunlaşıp mutlu olacak kullarını nuruna ve aydınlığına ileteceğini bildiriyor.

"Allah insanlara misaller verir. Allah her şeyi bilir."(1)

Allah bildiriyor: İmana ve mü'min kulunun gönlüne dair verdiği bu misal

---

(1) İbni Abbas der ki: "Allah göklerin ve yerin nurudur." demek, göklerde ve yerde olanlara yol gösterir demektir.

(2) Lamba, yağın ışığı, camın ışığı ve lambanın ışığı bir araya gelmiştir. Bu sebeple o, nur üstüne nurdur. Allah'ın delilleri de böyledir. Delilden sonra başka bir delil daha.

(3) Allah'ın dilediğini hidayetine iletir, kısmından "bilir" kısmına kadarki âyette geçen üç cümle önceki âyetlerin devamı mahiyetindedir.

gibi[1] insanlara misaller verir. Allah Teâlâ; kullarını ve gönüllerin durumunu, hak yola kimin ehil olduğunu, kinin ehil olmadığını bilir. Çünkü O her şeyi bilir. Allah'ın yükseltilmesine izin verdiği evlerdedir. O kandil, Allah'ın maddeten ve manen yükseltilmesine izin verdiği, yani emredip tavsiye buyurduğu evlerde, yani mescid ve camilerdedir. Böylece pisliklerden, içlerinde boş konuşmalarda bulunmaktan ve yüce makamını ihlal edecek her şeyden korumuş ve kollanmasını emretmiştir. Çünkü mescid ve camiler, Allah'ın evleridir.

"Ve içlerinde adının anılmasına (izin verdiği evlerdedir.)"

Ezanla, kametle, namazla, tasbihle, dua ile ve Kur'an okumakla adının anılması.

"Onu tesbih ederler..."

O evlerde Allah'ı anarlar.

"Sabah, akşam..."

Her zaman Allah'ı hatırlarında tutarak ona göre hareket ederler. Çünkü bu insanlar, sadık, iyi ve muttakidirler.

"Onları, ne ticaret ne de alışveriş Allah'ın zikrinden alıkoymaz."

Kalpleri gaflet etmeyip zikreder, dilleri de oyun oynamayıp, boş konuşmayıp zikreder.

"... Ve namaz kılmaktan ve zekat vermekten alıkoymaz."

Dünyaları ahiretlerinden alıkoymaz. Namaz kılarlar ve zekat verirler.

"Yüreklerin ve gözlerin ters döneceği günden korkarlar."

Korkunun şiddetinden, endişe ve dehşetin büyüklüğünden. Kıyamet gününden.

"Ki Allah onlara yaptıklarının en güzel karşılığını versin ve lütfundan onlara daha fazlasını da ihsan etsin."

Onlar, kendilerini Rablerine ibadetten alıkoyan her şeyden yüz çevirerek Allah'ı andılar, namazı kıldılar ve zekatı verdiler. Böylece Allah'ın yaptıklarına en güzel karşılığı vermesine ve Rablerine karşı gösterdikleri

(1) İbni Abbas der ki: "Bu, Allah'ın mü'minin kalbindeki nurunun ve hidayetinin örneğidir. Saf yağın neredeyse ateş değmeden tutuşacağı, ateş dokununca parlaklığının artacağı gibi, aynı şekilde mü'minin kalbi de neredeyse bilgisi kendine ulaşmadan önce hidayetle amel eder. İlim gelince hidayet üstüne hidayet, nur üstüne nur olarak artar.

amel ve takvaları ile hak ettiklerinin üstüne lütfundan daha fazlasını ihsan etmesine layık oldular. Allah dilediğini hesapsız rızıklandırır. Çünkü lütfu büyük, merhameti her şeyden ötedir. Dolayısıyla saymadan, ölçmeden ve tartmadan verir. Bu da bağışının büyüklüğünden ve çokluğundandır.

SONUÇ

1- Her hayır, her nur ve her hidayetin kaynağı, Allah Teala'dır. Bunlar O'ndan istenir.

2- Bir konuyu iyice anlaşılır hale getirmek için örnekler vermek iyidir. Bu örnekler vasıtasıyla anlatılacak olan kunu daha çabuk anlaşılır hale getirilmiş olur.

3- Müslümanlık; ne yahudiliktir, ne de hristiyanlık, ne sosyalizmdir, ne de kapitalizm. Allah'ın indirdiği en son hak dinidir. Onu kabul eden hak yolu bulur. İnkar eden sapıtır.

4- Allah-u Teâlâ'nın mescidlerini temizleyerek, binasını dikerek, Allah'ın emirlerine göre oralarda ibadet ve çalışmalar yaparak camilere hürmet ve saygı göstermek gerekir.(1)

5- Ticaret yapan kişilerin, ticaret ve alışverişleri kendilerini Allah'ın yolundan alıkoymuyorsa, işte onları Yüce Allah övmüştür.

وَالَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَعْمَٰلُهُمْ كَسَرَابٍۭ بِقِيعَةٍ
يَحْسَبُهُ ٱلظَّمْـَٔانُ مَآءً حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَهُۥ لَمْ يَجِدْهُ شَيْـًٔا وَوَجَدَ ٱللَّهَ
عِندَهُۥ فَوَفَّىٰهُ حِسَابَهُۥ ۗ وَٱللَّهُ سَرِيعُ ٱلْحِسَابِ ﴿٣٩﴾ أَوْ كَظُلُمَٰتٍ فِى

(1) Mescid-i Nebevi'yi ilk ışıklandıran Temim ed-Dari'dir. Şam'dan kandiller getirip Mescid-i Nebevi'ye astı ve kandillendirdi. Rasulullah (s.a.v.) bunları görüp şöyle diyerek dua etti: "İslâm'ı aydınlattın. Allah da dünyada ve ahirette seni aydınlatsın!"

بَحْرٍ لُّجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ
بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَاهَا وَمَن لَّمْ يَجْعَلِ
اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ ﴿٤٠﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَن فِي
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرُ صَافَّاتٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ
وَتَسْبِيحَهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٤٢﴾

39- "İnkar edenlere gelince, onların işleri düz arazideki serap gibidir. Susayan onu su sanır, fakat yanına gelince hiçbir şey olmadığını anlar ve yanında Allah'ı bulur. Allah onun hesabını tam görür, Allah hesabı çabuk görendir."

40- "Yahut onların işleri engin bir denizdeki karanlıklar gibidir. (Bir deniz) ki üstünü bir dalga örtüyor, onun üstünden bir dalga, onun üstünden de bir bulut. Birbiri üstüne yığılmış karanlıklar. Bunların içinde bulunan kimse elini çıkarsa, neredeyse onu dahi göremez. Bir kimseye Allah nur vermedikten sonra onun nuru olmaz."

41- "Görmedin mi, göklerde ve yerde olan kimseler, kanatlarını çırparak uçan kuşlar Allah'ı tesbih ederler. Her biri kendi duasını ve tesbihini bilmiştir. Allah da onların ne yaptıklarını bilmektedir."

42- "Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır. dönüş de Allah'adır."

SÖZLÜK

كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ Çöldeki serap gibidir. Serap, günün ortasında suymuş gibi görünen beyaz yansıma. Ki'a: ka'ın çoğulu. Düz arazi.

اَلظَّمْآنُ Susuz.

بَحْرٍ لُجِّيٍّ Engin deniz. Okyanuslardaki gibi.

يَغْشَاهُ مَوْجٌ Onu bir başka dalga yükselip örter.

يُسَبِّحُ لَهُ Onu tesbih eder. Subhanallah vb. tesbih ve takdis sözcükleriyle tenzih ve takdis eder. Namaz da tesbihtir.

صَافَّاتٍ Kanatlarını açmış.

قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ Salatını bildi. Allah göklerde ve yerde olan herkesin namazını, her tesbih edenin ve namaz kılanın kendi namaz ve tesbihini bilir. İbadet edenlerin ne için ve ne niyetle ibadet ettiklerini bilir ve ona göre karşılığını verir.

AÇIKLAMA

Yüce Allah kafirlerin amellerinin tamamen boş olduğuu haber vererek şöyle buyuruyor:

"İnkar edenlerin yaptıkları, çöldeki serap gibidir."

Cenab-ı Hakk mü'minlerin bundan önceki âyetlerde durumunu ve onlara yaptıklarının karşılığını en güzel şekilde verdiğini anlattı. Bu âyetlerde ise, kafirlerin durumunu anlattı: Onların tutumları ve amelleri boşa çıkmıştır. İnkar edenlerin amelleri kendilerine faydası olmayan çöldeki serap gibidir. Serap, gündüzün ortasında sanki suymuş gibi gözüken beyaz ışındır.

"Düz arazideki (serap gibi)..."

Arazi parçası. Basık, düz arazi.

"Susayan, onu su sanır."

Halbuki su değildir. Aldatıcı bir seraptır.

"Fakat yanına gelince hiçbir şey olmadığını anlar."

Çünkü o seraptır. Başka bir şey değil. Bu susuzluktan ölecek kişinin yenilgisidir. Serap görmüş ve su sanarak ardından koşmuştur. Yüce Allah, onların amelini ve davranışını bu şekilde değerlendirdi. Suçlar, şerler ve fesadlar bu değerlendirmeler arasındadır. Ona davranışlarının karşılığını tastamam verdi. O da açık bir şekilde zarar etti.

"Allah hesabı çabuk görendir."

Hesabı öyle çabuk görmüştür ki az bir zaman geçmeden kafir cehenneme atılmıştır. 39. âyette bu örnek verilirken 40. âyette de şu örnek verilir. Kafirin sapıklığına ve hayatındaki şaşkınlığa, içinde yaşadığı kafirlik karanlığına, kötü davranış ve batıl inancına, zulmetine, Rabbinin kendisine neyi dileyip neyi hazırladığını bilmeyişine verilen örnek şudur:

"Veya işleri engin bir denizdeki karanlıklar gibidir."(1)

"Bir deniz ki, üstünü bir dalga bürüyor, onun üstünü bir dalga daha..."

Yani dalga üstüne dalgalarla dolu bir deniz.

"... onun üstünden de bir bulut."

Bu dalgalı denizin üstünde de kara bulutlar vardır.

"Birbiri üstüne yığılmış karanlıklar. "

Bunların içinde bulunan kimse elini çıkarsa, zifiri karanlıktan dolayı.

"Neredeyse onu bile göremez."

Bu durum dünya hayatındaki kafirin halidir. Bu hâl Rabbini anmaktan yüz çevirmelerinden, şer ve fesada dalmalarından kaynaklanmıştır.

"Bir kimseye Allah nur (aydınlık) vermedikten sonra onun nuru olmaz."(2)

Allah Teala, kullarına, hidayet nurunun kendisine ait ve kendi elinde olduğunu bildirdi. Öyleyse aydınlığı O'ndan istemeyen mahrum olur ve karanlıklar içinde yaşar. Allah korusun.

"Göklerde ve yerde olan kimselerin ve kanat çırparak uçan kuşların Allah'ı tesbih ettiğini görmedin mi?"

Göklerde meleklerin, yeryüzünde de insanların ve cinlerin de kendi lisanlarıyla, dilleriyle ve halleriyle ve kanat çırparak uçan kuşların "Subha-

---

(1) Âyette geçen 'Zulümat' kelimesi, kafirlerin amelleridir. Bahr Lüciyy kelimeleri de, kafirin kalbi manasınadır. Meve fevka'l mevci, kafiri kaplayan cahillik, şüphe ve şaşkınlıktır. Sehab kelimesi, kalbindeki karalık, mühür ve damgadır, denilir. Übeyy b. Ka'b, bu sebeple, şöyle der: "Kafir beş karanlık içinde döner durur: Sözü karanlıktır, davranışı karanlıktır, kabri karanlıktır, kabirden çıkışı karanlıktır ve kıyamet günü sonu cehennemi karanlıktır."

(2) Bu ayet Şeybe b. Rabi'a veya Rabi'a'nın kendisi hakkında inmiştir, denilir. Çünkü her ikisi de yani baba, oğul cahiliyye döneminde din aramışlardı. İslâm gelince inkar ettiler ve İslâm'a girmeyip kafir olarak öldüler.

nallah!" gibi tenzih sözleriyle[1] tenzih anlamında Allah'ı tesbih ettiğinin bilgisi sana ulaşmadı mı ey peygamberimiz? Karanlıklarda yaşayan müşrikler Allah'a iman ederek ibadet etmiyip, O, birdir demeselerde, yukarıdaki ve aşağıdaki yaratıkların hepsi Allah'ı zikrediyor. Hatta kafir, Allah'ı diliyle tesbih etmiyorsa da hali,[1] yaratılışı, şekli yapısı, sözleri ve davranışların hepsi, Allah'ın varlığını isbat ediyor. İşte bunlar, Allah'ın gücüne, ilmine, hikmetine ve O'ndan başka ilah olmadığına, O'ndan gayri Rab bulunmadığına şahittir.

"Her birinin ayrı ayrı namaz ve dualarını bildi."

Allah göklerdeki ve yeryüzündeki kimselerden ve kuşlardan her birinin duasını ve tesbihini, onlardan her birinin Allah'a olan dua ve tesbihini ayrı ayrı bilmektedir.

"Allah ne yaptıklarını bilmektedir."

Allah kullarının yaptıklarını bilir ve ona göre karşılık verir. O, buna kadirdir. Çünkü göklerin ve yerin mülkü O'nundur. Dönüş de O'nadır. Herşeyin dönüşü O'nadır. Adaletli hükmü ile hükmedecek olan da O'dur.

SONUÇ

1- Zihinlerin kavrayamayacağı manaları kavratmak için çeşitli örnekler verilerek izah etmek güzel bir ikna usulüdür.

2- Kafirler tüm davranış ve yaşayışlarında zarar edeceklerdir.

3- Kafirlerin bu dünyadaki hali açıklanmıştır: Cehalet, kafirlik ve zulüm karanlıklarında yaşıyorlar.

4- Bir gerçek kesinleşmiştir: "Allah'ın gönlüne nur koyup aydınlatmadığı kimsenin hidayet ve nuru olmaz.

5- Kainatın tamamı Allah'ı tesbih eder: "Göklerde ve yerde ne varsa onu tesbih eder." "O'nu överek tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur."[3]

---

(1) Noksanlıklardan, eksikliklerden uzak olduğunu söylemek.
(2) Hal diliyle tesbih, Allah'ın ilim ve kudretinin mahlukatındaki san'at izlerinde görünmesidir.
(3) İsra Sûresi: 44

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ
يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ
وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ
وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ ﴿٤٣﴾
يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٤٤﴾
وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَىٰ بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ
مَنْ يَمْشِي عَلَىٰ رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَىٰ أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ
إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٥﴾ لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَاللَّهُ
يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٦﴾

43- "Görmedin mi, Allah bulutları sürer, sonra onların arasını te'lif eder, sonra onları birbiri üstüne yığar sıkıştırır. Arasından yağmurun çıktığını görürsün. Yukarıdan, oradaki dağlar gibi bulutlardan bir dolu indirir de onunla dilediğini vurur zarara uğratır, dilediğinden de onu öteye çevirir. Şimşeğin parıltısı neredeyse gözleri alır."

44- "Allah gece ile gündüzü çevirir. Şüphesiz gözleri olanlar için bunda bir ibret vardır."

45- "Allah her canlıyı sudan yarattı. Onlardan kimi karnı üzerinde sürünerek yürür, kimi iki ayak üstünde yürür, kimi de dört ayak üzerinde yürür. Allah dilediğini yaratır. Çünkü Allah herşeye kadirdir."

46- "Andolsun biz, gerçekleri delillerle açıklayan âyetler indirdik. Allah dilediğini doğru yola iletir."

SÖZLÜK

يُزْجِي سَحَابًا Bulutları sürer. Yumuşaklıkla, kolayca sürer.

ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ Sonra aralarını birleştirir. Parçalarını bir araya getirir, toplar.

ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا Sonra onları birbiri üstüne yığar, sıkıştırır. Bulutları yoğunlaştırır. Birbiri üstüne yığar, sıkıştırır.

اَلْوَدْقَ Yağmur.

يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ Arasından çıkar. Çıkış yerlerinden yağmurla boşalır.

مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ Orada dağlar gibi bulutlardan bir dolu. Gökyüzündeki dağ gibi bulutlardan meydana gelen dolu.

فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ Ve onu dilediğine isabet ettirir. Doluyla dilediğini vurur.

سَنَا بَرْقِهِ Şimşeğinin parıltısı.

يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ Gözleri alır. Görme özelliklerini giderir. Gözleri kamaştırır.

لَعِبْرَةً Allah'ın varlığını, kudretini, ilmini ve tevhidinin (birlemenin) farz olduğunu gösteren bir şey.

كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ Her hayvan bir sudan. Her canlı kendine özgü yaratılmıştır. Her şeyin aslının su olduğu da anlaşılabilir.

عَلَى بَطْنِهِ Karnı üzerine. Yılanlar ve haşerat gibi.

عَلَى رِجْلَيْنِ Ayakları üzerine. İnsanlar ve kuşlar gibi.

عَلَى أَرْبَعٍ Dört ayak üzerine. Ehli ve yabani hayvanlar gibi.

إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ Doğru yola. İslâm'a.

AÇIKLAMA

Âyetler, ilahi kudret, ilim ve hikmet görüntülerini anlatmaya devam ediyor. Ki bunlar, başkasına değil Allah Teala'ya kulluk yapmayı gerektirmektedir.

"Görmedin mi Allah bulutları sürer..."

Ey Rasulümüz bilgin olmadı mı, Allah bulutları yumuşaklıkla, kolayca sürer.

"Sonra aralarını birleştirir."

Parçalarını toplayıp birbiri üstüne yığar.

"Arasından"

Yarıklarından, aralıklarından "yağmurun çıktığını görürsün." Bütün bunların meydana gelmesi; Allah'ın kudret ve ilmini gösteren birer delildir.

"Oradaki dağlar (gibi bulut)lardan bir dolu indirir de..."

Gökyüzünde birbiri üstüne sıkışmış bulutlardan dağlar gibi bir dolu indirir de, o doluyu dilediği yere yağdırıp ekinleri ve hayvanları telef eder. Dilediği kullarından başka tarafa çevirir de onlara o doludan hiçbir zarar dokunmaz. Bu da ilahi kudret ve lütuf görüntülerinden bir görüntüdür.

"Şimşeğin parıltısı neredeyse" ona bakan gözleri alacaktı. Parıltısının fazlalığından gözleri kapanacaktı.

"Allah gece ile gündüzü çevirir."

Birini gösterip diğerini gizleyerek. Gündüz oldu mu gece gizlenir. Gece oldu mu gündüz gizlenir. Birini diğerine kapatıp gizler ve örter.

"Şüphesiz gözleri olanlar için bunda bir ibret vardır."

Dolunun yağdırılmasında, şimşeğin çakmasında, gecenin ve gündüzün çevirilmesinde Allah'a, onun varlığına ve birliğine deliller vardır. Bu gerçeği görecek gözlere (bakışlara) sahip olanlar için muazzam ibretler vardır. Ki severek, tazim ederek, umarak ve korkarak O'na ibadet edip O'nu birlerler. İşte bu, hak yolun meyvesidir. 45. âyet ilahi kudretin en büyük görüntülerinden birini kapsar.

"Allah her canlıyı..."(1)

İnsan ve hayvan olsun "sudan" yaratmıştır.(2) İnsan ve hayvan menilerinden "yaratmıştır. Onlardan kimi" yılanlar ve balıklar gibi "karnı üzerinde sürünerek, yüzerek yürür. Kimi" İnsanlar ve kuşlar gibi " iki ayak üstünde yürür. Kimi de" develer, sığırlar, davarlar ve vahşi hayvanlar gibi "dört ayak üstünde yürür. Allah dilediğini yaratır."

Yani bazı canlıların dörtten fazla ayağı vardır.

"Allah her şeye kadirdir."

---

(1) Melekler ve cinler bu ifadeye girmez. Çünkü melekler nurdan, cinler ateşten (nardan) yaratılmıştır.

(2) Ma'in şeklinde su kelimesinin nekra, elif-lam tarifsiz gelmesi, her hayvan türünün menisinin farklılığına tenbih etmektedir.

Dilediği bir şeyi yapmaya ve yaratmaya gücü yeter. Hiçbir şeyden aciz değildir. Nerede bilen ve hikmet sahibi olan Allah, nerede müşrik ve kafir cahillerin ilah edindikleri şu ağaçtan ve taştan yapılmış putlar?

"And olsun biz (gerçekleri çeşitli delillerle) açıklayan âyetler indirdik..."

Kulların mutlu olacakları ve olgunluğa erecekleri yola girmelerini açıklayan bu âyetler, gerek Nur suresinin, gerekse Kur'an-ı Kerim'in diğer surelerinin âyetleridir. Kim bu âyetlere inanır, ibret gözüyle bakar ve davet ettiği yola girerse hidayete, hak yola girmiştir. Kim de yüz çevirirse sapıtmış ve âsi olmuştur. Bu durumda, kendinden başkasını ayıplamasın. "Allah..." doğru yolu dileyip isteyen ve hidayet yoluna girmek isteyen kimseyi doğru yola iletir." Dikkat edin o doğru yol İslâm'dır. İslâm her iki dünyada da kemal ve saadet yoludur. Ya Rab, bizi müslüman eyle! Senin gücün buna yeter.

SONUÇ

1- Allah'ın kudret, ilim ve hikmet sıfatlarını isbatlayan delillerden bazıları sayılmıştır. Bunlar, iman edip Allah'tan korkmayı gerektirir.

2- Yağmur ve dolunun yağış şekli anlatılmıştır.

3- Allahu Teala'nın, bazı kullarının ekin ve hayvanlarını doluya vurdurmamakla kullarına lutfettiği anlatılmaktadır.

4- Gecenin ve gündüzün birbirini izlemelerinde Allah'ın ilim ve kudretini gösteren incelikler vardır.

5- Sudan (nutfeden) yaratıldığı halde değişik canlı türlerinin yeryüzünde değişik şekillerde yürüdükleri açıklanmıştır. Bu da Allah-u Teala'nın ilim ve kudretini gösterir.

6- Allah Teala, hidayeti (hak yolunu), mutluluk ve olgunluk yolunu açıklayan âyetler indirerek kullarına iyilik etmektedir.

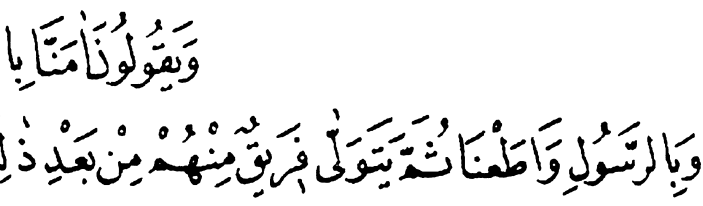

وَمَآ أُو۟لَٰٓئِكَ بِٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا دُعُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ
إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِن يَكُن لَّهُمُ ٱلْحَقُّ يَأْتُوٓا۟ إِلَيْهِ
مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾ أَفِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ أَمِ ٱرْتَابُوٓا۟ أَمْ يَخَافُونَ أَن يَحِيفَ
ٱللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُۥ ۚ بَلْ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ
ٱلْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَن يَقُولُوا۟
سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ
وَرَسُولَهُۥ وَيَخْشَ ٱللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ ﴿٥٢﴾

47- "Münafıklar "Allah'a ve Rasule inandık ve itaat ettik." diyorlar. Sonra onlardan bir grup, bunun ardından dönüyor. Bunlar inanmış değillerdir?"

48- "Onlar, aralarında hükmetmesi için Allah'a ve Rasulü'ne çağrıldıkları zaman hemen onlardan bir grup yüz çevirir."

49- "Eğer hüküm kendi lehlerine olursa itaat ederek gelirler."

50- "Kalplerinde bir hastalık mı var, yoksa şüphe mi ettiler? Yoksa Allah'ın ve Rasulü'nün kendilerine haksızlık yapacağından mı korkuyorlar? Hayır, onlar zalimlerdir."

51- "Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve Rasulü'ne çağrıldıkları zaman inananların sözü ancak "işittik ve itaat ettik" demeleridir. İşte umduklarına erenler bunlardır, bunlar."

52- "Kimler Allah'a ve Rasulü'ne itaat eder, Allah'tan korkar, O'ndan (azabından) korunursa, işte kurtuluşa erenler onlardır."

SÖZLÜK

وَ يَقُولُونَ	Ve diyorlar. Münafıklar diyorlar.
آمَنَّا بِاللَّهِ وَ بِالرَّسُولِ	Allah'a ve Rasûle inandık. Allah'ın birliğini tevhid ve Muhammed peygamberin (s.a) peygamberliğini tasdik ettik.
ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ	Yüz çeviriyor. Sonra bir gurup yüz çeviriyor.
اِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ	Bir gurup dönüyor. Uzaklaşıyor. Yüz çeviriyor. Allah Rasulü'ne (s.a) gelmekten yüz çeviriyorlar.
مُذْعِنِينَ	Hızla, boyun büküp itaat ederek.
فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ	Kalplerinde hastalık vardır. Kafirlik, münafıklık ve şirk vardır.
اَمِ ارْتَابُوا	Bilakis şüpheye düştüler. Bilakis Rasûlüllah (s.a.v.)'ın peygamberliğinde şüphe ettiler.
اَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَ رَسُولُهُ	Allah ve Rasûlünden korkuyorlar. Hüküm verirken haksızlık yapıp zulmedeceğini mi zannedip de korkuyorlar. Oysa Allah adildir. Katiyyen zulmetmez Peygamber de zaten ancak Allah'ın ölçülerini uygular.
اِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ	Ancak mü'minlerin sözü, "İşittik, itaat ettik" derler. Allah ve Rasûlünden bir emir veya yasak gelince mü'minler sadece işittik ve itaat ettik derler. Asla isyan etmezler.
اَلْمُفْلِحُونَ	Kurtulanlar. Başaranlar. Cehennemden kurtulup cennete girmeyi başaranlar.

AÇIKLAMA

Allah'ın kudret, ilim ve hikmetini gösteren; Allah'a, Rasulü'ne, Allah katındaki daimi cennete ve alçaltıcı azaba inanmayı gerektiren görüntüler sunuldu. Ve bunlar sayesinde, Allah'ın doğru yola iletmeyi dilediği kimsenin doğru yola ereceği ve Allah'ın o asi olarak takdir ettiği münafıkların yüz çevireceği açıklandı. Allah, münafıkları şöyle anlattı:

"Allah'a ve Rasulü'ne inandık, itaat ettik, diyorlar."

Rab ve ilah olarak Allah'ı, peygamber ve Rasul olarak Muhammed'i tasdik edip ikisine de itaat ettik.(1)

"Sonra onlardan bir grup, bunun ardından?" iman ve itaat ettiklerini

(1) Bu, yalandır. Ne iman, ne de itaat etmişlerdir. Bu sadece münafıkların yalan ifadesidir.

açıklamalarının ardından "dönüyorlar."

Allah'a, âyetlerine ve peygamberine iman etmekten yüz çevirmiş olduklarını söylüyorlar.

"Bunlar inanmış değillerdir."

Allah Teala onların inandıklarını iddia etmelerinin yalan olduğunu açıklıyor.

"Aralarında..." dünyevi bir meselede "hüküm vermesi için(1) Allah'a ve Rasulü'ne(2) çağırıldıklarında, hemen onlardan bir grup yüz çevirir."

Derhal kafirler ve münafıklar Rasûlüllah'ın hüküm vermesinden yüz çevirirler.

"Eğer kendileri haklı iseler..."

Münafıklar kendileriyle mü'minler arasındaki davalarında haklıysalar davalarını Rasulullah'a (s.a) götürürler. Peygamberin aralarında haklı olanın lehine hükmedeceğini ve haklarını tastamam alacaklarını bildiklerinden boyun büküp itaat ederler. Yoksa onların kalplerinde bir hastalık mı var, ki Peygamberin hükmünden yüz çeviriyorlar."(3) Gerçekten, kalplerinde kafirlik ve münafıklık hastalığı vardır. Onun için Allah'ın ve peygamberin hükmüne razı olmuyorlar. "yoksa peygamberin adaletinden şüphe mi ettiler?" Evet Rasulullah (s.a.v.)'ın peygamberliğinden ve adaletinden şüphe etmişlerdir.

"Yoksa Allah'ın ve Rasulü'nün kendilerine haksızlık yapacağından mı korkuyorlar?"

Hayır, hayır. O, Allah'tan altığını verir. Münafıklar kendilerine zulüm edileceğini söylerler.

"Bilakis onlar zalimlerdir."

Zalim oldukları için, Allah ve Rasulü'nün, haklarında hüküm vermesin-

---

(1) "Li-yahkuma" dememiştir. Çünkü aralarında hüküm veren Rasûlüllah (s.a.v.)'tır. Allah'ın ismi bir hürmet olarak önce gelmiştir. Çünkü hüküm verme işi Allah'a aittir. Rasulullah (s.a.v.) ise, sadece açıklayıcı ve uygulayıcıdır.

(2) Bu âyet, münafık Bişr ile yahudi hasmı hakkında inmiştir, denilir. Aralarında bir arazi meselesi olmuş, yahudi, "Gel, Muhammed'in hakemliğine başvuralım," demiş, münafık Bişr ise, "Hayır, Muhammed haksızlık yapar. Yahudi Ka'b b. Eşref'in hakemliğine müracaat edelim," demiştir.

(3) Soru anlamında değildir. Azarlamak ve yermek içindir. Onlar kesinlikle böyledir demektir.

den korkuyorlar. Çünkü O, âdildir. Onlardan, hakları olmayanı alır ve hasım oldukları hak sahibine verir.

"Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve Rasulü'ne çağrıldıkları zaman, inananların..." inançlarında samimi olanların "... sözü ancak "işittik ve itaat ettik." demeleridir."

Aralarında hükmetsin diye Allah'a ve Rasûlü'ne çağrıldıkları zaman şundan başka bir söz söylemezler: "İşittik ve itaat ettik" derler. Çağrıya gelirler, hakka teslim olurlar. Allah Teâlâ onları şöyle övüyor:

"İşte felaha erenler bunlardır."

Dünyada da, ahirette de başarılı olanlar, mutlu olmayı hakedenler, işte bunlardır.

"Kimler Allah'a ve Rasulü'ne..." emrettikleri ve yasakladıkları hususlarda "... itaat eder, Allah'tan..." gizlide, açıkta "... korkar, O'ndan sakınır" muhalefet etmekten sakınıp farzdan geri durmaz, haramı işlemezse "işte onlar kurtuluşa erenlerdir."(1)

Kurtuluş bunlara tahsis edilmiştir. Onlar, kıyamet günü Allah'ın azabından emin olanlardır ve naim cennetlerinde peygamberlerle, sıddıklarla, şehitlerle ve salihlerle beraber nimetlere dalanlardır. Allah'ım, bizi onlardan eyle ve onlarla beraber haşret. Sen bizim de, onların da Rabbisin.

SONUÇ

1- Kitab ve sünnetin hakemliğine başvurmak farzdır.

2- Kitab ve sünnete Çağrıldığı halde yüz çeviren, aynı zamanda müslüman olduğunu söyleyen kişi münafıktır.

3- Allah'ın Kitabının ve Rasûlü'nün sünnetinin dışında hakemlik etmek üzere yapay kanunlar kabul etmek, kafrilik ve münafıklık belirtisidir. Ancak

(1) Bizans valilerinden müslüman olan birisine "Müslüman oluşunun sebebi nedir?" diye sorulur. "Evet, ben Tevrat'ı, Zebur'u, İncil'i ve peygamberlerin kitaplarından çoğunu okudum. Sonra bir esirin Kur'an'dan, önceki kitaplarda yazılı olanların hepsini bir araya getiren bir âyet okuduğunu duydum. Kur'an'ın Allah katından geldiğini anladım, hemen müslüman oldum." der... "O hangi âyettir?" dediler. "Farzlarda "Allah'a," sünnetlerde "... peygambere itaat eden," geçirdiği ömürde "Allah'tan korkan," geri kalan ömründe "Ondan sakınanlar, işte onlar kurtuluşa erelerdir. "Yani cehennemden kurtulup, cennete girenlerdir." dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer: Hz. Peygamber (s.a.v.) "Bana cevami'u'l kelim (az şeyle çok şey ifade etme özelliği) verildi." buyurmuştur. dedi.

baskı ve zorlama sonucu bu kanunları kabul etmiş gibi gözükmek küfrü gerektirmez.

4- Allah'a ve Rasulü'ne itaat ve Allah'tan sakınmak fazilettir. Böyle yapanlar, cehennemden kurtulup cennete girmeyi kazanmışlardır.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُلْ
لَا تُقْسِمُوا طَاعَةٌ مَعْرُوفَةٌ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾
قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ
مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا
عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٥٤﴾ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ
مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ
بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٥﴾

53- "Yeminleri kuvvetlendirmek için var gücüyle Allah'a yemin ettiler: Eğer sen onlara savaşa çıkmayı emredersen çıkacaklar diye... De ki: "Yemin etmeyin. Sizden istenen bu değil, güzel itaat etmektir. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberlidir."

54- "De ki: "Allah'a itaat edin, peygambere de itaat edin." Eğer kabul etmeyip dönerseniz; ona gereken, kendisine yükletilen tebliğ, size gereken de size yükletilendir (itaat). Eğer ona itaat ederseniz, doğru yolu bulursunuz. Peygambere düşen, sadece açık bir şekilde duyurmaktır."

55- "Allah sizden, inanıp iyi işler yapanlara vadetti: Onlardan öncekileri nasıl hükümran kıldıysa, onları da yeryüzünde hükümran kılacak ve kendileri için seçip beğendiği dinlerini kendilerine sağlamlaştıracak ve korkularının ardından kendilerini tam bir güvene erdirecektir. Onlar hep bana kulluk ederler ve bana hiçbir şeyi ortak koşmazlar. Ama kimler bundan sonra da inkar ederse, işte onlar yoldan çıkanlardır."

SÖZLÜK

وَ اَقْسَمُوا بِاللّٰه جُهْدَ اَيْمَانِهِمْ — Var güçleriyle Allah'a yemin ettiler. Kendilerinin haklı olduklarını ıspat edebilmek için bütün yeminleri yaptılar.

لَئِنْ اَمَرْتَهُمْ — Eğer onlara emretsen. Cihada çıkmayı onlardan istesen.

طَاعَةٌ مَعْرُوفَةٌ — Adil itaat etmek. Kur'an ve sünnete tabi olmak. Emrettiği, yasakladığı şeylerde Hz. Peygamber (s.a.v.)e güzel bir itaat, Allah'a yemin etmenizden daha hayırlıdır.

فَاِنْ تَوَلَّوْا — İtaattan yüz çevirirlerse.

عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ — Ona gereken kendisine yüklenendir. Yani ona düşen, Peygamberliğini, tebliğ, sözle ve davranışla açıklamaktır.

وَ عَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ — Size gereken de sizden istenendir. Yani kabule, inanç, ibadet ve hükümlerini yerine getirmeye sarılmaktır.

وَ اِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا — Eğer ona itaat ederseniz hidayete erersiniz. Rasulullah'ın (s.a) emrine, yasağına ve irşadına yol göstermesine itaat ederseniz, cennete girersiniz. Hayrınıza olan bir yola girmiş olursunuz.

لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ — Sizi halife kılar. Dünyadakilere galip getirip, baş yaparak ve hükmettirerek başkalarına hükümran kılar.

وَ لَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمْ — Onlara dinlerini kuvvetlendirir. İslâm'ı diğer dinlere üstün kılıp yok olmaktan koruyacak.

AÇIKLAMA

Ayetler, münafıkların durumlarını zikretmeye devam ediyor. Allah Teâlâ şöyle haber veriyor:

"Yeminlerinin var gücüyle yemin ettiler."(1)

Allah Rasulü'ne mübalağa ile, hatta şöyle diyerek vargüçleriyle yemin ettiler: Bize cihada çıkmamızı bile emretsen, sizinle cihada da çıkarız. Burada Allah Teala, Rasulü'ne şöyle demesini emretti:

"Yemin etmeyin."

Burada yemine ve yeminle pekiştirmeye gerek yoktur. Ancak yemine ihtiyaç hissettirmeyecek şekilde bize itaat etmeniz gerekirdi.

"Allah yaptıklarınızdan haberdardır."

Bu âyet, münafıklar için bir azarlama ve kınamadır. Allah Teala Rasulullah'ın ve mü'minlerin tersine sırlarını ve münafıkların gizlice konuşup yaptıklarını bildiğini, Peygamberine haber vermektedir. Sonra Allah Teala, Rasulü'ne onlara şöyle demesini emretti: Allah ve Peygamberinin emrettikleri ve yasakladıkları hususlarda Allah'a itaat edin, Peygambere itaat edin.

"Eğer dönerseniz," itaat etmekten yüz çevirip reddederseniz, Peygambere düşen sadece, kendisine yüklenen tebliğ ve açıklamadır. Size düşen de, teslim olma ve itaat etme mecburiyetidir. Kim üzerine düşen görevini ihmal eder ve eksik yaparsa, Allah katında karşılığını tastamam alacaktır.

"Eğer O'na itaat ederseniz, doğru yolu bulursunuz."

Bu âyeti kerime, Allah'a yemin edip Rasulullah'ın emrine ve yasağına uyup hiç sapıtmayacak ve âsi olmayacak bir durumda kalarak yeminini bozmayan mü'min için çok değerli ve kıymetlidir. Her hayrı elde etmek, Rasulullah (s.a.v.)'a itaat etmekle olur.

"Peygambere düşen, sadece açık bir şekilde duyurmaktır."

Kalplere hidayet etmek Peygambere düşmez. Ona ancak açıkça tebliğ etmek düşer, başkası değil. İsyan edip sapıtan ve mahvolanın sorumluluğu Peygambere yıkılamaz.

"Allah, sizden inanıp..."(1) Allah'ı ve Rasulü'nü doğrulayıp tasdik edip

---

(1) İmam Malik şöyle der: "Bu âyet, Hz. Ebubekir'le, Hz. Ömer (r.a.) hakkında inmiştir." Şu da söylenmiştir: "Âyet, Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali'nin (r.a.) halifeliğini muhtevidir." Gerçekten de öyledir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şu sözü bunu doğrular: "Hilafet, benden sonra 30 yıldır."

"iyi işler yapanlara" Namazı kılan, zekatı veren, iyiliği emredip kötülüğü engelleyenlere; onları yeryüzüne hakim kılmayı vaadetti. Yani müslümanları yeryüzünde yaşıyan bütün insanlara lider ve hakim olmayı vaadetti. Tıpkı kendilerinden önceki İsrailoğullarını hakim kıldığı gibi hakim kılmayı vaadetti. Hani Kenanileri ve Amalika kavmini Kudüs toprağından çıkarıp İsrailoğularını yerleştirmişti ya!..

"Kendileri için razı olduğu dinlerini onlara sağlamlaştıracak..."

O din, İslâm'dır. Allah onu bütün dinlere üstün kılacak ve değişiklikten, bozulmaktan ve kıyamet yaklaşıncaya kadar kaybolmaktan koruyacaktır.

"Korkularının ardından (tam) bir güvene erdirecektir."(1)

Bu âyet, müslümanlar Medine'de korkar vaziyette iken, içlerinden birisi kafirlerden, münafıklardan ve düşman grupların biraraya gelmesinden çok korktuklarından kılıcından uzakta uyuyamazken inmişti. Allah Teala, onlara verdiği sözü tuttu. Onları hakim kıldı, imkan verdi, durumlarını sağlamlaştırdı ve korkularına karşılık güven verdi. Allah'a hamd olsun. Şükür, sadece O'nadır.

"Bana kulluk ederler ve bana hiçbir şeyi ortak koşmazlar."(2)

Bu, müslümanlara bir övgü ve Allah'ın kendilerine bağışlayıp verdiği şeylerin sebebini açıklamadır: O'na ibadet ederler ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmazlar. Böyle yapmışlardır. Kıyamete kadar da bir Allah'a ibadet edecek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayacak, onların izinden giden salih insanlar olacaktır. Allah'ım bizi onlardan eyle!

"Ama kim bundan sonra da inkar ederse, işte onlar yoldan çıkanlardır."(3)

Bu büyük ikramdan ve bol bağıştan sonra inkar eden için bu âyeti kerime bir tehdit ve gözdağıdır. İşte onlar Allah'ın emrini çiğnemiş (fasık), O'nun azabını ve intikamını haketmiş itaatinden çıkmış kimselerdir. Allah korusun. la havle vela kuvvete illa billah.

---

(1) Müslim şöyle rivayet eder: "Rasûlüllah şöyle buyurmuştur: Vallahi Allah bu işi (dini) tamamlayacaktır. Hatta bir yoku San'a'dan Hadramevt'e kadar Allah'tan başka hiç kimseden, bir de koyunlarına kurdun saldırmasından korkmadan gidecektir. Ama siz acele ediyorsunuz."

(2) Cümlenin hal cümlesi de, başlangıç cümlesi de olması caizdir.

(3) İnkar, kafirlik değil, nankörlüktür. Gerçekten de bu, şerefli çağlardan sonra ortaya çıkmıştır: İnanç sistemi bozulmuş, müslümanlar arası ilişkiler ağı parçalanmış ve din ihmal edilmiştir. Allah da verdiğini almıştır.

SONUÇ

1- Yemin sadece Allah'a yapılır. O'ndan başkasına yemin etmek haramdır.

2- Doğru sözlülüğü ve davranışı gerektiren imana sahip olmadıklarından münafıklara güven olmaz.

3- Allah Rasûlû'ne (s.a.v.) itaat, her iki dünya saadetini barındırdığından O'na uymak hak yola girmeyi gerektirir. Ona isyan da sapıklık ve hüsrana uğramayı gerektirir.

4- Allah Teala, Rasûlûllah'a (s.a.v.) mü'min ve salih iman sahibi ashabına verdiği sözü tutmuştur.

5- Allah'ın emrettiği, ve farz kıldığı çeşitli ibadetlerle Allah'a kulluk ederek nimetlere şükretmek farzdır.

6- Allah'ın kendisine güven, refah, hakimiyet ve şeref nimeti verip de bu nimetlere nankörlük eden ve şükretmeyerek azabı hakeden kimse, şiddetle tehdit edilmiştir.

وَأَقِيمُوا الصَّلَوٰةَ
وَءَاتُوا الزَّكَوٰةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٦﴾ لَا تَحْسَبَنَّ
الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَأْوَىٰهُمُ النَّارُ وَلَبِئْسَ
الْمَصِيرُ ﴿٥٧﴾

56- "Namazı kılın, zekatı verin, peygambere itaat edin ki rahmete erdirilesiniz."

57- "İnkar edenlerin yeryüzünde (Allah'ı) aciz bırakacaklarını, Allah'ın azabına engel olacaklarını sanma. Onların varacağı yer ateştir. Ne kötü bir gidiş yeridir orası."

SÖZLÜK

وَ اَقِيمُوا الصَّلَاةَ Ve namazı kılın. Şartlarını, rukünlerini vaciplerini ve sünnetlerini gözeterek, tam eksiksiz olarak eda edin ki, zekat ve nefsinizi temizleme meyvesini versin.

وَ اٰتُوا الزَّكَاةَ Ve zekatı verin. Altın, gümüş, tarla, deve, sığır ve davar gibi kıymet ifade eden mallarınızdan farz olan zekatı verin.

وَ اَطِيعُوا الرَّسُولَ Ve rasule itaat edin. Muhammed (s.a.v.)'in emrine yasağına uyun ve yönlendirip yol göstermesini kabul edin.

لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ Umulur ki merhamet olunursunuz. Rabbinizin dünyada ve ahirette merhamet buyurup dünyada ve ahirette azab etmemesi umulur.

مُعْجِزِينَ فِي الْاَرْضِ Yeryüzünde aciz bırakıcılar. Allah'ı aciz bırakacaklarını. Güya onlara ulaşamayacak ve intikam ve azabını üzerlerine yağdıramayacak.

وَلَبِئْسَ الْمَصِيرُ Ve ne kötü sığınak. Yani Cehennem ne kötü bir yerdir. Çünkü o sığınıp varacakları sığınaktır.

AÇIKLAMA

Allah Teala, mü'min kullarına namazı dosdoğru kılmalarını, zekatı vermelerini ve Rasûlûllah (s.a.v.)'ın emrine, yasağına, yol göstermesine ve yönlendirmesine uymalarını emrediyor. Bu, her iki dünyada merhamet olunmayı, azab olunmamayı sağlar. Her ne kadar bu, başlangıçta Rasûlûllah (s.a.v.)'ın ashabına yönelik idiyse de, ondan sonra genelleşmiştir. Dolayısıyla kadın erkek bütün mü'minleri içine alır.

"Kafirler, yeryüzünde Allah'ı aciz bırakacaklarını sanmasınlar."

Hitab, Rasûlûllah (s.a.v.)'adır. Allah, O'na ne kadar güçlü olursa olsunlar, kafirlerin Allah'ı atlatacaklarını ve haklarında dilediği rezillik ve azaptan kaçacaklarını sanmasınlar. Hayır, hayır... Aksine, onları rezil edecek, aşağılayacak ve mahkum edecektir. Gerçekten bunu yapmıştır da... Kıyamet günü "Varacakları yer cehennemdir. Ne kötü bir gidiş yeridir o," varacakları cehennem.

SONUÇ

1- Dünya ve ahirette Allah'ın rahmetini kazanmak için namazı dosdoğru

kılmak, zekatı vermek ve Rasûlûllah (s.a.v.)'a uymak farzdır. O rahmet; dünyada zafer, imkan, güven ve hakimiyet, ahirette ise cennete girmektir.

2- Kafirlerin acizliği ortaya çıkmıştır. Ne denli güçlü olurlarsa olsunlar, Allah'ı atlatamayacaklardır. Allah, intikamını ve azabını üzerlerine yağdıracaktır.

3- Kafirlerin varacağı yerin Cehennem olduğu birkez daha bildirilmiştir. Allah bizleri bu sondan korusun.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنْكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ
أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ
صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ
صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ
جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ
كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٨﴾
وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾ وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي
لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ

غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ ۖ وَأَن يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٠﴾

58- "Ey inananlar, ellerinizin altında bulunan köleler ve hizmetçiler ve sizden henüz erginliğe ermemiş çocuklar, üç vakitte odalarınıza girebilmek için izin istesinler: sabah namazından önce, öğleden sonra elbisenizi çıkar(ıp yat)acağınız vakit ve yatsı namazından sonra. Bunlar sizin üstünüzün açılabileceği üç vakittir. Bunların dışında (hizmetçi ve çocukların izinsiz girmelerinden dolayı) ne size, ne de onlara bir günah vardır. 'Onlar sizin) yanınızda dolaşırlar, birbirinizin yanına girip çıkarsınız. Allah ayetleri size böyle açıklar. Allah bilendir, hikmet sahibidir."

59- "Çocuklarınız erginlik çağına erdikleri zaman, kendilerinden öncekilerin izin istedikleri gibi (kendileri de) izin istesinler. İşte Allah size âyetlerini böyle açıklıyor. Allah bilendir, hikmet sahibidir."

60- "Evlenme arzusu kalmamış oturan (ihtiyar) kadınların, kasden süs göstermeye çalışmadan dış örtülerini bırakmalarında kendileri için bir günah yoktur. Ama sakınmaları, kendileri için daha hayırlıdır. Allah işitendir, bilendir."

SÖZLÜK

لِيَسْتَأْذِنكُمْ	Sizden izin istesinler. Sizden yanınıza girmek için izin istesinler.
مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ	Ellerinizin sahip oldukları. Köleler ve cariyeler.
لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنكُمْ	Sizden henüz sorumluluk yaşına erişmemiş. Ortalama onbeş yaşına ermemiş olanlar. Ergenlik çağı bölgeden bölgeye ve şahıstan şahısa bir kaç yaş farkeder.
تَضَعُونَ ثِيَابَهُمْ	Elbiselerinizi çıkartıyorsunuz. Dinlenme ve uyumak için elbiselerinizi çıkarttığınız zaman. Uyku zamanı.
ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ	Sizin için üç korunmuş vakit. Avret, açılmasından utanılan yer.

Bu üc vakitte insan yatağında açılır. Böylece üç avret diye ifade edilmiştir.

بَعْدَهُنَّ Onlardan sonra. Sayılan üç vakit dışında.

طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ Etrafınızda dolanıyorlar. Hizmet için veya herhangi bir ihtiyaçtan dolayı yanınıza girip çıkıyorlar.

بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ Birbirinizin yanına girip çıkarsınız.

فَلْيَسْتَأْذِنُوا Ve izin istesinler. Her zaman. Çünkü onlar mükellef erkek olmuşlardır.

وَ الْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ Ve hanımlardan çok yaşlı olanlar. Çok yaşlı oldukları için hayız görmeyen ve doğum yapamayanlar.

اَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ Elbiselerini çıkarmaları. Cilbab, aba, peçe, başörtüsü gibi dış elbiselerini giymemeleri.

غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ Açık saçık olmaksızın. Gerdanlık, bilezik ve halhal gibi gizli zinetlerini, o bölgeleri açığa vurmaksızın.

وَ اَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ Korunmaları onlar için daha hayırlıdır. Çok yaşlı olan kadınların. Elbiselerini giyinmeleri onlar için ruhsatla hareket etmelerinden daha hayırlıdır.

AÇIKLAMA

"Ey iman edenler..." diye başlayan bu âyetin iniş sebebi hakkında şu rivayet edilmiştir: Hz. Peygamber (s.a.v.) Ensâr'dan Müdlec isminde bir çocuğu, Hz. Ömer b. Hattab'ı çağırmak için yolladı. Hz. Ömer öğle uykusundaydı. Çocuk kapıyı çaldı ve girdi. Hz. Ömer hemen uyandı ve bazı organları açıldı. O anda Hz. Ömer şöyle dedi: "Allah'ın babalarımıza, kadınlarımıza ve hizmetçilerimize, bu vakitte yanımıza ancak izin alarak girmelerini emretmesini dilerdim. Sonra Rasûlûllah (s.a.v.)'ın yanına vardı ve bu âyetin indiğini gördü. Derhal şükür secdesine kapandı.

"Ey iman edenler"

Sesleniş, her çağdaki ve yöredeki mü'minlerin hepsinedir.

"Köle ve hizmetçilerinizle, sizden henüz ergenlik çağına girmemiş (çocuk)lar izin istesinler" Çocuklarınıza ve hizmetçilerinize şu üç vakitte yanınıza girmek için izin istemelerini öğretin ve onlara bunu emredin. "üç vakitte" Şu açıklanacak üç vakitte "Sabah namazından önce," gece uyku vakti

"...öğleden sonra elbisenizi çıkarıp, yatacağınız vakit," yani kaylüle zamanı "ve yatsı namazından sonra."(1)

Gece uykusuna başlayış anı.

"Bunlar üstünüzün açılabileceği üç vakittir."

Avret yerinizin açılabileceği zamanlardır. Avret diye adlandırıldı. Avret, açılmasından utanılan şeydir.

"Ne size, ne de onlara."

Çocuklara ve hizmetçilere "bundan sonra"

Bu üç defadan sonra." Bir günah yoktur. Yanınızda dolaşırlar."

Hizmet etmek için yanınıza girip çıkarlar.

"Birbirinizin yanına," hizmet amacıyla birbirinizin yanına girersiniz, bu gereklidir. Bunun için söz konusu üç vakit dışında size bir günah yoktur.

"Allah siz âyetleri işte böylece açıklar."

Size izin almanın hükmünü bildirdiği şu açıklama gibi, Allah size emirleri, hükümleri ve âdabı içine âyetleri açıklar. Hamd O'na, minnettarlık O'nadır.

"Allah bilendir."

Kullarını olgunluğa ve mutluluğa erdirmek için muhtaç oldukları şeyleri bilendir. Onlara dini konuda farz kıldığı hususlarda hikmet sahibidir.

"Çocuklarınız ergenlik çağına erdikleri zaman"

Çocukların, ergenlik çağına erip ihtilam oldu mu, ondan önce erkeklerin yaptığı gibi mahrem olmayanların yanına ancak izin istedikten sonra girmesi gerekir. Çünkü belirtisi ihtilam olmak veya genel olarak 15 yaşına girmek ve o yaşı aşmakla, tam bir erkek olmuştur. Artık birisinin evine ancak izin aldıktan sonra girmesi gerekir.

"Çocuklarınız ergenlik çağına erdikleri zaman, kendilerinden öncekilerin..." Erkeklerin, "izin istedikleri gibi izin istesinler.(2) Allah" hükümlerini ve kanunlarını kapsayan "... âyetlerini işte böylece açıklıyor. Allah" kullarını ve onlara uygun olanı "bilendir," dini emirler konusunda "hikmet sahibidir." Bu

---

(1) Yatsı namazına, Arapça "İşa" değil de "ateme" denmesi mekruhtur. Bu konuda hadisler vardır. Buhari'de şöyle bir hadis yer alır: "Yatsı namazını cemaatle kılan, gecenin yarısını ibadetle değerlendirmiş gibidir."

(2) Çocuklar, ergenlik çağına ulaşınca izin isteme hususunda hükümleri değişir. Onlar da olgun erkekler ve kadınlar gibi izin alırlar. Başkalarının evine girmeleri v.s. önceki âyetlerde geçtiği gibi belli hükümlere tabi olur.

durum, O'nun emir ve yasaklarına uymayı gerektirir.

"Evlenme arzusu kalmamış oturan(1) kadınların..."

Yaşlarının ilerlemesinden dolayı hayızdan ve doğumdan kesilmiş kadınların... Öylesine ki artık ne evlenmek istiyor, ne de evleneceği sanılıyor. Böylelerinin başörtülerini başlarına örtmelerinde ya da vücutlarına giydikleri elbiselerinin üstüne çarşaf, cilbab, pardesü ... vs almamalarında bir günah ve suç yoktur.

Tabii açık saçık olmayacak bir şekilde.(2) Teberrüc yapmak; ellerdeki kına, bileklerdeki bilezikler, ayaklardaki halhallar, dudaklarının kırmızılıkları ve benzer örtülmesi farz olan zinetler gibi zinetlerini kasıtlı olarak göstermektir.

"Ama sakınmaları onlar için daha hayırlıdır."

Başörtüsünü ve yaşmağını örten ve namahreme yani nikahı düşen kimselere yüzünü ve güzelliklerini açmayanlar için bu, dünyada ve ahirette daha hayırlıdır. Allah'ın onun adına tercih ettiği ona yeter. Allah'ın onun için tercih ettiği, dünyada da ahirette de hayırdan başka bir şey olmayacaktır. Öyleyse mü'min hanımlar, Allah'ın kendileri için tercih ettiğini tercih etmelidirler.

"Allah işitendir, bilendir."

Kullarının sözlerini işitendir ve davranışlarını, durumlarını bilendir. O halde O'ndan korkulmalı, O'na itaat edilmeli, O'na isyan edilmemeli, zikredilip unutulmamalı ve şükredilip nankörlük edilmemelidir.

SONUÇ

1- Ev reislerinin; çocuklara ve hizmetçilere, sözü edilen ve yasak olarak bildirilen üç vakitte yanlarına girmek için izin istemelerini öğretmesi gerekir.

---

(1) Âyette geçen 'Kaid' kelimesi, hayızdan ve hamilelikten kesilmiş kadın. "Evlenme arzusu kalmamış..." ifadesi, şart değildir, kavaid kelimesinin anlamını açmaya yöneliktir.

(2) Dışarda açılıp saçılanlara, şiddetli tehditler gelmiştir. Müslim şöyle rivayet eder. "Hz. Peygamber (s.a.v.) buyuruyor: "Cehennemliklerin iki çeşidi daha var ki, ben onları görmedim: Yanlarında insanları: Dövdükleri sığır kuyruğuna benzer kamçılar olan bir grup. Ve giyinmiş ama çıplak, cilveli konuşan, kırıtarak yürüyen, başları Horasan develerinin hörgücü gibi olan kadınlardır.

2- Ergenlik çağına erdiklerinde çocukların, evlerinde yanlarına girmek istedikleri kimselerden izin istemeleri gerekir. Çünkü artık sorumlu erkekler ve kadınlar olmuşlardır.

3- Hayız görmeyecek ve doğum yapamayacak yaşa ulaşmış hanımların Çarşaf, pardesü vesaire dış elbiselerini açmalarına ruhsat verilmiştir. Ama kapatıp örterlerse, Allah Teala'nın şu âyette buyurduğu gibi onlar için daha hayırlı olur:

"Ama sakınmaları kendileri için daha hayırlıdır."

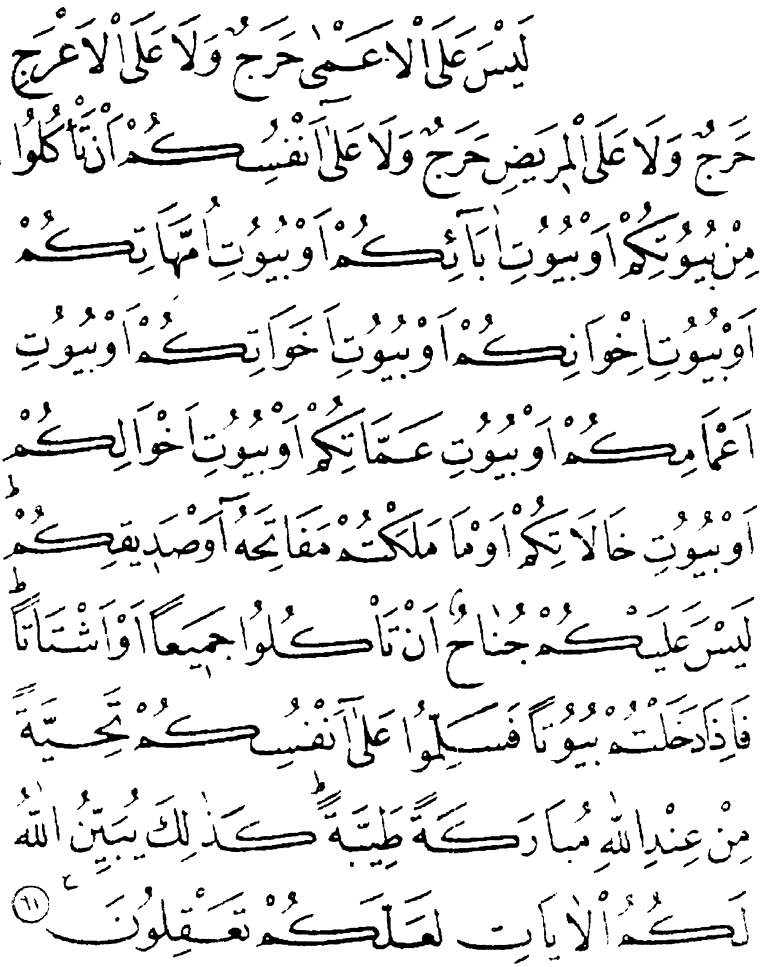
لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ
حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَن تَأْكُلُوا
مِن بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ
أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ
أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكْتُم مَّفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ
لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا
فَإِذَا دَخَلْتُم بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً
مِّنْ عِندِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ
لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾

61- "Köre güçlük yoktur, topala güçlük yoktur, hastaya güçlük yoktur. size de kendi evlerinizden, yahut babalarınızın evlerinden, yahut annelerinizin evlerinden, yahut kardeşlerinizin evlerinden, yahut kızkardeşlerinizin evlerinden, yahut amcalarınızın evlerinden, yahut halalarınızın evlerinden, yahut dayılarınızın evlerinden, yahut teyzelerinizin evlerinden, yahut anahtarları ellerinizde bulunan evlerden, yahut dostlarınızın evlerinden yemenizde bir güçlük yoktur. Toplu olarak veya ayrı ayrı yemenizde de üzerinize bir günah yoktur. Evlere girdiğiniz zaman Allah tarafından kutlu, güzel bir yaşama dileği olarak kendinize selam verin. İşte Allah, âyetleri size böyle açıklıyor ki düşünüp anlayasınız."

SÖZLÜK

اَلْحَرَجُ	Sıkıntı, güçlük. Burada günah anlamına. Yani şu sayılanların başkalarıyla yemek yemesinde günah yoktur.
اَوْ مَا مَلَكْتُمْ مَفَاتِحَهُ	Veya anahtarlarına sahip olunan. Asaletle veya bir bahçeye ya da sürüye vekalet etmek gibi bir vekaletle tasarrufunuz altında olanlardan.
اَوْ صَدِيقِكُمْ	Veya arkadaşınız. Size sevgi besleyen, sizin de sevgi beslediğiniz samimi olduğunuz dürüst insanlar.
جَمِيعًا اَوْ اَشْتَاتًا	Topluca veya ayrı ayrı.
مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ	Allah'ın katından. Çünkü bunu, O, din kılmış ve emretmiştir. Allah katından olan büyük bir hayırdır.
طَيِّبَةً	Tertemiz. Helal. Müslümanın nefsinin hoşlandığı ve helal olanlar.

AÇIKLAMA

Âyetler, mü'minlere yol göstermeye ve onları olgunlaştıracak ve mutlu edecek konuları açıklamaya devam ediyor. Bu âyet-i kerimede de Allah Teala, mü'minlerin hissettikleri ve kendilerine acı veren bir büyük güçlüğü ortadan kaldırdı: Özürlülerle, yani körlerle topallarla, hastalarla ve müzmin hastalığa yakalanmışlarla bir arada yemek yemelerinde herhangi bir sakınca olmadığını bildirdi. Bu âyetten önce sağlam olanlar özürlü olanlarla birlikte

yemek yemekte olanların mallarına bir zarar olabileceğini düşündüler. Çünkü bu tür özürlere sahip olanlar, bir takım özellikler bakımından sağlıklı olanlar gibi yiyemiyorlardı. Halbuki Allah "mallarınızı aranızda haksız yemeyin," buyuruyordu. Sağlamların bu ince düşüncelerine karşı, özürlüler de, sağlamların yemeklerini kirletiriz de bu canlarını sıkar korkusuyla sağlıklı olanlarla beraber yemek yemekten sıkılıyorlardı. Allah Teala bu âyeti indirerek hem sağlıklılardan, hem de özürlülerden sıkıntıyı kaldırdı:

"Köre güçlük yoktur, topala güçlük yoktur, hastaya güçlük yoktur. Size de kendi evlerinizden,(1) yahut babalarınızın evlerinden, yahut annelerinizin evlerinden, yahut kardeşlerinizin evlerinden, yahut kız kardeşlerinizin evlerinden, yahut amcalarınızın evlerinden, yahut halalarınızın evlerinden, yahut dayılarınızın evlerinden, yahut teyzelerinizin evlerinden, yahut..." vekalet v.s. yollarla "anahtarları ellerinizde bulunan evlerden yahut dostlarınızın(2) evlerinden yemenizde bir güçlük yoktur."

Dost, sizi samimiyetle seven, sizin de samimiyetle sevdiğinizdir. Bu sayılan kişiler razı oldukları sürece yenilip içilmesine gönül hoşluğuyla razı iseler evde olmasalar da yemekte güçlük yoktur. Evde iseler zaten izin almaya gerek yoktur.

Allah Teala, onlardan bir başka güçlüğü daha kaldırdı. Onlardan bazılarına tek başına yemek yemek güç geliyordu. Ancak başkalarıyla yemek yemek görüşündeydiler. Ayrıca kendisiyle beraber yemek yiyene sıkıntı vermekten korkarak toplucak yeme yemekten sıkılanlar da olabilir. Allah Teâlâ bütün bu sıkıntıları kaldırdı: "Toplu olarak."(3) Bir sofrada üzerine toplanarak(4) "... veya ayrı ayrı" dağınık olarak. Herkes, ne zaman uygun görürse, tek

(1) Oğulların evleri anılmadı. Çünkü onların evleri de babaların evlerine dahildir. Dayanağı "Sen de, malın da babana aitsiniz," hadisidir. Her ne kadar zayıf bir hadisse de zaten sadece bir delil ve destek başka birşey değildir. Değilse oğulların adet ve örf olarak babalarının evinde olduğu mecburen bilinmektedir. Bu sebeple anılmamıştır.

(2) İbni Abbas'tan aktarılmıştır: Dostluk, akrabalıktan daha sıkı bir ilişkidir. Görmedin mi ki cehennemlikler şöyle medet umar: "Şimdi artık bizim ne şefaatçimiz var. / Ne de sıcak bir dostumuz." (Şu'ara Suresi, 100-101)

(3) İbnu'l-Arabi şöyle der: "Yiyecek bol olup da saçılıp savrulduğunda Allah bize nesep yönünden izin almaksızın yemeyi mübah kıldı. Yok eğer yiyecek onlardan (akrabadan) saklanıyorsa, alma hakları yoktur ve saklanmış olana tecavüz etmeleri de caiz değildir, yenilmeyecek olana tecüvüz etmeleri de caiz değildir.

(4) Toplu halde derken, mahrem-namahrem karışık anlaşılmamalıdır.

başına yer. "... yemenizde de üzerinize bir günah yoktur."

Bütün bunlar, Allah'tan sakınmalarından ve O'na isyan etme korkusundan doğuyordu. Çünkü mallarını aralarında batılla (haksızlıkla) yemeleri, "mallarınızı, aranızda haksızlıkla yemeyin!" ayeti ile(1) kendilerine haram kılınmıştı.

"Evlere girdiğiniz zaman(2) kendinize selam veriniz."

Allah, mü'minlere muhabbet ve içlerine huzur kazandıracak ve sevinç sokacak şeyi gösterdi: Kendi evi ya da bir başkasının evi olsun bir eve giren mü'minin, evdekilere "Esselamü aleyküm!" diyerek selam vermesi gerekir. Evde hiç kimse yoksa veya girilen yer mescid ve cami ise, "Esselamü aleyna ve ala ibadillahissalihin!" der.

"Allah tarafından"

Çünkü bu selamlaşmayı emreden ve belirten O'dur.

"Mübarek" herkese ait bir bereket taşıyan "güzel, ve" hoştur. Çünkü selam verilenin nefsi hoşlanır "... bir selamla selam veriniz."

"İşte Allah, âyetleri size böyle açıklıyor ki, düşünüp anlayasınız."

İşte size yapılmış şu hüküm ve âdab açıklaması gibi, Allah size yasalarını ve hükümlerini açıklıyor. Umulur ki, Allah'ın şeriatını ve ahkamını yerine getirip kemale ve mutluluğa erersiniz.

SONUÇ

1- Sağlıklılara ve özürlülere günah olmaksızın, özürlülerle yemek yemeye genel izin çıkmıştır.

2- Âyette sayılan akrabaların ve dostların evinde yemek yemede herhangi bir sakıncanın olmadığı açıklanmıştır.

3- Evlere girişte selam vermek gerekir. Bunda hayır ve fazilet vardır.

---

(1) Bakara Suresi, 188.

(2) Eve girince "Allah'ım, senden hayırlı giriş, hayırlı çıkış dilerim. Allah'ın adıyla girdik, Allah'ın adıyla çıktık. Rabbimiz Allah'a tevekkül ettik" der ve evdekilere selam verir." (Müslim)

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ
عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ
شَأْنِهِمْ فَأْذَن لِّمَن شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَّحِيمٌ ﴿٦٢﴾ لَّا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُم بَعْضًا
قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ
عَنْ أَمْرِهِ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾
أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ
يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٤﴾

62- "Mü'minler o kimselerdir ki, Allah'a ve peygamberine gönülden inanmışlardır. İçtimai bir iş görüşmek onun ile Rasûlüllah ile beraber bulundukları zaman ondan izin almadan gitmezler. Ey peygamber senden izin alanlar, işte onlar Allah'a ve Rasûlû'ne inanan kimselerdir. Bundan dolayı bazı işleri için senden izin istedikleri zaman onlardan dilediğine izin ver ve onlar için Allah'tan mağfiret dile! Şüphesiz Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir."

63- "Peygamberin çağırmasını, aranızda herhangi birinizin diğerini çağırması gibi tutmayın. Allah sizden, birbirinin arkasına gizlenerek sıvışıp gidenleri biliyor. Bundan dolayı o (Allah Rasûlû)'nün emrine aykırı davrananlar, kendilerine bir belanın

çarpmasından, yahut onlara acı bir azabın uğramasından sakınsınlar."

64- "İyi bilin ki, göklerde ve yerde olanlar hep Allah'ındır. O sizin ne üzerinde bulunduğunuzu bilir. O'na döndürülüp götürüldükleri gün, ne yaptıklarını kendilerine haber verir. Allah, herşeyi bilendir."

SÖZLÜK

اَمْرٍ جَامِعٍ	Sosyal bir iş. Savaş barış, genel bir hayır vesaire. Önemli bir iş için toplanmak şeklinde hazır bulunulması gereken şeyler, cum'a hutbesi vb.
يَسْتَأْذِنُوهُ	Ondan (s.a) izin isterler.
لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ	Bazı özel işleri için.
دُعَاءَ الرَّسُولِ	Peygamberin çağrılması. Ey Muhammed! diye değil, Ey Allah'ın peygamberi ve Allah'ın Rasulü diye çağırın.
كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا	Birbirinizi çağırdığınız gibi. Mesela ey Ömer ve ey Sa'id diye çağırdığınız gibi.
يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا	Sizden gizlice sıvışıyorlar. Birbirini gizleyerek birbiri ardınca birer ikişer çekilip gidiyorlar.
اَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ	Onlara bir fitnenin isabet etmesi. Gönüllerine bir sapıklık gelir de kafir olurlar.
قَدْ يَعْلَمُ مَا اَنْتُمْ عَلَيْهِ	Muhakkak ki üzerinde olduğunuzu bilir. İmanı ve münafıklığı, hayır istediğinizi veya şer istediğinizi bilir. Ve "kad" burada te'kid için gelmiştir. Rubbe harfi gibi işlem görür.

AÇIKLAMA

Allah-u Teâlâ, imanlarında kemale ermiş mü'minlerin, Allah'a ve Rasûlû Muhammed (s.a.v.)'e iman eden kimseler olduğunu bildirdi. Cum'a ve savaş toplantıları gibi hazır bulunmaları gereken, toplumu ilgilendiren bir iş üzere O'nunla (s.a.v.) beraber olduklarında, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den izin almadan, O da onlara izin vermeden gitmezler.

"Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah'a ve peygamberine gönülden

inanmışlardır."(1)

"İçtimai bir iş görüşmek üzere onunla (Rasûlûllahla) birlikte bulundukları zaman, ondan izin almadan gitmezler."

"Senden izin isteyenler, işte onlar Allah'a ve Rasulü'ne inanan kimselerdir. Bundan dolayı bazı işleri için senden izin istedikleri zaman, onlardan dilediğine izin ver ve onlar için Allah'tan mağfiret dile! Şüphesiz Allah çok bağışlayan ve çok merhamet edendir."

Bunda, Allah Rasulü ile mü'minlere öğretme ve münafıklara dokundurma vardır. Allah Teala, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den izin isteyenlerin, Allah'a ve Rasûlû'ne inananlar olduğunu haber verdi. İzinsiz çıkanlar ise Allah'a ve Rasûlû'ne inanmayan gerçek münafıklardır. Allah, Rasûlûne mü'minler bazı işleri için izin istedikleri zaman, orada bulunması önemli olmayanlardan dilediğine izin vermesini emretti. Onlar için Allah'tan mağfiret dilemesini de emretti. Çünkü şer'i yani dini özür dahilinde izin istemelerini mübah kılan bir özürleri olabilir ve Allah Teala'nın "Allah çok bağışlayandır ve merhamet edendir," sözündeki mağfireti arzulayabilirlerdi.

"Peygamberin çağırmasını aranızda herhangi birinizin diğerini çağırması gibi tutmayın."

Bu âyetin manası, hepsi de doğru olan şu manalara gelebilir. Birincisi: Mü'minlerin, Rasulullah (s.a.v.)'ı kızdırmaktan sakındırılması olabilir. Çünkü Peygamber, mü'minlere beddua ederse, mahvolurlar. Zira peygamberin duası reddedilmez. O'nun duası, başkalarının duası gibi değildir. İkincisi: Peygamberi ismiyle, Ya Muhammed, Ya Ahmed, diye çağırmamalıdırlar. Bilakis Ya Nebiyyallah, Ya Rasûlûllah demeleri gerekir. Üçüncüsü: Kaba-saba ifadeler kullanmamalıdırlar. Bilakis Allah Rasulü (s.a.v.)'ne karşı hürmet ederek, yumuşak ve ince konuşmaladırlar. Bunlar, "Peygamberin çağırmasını, aranızda herhangi birinizin diğerini çağırması gibi tutmayın," sözünün muhtevasıdır.

"Allah, sizden birbirinin arkasına gizlenerek sıvışıp gidenleri biliyor."

Allah Teala, içtimai yani toplumu ilgilendiren bir iş görüşmesinde bulunan şu münafıkları kesinlikle bildiğini haber veriyor. Oturumdan kaçarken bir-

(1) İnnema kelimesi edebiyat açısından, hasr edatıdır. Allah'a ve Rasulü'ne inanan kimsenin imanı, Rasûlûllah'ı (s.a) sıkılmadan dinlemedikçe ve O'nun (s.a.v.) söz ve davranışlarına aykırı davranmayı bırakmadıkça, kemale ermez ve tam bir iman sahibi olamaz demektir.

birini gizlemek suretiyle birbirinin arkasına sığınarak, izin almaksızın, birer birer gizlice çekilmektedirler. Bunda o münafıklar için gayet tehlikeli bir tehdit vardır.

"O'nun emrine aykırı hareket edenler sakınsınlar."

Yukarıdaki âyeti kerimenin manası, kıyamete kadar mü'minleri ve münafıkları kapsar ve geneldir. Başlarına bir fitne gelip de kafir olarak ölmekten sakınsınlar. Fitne, gönüllerine düşen bir dalalettir. Veya dünyada acı bir azaba uğramaktan sakınsınlar. Azabın farklı türleri ve çeşitleri vardır.

"Haberiniz olsun ki, göklerde ve yerde olanlar hep Allah'ındır."

Tehdit ve gözdağı taşıyan bir haber verme. İnsanların açık ve gizli söylediklerini Allah Teala'ya bilmektedir. Öldükten sonra Allah'a döndükleri gün, iyi ve kötü ne işlemişlerse bildirecek ve ona göre tam karşılığını verecektir.

"Allah her şeyi bilendir."

Öyleyse Rasulü'ne muhalefet etmekten veya karşı gelmekten sakınsınlar, emrini yapsınlar yasakladığından kaçınsınlar! Çünkü Allah'ın intikamı acı ve azabı korkunçtur.

SONUÇ

1- Önemli bir mesele görüşülüyorsa, müslümanların dışarı çıkmak ve toplantıyı terketmek için toplantıyı idare edenden izin almaları gerekir. Genel menfaate göre yönetici dilediğine izin verir, dilediğine vermez.

2- Rasulullah (s.a.v.)'a saygı göstermek farzdır. Sağken ve vefatından sonra O'na (s.a.v.) edepsizlik etmek haramdır.

3- Allah Rasulü (s.a.v.)'ne itaat farz, emrine ve yasağına aykırı hareket etmek haramdır.

4- Rasulullah (s.a.v.)'ın sünnetini hafife almaya cür'et edenin kötü sonla yani imansız ölmesinden korkulur. Allah korusun.

Sûre 25
Furkan Sûresi

Mekke Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 77

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ①

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ

شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا ②

وَاتَّخَذُوا مِن دُونِهِ آلِهَةً لَّا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ

وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ

مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا ③

1- "Alemlere uyarıcı olsun diye kuluna (Hz. Muhammed) furkanı indirenin (Allah) hayır ve bereketi pek çoktur."

2- "O (Allah) ki, göklerin ve yerin mülkü (ve yönetimi) O'nundur. (O) bir çocuk edinmemiştir, mülkünde ortağı yoktur. Her şeyi yaratmış, ona bir düzen vermiş, mukadderatını (kabiliyet ve özelliklerini) tayin etmiştir."

3- "O'nu bırakıp hiçbir şey yaratmayan, kendileri yaratılan ve kendilerine dahi ne zarar, ne de fayda veremeyen; öldüremeyen, yaşatamayan, (ölüleri diriltip kabirden) çıkaramayan bir takım ilahlar edindiler."

SÖZLÜK

تَبَارَكَ Mübarek. Yüce. Bereketi çok olup, bütün yaratıkları kapsayan.

الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ Furkanı indirdi. Hakla batılı ayırdedici olarak Kur'an'ı indiren Allah.

عَلَى عَبْدِهِ — Kuluna. Muhammed (s.a.v.).

لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا — Alemler için uyarıcı olsun diye. Muhammed (s.a.v.)'i insan ve cin alemlerine uyarıcı olsun diye... Yani inkar eder, ibadet etmez ve birlemezlerse (tevhid), Allah'ın ceza ve azabına çarptırılacaklarından uyarsın diye.

فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا — Tam bir ölçüyle takdir etti. Eğrisiz büğrüsüzlük, hikmet ve maslahatın gerektirdiğinden ne fazlalık, ne eksiklik esasına dayalı bir şekilde düzenlemiştir.

ضَرًّا وَ لَا نَفْعًا — Ne zarar ve ne de fayda. Ne bir zararı engelleyebilir, ne de bir yararı sağlayabilir.

مَوْتًا وَ لَا حَيَاةً وَ لَا نُشُورًا — Ne öldürme, ne hayat verme ve ne de ölümden sonra dirilme. Bir kişiyi öldürmeye de, yaratmaya da, ölüleri diriltmeye de güçleri yetmez.

AÇIKLAMA

Allah Tebareke[1] ve Teala kendisini, hayrı ve bereketinin bütün yaratıklarını kapsamasıyla övüyor. O, hakla batılın, imanla şirkin, adaletle zulmün arasını ayıracak yüce kitap Kur'an'ı indirmiştir. O, kitabı, kulu ve Rasulü Muhammed (s.a.v.)'e, insan ve cinler için, onları kafirliğin, şirkin, zulmün, şer ve fesadın akıbetlerinden uyaracak bir uyarıcı olması için[2] indirmiştir. O akıbetler, dünyada ve ahirette Allah'ın ceza ve azaba çarptırmasıdır.

"O Allah ki, göklerin ve yerin mülkü O'nundur."

Kainatın yaratılışı, mülkiyeti ve kulları O'nundur. Bu âyetle Allah, kendisi için övgüden sonra bir övgü daha yapmış oluyor.

"O bir çocuk edinmemiştir, mülkünde ortağı yoktur. Her şeyi yaratmış ve ona bir düzen vermiş kaderlerini tayin etmiştir."

Bu da bir başka büyük övgüdür. Allah Teala, burada kendisini mülk, kudret, yaratma, ilim ve hikmetle övmüştür.

"Onu bırakıp hiçbir şey yaratamayan, kendileri yaratılan ve" tapanlarına

(1) Tebareke kelimesi, ikisi de gerçek olan şu anlamlara gelir: Mukaddes oldu, ikramı devamlı oldu.

(2) Burada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in peygamberliğinin bütün cinleri ve insanları kapsadığına işaret vardır. Hz. Nuh'tan başka hiçbir peygamber bu şerefe ulaşamamıştı. Fakat Hz. Nuh (a.s.)'un peygamberliği de sadece insanlara idi.

zarar ve fayda vermekten öte "kendilerine dahi ne zarar, ne de fayda verebilen."

Bir zararı engelleyemeyen ve bir fayda sağlayamayan "öldüremeyen, yaşatamayan ve" kıyamet günü insanları "diriltemeyen bir takım ilahlar" putlar "edindiler."

Şaşılacak ve tuhaf birşey değil mi bu? Bereketi kainatı kapsayan, Furkan'ı indiren, göklere ve yere sahip olan, çocuk edinmekten ve ortağı olmaktan uzak olan Allah'a rağmen mi? Hâşa, Allah Teala bunlardan uzak, ulvi ve yücedir. Herşeyi yaratmış ve bir düzen vermiştir. Halbuki onlar, O'nu bırakıp kendine bile ne zarar, ne de fayda veremeyen, öldüremeyen, yaşatamayan ve diriltemeyen birtakım putları ilah edindiler. Allah Allah! İnsanların aklı başında değil mi yoksa? La havle vela kuvvete illa billah.

SONUÇ

1- Allah Teala'nın ilah olmasını gerektiren ve Rabliğini isbatlayan deliller göstergeleri vardır: Yaratıklara iyilik bahşetmesi, mülkiyeti, kudreti, ilmi, hikmeti. Yüce Allah'ın tek ilah oluşunun alametlerindendir

2- Şirk de, müşrikler de reddedilmiştir.

3- Tevhid, peygamberlik ve öldükten sonra dirilme (ba's) ve ceza kesinlikle ortaya konmuştur.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوٓا
إِنْ هَٰذَآ إِلَّآ إِفْكٌ ٱفْتَرَىٰهُ وَأَعَانَهُۥ عَلَيْهِ قَوْمٌ ءَاخَرُونَ ۖ فَقَدْ
جَآءُو ظُلْمًا وَزُورًا ﴿٤﴾ وَقَالُوٓا أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ٱكْتَتَبَهَا
فَهِىَ تُمْلَىٰ عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٥﴾ قُلْ أَنزَلَهُ ٱلَّذِى يَعْلَمُ
ٱلسِّرَّ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٦﴾

وَقَالُوا مَالِ هَٰذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي
الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونَ مَعَهُ نَذِيرًا ﴿٧﴾
أَوْ يُلْقَىٰ إِلَيْهِ كَنزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ
الظَّالِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا ﴿٨﴾ انظُرْ كَيْفَ
ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٩﴾

4- "İnkar edenler "Bu (Kur'an) yalandan başka birşey değildir. (Muhammed) onu uydurdu, başka bir topluluk (yahudiler ve başkaları) da yardım etti." dediler de muhakkak bir haksızlığa ve iftiraya vardılar."

5- "Dediler: "Evvelkilerin masalları. Onları yazdırmış, sabah akşam kendisine okunuyor."

6- "De ki: "(Hayır) onu, göklerdeki ve yerdeki gizlilikleri bilen (Allah) indirdi. O çok bağışlayan, çok esirgeyendir."

7- "Dediler: "Bu peygambere ne oluyor ki, yemek yiyor ve çarşılarda geziyor? Ona kendisiyle beraber uyarıcı olacak bir melek indirilmeli değil mi?"

8- "Yahut kendisine (gökten) bir hazine atılmalı, yahut kendisinin bir bahçesi olmalı da ondan (hiç zahmet ve meşakkat çekmeden) yemeli değil mi?" Ve zalimler: "Siz başka değil, sadece büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz!" dediler."

9- "Bak senin için nasıl misaller verdiler (ne kıyaslar yaptılar)da saptılar. Artık bir daha yolu bulamazlar."

SÖZLÜK

افْكٌ افْتَرَاهُ Ona iftira etti yalandır. Ona iftira edip beni yalanladılar. "Kur'an, Hz. Muhammed'in Allah'a, "O indiriyor!" diye iftira

attığı bir yalandan başka birşey değildir. O Allah'ın kelamı değildir." Böyle saçmaladılar.

ظُلْمًا وَ زُورًا — Zulmen ve haksızca. Allah Teala, onların sözlerini şöyle buyurarak cevaplandırdı: "Bir zulüm yaptılar. Mucizevi, müjdelenmiş mutluluğa ve olgunluğa götüren Kelam'ı; yapmadığı, uzak olduğu bir şeyi ona (s.a) isnad ederek uydurulmuş, düzmece bir yalan yerine koydular."

اِكْتَتَبَهَا — Onun yazılmasını istedi. Kendisi için yazılsın istedi de onun için yazıldı.

يَعْلَمُ السِّرَّ — Gizliyi bilir. Göktekilerin ve yerdekilerin gizleyip, içlerinde sakladıklarını...

اَوْ يُلْقَى اِلَيْهِ كَنْزٌ — Veya ona bir hazine atılsaydı. Gökyüzünden bir hazine atılsaydı da o hazineden harcasaydı ve çarşı-pazar dolaşmaya ihtiyacı olmasaydı.

جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا — Bir bahçedir ki, ondan yiyor. İçinde onu başkasına muhtaç etmeyecek hububat ve meyveler olan bir bahçe.

رَجُلاً مَسْحُورًا — Büyülenmiş adam.

ضَرَبُوا لَكَ اْلاَمْثَالَ — Sana örnek verdiler. Büyülenmişlik, delilik, şairlik, kahinlik ve yalancılık vb.

فَضَلُّوا فَلاَ يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلاً — Ve sapıttılar yol bulamadılar. La ilahe illallah Muhammedün Rasulullah'ı kabul etmek olan hak yolu şaşırıp, bu yola giremediler.

AÇIKLAMA

Allah Teala, âlemlerin Rabbi olan Allah'ı bırakıp ne fayda, ne de zarar verebilen putlardan ilah edinen şu ahmak müşrikleri anlattı. Taşları tapılacak ilahlar edinme gibi taşkınlıklarına ve şaşkınlıklarına ek olarak Kur'an-ı Kerim hakkında da şöyle demişlerdir:

"Bu, iftiradan başka birşey değildir." Yani, Muhammed'in uydurduğu ve bir başka toplumun da yardım ettiği şeklindeki söz, iftiradan başka bir şey değildir. Bir başka toplum derken,(1) yahudileri kastederek: "Muhammed'e Kur'an'ı uydurmada yardım ettiler," demek istiyorlar. Haksızlık ve iftira dolu

(1) İbni Abbas "Bir başka toplum..." İbni el-Hadrami'nin azadlı kölesi İbni Fükeyhe, Addas ve Cibr'dir. Üçü de ehl-i kitab'dandı." der.

şu yalanı ortaya attılar. Bu sözleri haksızlıktır. Çünkü hidayet ve nur yüklü Kur'an'ı yalan yerine yalandan uzak olup asla yalan söylemeyeni yani Allah Rasûlü (s.a.v.)'nü yalancı yerine koydular. Asıl onların şu sözleri iftira ve batıl ile doludur.

"Dediler: "Evelkilerin masalları,(1) onları yazdırmış, sabah akşam onlar kendisine okunuyor."

Bu âyet, Kureyş'in şeytanı Nadr b. Haris'e cevap olarak inmiştir. Çünkü Hicr kavminin krallığına gelip Pars İmparatorlarının ve Rüstem'in başından geçenleri öğrenmişti. Hz. Muhammed (s.a.v.), toplumunu, önceki ümmetlerin başına gelenin kendi başlarına da gelmesinden uyarıp o meclisten ayrılınca; Nadr b. Haris adlı kafir gelip oturmuş ve: "Gelin de size masal anlatayım. Ben Muhammed'den daha güzel anlatırım." demişti. Muhammed'in söylediği, kitaplarında yazdıkları yalan masal ve destanlarından ibarettir. Muhammed işte bunları anlatıyor. Bunlar O'na yazılıyor. Yani bunları ona başkaları sabah akşam yazıyor, diyordu. Allah Teâlâ bu iftiraya, Rasûlûne söylediği şu sözüyle cevap verdi:

"De ki: Onu" Kur'an'ı "göklerdeki ve yerdeki gizlilikleri." Göklerde ve yerde bulunanların gizlediği sırları "bilen Allah indirdi."

O, gaybı ve insanların kalplerindekini bilir. Şayet merhameti gazabını geçmeseydi, kendisini inkar edeni ve başkasını kendisine ortak koşanı helak ederdi.

"Şüphesiz O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir."

Kendisine tevbe edenlerin günahlarını ne kadar çok olursa olsun örter ve merhamet buyurur.

"Dediler: Bu peygambere(2) ne oluyor ki, yemek yiyor, çarşılarda geziyor? Ona kendisiyle beraber uyarıcı olacak bir melek indirilmeli değil mi? Yahut kendisine gökten bir hazine atılmalı, yahut kendisinin bir bahçesi olmalı da ondan yemeli değil mi? Ve zalimler: "Siz başka değil, sadece büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz!"

Bunlar, Kureyş başkanlarının ve önderlerinin Rasûlüllah (s.a.v.)'a iste-

(1) Kur'an, şayet Ehl-i Kitab'tan alınmış olsaydı, Kur'an'da onlar tarafından bilinmeyen tek bir bilgi olmazdı. Halbuki Kur'an'da öyle bilgiler ve bilimler vardır ki, hatıra gelmek bir yana hiçbir insanın aklının ucuna bile gelmez. Zaten böyle olmasaydı, hiç olmazsa benzer bir sûre getirirlerdi.

(2) "Bu peygambere..." sözü, lafın gelişidir. Değilse, onlar onun peygamberliğini yalanlamaktadırlar.

diği bir krallık, mal, kadın veya makam karşılığında Rabbine davetini terk etmesini teklif edip bütün bunları reddettiğinde söyledikleri sözlerdir. O zaman: "Öyleyse kendine "Niye?" diye bir sor!" Sen Allah'ın Rasûlû'sün. Ama yemek yiyorsun, çarşılarda geziyorsun, bizim gibi dünya geçimi peşinde koşuyorsun. Rabbinden iste, sana bir melek indirsin de seninle beraber uyarıcı olsun. Veya sana, sayesinde en zengin insan olarak yaşayacağın altından ve gümüşten bir hazine atılsın. Veya sana içinde hurma ve üzüm bulunan bir bahçe yaratsın. Veya sana, sayesinde insanlardan ayrılıp seçileceğin bir altın saray yaratsın da kıymetin anlaşılsın ve toplumuna başkan ol!

"Zalimler"(1) Rasûlüllah (s.a.v.)'ın ashabından inananlara: "siz ancak büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz!" dediler. Siz, Muhammed'e getirip davet ettiği konularda uymakla, büyülenmiş bir adamdan başkasına uymuş olmuyorsunuz."

Aklı aldatılmış, karıştırılmış ne dediğini ve ne yaptığını bilmeyen birisine. Onu bırakın ve babalarınızla toplumunuzun dininden ayrılmayın.

"Bak, senin için nasıl misaller verdiler de saptılar. Artık bir daha yolu bulamazlar."

Ey Rasûlûmüz, şu fitneye düşmüş müşriklere bak. Senin için nasıl benzetmeler yaptılar ve batıl örnekler verdiler? Senin hakkında her defasında sihirbaz, şair, kahin ve mecnun dediler. Bu bâtıl yalanlarında kaybolup hak yolu şaşırdılar. Bundan sonra da onların yola gelme umudu yoktur. Çünkü sapıklıkta ileri gitmişlerdir, hakka dönmeye güçleri yetmez. "Artık bir daha yolu bulamazlar"ın anlamı budur.

SONUÇ

1- Müşrikler; tevhid çağrısına, Allah yolundan çevirmek için her türlü lafı ve batılı deneyerek karşılık vermişlerdir. Müşriklerin, tevhid çağrısına karşı bugüne kadarki tutumu bu olagelmiştir, kıyamete kadar da bu olacaktır.

2- İlahi vahiy ve Muhammed'in peygamberliği açıklanmıştır.

3- Hakk'a davet karşısında müşriklerin şaşkınlığı ve Allah yolundan çevirmek için cılız ve ucuz örnekler verişleri anlatılmıştır. Bütün girişimleri, başarısızlıkla ve acı hüsranla sonuçlanmıştır.

---

(1) Abdullah b. Zeb'ari, cahiliyye günlerinde söylemiştir. Çünkü, daha sonra müslüman olup İslâm'ı güzelce yaşamıştır.

تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَٰلِكَ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلْ لَكَ قُصُورًا ﴿١٠﴾ بَلْ كَذَّبُوا
بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿١١﴾
إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّظًا وَزَفِيرًا ﴿١٢﴾
وَإِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُقَرَّنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا ﴿١٣﴾
لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا ﴿١٤﴾
قُلْ أَذَٰلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ كَانَتْ
لَهُمْ جَزَاءً وَمَصِيرًا ﴿١٥﴾ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ
كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ وَعْدًا مَسْئُولًا ﴿١٦﴾

10- "Yücedir O Allah ki, dilerse sana bundan daha hayırlısını, altlarından ırmaklar akan cennetleri verir ve (orada) senin için köşkler yapar."

11- "Onlar bilakis (kıyamet) saati(ni) de yalanladılar. Biz de (kıyamet) saatini yalanlayanlara alevli bir ateş hazırladık."

12- "Bu ateş onları uzak bir yerden görünce, onlar bunun (kendilerine karşı) öfkesini ve uğultusunu işitirler."

13- "Elleri ayaklarına zincirlerle bağlı olarak onun dar bir yerine atıldıkları zaman orada ölümü çağırırlar."

14- "Bugün bir ölüm çağırmayın, birçok ölüm çağırın."

15- "De ki: "Bu mu iyi, yoksa muttakilere vadedilen ebedi

cennet mi? Orası onlar için bir mükafat ve gidilecek yerdir."

16- "Orada istediklerini bulurlar ve ebedi kalırlar. Bu, Rabbinin yerine getirilmesi istenen bir sözüdür"

SÖZLÜK

تَبَارَكَ — Mübarek. Yüce. Mukaddes ve hayrı bol, bereketi kapsayıcı oldu.

خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ — Bundan daha hayırlı. Müşriklerin sana önerdiğinden...

وَيَجْعَلْ لَكَ قُصُورًا — Ve enin için saraylar yapar. Müşriklerin dediği gibi bir tek köşk değil, bir çok köşkler...

بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ — Bilakis saatı yalanladılar. Onları iman etmekten alıkoyan şey, yemek yiyor ve çarşılarda geziyor oluşun değil, aksine yeniden dirilmeyi ve kıyamette olacakları yalanlamalarıdır. O gün cezalandırılacaklarını inkar edişleridir. Bu konudaki asıl sebep budur.

تَغَيُّظًا وَ زَفِيرًا — Uğultu ve homurtu halindi. Allah'a ortak tutan ve O'nu inkar eden cehennemliklere kızgınlığından ürküten sesi. Cehennem'in uğultusu ve homurtusu.

مُقَرَّنِينَ — Bağlanmışlar olarak. Elleri boyunlarına bağlanmış olarak.

دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا — Orada ölümü çağırdı. Çağırırlar: "Ey süburumuz, yani ölümümüz!.."

كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَ مَصِيرًا — Onlar için karşılık oldu. İmanlarına ve takvalarına bir sevap olarak. Masîra: Ayrılmamacasına oralı olurlar.

وَعْدًا مَسْؤُلًا — Hak olarak. Sorulan bir soru. Çünkü mü'minler, şöyle diyerek bu sözün yerine getirilmesini isterler: "Rabbimiz, bize vadettiklerini ver!" Meleklerse; "Rabbimiz, onları kendilerine söz verdiğin Adn cennetlerine sok!" derler.(1)

AÇIKLAMA

Âyetler, müşriklerin Allah Rasulü (s.a.v.)'ne yaptığı önerileri cevaplamaya devam ediyor. Şöyle demişlerdi:

---

(1) Âl-i İmran Sûresi. 194 ve Mü'min Sûresi: 8. âyetler.

"O'na bir melek indirilse ya! Veya O'na bir hazine atılsa ya! Veya O'nun bir bahçesi olsa da ondan yese ya!"

Allah Teala Rasûlü'ne şöyle buyurdu:

"Yücedir O Allah ki, dilerse sana bundan daha hayırlısını verir."

Davetini bırakmanı ve peygamberliğinden vazgeçmeni isteyişlerini reddettikten sonra, sana önerdiklerinden ve Rabbinden kendin için iste dediklerinden daha hayırlısını verir.

"Altlarından..." ağaçlarının ve köşklerinin arasından "... ırmaklar akan..." onların dediği gibi bir tek köşk değil "... köşkler yapar."

Ama O, senin için bunu bu dünyada dilemedi. Çünkü burası; karşılık, rahat ve nimetlenme yeri değil çalışma yeridir. Rabbin, senin için bunları yapmaya kâdirdir. Ama O, istemedi. Hayır, iyilik ise O'nun dilediğindedir. Öyleyse sabret. Çünkü müşriklerin iman etmesine engel olan şey, senin yemek yiyen ve çarşılarda dolaşan bir insan oluşun veya Allah'ın sana bir melek indirmeyişi değildir. Aksine o engel, kıyameti inkar edişleridir. Kafirliklerinin ve inatlarının sebebi, yeniden dirilmeye ve cezaya çekilmeye inanmayışlarıdır. Eğer ikinci hayata inansalardı, azabından kurtaracak ve nimetlerini kazandıracak her sebebe, sarılırlardı.

"Bilakis kıyameti yalanladılar. Biz de kıyameti yalanlayanlara alevli bir ateş veya cehennemin aşağı tabakalarından bir yer. "... hazırladık."

"(Bu ateş) onları uzak bir yerden görünce, onlar bunun kendilerine karşı öfkesini ve uğultusunu işitirler."(1)

Bu, cehennem tabakalarından saîrin sıfatıdır. O, kendisine atılacak şirk, zulüm ve fesad işleyenleri uzak bir yerden görünce, onlara öfkelenir ve korkunç bir şekilde uğuldar, homurdanır. Onu duyarlar ve içleri titrer.

"Onun dar bir yerine atıldıkları zaman..."

---

(1) Cehennem onları görünce, öfkeli sesini duyarlar. Merfu bir hadiste şöyle geçer: "Hz. Peygamber (s.a) buyurur: "Kim bile bile benim adıma hadis uydurursa, cehennemin iki gözü (kaşı) arasındaki bir yere hazırlansın! "Ya Rasûlûllah onun iki gözü mü var?" diye sordular. "Allah'ın (c.c) şöyle buyurduğunu duymadınız mı: "Onları uzak yerden görünce, onlar bunun kendilerine karşı öfkesini ve uğultusunu işitirler." Ateşten bir boyun çıkar. Baktığı iki gözü, konuşan bir dili vardır. Der ki: "Allah'la beraber bir başka ilah tutan herkes bana ısmarlandı." İbni Arabi, hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

Hem de elleri boyunlarına bağlarla zincirler bağlı olarak. "... orada ölümü çağırırlar." Avazı çıktığı kadar "Ey ölüm, medet!" Ölüm, gel artık. Şimdi tam zamanındır derler. Aşağılamak, azarlamak ve pişman etmek için onlara: "Bugün bir ölüm çağırmayın, birçok ölüm çağırın!" denilecek. İşte bu veya işte helakınızın, aşağılanmanızın ve azaba çarptırılmanızın vakti geldi. Burada Allah Teala peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.)'e, o yeniden diriltilip Allah'ın huzuruna çıkmayı inkar eden şu müşriklere "De ki: "Bu mu, " Yani, bağırıp ölümü çağırarak, elleri boyunlarına bağlanmış durumda cehenneme atılmak mı "... iyi, yoksa muttakilere söz verilen ebedi cennet mi?"

Ki, Allah'ın, kendisine ve Rasûlû'ne iman ederek, kendisine ve Rasûlü'ne itaat ederek azabından sakınan muttaki kullarına kesinlikle söz verdiği cennet daha hayırlıdır. Cennetle, cehennem arasında bir benzerlik yoktur. Ama bu ancak bir hatırlatmadır. Başka bir şey değil.

"Orası onlar için" Ebedi cennet, mü'minler ve muttakiler için bir ödül ve gidilecek yerdir. Oraya gidip bir daha da ayrılmazlar.

"Orada istediklerini bulurlar."

Orada çeşitli yiyecekler, içecekler, giyecekler ve meskenler vardır. "... ve ebedi kalırlar." Orada ölmezler ve oradan çıkmazlar.

"Bu, Rabbinin (yerine getirilmesi) istenen bir sözüdür."

Ey Rasul, Rabbin sana lütfedip muttaki kullarına, O'ndan cenneti istedikleri bir hak olarak sözüdür. Onlara verdiği sözü yerine getirecektir. Çünkü onlar şöyle derler:

"Rabbimiz, bize elçilerine vaadettiğini ver..."(1)

Melekler de şöyle der:

"Rabbimiz, onları ve babalarından, eşlerinden, çocuklarından iyi olan kimseleri onlara söz verdiğin Adn cennetlerine sok. Şüphesiz üstün olan, hikmet sahibi olan sensin, sen."(2)

SONUÇ

1- Kafirlerin inkarı, zalimlerin zulmü ve müfsidlerin fesadı; ahiret alemin-

(1) Âl-i İmran Sûresi: 194
(2) Mü'minun Sûresi: 8

deki yeniden dirilişi ve cezayı yalanlamalarına dayanır. Ahirette yeniden dirileceğine inanan kimse, itaat ve istikamete koşar.

2- Âyetlerde, amellerin karşılığının cehennemle ve cennetle verileceğine dair bazı örnekler anlatılarak ahirette yeniden dirilme inancı anlatılmıştır.

3- Takva İslâm'ı bir bütün yaşamaktır. Çünkü o, işin özüdür. Kim iman eder ve sakınırsa (takva) yüce dereceleri hak etmiştir. Allah Teala bizi takvaya ve yüce derecelere layık olanlardan eylesin.

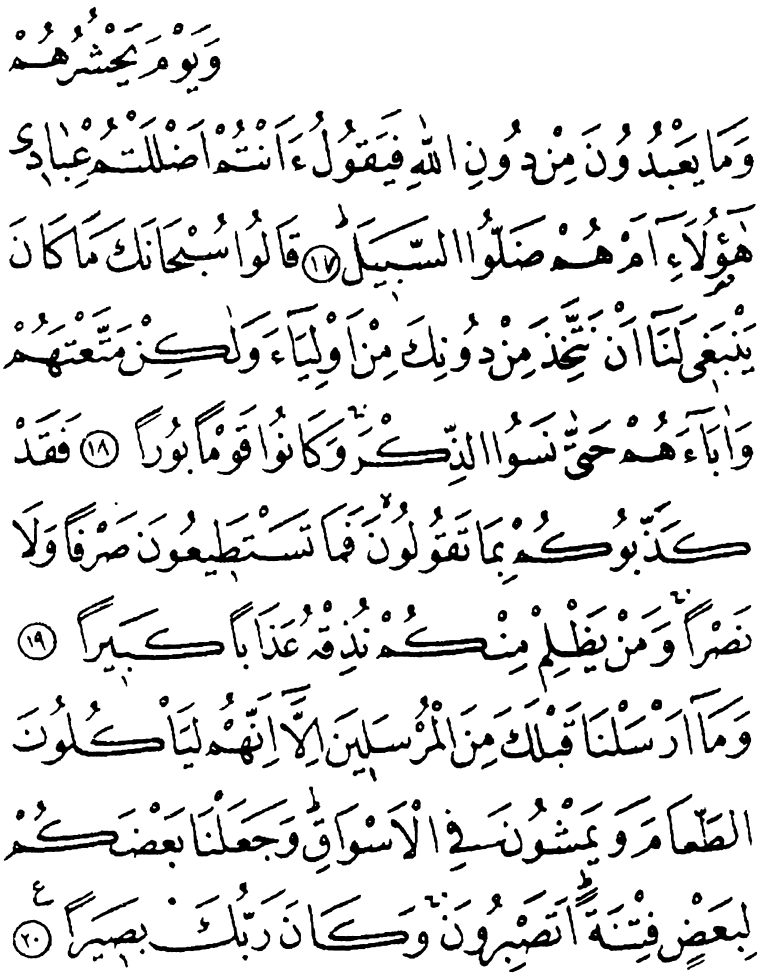

17- "Rabbin onları ve Allah'tan başka taptıklarını topladığı gün tapılanlara der ki: "Bu kullarımı siz mi saptırdınız, yoksa kendileri mi yolu sapıttılar?"

18- "Derler ki: "senin şanın yücedir,senden başka dostlar edinmek bize yaraşmaz. Fakat sen onları ve babalarını nimet verip yaşattın. Nimetin bolluğu içinde arzularına daldılar, seni anmayı unuttular ve helakı hak eden bir kavim oldular."

19- "Bunlara ilah diye tapanlara: İşte ilah dedikleriniz de sizi yalanladılar. Artık ne (azabı geri) çevirmeye gücünüz yeter, ne de kendinize bir yardım bulabilirsiniz! Sizden kim zulmederse, ona büyük bir azap tattırırız."

20- "Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberler de yemek yerler, çarşılarda gezerlerdi. Biz sizi birbiriniz için bir sınama vasıtası yaptık, sabrediyor musunuz? rabbin (herşeyi) görendir."

SÖZLÜK

يَحْشُرُهُمْ Onları toplar. Kıyamet günü hesap sormak ve yaptıklarının karşılığını vermek için onları haşir meydanında toplar.

وَ مَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ Allah'tan başkasına ibadet ettikleri. Yani putlar

أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ Yoksa onlar yolu sapıttılar mı? Siz onları buna çağırmaksızın kendiliklerinden mi hak yolu sapıttılar?

سُبْحَانَكَ Seni beri kılamaz. Noksanlıklardan seni tenzih ederim. Büyüklüğüne ve mükemmelliğine layık olmayan şeylerden seni tenzih ederek.

وَ لَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ Uzun ömürler ve bol rızıklar vererek.

وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا Helakı hak etmiş bir toplumdu.

وَ مَنْ يَظْلِمْ مِنْكُمْ Ve sizden kim zulmederse. Ey insanlar, sizden kim şirk koşarsa. Buradaki zulümden maksat, Allah'a ortak koşmaktır.

وَ جَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً Biz sizleri birbirinize karşı imtihan vasıtası kıldık. Deneme vasıtası. Zengin fakirle, sağlıklı hastayla, ileri gelen kimse sıradan insanla sınanır. Mesela Fakir, niye ben de zengin gibi olmuyorum; hasta, niye ben de sağlıklı gibi olmuyorum; sıra-

dan insan, niye ben de ileri gelen kimse gibi olmuyorum, der.

أَتَصْبِرُونَ Sabrediyor musunuz? Denendiğiniz kimselerden duyduklarınıza sabr edin. Çünkü soru, burada emir anlamınadır.

وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيراً Senin Rabbin görücüdür. Sabredeni, sabretmeyeni görür bilir.

AÇIKLAMA

Âyetler, kıyametteki görüntülerini anlatarak ölümden sonra dirilip hesap verme inancını açıklamaya devam ediyor. Çünkü bu inancın inkarı, yeryüzündeki her şer ve fesadın sebebidir.

"(Rabbin) onları ve Allah'tan başka taptıklarını topladığı gün..."

Ey Rasulümüz, Allah'ın kafirleri Allah'tan başka taptıklarını toplayacağı günü anlat. O taptıkları şeylere, Allah "der: "Bu kullarımı siz mi saptırdınız yoksa kendileri mi hak yoldan sapıttılar?"(1) Sonra Yüce Allah devamla buyurur ki: Onları siz saptırmadınız, ama onlar kendiliklerinden hak yoldan sapıttılar. Sonra Yüce Allah devamla buyurur ki: Başkasına değil, ancak bir tek bana kulluk etme yoluna girmediler. Putlarda şöyle cevap verdiler: "Sübhaneke..." Seni, yüceliğine ve mükemmelliğine yakışmayan her şeyden uzak ve mukaddes tutarız.

Arkasından da putlar şunları söylediler:

"Senden başka dostlar edinmek bize yaraşmaz."

Bizim senden başka dostlar edinip, kullarını onlara ibadet etmeye çağırarak onları böylece saptırmamız doğru olmaz. "Ama sen" Ey Rabbimiz "onları ve" onlardan önce de "babalarını nimet verip yaşattın"

Uzun ömürler ve bol rızıklar verdin de şehvetlere ve lezzetlere daldılar, "... zikri unuttular."(2) Seni anmayı, sana ibadet etmeyi, Rasullerinin getirdiklerini unutup böylece, "... helakı hak eden bir kavim oldular." Helakı hak etmiş ve hüsrana uğramış bir kavim.

"İşte (ilah dedikleriniz de) söylediklerinizi yalanladılar."(3)

---

(1) Soru, Allah böyle almadığını bilmiyor da öğrenmek için soruyor anlamında değildir. Konuşturmak ve delil teşkil ettirmek içindir.

(3) Zikir; Kur'an'dır Yani edebi bir zenginlik sağlamak içindir. Veya iyiliğe şükürdür, gibi tefsirler yapılmıştır.

(4) Fâ, fasiha'dır. Cevabı şart'ın başına gelmiştir. Şart ise mahzuftur. Takdiri, "Eğer işte bunlar ilahlarımız derseniz, onlar da sizin söylediklerinizi yalanlamışlardır." şeklinde olur. Cumhur "yekulune", Hafs ise "tekülüne" okumuştur.

Allah-u Teala, müşriklere şöyle diyor: Şirk koştuklarınız da sizi yalanladılar. Böylece aleyhinize delil oluştu. Artık şimdi sizin ne azabı geri çevirmeye gücünüz yeter, ne de bir yardım bulabilirsiniz! Size yardım edecek kimse bulamazsınız ki, azap görmenizi engellesin!

"Sizden kim zulmederse, ona büyük bir azab tattırırız."

Bu, diğer insanları da kapsayan bir hitaptır. Allah Teala insanlara şöyle diyor: Sizden kim bana şirk koşarsa, yani benden başkasına kulluk ederse, ona kıyamet günü büyük bir azap tattırırız. Ey Rasulümüz, "Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberler de yemek yerler, çarşılarda gezerlerdi."

Öyleyse, müşriklerin "Bu peygambere ne oluyor da yemek yiyor?" sözüne aldırma ve önem verme. Çünkü onlar bunu biliyorlar ama inat ve inkar ediyorlar.

"Sizi birbirinize sınama (vasıtası) yaptık."

Kullarımız hakkındaki değişmez kuralımız budur: Sizi birbirinizle deneriz. Mü'mini kafirle, zengini fakirle, sağlıklıyı hastayla, ileri geleni sıradan insanla sınarız. Sonra bakarız, kim sabrediyor, kim sabretmiyor? Sabredenlere de, sabretmeyenlere de hak ettikleri karşılığı veririz.

"Sabrediyor musunuz?"

Bu sorunun anlamı emirdir. Ey mü'minler, öyleyse sabredin ve müşriklerle kafirlerin verdikleri sıkıntıya sabretmemezlik yapmayın.

"Rabbin (her şeyi) görendir."

Ey peygamber, Rabbin sabredeni de, sabretmeyeni de görendir. O halde sabret, sabırsızlık gösterme! Çünkü dünya; imtihan ve sınav ülkesidir. Allah sabredenlere ödüllerini mutlaka, hesapsız ölçüde verecektir.

SONUÇ

1- Öldükten sonra yeniden dirilip, hesaba çekilme ve yaptıklarının karşılığını görme inancı açıklanmıştır.

2- Tapılanlara (mabudlar) tapanların, zulme uğrayanlara zulmedenlerin sorulduğu duruşma ne korkunçtur!

3- Melekler, peygamberler, veliler ve putlar kendilerine tapanların tapmasından uzaktırlar.

4- Uzun ömür ve bol rızık tehlikesine dikkat çekilmiştir. Çünkü genellik-

le kul bunlara aldanarak Rabbini ve O'nun huzuruna çıkacağını unutur.

5- Dünya imtihan yeridir. İşi ciddi tutanların bunu bilmeleri ve dünyadan çıkıncaya kadar Allah rızası için sabredip tahammül göstererek dünyadan kurtulmaları gerekir. Ne lehlerine, ne de aleyhlerine olan yeter miktarda bir rızık bile olsa böyle yapmaları gerekir.

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ
أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا ۗ لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنفُسِهِمْ وَعَتَوْ عُتُوًّا كَبِيرًا
﴿٢١﴾ يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا
مَّحْجُورًا ﴿٢٢﴾ وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً
مَّنثُورًا ﴿٢٣﴾ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ
مَقِيلًا ﴿٢٤﴾

21- "Bizimle karşılaşmayı ummayanlar: "Bize melekler indirilmeliydi yahut Rabbimizi görmeliydik değil mi?" dediler. Andolsun ki onlar kendi içlerinde büyüklük tasladılar ve büyük bir azgınlıkla haddi aştılar."

22- "Melekleri gördükleri gün, işte o gün suçlulara müjde yoktur ve: "(Size sevinmek) yasaktır, yasak!" derler."

23- "Yaptıkları her işi ele aldık da, onu (etrafa) saçılmış toz zerreleri haline getirdik."

24- "O gün cennetliklerin kalacağı yer daha iyi, dinlenip safa sürecekleri yer daha güzeldir."

SÖZLÜK

لاَ يَرْجُونَ لِقَاءَنَا	Bizimle karşılaşmayı ummuyorlar. Diriliş'i yalanlayanlar. Çünkü kulun Rabbine kavuşması kıyamet günü olur.
لَوْلاَ أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلاَئِكَةُ	Bize melekler indirilseydi ya. Bize, senin için, senin Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik edecek melekler indirilmeli değilmiydi?
اَوْ نَرَى رَبَّنَا	Veya Rabbimizi görürüz. Onu görelim de o senin kendisinin Rasûlû olduğunu ve sana iman etmemiz gerektiğini bize söyleseydi ya.
اِسْتَكْبَرُوا فِي اَنْفُسِهِمْ	Kendi kendilerine kibirlendiler. Haktan yüz çevirdiler. Kendi durumları hakkında... Ve aldanarak kendilerini en büyük ve yüce bir şey gördüler.
وَ عَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا	Büyük bir azgınlıkla haddi aştılar. Hatta meleklerin inmesini ve Allah'ı görmeyi bile istediler.
وَ يَقُولُونَ حِجْرًا مَحْجُورًا	Ve tam bir ayrılık var derler. Melekler onlara "Size müjde sevinç haramdır, haram kılınmıştır," derler.
وَ قَدِمْنَا اِلَى مَا عَمِلُوا	Yaptıklarını ele aldık. İlim ve ihlas üzere olmadıkları bozuk davranışlarını ele almışızdır.
هَبَاءً مَنْثُورًا	Toz olup dağıldı, yok oldu. Heba, pencereden giren güneş ışınlarında görülen toz zerrecikleri.
وَ اَحْسَنُ مَقِيلاً	Ve yer olarak en güzeli.

AÇIKLAMA

İlahi kelam, Kureyş müşriklerinin sözlerini anlatmaya devam ediyor.

Ve Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Bizimle karşılaşmayı ummayanlar..."

Dirilişi yalanlayan ve ikinci hayatı, o hayat içindeki bütün nimeti ve azabı inkar edenler.

"Bize melekler indirilmeli..."

Allah, bize Muhammed'in peygamberliğine şahitlik edecek melekler indirmeli değil miydi?

"... veya Rabbimizi görmeli değil miydik? dediler."(1)

Yani Rabbimizi görseydik de, Muhammed'in kendi elçisi olduğunu; O'na ve getirip çağırdığına uymamız gerektiğini söyleseydi.

"Andolsun ki, onlar, kendi içlerinde büyüklük tasladılar ve büyük bir azgınlıkla haddi aştılar."(2)

O kafirler bizim emirlerimizi astılar. Kendileri hakkında dirilişi yalanlayan bu müşrikler; büyüklük tasladılar, kendilerini büyük bir şeymiş gibi gördüler ve büyüklük taslamaktan ve büyük bir nefsi azgınlıktan başka birşey ifade etmeyen şu sözleriyle büyük bir isyan içerisinde oldular.

"Melekleri gördükleri gün..." inmesini istedikleri melekleri gördükleri kıyamet günü. O gün kendilerine karşı suç işleyip de, kendilerini şirk, zulüm ve fesatla bozan günahkarlara müjde yoktur.

"İşte o gün, suçlulara müjde yoktur ve yasaktır, yasak!"(3)

Size müjdeli haber bugün, yasak kılınmıştır. Bilakis müjdeli haberler, muttaki mü'minlere aittir. "... derler." Bu sözü, onlara melekler derler.

"Yaptıkları her işi ele aldık da, onu etrafa saçılmış toz zerreleri haline getirdik."

İman, ihlas ve şeriate uygun olmayan amellerini ele alıp etrafa saçılmış toz zerreleri haline getirdik. Delikten ya da pencereden giren güneş ışığında görülüp, inceliğinden ve dağınıklığından dolayı elle tutulamayan ve parmaklarla dokunulamayan toz gibi... İşte onların amelleri böyledir. Batıl oluşundan ve kabul edilemeyişinden hiçbir amellerinden yararlanamazlar.

"O gün cennet halkının kalacağı yer daha iyi, dinlenip safa sürecekleri yer daha güzeldir."

O gün, yani kafirlerin inkar ettiği kıyamet günü, Allah'a iman edip, Allah'ın emirlerini hakkıyla yerine getirenler cennetliktirler. Cennetliklerin kalıp

---

(1) Dünya hayatı, imtihan hayatı olduğundan, Allah kafirlerin Allah'ı bize göster isteklerini yerine getirmedi. Çünkü Allah Teala, onlara kendini göstermiş olsaydı veya melekleri gösterseydi imtihanın bir manası olmazdı. Allah'ın görülmesiyle, Cenab-ı Hakk'ın hesap ve yükümlülük boşa çıkardı. Gerçi Allah'ı görmeye güç yetiremezlerdi, dayanamazlardı ama emri, Allah onlara kendini görme gücü verseydi diye de düşünerek böyle diyoruz.

(2) Utuv: En azılı kafirlik ve en zalimce zulüm demektir.

(3) La ilahe illallah deyip Allah'ın hükümlerini yerine getirenlerden başka bir kimsenin cennete girmesi yasaktır.

ikamet edeceği yer daha iyi ve dinlenecekleri yer daha güzeldir.(1)

Âyeti kerimede geçen 'makil kelimesi,' günün ortasında yorgunluktan dinlenilecek yer anlamınadır. Yani, mü'minlerin varacakları yerleri kafir ve müşrik cehennemliklerinkinden daha iyi ve daha güzeldir. Âyeti kerimenin işaretine göre Yüce Allah kıyamet günü insanların hesaplarını çok çabuk görecek ve herkese hakettiği karşılığı verecektir.

SONUÇ

1- Kureyş müşriklerinden azılıların ne kadar kibirli, taşkın ve âsi oldukları açıklanmıştır.

2- Ruhun alınışı sırasında ve kıyamet günü meleklerin görüneceğine işaret edilmiştir.

3- Suçlulara müjde verilmeyeceği, muttaki mü'minlere ise müjde verileceği belirlenmiştir.

4- Müşriklerin amelinin boşa çıkacağı ve boşa gideceği açıklanmıştır.

5- Mü'minlerin hesabı ve süresi ellibin sene olan hesap günü'nün bir gününün yarısından önce (bir günün öğlesine varmadan) bitecektir.

وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلَ الْمَلَائِكَةُ
تَنزِيلًا ﴿٢٥﴾ الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَٰنِ ۚ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى
الْكَافِرِينَ عَسِيرًا ﴿٢٦﴾ وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ

(1) Âyette geçen 'makil' kelimesi: Kaylüle vakti istirahat etmek için sığınılan yere denir. Kaylüle (öğle uykusu) hakkında şöyle hadisler vardır: "Kaylüle yapın. Çünkü şeytanlar kaylüle yapmazlar." Şöyle bir hadis daha rivayet olunmuştur: (O gün hakkında) Hz. Peygamber (s.a.v.)'e "Ne uzun bir gün!" denilmiş. O da: "Vallahi; o gün mü'min için kolaylaştırılır da dünyada iken kıldığı bir vakit farz namazdan daha kolay olur." buyurmuştur.

يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٧﴾ يَا وَيْلَتَىٰ لَيْتَنِي
لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا ﴿٢٨﴾ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي
وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنسَانِ خَذُولًا ﴿٢٩﴾

25- "O gün ki gök beyaz bulutlarla parçalanır ve melekler bölük bölük indirilir."

26- "İşte o gün, gerçek mülk Rahman'ındır ve (o gün) kafirler için çetin bir gündür."

27- "O gün zalim ellerini ısırıp: "N'olaydı, keşke ben peygamberle beraber bir yol edineydim!" der."

28- "Vah bana, ne olurdu ben filanı dost tutmasaydım!"

29- "O beni, bana gelen zikirden saptırdı. Zaten şeytan, insanı yapayalnız, yardımcısız bırakır."

SÖZLÜK

بِالْغَمَامِ	Bulutlarla... Ğamâme, Tih çölünde İsrailoğulları'na tayin edilen bulut gibi beyaz, ince bulut.
اَلْمُلْكُ	Mülk. Gerçek mülk Allah'a aittir. Yeryüzü kralları ve mülk sahipleri için hiçbir şeyde, hiçbir şey için hiçbir mülk kalmaz.
عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا	Kafirlerin üzerine çok zor. Onlar için hesap verme ve ceza çekmeleri çok zor olacak.
يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ	Zalim elini ısırır. Allah katında kaçırdığı şeye ödül, cennet üzüntüsünden ve pişmanlığından...
سَبِيلًا	Yol. İman ve itaatla kurtulmaya bir yol...
لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا	Falancayı dost etmedim. Kafirleri dost, arkadaş ve ahbap edinmedim.
لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ	Beni zikirden saptırdı. Kur'an'dan ve çağrıda bulunduğu iman, tevhid ve salih amelden saptırdı.
وَكَانَ الشَّيْطَانُ	Şeytan oldu. İnsan ve cin şeytanı birlikte beni aldattı.

AÇIKLAMA

Âyetler, kıyamet manzaralarını anlatmaya ve kıyâmeti inkar edenlerin durumlarını açıklamaya devam ediyor:

"O günki gök, beyaz bulutlarla parçalanır."(1)

Bulutlardan parçalanır, "ve melekler bölük bölük indirilir."

"O gün gerçek mülk, Rahman'ındır."

Dünya krallarına ya da mal, mülk sahiplerine değil sadece O'na aittir.

O gün "... kafirler için çetin bir gündür."(2)

O günkü azaba ve sıkıntılara ne güç yetirilebilir, ne de dayanılabilir.

"O gün zalim" kafir müşrik "ellerini ısırır."

O günün zorluğu ve sıkıntısı açıklanıyor: Zâlim, dünyada kaçırdığı iman ve salih amele üzüntüsünden ve pişmanlığından ellerini ısırır. Keşke, diye temenni eder: "N'olaydı, keşke ben peygamberle beraber bir yol..." Bu günün sıkıntısından kurtulmaya bir yol "... edineydim!" der."(3)

Bu, imanla ve takva ile olur. Bir defa daha şöyle çağırır:

"... Vah bana, ne olurdu, ben falanı dost tutmasaydım!"(4)

Yani, dünyada kardeşçe dost olduğu ve ahbaplık yaptığı; sonunda kendisini aldatan ve hak yoldan saptıran insan ve cin şeytanları... Pişmanlık içinde "Beni zikirden..." Peygamber aracılığıyla bana ulaştıktan sonra, içinde hidayetim bulunan ve kendisiyle yol bulacağım Kur'an'dan saptırdı. Burada

(1) "Ba" harfi cerri, "an" harfi cerri anlamınadır. Arapça'da örnekleri vardır. Ğamam, sis gibi ince (yoğun olmayan) bembeyaz buluttur. Allah Teala bu bulut hakkında: "Onlar buluttan gölgeler içinde Allah'ın ve meleklerin gelmesini bekliyor değiller mi?" (Bakara suresi: 210)

(2) Âyetten anlaşılan, kıyamet günü mü'minlere çetin bir gün değildir. Öyleyse kolay bir gündür. Gerçekten öyledir de.

(3) Müfessirler, bu zalimin Ukbe b. Ebu Mu'ayt ve dostu Ümeyye b. Halef olduğu görüşündedir. Ukbe'yi, Hz. Ali Bedir esirleri arasında, Ümeyye'yi de Allah Rasûlü (s.a.v.) öldürmüştür. Bu, peygamberlik delillerindendi. (Delailü'n-nübüvve). Çünkü böyle öldürüleceklerini haber vermişti. Kafir olarak öldürüldüler. Cehenneme kadar yolları var.

(4) Bu, Ukbe b. Ebu Mu'ayt'tır. "Falan" diye bahsedilen kişi ise Ümeyye b. Halef'tir. Âyette kötü arkadaştan uzak durmanın gerekliliğine delil vardır. Sahih bir hadiste de, iyi arkadaşla kötü arkadaş, esans satıcısı ile körükçüye (demirci) benzetilmiştir: "Esans satıcısı, ya sana hediye eder, ya esans satın alırsın, ya da güzel koku koklarsın, körükçü ise ya elbiseni yakar, ya elbiseni kirletir ya da kötü koku almış olursun," buyurulmuştur.

sözü Allah alıyor ve "... zaten şeytan insanı yapayalnız ve yardımcısız bırakır?" diyor. Yani insanı uçuruma sürükleyip terk eder ve yersiz-yurtsuz bırakır.

SONUÇ

1- İnsanların ölümden sonra, diriliş ve ceza (hesap) görmeleri zikredilmek suretiyle diriliş ve ceza inancı pekiştiriliyor.

2- Kıyamet günü hüküm vermenin sadece Yüce Allah'a ait olduğu açıklanıyor.

3- Zalimler, kaçırdıkları imana ve Allah'la Rasûlû'ne itaat etmediklerine pişman olup özlem duyacaklardır.

4- İnsan ve cin şeytanlarla dostluk yapmanın ve Allah'la Rasûlû'ne isyan hususunda onlara uymanın kötü sonu anlatılmıştır.

5- "Sebebin hususiliğine değil, mananın umumi oluşuna itibar edilir." kaidesi açıklanmıştır. Çünkü Übeyy b. Halef'e uyan Ukbe b. Ebu Mulayt'tır. Ukbe iman etmişti. Übeyy kendisini ayıplayınca İslâm'dan çıktı. Şu lafı ederek pişman olup üzülen Ukbe'dir: "Ne olurdu, ben falanı dost tutmasaydım."

وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ
إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَٰذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴿٣٠﴾ وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا
لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِّنَ الْمُجْرِمِينَ ۗ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا ﴿٣١﴾
وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً
وَاحِدَةً ۚ كَذَٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ ۖ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ﴿٣٢﴾

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا ﴿٣٣﴾
الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا
وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٣٤﴾

30- "Peygamber de: "Ya Rabbi, kavmim, bu Kur'an'ı, terk edilmiş bıraktılar." der."

31- "Biz böylece her peygambere suçlulardan bir düşman var ettik. Yol gösterici ve yardımcı olarak Rabbin yeter..."

32- "İnkar edenler: "Kur'an ona bir defada indirilmeli değil miydi?" dediler. Biz onunla senin kalbini sağlamlaştırmak için onu böyle (parça parça indirdik) ve onu ağır ağır okuduk."

33- "Onların sana getirdiği her misale karşı mutlaka biz sana gerçeği ve en güzel açıklamayı getiririz."

34- "O yüzükoyun cehenneme toplanacak olanlar, işte onlar, yerce çok kötü ve yolca çok sapıktır."

SÖZLÜK

مَهْجُورًا — Ayrılmış. Dönüp bakılmaz terk edilmiş bir şey...

هَادِيًا وَ نَصِيرًا — Hidayet ve yardımcı olarak. Seni kurtuluş ve başarı yoluna götüren, bütün düşmanlarına karşı sana yardım eden.

جُمْلَةً وَاحِدَةً — Toptan. Bir anda. Tevrat, İncil ve Zebur'un parça parça, bölük bölük değil de bir defada indirilmesi gibi.

لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ — Onunla kalbini kuvvetlendirmemiz için. Peygamberlik ve peygamberliğin tebliği yüküne katlanasın diye kalbini takviye ediyoruz.

وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا — Ve onu güzel okunuşlu yaptık. Onu âyet ayet, sûre sûre indirdik ki anlaşılıp ezberlenmesi kolay olsun. Okunuşunu da tertipli okuduk.

شَرٌّ مَكَانًا Yer olarak şerli. Konaklayacakları en kötü yer, cehennem. Allah korusun.

AÇIKLAMA

Âyetler, kafirlerin yalanlayıp inkar ettikleri diriliş gerçeğini anlatıyor.

"Peygamber de, "Ya Rabbi, bu Kur'an'ı terk edilmiş bıraktılar" der."

Bu, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in böylece onları yakalayıversin diye, kavmini Rabbine şikayet etmesidir. Kur'an'ı bırakıp; itaat etmeyi, anlamayı ve içindekilerle amel etmeyi terk etmişlerdir.

"Biz böylece her peygambere suçlulardan bir düşman var ettik."

Sana kavminin inkarcılarından düşmanlar yaptığımız gibi ey Peygamber, senden önceki her peygambere de kavminin inkarcılarından düşmanlar yaptık. Öyleyse peygamberliğini tebliğ edinceye ve emanetini yerine getirinceye dek sabret ve katlan! Allah seni başaracağın yola iletecek ve sana düşmanlarına karşı yardım edecektir:

"Yol gösterici ve yardımcı olarak Rabbin yeter. İnkar edenler: "Kur'an ona bir defada indirilmeli değil miydi," dediler." Öldükten sonra dirilmeyi inkar eden ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğini yalanlayanlar, Allah'a putlardan edindikleri ilahları ortak koşanlar, "Kur'an, ona bir defada, âyet ve surelere ayrılmış olarak değil bir bütün halinde indirilmeli değil miydi? Tevrat, İncil ve Zebur'un bir defada, bütün olarak indirildiği gibi..." dediler. Bu, onların inatlaşmaları ve anlamsız öneriler sunmaları kabilindendir. Çünkü bu onların işi değildir ve bu konuda konuşma hakkına da sahip değillerdir. Ama küfürde ısrar ediyorlar. Bu Rasûlûllah (s.a)'ı üzen şeylerden olduğu için Allah-u Teala şöylece cevaplandırdı:

"Biz, onunla senin kalbini sağlamlaştırmak için onu böyle yaptık."

Yüce bir hikmet gereği Kur'an'ı, bölüm bölüm indirdik. O hikmet, kalbinin takviyesi ve sağlamlaştırılmasıdır. Çünkü Kur'an, yağmur gibi ne zaman inerse, ölü toprağı canlandırır ve çiçek açtırır. Yağmurun yavaş yavaş ve aralıklarla yağması, bir anda yağmasından daha faydalıdır.

"... (indirdik) Ve onu ağır ağır okuduk."

Allah, Kur'an'ı ezberlenmesi, anlaşılması ve yaşanması (amel edilmesi) kolay olsun diye sûre sûre ve bölüm bölüm indirmiştir.

"Onların sana getirdiği misale[1] karşı mutlaka biz sana gerçeği ve en güzel açıklamayı getiririz."

Bu, Kur'an'ın bir bütün olarak değil de parça parça inişindeki hikmetin açıklamasıdır: Müşrikler ne zaman bir misal (benzetme, örnek) getirirler ve bir şüphe öne sürerlerse; işte o zaman Kur'an iddialarını çürütmek, yalanlarını göstermek, şüphelerini gidermek, o konuda hakkı hak olarak ortaya çıkarmak, karıştırdıkları ve içlerine sindiremedikleri şeyin en güzel açıklamasını yapmak üzere iniyordu.

"O, yüzükoyun cehenneme toplanacak olanlar, işte onlar, yerce çok kötü ve yolca çok sapıktırlar."

İşte şu,dirilişi inkar edip Kur'an'ın bir bütün olarak inmesini isteyenler, yüzükoyun toparlanacaklardır. Melekler, onları yüzüstü kapaklanmış olarak cehenneme sürükleyecek ve çekeceklerdir. Çünkü onlar, şirk, yalanlama, kafirlik ve inat suçlarını işlemişlerdir. İşte Allah'ın rahmetinden uzak bu kimseler, kıyamet günü en kötü yerde ve dünyada en sapık yoldadırlar. Çünkü yerleri cehennem, yolları azgınlık ve sapıklıktır.

SONUÇ

1- Allah Rasûlü (s.a.v.) kıyamette Kur'an-ı Kerim'i terkedip dinlemeyen, anlamayan ve Kur'an'a göre yaşamayanlar aleyhine şahitlik edecektir. Bu kimseleri Allah (c.c.)'a şikayet edecektir.

2- Allah'ın kulları hakkında vazgeçilmez prensibidir (sünnetullah): Her peygambere, her hak davetçisine ve her uyarıcıya mutlaka insanlardan bir düşman vermiştir. Bu, hakkın bâtılla çelişmesinden bir düşmanlık doğduğu içindir. Batıl yolda olanlar, hak yoldakilere düşmanlık gösterirler.

3- Kur'an'ın parça parça, biraz biraz, bölük bölük indirilmesindeki hikmet dile getirilmiştir.

4- Günahkarlar (suçlular), cehenneme ayakları üzerinde değil, alçaltmak ve azab etmek için yüzükoyun sürükleneceklerdir.

---

(1) Bu, Muhammed'in "Allah indiriyor!" diye düzdüğü bir iftiradır.", "öncekilerin masallarıdır.", Bu peygambere ne oluyor da yemek yiyor, çarşılarda geziyor..." gibi iddialarıdır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ
أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا ﴿٣٥﴾ فَقُلْنَا اذْهَبَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا فَدَمَّرْنَاهُمْ تَدْمِيرًا ﴿٣٦﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ لَمَّا كَذَّبُوا
الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ آيَةً وَأَعْتَدْنَا
لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣٧﴾ وَعَادًا وَثَمُودَ وَأَصْحَابَ الرَّسِّ
وَقُرُونًا بَيْنَ ذَٰلِكَ كَثِيرًا ﴿٣٨﴾ وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ
وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا ﴿٣٩﴾ وَلَقَدْ أَتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِي
أُمْطِرَتْ مَطَرَ السَّوْءِ أَفَلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنَهَا بَلْ كَانُوا
لَا يَرْجُونَ نُشُورًا ﴿٤٠﴾

35- "Andolsun biz Musa'ya Kitab'ı verdik ve kardeşi Harun'u kendisinin yanında vezir yaptık."

36- "Ayetlerimizi yalanlayan kavme gidin!" dedik. (Gittiler. Onlar, kendilerine gelen bu elçilerimizi kabul etmeyince, Biz) de onları yıkıp yok ettik."

37- "Nuh kavmini de, peygamberleri yalanladıkları vakit, onları da boğduk ve onları insanlara bir ibret yaptık. Zalimlere acı bir azap hazırladık."

38- "Ad'ı, Semud'u, Res' kavmini ve bu arada daha birçok nesilleri (de inkarları sebebiyle) helak ettik."

39- "Hepsine de (uyarmak için) misaller (geçmiştekilerden

örnekler) verdik. (Kafirliklerinde ısrar edince, Biz de) hepsini helak ettik."

40- "(Senin kavmin) bela yağmuruna tutulan (üstüne taş yağdırılan) o memlekete vardılar (ticaret amacıyla Şam'a giderken oradan geçip gidiyorlardı), Görmüyorlar mıydı? Hayır, onlar (öldükten sonra) tekrar dirilmeyi umuyorlardı."

SÖZLÜK

اَلْكِتَابُ	Kitap. Tevrat.
وَزِيرًا	Yardımcı. Güçlendirip takviye edecek ve Musa ile beraber davet yüklerini yüklenecek.
اِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا	Yalanlayan topluma. Fir'avn ve hanedanına.
لَمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ	Peygamberleri yalanladıklarında.
وَ جَعَلْنَاهُمْ اٰيَةً	Onları insanlar için delil yaptık. Zalimleri yıkıp helak etmeye gücümüz yettiğine bir belirti ve ibret alacaklar için bir ibret olsun diye böyle yaptık. Zalimlerin cezasız kalmayacağını bilmeleri için delil olarak bunu yaptık.
وَ عَادًا وَثَمُودَ	Ve Ad ve Semud. Ad ve Semud kavmini anlat.
وَ اَصْحَابَ الرَّسِّ	Ve Res topluluğu. Res aslında bir kuyunun adıdır. Orada peygamberlerinin kavmi vardı. Peygamberlerini o kuyuya atıp toprakla doldurdular.
وَ قُرُونًا بَيْنَ ذٰلِكَ كَثِيرًا	Bunun arasında pek çok asırlar. Şu anlattığımız ümmetler arasında da birçok ümmeti yıktık helak ettik.
تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا	Tamamen helak ettik. Öyle bir helak ettik ki geriye bir şey kalmadı. Sanki onlar daha önce oralarda yaşamamışlar.
اَلَّتِي اُمْطِرَتْ مَطَرَ السَّوْءِ	Kötü bir yağmur yağdırıldı. Lut kavminin şehri olan Sodom üzerine.
لَا يَرْجُونَ نُشُورًا	Onlar dirilmeyi ummuyorlar. Dirilişe ve ahiretteki cezaya inanmıyorlar.

AÇIKLAMA

"Andolsun, biz Musa'ya Kitab'ı verdik."

Müşriklere ibret olsun, belki ders alırlar diye daha önce peygamberlerini

yalanlayan, getirdikleri daveti reddeden, bunun sonucu Allah'ın kendilerini helak ettiği ümmetleri anlatmaya devam ediyor. Allah Teala, izzetimize yemin ederiz ki, Musa b. İmran'a, Kitab'ı, yani Tevrat'ı verdik, buyuruyor.

"Ve kardeşi Harun'u kendisinin yanında vezir" yardımcı "yaptık." Musa ve Harun'a "Âyetlerimizi yalanlayan kavme gidin!" dedik. Firavun ve hanedanına...(1)

Gittiler, ama Hz. Musa ve Hz. Harun'u yalanladılar. Biz de onları tam anlamıyla yerle bir ettik,(2) denize gömüldüler.

"Nuh kavmini de..."

Nuh kavmini de anlat.

"Peygamberleri(3) yalanladıkları vakit."

Hz. Nuh'u (a.s) yalanladıklarında... Çünkü kim bir peygamberi yalanlarsa, peygamberlerin genelini yalanlamış gibidir. Allah onları Tufan'la boğdu ve kendilerinden sonraki insanlar için, onlardan ibret alacakları bir ibret haline getirdi.

"Zalimlere acı bir azap hazırladık."

Dünyada yok edilişlerinin arkasından zalimlere acı bir azap hazırladık."

Dünyada yok edilişlerinin ardından zalimlere ahirette de acı bir azap hazırladık.

"Ad'ı, Semud'u, Res halkını..."

Peygamberlerimizi yalanladıkları ve davetimizi reddettikleri için hepsini helak ve yerle bir ettik. "Ve bu arada daha birçok nesilleri." Çoğunu anlattığımız bu kavimler arasındaki birçok nesilleri de helak ettik.

"Hepsine de misaller verdik."

Aleyhlerine deliller oluşturdular. Tamamen uyarmadıkça(4) helak etmedik.

---

(1) Firavun, Haman ve Kıptiler.

(2) Âyette hazf vardır. Tefsir'de belirttiğimiz gibidir.

(3) Peygamberler derken, Hz. Nuh (a.s) kastedilmiştir. Bu ifade tarzı, Arapça'da önemli bir edebi sanattır.

(4) Tefsir'deki bu ifadenin açılımı şöyledir: Korkutup mazur kalmadıkça, yani günah bizden gitmedikçe... Arapça'da "... a'zera men enzera" diye bir deyim vardır. Yani uyaran mazurdur. Uyarmakla görevini yapmıştır, uyarılanın başına gelenlerden sorumlu değildir. (Çeviren)

"Hepsini de helak ettik."

Peygamberlerimizi yalanladıkları ve davetimizi geri çevirdikleri için helak ettik.

"(Senin kavmin) bela yağmuruna tutulan o memlekete vardılar."

Kureyş kafirleri, üzerine taş yağdırılan şehre uğramışlardır. Bu şehirleri gidip görmüşlerdi. Buralar, Hz. Nuh (a.s) kavminin şehirleri olan, Sodom, Gomora (Ammura) ve diğerleridir. Peygamberlerini yalanlayıp, fuhuş yaptıkları için, Allah onları helak etmiştir.

"Görmediler mi?" Şam'a ve Filistin'e yolculuk yaptıkları sırada görmediler mi ki, ibret alıp iman etsinler. Âyette geçen soru uslubu konuyu pekiştirmek içindir. Çünkü, buralara uğruyorlardı ama ahirette dirileceklerine inanmadıklarından ibret almamışlardı:

"Hayır, onlar öldükten sonra tekrar dirilmeye inanmıyorlardı." Dirileceğini, hesap vereceğini ve yaptıklarının karşılığını göreceğini ummayan, asla inanmaz ve doğru düzgün (istikamet sahibi) olmaz."

SONUÇ

1- Allah'ın değişmez kuralı, ümmetleri ancak uyarıp sakındırdıktan sonra helak etmektir.

2- İnkarcıların acı sonu ve üzerlerine yağan helak edici azap anlatılmıştır.

3- Kureyş'in Allah Rasulü (s.a.v.)'nü ve getirdiklerini yalanlayış sebebi, öldükten sonra dirilişi ve yaptıklarının karşılığını göreceğini inkar etmeleridir. Bunun için onlara öğütler fayda vermemiş ve ibretler etki etmemiştir.

وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا
أَهَٰذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا ﴿٤١﴾ إِن كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ
آلِهَتِنَا لَوْلَا أَن صَبَرْنَا عَلَيْهَا ۚ وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ

يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾ أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ
إِلَٰهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ﴿٤٣﴾
أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ ۚ إِنْ هُمْ إِلَّا
كَالْأَنْعَامِ ۖ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٤﴾

41- "Seni gördükleri zaman, mutlaka seni eğlence konusu yapıyorlar: "Allah bunu mu peygamber göndermiş?"

42- "Eğer biz, onlara inanmakta ısrar etmeseydik, neredeyse bizi ilahlarımızdan saptıracaktı," diyorlar. Azabı gördükleri zaman kimin yolunun sapık olduğunu bileceklerdir."

43- "Hevasını ilah edinen kimseyi gördün mü? Ona sen mi vekil olacaksın onu sen mi savunacaksın?"

44- "Yoksa sen onların çoğunun işittiklerini veya akıl erdirdiklerini mi sanıyorsun? Hayır, onlar hayvanlar gibidir, hatta onlar, en sapık yoldadır."

SÖZLÜK

اِنْ يَتَّخِذُونَكَ	Seni edinmiyorlar. Seni ancak eğlence konusu ediniyorlar.
اِلَّا هُزُوًا	Sadece alay olarak. Alay edilecek, eğlenilecek.
أَهَٰذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا	Allah bunu mu peygamber olarak gönderdi. Davasını tebliğ için... Onlar Hz. Peygamber'in (s.a) peygamberliğini kabul etmiyorlardı. Soru, alay etmek ve hakarette bulunmak amacına yöneliktir.
اِنْ كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ اٰلِهَتِنَا	Az kalsın bizi ilahlarımızdan çeviriyordu.
لَوْلَا اَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا	Eğer onun üzerine sabretmeseydik. Israr etmeseydik, ilahlarımızdan saptıracaktı.
اَرَاَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهُ هَوَاهُ	Hevasını ilah edineni gördün mü? Bana, hevasını arzusunu ilah edinip de hevasına itaat eden hakkındaki görüşünü bildir.

Hidayete ereceği kanaatinde misin?

اِنْ هُمْ اِلاَّ كَالاَنْعَامِ Onlar sadece hayvan gibidirler. Anlayışsızlıkta ve kavrayışsızlıkta onlar ancak hayvanlar gibidir.

AÇIKLAMA

"Seni gördükleri zaman, seni mutlaka eğlence konusu yapıyorlar."

Allah Teala, peygamberine dirilişi inkar eden müşriklerin kendisini bir mecliste veya yolda gördüklerinde, horlayıp küçümseyerek ancak alay konusu yaptıklarını haber veriyor. Aralarında "Allah bunu mu peygamber göndermiş?" diyorlar. Soru uslubu, horlamak ve küçümsemek için kullanılıyor. Çünkü müşrikler, O'nun, Allah'ın Rasûlû olduğuna inanmıyorlar ve "Eğer biz, onlara (putlara inanmakta) ısrar etmeseydik, neredeyse bizi ilahlarımızdan saptıracaktı." diyorlardı. Şayet onlara tapmakta ısrar edip direnmeseydik, bizi ilahlarımıza tapmaktan vaz geçirecekti. Bu sözleri, kafirlik karanlığından ve dirilişi inkarlarından kaynaklanıyordu.

"Azabı gördükleri zaman kimin yolunun sapık olduğunu bileceklerdir."

Dünyada ve ahirette. Azabı gözleriyle gördükleri zaman, kendilerinin mi yoksa peygamberle mü'minlerin mi sapık yolda olduğunu göreceklerdir. Bunda azab olunmalarının yaklaştığına dair bir tehdit ve gözdağı vardır. Nitekim bu, Bedir'de başlarına gelmiştir. Rezil olmuşlar, esir alınıp öldürülmüşler ve peygamberle ashabının değil, kendi yollarının sapık olduğu ortaya çıkmıştır. Allah-u Teala şu sözüyle peygamberini teselli edip müşriklerin peygamberin çağrısından yüz çevirmelerinden duyduğu sıkıntıları hafifletmektedir:

"Arzusunu (hevasını) ilah edinen kimseyi gördün mü?"

Hevasını ilah edinip hevasından başkasına tapmayan kimse hakkında görüşün nedir? Bir şeye arzu duydu mu, düşünmeden kanaat ve fikir sahibi olmadan onu hemen yapar. Taptığı bir taşı vardır. Ondan daha güzel bir taş gördü mü ona tapıp öncekini atar. Böyle olan kimseler, hevasından ve şehvetinden başka bir şeye tapmaz. Hayvanlardan aşağı seviyeye inmiş böyle bir insan, hidayetinin kıymetini bilebilir mi ey elçimiz?

"Ona sen mi vekil olacaksın?"

İnanmayanlara sen mi hidayet vereceksin? Yoksa onların sevabından bir şeyi sen mi noksanlaştıracaksın. Bunlar sana ait değildir. Onun için inanmayanları bize bırak, onlar hakkındaki kararımızı biz vereceğiz!

"Yoksa sen onların çoğunun işittiklerini, düşündüklerini mi sanıyorsun?"

Ey peygamber, bu müşriklerin çoğu, kendilerine söyleneni dinlemez, isteneni anlamazlar. Onlar kesinlikle hayvanlar gibidirler. Hatta davranış ve tavır bakımından hayvanlardan daha sapıktırlar. Çünkü hayvanlar, otlaklarının yolunu bilirler ve çobanlarının çağrısına gelirler. Bunlarsa aksine... Gerçek Rablerini tanımaz ve Rasûlûnün kendilerini çağırmasına gelmezler:

"Hayır, onlar hayvanlar gibidir. Hatta onlar en sapık yoldadırlar."

SONUÇ

1- Allah Rasûlû (s.a.v.) insanları İslâm'a davet ederken kafirler tarafından eğlenmelerle ve alaylarla karşılaşmıştır.

2- Cahil insan hak yolu tanımaz ve inkar eder. Azabı gözüyle görünce inkar ettiğinin ne olduğunu tanır ve inkar ettiğine inanır.

3- İnsanın doğru yolu bulması mümkündür. Ama kafayı çalıştırmaz, şehvetine iman eder ve arzusuna taparsa, hidayeti mümkün değildir. Böylece hayvandan daha sapık ve daha zararlı olur.

45- "Rabbini görmedin mi gölgeyi nasıl uzattı? Rabbin dileseydi, onu durgun yapardı. Sonra nasıl güneşi ona delil kıldık."

46- "Sonra güneş yükseldikçe onu yavaş yavaş çekip aldık."

47- "O geceyi sizin için elbise, uykuyu dinlenme, gündüzü de etrafa dağılıp çalışma zamanı yaptı."

48- "Ve O, rahmetinin önünde rüzgarları müjdeci gönderdi. Ve gökten tertemiz bir su indirdik."

49- "Ki onunla ölü bir ülkeyi diriltelim ve onunla yarattığımız hayvanlardan ve insanlardan birçoğunu sulayalım."

50- "Andolsun biz bunu onların aralarında evirip çevirip anlattık ki öğüt alsınlar. Ama insanların çoğu, nankörlükte diretmektedir."

SÖZLÜK

اَلَمْ تَرَ اِلٰى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ	Rabbinin gölgeyi nasıl uzattığını görmedin mi? Rabbinin gölgedeki san'atına bakmadın mı? Onu nasıl yayıyor.
وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا	Eğer Allah dileseydi onu sakin kılardı. Uzunlukta ve uzamada hali üzere sabit tutardı da ne kısalırdı, ne de uzardı
ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا	Sonra güneşi onun üzerine delil yaptık. Gölgenin varlığına belirti. Çünkü güneş olmasaydı gölge tanınmazdı.
ثُمَّ قَبَضْنَاهُ اِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا	Sonra onu kendimize aldık. Güneş ışığıyla bir süre, bitinceye kadar azar azar yok ederiz.
ثُمَّ جَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا	Sonra geceyi elbise yaptık. Elbisenin örttüğü gibi sizi karanlığıyla örter.
وَ النَّوْمَ سُبَاتًا	Ve uykuyu da dinlenme kıldık. Bedenleriniz için gündüz çalışmasının yorgunluğundan bir dinlenme zamanı.
وَ جَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا	Ve gündüzü de dirilme ve çalışma olarak kıldı. Hayat olarak yaptık. Çünkü gece uykusu ölüm gibidir. Sabah kalkmak ise diriliş gibi.
بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ	Rahmetinin önünden müjdeleyici olarak. Yağmadan önce yağmurun müjdecisi olarak. Rahmet, yağmurdur.
مَاءً طَهُورًا	Temiz su. Maddi manevi kirlerden temizlendiğiniz.

لِنُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا Onunla ölü yerleri diriltmek için. Çeşitli ekin ve bitkilerle.

اَنْعَامًا وَاَنَاسِيَّ كَثِيرًا Çok hayvan ve insan. Birçok hayvan ve insanı yarattık.

وَ لَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ Ona onların arasında çevirdik. Yağmuru... O yağmur, yüce hikmetler gereği bir toplumun arazisine yağar, diğerinkine yağmaz.

AÇIKLAMA

"Rabbini görmedin mi gölgeyi nasıl uzattı?"(1)

Bir dizi inanç deliline başlangıç yapılıyor. Bu deliller, Cenab-ı Hakk'ın ilahlığını gerektiren Rab oluş delillerinden. İlki, gölgedir. Yani, tan yerinin ağarmasından güneşin doğuşuna kadar görülür. Yaradan (c.c) onu uzatmış, yani kainata yaymıştır. Sonra güneş doğar. Gölge yavaş yavaş yok olup toplanmaya ve çekilmeye başlar. Allah Teala dileseydi gölgeyi sabit kılardı. Yerinden kımıldamaz ve gitmezdi. Ama O, kullarının menfaati gereği onu kısalıp toparlanır yaptı. Güneş tam tepeye gelince, gölgede durur. Sonra güneş batıya doğru kaymaya başlayınca yavaş yavaş döner. Gündüz saatleri ve namaz vakitleri bilinecek tarzda yavaş yavaş uzayıp sonunda günün başında olduğu gibi epeyce bir uzunluğa ulaşır. Sonra da güneş batıp gece karanlığı bürüyünce; kolayca,gizlice ve çabucak dürülüverir. İşte bu, Allah'ın kudret, ilim, hikmet ve kullarına rahmet delillerinden gölgede tecelli etmiş bir delildir.

"Görmedin mi..."

Ey peygamber, Rabbinin (c.c) yaptığına bakıyorsun. "Rabbin gölgeyi nasıl uzattı? dileseydi onu durgun" bir yerden bir yere gitmez "yapardı. Sonra güneşi ona nasıl delil kıldık."

Çünkü gölge, güneş ışığıyla tanınır. Güneş olmasaydı gölge de bilinmezdi.

"Sonra (güneş yükseldikçe) onu çekip aldık."

Allah'ın kanunlarına binaen tam bir gizlilik ve sür'at içinde gölge sonunda çekilir ve yerini koyu karanlık alır.

İkinci delil: Gecenin ve gündüzün yaratılışındadır.

"Geceyi sizin için elbise kılan O'dur."

Örtücü kılan... Sizi elbisenin örttüğü gibi karanlığıyla örter.

---

(1) Görme, burada gözle görmek veya ilimle bilmek anlamlarına gelebilir.

"Uykuyu dinlenme kılan da..."

Uykuyu dinlenme vakti kıldı. Vücutlar uykuyla rahatlar.

"Gündüzü de insanlar için çalışma zamanı yaptı."

Uyku ölümünden sonra uyanmayı hayat kıldı. İnsanlar gündüzleyin, Allah-u Teala'nın koyduğu sebep ve usüllerle çalışarak rızık aramak için sağa sola dağılırlar.

Üçüncü delil: Kuraklık ve yağışsızlıkla öldükten sonra yeryüzünü canlandırmak için bulutları yağmura tohumlasın diye rüzgarı göndermesi...

"Yağmurun önüsıra rüzgarları müjdeci olarak..."

Yağmurdan önce, yağmurun müjdecisi olarak "... rüzgarları gönderen de..." O'ndan başka batıl ilahlar değil, sadece, "... O'dur."(1) Bunu Allah'tan başka kim yapabilir? Hiç kimse Ya Rabbi.

Dördüncü delil: Temizlenmek için, hayvanlar ve insanlar içsin diye tertemiz, tatlı ve hoş içimli suyu indirmek.

"Ve gökten tertemiz bir su indirdik. Ki onunla ölü bir ülkeyi diriltelim ve onunla, yarattığımız hayvanlardan..?" deve, sığır, davar "... ve insanlardan bir çoğunu sulayalım."

Bir çok insanı. Yani Ademoğlunu. Suyun yaratılmasında, indirilmesinde, insanların ve hayvanların suya muhtaç kılınmasında, sonra nasıl elde edip içeceklerinin gösterilmesinde; bütün bunlarda, Allah'ın varlığını ve birliğini (tevhid) gerektiren Rablik delilleri vardır.

Beşinci delil: Yağmurun insanlar arasındaki dağılımı. İlahi hikmetler ve Rabbani eğitim gereği yağmur bir yere yağmaz, değişik yerlere yağar.

"Andolsun ki, biz onu onlar arasında evirip çevririz ki ibret alsınlar."

Görüldüğü gibi yağmuru insanlar arasında dağıtırız. Bir bölgeyi sularız, başkasını mahrum ederiz.

---

(1) İkrime der ki: "Bu, kafirlerin yıldızlar hakkındaki sözüdür: "Şu yıldız sayesinde yağmur aldık," derlerdi." Nehhas da onu desteklemiş ve şöyle demiştir: "Burada kafirliğin (veya nankörlüğün) bu sözde, "Şu şu yıldızdan dolayı yağmur aldık." demelerinde olduğunda hilaf yoktur." Rebi b. Sabih şöyle rivayet etmiştir: Rasûlüllah (s.a.v.) zamanında bir gece yağmur yağdı. Sabah olunca Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: "İnsanlar bu gece iki şekilde sabahladılar: Ya şükreden, ya da nankör olan. Şükreden, Allah Teala'ya yağmur yağdırdığı için hamd edendir. Kafir olansa, "şu şu yıldız yüzünden yağmur aldık" diyendir."

"Ama insanların çoğu nankörlükte diretmektedir."(1)

Yani Allah-u Teâlâ'nın kendilerine verdiği nimetlere nankörlük ederek Rabliği ve ilahlığını inkar etmişlerdir. Bu şaşılıp garipsenecek bir durumdur. Halbuki bunlar, ilahlığı gerektiren Allah'ın yaratıcılığının delillerindendir.

SONUÇ

1- Müşriklerin inkar edip, alabildiğine sapıttıkları Allah'a kulluğun, Allah'ı birlemenin ve dirilişle cezaya inanmanın farz olduğuna dair açık (duyu organlarına dayalı) deliller sunulmuştur.

2- Gölgenin faydaları sayılmıştır. Çünkü gölge sayesinde, gündüz saatleri, öğle ve ikindi namazı vakitleri bilinir. Öğle ve ikindi namazlarının vakitlerinin gölgeyle nasıl ölçüldüğüne fıkıh ve ilmihal kitaplarından bakılması yeterlidir.

3- Temizleyici su, aslî hâli(2) üzere kalıp, içine tadını, rengini veya kokusunu değiştirecek bir şey karışmayan sudur. Böyle bir su ile, kirler giderilir, pislikler yıkanır ve içmek ya da temizlenmek için bu suya ihtiyacı olan kimseye vermemek haramdır.

وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا
فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَّذِيرًا ﴿٥١﴾ فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُم بِهِ جِهَادًا

(1) Hz. Peygamber (s.a.v.) sabah kalktığında: "Beni öldürdükten sonra dirilten Allah'a hamd olsun. Dirilip O'nun huzuruna varacağız" diye dua ederdi.

(2) Suların hükümleri: 1) Az suyu az pislik, çok suyu da çok pislik kirletir. 2) Su, asli haliyle kaldıkça temizleyicidir. Bir vasfını; kokusunu, rengini ve tadını değiştirecek bir şey karışırsa, temizleyicilik özelliği gider. 3) Uzun süre beklemekle değişmeyen su temizleyicidir. 4) Hristiyanın içtiğinden artan su ile abdest alınmasını bazı alimler mekruh saymıştır. Halbuki Hz. Ömer bir hıristiyan kadının evinde abdest almış ve "Müslüman ol, kurtul!" demiştir. Kadın: Yaşlı bir kadın idi. Ancak şimdi ölüyorum, demiş. (Müslüman olmuş?) Hz. Ömer de: "Allah'ım, ben de şahidim," demiştir. (Darakutni). 5) Köpeğin artığından abdest alınmaz ve o kap yedi defa yıkanır. 6) Haşerat gibi kansız böceklerden suda ölenler, suyun temizleyiciliğini bozmaz. 7) Kedinin artığı Ebu Katade hadisine istinaden temizdir.

كَبِيرًا ﴿٥٢﴾ وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَٰذَا
مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَحْجُورًا ﴿٥٣﴾ وَهُوَ
الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا ۗ وَكَانَ
رَبُّكَ قَدِيرًا ﴿٥٤﴾ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنفَعُهُمْ
وَلَا يَضُرُّهُمْ ۗ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا ﴿٥٥﴾
وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٥٦﴾

51- "Eğer biz dileseydik, her kasabaya bir uyarıcı gönderirdik."

52- "Kafirlere boyun eğme ve bununla (Kur'an'la) onlara karşı büyük cihad et!"

53- "O, iki denizi birbirine salmıştır. Bu tatlı, susuzluğu giderici; şu tuzlu ve acıdır. Ve ikisinin arasına birbirine kavuşmalarına engel olan bir perde koymuştur."

54- "Ve O, sudan bir insan yarattı da onu nesep ve akrabalar kıldı. Rabbin herşeye gücü yetendir."

55- "Allah'tan başka kendilerine ne fayda, ne de zarar veremeyecek şeylere tapıyorlar. Kafir, Rabbine karşı (duran Şeytan'a) yardımcıdır."

56- "Biz seni ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik."

SÖZLÜK

لِيَذَّكَّرُوا Öğüt almaları için. Allah'ın kendilerine olan lütfunu hatırlayıp şükretsinler, iman etsinler ve Allah'ı birlesinler (tevhid)...

فَأَبَىٰ أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا Sonuçta insanların çoğu inkar ederek yüz çevirdi.

لَبَعَثْنَا فِى كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا	Muhakkak her şehre uyarıcı gönderdik. O kasaba için uyarıcı gönderdik. Halkını şirkin ve kafirliğin acı sonuçlarından uyaracak bir peygamber.
وَ جَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا	Onlarla büyük bir cihad yap. Kur'an'la gücünün en son noktasına kadar inkarcılara karşı büyük bir cihad yap.
مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ	İki denizi katan. Birbirine karıştırdı. Aynı zamanda tuzlu suyun tatlı suyu bozmasına da engel oldu.
وَ جَعَلَ بَيْنَهُمْ بَرْزَخًا	Ve ikisinin arasına engel koyduk. Tuzlu olanla, tatlı olan arasına bir engel.
وَ حِجْرًا مَحْجُورًا	Ve tam ayrılış. Aralarına engel olan bir sed koydu da tuzlu tatlanmaz, tatlı tuzlanmaz.
خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا	Sudan beşeri yarattı. Sudan insanı yarattı. Su, nutfe'dir.
فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَ صِهْرًا	Onu soy ve akrabalık olarak kıldı. Erkek ve kız. Çocukların nisbet edileceği bir nesep olarak ve evlenilip hısımlık kurulacak bir soy olarak.
مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَ لَا يَنْفَعُهُمْ	Onlara zarar ve fayda sağlayamayan. Zarar ve fayda veremeyen putlara ibadet ediyorlar.
وَ كَانَ الْكَافِرُ عَلَى رَبِّهِ ظَهِيرًا	Kafir, Rabbine karşı isyan halindedir. Aynı zamanda Allah'a isyan etmekte şeytana tabi olmuş oluyor.

AÇIKLAMA

Âyetler, Allah'ın birliğini (tevhidi) gerektiren Rablik görüntülerini saymaya devam ediyor.

"Eğer biz dileseydik her kasabaya bir uyarıcı gönderirdik."

Her şehre, insanları şirkin ve kafirliğin acı sonuçlarından uyaracak bir peygamber gönderirdik. Yani son peygamberi tüm insanlar için peygamber göndermeyip, her topluma önceden olduğu gibi ayrı ayrı peygamberler gönderirdik. Ama Rab oluşumuzun gerektirdiği bir hikmetten dolayı dilemedik. O hikmet; ey peygamber senin peygamberlerin en üstünü, makamı en büyük olanı ve sevabı en çok olanı olmandır. Sana bu fazileti verdik. Sen beyaz ve siyah her insanın peygamberisin. Öyleyse sabret ve katlan. Makamının şerefini hatırla. Senden istedikleri hiçbir konuda "Kafirlere uyma ve bununla..." Kur'an'la ki, o kitabın tamamı delil ve açıklamadır; "... büyük bir cihad et!"(1)

(1) "Bu, kılıçla cihaddır" denilmişse de "Sure Mekke'de inmiştir ve kılıcın adı geçmemiştir. Nasıl olur?" diye cevap verilmiştir. "İslâm'la cihaddır" denilmiştir. Bu görüş, birinci görüşten daha iyidir. En doğrusu "Kur'an'la cihaddır." İbn; Abbas'ın görüşü de budur.

Gücünün en son noktasına varıncaya kadar büyük bir cihad... Bu açıklayıcı cümleden sonra, Allah-u Teâlâ kulları üzerindeki Rab oluş delillerini zikrederek şöyle devam etti:

"O iki denizi birbirine salan O'dur."

Acı ve tuzlu denizleri birbirine salıvermiştir.

"Bu, tatlı, susuzluğu giderici; şu, tuzlu ve acıdır." İçilmez. "Ve ikisinin arasına birbirine kavuşmalarına engel olan bir perde koymuştur."

Aynı yerde olmalarına rağmen tatlının tuzluyla karışmasına engel bir perde vardır. Birbirlerine karışmazlar. Tatlı tuzlanmıyor, tuzlu tatlanmıyor. "Sudan..." meniden, nutfeden "... bir insan yaratıp onu nesep ve akraba kıldı."

Erkek ve dişi kıldı. Neseplerin kendilerine nispet edileceği erkekler ve hısımlık kurulacak kadınlar.

"Rabbin her şeye gücü yetendir. İstediğini yaratmaya, icad etmeye, değiştirmeye, almaya, vermeye gücü yeter. Bunlar, Allah'a kulluk edilmesini ve birolmasını tevhid gerektiren Rablik delillerindendir. Halbuki müşrikler, Allah'ı bırakıp, taptıklarında onlara fayda veremeyecek, tapmadıklarında ise zarar veremeyecek putlara tapıyorlar. Cahilliklerinden böyle yapıyorlar. Böylece şeytana tapıyorlar. Çünkü putlara tapmayı onlara allayıp pullayarak güzel gösteren odur. Böylelikle kafir Rabbi'ne karşı ona destekçi oluyor. Çünkü şeytana tapmakla, Allah'a isyanda ona yardım ediyor.

"Allah'tan başka kendilerine ne fayda, ne de zarar verebilecek şeylere tapıyorlar. Kafir, Rabbine karşı şeytana yardımcıdır."

"Biz seni ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik." Allah Teala Rasulü'ne şöyle diyor: "Biz seni, mü'minlere cenneti müjdelemekten, kafirleri de cehennemden uyarmaktan başka birşey için göndermedik. Kalplerin hidayetine gelince, o bize aittir. Hidayete ermesini dilediğimiz hidayete erer, dilemediğimiz sapıtır. Ancak Allah hidayet eder ve saptırır. Bunu da defaâtle anlattığımız kanununa göre yapar. Yani kafirler inad edip imandan yüz çevirirlerse Allah 'da onlara hidayet vermez.

SONUÇ

1- Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamber olarak gönderildiği zamanda çok sayıda peygamber gönderilmeyip Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliği ile yetinilmesindeki hikmete işaret edilmiştir.

2- Dini ve şer'i meselelerde kafirlere uymak haramdır.

3- Kafirlere ve inatcılara karşı Kur'an delilleriyle ve indirilmiş âyetlerle tebliğ etmek de cihaddır.

4- Bir arada olmalarına rağmen iki denizin karışmamasında ilahi ilim ve kudret görüntüleri vardır. Allah'ın insanı meniden yaratıp neslin sürmesi ve türün korunması için erkek ve kız kılmasında bu ilahi ilim ve kudret gözükmektedir.

5- Allah'a karşı şeytana yardımcı olan müşriklerle kafirlerin ayıpları ortaya konmuştur.

قُلْ مَآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ
مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَن شَآءَ أَن يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ سَبِيلًا ﴿٥٧﴾ وَتَوَكَّلْ
عَلَى ٱلْحَىِّ ٱلَّذِى لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِۦ ۚ وَكَفَىٰ بِهِۦ بِذُنُوبِ
عِبَادِهِۦ خَبِيرًا ﴿٥٨﴾ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۛ ٱلرَّحْمَٰنُ فَسْـَٔلْ بِهِۦ
خَبِيرًا ﴿٥٩﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱسْجُدُوا۟ لِلرَّحْمَٰنِ قَالُوا۟ وَمَا ٱلرَّحْمَٰنُ
أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا ﴿٦٠﴾ تَبَارَكَ ٱلَّذِى
جَعَلَ فِى ٱلسَّمَآءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَٰجًا وَقَمَرًا مُّنِيرًا ﴿٦١﴾
وَهُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَن يَذَّكَّرَ
أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ﴿٦٢﴾

57- "Buna karşı sizden bir ücret değil, Rabbine doğru bir yol tutmak isteyen kimseler istiyorum." de!"

58- "Ve ölmeyen diriye tevekkül et ve O'nu överek tesbih et. Kullarının günahlarını, O'nun bilmesi yeter."

59- "O ki gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları altı günde yarattı, sonra Arş'a istiva etti. (O) Rahman'dır. Bunu bir bilene sor."

60- "Onlara: "Rahman'a secde edin!" denildiği zaman "Rahman nedir? Senin bize emrittiğine secde eder miyiz hiç?" derler. Ve (bu) onların nefretini arttırır."

61- "Yücedir O Allah ki gökte burçlar yaptı ve orada bir kandil ve aydınlatıcı bir ay var etti."

62- "Ve O, öğüt almak veya şükretmek isteyenler için gece ile gündüzü birbirini izler yaptı."

SÖZLÜK

عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ — Onun üzerine ücretten. Ona karşılık herhangi bir karşılık. Tebliğ için sizden bir ücret de istemiyorum.

سَبِيلاً — Yol. Rızasına ulaşacağı ve cennetini kazanacağı bir yol. Bu, malını Allah yolunda harcamakla olur.

وَ سَبِّحْ بِحَمْدِهِ — Onu hamdederek tesbih et. Sübhanallahi ve bi-hamdihi de!

فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ — Altı günde. Kendisinin belirlediği dünya günleriyle altı gün. Pazar'dan Cuma'ya kadar.

ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ — Sonra Arşın üzerine istiva etti. Arş, taht demektir. İstiva kelimesinin manası oturdu, hükmetti ve emri altına aldı anlamına gelir. Niteliği, keyfiyeti meçhuldur. İman etmek ise farzdır. Bu âyeti kerime de müteşabih âyetlerdendir. Manası birden fazla ihtimallere gelmektedir. Böyle müteşabih âyetlerin Allah'la ilgili olanlarının nasıl ve niceliği konusunda yorum yapılamaz. Çünkü Allah'ın zatında, sıfatlarında ve fiillerinde eşi benzeri yoktur. Böyle olunca onun zatından, sıfatlarından ve fiillerinden bahseden müteşabih âyetlerin nasıl ve niceliği konusuda ister istemez eşsiz ve benzersiz kalır. Yani yorum yapılmadan öylece kabul edilir.

فَاسْأَلْ بِهِ خَبِيرًا — Ve onu bilene sor. Ey insan, Rahman'ın Arşını bilene sor da sana haber versin. O, muhteşemdir.

وَ زَادَهُمْ نُفُورًا — Ve onları nefret açısından artırdı. "Rahman'a secde edin!" Sözü, onların imandan nefret etmesini artırır.

جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا — Semada burçlar kıldı. Oniki burç. İleride açıklanacak.

سِرَاجًا — Güneş.

خِلْفَةً — Peş peşe. Gözlemlendiği gibi herbiri diğerinin peşisıra gelir.

اَنْ يَذَّكَّرَ — Öğüt almak. Birisinde yapamadığını diğerinde yapar.

اَوْ اَرَادَ شُكُورًا — Veya Rabbinin gece ve gündüz verdiği nimetlere oruçla, namazla ve diğer ibadetlerle şükrederek ona tabi olanlar için bir öğüttür.

AÇIKLAMA

İlahlığını gerektiren Rablik delillerini bu olağanüstü uslupla anlattıktan sonra Allah-u Teâlâ, Rasûlü'ne, müşriklere şöyle demesini emretti:

Size açıkladığım, sayesinde gerçek ilahınızı tanıyıp, O'na tapacağınız, ibadet ederek kemale ereceğiniz ve mutluluğu kazanacağınız şu tebliğ için sizden bir ücret, yani para istemiyorum. Ama müslüman olduktan sonra isteyen malından bir kısmını, Rabbine yakınlaşacağı çeşitli iyilik ve hayırlarda bulunabilir. Allah yolundaki harcamasıyla Rabbinin rızasına ve merhametine bir yol bulmak için(1) buna hak kazanır.

"Ve ölmeyen (diriy)e tevekkül et!"(2)

Allah-u Teâlâ Rasûlû'ne, Rabbinden aldıklarını tebliğ ederek, O'na çağırarak ve O'na tevekkül ederek, yani işini O'na ısmarlayarak davet yolunda yürümesini emrediyor. Çünkü ölmeyecek diri ancak O'dur. O'nun dışındakiler ölür. Ve Rasûlû'ne, davetine ve davetinde sebat etmeye tesbihle yardım dilemesini de emretti:

"O'nu överek tesbih et!"

---

(1) "Rabbine doğru..." dinime, yani İslâm'a uyarak "... bir yol tutmak isteyen..." şeklinde bir tefsir de caizdir. Ve bu daha kapsamlı olur.

(2) Tevekkül: Hayırlı ve iyi bir isteğine ulaşmak için meşru çareleri yerine getirmekle birlikte, kalbin, bütün meselelerde Allah'a itimad etmesi ve güvenmesi demektir. Ondan sonra kar-zarar, başarı-başarısızlık, sonuç ne olursa olsun razı olmaktır.

Sübhanallahi ve bi hamdihi ve Sübhaneke Allahümme ve bi hamdik, de! Bu, zikire, namaza ve diğer ibadetlere dair bir emirdir. Çünkü bu ibadetler kulun sebatına (direnç) ve sabrına büyük yardımdır.

"Kullarının günahlarını, O'nun bilmesi yeter."

Kafirliklerinden, yalanlamalarından ve şirklerinden dolayı endişelenip üzülme! Rabbin onların günahlarını bilmektedir. Amelleri üzerlerine kayıtlanmıştır. Ona göre ya hemen veya daha sonra karşılığını verecektir. Sonra Allah-u Teâlâ, kendini övdü:

"O ki gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları..." dünya günleriyle "... altı günde yarattı."

İlk gün pazar, son günü cuma idi.

"Sonra Arş'a istiva etti."

Büyüklüğüne ve mükemmelliğine layık bir tarzda Yüce Arş'a oturdu. Rahmeti alemleri kapsayan "Rahman'dır, detaylı bilgiyi o herşeyi bilen Allah'tan sor"

Ey Muhammed, mahlukatını herşeyden haberdar olan Rahman'a sor.(1) Çünkü O, herşeyin yaradanıdır, herşeyi bilendir. Arşının yüceliğini, mülkünün genişliğini, kendi yüceliğini ve mükemmelliğini bir tek O bilir. O'ndan başka ilah yoktur. O'nun dışında Rab yoktur.

"Onlara: "Rahman'a secde edin!" dendiği zaman..." Peygamber onlara, "Ey müşrikler Rahman'a secde edin, O'nu bırakıp da bir takım yaratıklara secde etmeyin!" dediğinde, cahilce inkar ederek: "Rahman nedir?"(2) dediler. Bize emrettiğine mi secde edeceğiz? Yani, bize kendine itaat etmemizi mi farz kılıyorsun?

"Senin bize emrettiğine secde eder miyiz hiç?" derler ve..." bu söz, "onların nefretini artırır."

Allah korusun, haktan uzaklaşmalarını ve inkarlarını artırır.

---

(1) Bazı müfessirler burada "ba" harfi cerrini, "an" harfi cerri ile açıklamışlardır. Manası şu olur: "Rahman'ın kim ve ne olduğunu bir bilene sor!" İbni Kesir'e göre sorulacak kişi, Allah Rasulü (s.a)'dür. Çünkü yaratıkların; Yaradanı, yüceliğini ve ululuğunu en iyi bileni Allah Rasûlû (s.a.v.)'dür.

(2) Müşrikler, cahilliklerinden Allah'ın Rahman adını inkar etmişler ve: "bize bir ilaha tapmamızı emrediyor ve hem Allah diye, hem de Rahman diye çağırıyor?" dediler. Bunun üzerine şu âyet indi: "De ki: İster Allah diye çağırın, ister Rahman diye çağırın! Hangisiyle çağırırsanız, sonuçta en güzel isimler O'nundur." (İsra Suresi: 110)

"Yücedir O (Allah) ki gökte burçlar yaptı."

Yaratmasında ya da tapılmasında ortağı olmaktan uzak ve mukaddestir. O, azametiyle gökyüzünde burçlar yarattı. Burçlar, yedi gezegenin yörüngeleridir. Bu sebeple burç diye adlandırılmıştır. Büyük köşk anlamına gelir. Bu oniki burç; Koç, Boğa, İkizler, Yengeç, Arslan, Başak, Terazi, Akrep, Yay, Oğlak, Kova ve Balık burcudur. Yedi gezegen ise, Merih (Mars), Zühre (Venüs), Utarid (Merkür), Ay, Güneş, Müşteri (Jüpiter), Zuhal (Satürn). Bu gezegenler, sanki köşkleriymiş gibi burçlara gelirler.

"Orada bir kandil..." Güneş "... ve aydınlatıcı bir ay yarattı."

Gökte burçlar ve orada bir kandil ve aydınlatıcı bir ay yaratan Allah ne ulu ve ne yücedir.

"Ve O, gece ile gündüzü birbirini izler yaptı?"

Gece ve gündüz birbirini izlerler. Asla bir araya gelmezler. Bunda değeri ölçülemeyecek faydalar vardır. Bir tanesi, bir ibadeti gündüz yapmayı unutanın gece hatırlayıp yapması, bir ibadeti geceleyin yapmayı unutanın gündüz hatırlayıp yapmasıdır.(1)

"Hatırlamak veya şükretmek isteyenler için gece ile gündüzü birbirini izler yaptı."

Çünkü gece ve gündüz ibadet ve çalışma için bir vakittir. Gündüz oruç tutulur, gece nafile ibadetlerle değerlendirilir. Allah'ın nimetlerine şükretmek isteyen kimseye, bunu yapması için bir fırsat ve şans verdik. Gece, teheccüd namazı kılmak ve ihya etmek içindir, gündüz de cihad yapmak ve oruç tutmak için...

SONUÇ

1- Allah yoluna davet eden davetçinin, buna karşılık Allah'a davet ettiği kimselerden ücret almaması gerekir. Ama kim gönüllü olarak vermek isterse, Allah yolunda verir, buna hakkı vardır.(2)

---

(1) Müslim, Hz. Ömer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir: "Allah Rasulü (s.a) buyurur: "Her gece okuduğu hizbini (dualarını, âyetlerini v.b.) ya da bir miktarını okuyamadan uyuyup da sabah namazı ile öğle namazı arasında okuyan kimseye sanki geceleyin okumuş gibi sevap yazılır."

(2) Davetçiye bu iş için kurulmuş ya da pay ayrılmış vakıflardan veya devlet tarafından ihtiyacını karşılayacak kadar bir para verilirse almasında sakınca yoktur.

2- Allah'a tevekkül etmek gerekir. Ölmeyecek diri O'dur. O'ndan başkası ölecektir.

3- Tesbihat, zikir ve ibadet; bunlar, kulun azığı, teçhizatı ve yardım-cısıdır.

4- "Ve zadehüm nüfüra" diye 60. âyet okunup bitirilince hem okuyanın, hem de dinleyenin tilavet secdesi yapması gereklidir.(1)

5- Rahman'ın Arş'a celal ve kemaline layık bir şekilde istiva ettiğine iman etmek farzdır, buna iman etmek gerekir.(2)

6- Zikre ve şükre, ibadet ve taat için fırsatı ganimet bilmeye teşvik edilmektedir.

وَعِبَادُ الرَّحْمَٰنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى
الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٣﴾
وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ﴿٦٤﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ
رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا
﴿٦٥﴾ إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٦٦﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا

(1) Bu secde, en büyük secdelerdendir. Okuyanın ya da dinleyenin yapmaması uygun değildir.

(2) Bu konuda Ehl-i Sünnet'in iki görüşü vardır. "Allah-u Teâlâ mekandan ve yönden münezzeh olduğu için bu konuda konuşmayız ve âyetin detaylı açıklamasına ve Allah'a havale ederiz." Tercih edilen görüş de budur. İkinci görüşe sahip olanlar da müteşabih âyetleri, muhkem âyetlerle yorumlamak mümkündür demiş ve yine Kur'an âyetlerine dayanacak istiva, yani istediği ve dilediği gibi, yarattığı herşeyi yönetti, düzenledi veya istila etti şeklinde tefsir etmişlerdir.

لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا ﴿٦٧﴾
وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ
الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ ۚ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ يَلْقَ
أَثَامًا ﴿٦٨﴾ يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا
﴿٦٩﴾ إِلَّا مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ
سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٧٠﴾ وَمَن تَابَ
وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا ﴿٧١﴾

63- "Rahman'ın kulları ki, yeryüzünde mütevazi olarak yürürler, cahiller kendilerine laf atarsa "Selam!" derler."

64- "Onlar ki, geceleri Rablerine secde ederek (O'nun huzurunda) ayakta durarak geçirirler."

65- "Onlar ki: "Rabbimiz cehennem azabını bizden öteye çevir, doğrusu onun azabı (insana sarılıp bir daha ayrılmayan) sürekli bir azaptır." derler."

66- "Orası ne kötü bir karargah ve ne kötü bir makamdır." (derler)."

67- "Ve onlar ki harcadıkları zaman, ne israf ederler, ne de cimrilik ederler, (harcamaları) bu ikisinin arasında dengeli olur."

68- "Ve onlar ki, Allah ile beraber bir başka ilaha yalvarmazlar. Allah'ın haram ettiği canı haksız yere öldürmezler ve zina etmezler. Kim bunları yaparsa günahı(nın cezasını) bulur."

69- "Kıyamet günü onun için azab kat kat yapılır ve o (azab)ın içinde hor ve hakir olarak kalır."

70- "Ancak tevbe edip inanan ve salih iş yapanlar, işte Allah onların kötülüklerini iyiliklere değiştirecektir. Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir."

71- "Kim (günahlardan) tevbe eder ve faydalı iş yaparsa o, makbul bir kimse olarak Allah'a döner."

SÖZLÜK

يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ Yeryüzünde yürürler. Sakin ve vakur bir şekilde yürürler.

وَ اِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ Ve cahiller onlara hitab ederse. Cahiller onlarla karşılaştığında onlar kaba davranır ve laf atarlarsa...

قَالُوا سَلَامًا Selam derler. Yani cahillerin arzu ve hareketlerine uymazlar. Günahtan salim olacakları bir söz söyleyenler. Buna İslâmü'l-mütarake denir.(1)

سُجَّدًا وَ قِيَامًا Secde ve kıyam halinde. Geceleyin secde ederek namaz kılarlar. Sacidin çoğulu sücced'dir.

اِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا Cehennem azabı, cehennemliden ayrılmamacasına yapışır.

اِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَ مُقَامًا Muhakkak ki o ne kötü bir ikamet ve oturum yeridir.

لَمْ يُسْرِفُوا وَ لَمْ يَقْتُرُوا Ne saçıp savurur, israf ederler, ne de sıkıp cimrilik ederler.

وَ كَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا Ve ikisi arasında dengeli. İsrafla cimrilik arası, dengeli olurlar.

اَلَّتِى حَرَّمَ اللّٰهُ Allah haram ettiği. Haksız olarak herhangi bir kişiyi öldürmeyi haram kıldı.

اِلَّا بِالْحَقِّ Ancak haklı olarak. Ölüm cezasını Allah'ın hükmüne göre haketmiş insan elbette öldürülebilir.

يَلْقَ اَثَامًا Günahı bulur. Günahının karşılığını bulur.

يُبَدِّلُ اللّٰهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ Allah kötülükleri ile iyilikleri değiştirir. Allah tevbe ile geçmiş günahlarını mahvedip yerine daha sonra işledikleri itaatlarını koyarak. İyilikler ve sevaplar verir. Tevbe ettiği için günahlarını affedip onun yerine sevap verir.

---

(1) Müslümanın cahillerle karşılaştığında onlara "selam" demesi, Cahil'in ezasından kurtulacağı bir söz söylemesidir. Bu da onu en güzel kelimelerle savuşturmakla olur.

AÇIKLAMA

Müşrikler, Rahman'ı inkar edip "Rahman nedir?" demişlerdi. Rahman'a secde etmeyip "Muhammed bize şirki yasaklıyor ama Allah'la beraber Rahman diye de çağırıp: "Ya Allah! Ya Rahman!" diyor," deyince, bu Rahman ismini bilmeyişlerinden dolayı kendilerine Rahman'ın kullarına has özelliklerin sayılmaktadır. Ki "En hayırlınız, görüldüğünde Allah'ı hatırlatandır," ölçüsünce kulları sayesinde Rahman'ı tanısınlar... "rahman'ın kulları ki..." sekiz özelliklerini saydı ve kıyamet günü onlara hazırladığı ikramları haber verdi. İlk özellikleri şudur: "... yeryüzünde mütevazi olarak.(1) Büyüklenerek, kibirlenerek, asice, müfsitçe değil ama sakin, ağırbaşlı, alçak gönüllü yürürler.

"Cahiller kendilerine laf atarsa..."

Kendini bilmezler mü'minlere sevmedikleri birşey söylerlerse, mü'minlerde cahillere günahtan beri olacakları bir söz söylerler.(2) Kötü söze, kötü sözle değil güzel sözle karşılık verirler.

İkinci özellikleri: "Onlar ki, gecelerini Rablerine secde ederek, O'nun huzurunda ayakta durarak geçirirler."

Gecelerini secde ile kıyam arasında, ayaküstü dikilerek, Rablerinin azabından korkularından gözyaşlarını yanaklarına akıtarak geçirirler.

Üçüncü özellikleri: "Onlar ki: Rabbimiz, cehennem azabını bizden öteye çevir."

Onlar, yakini yani Allah'ı görür gibi inanmalarından dolayı sanki yüzlerini yalayan cehennem ateşini hissediyor gibidirler. Derler ki: "Rabbimiz cehennem azabını bizden öteye çevir, doğrusu onun azabı" sarıp sarmalayıp yapışarak bir daha ayrılmayan "bir azaptır. Orası..." Cehennem "ne kötü bir karargah ve ne kötü bir makamdır." İkamet ve oturum yeri.

---

(1) Mütevazi, vakur, sakin yürümeye ait pek çok hadis vardır. Örnek: "Ey insanlar, sakin olmalısınız. Hızlı yürümekte iyilik yoktur. Hızlı yürümek, koşar gibi yürümektir." "Rasulullah (s.a.v.) yürüdüğünde canlı, diri, ağırbaşlı ve geniş adımlar atarak sanki yokuş aşağı iniyorcasına yürürdü."
Nerede bu Muhammedi vakur, nerede kendini beğenmişlikten kaynaklanan böbürlü, sallana sallana, sanki yeri parçalayacakmış gibi ayaklarını vura vura yürüme?! Halbuki Allah "Yeryüzünde kabara kabara..." böbürlenerek "... yürüme! Çünkü sen..." Ayaklarını sert basmakla, vurmakla "... yeri yırtamazsın," ne kadar yücelmeye ve yükselmeye uğraşsan da "... boyca da dağlara erişemezsin!" (İsra Suresi: 37) buyurmaktadır.

(2) "Boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve "Haydi hoşça kalın! biz cahillerle sohbet etmeyi istemeyiz!" derler." (Kasas Suresi: 55)

Dördüncü özellikleri: "Ve onlar ki harcadıkları zaman," harcamalarında "ne israf ederler" de onlardan istenen haddi aşarlar "ne de cimrilik ederler" ne de gerektiğinden az verirler, "(harcamaları) bu ikisinin arasında dengeli olur." Harcamaları, israfla cimrilik arasında dengeli olur."

Harcamaları, israfla cimrilik arası bir kıvamda, dengeli, orta ve karar olur.

Beşincisi: "Ve onlar ki, Allah ile beraber bir başka ilaha yalvarmazlar."

Rablerine kullukta hiç kimseyi şirk koşmadıkları gibi, ihtiyaçlarının giderilmesini Rablerinden başka hiç kimseden istemezler.

"Allah'ın" öldürülmesini "haram ettiği canı"

Savaşan kafirin canı dışındaki her insanı öldürmek haramdır. Ancak savaşılan kafirin öldürülmesi haram değil mübahtır.

"... haksız yere öldürmezler."

Hz. Peygamber (s.a) tarafından açıklanmış, Buhari ve Müslim'deki bir hadiste yer alan üç özellikten birisi öldürülmeyi haklı kılar:

"Müslüman bir kişinin kanı öldürülmesi şu üç kimseden biri olmadıkça helal değildir: 1) Zina eden evlenmiş (evli veya dul, başından evlilik geçmiş) kişi, 2) Cana can (adam öldürmüş, katilliğine karşılık kısasen öldürülür), 3) İslâm cemaatinden ayrılıp dinini terkederek müslümanlarla savaşan mürted."

Allah-u Teâlâ âyete şöyle devam ediyor:

"... ve zina etmezler."

Zina günahını işlemezler. Zina, helal olan cinsel birleşme şartı dışındaki cinsel birleşmedir.

"Kim bunları yaparsa..."

Bu âyetlerime, Rahman'ın kullarının özellikleri arasında zikredilen bir açıklama cümlesidir. Kim şu sayılan Allah'tan başkasına yalvararak şirk koşma, haksız yere adam öldürme veya zina etme fiilini yaparsa... "... günahını..."(1) cezasını "bulur. Kıyamet günü onun için azap kat kat katlanır ve onun içinde..." O azabın içinde "hor ve hakir" rezil perişan "olarak kalır. Ancak" şirkten "tevbe edip" Allah'a, ahiret gününe, Rasulü'ne ve getirdiği hak dine "inanan ve" namaz kılmak, zekat vermek, oruç tutmak ve haccetmek

(1) Esam'ın, cehennemde bir vadinin ismi olduğu da söylenmiştir.

gibi "salih amel işleyenler, işte Allah onların" anılanların, yani tevbe edenlerin "kötülüklerini iyiliklerle değiştirecektir."

Tevbe edişleriyle kötülüklerini silecek ve yerine, onlar için tevbelerinden sonraki salih amellerini ve itaatlarını, ibadetlerini yazacaktır.

"Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir."

Kullarından tevbe edenleri bağışlar, merhamet buyurup tevbe ettikten sonra artık azab etmez. Şu sayılanlardan başka "Kim tevbe eder" Günahlara daldıktan sonra tevbe eder, ondan sonra "salih amel işlerse, o makbul bir kimse olarak Allah'a döner."

Allah'a makbul birisi olarak döner de Allah kendisine cennetinde güzel nimetleri verir.

SONUÇ

1- Rahman (c.c.)'ın kendileri aracılığıyla tanındığı mü'min kullarının özelliklerinden söz edilmiştir.

2- Alçak gönüllü, sakin ve vakur yürüyüş öğülmüştür.

3- Kötü söze, güzeliyle ve günahtan uzak bir sözle karşılık vermek faziletlir.

4- Geceyi ihya etmek yani, değerlendirmek ve cehennem azabından korkmak methedilmiştir.

5- Harcamada dengeli ve ölçülü olmak, iki kötülük arasındaki iyiliktir.(1)

6- Şirk, adam öldürmek(2) ve zina etmek haramdır. Bunlar büyük günah-

---

(1) Abdülmelik b Mervan, kardeşinin oğlu (yeğeni) Ömer b. Abdülaziz'in hanımı olan kendi kızı Fatma'ya, onları Medine'de ziyaret ettiğinde şöyle sordu: "Eliniz dar mı, bol mu?" diye sordu. Fatma: "İki kötülük arasındaki iyiliktir." diye cevapladı. Allah'ın "Onlar ki, harcadıkları zaman ne israf ederler, ne de cimrilik..." âyetini kastediyordu. Soru sorulanın ve cevap verenin kocası Ömer olduğu da söylenir.

(2) Müslim, Abdullah b. Mes'ud (r.a)'dan şöyle rivayet eder. Abdullah b. Mes'ud anlatıyor: "Ya Rasûlüllah, Allah nazarında en büyük günah hangisidir?" dedim. "Seni O yaratmışken Allah'a eş koşmandır," buyurdu. "Sonra hangisi?" dedim. "Rızkına ortak olmasından korkarak çocuğunu öldürmendir," buyurdu. "Sonra hangisi?" dedim. "Komşunun hanımıyla zina etmendir," buyurdu. Bunun üzerine Allah, bunları tasdik eden şu âyeti indirdi: "Ve onlar ki, Allah'la beraber başka ilaha yalvarmazlar..."dan "zina etmezler..."e kadar..."

ların anasıdır ve başta gelenidir.

7- İşlenen günahlara tevbe etmek farzdır.(1) Tevbe, can boğaza gelinceye kadar kabul olunur.

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ
الزُّورَ ۙ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا ﴿٧٢﴾ وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا
بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا ﴿٧٣﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ
رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا
لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ﴿٧٤﴾ أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا
وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا ﴿٧٥﴾ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ حَسُنَتْ
مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٧٦﴾ قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا
دُعَاؤُكُمْ ۖ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ﴿٧٧﴾

72- "Onlar ki yalan şahitlik etmezler, boş lafa rastladıklarında vakarla (oradan) geçip giderler."

73- "Ve onlar ki kendilerine Rablerinin ayetleri hatırlatıldığı zaman, onlara karşı sağır ve kör davranmazlar."

74- "Ve onlar ki: "Rabbimiz, bize gözler sevinci (gözümüzün nuru) eşler ve çocuklar lutfeyle ve bizi muttakilere önder

(1) Sahih bir hadiste şöyle geçer: "Nerede olursan ol, Allah'tan kork! Kötülüğün arkasından hemen onu silecek bir iyilik yap! İnsanlara güzel davran!" Şu âyet de bu hadisi destekler: "İyilikler, kötülükleri giderir." (Hud Suresi: 114)

yap!" derler."

75- "İşte onlar sabretmelerine karşılık (cennetin en yüksek) oda(ları)yle mükafatlandırılacaklar ve orada bir sağlık dileği ve selam ile karşılanacaklardır."

76- "Orada ebedi kalacaklardır. Ne güzel karargah ve ne güzel makamdır orası."

77- "De ki: Duanız (ibadetiniz) olmadıktan sonra Rabbim sizi ne yapsın? (Size haber verdiklerimi) yalanladınız. Bu yüzden (azap) size sarılacak (yakanızı bırakmayacak)tır."

SÖZLÜK

لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ Yalana şahitlik yapmazlar. Yalan konuşulan sohbetlerde bulunmaz ve yalancı şahitlik yapmazlar.

وَ اِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ Kötü, çirkin ve her türlü hayırsız söze rastladıklarında ve duyduklarında.

مَرُّوا كِرَامًا En güzel bir şekilde geçerler, geçiştirip savarlar. Yüz çevirip, kendilerini dinlemekten ve katılmaktan uzak, beri tutan.

وَ اِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ Rablerinin âyetleriyle öğüt verildiğinde. Kur'an âyetleri ile öğüt verildiğinde...

لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَ عُمْيَانًا Âyetlere karşı kör ve sağır olmazlar. Âyetleri dinlerken kör ve sağır, yani görmez ve dinlemez bir durumda başlarını eğmezler. Aksine dinleyerek kulak verir, çağrıldıklarını kavrar, kabul eder ve sunulanı görürler.

قُرَّةَ اَعْيُنٍ Göz aydınlığı. Gözlerimizin aydınlanacağı, yani gözlerimizin, sana itaat ettiğini ve yalnızca sana ibadet ettiğini göreceği eşler ve çocuklar.

وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ اِمَامًا Ve muttakiler için bizi imam kıl. İtaat ederek kızgınlığından sakınan muttaki kullarına, bizi hayırda uyacakları birer önder yap!

يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ En yüksek makamla mükafatlanırlar. Cennetteki yüksek derecelerle ödüllendirilirler.

بِمَا صَبَرُوا Sabrettikleri için. Emrini yaparak, yasağından kaçarak itaat etmeye...

حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَ مَقَامًا Makam ve durma olarak güzel oldu. Onlar için karargah ve ikametgah olarak uygun ve hoş oldu.

مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي Rabbim sizi ne yapsın. Rabbim size kıymet vermez. Aldırmaz, kâle almaz ve önemsemez.

لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ Eğer ibadetiniz olmasaydı. O'na yalvarmanız ve O'nun sizi zikriyle, şükrüyle ibadetine çağırması olmasaydı.

فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا Ve yakında gerekli olur. Azap size Bedir'de ve kıyamet günü sarılacak, yakanızı bırakmayacaktır.

AÇIKLAMA

Âyetler, Rahman'ın yani Allah'ın kullarına ait özelliklerini anlatmaya devam ediyor. Müşrikler O Rahman'ı tanımayarak "Rahman nedir?" demişlerdi. İşte kullarının O'nu, büyüklüğünü ve mükemmelliğini gösteren özellikleri... Daha önce beş özellik sayılmıştı.

Altıncı özellik: "Onlar ki, yalana şahitlik etmezler..."(1)

Zür, batıl ve yalan demektir. Rahman'ın kulları, batıl ve yalan konuşulan yerlerde bulunmaz kendisi de böyle şeylere şahitlik edip konuşmaz. "boş lafa..."(2) içinde hayır bulunmayan her davranış ve söze "rastladıklarında oradan vakarla"(3) kendilerini o pisliğe bulaştırmadan ve lafa dalmadan "... geçip giderler."

Yedinci özellik: "Ve onlar ki, kendilerine Rablerinin âyetleri hatırlatıldığı zaman..." Rablerinin (c.c) Kitab'ı Kur'an'ın âyetlerinden biri kendilerine hatırlatıldığı zaman, öğütlerini duymamak için sağırcasına, âyetlerinin etkilerini

---

(1) Âyette geçen 'zür' (günah) kelimesi hakkında, "Her batıl, zürdur ve süslemedir. En büyüğü şirk ve Allah'a denk tutulan şeyleri yüceltmekdir." denmiştir. İbni Abbas, "Zür, müşriklerin bayramlarıdır." İkrime: "Cahiliyye döneminde oyuna zür, denirdi." Mücahid: "Müziktir," demiştir.
Yalancı şahitlik yapana kırk sopa (celde) vurulur, yüzüne kara sürülür ve çarşılarda dolaştırılır. Hz. Ömer böyle hüküm vermiştir.

(2) Her düşük söz ve davranış. Buna müzik, oyun, kadınlar hakkındaki yakışıksız konuşmalar ve dince kabul edilmeyen diğer şeyler (münker) girer. Bazıları da: "Geçimine bir kuruş katmayan, ahiretine tek sevap sağlamayan her söz ve davranıştır," demişlerdir.

(3) Kiramen: Yüz çevirerek, inkar ederek, razı olmayarak eğilim göstermeyerek ve böyle konuşanlarla oturmayarak...

görmemek için körcesine başlarını eğmezler. Aksine, ayetlere kulak vererek, peygamberin davetinin etkilerini görerek, anlıyarak ve etkilenerek başla-rını eğerler.

Sekizinci özellik: "Ve onlar ki..." dualarında; "... Rabbimiz bize gözler sevinci olan evlatlar ver "(1)

O evlatlar sebebiyle gözlerimizin sevineceği bu, eşlerimiz ve çocuklarımızı senin rızanı kazanmaya vasıta kıl. -Ya Rabbi- evlatlarımız ve eşlerimiz hak yolunu öğrenir ve öğretir görmemizle gözlerimiz aydın olacaktır. "İşte bizlere böyle eşler ve çocuklar lutfeyle!" Ver. "ve bizi" Senin ve Rasûlû'nün emrini yerine getirerek, senin ve Rasulü'nün yasakladığından kaçınarak sana itaat etmek suretiyle öfkenden sakınan "... muttaki..." kullarına "...önder yap" Ya Rabbi hayırda bize uyacakları salih birer örnek "yap! derler."

Allah-u Teâlâ bu kullarına yaptığı ikramları da şöyle bildirdi: "İşte onlar..." yüksek kişilik ve yüce ruhlar, Mevlalarına itaat etmeye ve Rableri uğrunda karşılaştıkları sıkıntılara "sabretmelerine karşılık" Cennette yüksek bir dereceyle "mükafatlandırılacaklar ve orada bir sağlık dileği ve selam ile" mutlu ve afetlerden uzak bir hayat sürmeleri duasıyla yaşarlar. Çünkü ölümsüz bir hayat ve gamsız bir mutluluktur. "karşılanacaklardır." Melekler kendilerini hoşgeldinizlerle ve merhabalarla karşılayacaklardır. "Orada..." Cennetin en yüksek yerindeki o makamda "ebedi kalacaklardır. Ne güzel karargah" İkametgah. "ve ne güzel makamdır orası."

Rahman'ın kullarının özelliklerinin sayılması ve Rableri katındaki mükafatlarının açıklanması burada bitti. Ey Rasulümüz, şu, Rahman'ı inkar eden müşriklere söyle: "De ki: "Duanız olmadıktan sonra..." Sizden O'na ibadet edenlerin ibadeti olmasaydı... Çünkü dua ibadettir. "... Rabbim sizi ne yapsın?" O zaman Rabbim size aldırmaz ve önem vermezdi. "Size haber verdiklerimizi yalanladınız..."

Dikkat edin beni ve Rasûlûmü yalanlayıp, bana kulluk yapmadınız ve beni birlemediniz (tevhid). Öyleyse "Azap size sarılacak yakanızı bırakmayacaktır."

Allah'ın siz kafirlere vaadettiği azabı Bedir Savaşı'nda tattınız, kabirlerinizde de dirilişinize kadar devam edecek ve cehennemdeki yerinizde de size

(1) Bu âyet indikten sonra "Allah gözünü aydın etsin!" Yani sevindirsin diye dua etmeye başladılar.

kavuşacaktır.

SONUÇ

1- Yalancı şahitlik yapmak haramdır.(1)

2- İster amel olsun, ister söz olsun boş şeylerden yüz çevirmek gerekir.

3- Kur'an'ı düşünmek, okunmasını dinlemek, öğütlerini tutmak ve emrine göre hareket etmek lazımdır.

4- Yüce himmetli, yüce ruhlu olmak ve hayırda kemale erip örnek olmayı istemek fazilettir.

5- Allah (c.c.)'a ibadeti yoksa, canlıların en şereflisi olduğu halde insanın bir değeri yoktur. O'na ibadet etmezse, yaratıkların en şerlisidir.(2)

(1) Buhari'de şöyle geçer: "Gözünüzü açın, büyük günahların en büyüklerini haber veriyorum: Allah'a şirk koşmak, ana-babaya âsi olmak." Yaslanmış vaziyetteydi. Doğrulup oturdu. "Dikkat edin. Bir de yalan söz. Dikkat edin, yalancı şahitlik." dedi. Bunun üzerine günahların dehşetinden öyle etkilendik ki. Keşke sussa diye temenni etmeye başladık."

(2) "İşte onlar yaratıkların en şerlileridir," âyeti buna şahittir. Beyyine Suresi: 6

Sûre 26
Şuarâ Sûresi

Mekke Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 227

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

طسٓمٓ ﴿١﴾ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَّفْسَكَ
أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾ إِن نَّشَأْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ
أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ ﴿٤﴾ وَمَا يَأْتِيهِم مِّن ذِكْرٍ مِّنَ الرَّحْمَٰنِ مُحْدَثٍ
إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ﴿٥﴾ فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ أَنبَاءُ مَا
كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ
زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿٧﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٨﴾
وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٩﴾

1- Tâ sîn mîm.

2- Şunlar o apaçık Kitab'ın âyetleridir.

3- Herhalde sen, inanmıyorlar diye neredeyse kendini helak edeceksin!

4- Dilesek onların üzerine gökten bir mûcize indiririz de boyunları ona eğilir (inanırlar).

5- Rahman'dan onlara hiçbir yeni zikir (uyarı) gelmez ki, mutlaka ondan yüz çevirici olmasınlar.

6- Yalanladılar ama, alay edip durdukları şeyin haberleri, yakında kendilerine gelecektir.

7- Yere bakmadılar mı, orada her çeşit güzel çifti bitirmişiz?

8- Şüphesiz bunda bir ibret vardır, ama çokları inanıcı

değillerdir.

9- Şüphesiz Rabb'in işte üstün O'dur, merhamet eden O'dur.

SÖZLÜK

طسم	Tâ Sîn Mim. Anlamını Allah bilir.
اَلْكِتَابُ الْمُبِينُ	Apaçık kitap. Doğru ile yanlışı birbirinden açıklayıp ayıran Kur'an.
بَاخِعٌ نَفْسَكَ	Nefsini helak edicisin. Üzüntüden öleceksin.
اَلاَّ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ	Mü'min olmadıkları için. Sana iman etmedikleri için...
آيَةً	Âyet. Delil. Onunla onları korkutacağımız bir mucize.
مِنْ ذِكْرٍ	Zikirden. Kur'an'dan.
مُعْرِضِينَ	Yüz çevirenler. Uzaklaşanlar. Ona aldırmazlar.
زَوْجٍ كَرِيمٍ	Güzel bir çift.
اَلْعَزِيزُ	Yüce. İşine ve isteğine hakim, onları yerine getiren.
اَلرَّحِيمُ	Rahim. Merhametli kullarına karşı şefkat ve merhametli.

AÇIKLAMA

Tâ- Sîn-Mîm. Bunlar, Huruf-ı mukatta'adandır. Yani birlikte yazılıp, ayrı ayrı okunan harflerdendir. Ta-se-me olarak yazılır, Tâ- Sîn-Mîm diye tecvid kaideleri uygulanarak okunur. Ne anlama geldiğini sadece Yüce Allah bilir. Bunda, Kur'an'ın bu gibi harflerden meydana geldiğine dair bir işaret vardır. Arapların Kur'an'ın bir benzerini, hatta bir suresinin benzerini meydana getirmekten aciz oluşları ise, onun kesinlikle Allah'ın kelamı ve Rasulü (s.a.v.)'ne vahyi olduğunu gösterir. "Bunlar, Kitab'ın" Kur'an'ın hakkı batıldan, hidayeti dalaletten ayırıp, şeriatleri ve hükümleri "açıklayan" bu tür harflerden oluşturulmuş "âyetleridir. Mü'min olmuyorlar diye neredeyse kendini helak edeceksin."

Ey elçimiz, kavmin sana ve getirdiğine inanmadıysa bile, kendine acı ve kendini öldürücü üzüntüye kapıp koyuverme! Çünkü onlara hidayet vermek sana düşmez. Senin görevin ancak tebliğ etmektir. Tebliğ etmişsindir. Biz zorla ve cebren hidayete ermelerini dileseydik, bundan âciz olmazdık.

"Dilesek onların üzerine gökten bir mucize indiririz de boyunları(1) ona eğilir."

Şüphesiz biz, onlara gökyüzünden mucizeler indirebiliriz: Bir dağı kaldırabiliriz, bir yıldızı indirebiliriz veya bir meleği gösterebiliriz de o zaman boyunları onun altında gün boyu eğilir kalır. Yani o mucizenin karşısında çaresiz kalırlar. Her an üzerlerine iniverip kendilerini yok etmesini beklerler. İşte o vakit zorla, istemeye istemeye iman ederler. Ama böyle bir iman, sahibine fayda vermez, nefsini temize çıkarmaz, ruhunu temizlemez. Çünkü bu, kendi isteğiyle ve seçimiyle olmamıştır.

"Rahman'dan onlara hiçbir yeni uyarı gelmez ki..."

Senin doğru söylediğini ve davanın doğru olduğunu gösteren Kur'anî öğütlerini, vahye dayalı delil ve hüccetlerini yalanlayan kavmine; düşünsünler diye Allah'ın sana yeni gönderdiği ve vahyettiği hiçbir şey gelmez ki, ondan yüz çevirmesinler. Dinlememezlik ve düşünmemezlik yapmasınlar.

"Ondan yüz çevirip, onu yalanladılar..."

Allah, Rasûlü'ne kavminin, Rab'lerinin kendilerine verdiği yeni hatırlatmayı yalanladıklarını haber veriyor. Bunun üzerine "alay edip durdukları", "... şeyin haberleri yakında kendilerine gelecektir." O gelecek olan şey, Allah'ın azabıdır. O Allah ki, kafirler onu, peygamberini ve vahyini yalanlamış, tevhidini inkar etmiş, itaat etmeyi reddetmişlerdir.

Âyette şiddetli bir tehdit vardır. Tevbe etmezlerse, her an o tehditle yüzyüze gelebilirler.

"Yere bakmadılar mı? Orada her türden nice güzel çiftler bitirmişiz."

Şu müşriklerin inkarının sebebi, dirilişi ve cezayı inkar etmeleri, şuna benzer: Kuraklıktan ölmüş toprağa bakmadılar mı? Allah, oraya gökten bir yağmur indirir de, o ölü toprak yağmurla canlanır. Allah o toprakta bütün güzel bitki türlerinden bitkiler bitirir. Bunda, Allah Teâlâ'nın ölüleri canlandırmaya, kabirlerinden çıkarıp hesap ve ceza için toplamaya gücünün yettiğini gösteren bir delil yok mudur? Bakmıyorlar mı?

"Şüphesiz bunda (kudretimize) bir delil vardır."

Diriliş ve cezanın doğru olduğunu müşriklere gösteren açık bir alamet ve delili vardır. Ölü toprağın canlandırılmasında, insanların öldükten sonra diriltileceğine bir delil vardır.

---

(1) Onların reislerini ve tebalarını boyun eğdirip zorlayıcı edecek bir mucize indirilmesi.

"Ama çokları inanıcı değillerdir."(1)

Allah-u Teâlâ'nın güzel bitki türlerini bitirişinde, dirilişe ve ikinci hayata bir delil vardır. Ama, Allah ezelden biliyor ki, bu müşriklerin çoğu iman etmeyeceklerdir.

"Şüphesiz Rabbin, gâlib ve merhametli olan O'dur."

Allah Teâlâ, Rasûlû Muhammed (s.a.v.)'e "Senin Rabbin gâlib ve merhametlidir." buyuruyor. Gâlib, yani işine hakim, düşmanlarından intikam alıcı. Rahim, yani dostlarına merhametlidir. Öyleyse Rabbinin hükmüne sabret, O'na tevekkül et ve davetini, endişelenmeden ve üzülmeden sürdür. Çünkü sonuç, senin ve sana uyarak inananların lehinedir.

SONUÇ

1- Kur'an-ı Kerim Başlıbaşına bir mucizedir. Çünkü Kur'an, tâ sîn ve mîm gibi harflerle meydana gelmişken, hiç kimse bir eşini meydana getirememiştir.

2- Rasûlûllah (s.a.v.) gamlanmış ve hüzünlenmiştir. Çünkü kavmi kendisini yalanlamıştı.

3- Zorlanma sonucu edilen iman, sahibine fayda veremez. Bunun için Allah, kafirleri mucizeler vasıtasıyla imana zorlamamıştır.

4- Allah'ın âyetlerini yalanlama ve önemsememenin sonucundan sakınmak gerekir.

5- Toprağın yağmurla canlandırılmasında ve o toprakta çeşitli bitkilerin bitirilmesinde, ahiretteki dirilişe önemli bir delil vardır.

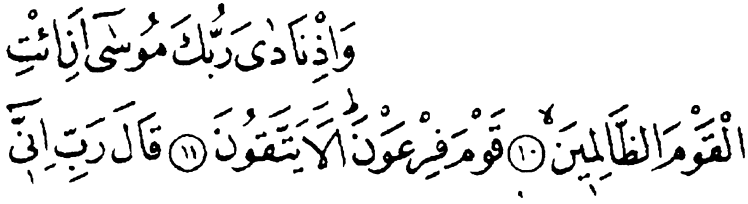

(1) Âyette geçen bu ifade, Mekke' müşriklerinin çoğunun iman etmeme meselesine özel olarak işaret etmektedir: Mekke müşriklerinin çoğu kafir olarak ölmüştür. Mekke'nin dışındaki insanlardan iman etmeyen nadirdir. Çünkü Mekke'nin fethinden sonra İslâm'a bölük bölük girmişlerdir.

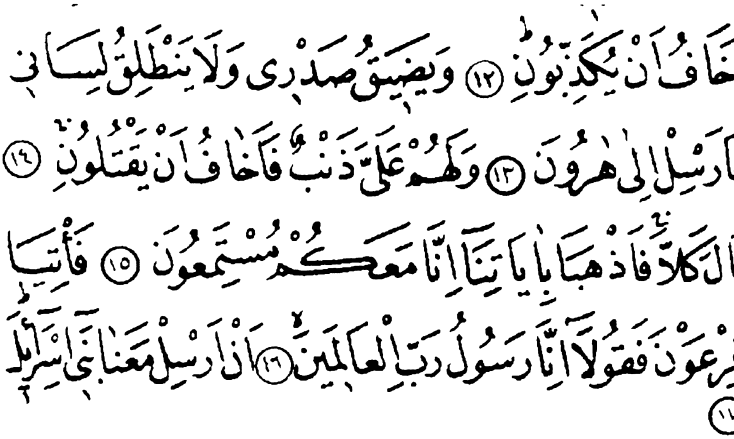

10- Rabbin Musa'ya seslendi: "O zalim kavme git!"

11- Firavn'ın kavmine. Onlar kötülükten korunmayacaklar mı?

12- (Musa:) "Rabb'im" dedi, ben, onların beni yalanlayacaklarından korkuyorum."

13- Göğsüm daralıyor, dilim açılmıyor (tutukluk yapıyor), onun için Harun'a da elçilik ver.

14- "Hem benim üzerimde onlara karşı işlediğim bir günah da var, (Hata ile onlardan bir adam öldürmüştüm), onların beni öldürmelerinden korkuyorum."

15- (Allah:) "Hayır" dedi, ikiniz de ayetlerimizle gidin, biz sizinle beraberiz, (aranızda geçecekleri) dinliyoruz."

16- "Fir'avn'a giderek deyin ki: "Biz âlemlerin Rabb'inin elçisiyiz."

17- "İsrailoğullarını bizimle beraber gönder."

SÖZLÜK

وَ اِذْ نَادٰى رَبُّكَ Rabbin nida ettiğinde. Ey peygamberimiz, kavmine Rabbinin Musa'ya seslenişini anlat!

اَن ايت Gitmen. Zalim kavme gitmesi için Musa'ya seslendiğinde?

اَلاَ يَتَّقُونَ Korunmuyorlar mı? Kendilerinin ve babalarının Rabbi olan Allah'tan fikirleri olmayan bir konuda korkmuyorlar mı?

وَ يَضِيقُ صَدْرِى Ve göğsüm daralıyor. Beni yalanlamalarından dolayı sıkılıyorum.

وَ لاَ يَنْطَلِقُ لِسَانِى Dilim akıcı konuşamıyor.

فَأَرْسِلْ إِلَى هَرُونَ Harun'a gönder. Harun'a elçilik ver. Peygamberliğimi tebliğ etmekte benimle beraber olsun diye kardeşim Harun'a da peygamberlik ver.

وَ لَهُمْ عَلَى ذَنْبٌ Ve benim üzerimde onlara karşı işlenmiş bir suç vardır. Medyen'e gitmeden önce Musa'nın öldürdüğü Kıbti'nin suçu.

قَالَ كَلاَّ Dedi ki asla. Allah-u Teâlâ "asla!" buyurdu. Yani seni asla öldüremezler.

فَاذْهَبَا İkiniz gidin. Sen ve Harun gidin.

إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ Muhakkak ki biz alemlerin Rabbinin elçileriyiz. Sana ve kavmine gönderildik.

AÇIKLAMA

Rabb'in Musa'ya seslendi: Bu âyetler Musa (a.s.)'nın kıssası ile başlayıp Şuayb'inkiyle biten bir dizi hayat hikayesinin başlangıcıdır. Olayları ibretle dinleyip sonuçlarını değerlendirmeleri için Allah-u Teâlâ, bu hayat hikayelerini insanlara anlatmıştır. İbret alınacak sonuçları şunlardır: Ne kadar güçlü ve uzun ömürlü olurlarsa olsunlar, inkarcılar helak olmuştur. Allah-u Teâlâ, Rasûlü Hz. Muhammed (s.a.v.)'e şöyle hitab ediyor:

"Rabbin Musa'ya seslendi:" Ağacın bulunduğu mübarek yerdeki vadinin sağ tarafında soğuk bir kış gecesinde Rabbinin Musa'ya seslendiğini anlat! "O zalim kavme git!" "Firavun'un kavmine..."

Çünkü kafir olup şirk koşmakla kendilerine, azab ve işkence etmekle de İsrailoğullarına zulmetmişlerdir.

"Korkmuyorlar mı?" Onlara: "Korkmuyor musunuz?" de! Rableri, onlara kendisine iman etmelerini, birlemelerini (tevhid) ve kullarına zulmetmeyi bırakmalarını emretmektedir. "Korkmuyor musunuz?" Şeklindeki soru kalıbı, emir anlamınadır, yani: "Korkun!" demektir. "(Musa:) "Rabbim" dedi, "ben, onların beni yalanlayacağından korkuyorum."

Allah Teâlâ'nın bu görevi vermesinden sonra Hz. Musa, "bildirdiğim ve davet ettiğim konularda beni yalanlamalarından korkuyorum," dedi. Bu sebeple "Göğsüm daralıyor..." tutukluğundan dolayı "dilim açılmıyor." Binaena-

leyh "Harun'a..." Cebrail'i "...gönder!" de, peygamberliğimi tebliğ etmemde benimle birlikte yardımcı olarak bulunmasını haber versin. Yani, Musa (a.s.) kardeşim Harun'u da peygamber yap diye Allah'a dua etmiştir.

"Hem benim aleyhime, onlara karşı işlediğim bir suç da var?"

Bu, Hz. Musa (a.s.)'nın Rabbine söylediği bir sözdür. Firavun kavminin; Medyen'e gitmeden önce Mısır'da bulunduğu günlerde öldürdüğü kişiye(1) karşı, kendisini öldürmelerinden korktuğunu O'na şikayet etmiştir. Allah-u Teâlâ şöyle cevap verdi: "Asla!" seni öldüremeyecekler. Ve Cenab-ı Hakk, Hz. Musa ile Hz. Harun'a, Firavun'a gitmelerini emretti:

"İkiniz de âyetlerimizle..." âsa ve el mucizeleriyle "...gidin!

Biz sizinle beraberiz, aranızda geçecek konuşmaları dinliyoruz. Emrettiğim şeyleri tebliğ edin... Biz sizinle birlikte ne söylediğinizi ve size ne denildiğini dinliyoruz.

"Firavun'a gidip" yanına vardığınızda "ona deyin ki: Biz âlemlerin Rabbinin elçisiyiz."

O'ndan bir kitab getiriyoruz. İçeriği şudur: Allah'ın kendilerine söz verdiği Şam bölgesine götürmemiz için, İsrailoğullarını bizimle göndermelisin! Alemlerin Rabbinin elçileri olan Hz. Musa ile Hz. Harun'un söylediği budur. Firavun'un cevabı ise, gelecek âyetlerdedir.

SONUÇ

1- Musa (a.s.)'ya seslenmesinden Allah Teâlâ'nın kelam sıfatına sahip olduğu anlaşılmıştır.

2- Bir insan zor bir işe başlarken korkabilir. Bu korku, ne imanı, ne de tevekkülü zedeler.

3- Kişiye zor bir görev verildiğinde, görev alanın yardım ve destek istemesi meşrudur; bu istek şeriate ve dine uygundur.

---

(1) Hz. Musa'nın öldürdüğü bu kişi; Fasur ismindeki Kıbti'dir.

قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ ﴿١٨﴾ وَفَعَلْتَ فَعْلَتَكَ الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾ قَالَ فَعَلْتُهَا إِذًا وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ ﴿٢٠﴾ فَفَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢١﴾ وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدْتَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٢٢﴾

18- (Gittiler, Allah'ın emrini duyurdular. Fir'avn) dedi ki: "Biz seni içimizde bir çocuk olarak yetiştirmedik mi? Ömründe nice yıllar aramızda kalmadın mı?"

19- "Ve sonunda o yaptığını da yaptın, sen nankörlerden birisin."

20- (Musa:) "Onu yaptığım zaman şaşkınlardandım" dedi.

21- "Sizden korkunca aranızdan kaçtım, sonra Rabb'im bana hükümdarlık verdi ve beni elçilerden yaptı."

22- "O başıma kaktığın nimet de İsrailoğullarını köle yapman (yüzünden)dir." (Onları köle diye kullanıp erkek çocuklarını kesmeseydin, senin eline düşmezdim).

SÖZLÜK

قَالَ — Dedi. Firavun, Musa'nın daha önce aktardığımız sözlerine cevap olarak dedi ki...

أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا — Sen bizim içimizde daha çocukken biz seni yetiştirmedik mi? Evlerimizde bir çocuk olarak sana bakmadık mı? Doğumdan hemen sonra küçük bir çocuk iken biz seni büyütmedik mi?

وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ — Ve ömründen senelerce bizim aramızda kaldın. Aramızda yaklaşık otuz sene kaldın. İnsanlar bilmediğinden ve sarayında onun elbiselerini giydiğini ve onun bindiklerine bindiğini gör-

düklerinden Musa'ya "Firavun'un oğlu" deniyordu.

وَ فَعَلْتَ فَعْلَتَكَ الَّتِي فَعَلْتَ — Ve yaptığın o fiilini de yaptın. Kıbti'yi öldürdün.

وَ اَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ — Ve sen nankörlerdensin. (Firavun Musa'ya dedi ki) seni terbiye edip, uzaklaştırmayış nimetimi inkar edenlerden, nankörlerdensin.

وَ اَنَا مِنَ الضَّالِّينَ — Ve ben Peygamber değildim. (Hz. Musa dedi ki:) Çünkü o gün Rabbimin katından gelen ilme ve şu anda bahşettiği peygamberliğine sahip değildim.

اَنْ عَبَّدْتَ بَنِي اِسْرَائِيلَ — İsrailoğullarını kul ve köle etmen. Yani İsrailoğullarını köleleştirişini nimet sayıp, başıma onu mu kakıyorsun?

AÇIKLAMA

Âyetler, Hz. Musa (a.s) ile Firavun arasında geçen karşılıklı konuşmayı anlatmaya devam ediyor. Firavun, Hz. Musa'nın az önce Allah-u Teâlâ'dan anlattığı sözlerine şöyle cevap verdi:

"Biz seni içimizde bir çocuk olarak yetiştirmedik mi?"(1)

Emziklik çağında küçük bir çocukken seni terbiye ettiğimizi itiraf ederek hatırlıyor musun?

"İçimizde kaldın."

Sarayımızda, kraliyet ailesiyle beraber. "Senelerce yaşadın" Ömrünün 30 yılını bizimle birlikte geçirdin.

"O yaptığını da yaptın!"

O kötülüğü Kıptiyi öldürerek yaptın.

"Sen nankörlerdensin."

Sana yaptığımız iyilikleri körledin ve inkar ettin. Buraya kadarı Firavun'un cevabı idi. Şimdi de Hz. Musa (a.s.)'nın cevabını, Allah-u Teâlâ'nın haber verdiği şekliyle verelim:

"Onu yaptığım zaman cahillerdendim."

Çünkü Rabbim bana şu anda öğrettiğini ve vahyettiğini henüz öğret-

(1) Soru kalıbı, kuvvetlendirmek içindir. Hz. Musa'nın başına kakma ve küçümseme anlamına gelir.

memiş ve beni size henüz peygamber göndermemişti.(1) Cahillerden biri iken öldürdüğüm candan dolayı beni nasıl suçlarsınız?

"Sizden korkunca aranızdan kaçtım.(2) Rabbim bana bir hikmet verdi." Yapılması güzel olmayan bir fiili yapmaktan beni tutan faydalı bir ilim "... armağan etti ve beni peygamberlerden yaptı."(3)

Kullarına gönderdiği nebilerden ve rasullerden kıldı. Sonra Hz. Musa (a.s), Firavun'un "Biz seni içimizde bir çocuk olarak yetiştirmedik mi? uzun bir müddet aramızda kalmadın mı?" diye başına kaktığı şeye şöyle cevap verdi:

"O nimet de..." Yoksa şu nimeti mi başıma kakıyorsun?(4) "O başıma kaktığın nimet de İsrailoğullarını köle yapmandır."

Kendine hizmet eden köleler edindin. Kölelerin gibi kullanıyorsun onları. Ama kendince beni evlatlık edindiğin için beni kendine köle yapmadın. Hani, şu başıma kaktığın nimet nerede ey Firavun? Firavun'un cevabını gelecek âyetlere bırakalım.

SONUÇ

1- Mü'min olsun, kafir olsun bütün insanlar nezdinde adam öldürme büyük bir suçtur. Bu, yaratılıştan gelen bir durumdur ve fıtridir.

2- Nankörlük yapana iyiliği hatırlatmak caizdir, ama başa kakma tarzında olmamalıdır. Başa kakma, ameli boşa çıkarır.

3- Allah-u Teâlâ'nın "Seni cahil bulup..."(5) buyurduğunda ve Hz. Musa'nın; "Ben cahillerdendim?" Yani Rabbim bana öğretmeden önce cahillerdendim, dediğinde olduğu gibi cahilliğe "şaşırmıştır" denmesi caizdir.

4- Bir yerde adaletli mahkeme yoksa, korkudan kaçmak meşrudur. Değilse adaletle karşılaşmaktan kaçmak caiz değildir.

---

(1) Hz. Musa'nın Mısır'dan çıkıp dönüşüne kadar onbir yıldan az bir süre geçmiştir.
(2) Hz. Musa Medyen Bölgesi'ne kaçmıştı.
(3) Otuz sene Mısır'da kalması, 11 yıl kadar da Mısır dışında bulunması 40 yaşında peygamber olduğunu gösterir ki bu, Allah'ın peygamberler hakkındaki bir kanunudur.
(4) Burada, istifham edatı takdir olunur. Veya Tefsir'de ve mealde verdiğimiz anlam yüklenir.
(5) Duha Suresi: 7.

قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ
الْعَالَمِينَ ﴿٢٣﴾ قَالَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ
مُوقِنِينَ ﴿٢٤﴾ قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ
آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٦﴾ قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمُ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ
لَمَجْنُونٌ ﴿٢٧﴾ قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ
تَعْقِلُونَ ﴿٢٨﴾ قَالَ لَئِنِ اتَّخَذْتَ إِلَهًا غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ
مِنَ الْمَسْجُونِينَ ﴿٢٩﴾ قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُبِينٍ ﴿٣٠﴾ قَالَ فَأْتِ بِهِ
إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣١﴾

23- Firavun dedi ki: "Ey Musa alemlerin Rabb'i nedir?"

24- Musa: "Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan herşeyin Rabb'idir, eğer gerçekten inanan kimseler iseniz (bunu anlarsınız)," dedi.

25- Fir'avn: Çevresinde bulunanlara: "İşitiyor musunuz?" dedi.

26- (Musa:) "O sizin de Rabb'iniz, evvelki atalarınızın da Rabbidir." dedi.

27- Fir'avn: "Size gönderilen bu elçiniz mutlaka delidir." dedi.

28- (Musa:) "Eğer düşünürseniz O, doğunun, batının ve bunlar arasında bulunanların da Rabb'idir" dedi.

29- Fir'avn ey Musa: "Andolsun ki benden başka ilah edinir-

sen, seni mutlaka zindana atılanlardan yapacağım" dedi.

30- Musa, peki: "Sana (doğruluğumu) kanıtlayan apaçık bir şey getirmiş olsam da mı?" dedi.

31- Fir'avn: "Eğer doğrulardansan onu getir (bakalım)," dedi.

SÖZLÜK

وَ مَا رَبُّ الْعَالَمِينَ — Rabbul alemin kimdir? Elçisi olduğunu söylediğin Alemlerin Rabbi hangi cinstendir?

رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا — Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbi, yaradanı ve haliki.

اِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ — Eğer inananlardansanız. Göklerin, yerin ve bu ikisi arasındaki diğer yaratılanların yaratılmış olduğuna yakından biliyorsanız, bütün bunların Yaratanı ve Maliki, Alemlerin rabbi'dir.

لِمَنْ حَوْلَهُ — Etrafındakiler için. Kavminin ileri gelenlerine ve devlet adamlarına.

اَلَا تَسْتَمِعُونَ — Duymuyor musunuz? Firavun adamlarına hayretle hitab ederek bu olumsuz soruyu soruyor.

اَوَ لَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُبِينٍ — Eğer sana apaçık bir şeyle geldiysem. Peygamberliğine bir delil ve hüccet getirirsem de, beni yine hapse atar mısın?

فَأْتِ بِهِ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ — Eğer doğrulardan isen onu getir. Söylediğin şeyde doğrulardan isen şu apaçık şeyi getir bakalım.

AÇIKLAMA

Âyetler, Hz. Musa aleyhisselam ile Firavun arasındaki karşılıklı konuşma devam ediyor. Hz. Musa konuşmanın başında; "Ben Alemlerin Rabbi'nin elçisiyim," deyince Firavun inadını ve kibrini açığa vurarak "Alemlerin rabbi nedir,"(1) dedi. O, nasıl bir şeydir veya yaratık türlerinden hangi türdür? Hz. Musa, Allah'ın haber verdiğine göre şöyle dedi:

---

(1) Firavunluğu öne çıkarak "Alemlerin Rabbi nedir." diye sordu. "Alemlerin Rabbi kimdir?" demesi gerekirdi. Ama Firavun büyüklenip kibirlenerek bilmezden gelip böyle sordu.

"Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbidir."(1)

Hem göklerin ve yerin, hem de bu ikisi arasındakilerin Yaradanı ve bütün bunların Maliki'dir. Eğer siz, her yaratılanın, kendisini yaratacak bir yaradanının olması gerektiğini kesinkes biliyorsanız ki, aklın reddetmeyeceği bir hususdur bu... İşte burada Firavun, küçümseyerek ve büyüklük taslayarak etrafındaki devlet adamlarına ve kavminin ileri gelenlerine: "İşitiyor musunuz?" dedi. Sanki Hz. Musa'nın dediği acaip ve garipsenecek bir şeymiş gibi... Hz. Musa bunu farkedip: "O, sizin de, sizden önceki atalarınızın da Rabbidir," dedi.

Sizin de, sizden önceki atalarınızın da Yaradanıdır. Herkes O'nun kuludur; hükmüne ve tasarrufuna boyun eğmiştir.

Firavun, burada kızıp: "Size gönderilen şu, elçiniz mutlaka delidir," dedi. Hz. Musa'ya hakaret etmek istedi. Çünkü Hz. Musa, kendisini "O, sizin de, sizden öncekilerin de Rabbidir," sözüyle kızdırmıştı. Hz. Musa da şöyle diyerek cevap verdi:

"O, doğunun, batının ve bunlar arasında bulunanların da Rabbidir."

Bütün kainatın Rabbidir.

"Eğer..." size söyleneni ve dile getirileni "akledebiliyorsanız?"(2)

Bu cevapta Firavun'un kalbini yerinden fırlatacak bir şey vardı. Bunun için, Allah'ın haber verdiğine göre şöyle cevap verdi:

"Andolsun ki, benden başka ilah..." benden başka Rab "... edinirsen, seni mutlaka zindana atılanlardan yapacağım."

Vallahi seni hapse atacağım ve mahpuslarla beraber yer altı hücresine koyacağım. Hz. Musa (a.s) şöyle cevap verdi:

"Sana apaçık bir şey getirsem, açık ve kesin deliller getirsem de yine beni hapsedecek misin? Burada, Firavun, Allah-u Teâlâ'nın haber verdiğine göre şöyle dedi:

"Eğer doğrulardansan onu..." yani iddia edip söylediğin şeyi "... getir!"

---

(1) Hz. Musa (a.s) Firavun'un cahilliğini ve bilmezden gelişini anlayınca Firavun'un Rabliğin ya bir insana ya da bir taşa ait olacağı iddiasını çürüterek "Göklerin, yerin..." diye cevap verdi.

(2) Hz. Musa (a.s.)'nın cevabı, Firavun'un iman etmesini ne kadar istediğini göstermektedir.

SONUÇ

1- İlahlığı gerektiren Rablik; müşrikler duyup kendilerinden önce de şirk koşan ve inkar edenler bulunduğunu ve kendilerinin sapıtmış olduğunu bilsinler diye Firavun ile Hz. Musa'nın karşılıklı konuşması aracılığıyla açıklanmıştır.

2- Mücadelede haksızlık etmek, batıl ehlinin tarzıdır. Hadiste de "Mücadele ettiğinde haksızlık eder," diye geçer.

3- Yeryüzünde kibirlenip büyüklenenler, deliller kendilerini susturunca; tehdide, gözdağı vermeye ve güç kullanmaya başlarlar.

فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ
مُّبِينٌ ﴿٣٢﴾ وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ ﴿٣٣﴾ قَالَ
لِلْمَلَإِ حَوْلَهُ إِنَّ هَٰذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾ يُرِيدُ أَن يُخْرِجَكُم
مِّنْ أَرْضِكُم بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿٣٥﴾ قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَابْعَثْ
فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴿٣٦﴾ يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ ﴿٣٧﴾ فَجُمِعَ السَّحَرَةُ
لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿٣٨﴾ وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنتُم مُّجْتَمِعُونَ ﴿٣٩﴾
لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ إِن كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ﴿٤٠﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ
قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَئِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿٤١﴾ قَالَ نَعَمْ
وَإِنَّكُمْ إِذًا لَّمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٢﴾

32- (Musa), asâsını attı, bir de (baktılar ki) apaçık bir ejderha!

33- Elini (koltuğunun altından) çıkardı o da, bakanlara parıl parıl parlayan birşey oluverdi."

34- (Fir'avn), çevresindeki ileri gelenlere: "Bu, dedi bilgin bir büyücüdür."

35- Büyüsüyle sizi toprağınızdan çıkarmak istiyor. Ne buyurursunuz?"

36- Dediler ki: "Onu ve kardeşini beklet, kentlere toplayıcılar gönder."

37- "Bütün bilgin büyücüleri sana getirsinler."

38- Derken büyücüler belli bir günün belli bir vaktinde bir araya geldiler.

39- Halka da: "Siz de toplanır mısınız?" denildi.

40- "Umarız ki büyücüler üstün gelirse, biz de onlara uyarız."

41- Büyücüler gelince Fir'avn'e: "Eğer üstün gelenler biz olursak; bize mutlaka bir ücret var, değil mi?" dediler.

42- "Evet, dedi, hem o takdirde siz, bana yakınlardan olacaksınız."

SÖZLÜK

ثُعْبَانٌ مُبِينٌ	Apaçık bir yılan. Kuşkusuz yılan olduğu açık, gözle görülen belli bir yılan.
وَنَزَعَ يَدَهُ	Ve elini çıkardı. Daldırdıktan sonra elini koynundan çıkardı.
لسَاحِرٍ عَلِيمٍ	Bilgin sihirbaz. Üstün sihirbaz.
أَرْجِهْ وَأَخَاهُ	Onu ve kardeşini beklet. Onların meselesini ertele!
حاشرين	Toplayıcılar. Sihirbazları toplayıcılar.
سحار عليم	Bilgin uzman sihirbazlar. Sihirbazlıkta çok çok ileri gitmiş olanlar.
يَوْمٍ مَعْلُومٍ	Bilinen gün. Onlara göre süslenme günü olan gün, kuşluk vakti.

هَلْ أَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ Sizler toplandınız mı? Galip gelirlerse, sihirbazların dinine uymak için bir araya toplandınız mı?

وَإِنَّكُمْ إِذًا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ Muhakkak ki sizler en yakın kişilerden olacaksınız. Size bir ödül vardır. O ödül, size has bir ödüldür. Bir de fazladan Firavun'un yakını olmak meziyeti vardır.

AÇIKLAMA

Âyetler, Hz. Musa aleyhisselam ile Firavun arasında geçen konuşmayı anlatmaya devam ediyor. Firavun, Hz. Musa'dan bir belge getirmesini istedi. Yani iddiasını ispatlayacak bir delil. İşte Hz. Musa (a.s), Firavun'un ve yakın çevresinin önünde âsâsını atıyor. O da ne? Yılanlığı şüphe götürmeyen apaçık bir yılan. Elini koynuna soktu. Bir de ne görsünler? Bakanlar için, beyazlığı şüphe götürmeyen, harikulade bembeyaz bir el...

"(Musa) asasını attı, bir de ne görsünler, o, apaçık bir ejderha. Elini (koynundan) çıkardı, bir de ne görsünler, o, bakanlara pırıl pırıl parlayan bir el oluverdi."(1)

Firavun Gördüğü âsâ ve elin olağanüstü birşey olduğunu kabul etti ama o kurnazdı: "Bu..." yani Musa: "Bilgin bir büyücüdür."

Sihirbazlıkta uzman ve üstün olan bir büyücü... Allah-u Teâlâ'nın haber verdiği gibi bunu etrafındaki ileri gelenlere söylemişti.

"Çevresindeki ileri gelenlere: "Bu, dedi, bilgin bir büyücüdür. Büyüsüyle sizi yerinizden yurdunuzdan çıkarmak istiyor."

Fir'avun bu lafı, Hz. Musa aleyhine galeyana gelsinler diye ileri gelenleri kışkırtmak için söylemişti. Bu bir siyasi tuzak ve oyundur. Çünkü meseleyi, sırf siyasi ortama çekti. Musa'yı, büyü aracılığıyla iktidarı ve ülkeyi ele geçirmek, halkı ülkeden atmak istiyormuş gibi gösterdi. Sanki onlara danışıyormuşcasına: "Ne buyurursunuz?" dedi. Allah'ın bildirdiğine göre ona şöyle önerdiler:

"Onu ve kardeşini beklet!" İşlerini ertele! "Şehirlere..." Ülkenin şehirlerine "toplayıcı adamlar gönder." Ey Kral; "sana bütün bilgin büyücüleri" sihirbazlıkta uzman ve üstün büyücüleri "...getirsinler."

Gerçekten Firavun adamlarının önerisini kabul etti.

---

(1) Sü'ban: Uzun iri yılan. Mübin: Açık, gizli kapalı olmayan.

"Derken büyücüler belli bir günün tayin edilen vaktinde bir araya getirildi."

Belli bir zamanda, kendilerince bayram günü olan günün kuşluk vaktinde ülkenin her tarafından insanları da orada bulunmaya özendirdikleri bir zamanda bir araya getirdiler.

Allah-u Teâlâ şöyle anlatıyor:

"Dediler ki:" Onu ve kardeşini beklet! Şehirlere toplayıcılar gönder! Bütün bilgin büyücüleri sana getirsinler." Büyücüler hemen belli bir günün tayin edilen vaktinde bir araya getirildi.(1) Halka da: "Siz de toplanır mısınız?" dediler. "Umarız ki büyücülere uyarız" da dinimiz üzere kalırız, Musa ile kardeşinin yeni dinine uymayız. "eğer..." sihirbazlar "galip gelirse..."

Bu, Fir'avun'la ileri gelenlerinin etrafında toplanmaya teşvik ve özendirme babındandır.

"Büyücüler gelince..."

Ülkenin her yanından. Allah'ın bildirdiğine göre Fir'avun'a: "biz üstün gelirsek, bize mutlaka bir ücret var değil mi?" dediler.(2) Fir'avn: "Evet, dedi, hem o takdirde siz bana yakınlardan olacaksınız."

Ücrete ilave olarak bir başka ödül daha alacaksınız. Bizim nezdimizdeki has adamlardan olacaksınız. Musa (a.s.)'ya karşı galip gelmek için olanca güçlerini harcamaları için büyük bir teşviktir.

SONUÇ

1- Peygamberlerin, Musa (a.s.)'nın âsâ ve el mucizeleri gibi mucizeleri vardır.

2- Yöneticinin önemli konularda adamlarıyla istişare etmesi gerekir.

3- Büyücülük vardır ve bilgi türlerinden biridir. Ancak öğrenilmesi ve öğretilmesi haramdır.

4- Yarışmada galip gelenlere ödül verilir. Bundan dolayı İslâm'da yarışma vardır.

---

(1)Fâ ve lâm; hemen, derhal anlamı vermektedir: Hemen ilk gün.

(2) Büyücülerin ücret istemesi; uzmanlıklarını ve Fir'avun'un Hz. Musa'ya galip gelmelerini ne kadar çok istediğini bildiklerinden, kendilerine olan ihtiyacı hatırlatmayı gösterir. Aynı zamanda Fir'avun'un kendilerini bedava kullanmasından korkmuşlardır. İnançlarını ve inananları savunmak için genel seferberlik hali söz konusudur. Bu sebeple işe başlamadan ücreti şart koşmuşlardı.

قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنتُم مُّلْقُونَ
﴿٤٣﴾ فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ
الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾ فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ
﴿٤٥﴾ فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ ﴿٤٦﴾ قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾
رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿٤٨﴾ قَالَ آمَنتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ
الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم
مِّنْ خِلَافٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٩﴾

43- Musa onlara: "Atacağınızı atın!" dedi.

44- İplerini ve değneklerini attılar ve: "Fir'avn'ın, şerefine biz, elbette biz galib geleceğiz" dediler.

45- Musa da asâsını attı. Birden o, onların uydurduklarını yutmaya başladı.

46- Derhal büyücüler secdeye kapandılar:

47- Dediler: "Alemlerin Rabb'ine inandık."

48- "Musa'nın ve Harun'un Rabb'ine."

49- (Fir'avn) dedi: "Ben size izin vermeden mi ona inandınız? O size büyü öğreten büyüğünüzdür. Öyleyse (size ne yapacağımı) yakında bileceksiniz: Elerinizi ve ayaklarınızı çapraz olarak keseceğim ve hepinizi asacağım!"

SÖZLÜK

أَلْقُوا مَا أَنتُمْ مُّلْقُونَ — Atacağınızı atın. Hakk'ın ortaya çıkması için atmalarını emretti.

مَا يَأْفِكُونَ — Uydurdukları. Göz boyayarak, sürünen yılanlara dönüştürdükleri iplerini ve değneklerini...

رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ — Musa ve Harun'un Rabbi. Âsâ'ya dair gördükleri şeyin, büyü vasıtasıyla yapılamayacağını bildiklerinden...

مِنْ خِلَافٍ — Tersten. Çaprazlama. Herbirinin sağ elini ve sol ayağını.

وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ — Ve muhakkak ki hepinizi asacağım. Ellerinizi ve ayaklarınızı çarprazlama kestikten sonra sizi çarmıha gerdireceğim.

AÇIKLAMA

Âyetler, Hz. Musa aleyhisselam ile Fir'avn (aleyhillane) arasında geçenleri anlatmaya devam ediyor. Sihirbazların Fir'avun'a gelip, Hz. Musa ile olan yarışmalarında galip gelirlerse ücret alıp almayacaklarını sormalarından ve Fir'avun'un ücret ve ödül alacaklarına teminat vermesinden sonra Hz. Musa onlara: "Atacağınızı atın!"(1) iplerinizi ve sopalarınızı meydana atın diyor:

"(Bunun üzerine) iplerini ve değneklerini attılar."

Galip geleceklerine Fir'avun'un şerefine yemin ettiler. Gerçekten bütün alan yılanlara ve ejderhalara dönüştü. Hatta Musa'nın içine bir korku düştü. Rabb'i ona hemen "Âsânı at!" diye vahyetti. Bir de ne görsünler? Onların uydurduklarını yutmuyor mu?

"İplerini ve değneklerini attılar ve: "Firavun'un şerefine(2) Biz, elbette biz galip geleceğiz." dediler. Musa da asâsını attı. Birden o, onların uydurduklarını yutmaya başladı."

Telkafu ma ye'fikun'un anlamı şudur: Büyücülerin, göz bağcılıkla yılanlara ve ejderhalara dönüştürdüğü düzmece ve uydurmaca ip ve değneklerini yutuyordu.

---

(1) A'raf suresinde büyücülerin Hz. Musa (a.s.)'ya, ya onun asasını atmasını ya da kendilerinin ip ve değneklerini atmasını teklif ettikleri, Hz. Musa (a.s.)'nın da bu teklif üzerine "(siz) atın!" dediği geçer.

(2) Bi-izzeti Fir'avun'un'daki ba'nın, yemin anlamına değil de, yardım ve teberrük için söylenen Bismillah'taki ba gibi olduğu anlaşılıyor. Bu daha uygundur. O zaman "İnna le-nahnü'l-ğalibün" cümlesi isti nafiyye olur. Kasem'in cevabı olmaz. Ancak te'kidleriyle beraber kasem anlamı yüklenmiştir. Sanki onlar: "Şüphesiz biz, Rabb'imize andolsun, mutlaka galip geleceğiz," demişlerdir.

"Büyücüler hemen secdeye kapandılar."

Gerçek karşısında dehşete ve hayrete düştüklerinden Allah'a inanmış olarak hemen secdeye kapandılar. Bu ne hal? diye sorulunca: "Alemlerin Rabbine, Musa ve Harun'un Rabbine iman ettik" dediler.

İşte burada Firavun dizginleri elden kaçırmaktan ve insanların Hz. Musa ile Hz. Harun'a inanıp kendisini inkar etmesinden korktu. Büyücülere: "Ben size..." buna dair "... izin vermeden mi O'na inandınız?" dedi. Büyücüler üzerinde tasarruf hakkına sahip olduğundan, "İznim olmadan nasıl inanırsınız?" diye sordu. Tabii bu, sadece bir tehditten ibaretti.

"O" Musa "size büyü öğreten büyüğünüzdür."

O, üstadınız olduğu için galibiyet meselesinde onunla anlaştınız da, halkın gözünü boyayıp saptırmak için sizi yenmiş gibi gösterdiniz. Sonra onları şöyle tehdit etti: Bu anlaşmadan dolayı size vereceğim cezayı "Yakında göreceksiniz(1): Ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim" herbirinizin sağ eli ile sol ayağını keseceğim. "ve hepinizi çarmıha gereceğim."

Sizden, ölünceye kadar çarmıha germediğim kimse bırakmayacağım. Fir'avun'un tehdidini gerçekleştirip gerçekleştirmediğini Allah bilir.

SONUÇ

1- Asasını ilk önce Hz. Musa atmadı. Çünkü mesele, savaş değil ilim meselesidir. Savaşta, çarpışmanın dizginini ele almak için acele etmek faydalı olabilir. Ama ilimde, rakibe öncelik vermek iyi olur. Yanındakini ortaya koyunca, Hz. Musa Fir'avun'a kesin delillerle karşılık verip de onun iddialarını iptal etti, hak ortaya çıkıp batıla galip geldi. Hz. Musa'nın izlediği o metod, Rabb'inden aldığı bir ilham sayesindedir.

2- İlahi hidayetin (yol göstericiliğin ve hidayete ulaştırıcılığın) görüntülerinden birisi de, büyücülerin hidayete ermesidir. Çünkü onlar sabahleyin kafir büyücülerken, akşama doğru samimi birer mü'min olmuşlardır.

3- Firavun'un büyücüler vasıtasıyla beraber izlediği tutum, tamamen başarısız siyasi manevralardan ibarettir.

---

(1) Lâm, lâmu'l-kasemdir. Firavun ne'ye yemin etmiştir? Adetine göre izzet ve şerefine yemin etmiştir.

قَالُوا لَا ضَيْرَ إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا
مُنْقَلِبُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَانَا أَنْ كُنَّا أَوَّلَ
الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥١﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي إِنَّكُمْ مُتَّبَعُونَ
﴿٥٢﴾ فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴿٥٣﴾ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ
قَلِيلُونَ ﴿٥٤﴾ وَإِنَّهُمْ لَنَا لَغَائِظُونَ ﴿٥٥﴾ وَإِنَّا لَجَمِيعٌ حَاذِرُونَ ﴿٥٦﴾
فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٧﴾ وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٥٨﴾
كَذَٰلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٥٩﴾ فَأَتْبَعُوهُمْ مُشْرِقِينَ ﴿٦٠﴾

50- "Zararı yok dediler, (nasıl olsa) biz Rabb'imize döneceğiz."

51- "Biz ilk inananlar olduğumuz için Rabb'imizin, hatalarımızı bağışlayacağını umarız."

52- Musa'ya: "Kullarımı geceleyin (Mısır'dan çıkar), yürüt; siz takibedileceksiniz." diye vahyettik.

53- Fir'avn, (İsrail oğullarının gittiğini duyunca) şehirlere (asker) toplayıcılar gönderdi.

54- "Şunlar, (şu İsrail oğulları), az bir topluluktur." dedi.

55- "Bizi kızdırmaktadırlar."

56- "Biz, ihtiyatlı, koca bir cemaatiz."

57- Böylece biz onları çıkardık: Bahçeler(in)den, çeşmeler(in)den.

58- Hazineler(in)den ve o güzel yer(lerin)den.

59- Böylece, bunları İsrail oğullarına miras yaptık.

60- (Fir'avn ve adamları), güneş doğarken onların ardına düştüler.

SÖZLÜK

لاَ ضَيْرَ	Ziyanı yok, zararı yok.
لَمُنْقَلِبُونَ	Muhakkak ki dönücüyüz. Öldükten sonra Allah'a döneceğiz. Bu ise sevindirir, zarar vermez.
اَنْ كُنَّا اَوَّلَ الْمُؤمِنِينَ	Bizler ilk inananlarız. Allah-u Teâlâ'nın günahlarını bağışlamasını dilediler. Çünkü önce kendileri iman etmişti.
اَنْ اَسْرِ بِعِبَادِى	Kullarımı gece yürüt. Yani, ey Musa İsrailoğullarını gece yolculuğa çıkart.
اِنَّكُمْ مُتَّبَعُونَ	Mutlaka siz izleneceksiniz. Fir'avun ve ordusunca izleneceksiniz.
لَشِرْذِمَةٌ	Az bir grup insan.
لَغَائِظُونَ	Öfkelendirenler. Bizi kızdıracak ve öfkelendirecek şeyler yapıyorsunuz.
حَاذِرُونَ	Tetikte, hazırlıklı olanlar.
وَ مَقَامٍ كَرِيمٍ	Yüce makam. Emirlere ve vezirlere ait güzel bir makamdan.
كَذَلِكَ	İşte böyle, bu şekilde çıkartırız.
مُشْرِقِينَ	Güneşin doğduğu vakit ve yer.

AÇIKLAMA

"Zararı yok, dediler?"

Bu, büyücülerin Fir'avun'a söyledikleri sözdür. Firavun kendilerini tehdit edip gözdağı verince, "Zararı yok, dediler."

Ellerimizi ve ayaklarımızı kestirip, çarmıha gerdirsen de zararı yok.

"Nasıl olsa biz Rabb'imize döneceğiz."

Bütün bu yaptıklarınla Rabb'imize dönüşümüzü hızlandırıyorsun. Bu ise, en sevdiğimiz şeydir.

"Biz..." bu ülkede Âlemlerin Rabb'ine, Musa ve Harun'un Rabb'ine "... ilk inananlar olduğumuz için Rabb'imizin hatalarımızı bağışlayacağını uma-

rız."(1)

Hz. Musa ve Harun'un elde ettiği bu büyük başarıdan sonra, Allah-u Teâlâ Musa'ya "Kullarımı geceleyin yürüt..."(2) Onları geceleyin yola çıkar. Fir'avun'un ve askerleri tarafından "... siz takip edileceksiniz." Fir'avun, Musa'nın İsrailoğulları'nı Mısır'dan çıkarmakta azimli olduğunu anlamıştı. Şehirlere asker toplayıcı adamlar gönderdi. Yüzlerce şehri vardı. Sanki genel seferberlik olmuştu. Toplayıcıları kışkırtarak "Şunlar..."(3) Musa ve İsrailoğulları "... az bir topluluktur."

Az sayıda adamı olan bir grup "... ve onlar bizi kızdırmaktadırlar."

Kızdırıp öfkelendirecek şeyler yapmaktadırlar.

"Biz..." hükümet ve halk olarak "... ihtiyatlı..." tedarikli, hazırlıklı "(koca) bir cemaatiz."

Hadi gelin, onlara ulaşıp itaate döndürelim dediler. Allah-u Teâlâ, Musa (a.s.)'a ve kavmine sevinçli haberi hemen verip onları teselli ederek müjdeledi:

"Böylece, Biz onları..." Firavun hanedanını "... bahçelerden, çeşmelerden, hazinelerden.." ayırdık.

Toprak altına gömülü altın ve gümüş hazinelerden de ayırdık. Çünkü para, üzerindeki siliklikle bozulur. Ama gömülmüş altın ve gümüş toprak altında durur. "Kenz" diye, toprak altına gömülmüş hazineye denir. Şer'i, yani İslâmî olarak ise, ister toprak altında ister toprak üstünde olsun zekatı verilmemiş şeye kenz denir. "... ve şerefli makamdan çıkardık."(4)

"Böylecedir."

Onları çıkarışımız böylecedir. "bunları..." bu nimetleri, Fir'avun'un ve askerleri toptan yok olduktan sonra "... İsrailoğullarına miras yaptık. Güneş doğarken onların peşine düştüler."

---

(1) Tama kelimesi, genellikle zayıf zan için kullanılır. Güçlü zan anlamına kullanıldığı da olur.

(2) Nafi "eni'sri", Asım "en esri" okumuştur.

(3) Hâulâi ism-i işaretinde, İsrailoğullarını küçümseme vardır.

(4) Bazı müfessirler, "(Evet) böyle oldu ve biz onları başka bir topluluğa miras verdik." (Duhan Suresi: 28) âyetini ve oradan çıktıktan sonra İsrailoğulları'nın bir daha Mısır'a dönmeyişlerini delil göstererek, Allah İsrailoğulları'na Fir'avun'un ve kavminin elindeki nimetlere denk nimetleri miras yapmıştır görüşündedir. (Vakıaya uygun olan da bu olsa gerektir. Çünkü hakikaten İsrailoğulları'nın bir daha Mısır'a dönmediği tarihi bir gerçektir. Çeviren)

Fir'avun'un askerleri, güneş doğarken geri çevirmek ve ülkeden çıkışlarını engellemek için bizzat İsrailoğulları'nın peşine düştü.

SONUÇ

1- İman gücü, harikulade bir kahramanlık kaynağıdır. Çünkü mü'min ölüme sevinir. Zira ölüm, kendisini Rabb'ine ulaştıracaktır.

2- Allah'tan ümitli ve rahmetini umar olmak lazımdır. Hayırda öncelik fazilettir.

3- Genel seferberlik ve hükümet ve halk olarak, milleti tehlikelerden çıkarmak için savaşta özel taktik kullanmak gerekir.

4- Zalimler; tahrib ve kafirlikte, şerde ve fesatta aşırı gidenler helak edilir.

فَلَمَّا تَرَٰٓءَا ٱلْجَمْعَانِ قَالَ أَصْحَٰبُ مُوسَىٰٓ إِنَّا لَمُدْرَكُونَ ﴿٦١﴾ قَالَ كَلَّآ
إِنَّ مَعِىَ رَبِّى سَيَهْدِينِ ﴿٦٢﴾ فَأَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنِ ٱضْرِب بِّعَصَاكَ
ٱلْبَحْرَ ۖ فَٱنفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَٱلطَّوْدِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٦٣﴾ وَأَزْلَفْنَا ثَمَّ
ٱلْـَٔاخَرِينَ ﴿٦٤﴾ وَأَنجَيْنَا مُوسَىٰ وَمَن مَّعَهُۥٓ أَجْمَعِينَ ﴿٦٥﴾ ثُمَّ أَغْرَقْنَا
ٱلْـَٔاخَرِينَ ﴿٦٦﴾ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٦٧﴾
وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٦٨﴾

61- İki topluluk (yaklaşıp) birbirini görünce Musa'nın adamları: "İşte yakalandık" dediler.

62- (Musa): "Hayır, dedi, Rabb'im benimle beraberdir. Bana yol gösterecektir."

63- Musa'ya: "Değneğinle denize vur!" diye vahyettik. (Vurunca deniz) yarıldı, (on iki yol açıldı). Her bölüm, kocaman bir dağ gibi oldu.

64- Ötekileri de buraya yaklaştırdık (Musa ve adamlarının ardından, düşmanları da bu denizde açılan yollara girdiler).

65- Musa'yı ve beraberinde olanları tamamen kurtardık.

66- Sonra ötekilerini boğduk. (Musa ve adamları karaya çıkınca deniz kapandı, Fir'avn ve adamları boğuldu).

67- Muhakkak ki, bunda bir ibret vardır, ama çokları inanmazlar.

68- Şüphesiz Rabb'in, işte üstün O'dur, merhamet eden O'dur.

SÖZLÜK

فَلَمَّا تَرَاءَى الْجَمْعَانِ	İki topluluk birbirini gördüklerinde. Yaklaştıklarından birbirini görünce. Cem'an kelimesi İsrailoğulları grubu ile Fir'avun grubuna işaret etmektedir.
اِنَّا لَمُدْرَكُونَ	Muhakkak ki bizlere yetişildi. Musa'nın adamı olan İsrailoğulları, "Firavun ve ordusu bize yetişecek." dediler.
قَالَ كَلَّا	Dedi ki asla. Musa (a.s) Asla! dedi. Asla bize yetişemeyecekler ve ulaşamayacaklar.
فَانْطَلَقَ	Yarıldı.
فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ	Her parça, yarılmış her bölüm, dağ gibi idi.
وَ اَزْلَفْنَا ثَمَّ الْآخَرِينَ	Diğerlerini de yaklaştırdık. Yani Fir'avn ile ordusunu da buraya yaklaştırdık.
اِنَّ فِى ذَلِكَ لَآيَةً	Muhakkak ki bunda deliller vardır. Alemlerin Rabb'ine, Musa ve Harun'un iman etmelerini gerektiren bir öğüt ve ibret vardır.

AÇIKLAMA

İşte Hz. Musa (a.s) ile Fir'avun arasında geçenlerin sonu. Allah-u Teâlâ zalimlerin acı sonunu ve mü'minlerin kurtuluşunu açıklama konusunda: "İki topluluk..." Musa topluluğu ile Fir'avn topluluğu birbirini görünceye kadar

yaklaşıp "... birbirini görünce Musa'nın adamları..." İsrailoğulları "İşte yakalandık, dediler." Fir'avun ordusunun üzerlerine geldiğini görünce korktular. "İşte yakalandık!" diye bağrıştılar, Musa, onları şu sözüyle yatıştırdı: "Asla!" Size ulaşılamayacak. Gerekçesini şu sözüyle açıkladı:

"Rabbim benimledir. Bana..." kurtuluşuma giden "yolu gösterecektir." Allah buyuruyor: "Musa'ya "Değneğinle denize vur!" diye vahyettik.

Rabbinin emrine uyarak vurdu. Deniz ikiye ayrıldı.(1) Her bölümü kocaman bir dağ gibiydi. "Ötekileri de..." Fir'avn ve askerlerini de "... buraya yaklaştırdık. Sonra ötekilerini..." İsrailoğullarına düşmanlık edenleri, Fir'avun ve ordusunu "... boğduk. Şüphesiz bunda..." Fir'avun'un yok edilişine ve Musa ile İsrailoğulları'nın kurtarılışına dair şu anlatılanda "... bir delil vardır." Allah'ın Rab ve ilahlığına dair şu anlatılanda "... bir delil vardır."(2) Ama çokları inanmazlar.

Allah'ın Rabb ve ilah oluşuna, kudretine, ilmine, rahmetine ve varlığına apaçık deliller vardır. Aynı zamanda bu, ders alanlar için bir ibret ve öğüttür. Ey Muhammed, kavminin çoğu, iman etmeyi gerektiren ve icab ettiren şeylere rağmen iman etmezler. Çünkü Allah ezeli ilmiyle onların iman etmeyeceğini önceden biliyordu.

"Ve şüphesiz Rabbin, işte üstün O'dur, merhamet eden O'dur."

Senin Rabbin ey Muhammed, istediği birşeyi yapması engellenemez ve dilediğine mani olunamaz tarzda işine hakimdir. Kullarına mehametlidir. Öyleyse, Allah'a davet etmekte sebatlı ol ve O'na tevekkül et. O, senin yardımcındır ve düşmanlarını perişan edecek olandır.

SONUÇ

1- Delilleri görmüş olmalarına rağmen, İsrailoğulları'ndaki ezilmişliğin izleri, korkularından bellidir.

---

(1) İbni Abbas der ki: "Deniz, oniki yol oldu. Her boyun, bir yolu vardı." Yani İsrailoğulları kabilelerinden herbirinin, kendine has bir yolu vardı. Deniz ikiye yarılmıştı ve iki tarafın arası büyük bir yol gibiydi. İşte İsrailoğullarının yolları bu büyük yol içinde bulunuyordu."

(2) Kurtubi (rh.a.) "Ama çokları inanmazlar"daki "hüm" zamirini, Fir'avun'la adamlarına irca etmiştir. Şöyle der: "Çünkü Fir'avun'un kavminden, Firavun'un hanedanından Hizkil adındaki bir mü'minle Fir'avun'un hanımı olan Hizkil'in kızı Asiye'den başka hiç kimse iman etmedi." Halbuki müfessirlerin çoğu hitabın Hz. Peygamber (s.a.v.)'e olduğu görüşündedir. Âyetlerin akışından anlaşılan da budur.

2- Hz. Musa'nın "Rabbim benimledir" sözünden Allah'la beraber olma özelliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Allah, Hz. Musa ile Harun'u Fir'avun'a gönderirken Musa'ya: "Şüphesiz biz sizinle beraberiz," buyurmuştur.

3- Allah-u Teâlâ dilediği kulunu Peygamber olarak seçer ve ona emirlerini vahyeder.

4- Denizin yarılması, en büyük mucizelerdendir.

5- Vahiyden başka bir yolla bilinemeyecek bu tür kıssalardan bir kıssayla Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliği açıklanmıştır.

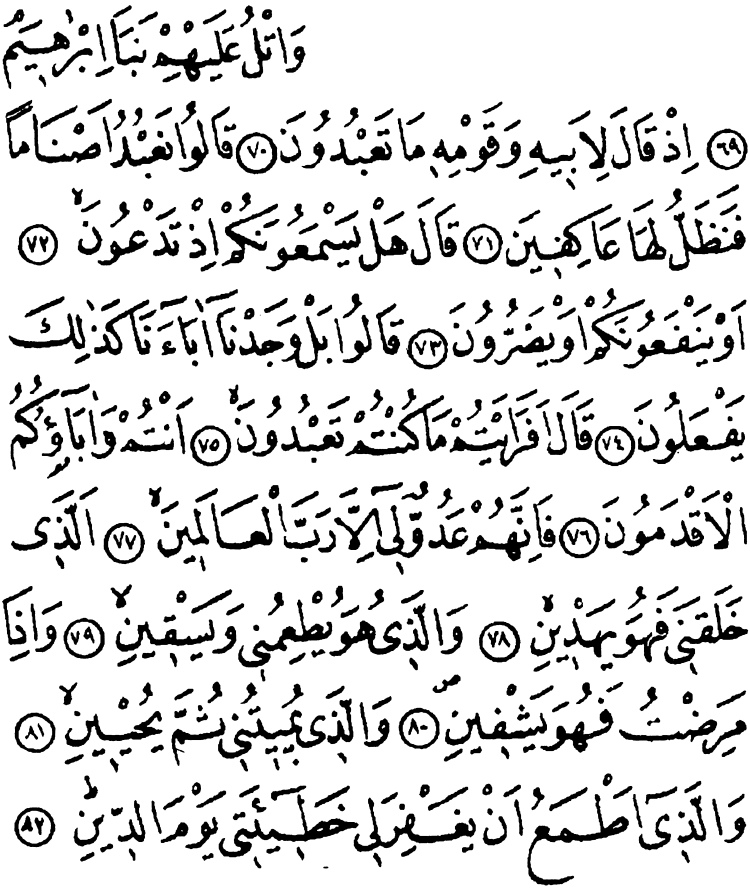
وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَٰهِيمَ
﴿٦٩﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِۦ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُوا۟ نَعْبُدُ أَصْنَامًا
فَنَظَلُّ لَهَا عَٰكِفِينَ ﴿٧١﴾ قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ ﴿٧٢﴾
أَوْ يَنفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ ﴿٧٣﴾ قَالُوا۟ بَلْ وَجَدْنَآ ءَابَآءَنَا كَذَٰلِكَ
يَفْعَلُونَ ﴿٧٤﴾ قَالَ أَفَرَءَيْتُم مَّا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٧٥﴾ أَنتُمْ وَءَابَآؤُكُمُ
ٱلْأَقْدَمُونَ ﴿٧٦﴾ فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّىٓ إِلَّا رَبَّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٧٧﴾ ٱلَّذِى
خَلَقَنِى فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿٧٨﴾ وَٱلَّذِى هُوَ يُطْعِمُنِى وَيَسْقِينِ ﴿٧٩﴾ وَإِذَا
مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٨٠﴾ وَٱلَّذِى يُمِيتُنِى ثُمَّ يُحْيِينِ ﴿٨١﴾
وَٱلَّذِىٓ أَطْمَعُ أَن يَغْفِرَ لِى خَطِيٓـَٔتِى يَوْمَ ٱلدِّينِ ﴿٨٢﴾

69- Onlara İbrahim'in haberini de oku:

70- Babasına ve kavmine: "Neye tapıyorsunuz?" demişti.

71- "Putlara tapıyoruz, onların önünde ibadete duruyoruz." dediler.

72- "Peki, dedi, siz dua ettiğiniz zaman onlar sizi işitiyorlar mı?"

73- "Yahut size fayda veya zarar verebiliyorlar mı?"

74- "Hayır, ama babalarımızın böyle yaptıklarını gördük, (onun için biz de böyle yapıyoruz." dediler.

75- "İşte gördünüz mü neye tapıyorsunuz?" dedi.

76- "Siz ve eski atalarınız?"

77- "Onlar benim düşmanımdır. Yalnız alemlerin Rabb'i (benim dostumdur).

78- "Beni yaratan ve bana yol gösteren O'dur."

79- "Bana yediren ve içeren O'dur."

80- "Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur."

81- "Beni öldürecek, sonra diriltecek O'dur."

82- "Ceza günü hatamı bağışlayacağını umduğum da O'dur."

SÖZLÜK

وَ اتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْرَاهِيمَ — Onların üzerine İbrahim'in haberlerini oku. Ey peygamberimiz, kavmine İbrahim'in haberini ve yüce şanını da oku.

لابيه وَ قَوْمه — Babası ve kavmi için. Âzer ve Babilliler için.

فَنَظَلُّ لَهَا عَاكِفِينَ — Günün çoğunu O'na, ibadete ayırmış olarak devam edeceğiz.

قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا — Dediler ki bilakis biz bulduk. Duymaz, fayda ve zarar vermez. Ama babalarımızın onlara ibadet ettiğini gördük, biz de babalarımıza uyduk.

فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِي — Çünkü onlar benim düşmanımdır. Şayet ben onlara ibadet edersem Kıyamet günü bana düşmandırlar. Çünkü putlar, kendilerine tapanlardan uzak olduklarını açıklarlar.

إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ — Ancak alemlerin Rabbi. Çünkü O, kıyamet günü kendisine ibadet edenden uzak olmaz. Aksine cehennemden kurtarır ve cennetle ikram eder.

فَهُوَ يَهْدِينِ — Ve o beni hidayete erdirir. Beni azaptan kurtaracak, dünyada

ve ahirette mesut edecek şeye...

وَ الَّذِی یُمِیتُنِی وَ یُحْیِینِ — O ki beni öldürür sonra diriltir. Ecelim dolunca öldürecek sonra kıyamet günü için diriltecektir.

یَوْمَ الدِّینِ — Din günü. Ceza ve hesap günü. Kıyamet günü, ahiretteki diriliş.

AÇIKLAMA

Hz. İbrahim (a.s)'in başından geçenlerin başlangıcı ile sûre devam ediyor. Maksat, Hz. İbrahim (a.s)'in peygamberlik hayatını, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in kavmi olan Kureyşliler'e duyurmaktır. Belki ders alırlar da, iman edip birleyerek (tevhid), Allah'a teslim olmak suretiyle dünyada rezil olmaktan ve ahirette azaba uğramaktan kurtulurlar...

"Onlara İbrahim'in haberini de oku!"(1)

Kavmin Kureyş'e, İbrahim'in babası ile kavmine şu sözü söylediği zamanki haberini de oku:

"Neye tapıyorsunuz?"

Cevaplarına göre cevap vermek için onlara "Neye tapıyorsunuz?" diye sormuştu. Davette ve öğretimde hikmetli bir üsluptur bu. Soruyor ve sorularının gereğine göre cevap veriyor. Bu, anlamak ve hakkı kabul etmek için daha uygun oluyor. "Dediler ki..." Heykel şeklindeki "... putlara tapıyoruz ve onlara kulluk ediyoruz."(2)

Günün çoğunu, onlara yakınlaşmak, onlarla bereketlenmek için, yanlarında huşu ve huzur duyarak, etraflarında ibadet ederek geçiriyoruz. Doğru düzgün cevap verdiklerini duyunca "Dua ettiğiniz zaman sizi duyuyorlar mı?"(3) Onlara dua ettiğiniz zaman. "Yahut..." Onlardan bir fayda talep ettiği-

(1) Bu kıssanın okunmasından maksat, öncekilerin başlarına gelenleri duyurmak ve peygamberlerle ümmetleri arasında cereyan eden mücadeleyi gözlemleyerek Kureyş'in hakka yönelmesini istemektir.

(2) "Fe-nezallü" lafzı, Babillilerin günün büyük bir bölümünü ibadet etmek için putların etrafında geçirdiklerini gösterir. Geceleyin ise, artık göründükleri için yıldızlara tapıyorlardı. Heykeller sadece yıldızlara ait birer şekilden ibaretti. Yıldızlar görünmez olunca, gündüz, şekillerine (heykeller, putlara) tapıyorlardı.

(3) Bu, ilk münakaşaları değildi. Aksine Hz. İbrahim daha önce tek başına babasıyla tartışmıştı. Bu defa babasıyla kavmini de işin içine alarak tartışmıştı. Tartışmanın yıllarca devam ettiğinde şüphe yoktur. Nitekim burada anlatılan; Saffat, Enbiya ve Meryem surelerinde anlatılanlardan farklıdır.

nizde "... fayda veya..." zararını istediğiniz birisine zarar vermelerini istediğinizde "... zarar verebiliyorlar mı?" Herbirine "Hayır! Hayır! Hayır! Ancak, babalarımızın böyle yaptıklarını gördük de onlara uymak, yollarını izlemek için biz de onlar gibi yaptık," diye cevap verdiler. İşte o anda İbrahim, onların anlamalarını istediği şeyi dile getirdi:

"Şimdi gördünüz mü neye tapıyorsunuz? dedi. Siz ve eski atalarınız."

Babalarınızın şu şirk ve batılı kendilerinden miras aldığı dedeleriniz.

"Onlar benim düşmanımdır."

Ben her zaman putların düşmanıyım. Tabii, putlara tapanların da düşmanıyım. Tevbe etmedikleri müddetçe ben ölünceye kadar müşriklerin düşmanı olmaya devam edeceğim. Kıyamet gününde de hem putların hem de kafirlerin düşmanıyım. Çünkü Allah'tan başka her tapılan, kıyamet günü, kendisine tapandan uzak olduğunu belirtir ve kendisini Allah'ın azabından kurtarmak isteyerek ona düşmanlığını ilan eder.

"Yalnız Alemlerin Rabbi (benim dostumdur)."

O, kendisine ibadet edene düşman olmaz. Tersine, dost ve merhametli olur. Öyleyse gözünüzü açın da O'na ibadet edin. Ey toplum! Kıyamet günü size düşman olacaklara tapmayı da bırakın!...

Sonra Hz. İbrahim, şu müşrik cahillere, Rabb'ini tanıtarak ve hatırlatarak anlatmaya, övmeye ve yüceltmeye başladı.

"Beni yaratan ve bana..." kurtuluşumun, olgunluğumun ve saadetimin "yolunu gösteren O'dur."

Yüce Allah'ın razı olduklarını yapıp sevmediklerini terkedeyim diye Rabbim bana yol gösterir.

"Bana yediren ve içiren O'dur."

Çeşitli yiyeceklerle gıdalandırır. Su, süt, bal şerbeti gibi benim için yarattığı ve içilmesini kolaylaştırdığı çeşitli içecekleri bana içirir.

"Hastalandığım zamam..." vücudum rahatsızlanıp hastalandığında, başkası değil, sadece O bana şifa verir. Hayatımın biteceği belirlenmiş ecelim sona erdiğinde öldürmek istediği gün "Beni öldürecek, sonra..." diriliş günü geldiğinde "... diriltecek O'dur. Ceza günü hatamı bağışlayacağını umduğum da O'dur."(1)

---

(1) Hz. Aişe (r.a) anlatıyor: "Dedim ki: "Ya Rasûlûllah, İbni Cüd'an, cahiliyye döneminde de akrabalık ilişkilerini gözetir, fakirleri doyururdu. Bunların ona faydası olur mu?" Şöyle buyurdu: "Hayır! O, bir gün bile, Rabbim din günü hatamı bağışla!" dememiştir." (Müslim)

Hesap günü; insanın bu dünyada yaptıklarına göre hesaba çekilip karşılık göreceği günde hatamı örtecek ve nefsimden izini silecek O'dur. Çünkü bu dünya çalışma, ahiret ise çalıştığının karşılığını alma yurdudur.

Hz. İbrahim'in kendi adına belirttiği hatadan maksat nedir? denirse, şöyle cevap verilir: Daha önceki hayatı boyunca söylediği şu üç söz kasdedilmektedir: "Ben hastayım", "Bilakis şu büyükleri yaptı", (Ve hanımına söylediği) Şu zalime benim kardeşin olduğumu söyle! Kocan olduğumu söyleme! İbrahim, işte bu üç sözden dolayı korkuyor. İnsanlar kıyamet günü kendinden Rabbi nezdinde şefaat etmesini istediğinde de bu yalanları zikredecek ve "Ben Allah'ın dostuyum ama siz yine de en iyisi Musa'ya gidin!" diyecektir.

Öyleyse, dikkat! Çokluğu sayılamayacak kadar yalanları olan mü'minler ders alsınlar.

SONUÇ

1- Bu hayat hikayelerinin anlatımıyla Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliği ortaya çıkmakla birlikte bütün insanlık için ibret sahneleri sergilenmektedir.

2- Mü'minlerin önderi Hz. İbrahim'le müşrik kavmi arasında geçen konuşmada imanın esasları anlatılmıştır.

3- Allah-u Teâlâ'dan başka bir mabud'a tapan herkese, kıyamet günü o taptığı şey azılı bir düşman olacaktır.

4- Allah-u Teâlâ'dan istenmesi gereken şeylerin insanlardan istenmesi şirktir.

5- Allah-u Teâlâ'ya davet etme hususunda soru-cevap tarzını kullanmak, hikmetli bir üslup olarak açıklanmıştır.

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ﴿٨٣﴾
وَاجْعَل لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ﴿٨٤﴾ وَاجْعَلْنِي مِن وَرَثَةِ جَنَّةِ
النَّعِيمِ ﴿٨٥﴾ وَاغْفِرْ لِأَبِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ ﴿٨٦﴾ وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ

يُبْعَثُونَ ﴿٨٧﴾ يَوْمَ لَا يَنفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ
سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾ وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٩٠﴾ وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ ﴿٩١﴾
وَقِيلَ لَهُمْ أَيْنَمَا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٩٢﴾ مِن دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنصُرُونَكُمْ
أَوْ يَنتَصِرُونَ ﴿٩٣﴾

83- "Rabb'im bana hüküm (hükümdarlık), bilgi ver ve beni salihler arasına kat."

84- "Sonra gelenler arasında bana, bir doğruluk dili nasib eyle sonraki nesiller arasında hayır ile anılmamı sağla!"

85- "Beni nimeti bol olan cennetinin varislerinden kıl."

86- "Babamı da bağışla. Çünkü o, sapıklardandır."

87- "Kulların diriltecekleri gün, beni utandırma."

88- "O gün ki, Ne mal, ne de oğullar yarar vermez."

89- "Ancak Allah'a sağlam ve temiz kalb getiren yarar görür."

90- (O gün) cennet, korunanlara yaklaştırılır.

91- Cehennem de azgınların karşısına çıkarılır.

92- Onlara "Hani taptıklarınız nerede?" denilir.

93- "O Allah'tan başka taptıklarınız size yardım ediyorlar mı, yahut kendilerine yardımları dokunuyor mu?"

SÖZLÜK

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا — Rabbim bana hüküm ver. Ya Rabbi, bana lütfundan bir hüküm, yani faydalı ilim ver ve bana o ilimle amel etmeyi bağışla.

وَ اَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ — Ve beni salihlere kat. Dünyada onlarınki gibi ameller işleyeyim, ahirette de onlarla beraber olayım.

وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ — Benim için benden sonra gelecek nesiller arasında anılacağım güzel bir anma yarat.

وَ اغْفِرْ لِاَبِی — Babamı affet. Bu dilek, babasının Allah düşmanı olduğunu anlamadan önce vaki olmuştur.

وَ لَا تُخْزِنِی يَوْمَ يُبْعَثُونَ — Haşir günü beni utandırma. Kulların huzurunda toplanacağı günü beni mahcup etme.

بِقَلْبٍ سَلِيمٍ — Selim kalp ile. Şirkten ve münafıklıktan arınmış.

وَ أُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ — Cennet yaklaştırıldı. Muttakilere yaklaştırıldı.

وَ بُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ — Ve cehennem azgınlar için ortaya çıkarıldı, gösterildi.

هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ — Acaba onlar size yardım ederler mi? Azabı savuşturmak suretiyle.

AÇIKLAMA

Hz. İbrahim (a.s)'in başından geçenlerin son bölümüdür.

Hz. İbrahim, kavmine anlatıp öğüt verdikten sonra Rabb'ine ellerini kaldırıp O'na dua etti ve şöyle yalvardı:

"Rabbim bana bir hüküm..." beni, seni bana kızdıracak şeyleri yapmaktan alıkoyarak, senin benden razı olacağın şeyleri yapmaya sevk edecek faydalı bir ilim "... ver. Ve beni..." dünyada hayırlı amelleri, cennette beraberlikleri ile "... salihler zümresine kat. (Benden) sonra gelenler arasında bana bir doğruluk dili nasib eyle."(1)

Gelecek mü'min kulların arasında anılacağım güzel bir makam nasib eyle bana.

"Beni ahirette nimeti bol olan cennetinin varislerinden kıl."

Onlar, senin kendilerine olan lütfundan ve rahmetinden sonra iman ve takva ile cennete girmişlerdir.

"Babamı da bağışla. Çünkü o sapıklardandır."

---

(1) Allah-u Teâlâ, Hz. İbrahim (a.s)'in duasını kabul etmiştir. Bütün din mensupları onu övmekte ve şirk karıştırarak iptal etmiş olsalar bile onun ümmetine mensup olmakta birleşmiştir. İşte müslümanlar, kılmış oldukları her namazlarında İbrahim aleyhisselam ve âilesine salat ve salam okurlar. İmam Malik şöyle der: "Kişinin salih olarak övülmeyi ve salihlerin amelinde görülmeyi istemesinde sakınca yoktur. Ama bununla sadece Allah-u Teâlâ'nın rızasını kasdederse..." Dayanağı bu ve diğer âyetlerdir.

Senin hoşlandığın ve senin öfkelendiğin şeyleri bilmediklerinden sana kulluk yapmayan ve sana yaklaşmayanlardandır. Hz. İbrahim bu duayı, babasının Allah'ın düşmanı olduğunu bilmeden önce yapmıştır. Zira, bunu öğrendikten sonra babasından uzaklaşmıştır. Kulların amellerine göre hesaba çekilip karşılığını görmek üzere "diriltilecekleri gün beni utandırma." Beni zelil etme.

"O gün ki, ne mal, ne de oğullar fayda vermez."

Kıyamet günü.

"Ancak Allah'a sağlam ve temiz kalb getiren fayda görür."(1)

Ama kıyamet günü Allah'a şirkten ve münafıklıktan salim bir kalble gelen kimse; işte ona, amelini boşa götürecek şeylerden beri olduğu için salih ameli fayda verir O ameli boşa götürecek şey, açık veya gizli şirk ve kafirliktir.

"Cennet muttakilere yaklaştırıldı."

Allah'tan korkup, kulluklarında O'na şirk koşmayanlara, isyan etmeyenlere, cennet yaklaştırıldı.

"Cehennem de azgınlar için..."

Dünyadaki azgınlık ve sapıklık sahibi müşrikler ve suç işlemede, şerde ve fesatta aşırı gidenler için "... cehennem ortaya çıkarıldı."(2)

"Onlara denildi..."

Kıyamet meydanında kafirlere sorulur.

"Hani Allah'tan başka taptıklarınız nerede?"

Onları gösterin. Şu içinde bulunduğunuz halde "size yardım ediyorlar mı?" Ve sizi azaptan koruyorlar mı? "Yahut..." kendilerine "yardımları dokunuyor mu?" Ve şayet cehennemlik iseler, kendilerinden azabı önleyebiliyorlar mı? Çünkü onlar kendilerine kulluk edilmesine razı olmuşlar ve insanları kendilerine ibadete çağırmışlardır. İnsan ve cin şeytanlarla kafirler gibi...

---

(1) Şüpheden, şirkten; kibir, hased ve kin hastalıklarından arınmış, sağlam kalb. Çünkü kalb sağlam olursa, organlar da sağlam olur. Dayanağı şu hadistir: "Dikkat edin, vücutta bir et parçası vardır. O düzgün olursa, bütün vücut düzgün olur. O bozuk olursa, bütün vücut bozuk olur. Dikkat edin, o kalbtir." (Buhari)

(2) Cehennem, korku ve üzüntüyü iyice hissetsinler diye oraya girmeden önce cehennemliklere gösterilir. Cennetliklere de henüz girmeden önce sevinç ve ferahı iyice hissetmeleri için cennet yaklaştırılır.

SONUÇ

1- Cennete mirasçı olunur. Allah-u Teâlâ cennete mirasçı olabilme sebebinin takva yani Allah'ın emirlerini hakkıyla yerine getirme olduğunu belirtiyor. "İşte kullarımızdan takva sahibi kimseleri mirasçı kılacağımız cennet budur."(1)

2- Tevhid üzere ölmüşlerse, ana baba hakkında dua edilir.

3- Kıyamet günü, Allah'ın lütfundan ve rahmetinden sonra iman ve salih amel dışındaki şeylerden yararlanma yoktur.

4- Takva sahibi olmak özendirilmiş, azgınlıktan sakındırılmışızdır.

فَكُبْكِبُوا۟ فِيهَا هُمْ وَٱلْغَاوُۥنَ ﴿٩٤﴾ وَجُنُودُ
إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ ﴿٩٥﴾ قَالُوا۟ وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ﴿٩٦﴾ تَٱللَّهِ إِن كُنَّا
لَفِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٩٧﴾ إِذْ نُسَوِّيكُم بِرَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٩٨﴾ وَمَآ أَضَلَّنَآ
إِلَّا ٱلْمُجْرِمُونَ ﴿٩٩﴾ فَمَا لَنَا مِن شَٰفِعِينَ ﴿١٠٠﴾ وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ ﴿١٠١﴾
فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٢﴾ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً ۖ وَمَا كَانَ
أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾

94- Onlar azgınlar, tepe taklak oraya atılırlar.

95- İblis'in bütün askerleri de.

96- Onlar orada putlariyle çekişerek derler ki:

97- "Vallahi biz apaçık bir sapıklık içinde imişiz!"

98- "Çünkü sizi alemlerin Rabb'ine eşit tutuyorduk."

99- "Ama bizi saptıran o suçlulardır."

---

(1) Meryem Suresi: 63

100- "Şimdi artık bizim ne şefaatçilerimiz var."

101- "Ne de sıcak bir dostumuz."

102- "Ah keşke bir dönüşümüz daha olsa da inananlardan olsak!"

103- Muhakkak ki bunda bir ibret vardır, ama yine çokları inanmazlar.

104- Şüphesiz Rabb'in, işte üstün O'dur, merhamet eden O'dur.

SÖZLÜK

فَكُبْكِبُوا فِيهَا Ve oraya yüzüstü atılırlar. Cehenneme yüzüstü atılırlar ve dibine varıncaya kadar yuvarlanırlar.

وَ الْغَاوُونَ Ve sapıklar. Ğav'in çoğulu. Şirk ve isyanlarla kalbi bozulmuş, ruhu kirlenmiş...

وَ جُنُودُ اِبْلِيسَ Ve İblis'in askerleri. Yani Şeytan'ın insanlardan ve cinlerden olan askerleri, yardımcıları ve dostları.

اِذْ نُسَوِّيكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ Çünkü sizi alemlerin Rabbine eşit tuttuk. İbadette... Size Allah'a (c.c) ibadet edildiği gibi ibadet ettik.

وَ لَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ Ve samimi bir arkadaş yok. Durumumuzla ilgilenecek, dostluğunun faydası olacak, bizi azab olunmaktan koruyacak.

فَلَوْ اَنَّ لَنَا كَرَّةً Keşke bir kere daha bize dönüş olsa. İman edelim, muvahhid olalım ve Rabb'imize bize emir buyurduğu şekilde ibadet edelim diye dünyaya bir dönüş...

AÇIKLAMA

"Tepetaklak oraya atıldılar."(1)

Daha önce Allah-u Teâlâ'nın "Onlara denildi: Hani o Allah'tan başka taptıklarınız nerede? Size yardım ediyorlar mı, yahut kendilerine yardımları dokunuyor mu?" âyetinde geçen şu ayıplayıcı ve azarlayıcı soruya cevap vermekte başarısız kalıp iyi cevap verememelerinden sonra, -çünkü cevap vermek mümkün değildir- Allah-u Teâlâ onların tepetaklak cehenneme atıldık-

(1) "Kübkibu"; tekrar tekrar atıldılar anlamına gelir.

larını bildiriyor. Yani yüzüstü atılmışlar ve yuvarlanmışlardır; onlar, bozuk inanç ve amel sahibi azgınlar ve İblis'in bütün askerleri... Yani şeytanın insanlardan ve cinlerden oluşmuş yeryüzünde şirke, isyanlara ve suç işlemeye çağıran adamları ve yardımcıları.

"Onlar orada taptıklarıyla çekişerek dediler ki..."(1)

Onlar cehennemde çekişirler. Herbiri, diğerini, sen bana uydun diye itham eder ve sorumluluğu diğerine yükler. Müşrikler, kendilerini şirke götüren kimselere: "Vallahi biz apaçık..." ayan beyan, tartışmasız "... bir sapıklık içinde imişiz. Çünkü sizi Alemlerin Rabb'ine denk tutuyorduk."(2)

Onunla beraber size de ibadet ediyorduk.

"Bizi o suçlulardan..."

Kendilerine karşı suç işleyip nefislerini bozan, bize karşı suç işleyip şirk ve isyanlarla bizi de bozan şirk, isyan ve sapıklık davetçilerinden "... başkası bizi saptırmadı. Şimdi artık bizim ne şefaatçimiz var, ne de sıcak bir dostumuz." Bu da onların lafıdır. Bu lafta bir başka gerçeği dile getirmişlerdir. O gün onlara, Allah katında şefaat edecek şefaatçiler de yoktur. Ne bir melek, ne bir insan, ne de bir cin. Çünkü şirk ve kafirlik üzere ölene yararı olacak bir şefaat yoktur.

"Ne de bir samimi, candan dost..." demeleri ise, arkadaşlığı ve dostluğu bize fayda verecek candan bir dostumuz da yok anlamınadır.

Şefaatçilerin varlığından umut kestikten sonra şöyle temenni ettiler: "Ah keşke bizim için bir daha..." dünyaya dönüş "... olsa da inananlardan olsak."

İman etsek, muvahhid (Allah'ın varlığını, birliğini ve hüküm koyuculuğunu kabuleder) olsak ve peygamberin izinden gitsek. Allah'ın, onların cehennemde söyledikleri sözlerden en son haber verdiği söz budur.

"Şüphesiz bunda..." müşriklerin, azgınların ve İblis'in bütün askerlerinin cehenneme atılışına, orada hasımlaşmalarına, dediklerine, temennilerine, şefaatten mahrum oluşlarına ve ateşte ebedi kalışlarına dair anlatılanlarda başkasından ibret alan kimseler için "... bir ibret var ama çokları yine inan-

(1) Bunun Hz. İbrahim'in sözü olması da caizdir. Ancak Hz. Muhammed (s.a.v.) ümmetine bir öğüt olarak Allah kelamı olması daha uygundur. İbni Atiyye (rh. a.) bunu kabul etmiştir.

(2) "iz" edatı, ta'liliyye değil zarfiyyedir. Yani "Sizi Alemlerin Rabb'ine denk tuttuğumuz zaman, vallahi biz apaçık bir sapıklık içinde imişiz." anlamına...

mazlar."

Ey Peygamberimiz, kavminin çoğu inanmaz ve şu ibretlerden yararlanmazlar ki iman etsinler, Allah'ı birlesinler (tevhid) ve müslüman olsunlar.

"Doğrusu Rabbin, işte üstün O'dur, merhamet eden de O'dur."

İşine hakim olan O'dur. Dilediğini yapar, istediğine karar verir. Kullarına merhametlidir. Kendisine yönelirlerse, sadece O'na kulluk ederlerse, onlara bol nimetli cennetlerinde katından ikram eder.

SONUÇ

1- Zina, faiz, hurafe ve şirklere davet eden insanlar, İblis'in askerleridir.

2- Kafirler, sapıklığa çağrılarıyla ve insanları buna sürüklemeleriyle hem kendilerini, hem de başkalarını bozan insanlardır.

3- Şirk ve kafirlik üzere ölenlere şefaat yoktur.

4- Allah'ın ezelde âsi olacağını ve onların iman etmeyeceklerini bilip onlar adına bunu yazdığı bir kavmin hidayete ermesi için ibretler, öğütler ve deliller fayda vermez.

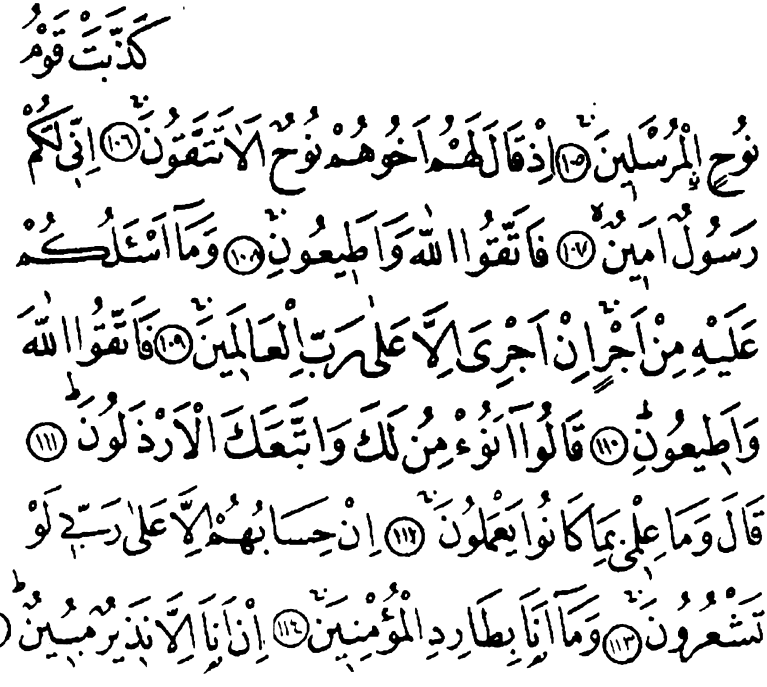
كَذَّبَتْ قَوْمُ
نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٥﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٠٦﴾ إِنِّي لَكُمْ
رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٠٧﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٠٨﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ
عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٩﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُونِ ﴿١١٠﴾ قَالُوا أَنُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ ﴿١١١﴾
قَالَ وَمَا عِلْمِي بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٢﴾ إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّي لَوْ
تَشْعُرُونَ ﴿١١٣﴾ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٤﴾ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿١١٥﴾

105- Nuh kavmi de gönderilen elçileri yalanladı.

106- Kardeşleri Nuh onlara: "Korunmaz mısınız?"demişti.

107- "Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim."

108- "Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

109- "Ben sizden buna karşı bir ücret istemiyorum. Benim ücretim yalnız alemlerin Rabb'ine aittir.

110- "Öyle ise Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

111- Dediler ki: "sana bayağı kimseler uymuşken biz sana inanır mıyız?"

112- Dedi ki: "Ben onların yaptıklarını(n iç yüzünü) bilmem. (Ben ancak görünüşe göre hüküm veririm.)"

113- "Anlayışınız olsa, onların hesabının Rabb'ime aid olduğunu bilirsiniz."

114- "Ben inananları kovacak değilim."

115- "Ben sadece apaçık uyarıcıyım."

SÖZLÜK

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ — Nuh'un kavmi gönderilenleri yalanladı. Nuh'un kavmi. Nuh'un peygamber gönderildiği ümmet. Nuh'u yalanladı.

اَخُوهُمْ نُوحٌ — Kardeşleri Nuh. Nesep kardeşi.

اَلاَ تَتَّقُونَ — Korunmaz mısınız? Rabbiniz Allah'tan korkun ve şirkle isyanlarla O'na asi olmayın.

رَسُولٌ اَمِينٌ — Apaçık bir elçi. Rabbimin bana, size tebliğ etmemi emir buyurduğu hususta.

مِنْ اَجْرٍ — Ücretten. Allah'ın emirlerini ulaştırmakta, tebliğe karşılık sizden herhangi bir ücret istemiyorum.

أَنُؤْمِنُ لَكَ وَ اتَّبَعَكَ الْأَرْزَلُونَ — Sana inanırmıyız; en değersizlerimiz sana tabi olmuşken. Bayağı insanlar, yani sefil ve değersizleri sana uymuşken, bizi çağırdığın hususta sana nasıl uyarız?

اِنْ حِسَابُهُمْ اِلاَّ عَلَى رَبِّى — Onların hesapları yalnız Rabb'ime aittir.

AÇIKLAMA

Hz. Nuh (a.s.)'un başından geçenleri anlatan âyetlerin başlangıcı ile de-

vam ediyoruz.

"Nuh kavmi de Nuh'un kendilerine getirdiği tevhid emrini ve şirki terketmeyi reddederek Nuh'u yalanladı." Nuh onlara Allah'a şirk koşarken ve Peygamberini yalanlarken Allah'ın azabından korkmuyor musunuz? demişti. Ben size gönderilmiş..." Size Allah'ın vahyini ulaştırmakta güvenilir bir elçiyim." Öyleyse şirki terk edip davet ve emrettiğim hususlarda bana itaat edin.

"Ben buna karşı sizden bir ücret istemiyorum."

Rabb'inizin emrini size ulaştırmama karşılık sizden bir ücret istemiyorum.

"Benim ücretim ancak Alemlerin Rabb'ine aittir."

Çünkü bana bu görevi O vermiştir.

"Öyleyse Allah'tan korkun..."

O'nu inkar ederken ve Peygamberini yalanlarken azabının üzerinize inmesinden korkun. Size emrettiğim ve size yasakladığım hususlarda bana itaat edin.

Nuh (a.s.)'ın tebliğ ettiği Allah korkusu (takva) ve peygamberine itaattan sonra, Allah-u Teâlâ'nın bildirdiğine göre cevapları şu oldu:

"Sana bayağı kimseler, yani sefil ve değersiz insanlar inanıp uymuşken, biz sana inanır mıyız?"

Seni tasdik edip, getirdiğin dine uyar mıyız?

Hz. Nuh şöyle cevap verdi:

"Ben onların yaptıklarını bilmem."

Benden uzakta gizlice ya da açıkça yaptıklarını bilemem, onun hesabını soramam ve sorgulayamam.

"Onların hesapları yalnız Rabb'ime aittir; anlayışınız olsa bunu çok iyi anlardınız."

Onlardan dolayı beni kınadığınız ve davranışlarının sorumluluğunu bana yüklediğiniz şeyin gerçeğini anlarsanız, onları hesaba çekip karşılığını verecek olan Rabb'imdir.

"Ben asla etrafımdaki Allah'a inanan mü'minleri kovacak değilim.(1) Ben

(1) Kureyşlilerin yaptığı gibi, Hz. Nuh (a.s)'tan zayıf ve fakir mü'minlerin etrafından uzaklaştırılmasını istemişlerdir. Sözün zahirinden böyle anlaşılmaktadır.

sadece apaçık bir uyarıcıyım."

Zalim veya baskıcı değilim ki insanları kovayım. Görevim şudur: İnsanlar doğru yola girsinler diye kafirliğin ve günahların acı sonucundan uyarırım ki, Allah'ın azabından kurtulup selamet bulsunlar.

SONUÇ

1- Bir Peygamberi yalanlayan, bütün Peygamberleri yalanlamış gibidir. Çünkü davetleri birdir: Allah'ın insanlara din olarak gönderdiği emirler onları temizleyecek ve tezkiye edecek ibadetlerle bir Allah'a kulluk edilmesidir.

2- Soy kardeşliği vardır. Din kardeşliği ile nesep kardeşliği arasında bir ilişki de yoktur. Çünkü din kardeşliği imana dayanır.

3- Allah-u Teâlâ'ya davet için ücret almak caiz değildir. Tebliği ücretsiz yapmak farzdır. Fakat hediye olarak verildiğinde alınabilir..

4- Allah-u Teâlâ'dan korkmak (takva) farz ve imanın gereğidir..

5- Yerlerine zenginler ve makam sahipleri otursun diye fakirleri ilim meclislerinden kovmak caiz değildir.

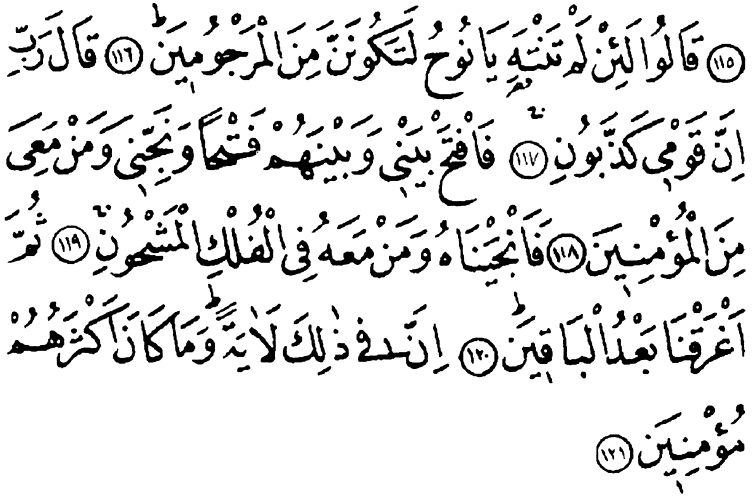

116- Dediler: "Ey Nuh, (bu dediğinden) vazgeçmezsen mut-

laka taşlananlardan olacaksın."

117- (Nuh): "Rabb'im, dedi, kavmim beni yalanladı."

118- "Benimle onların arasını aç (aramızda hükmet), beni ve benimle beraber bulunan mü'minleri kurtar!"

119- Biz de onu ve onunla beraber bulunanları, dolu gemi içinde kurtardık.

120- Sonra bunun ardından, geride kalanları boğduk.

121- Muhakkak ki, bunda bir ibret vardır ama yine çokları inanmazlar.

SÖZLÜK

لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ — Eğer vaz geçmezsen. Bizi, tanrılarımızı (ilahlarımızı) bırakıp, kendi bir ilahına tapmaya çağırmaktan vazgeçmezsen...

مِنَ الْمَرْجُومِينَ — Recm olunanlardan. Taşlanarak öldürülenlerden olursun.

فَافْتَحْ بَيْنِي وَ بَيْنَهُمْ فَتْحًا — Benimle onların arasını tam olarak aç. Onları helak edip, beni ve benimle beraber olan mü'minleri kurtarmak suretiyle benimle onlar arasında hükmünü ver.

فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ — Dopdolu gemide. Yolcularla ve diğer yaratıklardan birer çiftle dolu.

بَعْدُ الْبَاقِينَ — Son kalanları. Gemiye binmeleriyle Nuh'u ve mü'minleri kurtardıktan sonra kafirleri boğduk. Çünkü kafirlerin boğulması, mü'minleri kurtardıktan sonra idi.

AÇIKLAMA

İlahi kelam, Hz. Nuh ve kavmi arasında geçen olayları anlatmaya devam ediyor. Hz. Nuh (a.s), kavmini tevhide yani Allah'ın varlığına, birliğine kanun koyuculuğuna çağırıp davetini tekrarlayınca ve çoğu yerde kafirleri susturarak, deliller sununca, tehdide ve gözdağı vermeye başladılar. Allah'ın haber verdiğine göre şöyle dediler:

"Ey Nuh, vazgeçmezsen..."

İlahlarımıza yemin olsun ki ey Nuh, bizi aşağılamaktan, ilahlarımıza hakaret etmekten ve bizden onlara tapmayı terk etmemizi istemekten vaz-

geçmezsen "... taşlananlardan olacaksın."(1)

Seni taşlayarak öldüreceğiz. İşte o anda, dokuzyüzelli yıl süren bir davetten sonra Hz. Nuh, Allah'a şikayetini iletti:

"Rabbim, kavmim beni yalanladı.(2) Benimle onların arasını aç."

Aramızda hükmünü ver ve Allah'ın emrine göre müşkilatlarımızı çöz. Onları helak et!" Beni ve benimle beraber bulunan mü'minleri kurtar."

Allah-u Teâlâ şöyle buyurdu:

"Biz de onu ve onunla beraber bulunanları, dolu gemi içinde kurtardık. İçi hayvan çeşitleriyle dolu olan gemi içinde kurtardık. Sonra bunun ardından geride kalanları boğduk."

Nuh'u ve onunla beraber olan mü'minleri, gemiye binmeleriyle kurtardıktan sonra su gökten yağıp yerden kaynamaya devam etti de nihayet yeryüzünde bulunan herşey ve dağlar suya boğuldu. Hz. Nuh'tan ve gemidekilerden başka hiç kimse kurtulmadı.

"Şüphesiz bunda tevhid ile şirk arasında geçen mücadeleye ve tevhidin sonucuna -ki mü'minlerin kurtuluşudur- ve şirkin sonucuna -ki müşriklerin helak edilişidir- dair size şu anlatılanlarda bir ibret vardır."

Ama Mekkeliler ibret almazlar.(3)

"Ama yine çokları inanmazlar."(4)

Çünkü Allah-u Teâlâ iman etmeyeceklerini önceden biliyordu. Öyleyse üzülme. "Rabbin..." Ey yüce Peygamber, başkası değil O, üstündür, hakimdir; kullarından tevbe edene merhametlidir, ona azab etmez, aksine acır.

---

(1) Kur'an'daki her "recm"in anlamı taşlanarak öldürülmektir. Tek bir istisnası vardır o da: "(Babası) Ey İbrahim, sen benim ilahlarımdan yüz mü çeviriyorsun? Eğer (onlara dil uzatmaktan) vazgeçmezsen, andolsun seni taşlarım." (Meryem Suresi: 46) Buradaki taşlama, hakaret ve iğneleme anlamınadır. (Türkçe'de de benzer anlamda kullanılır. Çeviren)

(2) Cümleyi, bedduaya sebep olarak söylemiştir.

(3) İbret vardır. Çünkü Allah mü'minleri kurtarıp müşrikleri helak etmiştir. Tabii Hz. Nuh, peygamberliğini benzersiz bir sabır ve sadece Allah rızası için tebliğ ettikten sonra. Benzersizdir, zira 950 sene davet etmiş, eziyet görmüş, sabır ve direnç göstermiştir.

(4) Âyetteki çoğu inanmazlar bölümünden maksat, genel olarak kafirlerinin ileri gelenleridir. Fakat âyet umumidir. Bu ifade tarzı Arap Edebiyatı'nda bir sanat ve tarzdır.

SONUÇ

1- Zalimler ve azgınlar, deliller kendilerini âciz bıraktığında kaba kuvvete başvururlar.

2- Allah'tan yardım istenip, mazlumla zalimlerin arasında hükmünü vermesi dilenebilir.

3- Allah-u Teâlâ kulu Nuh'un duasını hemen kabul etmiştir. Çünkü asırlarca sabretmişti. Sabrı tükenip Rabb'ine şikayetini iletince, O da derhal kabul etti. Onu kurtardı, düşmanlarını yok etti.

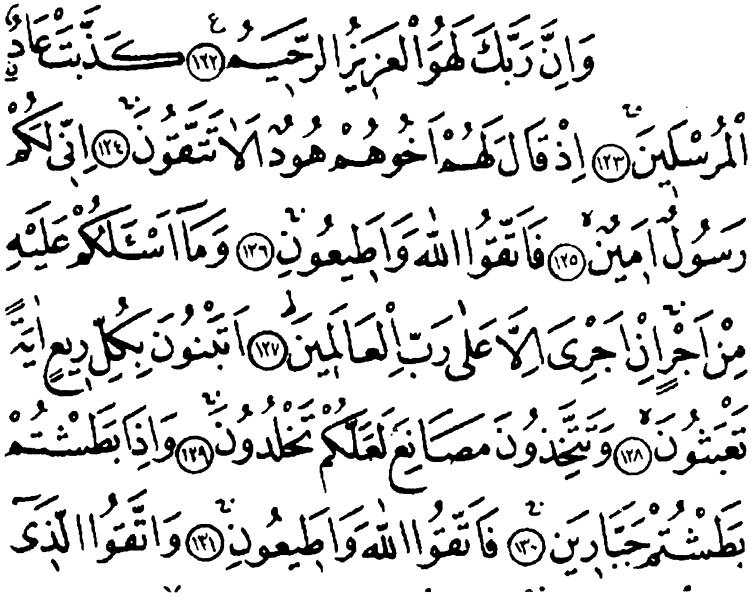

122- Şüphesiz Rabb'in, işte üstün O'dur, merhamet eden O'dur.

123- Ad kavmi de, gönderilen elçileri yalanladı.

124- Kardeşleri Hud onlara: "(Allah'ın azabından) korunmaz mısınız?" demişti.

125- "Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim."

126- "Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

127- "Ben sizden buna karşı bir ücret istemiyorum. Benim ücretim yalnız alemlerin Rabb'ine aittir."

128- "Siz her yol üzerine, gelip geçenleri yanıltmak için bir işaret yapıp da boş şeyle mi uğraşıyorsunuz?"

129- "Belki ebedi yaşarsınız diye köşkler (ve sağlam kaleler) ediniyorsunuz?"

130- "Bir kavmi yakaladığınız zaman da zorbalar gibi yakalıyorsunuz."

131- "Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

SÖZLÜK

كَذَّبَتْ عَادٌ — Ad yalanladı. Ad, kabilenin atasının ismidir. Kabile onun adını almıştır.

اَخُوهُمْ هُودٌ — Kardeşleri Hud. Nesep kardeşleri.

فَاتَّقُوا اللّٰهَ — Allah'tan korunun. Cezasından korkup O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın.

اَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ — Her yüksek yer ve tepeye bina mı yapıyorsunuz?

اٰيَةً — İşaret. Yüksek, muhkem köşk.

تَبْعَثُونَ — Boş şeylerle uğraşıyorsunuz. Bu yapınızla. Çünkü oturmayacağınız binaları yapıyorsunuz.

وَ تَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ — Geçit vermez kaleler ve yüksek şatolar ediniyorsunuz.

لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ — Sanki siz dünyada sonsuza dek kalmayı umuyor ve bekliyorsunuz.

وَ اِذَا بَطَشْتُمْ — Ve şiddetle tuttuğunuzda. Birisini hesap sormak için tuttuğunuzda zorbalıkla ve şiddetle yakalıyorsunuz.

جَبَّارِينَ — Acımasız, zorba.

AÇIKLAMA

Bu da Hud (a.s.)'un başından geçenlerin başlangıcıdır. Ad kabilesi dahi Allah'ın peygamberi Hud'u yalanladı.(1) Kardeşleri Hud onlara: "Allah'ın

(1) Ad kavminin doğusunda Umman, batısında Hadramevt yer alır. Kuzeyde çöle sarkar. (Umman Sultanlığı ile Güney Yemen arasında bir yer. Çeviren)

azabından korunmaz mısınız," demişti."

Rabb'iniz olan Allah'tan korkup O'na şirk koşmayın anlamına, Allah'ın azabından şirki ve günahları terkederek korunmaz mısınız?

"Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim."

Kendisinin, Allah'ın emrini ve yasağını ulaştırmak üzere, onlara gönderilmiş Allah'ın elçisi olduğunu ve bu hususta güvenilir olduğunu bildiriyor. Rabb'inin kendilerine ulaştırmasını emrettiği şeylere ne ilavede ne de eksiltmede bulunmayacaktır. Öyleyse Allah'tan korkun ve Allah'ın size gönderilmiş elçisi olma özelliğim dolayısıyla bana itaat edin.

Çünkü size peygamber gönderildim. Onun için getirdiğim emirlerde bana itaat etmeniz gerekir.

"Sizden buna karşı hiçbir ücret istemiyorum."

Size ilettiğim tebliğime karşılık azıcık bile olsa herhangi bir ücret istemiyorum.

"Benim ücretim, yalnız Alemlerin Rabb'ine aittir."

Çünkü beni gönderip bana bu görevi veren O'dur. Allah'ın emirlerini size taşıyıp, ve tebliğ etmemden dolayı O'nun sevaplandırmasını istiyorum. O halde Allah'tan korkun. Cezalandırmasından, O'na şirk koşmayı ve günah işlemeyi bırakarak korkun. Kemale ve mutluluğa ermek için size tebliğ ettiğim şeyleri kabullenerek bana itaat edin.

"Siz her yol(1) üzerine gelip geçenleri yanıltmak için bir işaret yapıp boş şeyle mi uğraşıyorsunuz?"

Hud, kavminin dünyaya önem vermesini, kendilerini ilgilendirmeyen şeylerle uğraşmasını ve kendilerini ilgilendiren şeylerden yüz çevirmelerini kınıyor. Onları ayıplarcasına, her yüksek yerde veya yolda yüksekliğinde bir belirti olan sağlam saraylar mı yapıyorsunuz? diyor. Boş ve asılsız şeylerle uğraşıyorsunuz. Çünkü inşa ettiğiniz yerlerde oturmuyorsunuz. Bu yaptıklarınız oyun ve boş şeylerle uğraşmaktan başka birşey değildir.

"Sağlam köşkler, kaleler, su depoları gibi yüksek yapılar ediniyorsunuz, belki ebedi yaşarsınız diye."

---

(1) er-Ri: Yüksek yer veya iki dağ arasındaki yol, yani geçit demektir. Âyet, yol gösteren şey (Tabela, levha, veya o gün için bunların işini gören birşey) demektir. Maksat, mimarlık sanatında alamet olan yüksek binadır.

Sanki ebedi yaşayacaksınız. Halbuki ebedi yaşayacak değilsiniz. Buradaki ikametiniz kesinlikle kısa sürelidir. "

Yakaladığınız zaman zorbalar gibi yakalıyorsunuz."

Birisine saldırdınız mı, acımasız zorbalar gibi saldırıyorsunuz. Merhamet ve şefkat göstermeksizin şiddetle gaddarca davranıyorsunuz.

Allah'tan korkun, ey kavmim, cezalandırmasından ve acı azabından korkun! ve sizi davet ettiğim ve Rabb'imden size ilettiğim hususlarda bana itaat edin.

Bu, sizin için yüz çevirip, batılda (boş şeylerde) inad etmenizden daha iyidir.

SONUÇ

1- Tebliğ işiyle görevlendirilmiş olanın takvayı emretmesi onun görevidir. Çünkü kulun kurtuluş ve başarısı ancak takva ile tamamlanır.

2- Peygamberler, insanlara getirip tebliğ ettikleri konularda güvenilir kimselerdir.

3- Dini anlatıp dine davet etmek için ücret almak haramdır. Ancak hediye olarak verilirse alınabilir

4- Kulun yemede, içmede ve hertürlü iş yapma konusunda israf etmesi haramdır.

5- Zorbalık ve şiddet kınanmıştır.

وَاتَّقُوا الَّذِي
أَمَدَّكُم بِمَا تَعْلَمُونَ ﴿١٣٢﴾ أَمَدَّكُم بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ ﴿١٣٣﴾ وَجَنَّاتٍ
وَعُيُونٍ ﴿١٣٤﴾ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣٥﴾

قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُن مِّنَ الْوَاعِظِينَ ﴿١٣٦﴾
إِنْ هَٰذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣٧﴾ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿١٣٨﴾ فَكَذَّبُوهُ
فَأَهْلَكْنَاهُمْ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾ وَإِنَّ
رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٤٠﴾

132- "Size bildiğiniz nimetleri bol bol veren Allah'tan korkun."

133- "O size verdi: Davarlar, oğullar,"

134- "Bahçeler, çeşmeler."

135- "Doğrusu ben size büyük bir günün azabının çarpmasından korkuyorum."

136- Dediler ki: "Öğüt versen de, öğüt verenlerden olmasan da bizce birdir."

137- "Bu davranışımız, sadece evvelkilerin ahlak ve geleneğidir."(1)

138- "Biz azaba uğratılacak değiliz."

139- Böylece onu yalanladılar. Biz de onları helak ettik. Muhakkak ki bunda bir ibret vardır, ama yine çokları inanmazlar.

140- Şüphesiz Rabb'in, işte üstün O'dur, merhamet eden O'dur.

SÖZLÜK

أَمَدَّكُمْ — Sizi destekledi. Size nimet olarak verdi.

بِأَنْعَامٍ — Deve, sığır ve davar sürüleri ile.

عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ — Büyük günün azabı. Dünyada helak edildiğiniz gün ve kıya-

(1) Veya: Bu söylediklerin, evvelkilerin uydurmasıdır.

mette diriltildiğiniz gün.

سَوَاءٌ عَلَيْنَا Bize birdir. Bize nasihat edip etmemen bizim nazarımızda birdir; sana itaat etmeyeceğiz.

اِنْ هٰذَا اِلَّا خُلُقُ الْاَوَّلِيْنَ Bu sadece öncekilerin ahlaklarıdır.(1) Bize öğüt ve nasihat ettiğin bina vs. sadece evvelkilerin yolu ve adetidir. Biz de onların yolundayız ve azab görmeyeceğiz.

AÇIKLAMA

Âyetler, Allah'ın peygamberi Hud (a.s.)'la müşrik kavmi arasında geçen olayları anlatmaya devam ediyor.

Hud (a.s) onlara takvayı ve kendisine itaat etmelerini emretmişti. Yine, kendilerine bol bol veren, yani bildikleri çeşitli nimetleri ihsan eden Allah'tan korkmalarını emretmişti. Çünkü nimet verene itaat eylemek, nimetlerine şükretmek demektir. Nimet verene isyan etmekse, nimetlerine nankörlük etmektir.

"Size bildiğiniz şeyleri(2) bol bol verenden korkun."

Bu "bildikleri şeyleri" şu sözüyle açıkladı: "Size deve, sığır ve davar sürüleri, kız ve erkek evlatlar, bahçeler-bağlar ve hem hayvanlarınızı sulamanız, hem de kendinizin içip temizlenmesi için(3) pınarlar (çeşmeler) verdi."

Ondan sonra Hud (a.s) şefkat göstererek: "Doğrusu ben size büyük bir günün azabının çarpmasından korkuyorum, diyor."

Eğer şirkte ve günahlarda ısrar ederseniz... Dünyada ve ahirette bir azaba düşersiniz. Dünyada helak edilmekle azab olunmuşlardır. Ahirette de azab edileceklerdir. Çünkü kafir, müşrik, âsi ve günahkar olarak ölmüşlerdir. İşte peygamberleri Hud (a.s.)'un kendilerine verdiği öğüt budur. Onların Hud (a.s.)'un öğütüne verdikleri cevapsa Allah-u Teâlâ'nın bildirdiği şu cevaptır:

Dediler ki:

---

(1) Cumhur, "helaga" kelimesini "huluk" okumuştur. Bu durumda güzel ahlak, huy, seciyye anlamına gelir. Cumhur dışındakiler ise "halku" okumuşlardır. O zaman da "Şu söylediğin şey uydurma ve yalandır," anlamına gelir.

(2) Hayırları (nimetleri). Âyetteki "bildiğiniz şeyleri (bi-ma ta'lemun); daha sonra "sürüler, evlatlar, bağlar-bahçeler ve pınarlar" diye tefsir etmiştir.

(3) O Allah, kendisine ibadet edilmesinden ve zikredilip, şükredilip, nankörlük edilmemesinden hoşlanır.

"Öğüt versen de, öğüt verenlerden olmasan da bizce birdir." Öğüt vermen, yani korkutup hatırlatman veya vermemen bizce birdir. Senin lafınla tanrılarımızı (ilahlarımızı) terk edecek değiliz. Sana inanacak da değiliz.

"Bu sağlam binalar yapmamız ve ilahlarımıza tapmamız evvelki atalarımızın yoludur."

Bizden önceki insanların yolu ve adetidir. Bundan dolayı azab olunacak biz değiliz.

Allah-u Teâlâ, bu karşılıklı konuşmayı ve Hud (a.s)'un yerine getirdiği davetin sonucunu şöylece haber veriyor:

"Onu yalanladılar."

Hud'un kendilerine getirdiği, davet ettiği ve sakındırdığı şeyleri yalanladılar.

"Biz de onları..." yalanladıkları ve yüz çevirdikleri için "... helak ettik. Şüphesiz bunda..." inkarcıların helak edilişinde ey Muhammed kavmine "... bir ibret vardır." Şayet ibret alırlarsa... "Ama yine çokları inanmazlar."

Çünkü Allah-u Teâlâ onların iman etmeyeceğini önceden (ezelden) biliyordu. Bunun için onlara ne öğüt ne de ibret fayda verdi.

"Şüphesiz Rabb'in, işte üstün O'dur, merhamet eden O'dur."

Zalimleri, gaddarları ve zorbaları yakalayıp üzerlerine cezasını yağdırdı ve acı azabını tattırdı. Dostlarına merhamet buyurup kurtardı ve düşmanlarını da helak etti.

SONUÇ

1- İslâm'a davet usulleri insanların anlayışlarına göre değişik olabilir. İnkarcılara karşı, elle tutulup gözle görülen (maddi) şeylerle delil getirmek daha tesirlidir.

2- Allah'ın azabından korkutmak ve O'na isyanın acı sonundan sakındırmak davet metodlarındandır.

3- İnsanların körü körüne taklitte ve sapık cahil bile olsalar atalarına uymakta izledikleri davranışlarının tamamen hata olduğu dile getirilmiştir.

4- Tevhid, (Allah'ın varlığı, birliği ve kanun koyuculuğu) peygamberlik ve öldükten sonra diriliş açıklanmıştır. Çünkü örnek verilen hayat hikayelerinden maksat budur.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤١﴾ إِذْ قَالَ
لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٤٢﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٤٣﴾
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٤٤﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ
أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٤٥﴾ أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هَاهُنَا آمِنِينَ ﴿١٤٦﴾
فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٤٧﴾ وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ ﴿١٤٨﴾ وَتَنْحِتُونَ
مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ ﴿١٤٩﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٥٠﴾ وَلَا
تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٥١﴾ الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ
وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٢﴾

141- Semud kavmi de gönderilen elçileri yalanladı:

142- Kardeşleri Salih onlara demişti ki: Korunmaz mısınız?

143- "Ben sizin için güvenilir bir elçiyim."

144- "Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

145- "Ben sizden buna karşı bir ücret istemiyorum. Benim ücretim yalnız alemlerin Rabb'ine aittir."

146- "Siz burada güven içinde bırakılacağınızı mı sanıyorsunuz?"

147- "Böyle bahçelerde, çeşme başlarında?"

148- Ekinler ve yumuşak tomurcuklu güzel hurmalıklar arasında?"

149- "Dağlardan özenle evler yontuyorsunuz."

150- "Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

151- "O aşırıların emrine uymayın."

152- "Yeryüzünde bozgunculuk yapan, ıslah etmeyen o kimselerin sözüyle hareket etmeyin."

SÖZLÜK

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ	Semud gönderilenleri yalanladı. Semud kabilesi, peygamberleri Salih'i yalanladı.
فِيمَا هَاهُنَا آمِنِينَ	Burada eminlik içinde. İyilikler ve nimetler içinde, hiç kimseden korkmadan.
طَلْعُهَا هَضِيمٌ	Hurmanın tomurcuğu. Goncası içinde oldukça, yumuşaktır.
وَ تَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا	Ve dağlardan evler yontuyorsunuz. Yontma aletleri ile dağlardaki kayaları işliyor ve oralardan evler ediniyorsunuz.
فَرِهِينَ	Mutlular. Övünenler. Bir yönden hünerlisiniz, diğer yönden yaptıklarınızdan dolayı şımarık, kibirli ve şaşkınsınız.
وَ أَطِيعُونِ	Bana itaat edin. Size emrettiğim konularda buna tabi olun.
الْمُسْرِفِينَ	İsraf edenler. Kafirlikle ve inatla şerde ve fesatta nefislerini harcayanlar.
الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ	Yeryüzünde fesat çıkaranlar. Yeryüzünde büyük günahları işlemekle orayı ifsad edenler...
وَ لَا يُصْلِحُونَ	Orada düzeltme yapmıyorlar. İtaatle ve Allah'ın emirlerine göre yeryüzünün düzenini sağlamıyorlar.

AÇIKLAMA

Bu da, Hz. Salih (a.s)'in başından geçenlerin başlangıcı.

"Semud da peygamberleri yalanladı."(1)

Semud kabilesi, peygamberleri Hz. Salih'in getirdiklerini inkar etti. Din

---

(1) Semud: Hicaz'ın kuzeyinde, bugün Medain-i Salih diye bilinen kayalıklarda oturuyordu. Gönderilen peygamberden maksat, Salih (a.s)'tir. Salih (a.s)'i inkar edişleri bütün peygamberleri inkar ediş olarak değerlendirilir. Çünkü peygamberler hep aynı şeye çağırmışlardır. Bu, Kur'an'ın edebi bir sanatıdır.

değil nesep "... kardeşleri Salih..." Çünkü Salih mü'min, onlar kafirdi. "... demişti ki: "Allah'tan korunmaz mısınız?"(1)

Hz. Salih, onları takvaya özendirip takvayı emrediyordu. Çünkü kurtuluşları takvadadır. Takva'dan maksat, Allah'ın azabından, O'na imanla, O'nu birlemekle (tevhid), O'na ve peygamberine itaat etmekle sakınmaktır.

"Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim."

Kendisinin Allah-u Teâlâ tarafından onlara gönderilmiş; Allah'ın elçiliğinde, getirdiği ilim, hikmet ve hidayette güvenilir bir peygamber olduğunu haber veriyor.

"Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

Takva ve itaat emrini tekrarladı. Çünkü bu iki şey, peygamberliğinin büyük kısmını teşkil ediyordu. Kendilerine gönderilen peygamber bunu gerçekleştirdiğinde, hak yola girip felaha ereceklerdi.

"Ben sizden buna karşı bir ücret istemiyorum."

Maddiyat istemedi. Tebliğine karşı ücret almayı reddetti. Zira, Hz. Salih (a.s.)'in maddiyat, para, pul istediği iddia ediliyordu. Hz. Salih (a.s) onlara açıklıkla haber verdi ki, o onlara Rabb'lerinin çağrısını ulaştırmaktan dolayı, Alemlerin Rabb'i Allah'tan başka hiç kimseden bir ücret istememektedir. Çünkü O, rızası uğruna ve itaati dairesinde amel işleyenleri sevaplandırır ve ödüllendirir. Allah'ın haber verdiğine göre Hz. Salih (a.s) şöyle devam etti:

"Burada iyilikler verilmiş olarak güven içinde korkusuz mu bırakılacağınızı sanıyorsunuz?"(2)

Yüce Allah (c.c), "burada" sözünü şöyle açıkladı:

"Bahçelerde..."

Şehirlerindeki bağ, bahçe ve tarlalarda bol bol geçim yapıyordunuz. Pınarlarda, ekinler ve yumuşak tomurcuklu güzel hurmalıklar arasında yaşıyordunuz.

"Dağlardan ustalıkla evler yontuyorsunuz."

Zira Allah size yontma sanatına dair güç ve bilgi verdi de, sert dağlardan, kışın ikamet edeceğiniz ve sizi soğuktan koruyacak evler edindiniz.

---

(1) İstifham, inkaridir. Korunun denilmek isteniyor.
(2) Buradaki soru uslubu, inkarcıları reddetmek içindir.

Ferihin'in anlamı, yontma sanatında mahir, usta ve gücünüzle, sanatınızla şımarık, kibirli ve şaşkın demektir.

O halde ey kavmim, şirki ve günahları terkederek "Allah'tan korkun ve..." size emrettiğim ve size yasakladığım ve de sizi davet ettiğim konularda bana itaat edin. O büyük günahları işleyip günahlara bulanarak kendilerine aşırılık taşkınlık yapanların(1) emrine uymayın. Onlar yeryüzünde. Allah'a ve Rasûlû'ne isyan ederek bozgunculuk yaparlar, ıslah etmezler. Fesat ve ifsatla, salahı ve ıslahı terketmeyi biraraya getirmişlerdir.

SONUÇ

1- Peygamberlerin çağrısı birdir. Bunun için bir peygamberi inkar, bütün peygamberleri inkar olarak değerlendirilir.

2- Güvenilirlik yani emanet, bütün peygamberlerin ve bütün ümmetlerdeki ve çağlardaki sadık salih davetçilerin (hak dini anlatanların) özelliğidir.

3- Nimet vereni hatırlayıp sevilsin ve itaat olunsun diye nimetleri hatırlatmak güzeldir.

4- Günahlarda ve isyanlarda aşırı gidenlere uymaktan, onlara uymanın getireceği kötü sondan dolayı sakınmak gerekir.

5- Yeryüzünde fesat, dünyada günah işlemekle olur.

قَالُوٓا۟ إِنَّمَآ أَنتَ مِنَ ٱلْمُسَحَّرِينَ ﴿١٥٣﴾ مَآ أَنتَ إِلَّا بَشَرٌ
مِّثْلُنَا فَأْتِ بِـَٔايَةٍ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّـٰدِقِينَ ﴿١٥٤﴾ قَالَ هَـٰذِهِۦ نَاقَةٌ
لَّهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿١٥٥﴾ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوٓءٍ

(1) Sapıklıkta başta gidenlerin. Bunlar, şirk, günah ve kabahat işlemek suretiyle ülkede bozgunculuk yapmaya kışkırtıyorlardı.

لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿١٥٥﴾ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوٓءٍ
فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥٦﴾ فَعَقَرُوهَا فَأَصْبَحُوا
نَٰدِمِينَ ﴿١٥٧﴾ فَأَخَذَهُمُ ٱلْعَذَابُ ۗ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً ۖ وَمَا كَانَ
أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٥٨﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٥٩﴾

153- Dediler: "Sen, iyice büyülenmişlerdensin."

154- "Sen de bizim gibi bir insansın. Eğer doğrulardansan bize bir mucize getir."

155- Dedi: "İşte bu dişi deve mucizedir. Bir gün onun su içme hakkı var, belli bir günün su içme hakkı da sizin."

156- "Sakın, ona bir kötülük dokundurmayın, sonra büyük bir günün azabı sizi yakalar."

157- Nihayet onu kestiler, ama pişman oldular.

158- Ve azab onları yakaladı. Muhakkak ki bunda bir ibret vardır, ama yine çokları inanmazlar.

159- Şüphesiz Rabb'in, işte üstün O'dur, merhamet eden O'dur.

SÖZLÜK

اِنَّمَا اَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِيْنَ	Sen ancak sihirlenmişsin. Büyülenmiş ve büyüde aklını yitirecek kadar ilerlemiş olanlardansın. İyice büyülenmişsin.
فَأْتِ بِاٰيَةٍ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ	Eğer doğru olanlardan isen bir delil getir. Peygamber olduğunda da sadıksan, bunu gösteren bir mucize getir.
لَهَا شِرْبٌ وَّ لَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَّعْلُوْمٍ	Onun için içme hakkı vardır. Sizin de içme hakkınız vardır. Onun kaynaktan su içeceği bir günü ve sizin de malum ertesi gününüz var.
فَعَقَرُوْهَا فَاَصْبَحُوْا نٰدِمِيْنَ	Onu kestiler sonra da pişman oldular. İman etmeyip deveyi kestiler de gördükleri azaptan dolayı pişman oldular.

AÇIKLAMA

Âyetler, Hz. Salih (a.s)'le kavmi Semud arasındaki olayları anlatmaya evam ediyor. Hz. Salih (a.s) kavmine anlatıp öğüt verdikten sonra, Allah-u Teâlâ'nın bildirdiğine göre şöyle cevap verdiler:

"Sen iyice büyülenmişlerdensin."

Büyülenip büyülenmişlikle aklını yitirecek derecede ileri gitmişlerdensin. Bu tür büyülenmişler, ne söylediklerini bilmezler.

"Sen de bizim gibi bir insansın."

Yiyorsun ve içiyorsun. Ne Rabb'sın, ne de melek, ki sana boyun eğip itaat edelim.

"Eğer doğrulardansan..."

Gerçek peygamberlerdensen "... bir mucize göster."(1)

Allah-u Teâlâ'nın bildirdiğine göre Hz. Salih şöyle cevap verdi:

"İşte (mucize), bu dişi devedir."

Mucize, olağanüstü yaratılıştaki bu dişi devedir. Hz. Salih Rabb'inden bir mucize istedi. Allah da bu deveyi verdi. Hz. Salih (a.s), kavminin gözleri önünde durmadan namaz kılıp dua etti de, sonunda dağ yarıldı ve içinden büyük bir mucize olan bu deve çıktı.

"(Bir gün) onun su içme hakkı vardır."(2)

Şehir, suyundan payı, nasibi iki günde bir gündür. O tek günde hiç kimse içmeden, tek başına içer. "... belli bir günün su içme hakkı da sizindir."

Tek başınıza içersiniz.

"Sakın, ona bir kötülük dokundurmayın."

Salih (a.s) onları ne vurarak, ne öldürerek, ne de içmesi engellenerek deveye bir kötülükte bulunmamaları konusunda uyardı. Sonra büyük bir günün azabı sizi yakalar dedi.

Nihayet onu kestiler." İnkar edip isyan ederek, ön ve arka ayaklarına vurmak suretiyle çöktürüp kestiler. Deveyi kestiklerinde Salih onlara:

"Yurdunuzda üç gün yaşayın sonra helak olacaksınız. Bu, yalan olma-

---

(1) İbni Abbas der ki: "Eğer sadıksan, Allah'a dua et de bize şu dağdan on aylık gebe kızıl bir deve çıkarsın. Gözümüzün önünde yavrulasın ve şu suya gelip içsin. Kuşluk vakti de bize içtiği su kadar süt versin." dediler. Salih (a.s) dua etti, Allah da bunu gerçekleştirdi."

(2) Şirb, devenin bir günlük su sırası demektir. O gün suyu içer, ne sürüleri, ne de kendileri deveye zahmet vermezlerdi.

yan gerçek bir tehdittir."(1) demişti. "ama buna inanmayıp sonra da pişman oldular."

Üçüncü günün sabahı, güneşin doğuşuyla birlikte onları bir ses yakaladı. Toptan helak edildiler. Allah-u Teâlâ Hz. Salih ve onunla beraber olan mü'minleri kurtardı.

"Muhakkak ki bunda bir ibret vardır."

Allah-u Teâlâ'nın kudretine, ilmine ve ilahlığına büyük bir delil vardır.

"Ama yine çokları inanmazlar."

Delillerin açıklığına rağmen çokları yine inanmazlar. Çünkü inatları ve inkarları yüzünden bunca delilleri görmemezlikten gelmektedirler.

"Şüphesiz Rabb'in..." ey peygamber, sadece senin Rabbin üstündür. Mutlak galip gelecek O'dur. Dostlarına ve salih kullarına merhamet eden de O'dur.

SONUÇ

1- Büyüyü insanlar yapar. Büyü insanların eskiden beri bildikleri, yapageldikleri şeydir.

2- İnsanlar hak dine çağrıldıklarında, peygamberlerden mucizeler isteyebilirler.

3- Mucizelerin gösterilmesi, mucize isteyenlerin mutlaka iman edeceklerini göstermez. Çünkü bunca mucizelere rağmen inatçıların çoğu inanmadılar.

4- Pişmanlık, tevbedir. Ama azap veya belirtisi göründüğü anda pişmanlık ve tevbenin faydası yoktur.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٦٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَلَا
تَتَّقُونَ ﴿١٦١﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٦٢﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٦٣﴾
وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٤﴾

(1) Hud Suresi: 65

أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٥﴾ وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ
مِنْ أَزْوَاجِكُمْ ۚ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿١٦٦﴾

160- Lut (kavmi) de gönderilen elçileri yalanladı.

161- Kardeşleri Lut, onlara "korunmaz mısınız?" demişti.

162- "Ben sizin için güvenilir bir elçiyim."

163- "Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

164- "Ben sizden buna karşı bir ücret istemiyorum. Benim ücretim yalnız alemlerin rabb'ine aittir."

165- "Alemlerin içinde erkeklere mi gidiyorsunuz?"

166- "Ve Rabb'inizin sizin için yarattığı eşlerinizi bırakıyorsunuz? Siz sınırı aşan bir kavimsiniz."

SÖZLÜK

قَوْمُ لُوطٍ — Lut'un kavmi. Sodom, Ammuriye (Gomora) ve diğer şehirlerin halkı. Lut, İbrahim'in (a.s) kardeşinin oğlu Haran'ın oğlu Lut peygamberdir.

اَخُوهُمْ لُوطٌ — Kardeşleri Lut. Bu nesep ve din kardeşliği değil, hemşehriliktir.

اِنِّى لَكُمْ رَسُولٌ مُبِينٌ — Ben sizler için emin bir elçiyim. Ben başkasına değil size gönderilmiş, mesajımı (peygamberlik) size ulaştırmada güvenilir, ne bir fazla ve ne bir eksik yapan bir peygamberim.

فَاتَّقُوا اللّٰهَ — Allah'tan korunun. O'na iman ederek, yalnız bir tek O'na kulluk yaparak ve O'na karşı gelmeleri terk ederek.

وَ مَا اَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ — Onun üzerine sizden bir ücret istemiyorum. Tebliğ için, irşadınıza ve eğitiminize karşılık bir ücret...

اَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ — Alemlerden erkeklere mi geliyorsunuz? Erkeklerle homoseksüel ilişkiye girip, kadınlarla meşru ilişkiyi terkediyormusunuz?

بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ — Bilakis sizler azgın bir kavimsiniz. Şerde aşırı gitmekte azgın, zalim, haddi aşmış bir toplumsunuz.

AÇIKLAMA

Bu kısım âyetler ise Lut kavmi başından geçenlerin başlangıcıdır.

"Lut kavmi de gönderilen elçileri yalanladı."

Lut peygamberi yalanladılar. Hz. Lut'un yalanlanması, bütün peygamberlerin yalanlanması olarak değerlendirilir. Çünkü Allah'ın daveti tektir. Onları tek Allah'a ibadete, gayr-i meşru cinsel ilişkileri, yani erkek erkeğe cinsel ilişkileri, zulmü, şerri ve fesadı terk etmeye çağırdığında, onu yalanladılar. Çünkü hemşehrileri, Hz. Lut(1) onlara şöyle demişti:

"Allah'ın azabından sakınmaz mısınız?"

Allah'tan sakınmalarını emrediyor ve takvaya özendiriyor. Çünkü büyük günahları işliyorlardı. Helak olmalarından korktu ve kurtuluş sebeplerine çağırdı: İtaat ederek ve isyanları bırakarak Allah-u Teâlâ'dan sakınmak için onları doğru yola çağırdı.

"Ben size gönderilen güvenilir bir elçiyim."

Peygamberliğim konusunda şüphe etmeyin ve bana uyun. Ben, tebliğimi ulaştırmama karşılık sizden bir ücret de istemiyorum. Ücretimi, bana bu peygamberlik görevini veren ve size emirlerini iletmemi isteyen Alemlerin Rabbi verecektir.

Ve burada onları muazzam bir kınamayla kınadı. Azarlayıp başlarına vurarak:

"Alemlerin içinde erkeklere mi gidiyorsunuz?"(2) dedi.

Erkek erkeğe (homoseksüel) cinsel ilişkilere giriyorsunuz.

"Bırakıyorsunuz..."

Allah'ın sizin için yarattığı eşlerinizi terkediyorsunuz.

"Siz haddi aşan bir kavimsiniz."

Dinin, aklın ve insanlığın çizdiği sınırları aşıyorsunuz.(3)

---

(1) Hemşehridirler, çünkü Lut Babilli idi ve müslümandı. Lut (a.s.) babası Haran İbrahim (a.s.)'in kardeşi idi. Lut bu yöre halkına peygamber gönderilince ve onlarla oturunca; onlarla oturup kalkması ve hasıl olan hemşehrilik sebebiyle "kardeşleri" denildi.

(2) Buradaki soru uslubu kafirleri reddetmek içindir. Çünkü onlar, genelde ülkelerine gelen yabancılarla, özelde de kendi aralarında homoseksüel (erkek erkeğe cinsel) ilişkilerde bulunuyorlardı.

(3) el-Adî: Hakk'ın sınırından batıla, helal sınırından harama geçen demektir.

SONUÇ

1- Din ve nesep kardeşliğinden başka tanışma bakımından hemşehrilik de vardır.

2- Güvenilirlik, peygamberliğin gereklerindendir. Çünkü her peygamber, "Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim," demiştir.

3- Ferdin ve toplumun kurtuluşu; Allah-u Teâlâ'dan sakınıp, Rasûlü (s.a.v.)'ne itaatle olur.

4- Belki vazgeçer diye, dinin çirkin gördüğü işleri yapanı ayıplayıp kınamalıdır.

5- Yeryüzünde vuku bulmuş en büyük fuhuş, erkek erkeğe cinsel ilişkidir (homoseksüelliktir). Allah korusun.

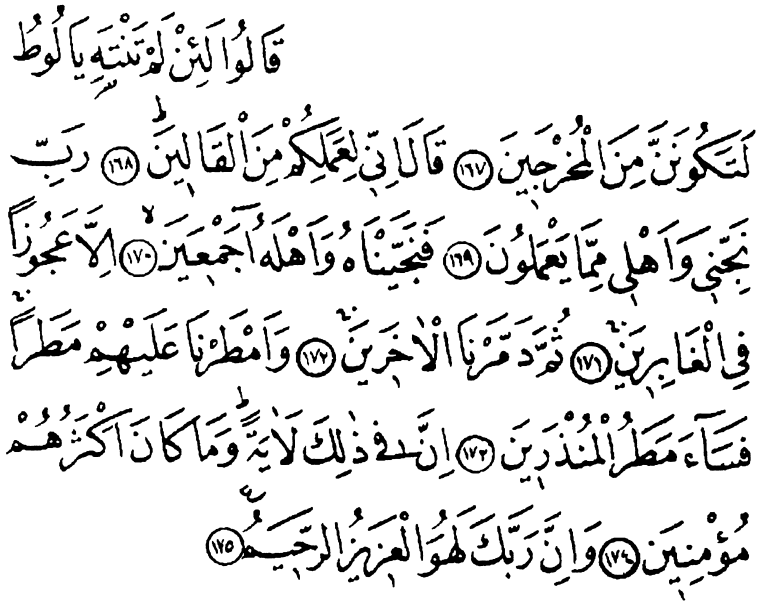

167- Dediler: "Ey Lut, andolsun, eğer (bundan) vazgeçmezsen, mutlaka sürülenlerden olacaksın."

168- Lut dedi: "Ben sizin bu işinize, kadınları bırakıp erkeklere gidişinize kızanlardanım."

169- "Rabb'im beni ve ailemi bunların yaptıklarından kurtar!"

170- Biz de onu ve ailesini tamamen kurtardık.

171- Yalnız geride kalanlar arasında bulunan bir kocakarıyı kurtarmadık.

172- Sonra ötekilerini hep yıktık, helak ettik.

173- Ve üzerlerine bir yağmur yağdırdık, uyarılıp da yola gelmeyenlerin yağmuru hakikaten çok kötü oldu!

174- Muhakkak ki, bunda bir ibret vardır, ama yine çokları inanmazlar.

175- Şüphesiz Rabb'in, işte üstün O'dur, merhamet eden O'dur.

SÖZLÜK

لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ — Eğer vaz geçmezsen. Bizi yaptığımız fuhuştan engellemekten vaz geçmezsen.

مِنَ الْمُخْرَجِينَ — Çıkarılanlardan olursun. Ülkemizden çıkarılanlardan ve diyarımızdan kovulanlardan olursun.

لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ — Ameliniz için kızanlardan. Yaptığınız çirkin fiillere karşı sizden şiddetle nefret edenlerdenim.

رَبِّ نَجِّنِي وَ أَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ — Rabbim beni ve ehlimi onların yaptıklarından kurtar. Yaptıkları fuhşun homoseksüelliğin acı sonundan ve azabından...

فَنَجَّيْنَاهُ وَ أَهْلَهُ — Ve onu ve ehlini kurtardık. Bize yalvaran Lut'u ve ailesini (mü'mine hanımı ile iki kızını) kurtardık.

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ — Ancak geride kalanlardan yaşlı kadın hariç. Biz onu kurtarmadık. Çünkü zalimlerle beraber helak edilmesine karar vermiştik. O yaşlı kadını, aralarında helak olsun diye onlarla bıraktık. Çünkü kafirdi ve o toplumun yaptıklarına razı idi.

وَ أَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا — Ve üzerlerine yağmur yağdırdık. O yağmurla helak olup yerle bir edildiler.

فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ — Uyarılanların yağmuru ne kötüdür. Uyarılıp da uyarıya sarılmayarak şer ve fesattan el çekmeyenlerin yağmuru kötü oldu.

AÇIKLAMA

Âyetler, Allah'ın peygamberi Lut'la mücrim günahkar kavmi arasında

geçenleri anlatmaya devam ediyor. Hz. Lut kavmine Allah'ın emirlerini tebliğ ettiğinde bütün bunları duyduğu halde, Allah-u Teâlâ'nın haber verdiğine göre şöyle cevap verdiler:

"Ey Lut, and olsun, eğer bundan vazgeçmezsen..."

Yaptığımız fuhşu tenkit etmekten vazgeçmezsen, mutlaka sürülenlerden olacaksın.

Seni ülkemizden çıkarır, aramızdan kovarız ve bir an bile yanımızda kalamazsınız dediler. Hz. Lut şöyle cevapladı:

"Ben sizin yaptığınızdan nefret edenlerdenim."

Ben, sizin yaptığınız fuhuştan şiddetle nefret edenlerdenim.

Böylece Hz. Lut, kavmini uzun yıllar hakyola davet edip, onların eza ve cefalarına sabırla tahammül ettikten sonra Rabb'ine sığınmaktan başka çaresi kalmayınca şu duayı etti:

"Rabb'im, beni ve ailemi bunların yaptıklarından koru."

"Rabb'im, beni ve ailemi..." yaptıkları homoseksüel fuhşunun acı sonucundan ve azabından "... kurtar."

Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Onu ve ailesini[1] kurtardık."

"Yalnız azapta kalanlar arasında bir kocakarıyı kurtarmadık."

Yalnız bir kocakarıyı kurtarmadık. O, zalimlerle işbirliği halinde olan ve çirkin fiillerine rıza gösteren kafir hanımı idi. Helak olanlarla birlikte helak olsun diye, Hz. Lut ülkeden çıktıktan sonra geride kalanlar arasındaydı.

"Sonra ötekilerini hep yıktık, helak ettik."

Lut'u ve kafire kocakarı müstesna bütün ailesini, kurtardıktan sonra helak ettik. Yani ötekileri yok ettik.

"Ve üzerlerine bir yağmur yağdırdık. İkaz edilenlerin (ama yola gelmeyenlerin) yağmuru hakikaten çok kötü oldu."

Ülke alt üst edildikten sonra, geride kalan zalimlere de isabet etsin diye gökten taş yağmuruna tutuldular.

"Şüphesiz bunda bir ibret vardır."

İnkarcıların ve haksızlık yapan aşırıların helak edilmesine dair anlattıklarımızda, duyup gören için bir ibret ve çok büyük bir işaret vardır.

---

(1) Hz. Lut'un "ailesi"nden maksat: Hanımlarından müslüman olanı ile yine müslüman olan iki kızıdır.

"Ama yine çokları inanmazlar."

Allah-u Teâlâ onların iman etmeyeceğini ilmiyle önceden bilmektedir.

"Şüphesiz Rabb'in, işte üstün olan O'dur, merhamet eden O'dur."

Ey elçimiz, başkası değil, senin Rabb'in bütün zalimlere ve aşırı gidenlere üstün, galip ve kahredicidir; dostlarına ve mü'min kullarına da merhamet edicidir.

SONUÇ

1- Sürgünle tehdit etmek, bir ceza usulüdür.

2- Şer ve fesadın her türlüsünden nefret etmek gerekir.

3- Mazlum'un duası, özellikle de salihlerdense, kabul olunur.

4- Şer yaygınlaşıp zulüm ve fesat büyüdü mü azap beklenir.

5- Âyetler, deliller ve mucizeler ne kadar büyük olursa olsun inatlarından dolayı iman ve itaat etmeyenler bulunabilir.

6- Kafirlikte inatla ısrar eden kimseye ne kadar kuvvetli delil getirilse de inanmaz.

7- Allah'ın kudreti, ilmi ve rahmeti âyetlerde zikredilmiştir.

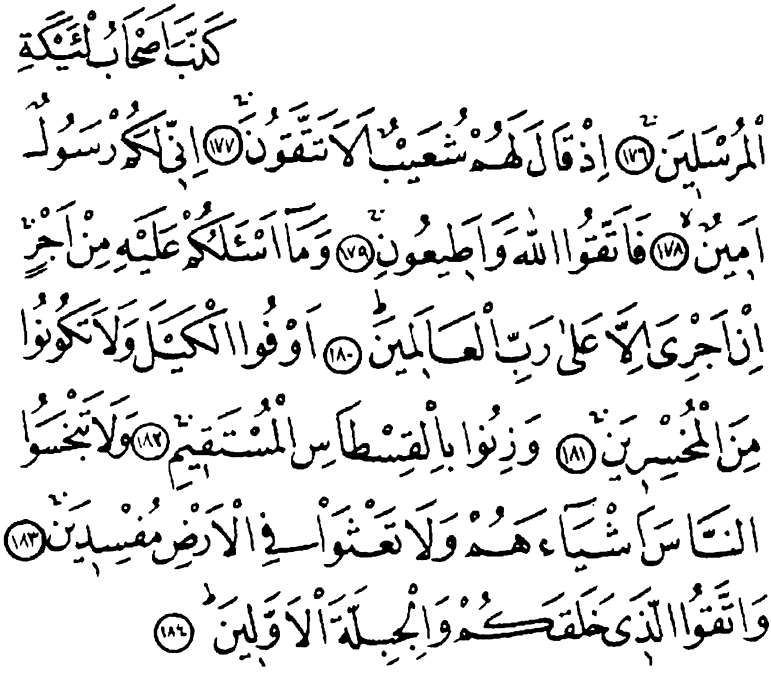
كَذَّبَ أَصْحَٰبُ لْـَٔيْكَةِ
ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿١٧٦﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾ إِنِّى لَكُمْ رَسُولٌ
أَمِينٌ ﴿١٧٨﴾ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٧٩﴾ وَمَآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ
إِنْ أَجْرِىَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٨٠﴾ أَوْفُوا۟ ٱلْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا۟
مِنَ ٱلْمُخْسِرِينَ ﴿١٨١﴾ وَزِنُوا۟ بِٱلْقِسْطَاسِ ٱلْمُسْتَقِيمِ ﴿١٨٢﴾ وَلَا تَبْخَسُوا۟
ٱلنَّاسَ أَشْيَآءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا۟ فِى ٱلْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿١٨٣﴾
وَٱتَّقُوا۟ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ وَٱلْجِبِلَّةَ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٨٤﴾

176- Eyke halkı da gönderilen elçileri yalanladı.

177- Şuayb, onlara: "Korunmaz mısınız?" demişti.

178- "Ben sizin için güvenilir bir elçiyim."

179- "Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

180- "Ben sizden buna karşı bir ücret istemiyorum. Benim ücretim yalnız alemlerin Rabb'ine aittir."

181- "Ölçüyü tam yapan, eksiltenlerden olmayın."

182- "Doğru terazi ile tartın."

183- "İnsanların haklarını kısmayın. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın."

184- "Sizi ve önceki nesilleri yaratandan korkun."

SÖZLÜK

اَصْحَابُ الْاَيْكَةِ	Eyke halkı. Ağaçlık, orman halkı.
اِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ	Şuayb onlara dediğinde. Gönderilmiş peygamber Şu'ayb (a.s). Onlara tebliğ ettiğinde.
اَوْفُوا الْكَيْلَ	Tartıya vefa edin. Tam tartın.
وَ لَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ	Eksik ölçüp tartanlardan olmayın.
بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ	Eşit doğru tartı ile.
وَ لَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْيَاءَهُمْ	İnsanların haklarından hiçbir şeyi kısmayın. Noksanlaştırmayın.
وَ لَا تَعْثَوْا فِي الْاَرْضِ مُفْسِدِينَ	Yeryüzünde fesat çıkarmaya çalışmayın. Öldürerek, soyarak, gasp ederek bozgunculuk yapmayın.
وَ الْجِبِلَّةَ الْاَوَّلِينَ	Sizden önceki insanların adetleri. Ahlakları. Huyları.

AÇIKLAMA

Burası da Hz. Şuayb (a.s)'ın Eyke şehrinin halkıyla başından geçenlerin başlangıcıdır. Eyke, Devm[1] ağaçlığı gibi sık, gür ağaçlık demektir. Bu koru,

(1) Devm: Kayıngillerden kestane, meşe, palamut veya kozalaklılardan dağ servisi de denilen sedir veya misvağın elde edildiği erak ağacıdır. Ayrıca hurma ağacına da devm denilmektedir. (Çeviren)

Medyen şehri yakınlarında idi. Hz. Şuayb (a.s) hem Eyke şehir halkına, hem de Medyen şehri halkına peygamber gönderilmişti. Hud suresinde; "Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı göndermiştik."(1) diye geçer. Çünkü Hz. Şuayb, onlardan ve onların şehirlerindendi. Bu sebeple "kardeşleri" dendi. Eykeliler ise, Medyen'in kırsal kesiminden bir cemaattı. Bir Eyke(2) ağaçları vardı. Her zaman ve mekanda ağaçlara ve taşlara tapanlar gibi, herhangi bir isim altında o ağaca tapıyorlardı. Allah-u Teâlâ, onlara Hz. Şuayb'ı peygamber gönderdi. Hz. Şuayb onları bir Allah'a kulluk etmeye, O'nun dışındakilere tapmayı bırakmaya çağırdı. Fakat onlar inkar ettiler.

"Eykeliler de(3) gönderilen elçileri yalanladı."

Şuayb onlara demişti ki:

"Allah'ın azabından korunmaz mısınız?"

Allah'ın azabından korunun ve cezasından korkun!

"Ben size gönderilen güvenilir bir elçiyim."

Öyleyse Allah'a ibadet ederek, O'ndan başkasına ibadeti bırakarak Allah'tan sakının ve bana uyun ki, sizi olgunluğunuzun ve saadetinizin olduğu hidayete ileteyim.

"Ben sizden buna karşı bir ücret ve ödül istemiyorum.

"Benim ücretim, yalnız Alemlerin Rabb'ine aittir."

Sonra onlara aralarında yaygın olan en büyük günahı bırakmalarını emretti: Eksik ölçüp tartmak...

"Ölçünün hakkını verin..."

Tam ölçün, eksik ölçmeyin. "... eksiltenlerden olmayın."

Eksik ölçüp tartmayın. Tarttığınızda "Doğru terazi ile tartın. İnsanların haklarını kısmayın."

Haklarından hiçbir şeyi kısmayın. Mesela para birimi olarak bir dinarlık şeye yarım dinar vermeyin, on dinarlık şeyi de beş dinara almayın, yevmiyesi yirmi dinar olana da on dinar vermeyin.

"Yeryüzünde bozgunculuk yapmayın."

---

(1) A'raf Suresi: 85, Hud Suresi: 84

(2) Meşe ağacı. (Çeviren)

(3) Eyke ve Leyke, Mekke ve Bekke gibi aynı anlamdadır. Denilir ki: "Eyke, sık ağaçlık, koru, demektir. Leyke ise (Nafi'nin kıraatidir.) Beldenin ismidir.

Yeryüzünde adam öldürme, soygun, hakkı engelleme, günah ve suç işleme gibi hangi türden olursa olsun fesat çıkarmayın. "Sizi ve önceki nesilleri yaratan Allah'tan korkun."

Allah'ın cezalandırmasından çekinin. O'ndan şirki ve günahları terk etmek suretiyle sakının ki, azabından kurtulup rızasını ve nimetlendirmesini elde edebilesiniz.

SONUÇ

1- Takva yani Allah'tan korkmak ve sakınmak, her Allah'a davet edenin görevi, davetçilerin ve liderlerin uyması gereken yoldur. Çünkü Allah'a itaat farzdır.

2- Allah'a davet edenin, davet ettiği kimselerden ücret istemesi doğru değildir. Çünkü bu, onları nefret ettirir.

3- Tam ölçüp, tam tartmak farz; eksik ölçüp eksik tartmak haramdır.

4- Her hâlukarda insanların haklarını kısmak ve eksiltmek haramdır.

5- Yeryüzünde mâsiyet işleyip günahlara bürünmek suretiyle fesat çıkarmak haramdır.

قَالُوٓا۟ إِنَّمَآ
أَنتَ مِنَ ٱلْمُسَحَّرِينَ ﴿١٨٥﴾ وَمَآ أَنتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَإِن نَّظُنُّكَ
لَمِنَ ٱلْكَٰذِبِينَ ﴿١٨٦﴾ فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ إِن
كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿١٨٧﴾ قَالَ رَبِّىٓ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨٨﴾ فَكَذَّبُوهُ
فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ ٱلظُّلَّةِ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٨٩﴾
إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٩٠﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ
لَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٩١﴾

185- Dediler: "Sen iyice büyülenmişlerdensin."

186- "Sen de bizim gibi bir insansın, biz seni mutlaka yalancılardan sanıyoruz."

187- "Eğer doğrulardansan o halde üzerimize gökten parçalar düşür."

188- "Rabb'im yaptığınızı daha iyi bilir." dedi.

189- Onu yalanladılar, nihayet o gölge gününün azabı, kendilerini yakaladı. Gerçekten o, büyük bir günün azabı idi.

190- Muhakkak ki bunda bir ibret vardır, ama yine çokları inanmazlar.

191- Şüphesiz Rabb'in, işte üstün O'dur, merhamet eden O'dur.

SÖZLÜK

اِنَّمَا اَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِيْنَ	Sen ancak yemek yiyen ve su içenlerdensin. İtaat edilecek bir melek değilsin.
وَ اِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِيْنَ	Senin yalnızca yalancılardan biri olduğunu sanıyoruz.
فَاَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا	Üzerimize bir parça düşür. Gökyüzünün bir parçasını üzerimize düşürde onunla bizi helak et. Şayet söylediklerinde haklı isen...
عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ	Gölge gününün azabı. Onları gölgeleyen bulut, sonra üzerlerinden ateş olarak tutuşturulacaktır.
اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةً	Muhakkak ki bunda işaret vardır. İbret ve delil. İbret alana ibret. Peygamberin (s.a) doğruluğunu gösteren bir delil.

AÇIKLAMA

İlahi kelam Eykeli ve Medyenli şehir halkıyla Hz. Şu'ayb (a.s) arasında geçen olayları anlatmaya devam ediyor. Hz. Şuayb (a.s) onlara hatırlatıp öğüt verip emredince, cevapları Allah'ın bildirdiğine göre şu oldu:

"Dediler ki: "Sen ey Şuayb, iyice büyülenmişlerdensin."

Sen tamamen büyülenmiş birisin. Öyle ki, ne yaptığını ve ne dediğini bilmiyorsun. Aynı zamanda sen bizim gibi yemek yiyen, içecek içen bir insansın.

Meleklerden bir melek değilsin ki sana uyalım: "Biz seni mutlaka yalancılardan sanıyoruz."(1) Allah tarafından bize gönderilmiş bir elçi olduğunu iddia ediyorsun. Eğer doğrulardansan üzerimize gökten bizi helak edeceğin parçalar düşür."

Şuayb şöyle cevap verdi:

"Rabb'im yaptığınızı daha iyi bilir."

Bunun gereği, size amelinize göre karşılık verecektir demektir. Allah-u Teâlâ şöyle devam ediyor:

"Onu yalanladılar..." Her getirdiğini yalanlayıp, bundan dolayı azabı hak ettiler. "Nihayet o gölge gününün azabı kendilerini yakaladı. Gerçekten o büyük bir günün azabı idi."(2)

Allah-u Teâlâ, üzerlerine, havanın tutuştuğu veya az kalsın tutuşacağı (yanacağı) aşırı bir sıcak gönderdi. Evlere, mağaralara ve yeraltı mahzenlerine(3) sığındılar. Ama faydası yoktu. Sonra ülkelerinin üstünde bir bulut yükseldi. Bazıları onun altına gittiler. Gölgeyi rahat, serin ve hoş buldular. İnsanları, "gelin!" diye çağırdılar. Geldiler. Hepsi altında toplanınca bulut ateşe dönüştü. Onları yaktı ve yeryüzü de altlarından kaynadı. Son adamlarına kadar yok oldular.

"Şüphesiz bunda bir ibret vardır."

Ya Muhammed (s.a.v.) kavmin için kudretimize, ilmimize, bize kulluk edilmesi gerektiğine ve peygamberimizin tasdikine bir delil vardır. Ama yine de çoğu inanmazlar. Çünkü ezelden biliyoruz ki, iman etmeyeceklerdir. Ve senin Rabb'in ey Muhammed, işte O, işine hakim ve tevbe eden kullarına merhametlidir.

---

(1) "Zan" Arapça'da yaygın bir şekilde "yakin" anlamına da kullanılır. O zaman âyet; "Biz senin mutlaka yalancılardan olduğunu kesinkes biliyoruz," manasınadır.

(2) Zulle, altında gölgelenilen bulut demektir. Büyük bir alanı gölgeleyen büyük bir buluttur. Gölgesine kaçınca, onları gölgelendirdi sonra üzerlerine yıldırımlar göndererek yaktı. İstedikleri türden bir şeydi. Gökten parçaların üzerlerine düşmesini istemişlerdi ya.

(3) Sirdab, seradib: yer altında yaz günü sıcak vakitlerde oturmak için yapılan mahzen gibi yer. Farsça'dan gelmiştir. Farsça'da zir-i zemin ve izbe denilen şeydir. Bağdat dolaylarında 18. asır başlarında Bağdat'ta halen kullanılmakta olduğunu Asım Efendi kaydediyor. Bodrum ve mahzen diyebiliriz. Farsçası serdabe'dir. (Çeviren)

SONUÇ

Bu, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i teselli, inkarcı müşrikleri tehdit için özetle anlatılan yedi hayat hikayesinin sonuncusudur.

2- Peygamberlerin daveti birdir. Üslupları da aynıdır: O da Allah'tan sakınıp peygamberine uymayı emretmek.

3- Bazı kafirlerin anlayamadıkları şey, peygamberlerin insanlardan seçilmiş olmasıdır. Onlara göre insandan peygamber olmaz. Bunun için de iman etmezler.

4- İnatçı kafirlerin peygambere inanma konusundaki bahaneleri açıkdan mücizeler görmekti, mucizelerle iman edenler ise azdır.

5- Tevhid, peygamberlik ve diriliş açıklanmıştır. Bunlar, Kur'an-ı Kerim'de anlatılan her kıssanın meyvesidir.

وَإِنَّهُۥ لَتَنزِيلُ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٩٢﴾ نَزَلَ
بِهِ ٱلرُّوحُ ٱلْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾ عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ ٱلْمُنذِرِينَ ﴿١٩٤﴾
بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِينٍ ﴿١٩٥﴾ وَإِنَّهُۥ لَفِى زُبُرِ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٩٦﴾ أَوَلَمْ يَكُن لَّهُمْ
ءَايَةً أَن يَعْلَمَهُۥ عُلَمَٰٓؤُا۟ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿١٩٧﴾ وَلَوْ نَزَّلْنَٰهُ عَلَىٰ بَعْضِ ٱلْأَعْجَمِينَ ﴿١٩٨﴾
فَقَرَأَهُۥ عَلَيْهِم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٩﴾ كَذَٰلِكَ سَلَكْنَٰهُ
فِى قُلُوبِ ٱلْمُجْرِمِينَ ﴿٢٠٠﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِۦ حَتَّىٰ يَرَوُا۟ ٱلْعَذَابَ ٱلْأَلِيمَ ﴿٢٠١﴾

192- Muhakkak ki o (Kur'an), alemlerin Rabb'inin indirmesidir.

193- Onu, er-Ruhu'l-Emin (güvenilir ruh, Cebrail) indirdi.

194- Senin kalbine; uyarıcılardan olman için.

195- Apaçık Arapça bir dille.

196- O(nun söyledikleri), evvelkilerin Kitablarında da vardır.

197- İsrailoğulları bilginlerinin onu bilmesi de onlar için Kur'an'ın güvenilir melek tarafından vahyedildiğine yeterli bir delil değil mi?

198- Biz onu yabancılardan birine indirseydik de,

199- Onu onlara okusaydı, ona inanmazlardı:

200- Biz onu, suçluların kalblerine öyle soktuk.

201- Acı azabı görünceye kadar ona inanmazlar.

SÖZLÜK

وَ اِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ — Muhakkak ki o alemlerin Rabbinden indirilmedir. Kur'an-ı Kerim Alemlerin Rabb'inin indirmesidir.

اَلرُّوحُ الْاَمِينُ — Ruhul emin. Cebrail (a.s) Allah-u Teâlâ'nın vahyi ona emanet edilmiştir.

وَ اِنَّهُ لَفِى زُبُرِ الْاَوَّلِينَ — Ve o öncekilerin kitaplarında vardır. Tekili, zebra'dır. Safha ve Suhuf gibi...

اَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ اٰيَةً — O onlar için bir delil olmadı mı? İsrailoğullarının bildiği bir belirti, delil olmadı mı?

عَلٰى بَعْضِ الْاَعْجَمِينَ — Yabancı birinin üzerine. Arapça konuşamayan kimseye O Kur'an'ı indirseydik.

كَذٰلِكَ سَلَكْنَاهُ — Böylece onu soktuk. Mekke kafirlerinin gönlüne böyle soktuk.

AÇIKLAMA

Mekke kafirleri, Kur'an'ın Allah'ın vahyettiği bir vahiy olduğunu inkar etmişti. Böylelikle Hz. Muhammed'in Allah Rasûlû olduğunu inkar etmişlerdi. Buradan hareketle de, Allah'ın varlığına ve birliğine ait getirdiği herşeyi reddettiler. Okuyup yazamadığı halde Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Allah'tan vahiy yoluyla alıp kavmine anlattığı kıssalar Kur'an'ın, Allah'ın Hz. Muhammed (s.a.v.)'e vahyettiği bir ilahi vahiy ve Hz. Muhammed'in de (s.a.v.) Allah'ın Rasûlü (s.a.v.) olduğunu kesinlikle göstermektedir.

"O müşriklerin inkar ettiği Kur'an-ı Kerim, Alemlerim Rabbi'nin indir-

mesidir. Onu Ruhu'l-Emin yani Cebrail (a.s) senin kalbine indirmiştir."(1)

Cebrail vahyi peygamberin kalbine indirmiştir. Çünkü vahyi alan kalbtir. Çünkü kalp, anlayış, kavrayış ve ezberleyiş organıdır.

"Uyarıcılardan olman için."

Kur'an'ın ona iniş sebebi budur ve onun vasıtasıyla uyarıcı peygamberlerden olmuştur.

"O..." Kur'an "... evvelkilerin kitaplarında da vardır."

Kur'an; Tevrat(2) ve İncil gibi kendinden önce gelen ilahi kitaplarda zikredilmiştir.

"İsrailoğulları bilginlerinin onu bilmesi..."

Abdullah b. Selam gibi İsrailoğulları onu tanımıştır. Abdullah şöyle demişti:

"Vallahi ben Muhammed'in peygamber olduğunu, kendi oğlumu bildiğimden daha iyi bilirim. Çünkü oğlumun anasının bana hıyanet etmiş olması mümkündür ama Muhammed'in Allah Rasûlû'nden başka bir şey olması mümkün değildir."

Allah-u Teâlâ, bir başka âyette; "Onu oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar."(3) buyurmaktadır. Kim Hz. Muhammed'i bir peygamber olarak tanımışsa. Kur'an'ı da ilahi bir vahiy olarak tanımıştır. Kureyş kafirleri için bir delil; Kur'an'ın Allah'ın vahyi ve kitabı, Muhammed'in de Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna bir alamet ğil mi?

"Biz onu yabancılardan birine indirseydik de..."

---

(1) Cebrail (a.s)'in Kur'an'ı Rasulullah (s.a.v.)'ın kalbine indirmiş olması vahyin vusulünün gerçekleştiğini ve kalpte istikrar bulduğunu gösterir. Buhari şöyle rivayet eder: "Hz. Aişe anlatıyor: "Haris b. Hişam Rasûlüllah (s.a.v.)'a sordu: "Ya Rasûlûllah, vahiy sana nasıl geliyor?" Allah Rasûlû (s.a): "Bazen çıngırak sesi şeklinde gelir ve benden ayrıldığında anlamış olurum. Bazen de melek benim için bir adam kılığına girer, bana konuşur, söylediğini anlarım," buyurdu.

(2) Tevrat'ta şöyle geçer: "Rab bana (Musa'ya) dedi ki: Onlara kardeşlerinin ortasından senin gibi bir peygamber dikerim. Kelamımı ağzına korum. Onlara benim tavsiye ettiğim herşeyi konuşur." İsrailoğullarının kardeşlerinden maksat, Araplardır. İncil'de ise şöyle geçer: "Ben, Rabb'dan isterim de, herşeyi öğreterek ve sizin için kabul ettiği herşeyi size anlatarak sizinle sonsuza dek kalması için size bir peygamber verir."

(3) Bakara Suresi: 146

Apaçık bir Arapça diliyle arap olmayana bu Kur'an-ı indirseydik. Bú da inanmayanlar için bir bahane olurdu. "... onu onlara..." o arapça indirdiğimiz Kur'an-ı arap olmayan peygamber okusaydı bu peygamber bizden değil diyerek ona inanmazlardı."

Kavmiyetçilik yaparak, "bu arap değil, yabancıdır" diyeceklerdi. "biz onu..." yalanlamayı ve imansızlığı "kendi yaptıklarından dolayı suçluların kalblerine öyle soktuk."

Araplardan olan bir peygambere arapça indirdiğimiz Kur'an-ı yalanladıkları gibi, şayet Kur'an'ı onlara bir yabancı (acemî)(1) okusaydı, Muhammed (s.a.v.) okuduğunda olduğu gibi yine yalanlamayı sürdürürlerdi. Bunun sebebi, büyük günahlara dalarak inkar yolunu tutmalarıdır. Nefis, günahlarla kirlenip hatalarla kuşatıldığından nefisle hakkı kabulün arasına girer.

"Acı azabı görünceye kadar da ona inanmazlar."

Acı azabı görünceye kadar inanmayacakları kesindi. Yani Kur'an'ı ve ona indirileni yalanlamaları, acı azabı görünceye kadar sürer. O zaman da azabı görünce imanları fayda vermez ve yüzlerine de bakılmaz.

SONUÇ

1- İlahi vahiy ve peygamberliğe inanma konusu açıklanmıştır.

2- Hz. Muhammed (s.a.v.)'e Kur'anî vahyi indiren Cebrail'dir.

3- Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliği ve uyarıcılardan olduğu dile getirilmiştir.

4- Kur'an, ehl-i kitab yani yahudi ve hristiyan alimlerinin de şahitliği ile geçmiş kitaplarda anılmıştır.

5- Günahların ve cürümlerin izleri nefiste yığıldığında, nefsi tevbeden perdeler ve imandan engeller.

---

(1) Şayet Kur'an'ı o yabancıya yabancının diliyle indirseydi de anlamadıklarını özür gösterirlerdi. Acemi, güzel Arapça konuşsa da aslen arap olmayandır.

فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠٢﴾ فَيَقُولُوا هَلْ
نَحْنُ مُنظَرُونَ ﴿٢٠٣﴾ أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿٢٠٤﴾ أَفَرَأَيْتَ
إِن مَّتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ﴿٢٠٥﴾ ثُمَّ جَاءَهُم مَّا كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٢٠٦﴾
مَا أَغْنَىٰ عَنْهُم مَّا كَانُوا يُمَتَّعُونَ ﴿٢٠٧﴾ وَمَا أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ إِلَّا
لَهَا مُنذِرُونَ ﴿٢٠٨﴾ ذِكْرَىٰ وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٠٩﴾ وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ
الشَّيَاطِينُ ﴿٢١٠﴾ وَمَا يَنبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٢١١﴾ إِنَّهُمْ
عَنِ السَّمْعِ لَمَعْزُولُونَ ﴿٢١٢﴾

202- Azab onlara öyle ansızın gelir ki, onlar hiç farkında olmazlar.

203- Birden onu karşılarında bulunca, acaba bize mühlet verilir mi?" derler.

204- Hâlâ bizim azabımızı mı acele istiyorlar doğru söyleyenlerden isen bizi tehdid ettiğin azabı getir mi diyorlar?

205- Baksana, biz onları yıllarca yaşatsak,

206- Sonra tehdid edildikleri azab kendilerine gelse.

207- O yaşatıldıkları zevk-u sefa sürdükleri şeyler kendilerine ne yarar sağlardı?

208- Biz, hiçbir kenti helak etmedik ki onun uyarıcıları olmasın helak etmeden önce mutlaka uyarıcı gönderdik.

209- Uyarıcılar uyarırlardı. biz zulmediciler değildik.

210- O Kur'an'ı şeytanlar cinler indirmedi.

211- Bu, onlara yaraşmaz ve zaten yapamazlar da. (Şeytanlar; kahinlere indikleri gibi sana inemezler, Kur'an'ı indiremezler).

212- Çünkü onlar, meleklerin sözlerini işitmekten uzaklaştırılmışlardır.

SÖZLÜK

هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ — Acaba bizler mühlet verilenlerden olurmuyuz. İnanmamız için bize mühlet verilir mi? Cevap kesinlikle, hayırdır, hayır...

اَفَرَاَيْتَ — Gördün mü? Bana bildir.

اِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ — Eğer biz onları senelerce faydalandırsak. Yer, içer ve evlenir şekilde hayatta bırakasak...

مَا كَانُوا يُوعَدُونَ — Vaad olundukları. Yani azap.

مَا اَغْنَى عَنْهُمْ — Onlara bir şey sağlamaz. Bu uzun tad alma, yararlanma onlara hiçbir şey sağlamaz, ne bir azabı savuşturur, ne de hafifletir.

اِلاَّ لَهَا مُنْذِرُونَ — Ancak onlara uyarıcı. O ülke halkını kafirliğin ve şirkin acı sonucundan uyaran peygamberler...

ذِكْرَى — Öğüt. Nasihat.

وَ مَا تَنَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ — Şeytanlar onu indirmedi. Onlara gelemezler ve yapabilmeleri de doğru değildir.

وَ مَا يَسْتَطِيعُونَ — Güç yetiremezler. Kâdir olamazlar.

اِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْزُولُونَ — Muhakkak ki onları dinlemeden uzaklaştırılmıştır. Meleklerin sözlerini işitmekten uzaklaştırılmışlardır.

AÇIKLAMA

Âyetler, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğini ilan ve vahyi ispat etmeye devam ediyor. İnkarcıların acı azabı görünceye kadar bu Kur'an'a inanmayacakları daha önce geçti. Azap, onlara farkında değillerken ansızın gelir. Yani farkına varamayacakları kadar aniden gelir. O zaman: "Bize mühlet verilir mi acaba?" derler. İnanmak ve bozduklarını düzeltmek için keşke kendilerine süre verilse diye temenni ederler.

"Hâlâ bizim azabımızı mı acele istiyorlar?"

Peygambere: "O halde üzerimize gökten parçalar düşür," dediklerinde... Azap geldiğinde toptan helak olacakları Allah'ın azabını acele isteyecek kadar ahmak mıdırlar, yoksa deli midirler? Sonra Rasûlû'ne buyurdu: "Gördün mü... ey peygamberimiz "... biz onları yıllarca yaşatsak..."

Ömürlerini uzatsak ve rızıklarını bol bol versek de birçok seneler yaşasalar, sonra azabımız kendilerine gelse yine de o yaşatıldıkları zevk onlara hiçbir fayda sağlar mı? "O yaşatıldıkları zevk, kendilerine hiçbir fayda sağlamaz." Ne azabı geri çevirir, ne erteler, ne de hafifletir.

"Bizim helak ettiğimiz her ülkenin..." Bu sûrede anılan ülkeler gibi, "... mutlaka uyarıcıları vardı." Halkını; şirkte, kâfirlikte, şer ve fesatta ısrar ederlerse Allah'ın cezalandıracağından uyaran peygamberleri vardı. "İhtar..." Bir öğüt ver... Belki ders alırlar. "Biz..." uyardıktan sonra helak ettiğimiz kimseleri helak etmekte "... zulmetmiş değiliz."

Kahinlere gökyüzü haberlerini getirdikleri gibi, Kur'an'ı da Hz. Muhammed'in diline şeytanlar bırakıyor diyen inatçı müşriklere cevaben şu âyet indi:

"Onu..." inkarcıların zannettiği gibi "... şeytanlar indirmedi. Bu Kur'an-ı şeytanlar asla indiremez." Müşriklerin iddiaları doğru değildir. Onu şeytanlardan hiçbiri getiremez. Çünkü onlar Meleklerin sözünü işitmekten "... uzaklaştırılmışlardır."

Çünkü Allah-u Teâlâ onlarla, gökyüzündeki şeyleri dinlememek için şeytanlarla vahiy arasına engeller koymuştur. Bu sebeple müşriklerin iddiası, temelden çürük ve batıldır.

SONUÇ

1- Suçlular, azabı görünce tevbe etmeyi dilerler ama buna imkan bulamazlar.

2- Allah'ın azabının acele gelmesini istemek doğru değildir.

3- Uzun ömür ve bol rızık, azap indiğinde, insana Allah'ın azabına karşı hiçbir şey sağlamayacaktır.

4- Hiçbir ümmeti uyarmadan ve açıklamada bulunmadan helak etmek Allah'ın sünneti değildir.

5- Kur'an'ın, kahinlerin söyledikleri ve şeytanların indirdiği türde birşey olduğuna dair müşriklerin saçmalıkları iptal edilmiştir.

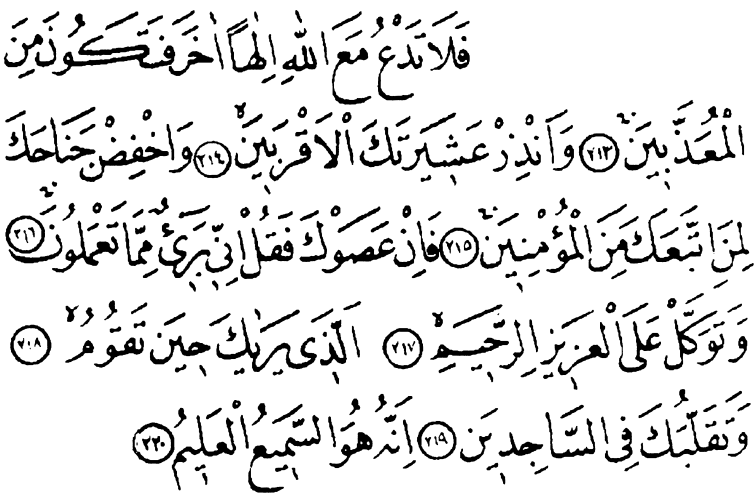

213- Allah ile beraber başka bir ilah çağırma, sonra azabedilenlerden olursun.

214- En yakın akrabanı uyar.

215- Ve sana uyan mü'minlere kanadını indir (onlara karşı mütevazi ve şefkatli davran).

216- Şayet sana (uymaz) karşı gelirlerse: "ben sizin yaptıklarınızdan uzağım," de.

217- Galib ve esirgeyen (Allah)a tevekkül et.

218- O, seni görür: Namaza durduğun zaman.

219- Ve secde edenler arasında eğilip doğrulurken.

220- Çünkü O, işitendir, bilendir.

SÖZLÜK

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ — Allah ile birlikte başka ilah'ı çağırma. Allah'la beraber. O'na rağmen başka bir ilaha ibadet etme. Çünkü dua ibadettir.

وَ اَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْاَقْرَبِينَ	Akrabalarını ve aşiretini uyar. bunlar, Haşimoğulları ile Abdülmuttaliboğulları.
وَ اخْفِضْ جَنَاحَكَ	Kanatlarını indir. Mütevazi ol.
فَاِنْ عَصَوْكَ	Eğer sana âsi olurlarsa. Tevhid'e davetini kabulden çekinir ve çağırdığın şeyi reddederlerse...
فَقُلْ اِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ	De ki sizin yaptıklarınızdan beriyim. Allah'tan (c.c) başkasına kulluk yapmaktan...
اَلَّذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ	Kalktığında seni görür. Yani namaza kalkıp geceleyin tek başına teheccüd namazı kıldığında.
وَ تَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ	Ve secde edenlerle hareket etmeni. Rukü, secde yaparak ve kıyamda durarak namaz kılanlarla hareket etmeni de...

AÇIKLAMA

İlahi kelâm Hz. Muhammed (s.a.v.)'in kavmi Kureyş'in doğru yola gelmesi için kendilerinin uyarılmasına devam ediyor.

"Allah'la beraber başka bir ilaha dua ve ibadet edip de azab edilenlerden olma!"(1)

Âyette bunun, putlara tapan müşriklere bir ikaz olduğuna açık bir işaret vardır. Bu, onları uykudan uyandıracak bir çağrıdır. Çünkü Rasûlûllah (s.a), Allah'tan başkasına kulluğu yasaklıyordu. Değilse azap görenlerle beraber azap görecekti. Bu azap görenlerle beraber azap görecek olanın, Allah Rasûlü'nden başkası olması bir yönden daha doğrudur. Sahih bir hadisi şerifte şöyle anlatılmaktadır!

"(Önce) en yakın akrabanı uyar."

Allah'ın, Rasûlû'ne, önce yakın akrabasını uyarmasını bildiren bir emir. Çünkü azaptan kurtulmaları istenmeye en layık olanlar onlardır. Rasûlüllah (s.a.v.) Rabb'inin emrini yerine getirmiştir. Sahih hadis kitaplarında şöyle bir hadis yer alır:

Ebu Hureyre (r.a) anlatıyor: "En yakın akrabanı uyar!"(2) âyeti inince,

---

(1) Her ne kadar, âyetin akışından hitap Hz. Peygamber (s.a.v.)'e yönelik gibi gözüküyorsa da her işitene yönelik bir hitap olması daha uygundur.

(2) Yönlendirip öğüt vermek için mü'minin kafirle ilişki kurabileceğini delil teşkil ediyor. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de "Sizin akrabalık hakkınız var. O ilişkiyi sürdüreceğim," buyurmaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) "Ey Kureyşliler, kendinizi Allah'tan satın alın!" buyurdu. (Hz. Peygamber (s.a.v.), şirkten ve günahlardan vazgeçtikten sonra imanla ve salih amelle nefislerinizi Allah'tan satın alın, demek istiyor). "Ben size Allah'tan gelecek hiçbir şeyi engelleyemem. Abdülmuttalipoğulları, size Allah'tan gelebilecek hiçbir azabı engelleyemem. Abbas b. Abdül-Muttalib, sana Allah'tan gelecek hiçbir şeyi engelleyemem. Fatıma bint Muhammed, malımdan dilediğini iste ama sana Allah'tan gelecek hiçbir şeyi engelleyemem,"(1) dedi.

"Sana uyan mü'minlere kanadını indir."

İman gönüllerinde kökleşsin ve henüz Allah'a giden yolun başında olduklarından katı ve sert muamele gördüklerinde dinden çıkma tehlikesinden emin olsunlar diye, mü'minlere mütevazi ve şefkatli davranmasını emretti. Allah'ı birlemeye (tevhid), O'na ibadet etmeye, eş ve ortak koşmamaya ve onlara tapmayı bırakmaya çağırman emredilen kimseler "Sana karşı gelirlerse, "Ben sizin Allah-u Teâlâ'dan başkasına tapmanızdan uzağım." Ve bunu yapmanıza razı değilim ve onaylamıyorum. Çünkü inkar ve haramlara dalmak çok kötü bir şeydir. "...! Galip ve esirgeyene tevekkül et."

Dilediği bir şeyde engellenemeyen galip ve hikmet sahibi; mü'min kullarına merhametli olana Allah'a güvenen. Burada tevekkülü emretmek zaruridir. Çünkü Allah-u Teâlâ ona şirkten ve müşriklerden uzak olmayı emretti. Bu, düşmanlığı ve tertibi, hatta savaşı gerektirir. Buradan hareketle Allah'a tevekkül ve itimad farz olur. Değilse Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisi tek bir kişi iken bir kavimle savaşmaya gücü yetmez. "O ki..." tek başına namaza "... kalktığın zaman seni görüyor. Secde edenlerle birlikte secdeni de görüyor..."(2)

Namaz kılan mü'minlerle beraber kıyama durarak, rukua vararak, secdeye kapanarak hareket edişini de, duyacak ve görecek tarzda seninle beraberdir anlamında görüyor, diye hitap edilmiştir. Ona tevekkül et. Başkasından korkma. Davana ve müşriklerden ayrı olmaya devam et.

"Çünkü O, işitendir, bilendir."

Bu özel beraberliğin açıklamasını hak edecek tarzda her sesi duyar; her hareketi ve hareketsizliği bilir.

---

(1) Bu hadis-i şerif, Müslim'de ve diğer hadis kitaplarında değişik lafızlarla rivayet edilmiştir.

SONUÇ

1- Tevhid, yani Allah'ı birlemenin Allah-u Teâlâ'dan başka mahlukatına yani O'nun yarattıklarına dua etmenin haram olduğu açıklanmıştır. Çünkü Allah'tan gayrisine dua edip ibadet etmek haram olan bir şirktir.

2- Allah'tan başkasına dua (ibadet) ederek ölen kimse, kesinlikle ebedi olarak azap görenlerle beraber azap görecektir.

3- Tebliğde akrabadan başlama kuralı açıklanmıştır. Çünkü akrabalar birbirlerine diğerlerinden daha bağlıdırlar.

4- Mü'minlere, özellikle İslâm'a yeni girmişlere hoşgörülü ve alçakgönüllü olmak gerekir. Bu dini bir kuraldır.

5- Şirkten ve müşriklerden uzak olmak gerekir.

6- Allah'a tevekkül etmek ve Allah'ın verdiği görevleri yerine getirmek farzdır.

7- Geceleyin ibadete kalkmak ve cemaatle namaz kılmak, kula Allah'la beraberliği kazandırdığından fazilettir.

هَلْ أُنَبِّئُكُمْ
عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ ﴿٢٢١﴾ تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٢٢٢﴾ يُلْقُونَ
السَّمْعَ وَأَكْثَرُهُمْ كَاذِبُونَ ﴿٢٢٣﴾ وَالشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ﴿٢٢٤﴾ أَلَمْ تَرَ
أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿٢٢٥﴾ وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ﴿٢٢٦﴾
إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانتَصَرُوا
مِن بَعْدِ مَا ظُلِمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنقَلَبٍ يَنقَلِبُونَ ﴿٢٢٧﴾

221- Şeytanların kime ineceğini size haber vereyim mi?

222- Onlar, her günahkar yalancıya inerler.

223- O yalancılar, (şeytanlara) kulak verirler, çokları da yalan söylerler.

224- Şairlere gelince onlara da azgınlar uyar.

225- Baksana onlar, her vadide şaşkın şaşkın dolaşırlar.

226- Ve onlar yapmayacakları şeyleri söylerler.

227- Ancak inananlar, iyi işler yapanlar, Allah'ı çok ananlar ve kendilerine zulmedildikten sonra rakiplerine üstün gelmeye çalışanlar böyle değildir. Zulmedenler, yakında nasıl bir devrime uğrayıp devrileceklerini bileceklerdir.

SÖZLÜK

أُنَبِّئُكُمْ Size haber vereyim mi?

أَفَّاكٍ أَثِيمٍ Yalancı. Yalanı ters yüz eder de sonunda iftira olur. Esim, günahlara dalmış, günahkar demektir.

يُلْقُونَ السَّمْعَ Kulak verirler, can kulağıyla dinlerler de onlardan çoğu yalan ve batıl olan şeyleri alırlar.

اَلْغَاوُونَ Sapık. Ğav'in çoğulu. Hidayetten hak yoldan sapmış kötü kalpli ve kötü niyetli.

فِي كُلِّ وَادٍ Her vadide. Konuşma alanında ve edebiyat alanlarında da.

يَهِيمُونَ Eğri doğru yürürler. Doğru yalan, överek veya yererek işlerine geldiği gibi hareket ederler.

يَقُولُونَ مَا لاَ يَفْعَلُونَ Yapmadıklarını söylerler. Yapmadıkları halde yapmışlar gibi söylerler.

وَ انْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا Zulme uğradıktan sonra üstün gelmeye çalışanlar. Müslümanları hicveden yeren kimseye cevap vermekle hakka ulaşmak için şiir söyleyenler hariç.

أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ Nasıl bir devrimle devrilecekler. Öldükten sonra dönecekleri merci. Helak yeri olan cehenneme nasıl atılırlar. Dünyada da nasıl bir yenilgiye uğrayacaklar.

AÇIKLAMA

Bâtıl fikirlere tabi olan Kureyş müşrikleri, Rasûlûllah (s.a.v.)'ın da, kahinler gibi şeytanlardan bir şeyler aldığını iddia edince, Allah-u Teâlâ onlara şöyle cevap verdi:

"Şeytanların kime ineceğini size haber vereyim mi?"

Soruya da Cenab-ı Hak kendisi cevap verdi: "Onlar her günahkar..." Çok günah yapmış..." Öyle ki işlemedik suç, yapmadık kötülük bırakmayıp günaha boğulmuş yalancıya iner.

Aşırı yalancı. Yalanı ters yüz eder de zalim hakkında adil, pis hakkında temiz ve kötü adama iyi der. İşte böylesi insan ile şeytanlar bir olur ve böylesine kendileri gibi karanlık nefisli ve pis ruhlu olduğu için gökyüzünden işittikleri şeyleri telkin ederlerdi. Hz. Muhammed (s.a.v.)'e gelince, o insanların yalandan ve günahtan en uzak olanıdır. Asla yalan söylediğine rastlanmamıştır, hiç günahı görülmemiştir. Öyleyse şeytanlar nasıl onunla birlikte olabilir? Gökyüzü bilgilerini ona haber verip telkin edebilir? Sonra şeytanlar vahyi dinlemesinler diye, ateşten kıvılcımlarla kovulmaktadırlar, böylelikle giderilmiş oldu.

"Kulak verirler,(1) çokları da yalan söylerler."(2)

Şeytanlar, ateşle taşlanarak kendileriyle gaybi bilgilerin arasına engel girmeden önce, haber elde etmek için meleklerin konuşmalarına kulak veriyorlardı. Çoğu da yalancıdır. Çünkü duydukları bir kelimeye yüz kelime katarlardı. Hepsi de kendi uydurmalarıdır. Bu yalanları, kahinlik yapan kafir ve pis insan kardeşlerine telkin ederlerdi.

"Şairlere azgınlar uyar."

Azgınlık ve dalalet sahipleri, işte, şairlere uyanlar onlardır. Onlara ak-

(1) Kulak verenlerin kahinler olması da caizdir. Çünkü onlar, yıldızlar görününce şeytanları kendilerine insin diye kulaklarını dikerler. Ama bu da onların uydurmasıdır.

(2) Bu yalancıların çoğu, yalanlarını şeytanlardan aldıkları iddiasında yalancıdırlar. Bazıları hiçbir şey alamamaktadır ama aldığını iddia etmektedir. Bazıları ise az birşey alıp, kat be kat ilave etmektedir. Buhari'de şöyle geçer. "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e kahinler soruldu: "Hiçbir şeydirler," buyurdu. "Ya Rasûlüllah, bazan bir şey söylüyorlar, gerçek çıkıyor," denildi. "O gerçek olan sözü, bir cin (melekler konuşurken falan) kapıyor, dostunun kulağına tavuk gıdaklar gibi gıdaklıyor. (Yani durmadan tekrarlıyor) da o tek doğruya yüzden fazla yalanı da karıştırıyorlar," buyurdu."

tarır, onlardan nakleder, söylediklerini doğrularlar. Bunun delili şudur:

"Görmüyor musun? Onlar..." Şairler "... her vadide..." söz sanatlarında ve edebiyatında "... şaşkın şaşkın dolaşırlar."

Sözlerinde ne yaptığını bilmeden giderler. Överler, yererler. kötülerler, medh ederler. Şöyle şöyle yaptıklarını iddia ederler. Halbuki yapmamışlardır. Şair diye ve söyledikleri şiir türündendir diye Hz. Muhammed'in peşinden gidenler nasıl azgın olabilirler?(1) Onlara bir bakın ve soruşturun bakalım: onlar, gerçekten en doğru ve en iyi insanlardır. En doğrusunu konuşanlar ve şüpheden en uzak olanlardır. Kafirlerin iddia ettiği tarzda bir Hz. Muhammed şair olsaydı, peşinden gidenler de azgınlar olurdu. İşte bu nedenle, onların iddiaları gerçekten bozulmuştur.(2)

"Ancak,(3) inananlar, iyi işler yapanlar, Allah'ı çok ananlar ve kendilerine zulmedildikten sonra üstün gelmeye çalışanlar..."

Allah şairleri yerince, iman edip salih amel işleyip müşriklerin Rasûlûllah (s.a.v.)'ı hicivlerine cevap vererek ve şiirleriyle İslâm'ı; sadık, temiz, pak ve fakir müslümanları savunarak üstün gelmeye çalışan Abdullah b. Revaha ve Hasan b. Sabit gibilerini bu şairlerden istisna etti.

Birinde kahindir, diğerinde şairdir diyerek Rasûlûllah'a ve kehanetten de, şiirden de uzak olan ilahi vahye "Zulmedenler "... yakında nasıl bir değişime uğrayıp devrileceklerini bileceklerdir."

Hem dünyada hem de ahirette şiddetli cezaya uğrayacaklardır. Böylece inkarlarının ve iftiralarının karşılığını göreceklerdir.

SONUÇ

1- Müşriklerin, Kur'an'ın kahinlerin söylediği türden bir şey olduğuna dair iftirası çürütülmüştür.

2- Rasûlûllah (s.a.v.)'ın kahin ve şair olduğu iftirası boşa çıkarılmıştır.

---

(1)Etrafındaki bağlıları azgın olan kimse de azgın olur. Hatta azgınlığı daha fazladır.

(2) Âyette, güzel şiirin bilinmesinin caiz olduğuna delil vardır. Müslim şöyle rivayet eder: "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir gün Ömer b. Şerid'e: "Ümeyye b. Ebu Salf'ın şiirlerinden bir şeyler biliyor musun?" diye sordu. "Evet" deyince: "Oku!" dedi. İbni Şerid der ki: "Bir beyit okudum. Tekrar "Oku!" dedi. Yüz beyit kadar okudum."

3- Şeytanlar, yalan ve günahlarla kirlenmiş ruhlara sahip kimselerle bir olur.

4- Batıla tabi şairlerin peşinden her zamanda ve her mekanda sapık azgınlar gider.

5- Bir ilmi açıklamak veya bir hikmeti ortaya koymak veyahut İslâm'ı ve müslümanları kötüleyenlere cevap vererek İslâm'a ve müslümanlara üstünlük sağlamak için şiir yazıp söylemek caizdir.(1)

6- Zulmün sonucundan sakınmalıdır. Çünkü zulüm Allah'ın emrinden değil de heva ve heveslerden kaynaklanır.

(1) İbni Sirin'den rivayet olunur. "O, bir şiir okudu. Bir oturum arkadaşı: "Senin gibi adam şiir okur mu ey Ebu Bekir?" dedi. İbni Sirin de: "Yazıklar olsun sana. Şiirde diğer sözlere ancak kafiyeli olmasıyla ters düşen bir sözden başka bir şey değildir. Güzeli güzel, çirkini çirkindir." dedi.

Sûre 27
Neml Sûresi

Mekke Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 93

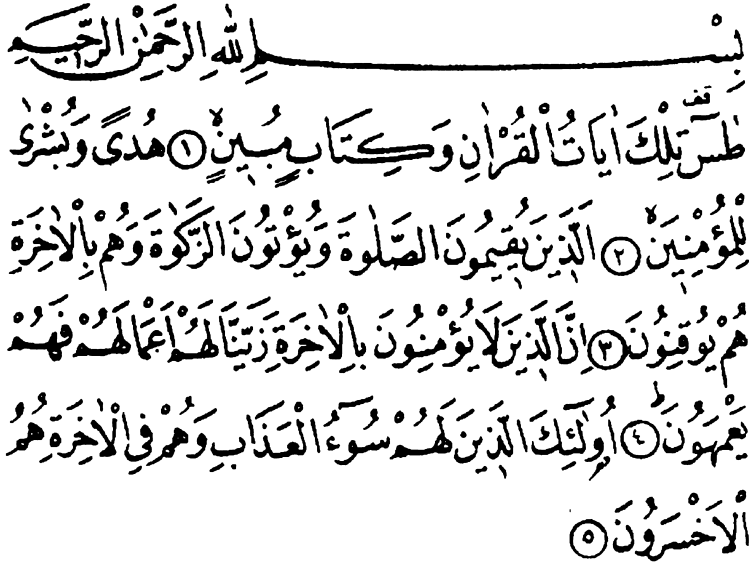
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ
طس ۚ تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿١﴾ هُدًى وَبُشْرَىٰ
لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُم بِالْآخِرَةِ
هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ
يَعْمَهُونَ ﴿٤﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ
الْأَخْسَرُونَ ﴿٥﴾

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

1- Tâ sîn. Şunlar Kur'an'ın ve apaçık bir Kitab'ın ayetleridir.

2- İnananlara yol gösterici ve müjdedir.

3- Onlar ki namazı kılarlar, zekatı verirler ve ahirete de kesin olarak inanırlar.

4- Ahirete inanmayanların işlerini kendilerine süslemişizdir, onlar körü körüne bocalarlar.

5- Onlar, öyle kimselerdir ki, en kötü azab kendilerinindir. Ve onlar ahirette de en çok ziyana uğrayanlardır.

SÖZLÜK

طس	Ta sin. Bunlar mukattaa harfleridir.
تِلْكَ	Bu ;yani bu harflerden oluşan âyetler Kur'an âyetleridir.
هُدًى وَ بُشْرَى	Doğruluk rehberi ve müjdedir. Doğru yolun hidayet rehberi ve doğru yola ulaşanlar için müjdedir.
زَيَّنَّا لَهُمْ اَعْمَالَهُمْ	Onlar için amellerini süsledik. Ahirete ve yeniden dirilmeye inanmayanlar hakkında geçerli olan kurallarımızın gereği o amelleri onlara sevdirdik.

فَهُمْ يَعْمَهُونَ Bu yüzden onlar körü körüne bocalarlar. Yani derin bir sapıklık ve bitmeyen bir şaşkınlık içersinde bocalarlar.

لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ Kötü azab işte bunlaradır. Yani dünyadayken esir alınmak ve öldürülmek suretiyle yapılacak kötü azab bunlaradır.

AÇIKLAMA

Daha önce de, sahabe ve tabiinden olan alimlerinin bu gibi mukattaa harfleri hakkında, "Allah bununla neyi kastettiğini en iyi bilendir" dediklerini söylemiştik. En güvenli yol budur. Yine biz "tilke" veya "zalike" ile başka bir fayda daha elde edildiğini de söylemiştik. Bu fayda şudur: İndirenin, insan ve cinne meydan okuduğu âciz bırakma vasfına haiz bu Kur'an, bu gibi arapça harflerden oluşmuştur. Dolayısıyla ey Araplar! Siz de onun benzeri bir sûre veya daha fazlasını meydana getirin. Eğer aciz kalırsanız şuna inanın ki: Bu Kur'an Allah'ın kelamıdır ve onun vahyidir. Ve onunla amel edin.

İşte bunlar bu gibi harflerden oluşan Kur'an'ın, apaçık bir kitabın âyetleridir. Yani bu âyetler hayatın her safhasında açıklanmasına ihtiyaç duyulan, hak ve hükmü açıklayan kitabın âyetleridir. Bunlar namaz kılan, zekat veren ve ahirete de kesin olarak inanan mü'minlere doğruluk rehberi ve müjdedir. Yani bu âyetler her iki cihanda bu yola gireni saadet ve olgunluğa götüren doğru yola ileticidir. Allah'a, ahirete, kıyamete, peygambere ve getirdiğine inananlar için, namazı camilerde vaktinde eda ederek dosdoğru kılanlar, farz olduğunda zekatı verenler ve ahirete de kesin olarak inanan mü'minler için hidayet kaynağı ve müjdedir.

Ahirete inanmayanların yaptıkları işleri kendilerine güzel göstermişizdir. İşlesinler diye onlara sevdirmişizdir. Onların amelleri kötü ve bozuk amellerdir. Bizim böyle yapmamız, yeniden dirilmeyi inkar eden, neticede de hesap ve cezadan korkmayan, rezil şeylerin ve arzuların peşine düşen ve kötü şeyden vazgeçmeyen kişiler hakkında geçerli olan kuralımızın gereğidir.

Bu sebeple de onlar davranışlarında körü körüne bocalarlar. Yani şuursuzca yürürler, iyiyi iyi bilmezler, kötüyü de kötü bilmezler. İşte kötü azab onlar içindir. Yani dünyadayken esir alınmak ve bizimle savaştıklarında öldürülmek suretiyle olan kötü azab onlar içindir. Ahirette de en çok kayba uğrayacak olanlarda bunlardır.

SONUÇ

1- Âyetlerde Kur'an'ın mucize yönü açıklanmıştır. Çünkü onun âyetleri bu gibi harflerden oluşmuştur. Araplarsa bunların benzerini bir araya getirememişlerdir.

2- Âyetlerde Kur'an'ın, imanın gereğini yerine getiren mü'minler için hidayet kaynağı ve müjde olduğu açıklanmıştır.

3- Ahireti inkar, inkar edeni yaratılmışların en şerlisi durumuna düşürür.

4- İlhad (inkar) ehli olanlara, Allah'a ve ahirete inanıncaya kadar Kur'an-ı anlatmak gerekir. Çünkü onlar aynı oranda hem kendileri hem de insanlık için tehlikedir. İslâm'a karşı savaştıklarında ise onlarla savaşmalıdır

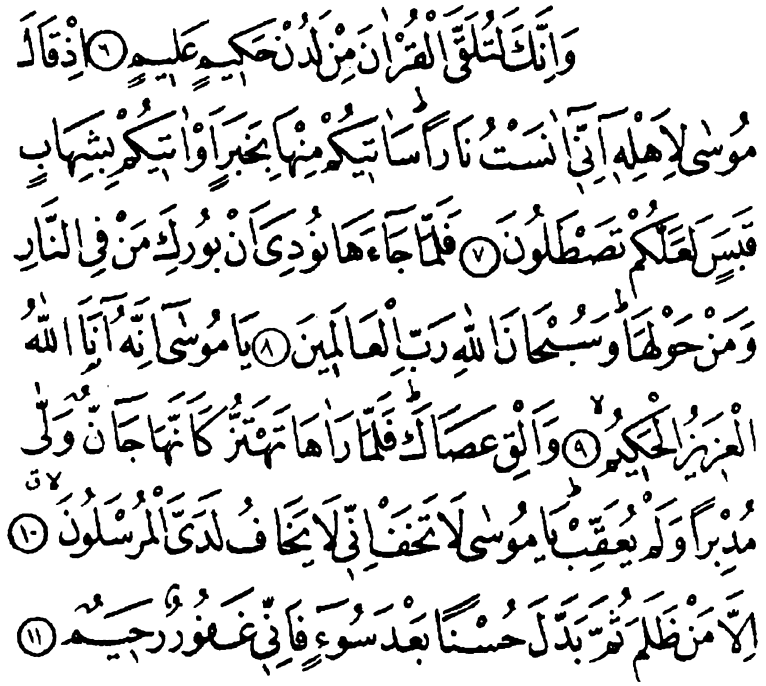

6- Ey Muhammed, sana bu Kur'an, hüküm ve hikmet sahibi, her şeyi bilen Allah katından verilmektedir.

7- Mûsa, ailesine: "Ben bir ateş gördüm, gidip size ondan

bir haber getireyim, yahut size bir ateş koru getireyim de ısınasınız," demişti.

8- Oraya gelince kendisine seslenildi: "Ateşin içinde bulunan da, çevresinde olan da mübarek kılındı. Alemlerin Rabb'i Allah, eksikliklerden münezzehtir."

9- "Ey Musa, gerçek şu ki ben, güçlü, hüküm ve hikmet sahibi olan Allah'ım!"

10- "Asânı at!" Musa attığı asanın küçük bir yılan gibi titreştiğini görünce korkudan arkaya dönüp kaçtı, geri dönüp bakmadı bile. "Ey Musa korkma, çünkü ben evet, benim huzurumda elçiler korkmazlar."

11- "Ancak zulmeden, sonra yaptığı kötülüğün yerine iyilik yapan olursa ona karşı da ben bağışlayıcı, esirgeyiciyim."

SÖZLÜK

وَ اِنَّكَ لَتُلَقَّى — Muhakkak ki sen almaktasın. Yani sen onu ezberlemekte ve bilmektesin.

مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ — Hakim olan Allah katından; hakim ve alîm olan Allah katından.

اٰنَسْتُ نَارًا — Ben bir ateş gördüm. Ben uzakta bir ateş gördüm.

سَاٰتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ — Ondan size bir haber getireceğim. Yani çölde kaybettiğiniz Mısır'a giden yoldan haber getireceğim.

بِشِهَابٍ قَبَسٍ — Ateş, yanan bir ateş, yani kor getireceğim.

لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ — Isınasınız diye.

اَنْ بُورِكَ مَنْ فِى النَّارِ — Ateşin yanında olan mübarek kılınmıştır. Allah ateşin yanında olan Musa (a.s.)'yı mübarek kılmıştır. Çünkü O, Allah'ın kendisine seslendiği mübarek bir yerdedir.

وَ سُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ — Alemlerin rabbi Allah münezzehtir. Allah (c.c.) kendisini, yücelik ve kemaline uygun olmayan sonradan yaratılmışların sıfatlarından tenzih ediyor.

يَا مُوسَى اِنَّهُ اَنَا اللّٰهُ — Ey Musa ben Allah'ım. Durum şu ki: Ben sana seslenen ve seni mübarek kılan güçlü ve hakim olan Allah'ım.

تَهْتَزُّ كَاَنَّهَا جَانٌّ — Yılan gibi hareketler yaptı. Yılan gibi yavaş yavaş hareket

etti.

وَ لَمْ يُعَقِّبْ Arkasına dönmeden. Yılandan korktuğu ve ürperdiği için ona dönmeden.

ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا بَعْدَ سُوءٍ Kötülükten sonra iyiliğe çeviren, yani, kötülüğün meydana gelişinden sonra tevbe edip iyi iş yapan.

AÇIKLAMA

Âyet-i kerimeler Hz. Muhammed'in peygamberliğini anlatmaya devam ediyor. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor:

"Muhakkak ki sen Kur'an'ı, hakîm ve alîm olan Allah'ın katından almaktasın."

Allah, Rasûlüne, onun Kur'an'ı idaresinde hikmet sahibi ve yarattıklarını bilen Allah katından aldığını ve ezberlediğini haber veriyor. O Allah ki şanı yüce ve hakimiyeti büyüktür.

Hani Musa ailesine "Ben bir ateş gördüm, size oradan ya bir haber getireceğim yahut ısınasınız diye tutuşmuş bir odun getireceğim" demişti. Ey Muhammed! Sen, vahyi inkar eden ve senin peygamberliğini yalanlayanlara Musa'nın bu olayını anlat. Bunun benzeri bir olay, Allah katından vahiy almadan olur mu? Cevap: Elbette hayır, şeklindedir. Öyleyse sen Allah'ın gerçek ve doğru peygamberisin. Hani Musa ailesine, yani hanımına ve çocuklarına "Ben bir ateş gördüm. Oradan size ya bir haber getirir ya da ısınasınız diye yanan bir odun getiririm "demişti. Çünkü onlar yollarını kaybetmiş bir halde, soğuk bir gecedeydiler.

Musa oraya, ateşin yanına gelince:

"Ateşin yanındaki ve etrafındakiler mübarek kılınmıştır," diye seslenildi.

Allah Musa'ya Allah'ın nuru olan ateşin yanındakiler mübarek oldu, dedi. Ki bu topraklar Musul etrafında yer alan Kudüs ve Şam topraklarıydı. Bu ifadeden neyi kastettiğini en iyi bilen Allah'tır. Eğer sözünden neyi kastettiğini anlamaya bizi muvaffak kılmazsa Allah'tan af diler ve ona tevbe ederiz. Allah'ım! Günahımızı affet, bize acı, biz âciz ve zayıf kaldık. Çünkü sen affeden ve acıyansın. Alemlerin Rabbi Allah münezzehtir. Allah kendisini yüceliğine ve kemaline uygun olmayan şeylerden tenzih ediyor. Ey Musa! Ben aziz ve hakim olan Allah'ım. Yani sana seslenen; yarattığı varlıklar üzerinde

ilah olan, isteğiyle kendisi arasına hiç bir engelin giremediği güçlü, hüküm, idare ve mülkünü çekip çevirmede hikmet sahibi Allah'tır.

Allah (c.c.) kendisini tanıtıp, Musa'nın korkusunu giderdikten sonra, nasıl kullanacağını öğretmek maksadıyla değneğini atmasını söylüyor: Değneğini at."

Musa değneği yere atınca, değnek yılan gibi yavaş yavaş hareket etti. Musa onun yılan gibi hareket ettiğini görünce korkarak, yılana dönmeden gerisin geriye kaçtı.

Allah ona şöyle seslendi: "Ey Musa! Yılan veya başka bir şeyden korkma! Muhakkak ki benim katımda peygamberler korkmaz. Ancak günah işlemekle kendisine haksızlık eden hariçtir. İşte bu kişi korkar. Fakat o tevbe eder, kötülükten sonra iyi işler yaparsa o da korkmaz. Çünkü ben affedenim, acıyanım. Onu da affeder, ona da merhamet ederim. "Musa'nın içi bununla yatıştı, sakinleşti. Çünkü Musa (a.s.) peygamber olmadan önce, kıptiyi öldürmekle suç işlediğini, öldürmesi her ne kadar hata olsa da köle azad etmek veya ardarda iki ay oruç tutmak gerektiğini biliyordu.

SONUÇ

1- Peygamber Efendimizin peygamber olduğu izah edilmiştir.

2- Aile fertleriyle seyahat güzeldir. Peygamber bile olsa kişinin yolunu şaşırması, yani yolunu kaybetmesi mümkündür.

3- Erkek, kadın ve çocuklar için koruyucudur.

4- Allah, Musa (a.s.) için, daha sonra Firavun ve toplumuna karşı koyacağı değneğini mucize olarak yılan şekline ilk defa o mubarek yerde gösterdi.

5- Zulüm işlemek, korkmayı ve cezayı gerektirir. Ancak tevbe edip durumunu düzelten bundan kurtulur. Çünkü Allah affedici ve acıyandır.

وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ ۖ فِي تِسْعِ
آيَاتٍ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿١٢﴾ فَلَمَّا

جَآءَتْهُمْ اٰيٰتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوْا هٰذَا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ ﴿١٣﴾
وَجَحَدُوْا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَآ اَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَّعُلُوًّا ۭ فَانْظُرْ
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِيْنَ ﴿١٤﴾

12- "Elini koynuna sok, kusursuz olarak bembeyaz parıl parıl çıksın. Bu da Fir'avn'a ve onun kavmine göstereceğin dokuz mu'cize içindedir. Çünkü onlar yoldan çıkan bir kavimdir."

13- Onlara açıkça görünen ayetlerimiz gelince: "Bu, apaçık bir büyüdür" dediler.

14- Vicdanları, onların doğruluğuna kanaat getirdiği halde, sırf haksızlık ve böbürlenme yüzünden onları inkar ettiler. Bak işte o bozguncuların sonu nasıl oldu.

SÖZLÜK

فِي جَيْبِكَ	Koynuna ,yani elbisenin içine.
مِنْ غَيْرِ سُوْءٍ	Alaca gibi herhangi bir hastalık olmadan. Aksine parlak, bembeyaz bir şekilde.
فِي تِسْعِ اٰيَاتٍ	Dokuz mucize arasında; yani Musa (a.s.)'ya verilerek Firavun'a gönderilen dokuz mucize arasında.
مُبْصِرَةً	Aydınlatıcı olarak, apaçık bir şekilde.
وَ جَحَدُوا بِهَا	Onları inkar ettiler. Onaylamadılar ve tanımadılar.
وَ اسْتَيْقَنَتْهَا اَنْفُسُهُمْ	Gönülleri kesin olarak kabul ettiği halde.Yani, onun Allah katından olduğunu kabul ettiği halde.
ظُلْمًا وَ عُلُوًّا	Haksızlık ve büyüklenmelerinden ötürü. Onu reddettiler. Çünkü onlar zalim ve büyüklenen kimselerdi.

AÇIKLAMA

Âyetler, Tur dağında Rabb'inin huzurunda bulunan Musa (a.s.)'yı anlat-

maya devam ediyor. Allah Musa'ya değneğini atmasını emrettikten sonra Musa, onu attı, değnek de yılan gibi hareket etti. Musa da bundan korktu. Bu nedenle de arkasına bakmadan geriye dönerek kaçtı. Rabbi onu, katında peygamberlerin korkmayacağını ifade etmek suretiyle teskin ettikten sonra elini koynuna sokmasını emretti. Allah (c.c.) şöyle buyurdu: Elini koynuna sok, yani elbisenin cebine sok. Firavun ve milletine gönderilen dokuz mucizeden biri olarak kusursuz bembeyaz, nerdeyse beyazlığı gözü kör edecek kadar beyaz bir şekilde çıksın.(1)

Allah bu gönderişin sebebini ise şöyle izah ediyor:

Çünkü onlar yoldan çıkmış bir millettir. Yani ortak koşma ve kötülükte aşırı gitme ve haddi aşmaya varan bir şekilde itidalin dışına çıkmış bir millettirler. Âyetlerimiz onlara açık bir şekilde gelince; yani Musa'nın doğru sözlü olduğunu açıklayan âyetleri Musa kavmine getirince, âyetlerimizi reddettiler, inanmadılar. Onlar, bu apaçık sihirdir dediler. Yani, Musa'nın getirdiği bu mucizeler, apaçık hiç şüphesiz sihirdir dediler. Allah şöyle buyuruyor:

Gönülleri kabul ettiği halde inkar ettiler, yalanladılar. Oysa onların kalpleri, o mucizelerin Allah katından, Musa'nın doğruluğuna ve peygamberliğine işaret eden mucizeler olduğuna inanmıştı. Zulmen ve uluvven kelimeleri şu anlamı ifade ederler:

Büyüklenme ve haksızlıkları, onları bildikleri halde inkar ve yalanlamaya götürmüştür. Çünkü onlar büyüklenen zalim insanlardır. "Bozguncuların sonunun nasıl olduğuna bak bakalım" Ey Muhammed! Bozguncuların sonunun nasıl olduğuna bak bakalım. Onların sonu toptan helak olma, köklerinin kazınmasıdır.

SONUÇ

1- El mucizesi, Allah'ın peygamberlerini desteklediği mucizelerin varlığına delil olarak Musa'ya verdiği dokuz mucizeden bir tanesidir.

2- Doğru yoldan sapmak kötülenmiş ve böyle kimseler iki dünyada da azabı hak etmişlerdir.

3- Yeryüzünde büyüklenmek ve kibirlenmek duygularına sahip kişiler hakkı inkar eder, gerçeği bildikleri halde kabul etmezler.

---

(1) Dokuz mucize: Değnek, el, tufan, çekirge, kene, kurbağa, kan, kıtlık ve denizin yarılmasıdır.

4- Allah'ın emirlerine karşı gelmek suretiyle yeryüzünde bozgunculuk yapanların sonu kötüdür. Allah'a sığınırız.

15- Andolsun biz, Davud'a ve Süleyman'a bir ilim verdik ve onlar: "Bizi, inanan kullarından birçoğuna üstün kılan Allah'a hamdolsun," dediler.

16- Süleyman, Davud'a mirasçı oldu ve dedi ki: "Ey insanlar, bize kuşların dili öğretildi. Ve bize her şeyden bolca bir pay verildi. İşte bu, açık bir lütuftur."

17- Süleyman'a cinlerden, insanlardan ve kuşlardan orduları toplandı, hepsi bir arada düzenli olarak sevk ediliyordu.

18- Karınca vadisine geldikleri zaman bir karınca: "Ey karıncalar dedi, yuvalarınıza girin ki Süleyman ve orduları, farkında olmayarak sizi ezmesinler."

19- Süleyman onun sözüne gülümseyerek dedi: "Rabb'im, bana ve anama, babama lütfettiğin nimete şükretmemi, senin beğeneceğin faydalı bir iş yapmamı gönlüme ilham eyle ve rahmetinle beni iyi kulların arasına sok."

SÖZLÜK

عِلْمًا	İlim, bilgi. Bu bilgi yargılama gibi dini bilgilere ilave olarak kuş dilini bilme gibi başkaları için söz konusu olmayan bilgidir.
وَ قَالاَ اَلْحَمْدُ لِلّٰه	Onların ikisi de, Allah'a hamdolsun, dediler.
عَلَى كَثِيرٍ مِنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِيْنَ	Mü'min kullarından pek çoğuna... (Yani emrime şeytanları, cinleri ve insanları vererek ve bana peygamberlik lütfederek üstün kılan.)
وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُودَ	Süleyman Davud'a varis oldu. Babasının ölümünden sonra, Davud'un diğer evlatları değil de Süleyman, ilim, devlet idaresi ve peygamberlikte onun yerine geçti.
عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ	Bize kuş dili öğretildi. Yani, bize, öttüklerinde kuş sesini ve onların ne dediklerini anlama öğretildi.
وَ اُتِيْنَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ	Ve bize her şeyden verildi. Bizden başka peygamberlere ve krallara verilen her şeyden verildi.
وَ حُشِرَ لِسُلَيْمَانَ	Süleyman için biraraya geldi. Onun bir yolculuğunda, cin, insan ve kuşlardan olan ordusu bir araya toplandı.
فَهُمْ يُوزَعُونَ	Hepsi gidiyorlardı. Onların arkada olanları, düzen içinde yürüyüp önde olanları izliyorlardı.
لاَ يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ	Sizi Süleyman ezmesin. Sizi kırmasın öldürmesin.
وَهُمْ لاَ يَشْعُرُونَ	Farkında olmadan. Sizi görmeden.

أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ Beni şükretmeye muvaffak kıl. Yani bana verdiğin nimete karşılık sana şükretmemi nasip et.

AÇIKLAMA

Bu âyetler, Süleman'la Davud (a.s.)'ın kıssalarının başlangıcıdır.

Allah (c.c.) kendi katından alim ve hakim olarak Rasûlüne öğretip telkinde bulunuyor. Musa'nın hikayesini kısaca anlatarak delillendirdikten sonra başka bir delil daha getiriyor. Bu delil ise Hz. Süleyman'la Davud (a.s.)'ın kıssasıdır. Allah şöyle buyuruyor: Andolsun ki biz Davud ve Süleyman'a kuş dilini bilme, zırh yapma ve demiri eritme gibi, bilgileri vahyetmenin yanında sanatlarda öğrettik. Onların ikisi de "Bizi mü'min kullarının çoğundan özellikler ve üstünlükler vererek üstün yapan Allah'a hamdolsun" dediler. İşte 14. âyetin işaret ettiği mana budur. On beşinci âyette ise Allah şunu haber veriyor: Diğer çocukları değil de Süleyman sadece Davud'a varis oldu.(1)

Bu görev yapma; peygamberlik ve devleti idare etme olmuştu. Yani Allah Davud (a.s.)'dan sonra oğlu Süleyman (a.s.)'ı da peygamber seçip devletin başına geçirmiştir. Bu varislik; dirhem, dinar, koyun ve devede olmamıştı. Çünkü peygamberler miras bırakmazlar, onların geriye bıraktıkları şeyler sadakadır.(2)

Allah'ın bize haber verdiği gibi Süleyman (a.s.) insanlara şöyle demiştir:

Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi. Dolayısıyla o ıslık çalan her kuşun ne söylediğini anlıyordu. Bize, diğer peygamber ve idarecilere verilen peygamberlik nimeti, ilim ve hikmette verildi. İşte bu apaçık bi lutuftur. Yani Allah'ın apaçık bir lutfudur. Süleyman'ın, kuş, cin ve insanlardan oluşan ordusu bir araya toplandı. Onlar gidiyorlardı, yani düzen içinde gidiyorlardı. Bu şekilde giderken Şam'da karıncaların bulunduğu vadiye geldiler. Bir karınca ey karıncalar! Yerlerinize giriniz. Süleyman ve ordusu farkında olmadan sizi çiğnemesinler. O bu sözü hem cinsi olan karıncalara acıdığından, hem de eğer bilirlerse insanlara, kendi cinslerine karşı merhametli olmayı öğretmek için

(1) Rivayete göre Davud (a.s.)'ın ondokuz çocuğu vardı. Onlardan Süleyman, peygamberlik ve devlet idaresinde babasına varis oldu. Eğer mal ve servette mirasçı olmuş olsaydı, diğer çocuklarında mirasçı olması gerekirdi. Süleyman (a.s.)'la Peygamberimiz (s.a.v.)arasındaki zaman 1800 seneye yakındır.

(2) Peygamberimiz şöyle demiştir: Biz peygamberler topluluğu miras bırakmayız. Geriye bıraktıklarımız sadakadır, dolayısıyla dağıtılır.

söylemişti. Süleyman ve ordusu için de "farkında olmadan" "onlar farkında olsalar sizi, çiğnemez, üzerinizden geçmez, dolayısıyla da sizi ezmezler" ifadesiyle özür beyan ediyor. Süleyman onların sözünü işitip anlayınca tebessüm etti. Ey rabbim, dedi. Bana ve ana babama verdiğin nimete karşılık şükretmemi ve memnun olacağın iyi iş yapmamı bana nasib et. Beni salih kullarının arasına, cennet yurdundaki salih kullarının arasına rahmetinle sok.

SONUÇ

1- Nimete karşılık şükretmek gerekir.

2- Süleyman'ın (a.s.) Davud'a (a.s.) mirasçı olması malda değildir. Çünkü peygamberler miras bırakmazlar. Onun mirasçı olması devlet idareciliği ve peygamberliktedir.

3- Allah'ın Süleyman'a kuş dilini öğretmesi, şeytan ve cinleri onun emrine vermesi bir mucizedir.

4- Hayvanların da kendi aralarında konuşup anlaştıkları karıncanın diğer arkadaşlarına yapmış olduğu öğüt ve nasihattan anlaşılmaktadır.

5- Karıncanın zeka ve uyanıklığı, Süleyman'ı hayret içinde bırakarak gülümseten şeylerdendir.

6- Allah'tan nimet ve bir lütuf görünce şükretmek gerekir.

7- Âyetlerde peygamberimizin peygamberliği ortaya konmuştur. Çünkü bu gibi konuşmalar ancak vahiyle gelir.

وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهُدَ أَمْ كَانَ
مِنَ الْغَائِبِينَ ﴿٢٠﴾ لَأُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَاذْبَحَنَّهُ
أَوْ لَيَأْتِيَنِّي بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٢١﴾ فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ
أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بِنَبَإٍ يَقِينٍ ﴿٢٢﴾

إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِن كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ
عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾ وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِن دُونِ اللَّهِ
وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ
لَا يَهْتَدُونَ ﴿٢٤﴾ أَلَّا يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿٢٥﴾ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ
رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٢٦﴾

20- Kuşları teftiş etti, içlerinde Hüdhüd'ü bulamadı.Dedi ki: "Neden Hüdhüd'ü göremiyorum, yoksa kayıplardan mı oldu?"

21- "Ona çetin bir azab edeceğim, ya da onu keseceğim. Yahut da bana mazeretini belirten açık bir delil getirecek."

22- Çok geçmeden Hüdhüd geldi: "Ben, dedi, senin görmediğin bir şey gördüm ve Sebe kavminden sana gerçek bir haber getirdim."

23- "Ben onlara hükümdarlık eden bir kadın buldum, kendisine her şey verilmiş ve büyük bir tahtı var."

24- "Onun ve kavminin, Allah'ı bırakıp güneşe secde ettiklerini gördüm. Şeytan, onlara işlerini süsleyip onları doğru yoldan çevirmiş, bu yüzden yola gelmiyorlar."

25- "Göklerde ve yerde gizleneni açığa çıkaran ve gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilen Allah'a secde etmeleri gerekmez mi?"

26- "Allah ki, O'ndan başka ilah yoktur, büyük Arş'ın sahibidir."

SÖZLÜK

وَ تَفَقَّدَ الطَّيْرَ — Kuşları araştırdı. Onlara baktı.

مَا لِيَ لاَ اَرَى الْهُدْهُدَ — Bana ne oluyor da Hüdhüd'ü göremiyorum? Bana, onu görmeme engel olan bir şey mi arız oldu, yoksa o kayıplara karışanlardan mı?

لَاُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا — Onu çok acı bir şekilde cezalandırırım.

بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ — Apaçık bir delil. Burada bulunmamakta mazeretli olduğunu gösteren bir delil.

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ — Az bir zaman bekledi. Tevazu içersinde Süleyman'a geldi.

اَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ — Senin bilmediğin bir şeyi öğrendim.

وَ جِئْتُكَ مِنْ سَبَاٍ — Yemen kabilelerinden biri olan Sebe'den getirdim.

اِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً — Muhakkak ki ben bir kadın buldum. Bu kraliçe Belkıs'dır.

وَ لَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ — Onun büyük bir tahtı vardır.

فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ — Onları yoldan çevirmiş, doğru olan hidayet yolundan çevirmiş.

اَلاَّ يَسْجُدُوا لِلّٰهِ — Allah'a secde etmeleri gerekmez mi? Bu kelimenin aslı (اَنْ لَايَسْجُدُ) şeklindedir. Onların Allah'a secde etmeleri gerekmez mi? Bu kelimeye lam ilave edilmiş ve nunla bitiştirilmiş, böylece de "ella" olmuştur. Bunun bir benzeri de Hadid suresinin sonundaki "Kitap ehlinin bilmediği için" cümlesidir.

يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمٰوَاتِ — Göklerdeki gizliyi çıkaran. Yani göklerde gizli olan yağmuru ve yerdeki bitkileri çıkaran.

AÇIKLAMA

Âyetler Süleyman (a.s.)'ın kıssasını anlatmaya devam ediyor. Süleyman (a.s.) ortaya çıkan bir iş nedeniyle kuşlardan oluşan ordusunu, Hüdhüd'ü bulmak için aramaya gönderdi. O sırada Süleyman (a.s.) önemli bir yolculuk için hazırlanıyordu. Fakat ordu, kuşu bulamadı. Bu sefer Süleyman, Allah'ın haber verdiği şu sözleri söyledi:

Bana bir dert mi geldi de onu göremiyorum, yoksa o ortalıkta olmayanlardan mı? Onu çetin bir şekilde cezalandırırım. Veya bana burada bulunmayış sebebini gösteren açık bir delil getirir. Hüdhüd az bir zaman sonra ka-

natlarını sallayarak ,boynu dik, tevazu içersinde şöyle dedi."Ben senin bilmediğin bir şeyi öğrendim. Sana Sebe'den yani Yemen kabilelerinden olan Sebe kavminden kesin haber getirdim. Daha sonra kuş haberin muhtevasını açıklamaya başladı."Ben Belkıs isimli, Sebe halkına hükmeden ve kendisine kuvvet ve saltanat cinsinden her şey verilmiş olan, büyük bir tahtı bulunan bir kadın buldum."

Kuş, o tahtı büyük olarak nitelendirmiştir. Çünkü mücevherat ve altınla bezenmişti. Ben onu ve halkını Allah'ı bırakıp güneşe secde ederken buldum. Şeytan onlara boş işlerini güzel göstermiş, böylelikle onları hidayet ve hak yolundan çevirmiş. Bu nedenle de onlar, göklerde gizlenmiş yağmuru ,yerdeki bitkileri çıkaran, içlerinde gizlediklerini ve dilleriyle açığa vurduklarını bilen, kendisinden başka ilah olmayan Allah'a secde etmek için doğru yolu bulamıyorlar. Kuş, Belkıs'ın sıfatına karşılık Allah'ı da, büyük arşın sahibi olarak dile getirip tanıtıyor. Sultanın kızı kraliçe bile olsa bir yaratığın tahtı nerede, her şeyi yaratan ve her şeyin sahibi olan Allah'ın arşı nerede?

SONUÇ

1- Orduyu denetleme ve halkın durumunu araştırmak gerekir.

2- Haklı bir gerekçe olmadan âmirin emrine karşı geleni cezalandırma caizdir.

3- Dünya coğrafyasını araştırmak ulaşım ve savunma için uçak sahibi olmak teşvik edilmiştir.

4- Sebe halkını yöneten kadın, üstün idareciliği ve akıllıca davranışlarından dolayı daha sonra müslüman olarak Süleyman (a.s.)'a tabi olduğuna işaret edilmiştir.

5- Orada güneşe secde edenlerin olduğu açıklanmıştır. Çünkü ora halkının güneşe secdesi ona ibadet etmesi demektir.

6- İbadete hak sahibi olan ,kendinden başka ilah olmayan büyük arşın sahibi Allah'tır.

7- Bu âyeti yani Neml sûresi 25. âyeti kerimesin okuyanın ve dinleyenin secde yapması gerekir.

قَالَ سَنَنظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ
﴿٢٧﴾ اذْهَب بِّكِتَابِي هَٰذَا فَأَلْقِهْ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانظُرْ
مَاذَا يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَؤُا إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ ﴿٢٩﴾
إِنَّهُ مِن سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ﴿٣٠﴾ أَلَّا
تَعْلُوا عَلَيَّ وَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣١﴾

27- Süleyman: "Bakalım, dedi, doğru mu söyledin, yoksa yalancılardan mısın?"

28- "Bu mektubumu götür, onlara at, sonra onlardan biraz öteye çekil de bak, neye başvuruyorlar, ne yapacaklar?"

29- Hüdhüd'ün mektubu götürüp kendisine attığı Sebe melikesi Belkıs danışmanlarına dedi ki: "Ey ileri gelenler, bana çok önemli bir mektup bırakıldı."

30- "O Süleyman'dandır ve Rahman ve Rahim Allah'ın adıyle başlamaktadır."

31- "Bana karşı büyüklük taslamayın ve bana teslim olarak gelin, diye yazıyor."

SÖZLÜK

سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ — Doğru mu söylüyorsun yoksa yalancılardan mısın ,bakacağız. Yani ,seni denedikten sonra doğru mu söyledin ,yoksa yalancılardan mısın, bakacağız.

فَأَلْقِهْ إِلَيْهِمْ — Bunu onlara at. Onlar karar verme meclisindeyken saray adamlarına bu mektubu at.

ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ — Sonra onlardan uzaklaşarak bir yana çekil. Onlardan gizlenerek bir yana çekil.

فَانْظُرْمَاذَايَرْجِعُونَ Varacakları sonuca bak. Mektup konsunda birbirlerine söyleyecekleri söze bak.

يَا اَيُّهَا الْمَلَأُ Ey toplumun ileri gelenleri.

اُلْقِىَ اِلَى كِتَابٌ مَرِيمٌ Bana önemli bir mektup bırakıldı. Yani kraliçenin odasına o mektubu Hüdhüd bıraktı.

اَلاَّ تَعْلُوا عَلَىَّ Sakın bana baş kaldırmayın. Nefse ve arzuya uyarak sakın büyüklenmeyin.

وَ أْتُونِى مُسْلِمِينَ Teslim olarak bana gelin. Boyun eğerek bana gelin.

AÇIKLAMA

Âyetler Süleyman (a.s.)'ın kıssasını anlatmaya devam ediyor.

Süleyman, Hüdhüd'ün ortalıkta görülmemesinin nedenine dair delilini ortaya koyunca,(1) ona şöyle dedi: "Bakalım doğru mu söyledin yoksa yalan mı? Süleyman onu imtihan etmeye başladı ve bir mektup yazdı, mektubunu da mühürledi. Ardından kuşa:" Bu mektubumu götür, onların yanına bırak ,sonra gizlice bir köşeye çekil, mektup hakkında ne diyeceklerine bak "dedi. Hüdhüd derhal Sebe memleketine mektubu götürdü ve bir küçük delikten saraya girdi. Mektubu kraliçe Belkıs'ın odasına bıraktı. Belkıs mektubu aldı ve okudu. Ardından: "Ey ileri gelenler! Bana önemli bir mektup bırakıldı." dedi. Önemli ifadeler içerdiğinden Belkıs mektubu önemli diye niteledi. Çünkü mektup mühürlenmişti. Mektubun mühürlenmesi demek önemli demektir.Mektubun satırları şu şekildeydi:"Allah'ın kulu Davud'un oğlu Süleyman'dan Sebe kraliçesi Belkıs'a.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Selam hidayete tabi olanlara olsun. Özetle söyliyeyim ki: Sakın bana başkaldırmayın ve boyun eğerek gelin.

Mektubun içeriği aynen kraliçenin söylediği gibidir. Muhakkak ki o Süleyman'dan gelmektedir. "Süleymandan" demek ondan gelen anlamında, yani onun izniyle yazılmış ve gönderilmiştir.

---

(1) Âyette, hakimin, kişinin haklı bir özrü varsa özrü kabul edip cezayı düşürmesi gerektiğine delil vardır. Bir sahih hadiste şöyle geçer: Bu sebeple o kitapları indirmiş ve peygamberleri göndermiştir.

SONUÇ

1- Suçlama durumu söz konusu olduğunda araştırmak ve denemek caizdir.

2- İdareciler kendilerine yetecek kadar yardımcı alabilir.

3- Düşmanın durumunu ve orada dönen olayları anlamak için casus göndermek caizdir.

4- Önemli kitap ve mektuplara, Allah'ın birliğine ve onun Rahman-Rahim olduğuna işaret ettiği için Bismillahirrahmanirrahim yazmak çok güzeldir.(1)

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَؤُا أَفْتُونِي فِي أَمْرِي
مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّىٰ تَشْهَدُونِ ﴿٣٢﴾ قَالُوا نَحْنُ أُولُو قُوَّةٍ
وَأُولُو بَأْسٍ شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ
﴿٣٣﴾ قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا
أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَٰلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٣٤﴾ وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ
إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ﴿٣٥﴾

32- "Ey ileri gelenler, dedi, bu işimde bana bir fikir verin, ben siz olmadıkça hiçbir işi kesip atmam."

33- Dediler ki: "Biz güçlüyüz, yaman savaşçılarız, ama emir senindir. Bak, ne buyurursan öyle yaparız."

---

(1) İbn Abbas'tan rivayete göre, aynen selamda olduğu gibi mektuba da cevap vermek farzdır. Bu farz oluş ancak bir mazeret sebebiyle düşer. Özellikle de mektubun sahibi selam yazınca, bu selama cevap vermek alimlerin ittifakıyla farzdır. Bu selama karşılık vermek, gelen mektubu okurken selamı kendi kendine aldığında gerçekleş-miş olur.

34- Dedi: "Hükümdarlar bir ülkeye girdiler mi, orayı bozarlar, halkının şereflilerini alçaltırlar. Evet böyle yaparlar."

35- "Ben onlara bir hediye göndereyim de bakayım elçiler ne ile dönecekler."

SÖZLÜK

أَفْتُونِي فِي أَمْرِي İşim hakkında bana fikrinizi söyleyin. Bana bu konuda doğruyu ve uymam gereken görüşü söyleyin.

مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا Ben kesinlikle emir vermem. Yani kesinlikle hükmetmem.

حَتَّى تَشْهَدُونَ Siz benim yanımda bulunmadıkça. Bana gelip, bu konuda görüşlerinizi açıklamadıkça.

وَ أُولُوا بَأْسٍ شَدِيدٍ Biz zorlu savaş adamlarıyız. Biz maddi güç sahibi ve savaşta çok çetin insanlarız.

إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً Bir şehre girdiklerinde. Memleketin baş şehrine girdiklerinde.

أَفْسَدُوهَا Orayı harap ederler. Yani anlaşma olmadan zorla girdiklerinde o yeri harap hale getirirler.

وَ كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ İşte onlar böyle yaparlar. Bu mektubu gönderenler de size anlattığım gibi yapar.

AÇIKLAMA

Âyeti kerimeler, kraliçe Belkıs'ın sarayında geçen olaylarla devam ediyor.

İşte o devlet adamlarına Allah'ın onlardan aktardığı şu sözleri söylüyor: Ey ileri gelenler, dedi.Emrim hususunda bana uygun gördüğünüz görüşü , fikrinizi belirtin. Ben kesinlikle siz yanıma gelip te düşüncelerinizi ortaya koymadıkça hükmetmem.

Onun devlet adamları ise Allah'ın haber verdiği şu ifadelerle cevap verdiler: Onlar dediler: Biz güçlü ,yani silah, hazırlık ve deneyim noktasından kuvvetli askerleriz ve harp meydanına dalınca çetin kişileriz. İş sana aittir. Görüşün ne ise sen ona bak. Sen onu emret biz de onu uygulayalım. Muhakkak biz elinin altında itaat eden insanlarız.

Kraliçe de onlara şöyle cevap verdi: O dedi ki: Krallar sulh olmadan zorla bir şehre girince oranın işareti olacak şeyleri yok eder, değiştirirler. Onurlu

olan kişilerini de döverek, makamlarından indirerek ve aşağılayarak aşağılık insanlar yaparlar. İşte bu mektubun sahipleri de böyle yaparlar. Muhakkak ki ben onlara bir hediye göndereceğim. Bakalım onlar, elçiler neyle dönecekler? Göndereceğim elçiler hediye kabul edilmiş olarak mı yoksa reddedilmiş olarak mı dönecekler ,bakalım. Buna göre davranırız. Çünkü onlar mâli hediyeyi kabul ederlerse, dünyalık peşindeler demektir. Yok reddederlerse, dini amaç peşinde olan kimselerdir. Bu durumda da onları ikna edecek başka tedbirler alırız. Fakat önce şu hediyeleri gönderip de durumu anlayalım..

SONUÇ

1- Hüküm verirken şûra yani fikir alışverişi yapma usulü açıklanmıştır.

2- Doğru sözle ve kötülükten uzak kalarak görüş belirtmek, istişarenin özelliklerindendir.

3- Savaşa hazırlık yapmak, silah edinmek ve savaşacak adamları taşıma ve de kullanma konusunda eğitmek gerekir.

4- Galip düşmanın zorla bir yere girmesi tehlikelidir. Bu nedenle durum zarar görmemeye yönelik ayarlanır.

5- Âyetlerde kraliçe Belkıs'ın iyi siyaseti, uyanıklılığı ve zekası açıklanmıştır.

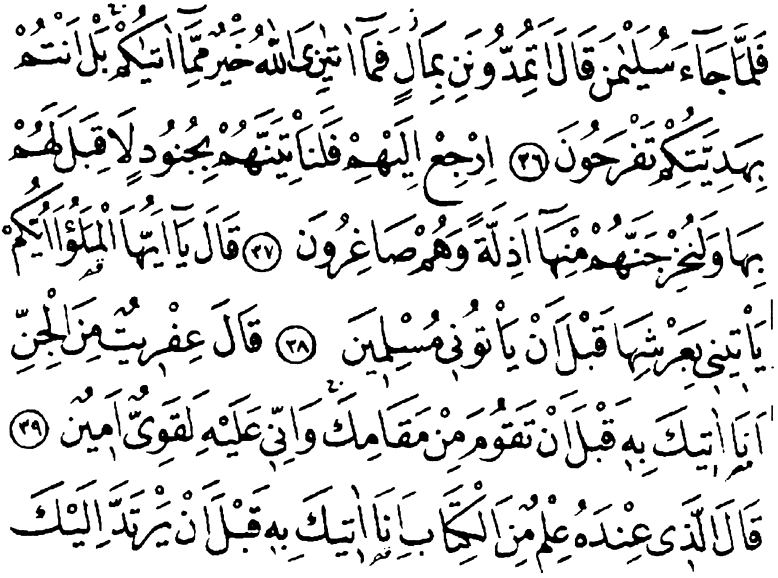

طَرْفُكَ ۚ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِندَهُ قَالَ هَٰذَا مِن فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي
ءَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ ۖ وَمَن شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ
رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ ﴿٤٠﴾

36- Elçi, hediyelerle Süleyman'a gelince Süleyman dedi ki: "Siz bana mal ile yardım mı etmek istiyorsunuz? Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden daha iyidir. Hediyenizle ancak siz sevinirsiniz."

37- "Sen, onlara dön söyle: Bizim onlara, kendilerinin asla karşı koyamayacakları ordularla gelirim ve onları hor ve hakir bir durumda oradan sürüp çıkarırım."

38- Elçi gittikten sonra Süleyman, danışmanlarını topladı: "Ey ileri gelenler, dedi, onların bana teslim olarak gelmelerinden önce hanginiz onun tahtını bana getirebilir?"

39- Cinlerden bir ifrit kötü bir cin: "Sen makamından kalkmadan önce ben onu sana getiririm, dedi, bunu yapmaya gücüm yeter ve ben güvenilirimdir."

40- Yanında Kitab'dan bir ilim bulunan kimse de (veziri Asaf İbn Barhiya yahut Hızır:) "Sen gözünü açıp yummadan ben onu sana getirebilirim," dedi. Süleyman tahtı yanına yerleşmiş görünce,dedi ki: "Bu, Rabb'imin lütfundandır. Kendisine şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak istiyor. Şükreden, kendisi için şükretmiş olur; nankörlük edene gelince, Rabb'im zengindir onun şükrüne muhtaç değildir; kerimdir çok ikram sahibidir, yücedir."

SÖZLÜK

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَانَ O, Süleyman'a gelince. Hediyeyi taşıyan elçi maiyeti ile birlikte Süleyman'a gelince.

فَمَا اٰتٰنِىَ اللّٰهُ خَيْرٌ مِمَّآ اٰتٰكُمْ — Allah'ın bana verdiği size verdiğinden daha iyidir. Allah bana peygamberlik ve devlet idareciliği verdi. Bu, size verdiği maldan daha iyidir.

بِهَدِيَّتِكُمْ تَفْرَحُونَ — Siz hediyenizle sevinirsiniz. Dünyayı sevdiğinizden ve oranın süslerini istediğinizden hediyenizle sevinirsiniz.

اِرْجِعْ اِلَيْهِمْ — Onlara dön. Getirdiğin hediye ile birlikte onlara dön.

بِجُنُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا — Karşı koyamayacakları bir orduyla. Onunla savaşmaya güçlerinin yetmeyeceği bir orduyla gelirim.

وَ لَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا — Onları oradan çıkarırız. Onları, Sebe denen adamın ismini taşıyan şehirden çıkarırız.

اَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ — Hakir oldukları halde zelil olarak. Eğer teslim olarak bana gelmezlerse.

قَبْلَ اَنْ يَأْتُونِى مُسْلِمِينَ — Onlar teslim olmuş olarak bana gelmeden önce. Onlar teslim olarak gelmeden önce onu almak istiyorum.

قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ — Cin grubundan bir ifrit şöyle dedi.Güçlü bir cin böyle dedi. (Cinlerden çok kuvvetli olana ifrit denir.)

قَبْلَ اَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ — Sen yerinden kalkmadan önce. Sen hüküm meclisinden kalkmadan önce. Bu meclis sabahtan öğleye kadar sürüyordu.

وَ اِنِّى عَلَيْهِ لَقَوِىٌّ اَمِينٌ — Ben buna karşı güvenilen güçlü biriyim. Onu taşımaya gücü yeten, o tahtta bulunan mücevherat konusunda güven duyulan birisiyim.

وَ قَالَ الَّذِى عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ — Yanında kitaptan bilgi bulunan birisi şöyle dedi.

AÇIKLAMA

Âyetler Süleyman (a.s.) ve Sebe kraliçesi Belkıs'la ilgili olayları anlatmaya devam ediyor. Belkıs, Süleyman'ı, mal kabul edecek, dünya adamı mı yoksa, dini amaçlı biri mi diye, –tavrına uygun olarak davranmak için– denemek üzere hediye gönderir. Elçi hediyeleri taşıyan maiyetiyle birlikte Süleyman'a gelir.

Süleyman (a.s.) onlara şöyle diyor: Beni malla mı destekliyorsunuz? Oysa Allah'ın bana verdiği size verdiğinden daha iyidir. Yani Allah'ın bana verdiği peygamberlik, devlet idareciliği ve ilim size verdiği maldan daha hayırlıdır. Ama siz hediyenizle sevinirsiniz. Bunun nedeni ise dünyayı sevmeniz, onun süsünü istemenizdir. Karar olarak Süleyman kraliçenin elçisine

şöyle der: Onlara, getirdiğiniz hediye ile birlikte dön ve şunu bildir: Eğer teslim olarak bana gelmezlerse, biz karşı koyamayacakları bir orduyla gelir, onları hakir oldukları halde zelil bir vaziyette oradan çıkarırız. Sonra Süleyman (a.s.) devletinin ileri gelenlerine şöyle dedi:

Ey ileri gelenler! Hanginiz, onlar bana teslim olarak gelmeden önce onun tahtını bana getirir? Muhakkak ben onlar teslim olarak gelmeden önce onu alacağım.

Cin grubundan ifrit şöyle dedi:" Ben onu sana, sen yerinden daha kalkmadan getiririm." Yani ben onu sen meclisden kalkmadan önce sana getiririm.

Süleyman (a.s.)'ın devlet idaresiyle ilgili toplantıları adet olarak öğleye kadar devam ediyordu. "Muhakkak ki ben ona karşı güçlü ve güvenilirim. Onu taşımaya gücü yeten, onda bulunan mücevherat hususunda hiç bir şey kaybetmeyecek güvenilir biriyim." Yanında kitaptan bilgi bulunan birisi ise Süleyman (a.s.)'a. "Ben onu sen gözünü açıp kapayıncaya kadar sana getiririm ,dedi.(1) Gözünü aç bak, daha gözünü kırpmadan bir de bakarsın ki taht yanındadır." Dua edildiğinde Allah'ın kabul ettiği ism-i azamla yaratıcının en büyük adı olan Allah adı ile dua edip Allah'tan istedi. Birden taht önünde oluverdi.

Süleyman (a.s.) tahtı önünde yerleşmiş şekilde görünce şöyle diyerek konuşmaya devam etti. Bu, şükür mü edeceğim yoksa nankörlük mü, diye beni sınayan Rabb'imin lütfundandır. Daha önce ben bile asla sahip değildim. Kim şükrederse kendi lehinedir. Kim de nankörlük ederse, Rabb'im onun şükrüne muhtaç değildir. Kerem sahibidir, nimet verici olduğundan kafire bile ikramda bulunur, verdiğinin tamamını ondan almaz veya kafir olarak kalsa da o nimetleri onun için devam ettirir.

SONUÇ

1- Ahiret kurtuluş ve mutluluğunu isteyen tamamen dünyaya meyletmez. Tamamen dünya isteklisi ise ahirete meyilli olmaz.

2- Yerine getirme imkanı var olmakla birlikte sadece korkutucu bir uslup kullanmak ile ikaz ve tehdit daha uygundur. Tabii maksat gerçekleşecekse.

(1) Kurtubi şöyle diyor: Müfessirlerin çoğunluğu, yanında kitaptan bilgi olan kişinin Asef b. Beriha olduğunu söylerler. Bazıları da Süleyman (a.s.) olduğunu söyler.

Tehdit fayda vermez ise gerekli cezada uygulanır.

3- Süleyman (a.s.) cinleri hizmetçi olarak kullanıyordu. O, onları en zor işlerde çalıştırıyordu.

4- Allah (c.c.), kulunun duasını kabul etmiştir. Dolayısıyla iki aylık mesafedeki bir yerden tahtı getirmiş yani göz açıp kapayıncaya kadar Yemen'den Şam'a onu getirmiştir.

5- Lütfu verene şükretmek gerekir. Bu nedenle Süleyman (a.s.),"Bu, Rabb'imin fazlındandır" demiştir. Cahiller ise, kendi çalışmaları ve cesaretleriyle bu malları elde ettiklerini söylerler.

6- Şükür farzdır. Şükür edenin nimetleri artırılır. Allah kerem sahibi olduğundan, şükredilmemesi nedeniyle hemen nimeti almaz. Bu, Allah'ın yumuşak davranma ve kerem sahibi olmasından dolayıdır.

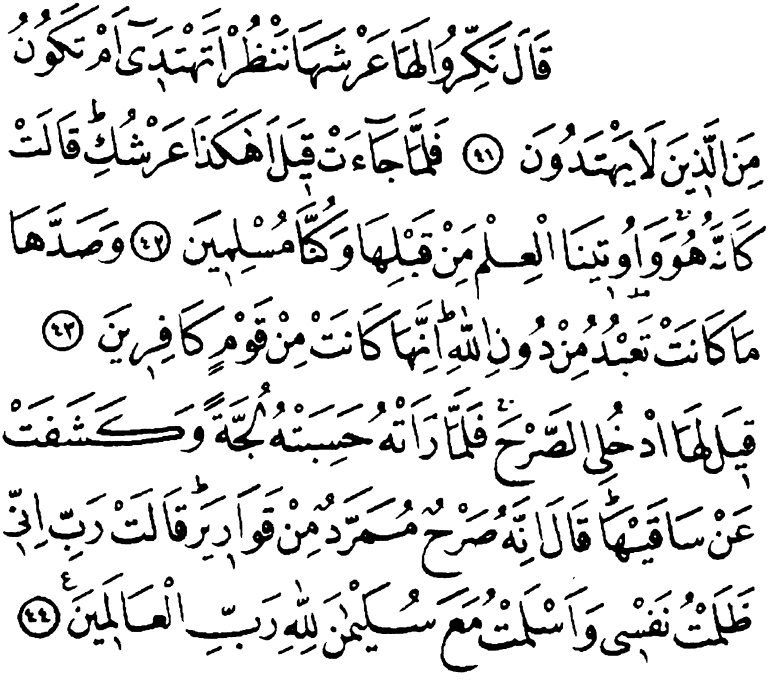

41- Ve dedi ki: "Onun tahtını tanınmaz hale getirin, bakalım tanıyabilecek mi, yoksa tanımayacak mı?"

42- Melike gelince ona: "Senin tahtın da böyle mi?" dendi.

"Tıpkı o, dedi, zaten bize daha önce bilgi verilmişti. Alah'ın kudretini ve senin peygamber olduğunu anlamış ve biz müslüman olmuştuk."

43- Onu, Allah'tan başka taptığı şeyler, bu zamana dek tevhid dinine girmekten alıkoymuştu. Çünkü kendisi, inkar eden bir kavimden idi.

44- Ona: "Köşke gir!" dendi. Köşkü görünce zemini su sandı ve bacaklarını sıvadı. Süleyman: "O, cilalı, şeffaf sırçadandır" dedi.

SÖZLÜK

قَالَ نَكِّرُوا لَهَا عَرْشَهَا — Onun için tahtını tanınmaz hale getirin ,dedi. Tahtın şeklini değiştirin ki onu güçlükle tanısın.

اَتَهْتَدِى — Tanıyabilecek mi? Yani tanımaya yol bulacak mı?

اَهَكَذَا عَرْشُكِ — Tahtın böyle miydi? Onun kafasını karıştırdılar. Eğer tahtın bu deselerdi o da evet derdi.

قَالَتْ كَاَنَّهُ هُوَ — O da, sanki odur dedi. O da onu kendi tahtına benzetti. Bu nedenle de sanki odur dedi.

وَ صَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ — Onu taptığı şeyler alıkoymuştu. Bilgi ve zekasına rağmen onu Allah'a kulluk etmekten, Allah'tan başka taptığı şeyler alıkoymuştu.

مِنْ دُونِ اللّٰهِ — Allah'tan başka.

اُدْخُلِى الصَّرْحَ — Köşke gir. Yani köşkün selamlık dairesine gir. Çünkü köşk yüksek bir saraydı. Onun selamlık dairesinde de su gibi görünen çatısı camdan büyük bir havuz vardı.

وَ كَشَفَتْ عَنْ سَاقَيْهَا — Eteğini çekti. Onun zeminin su zannederek elbisesini yukarı çekti.

حَسِبَتْهُ لُجَّةً — Onu derin bir su zannetti.

صَرْحٌ مُمَرَّدٌ مِنْ قَوَارِيرَ — Doğrusu bu camdan yapılmış, parlatılmış bir saraydır. Yani camdan döşenmiş bir saraydır.

AÇIKLAMA

Âyetler, Süleyman (a.s.) ile Sebe kraliçesi Belkıs arasında geçmekte

olan olayları anlatmaya devam ediyor.

O tahtını herhangi bir şekilde sağlama aldıktan sonra saltanat merasimiyle yola çıktı. Fakat taht onun varışından önce, yanında kitaptan bilgi bulunan kişinin duasıyla oraya vardı. Süleyman onun kuvvet ve zayıflık açısından aklını denemek istiyordu. Bu nedenle de adamlarına ilave veya eksiltmelerle tahtı değiştirmelerini emretti, öyle ki o tahtını güçlükle tanıyabilsin. Bakalım o tahtını tanıyabilecek mi yoksa tanıyamayanlardan mı olacak?

Kraliçe gelince, tahtın böyle miydi, diye ona soruldu. Anlatma ve değiştirmede ona benzetme yaptılar. Buradan hareketle o onların yaptığı benzetmeyi farketti. O, sanki odur, dedi. Çünkü eğer, odur deseydi, nasıl senin ki olabilir, aradaki mesafe iki aylık yoldur derlerdi. Eğer, benim tahtım değildir, dese idi, tahtını nasıl bilmezsin, derlerdi. Dolayısı ile o zeki ve uyanık biriydi. Bundan dolayı Süleyman (a.s.) şöyle dedi:

Daha önce bize bilgi verilmişti ve müslüman olmuştuk.(1)

Allah'a hamdetti ve Süleyman (as.)'ın Belkıs'a söylediği ifadelerin işareti ile Allah'ı övdü. Belkıs'ı ilk önce mü'min olmaktan, Allah'tan başka taptığı şeyler alıkoymuştu. Çünkü onlar Allah'ı bırakıp güneşe tapıyorlardı. Çünkü o inkarcı bir toplumdandı.

İşte Belkıs'ın inanmamasının ve Allah'ın birliğini kabul etmemesinin nedeni buydu. Kavmi de bu hal üzereydi.

Süleyman selamlık salonunda oturdu. Salonun altında da suyu dalgalanan ve içinde çok balık bulunan su birikintisi vardı. Havuzun çatısı camla kaplanmıştı. Süleyman'la birlikte insan ve cinlerden oluşan,etrafını sarmış ordusu vardı .

Belkıs'a saraya girmesi emredildi. Çünkü Süleyman onu çağırıyordu.

Belkıs, orayı görünce su zannetti ve ayaklarını çıkartıp ıslanmamak için tedbir aldı. Süleyman da ona "Bu camdan yapılmış bir saraydır" dedi. Durum Belkıs'ı şaşırttı ve sapmış, biri olduğunu anladı, şöyle konuştu:

Ey Rabbim; daha önce ben kendime haksızlık ettim. Şimdi ise, Süleyman'la birlikte Alemlerin Rabbi Allah'a teslim oldum.

O, böylece iyi bir müslüman oldu. Kur'an Belkıs'tan bundan sonra bahsetmiyor. Kur'an'ın sustuğu konuda biz de susalım.

---

(1) Bu sözün, yani bize bilgi verilmişti ifadesinin Süleymana mı, adamlarından birine mi yoksa Belkıs'a mı ait olduğu ihtilaflıdır. Tercih edilen görüş Süleyman (a.s.)'ın olduğudur.

SONUÇ

1- Aklı ve bedeni gücünü ölçmek için, birine bir iş havale ederek deneme yapmak iyi bir imtihan usulüdür.

2- Âyetlerde Belkıs'ın aklının keskinliği açıklanıyor. Bu nedenle o müslüman oluyor. Onun aklının keskinliği tahtı kendisine gösterildiğinde "sanki odur" ifadesinde gözüküyor.

3- Taklid ve bunun neticesi olan aklı ve mantığı kabul etmemek zararlıdır.

4- Kadınların örtünmeleri ve açık saçık olmamaları gerektiği açıklanmıştır.

5- Belkıs'ın Süleyman'ı örnek alması gibi insanın salihleri örnek alması akıllılıktır. O şöyle demiştir. Ben Süleyman'la birlikte alemlerin Rabbi Allah'a teslim oldum.

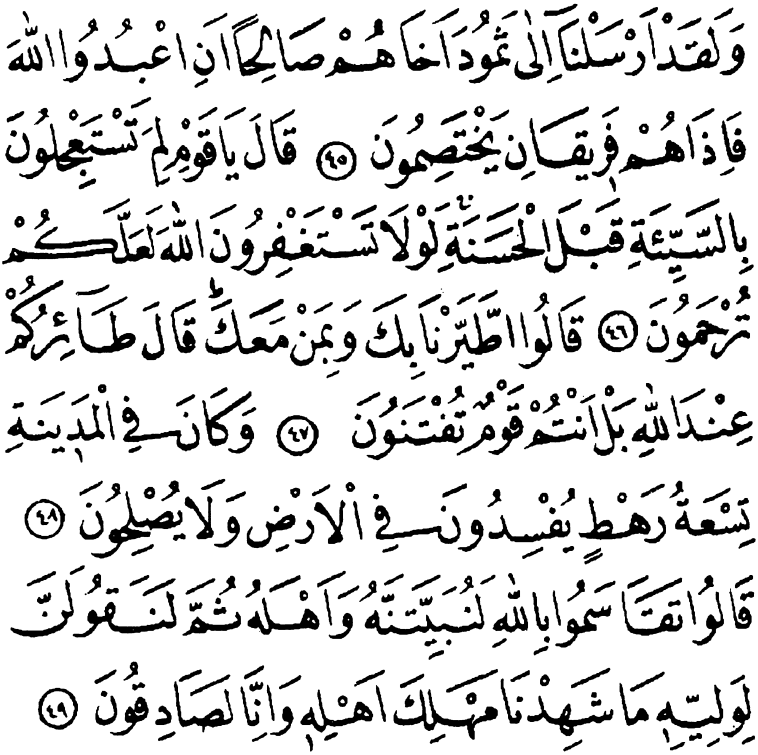
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ
فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٥﴾ قَالَ يَا قَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ
بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ
تُرْحَمُونَ ﴿٤٦﴾ قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ قَالَ طَائِرُكُمْ
عِنْدَ اللَّهِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ ﴿٤٧﴾ وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ
تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٤٨﴾
قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ
لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٤٩﴾

45- Andolsun biz, semud kavmine de kardeşleri Salih'i, "Allah'a kulluk edin!" demesi için gönderdik. Baktık ki onlar, birbirleriyle çekişen iki bölük olmuşlar.

46- Dedi: "Ey kavmim, iyilikten önce neden kötülüğe eriyorsunuz? Esirgenmeniz için Allah'tan mağfiret dilemeniz gerekmez mi?"

47- Dediler: "Senin ve seninle beraber bulunanların yüzünden uğursuzluğa uğradık." Dedi: "Uğursuzluğunuzun sebebi, Allah'ın yanındadır. Herşey O'nun takdiriyle olur. Doğrusu siz bu olaylarla sınanan bir toplumsunuz."

48- Şehirde dokuz kişi vardı ki yeryüzünde bozgunculuk yaparlar, düzeltmezlerdi.

49- Allah'a and içerek birbirlerine: "Biz, gece ona ve ailesine baskın yapıp onları öldürelim, sonra velisine,ailesinin öldürülüşünde bulunmadığımızı, bizim doğru olduğumuzu söyleyelim," dediler.

SÖZLÜK

اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ	Allah'a kulluk edin diye.
فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ	Birbiri ile çekişen iki grup. Biri inanan, diğeri inanmayan birbirleriyle çekişen iki grup.
تَسْتَعْجِلُونَ بِالسَّيِّئَةِ	Kötülükte acele ediyorsunuz. Rahmetten önce azabı istiyorsunuz.
لَوْلاَ تَسْتَغْفِرُونَ اللّٰهَ	Allah'tan mağfiret dileseniz. Keşke ona tevbe ederek mağfiret dileseniz.
قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكَ	Senin yüzünden uğursuz olduk. Senin ve beraberindeki inananların yüzünden uğursuzluğa uğradık.
قَالَ طَائِرُكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ	O, sizin uğursuzluğunuz Allah katındandır ,dedi. Sizin karşılaştığınız uğursuzluk, bilgisi Allah katında olan kötülüklerin başınıza gelmesi nedeniyledir.
بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ	Belki de siz imtihan edilen bir milletsiniz. Yani hayır ve şerle imtihan edilen.
تِسْعَةُ رَهْطٍ	Dokuz kişi. Yani dokuz zalim kişi.

تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ Allah'a yemin ettiler. Her biri diğerinden Allah'a yemin etmesini istedi.

لَنُبَيِّتَنَّهُ وَ أَهْلَهُ Ona ve ailesine gece baskın yaparız. Gece onu ve inananları öldürürüz.

مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ Ailesinin öldürülmesinde bulunmadık.

AÇIKLAMA

"Andolsun ki biz Salih'i gönderdik .." diye başlayan âyet, Salih (a.s.)'ın kavmi Semud'la olan hikayesinin başlangıcıdır.

Allah (c.c.) Süleyman'ın Belkıs'la olan kıssasını anlattıktan sonra, Salih'in Semud'la olan kıssasını anlatıyor. Bunun sebebi ise, Peygamberimizin peygamberliğini izah, belki öğüt alıp inanırlar diye Kureyş kafirlerinin önüne onların peygamberleriyle olan durumuna benzeyen tarihi bir vakıayı koymaktır.

"Andolsun ki biz Semud kavmine soyca kardeşleri olan Salih'i ,sadece Allah'a kulluk edin,desin diye gönderdik." Onlarsa hemencecik inanan ve ikar eden, birbiriyle münakaşa eden iki grup oldular. Bir grup Allah'a kulluğa çağırıyor, diğer bir grup ise Allah'ın yanında putlara da ibadet etmeye çağırıyordu. Birbirine karşı olmanın sonucu ise, her grubun diğeriyle çekişeceği bir münakaşanın meydana çıkmasıydı. Onlar Salih'den mucizeler istediler. Onlar, eğer doğru söylüyorsan vaad ettiğin azabı bize getir, dediler. Salih de onlara: Ey kavmim! Niye iyilikten önce kötülükte acele edip, azabı istiyorsunuz? Beklenilen şey rahmet demek olan iyiliği istemeniz, yoksa aazab demek olan kötülüğü istemeniz değildir. Sizin inkar ve karşı gelmeniz azab edilmenize bir yoldur. Nitekim sizin inanmanız ve itaatınız kurtuluş ve saadetinize bir yoldur. Öyleyse dünya ve ahiretin iyiliklerini isteyerek imana koşun. Çünkü siz inkar ve isyanınızla azabı hemen istiyorsunuz. Keşke şirk ve isyanı bırakarak Allah'tan mağfiret dileseydiniz. Belki size merhamet edilirdi. Yani merhamet olunmanız için keşke Allah'tan af dileseydiniz.

Toplumun cevabı ise şöyle oldu: Onlar dediler ki: Biz senin ve seninle olan kimselerin yüzünden uğursuzluğa uğradık.

O da onlara şöyle cevap verdi: Sizin uğursuzluğunuz Kendi nefsinizdendir. Yani yüz yüze geldiğiniz uğursuzluk bilgisi Allah katında mevcut olan kötülüklerin başınıza gelmesi nedeniyledir. Mesele uğursuzluk değildir. Belki

de siz imtihan edilen bir milletsiniz.

Şehirde, yani Hicr şehrinde yeryüzünde bozgunculuk çıkaran ve düzeltmeyen dokuz kişi vardı. Onlar deveyi boğazlamışlardı. Bunların arasında Guraribnu Salif de vardı ki bu şahıs deveyi boğazlama işini üstlenmişti. Bu dokuz kişi özel bir toplantıda birbirlerine dediler ki: Herbirimiz, Salih ve ailesine bu gece baskın edeceğiz ve sabah da onun dostuna, yani akrabasından kan hakkı olana, vallahi biz onun öldürülüşünde bulunmadık, biz yemin ettiğimiz konuda doğru söylüyoruz, diyeceğiz diye yemin etsin.

SONUÇ

1- Peygamberimizin peygamberliği anlatılmıştır.

2- Bir gerçek ortaya konmuştur: Hakla batıl arasındaki mücadele batıl sona erinceye kadar devam eder.

3- Uğursuzluk veya uğurlu saymak haramdır. Çünkü yaratılanlarda uğursuzluk diye bir şey yoktur.

4- Allah'a isyan olan işler amel yeryüzünde bozgun çıkarmaktır. Allah'a itaat ise, yeryüzünü düzeltmek demektir.

5- Müşrikler de Allah'a inanır, bu nedenle Allah'a yemin ederler. Bu durum onları İslâm'a sokmaz. Çünkü onlar Allah'a kullukta başka mahlukları ortak koşarlar.

وَمَكَرُوا۟ مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٠﴾
فَٱنظُرْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَّا دَمَّرْنَٰهُمْ
وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥١﴾ فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةًۢ بِمَا ظَلَمُوٓا۟
إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾ وَأَنجَيْنَا ٱلَّذِينَ
ءَامَنُوا۟ وَكَانُوا۟ يَتَّقُونَ ﴿٥٣﴾

50- Böyle bir tuzak kurdular, biz de onlar hiç farkında olmadan onlara bir tuzak kurduk, onların tuzaklarını, kendi helaklerinin sebebi kıldık. Onlar, bilmeden kendi helaklerini hazırladılar.

51- Bak işte tuzaklarının sonucu nasıl oldu, nasıl biz onları ve kavimlerini toptan yıktık, yok ettik.

52- İşte şunlar, zulümleri yüzünden çökmüş, ıssız kalmış evleridir. Şüphesiz bunda bilen kavim için bir ibret vardır.

53- İnananları ve korunanları kurtardık.

SÖZLÜK

وَ مَكَرُوا مَكْرًا — Onlar bir tuzak kurdular. Onlar Salih (a.s.) ve inananları öldürmek için gizli bir yolun peşinden gittiler.

وَ مَكَرْنَا مَكْرًا — Biz de onların tuzaklarını boşuna çıkardık. Biz de Salih'le inananları kurtarmak ve zalimleri yok etmek için gizli bir yol takip ettik.

وَ هُمْ لاَ يَشْعُرُونَ — Onlara farkında olmadan. Onların helak olma yolunu onlar için ayarladığımızdan haberleri olmadan.

بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةً — Çökmüş evleri. Yani bomboş, içinde kimse bulunmayan evleri.

بِمَا ظَلَمُوا — Zulümleri sebebiyle. Yani şirk ve isyanları sebebiyle.

لآيَةً — İbret, ders.

وَ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا — İman edenleri kurtardık. Salih ve inananları kurtardık.

AÇIKLAMA

Bu âyetler Hz. Salih'in kavmi Semud'la olan hikayesinin sonunu anlatmaktadır.

"Onlar bir tuzak kurdular."

Daha önce Hz. Salih'in bulunduğu toplumda haber verdiği azab gelmeden, kurtulmak için onu ve inananları bir gece,öldürmek üzere yemin eden dokuz adamın olduğu ve üç gün sonra da azabın onlara indiği geçmişti. Onlar, Hz.Salih dağın altındaki mescidinde namaz kılarken gelmişler ve taş onları yok etmişti. İşte bu da Allah'ın onlara farkında değillerken kurduğu tuzaktı.

Sonra Allah onların hepsini korkunç bir çığlıkla yok etmiş,yani evlerinde

donup kalmışlardı.

Ey Rasûlümüz! Bak bakalım onların tuzaklarının sonu nasıl oldu? Muhakkak ki biz zalimlerin elebaşlarını ve zalimlere engel olmayan kavimlerin hepsini birlikte yerle bir ettik.(1) İşte haksızlıkları sebebiyle bomboş olan evleri. İşte o elebaş dokuz kişi ve Semud kavminin yok oluşunda bilen toplum için Allah'ın güzel idare, ilim ve kudretine dair deliller vardır. Çünkü delili gören ve anlayan sadece bilenlerdir.

İnananları ve Allah'tan sakınanları kurtardık.

Allah-u Teâlâ burada Rab ve ilah olarak Allah'a ,peygamber olarak da Hz. Salih'e inanan mü'minleri ye Salih'i kastediyor. Onlar hayatları boyunca Allah'a ve Rasûlüne emir ve yasakta itaat etmek suretiyle doğru yolda yaşamışlardı.

SONUÇ

1- Kötü tuzak ancak sahibine döner.

2- Zalimelerin evleri ve gelecekleri zarardır. Dolayısıyla zulüm, evleri ıssız bırakır.

3- İman ve Allah'ın emir ve yasaklarına göre yaşamak kurtuluşun sebebidir. Çünkü Allah'ın kula olan dostluğu ve yardımı bunlarla oluşur.

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِۦٓ أَتَأْتُونَ
ٱلْفَٰحِشَةَ وَأَنتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٥٤﴾ أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ ٱلرِّجَالَ
شَهْوَةً مِّن دُونِ ٱلنِّسَآءِ ۚ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿٥٥﴾

54- Lut'u da gönderdik, kavmine dedi ki: "Siz göre göre o aşırı kötülüğü yapıyorsunuz ha?!"

55- "Siz kadınları bırakıp şehvetle erkeklere mi yaklaşıyorsunuz? Siz gerçekten cahil bir topluluksunuz."

SÖZLÜK

وَلُوطاً	Lutu da insanlara anlat. Hani o etrafındaki kavmine şöyle demişti.
لِقَوْمِهِ	Kavmine. Onlar Sodom ve Gomora şehirlerinde oturuyorlardı.
اَلْفَاحِشَةَ	Fuhuş. Yani çok kötü bir iş ki bu homoseksüelliktir.
وَ اَنْتُمْ تُبْصِرُونَ	Siz göz göre göre. Çünkü onlar bu işi gizlenmeden, gözler alanen yapıyorlardı.
قَوْمٌ تَجْهَلُونَ	Cahil bir kavimsiniz. Yaptığınız işi ve ona gereken azab ne çirkindir.

AÇIKLAMA

Bu âyetler, Lut (a.s.)'ın kavmi ile arasında geçen olayların başlangıcıdır.

Allah şöyle buyuruyor: Salih ve toplumunu anlattığın gibi, Lut ve toplumunu da anlat.

Hani o toplumuna, yaptıkları kötü işi hoş görmeyerek ve onları azarlayarak şöyle demiştir. Göz göre göre bir hayasızlık mı yapıyorsunuz? Siz kadınları bırakarak şehvetle erkeklere mi yaklaşıyorsunuz? Siz cahil bir toplumsunuz! Sizin durumunuz hayvanlarınki gibi. Siz aynı zamanda, onlarla beraber olmayı bıraktığınızdan hanımlarınıza da işkence ettiniz. Evet siz cahil bir milletsiniz . Sizden meydana gelen bu kötülük ancak , Rabbinize inanmayı ve ona itaati terketmeniz, inkar ve isyanın size getirecek olduğu azab ve cezayı bilmemenizden dolayıdır.

SONUÇ

1- Lut (a.s.)'ın toplumunun cehaleti ve ahlakî bozukluğu anlatılmıştır.

2- Homoseksüellik (erkek erkeğe cinsel ilişki) haramdır ve büyük bir çirkinliktir. Onu yapan büyük bir günah işlemiş olur.

3- Allah'ı ve O'na itaati, O'nun vereceği sonsuz nimet ve azabı bilmemek, yeryüzündeki bütün kötülük ve bozulmanın sebebidir. Bu sebeple insanlara en büyük iyilik onlara Allah'ın yolunu tanıtmaktır. Ta ki onlar Allah'ı bilip inandıklarında hayatta, saadet ve olgunluğu hazırlayan iyilik yolu üzere olabilirler.

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَن قَالُوا أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ
مِّن قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أُنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ﴿٥٦﴾ فَأَنجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ
إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَاهَا مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٥٧﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِم
مَّطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنذَرِينَ ﴿٥٨﴾

56- Kavminin cevabı sadece şöyle demek oldu: "Lut ailesini kentinizden çıkarın, çünkü onlar temiz kalmak isteyen kimselermiş(!)"

57- Biz de onu ve ailesini kurtardık. Yalnız karısının azabda kalanlardan olmasını takdir ettik.

58- Üzerlerine pişmiş çamurdan, bir taş yağmuru indirdik. Uyarılıp da aldırmayanların yağmuru gerçekten ne kötü oldu!

SÖZLÜK

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ	Kavminin cevabı sadece şu olmuştu. Onları çıkarın.
آلَ لُوطٍ	Lut ailesini. Lut, iki hanımdan müslüman olanı ve iki kızı.
مِن قَرْيَتِكُمْ	Şehrinizden. Sodom şehrinden.
يَتَطَهَّرُونَ	Onlar temiz kalmaya çalışıyorlar.
قَدَّرْنَاهَا مِنَ الْغَابِرِينَ	Hanımının geride kalanlardan olmasını takdir ettik. Yani yok olanlardan olmasına hükmettik.
فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنذَرِينَ	Uyarılanların yağmuru ne kötü idi. O yağmur pişmiş çamurdan taşlardı.

AÇIKLAMA

Bu âyetler, Lut (a.s.) 'ın toplumunun sonunu bildiriyor.

Lut (a.s.) etrafındakilerin yaptıkları işi kötü görüp kınadı. Buna karşın o toplum, Allah'ın da haber verdiği gibi, onu, şehirlerinden kovmakla tehdit ederek cevap vermişlerdir.

Kavminin cevabı ise ancak şu olmuştur: "Lut ailesini şehrinizden çıkarın."

Onlar bu sözlerinin nedenini şöyle açıklamışlardır. Çünkü Lut (a.s.) ve ona itaat eden müminler temiz kalmaya çalışan insanlardır. Yani onlar çirkin şeylerden kaçınıyorlar... Bu sözü ise onlar, alay ederek söylemişlerdi. İşledikleri edepsizliğin sakınılması gereken bir pislik olduğunu kabul etmiş değillerdi.

Kızgınlıkları onları Lut'u şehirden sürmeye vardırınca, Allah onları yok etti. Lut'la kendisine inananları kurtardı. Helak olanların arasında, Lut'un hanımlarından yaşlı ve kâfir olan hanımı da vardı.

Biz Lut'u ve ailesini kurtardık. Yalnız karısının helak olanlardan olmasına hükmettik. Beraberce helak olmaları için karısının da geride kalanlardan olmasına hükmettik. Onların üzerlerine yağmur yağdırdık.

Bu âyet Lut kavminin helak ediliş şeklini açıklamaktadır. Allah onların üzerine pişmiş topraktan taşlar yağdırarak onları yok etmiştir.

Uyarılanların yağmuru ne kötü idi. Uyarıldıkları şeyi yalanlayarak inkar ve isyanda diretenlerin yağmuru ne kötü idi.

Bu yağmur Allah'ın, onların memleketlerinin altını üstüne getirmesinden sonra olmuş, cezanın şehirden uzak olanlara da ulaşması için pişmiş topraktan taş yağdırmıştı.

SONUÇ

1- Deliller zalimleri yalancı çıkarınca kaba kuvvete baş vururlar.

2- İnsanlar, kötü bir işe alışınca, o iş onlara çirkin görünmez .

3- Allah'ın dostlarını kurtarması ve korkutulanlar inkarın ve günahta ısrar etmelerinden sonra onları yok etmesi adetidir.

قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ
عَلٰى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفٰى آللّٰهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾
أَمَّنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ

أَمَّنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ
أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا أَإِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ ﴿٦٠﴾
أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلٰلَهَا أَنْهٰرًا وَجَعَلَ
لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا أَإِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ بَلْ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾ أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ
وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَإِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ
قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾ أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ
وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ
أَإِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ تَعَالَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٣﴾
أَمَّنْ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ أَإِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
﴿٦٤﴾

59- De ki: "Hamd olsun Allah'a, selam O'nun seçtiği kullarına, Allah mı hayırlı yoksa ortak koştukları şeyler mi?"

60- Yahut gökleri ve yeri kim yarattı? Size gökten su indirdi

de onunla sizin, bir ağacını dahi bitiremeyeceğiniz gönül açan bahçeler bitirdik. Allah ile beraber başka bir ilah mı var? Hayır, onlar haktan sapan bir kavimdir.

61- Yahut şu dünyayı durulacak yer yapan, arasından ırmaklar çıkaran, üstünde sağlam dağlar yaratan ve iki deniz arasında bir perde koyan kimdir? Allah ile beraber başka bir ilah mı var? Hayır çokları bilmiyorlar.

62- Yahut dua ettiği zaman darda kalmışa kim yetişiyor da kötülüğü onun üzerinden kaldırıyor ve sizi eskilerin yerine yeryüzünün sahipleri yapıyor? Allah ile beraber başka bir ilah mı var? Ne de az düşünüyorsunuz?

63- Yahut karanın ve denizin karanlıkları içinde size yol gösteren kim ve rahmetinin önünde rüzgarları müjdeci gönderen kim? Allah ile beraber başka bir ilah mı var? Haşa, Allah onların ortak koştukları şeylerden yücedir, münezzehtir. O, eksikliklerden uzaktır.

64- Yahut yaratmaya kim başlıyor, sonra onu kim iade ediyor ölüp ortadan kalkan şeyleri yeniden yaratıyor? Sizi gökten ve yerden kim rızıklandırıyor? Allah ile beraber başka bir ilah mı var? De ki: "Eğer doğru iseniz delilinizi getirin."

SÖZLÜK

اصْطَفَى	Seçtiği. Tebliğini alıp insanlara bildirmek için seçtiği.
اللّٰهُ خَيْرٌ	Allah mı daha iyi. Yani kendisine kulluk eden için Allah mı daha iyi.
حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ	Güzel güzel bahçeler. Yeşilliği ve çiçekleri güzel görünümlü bahçeler.
يَعْدِلُونَ	Eşit tutarlar. Rablerine onun dışındaki putları denk tutarlar.
جَعَلَ الْاَرْضَ قَرَارًا	Yeri sabit yapan ,yani orada oturanları sallamayan, hareket ettirmeyen sabit bir yer yapan.
وَ جَعَلَ خِلَالَهَا اَنْهَارًا	Onun için sabit dağlar var eden. Yani yer yüzünde sabitleştirdiği dolayısıyla da yerin hareket edemeyeceği sabit dağlar yerleştiren.
وَ جَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ	Ve onun için dağlar yarattı.

بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا	İki deniz arasında engel koyan, dolayısıyla, ikisinin birbirine karışmayacağı bir engel koyan.
وَ يَكْشِفُ السُّوءَ	Başındaki sıkıntıyı gideren. Hastalık ve zarar gibi kötülükleri gideren.
قَلِيلاً مَا تَذَكَّرُونَ	Ne az düşünüyorsunuz.
بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ	Rahmetinin önünde müjdeci olarak. Yağmurun önünde müjdeci olarak. Çünkü rüzgarlar önce gelir, ardından da yağmur başlar.
أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ	Önce yaratan, sonra da o yaratmayı tekrar edecek olan mı? Yani rahimlerde ilk kez yaratan, sonra da kıyamet gününde tekrar yaratacak olan mı?
هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ	Eğer doğru söylüyorsanız delilinizi getirin. Eğer bunları Allah'la birlikte başka bir ilahın yaptığı sözünüzde doğru konuşuyorsanız delilinizi getirin.

AÇIKLAMA

Âyetlerde Allah, Rasûlüne suçluların helakını mü'minlerin de kurtuluşunu haber veriyor.Ve yine verilen nimetlere karşılık olsun diye Allah'a hamdetmelerini müminlere ve Rasülüne emrediyor.

Allah, Rasûlüne şöyle buyuruyor: Hak ederek güzellikle nitelenmek sadece Allah'a mahsustur. Yani "de ki hamd Allah'a mahsustur. Selam da seçtiği kullarının üzerine olsun." Yani selam, sadece kendisine kulluk edip mutluluğa ulaşan davet ve tebliğini kabul eden seçilmiş kullarınadır.(1)

"Allah mı yoksa onların ortak koştukları ilahlar mı daha iyidir?"

Yani yaratan, rızık veren, idare eden, güçlü ve düşmanlarından intikam alan, dostlarına lütufta bulunan Allah'a kulluk mu, yoksa ortak koşanların putlara kulluğu mu daha hayırlıdır?

"Gökleri ve yeri yaratıp, gökten su indiren."

Yani yıkama, içme ve sulamada ihtiyacınız için gökten su indiren, dolayısıyla sizin bir ağacını bile bitiremeyeceğiniz güzel bahçeler bitiren biz mi daha hayırlıyız?

"Allah'la birlikte başka bir ilah mı?"

---

(1) Bazıları Allah'ın seçtiklerinin ümmeti Muhammed olduğunu söylüyorlar. Bazıları da sahabe olduğunu söylüyor.

Hayır;vallahi onlar "Rablerine kullukta putları denk tutan." Yani ortak koşan insanlardır.

"Yeri sabit kılan."

Yani orada yaşayanları sarsmayacak şekilde sabit kılan. Onun üzerinde nehirler var eden, orada sabit dağlar koyan, iki deniz arasında, yani tatlı ve tuzlu iki deniz arasında tuzlu suyun tatlı suya karışıp bozamayacağı bir "engel koyan mı?"

"Allah'la birlikte başka bir ilah mı?"

Cevap elbette hayırdır.

"Evet onların çoğu bilmezler."

Eğer bilselerdi Allah'a ortak koşmazlardı.

"Yalvardığında zorda kalanın duasını kabul eden ve sıkıntısını gideren."

Yani ondan bu durumu uzaklaştıran. Sıkıntı. Arapçadaki (su) kelimesi insana hastalık, açlık, susuzluk, kıtlık gibi sıkıntı veren şeylerdir.

"Sizi yeryüzünde halifeler yapar." Halifeler yapmaktan maksad, birbiri ardına gelen nesiller yaratmak demektir. İşte var olan her şey bu şekilde kendinden öncekinin halifesi kendinden sonrakinin selefidir.

"Allah'la birlikte bir başka ilah mı?"

Cevap hayır şeklindedir.

"Ne kadar az düşünüyorsunuz."

İşittiğiniz ve gördüğünüz Allah'ın delillerinden ne kadar az öğüt alıyorsunuz.

"Denizin ve karanın karanlıklarında size yol gösteren."

Yani gece yıldızlarla, gündüz size yönünüzü tarif eden işaretlerle size yol gösteren.

"Rahmetinin önü sıra müjdeci olarak rüzgar gönderen mi?"

"Allah'tan başka hiçbiri. Öyleyse niye ...? Allah'la birlikte başka bir ilah mı var?"

Cevap hayır şeklindedir. Sadece Allah gerçek ilahtır, diğerleri batıldır.

"Allah onların ortak koştuklarından yücedir."

Allah kendisini müşriklerin ortak koşmasından, yani başta yaratamayan, sonra yaratmayı tekrar edemeyen, rızık veremeyen, engel olamayan putlardan tenzih ediyor.

"İlk olarak yaratan ,sonra da o yaratmayı tekrar edecek olan mı? "

Yani rahimlerde nutfeyi yaratan, yaşamdan sonra onu öldüren ,sonra da onu tekrarlayacak olan, gökten yağmurla, yerden bitkilerle size rızık veren mi?

Cevap hayırdır.

"Öyleyse Allah'la birlikte başka bir ilah mı?"

Cevap yine hayır.

"Eğer Allah'la birlikte başka ilah olduğunu söylerseniz..."

Bu âyetlerde anlatılanlardan herhangi birini yapacak Allah'tan başka birinin olduğunu söylerken "doğru söylüyorsanız delilinizi getirin."

SONUÇ

1- Nimetin kazanıldığında Allah'a şükür ve hamdetmek gerekir. Allah'a hamd şükrün başıdır.

2- Peygamberler anılınca salavat getirmek gerekir. Kim onlardan birini anarsa, aleyhisselam demelidir.

3- Şirk ve müşrikler kötülenmiştir.

4- Çeşitli delillerle tevhid yani Allah'ın varlığı, birliği ve kanun koyuculuğu anlatılmıştır.

5- Ahirette yeniden dirilme ve bunun hakkında geçen delillerden çıkarım yoluyla isbatı anlatılmıştır.

6- Hükümler ancak aklî ve naklî delillerle sabit olurlar. Yani ilimler ve hükümler vahiyle, akılla, tecrûbe ve duyularla öğrenilir.

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللّٰهُ ۚ
وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٦٥﴾ بَلِ ادّٰرَكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ ۚ
بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْهَا ۖ بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا

ءَإِذَا كُنَّا تُرَابًا وَءَابَآؤُنَآ أَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ ﴿٦٧﴾ لَقَدْ وُعِدْنَا هَٰذَا نَحْنُ
وَءَابَآؤُنَا مِن قَبْلُ إِنْ هَٰذَآ إِلَّآ أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾ قُلْ
سِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ فَٱنظُرُوا۟ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلْمُجْرِمِينَ ﴿٦٩﴾

65- De ki: "Göklerde ve yerde Allah'tan başka kimse gaybı, görünmeyeni, Allah'ın gizli ilmini bilmez. Ne zaman dirileceklerini de bilmezler."

66- Doğrusu onların ahiret hakkındaki bilgileri, ardarda gelip bir araya toplandı. Fakat onlar hala ondan bir kuşku içindedirler. Daha doğrusu onlar, ondan yana kördürler; gözlerinin önüne serilen bu kadar delili görmüyorlar.

67- İnkar edenler dediler ki: "Biz de, babalarımız da toprak olduktan sonra mı, biz mi diriltilip çıkarılacağız?"

68- "Bu tehdid, bize de, önceden atalarımıza da yapıldı. Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir."

69- De ki: "Yeryüzünde yürüyün de, suçluların sonunun nasıl olduğunu görün."

SÖZLÜK

مَنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ Yerdeki ve göktekiler .Yani insanlar ve melekler.

اَلْغَيْبَ اِلاَّ اللّٰهُ Allah hariç gaybı kimse bilemez. Yani onlardan uzak olanı, yerde ve gökte bulunan hiç kimse -Allah müstesna- bilemez. Bu bilinmeyenden bir tanesi de, kıyametin ne zaman kopacağıdır. Bunu sadece Allah bilir.

اَيَّانَ يُبْعَثُوْنَ Ne zaman çıkarılacaklarını. Ne zaman diriltileceklerini.

بَلِ ادّٰرَكَ عِلْمُهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ Aksine ,ahiret konusunda onların bilgileri yeterli mi? Hepsi sadece zannediyor. Onların ahirete dair hiç bir bilgileri yoktur.

بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُوْنَ Onlar ona karşı kördürler. Onlar tam bir körlük içersindedirler, onun hakikatlerinden hiçbir şey göremezler.

أَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ — Biz mi çıkartılacağız? Yani kabirlerimizden diri olarak biz mi çıkartılacağız?

لَقَدْ وُعِدْنَا هَٰذَا — Bununla tehdit edilmiştik. Kabirlerimizden sağ olarak tekrar diriltilmekle tehdit edilmiştik.

أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ — Öncekilerin efsaneleridir. Yani kitaplarında yazdıkları yalanlarıdır.

كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ — Suçluların sonunun nasıl olduğuna. Yani yeniden diriltilmeyi yalanlayanların sonunun nasıl helak ve yok olma olduğuna, evlerinin de nasıl ıssız olduğuna bir bak.

AÇIKLAMA

Yüce Allah bu âyetlerde ahiret ve gayıp hakkında açıklamalar yapmaya devam ediyor.

"De ki: Gaybı yerde ve göklerde Allah'tan başka bilen yoktur."

Kureyş müşrikleri Peygamberimize (s.a.v.) kıyameti sorunca Allah onlara böyle cevap vermesini emretti.

Kıyamet, gayb sayılan şeyler sınıfına dahil olanların en büyüğüdür."

Göklerde olanlar melekler, yerde olanlar ise insanlardır.

Allah yerin ve göklerin gaybını bilir. O'nun dışındakiler, gayblerden Allah'ın bildirdiği kadarını bilir.

"Onlar ne zaman tekrar diriltileceklerini de bilmezler."

Yerde ve göklerde olanlar hesap ve ceza için kabirlerinden ölülerin ne zaman diriltileceklerini de bilmezler.

İşte, Allah'ın A'raf suresindeki âyeti şöyledir: Sana kıyameti soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi Rabb'imin katındadır. Vakti gelince onu açığa çıkaracaktır. O yerde ve göklerde yakın oldu. Size ansızın gelecektir."

"Onların ahirete dair bilgisi yeterli midir?"

Bu ayette geçen "iddareke" edrake şeklinde de okunmuştur. Manası: onların bilgisi, kıyamet gününde bilginin hakikatine ulaştı. Çünkü gayb olan her şey gözle görülür hale gelecek, fakat o gün gördükten sonra inanmak sahibine fayda vermeyecektir. İlmuhum'daki hum; onlar, zamiri müşriklere aittir. Onların bilgileri birbirine eklendi. Oysa onların o konuda hiçbir bilgileri yoktu. "Aksine onlar o konuda şüphe içerisindeydiler. Müşrikler ona karşı kördüler?"

Ona ait delillerden hiçbirini göremiyorlardı.

Buna, Allah'ın haber verdiği şu olay işaret ediyor: "Onlar ahirete asla inanmazlar."

İnkar edenler: "Biz ve babalarımız toprak olacağız, biz mi kabirlerimizden sağ olarak çıkarılacağız?" diyorlardı.

Burada geçen soru kuvvetli bir kabullenmeme ifade eder. Onlar inkarlarını şu sözleriyle de desteklerler: "Biz ve babalarımız önceden bununla tehdit edilmiştik."

Yani: Sen bizi tehdit etmeden öncede tehdit edilmiştik, ey Muhammed!

"Bu yeniden dirilme ve hesapla tehdit öncekilerin efsaneleridir." Yani müslümanların kitaplarında yazıp okudukları yalan ve hikayeleridir.

Allah 69. âyette şöyle buyuruyor: "De ki: Yeryüzünde gezin, suçluların sonunun nasıl olduğuna bir bakın."

Ey Rasûlümüz Muhammed! Onlara de ki: Dünyanın her tarafında gezin, bakın bakalım suçluların sonu nasıl olmuştur.

Biz, yaradan olarak, sizin gibi onlar da yeniden dirilmeyi yalanladıklarında onları yok etmiştik. Şu halde onları yaratmaya, sonra da öldürmeye gücü yetenin, sevablarına karşılık verme ve günahlarından hesaba çekmek için onları yeniden diriltmeye herhalde gücü yeter.

Öyleyse yeniden dirilmek kaçınılmazdır, gerçek akıl sahibi onu asla inkar etmez.

SONUÇ

1- Gaybı bilmek sadece Allah'a mahsus kılınmıştır. Kim ki yarın ne olacağını bildiğini iddia ederse yalan söylemiştir.

2- Yer ve gök yaratıkları kıyametin ne zaman kopacağı hususunda bilgisizdirler.

3- Kıyamet gününü yalanlayanlar ahirette onu kesinlikle bileceklerdir, fakat bu bilme onlara fayda vermeyecektir.

4- Allah'ın, yaratıp rızık verdikten sonra yeniden dirilmeyi inkar eden geçmiş kavimleri yok etmesi, O'nun hesap için yeniden diriltmeye kadir olduğunu gösterir.

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾ وَيَقُولُونَ
مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧١﴾ قُلْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ
رَدِفَ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ
عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ
مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٤﴾ وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٧٥﴾

70- Ey Muhammed, onların sözlerine üzülme, tuzak kurmalarından da sıkılma.

71- "Doğru iseniz bu tehdid ettiğiniz azab ne zaman gelecek?" diyorlar.

72- De ki: "Belki de acele ettiğiniz azabın bir kısmı ardınıza takılmıştır bile."

73- Şüphesiz Rabb'in, insanlara karşı lûtuf sahibidir, fakat çokları şükretmezler.

74- Ve Rabb'in elbette onların göğüslerinin gizlediğini de, açığa vurduklarını da bilir.

75- Gökte ve yerde gizli hiçbir şey yoktur ki apaçık bir Kitab'da olmasın.

SÖZLÜK

وَ لَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ — Onlara üzülme. Bu ifadeyle Rasûlüllah'a teselli verilmek isteniyor.

مِمَّا يَمْكُرُونَ — Onların yaptıkları hilelerden dolayı. Yani sana yaptıkları hilelerden dolayı. Çünkü onlar Rasûlüllah'ı öldürmeye kalkışmış-

lar, fakat istediklerini elde edememişlerdir.

مَتَى هَذَا الْوَعْدُ Bu vaad ne zaman? Yani, bu bize yapılan azab tehdidi ne zaman?

بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ Hemen olmasını istediğiniz şeyin bir kısmı. Bu, Bedir'de oldu.

إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ Muhakkak ki Allah insanlara karşı bir lûtuf sahibidir. Yani yaratma, rızık verme, onları koruma ve onlara azap indirmeme konularında insanlara karşı lûtuf sahibidir.

مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ Onların gönüllerinin gizlediklerini.

وَ مَا مِنْ غَائِبَةٍ Görünmeyen her şey. Yani yerde ve gökte gaib olan her olay apaçık bir kitapta mevcuttur. Bu kitap her şeyin içersinde yazılı olduğu levh-i mahfuzdur.

AÇIKLAMA

Âyetler, müşrikleri Allah'ın birliğini kabule, peygamberliğe ve ahirete inanmaya çağırmaya devam ediyor. Daha önce tevhid akidesi reddedilemez delillerle anlatılmıştı. Keza yeniden dirilme ve karşılık verilmesi inancı da anlatılmıştı. Fakat müşrikler karşı koymaya, inad etmeye ve tuzak kurmaya devam etmişlerdi. İşte bu nedenle Allah, Rasûlünü onların tuzakları karşısında karamsarlıktan men ettiği gibi, inanmamaları nedeniyle müşrikler için üzülmekten de menetmiştir. İşte 70. âyetin ihtiva ettiği mana budur.

71 ve 72. âyetlerin manalarına gelince..

Müşrikler diyor ki: "Eğer söylediğiniz ve vaad ettiğiniz şeyde doğru sözlü iseniz, bu vaad ne zaman?"

Allah, Rasûlü'nün, müşriklerin bu sözüne şöyle cevap vermesini istiyor. De ki: "Umulur ki hemen olmasını istediğiniz şeyin bir kısmı hemen başınıza gelir."

Redife kelimesi, yakın olmak manasına gelir. Bu yakınlık, Bedir'de onların başlarına gelen esir alınma ve öldürülmeleridir.

"Muhakkak ki Rabb'in insanlara karşı lûtuf sahibidir."

Yani, ister inananı isterse inanmayanı olsun Allah bütün insanlara karşı lûtuf sahibidir. Çünkü Allah onları yaratmış, rızık vermiş, onlara sıhhat vermiş ve onları günahları nedeniyle helak etmemiştir.

"Fakat onların çoğu şükretmez."

İnanmayanlar azabın hemen olmasını isteyen insanlardır. Bununla birlikte Allah onlara belki tevbe ederler diye zaman tanır. Bu Allah'ın en büyük lûtfudur.

"Muhakkak ki Rabb'in onların gönüllerinin gizlediğini de açığa vurduğunu da bilir."

Allah için, insanların hiç bir şeyi gizli değildir. Allah onların yaptıklarını hesaplayacak, o yaptıkarıyla onlara karşılık verecektir. Bu âyette Rasûlüllah'a (s.a.v.) teselli ve imansızlara tehdit söz konusudur.

Yerde ve gökte görülmeyen her şey apaçık bir kitapta yazılıdır. Bu kitap levh-i mahfuzdur. Muhakkak ki Rabb'inin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Ondan hiçbir şey saklı kalamaz. İşte bu, Allah'ın, yeniden diriltme, ceza ve ödül vermeyle ortaya çıkan ilminin işaretlerinden bir tanesidir. Çünkü eğer O'nun yarattıklarını bilmesi yetersiz olsaydı, bir kısım insana yeniden dirilmeden, hesaba çekmeden ve karşılığını vermeden bırakması da düşünülebilirdi.

SONUÇ

1- Rashulüllah teselli edilmiştir. Çünkü o inançsızların zulümlerinin şiddetine ve yüz çevirmelerine göğüs geriyordu.

2- Müşriklerin inatları ve diretmeleri açıklanmıştır.

3- Allah'ın inançsızlara olan vaadi gerçekleşmiştir. Çünkü onların hemen olmasını istedikleri azabın bir kısmı başlarına gelmiştir.

4- İnsanların çoğu Allah'a şükretmeseler de, onun insanlara karşı lûtufta bulunduğu açıklanmıştır.

5- Allah'ın ilmi her şeyi kuşatmıştır.

6- Levhi mahfuz anlatılmıştır.

إِنَّ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانَ يَقُصُّ
عَلَىٰ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ أَكْثَرَ ٱلَّذِى هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾

وَإِنَّهُۥ لَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِى بَيْنَهُم
بِحُكْمِهِۦ ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٧٨﴾ فَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ ۖ إِنَّكَ عَلَى ٱلْحَقِّ
ٱلْمُبِينِ ﴿٧٩﴾ إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ ٱلْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ ٱلصُّمَّ ٱلدُّعَآءَ
إِذَا وَلَّوْا۟ مُدْبِرِينَ ﴿٨٠﴾ وَمَآ أَنتَ بِهَٰدِ ٱلْعُمْىِ عَن ضَلَٰلَتِهِمْ ۖ
إِن تُسْمِعُ إِلَّا مَن يُؤْمِنُ بِـَٔايَٰتِنَا فَهُم مُّسْلِمُونَ ﴿٨١﴾

76- Bu Kur'an, İsrailoğullarına, kendilerinin ayrılığa düştükleri şeylerin birçoğunu anlatıyor.

77- Ve elbette o, mü'minlere bir yol gösterici ve rahmettir.

78- Şüphesiz, Rabb'in onlar yani İsrailoğulları arasında hükmünü verecektir. O, azizdir hakkıyle bilendir.

79- Allah'a tevekkül et, çünkü sen apaçık gerçek üzerindesin.

80- Sen ölülere duyaramazsın, arkalarını dönmüş kaçmakta olan sağırlara da çağrıyı işittiremezsin.

81- Ve sen körleri, içine düştükleri sapıklıklarından çıkarıp yola getiremezsin. Sen, ancak âyetlerimize inananlara duyurabilirsin ve onlar derhal müslüman olurlar.

SÖZLÜK

يَقُصُّ عَلَى بَنِى إِسْرَائِيلَ — İsrailoğullarına anlatmaktadır. Bu Kur'an âyetlerinde, İsrailoğullarının ihtilafa düştükleri şeylerin çoğunu onlara anlatmaktadır.

لَهُدًى وَ رَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ — Mü'minler için hidayet kaynağı ve rahmettir. Yani mü'minlerin doğru yola ulaşmaları ve onlara merhamet edilmesi onunla olur.

يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ	Kendi hükmünü onlar arasında verecektir. Allah, İsrailoğulları arasında adil hükmünü verecektir.
وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ	O güçlüdür, bilendir. İşinde üstün olan ve yarattıklarını bilendir.
فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ	Allah'a güven. O'na güven ve işini O'na havale et.
اِنَّكَ لاَ تُسْمِعُ الْمَوْتَى	Muhakkak ki sen ölülere duyaramazsın. İnançsızlara duyurmayı istesen de duyuramazsın. Çünkü onlar ölüdürler.
وَ لاَ تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ	Sağırlara da çağrıyı duyuramazsın. Sözünü, işitme duyusunu kaybetmiş sağırlara duyuramazsın.
اِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ	Dönüp gittiklerinde. Sana aldırmadan arkalarını dönerek geriye döndüklerinde.
اِنْ تُسْمِعُ اِلاَّ مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا	Sen ancak âyetlerimize inanana işittirebilirsin.

AÇIKLAMA

Şüphesiz Muhammed (s.a.v.)'e indirilen "Bu Kur'an" indiği asırda yaşayan "İsrailoğullarına", İsa ve annesi hakkındaki ihtilafları gibi "ihtilaf ettikleri şeylerin çoğunu anlatır."

Çünkü İsrailoğullarından biri İsa (a.s.) ve annesi Hz. Meryem hakkında haddi aşmış, dolayısıyla da onları ilahlaştırmıştı. Bir kısmı da tersine, Hz. İsa hakkında sihirbaz, annesi Hz. Meryem hakkında da zina iftirasında bulunmuştu. Allah onlara lânet etsin.

Aynı şekilde onlara Kur'an, Allah'ın sıfatları, öldükten sonra dirilmenin hakikati ve diğer dinî ve tarihi konulardaki ihtilafları gibi ihtilafları da anlatıyor.

"Muhakkak ki bu inananlar için doğruluk rehberi ve rahmettir."

Yani bu Kur'an kendisine inanan ve onunla amel eden insanları doğru yola ileten ve onlara rahmet olan bir kitaptır.

"Şüphesiz Rabb'in, aralarında kendi hükmünü verecektir. O güçlüdür, bilendir."

Ey Peygamber! Muhakkak ki Rabb'in, ister putperest ister ehli kitap olsun, kıyamet günü insanlar arasında adil ve merhametli hükmüyle hük-

medecektir. O, aleyhte veya lehte hüküm verdiği kişi hakkında hükmünü uygulamaya kâdir, güçlü, kullarından iman etmeyenlerden cezaya layık olanları bilendir. Bu sebeple onun hükmü en adil ve en merhametli hükümdür.

"Allah'a güven, muhakkak ki sen apaçık doğru yol üzerindesin." Yani, ey peygamber! Allah'a güven. Çünkü O sana yeter. Sen İslâm olan hak din üzerindesin, düşmanlarınsa batıl üzerindeler. Öyleyse güzel son senindir.

"Sen ölülere işittiremezsin, dönüp giden sağırlara da çağrıyı duyuramazsın."

Onların bedenlerinde iman olmadığından, sen inançsız inkârcılara işittiremezsin. Çünkü ölü işitmez. Senin ölü kafirlere işittirmeye gücün yetmez. Aynı şekilde sana ardını dönüp giden sağırlara da çağrıyı duyuramazsın.

"Körleri sapıklıklarından vazgeçirip doğru yola döndüremezsin. Sen ancak âyetlerimize inananlara işittirirsin."

Sen sapıklıklarından onları vaz geçirip doğru yola iletemezsin. Kendine yumuşak davran, kendini üzme. Sen ancak âyetlerimize inananlara işittirebilirsin. Yani sen ancak duyduğunu anlayacak ve kabul edecek şekilde Allah'ın âyetlerine inananlara duyurabilirsin.

"İşte onlar müslümanlardır."

Onlar inandıkları için müslümandırlar. Yani Allah'ın dinine ve hükümlerine boyun eğenlerdir.

SONUÇ

1- Kur'an şerefli ve üstündür.

2- Yahudi ve hristiyanların fikir ayrılığı ancak İslâm'la son bulacaktır. Eğer onlar müslüman olup, hakka ulaşırsa aralarındaki bütün görüş ayrılıkları son bulacaktır.

3- Bu gün insanlar arasındaki bütün ihtilaflarda Allah kıyamet günü âdil hükmünü verecek. Hepsine hakkını ve cezasını tam olarak verecektir. O güçlüdür, herşeyi bilendir.

4- Bedenlerinde iman ruhu bulunmadığından kafirler ölüdürler. Bu sebeple onlar doğru sözü işitmez, ne kadar açık olursa olsun âyetleri göremezler. Onları hakka davet eden kişi, bu durumlarını bilmeli ve onları hakka davette sabırlı davranmalıdır.

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ
عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا
بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِن كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّمَّن يُكَذِّبُ
بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوا قَالَ أَكَذَّبْتُم بِآيَاتِي
وَلَمْ تُحِيطُوا بِهَا عِلْمًا أَمَّاذَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾ وَوَقَعَ الْقَوْلُ
عَلَيْهِم بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنطِقُونَ ﴿٨٥﴾ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ
لِيَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ ﴿٨٦﴾

82- O söz başlarına geldiği zaman, onlara yerden bir Dâbbe canlı çıkarırız; o onlara insanların, âyetlerimize inanmadıklarını söyler.

83- O gün her ümmet içinde âyetlerimizi yalanlayanlarda bir cemaat toplarız. Onlar bütün inkarcılar hep bir araya getirilip tutuklanarak ilahi huzura sevk edilirler.

84- Divanına geldiklerinde Allah onlara der: "Âyetlerimi anlamadığınız halde yalanladınız mı? Yoksa ne yaptınız?"

85- Zulmetmeleri yüzünden o söz, azab başlarına gelmiştir, artık konuşamazlar.

86- Görmediler mi, biz geceyi, içinde istirahat etmeleri için yarattık, gündüzü de aydınlık yaptık? Şüphesiz bunda inanan bir kavim için âyetler vardır.

SÖZLÜK

وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ — Söz onların başına geldiği zaman. Yani azab onlar için gerçek olduğu zaman.

دَابَّةً مِنَ الْاَرْضِ — Yerden bir hayvan. Yani yerde yürüyen dabbe diye bir hayvan çıkarırız. Kendisine dayanılan ve kendisiyle hüküm verilen sahih bir hadiste bu hayvanın özelliklerinden bahsedilmiştir.(1)

تُكَلِّمُهُمْ — Onlara konuşur. Onların anlayacağı bir dilde onlara söyler. Çünkü bu hayvan delillerden bir tanesidir.

اَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِاٰيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ — İnsanların âyetlerimize kesin olarak inanmadıklarını söyler. İnsanların âyetlerimize inanmamaları , yani inkar etmeleri sebebiyle. İşte onlar bu sebeple hayvanla denenirler.

وَ يَوْمَ نَحْشُرُ — O gün toplarız. Toplayacağımız günü hatırla.

مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ فَوْجًا — Her milletten bir grubu. Bu kişiler dünyadayken kendilerine uyulan liderlerdir.

فَهُمْ يُوزَعُونَ — Onlar sıraya konurlar. Birbirlerinin peşi sıra bir araya toplanırlar.

حَتّٰى اِذَا جَاءُوا — Onlar geldiklerinde. Yani hesap yerine geldiklerinde.

وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ — Söz başlarına gelir. Yani azab onlar için gerçekleşir.

بِمَا ظَلَمُوا — Haksızlıkları nedeniyle. Allah'a şirk koşmak olan zulümleri nedeniyle.

---

(1) Bu hadislerden bir tanesi de Huzafe hadisidir. Bu hadiste Rasûlülah (S.A.V.) buyuruyor. Rasûlüllah bu hayvanı anlattı ve sonra şöyle buyurdu: O üç kere çıkacak. Önce, kırlık bir arazinin en sonunda çıkacak; onun haberi Mekke'ye girmeyecek. Bir müddet saklandıktan, sonra bir daha çıkacak ;onun haberini hertarafa yayacaklar ve bu haber Mekke'ye de girecek." Sonra Rasûlüllah şöyle buyurdu: "İnsanlar Allah katında hürmet bakımından mescitlerin en büyüğünde, en hayırlısı ve en değerlisi olan Mescid-i Haram'da toplanmışken, bu hayvan Rükn ile Makam arasında, başından toprakları silkeleyerek böğürüp duracak, dolayısıyla insanlar dağınık ve toplu halde kaçışacaktır. Müslümanlardan bir grup oluşacak ve bunlar Allah'ı aciz bırakamayacaklarını anlayacaklardır. Bu, önce onlardan başlayacak ve onların yüzünü sanki yıldızlar gibi parlatacak.Sonra bütün yeryüzünü istila edecek.Ona ne isteyen ulaşacak ne de kaçan kurtulabilecek. Ta ki insanlar ondan namazla Allah'a sığınacaktır. O bu şekilde olan insana:"Ey kişi! Şimdi namaz kılıyorsun der ve o namaz kılanın yüzünü meshedip gider. Daha sonra mü'min kafirden ayırdedilir.

فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ Onlar konuşmazlar. Onların hiç bir delilleri yoktur.

وَ النَّهَارَ مُبْصِرًا Gündüzü aydınlık. Çalışmak için gündüz göz görür bir halde.

AÇIKLAMA

Yüce Allah bu âyetlerde kıyametin yaklaştığı zaman meydana gelecek olaylardan ve kıyametteki sahnelerden anlatmaktadır.

"Kendilerine söylenmiş olan başlarına geldiği zaman, yerden dabbe diye bir çeşit hayvan çıkarırız ki, insanlara âyetlerimize kesinlikle inanmadıklarını söyler."

İyiliği emredecek, kötülükten menedecek kimse kalmadığında kafirlerin başına azab gelir. Onları denemek için yerden bir hayvan çıkarırız ki insanlara, âyetlerimize inanmadıklarını söyler. Allah, bu hayvanı çeşitli nedenlerle çıkartır. Bunlardan birisi, bu hayvan vasıtasıyla mü'minin kâfirden ayırt edilebilmesidir.

"O gün her ümmetin âyetlerimizi yalanlayanlarını toplarız.Onlar birarada tutulup, hesap verecekleri yere sevkedilirler."

Ey Rasûlümüz! Her ümmetten âyetlerimizi yalanlayan grubu toplayacağımız günü de hatırlat. Onlar, ardarda siraya dizilmişlerdir. "Ta ki onlar hesap yerine geldiklerinde, Allah onlara şöyle der: "Âyetlerimi anlamadığınız halde ihtiva ettikleri delil ve hükümleri yalanladınız mı? Yoksa yalanlama ve onaylama bakımından âyetlerim hakkında yaptığınız neydi?"

Bu âyet inkârcıların azarlanması demektir. Çünkü insanın bir şeyi, bilmediği için yalanlaması gerekmez.

"Haksızlıklarından dolayı vaad edilen azap başlarına gelir. Artık konuşamaz olurlar."

Zulümleri sebebiyle azab inkarcılar için hak olur. kendilerini savunmadıkları için de konuşamazlar. Çünkü bu kişiler ortak koşan zalimlerdir.

"Size geceyi dinlenesiniz diye karanlık, gündüzü de çalışasınız diye aydınlık olarak yarattığımızı görmediler mi? Doğrusu bunda inanan millet için dersler vardır."

Hesap ve yeniden dirilmeyi yalanlayan bu müşrikler, Allah'ın (c.c.), geceyi dinlenesiniz diye karanlık gündüzü de rızkınız için çalışasınız diye aydınlık yarattığını görmediler mi? İnsanların dinlenmesi, yataklarında ölü gibi

uyumalarıdır. Yani, gece uykusu ölüme benzer, sabah uyanmak da tekrar dirilmeyi hatırlatır.

Bu, ölme ve dirilme işi ömür boyunca tekrar tekrar edegelen bir gerçektir. Akıllı olanlar, hayat boyunca tekrar tekrar meydana gelen yeniden dirilmeyi, nasıl olur da inkar edebilirler? Bu sebeple Allah (c.c.) şöyle buyuruyor:

"Doğrusu bunda inanan kavim için dersler vardır."

Yani her gün ölüm ve hayat için tekrar eden bu işte, ölümden sonra yeniden dirilmenin olacağına dair delil vardır.

Allah gece ve gündüzün olmasından istenilen delili elde etmeyi sadece mü'minlere ait kılmıştır. Çünkü mü'minler diridirler; işitir, görür ve düşünürler. Kâfirler ise ölüdür; ölü işitmez, görmez, anlamaz ve düşünmez.

SONUÇ

1- Âyette Dâbbetü'l-arz mucizesi açıklanıyor. Onun, Safa dağında bir yarıktan çıkacağı rivayetlerde vardır..

2- Özelliklerini anlatarak yeniden dirilme ve hesap inancı açıklanmıştır.

3- Kötülük, batıl ve sapıklığın liderlerinin vay haline. Çünkü onlar getirilip, hesaba çekilecektir.

4- Gece ve gündüz delilinde, hesap, ceza ve yeniden dirilmeye apaçık işaret vardır.

وَيَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَن فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَن فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَن شَاءَ اللَّهُ ۚ وَكُلٌّ أَتَوْهُ دَاخِرِينَ ﴿٨٧﴾
وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ ۚ

صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ ۚ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ ﴿٨٨﴾
مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا ۖ وَهُمْ مِنْ فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ ﴿٨٩﴾
وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ
إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٠﴾

87- Sur'a üfleneceği gün, Allah'ın dilediklerı dışında, göklerde ve yerde bulunan kimselerin, hepsi korku içinde kalır bayılır. Hepsi boyun bükerek O'na gelirler.

88- Görüp de donuk sandığın dağlar bulutun yürümesi gibi yürümektedir. Bu, her şeyi gayet iyi yapan Allah'ın yapısıdır. Doğrusu O, yaptıklarınızı haber almaktadır.

89- Kim iyilik getirirse, ona, ondan daha hayırlısı vardır. Ve onlar o gün korkudan uzak, güven içindedirler.

90- Ve kim kötülük getirirse onların da yüzleri cehenneme yıkılır. "Yaptıklarınızdan başka bir şeyle mi cezalandırılıyorsunuz?" denilir.

SÖZLÜK

وَ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ — Sur'a üfürüldüğü gün ,Yani İsrafil Sur'a, yani, yok olma ve kabirden kalkma üfürüşünü üfürdüğü gün.

وَ كُلٌّ اَتَوْهُ دَاخِرِينَ — Hepsi ona boyun eğmiş olarak gelir. Yani yer ve gök halkının tamamı Allah'a boyunları bükülmüş olarak gelir.

وَ تَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً — Sen dağları görür ,onları donmuş zannedersin. Sen onları bakarken donmuş sanırsın.

وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ — Oysa onlar bulutların geçişi gibi geçerler.

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ — Kim iyilik getirirse. Bu iyilik; iman, tevhid ve diğer salih amellerdir.

فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا Onun için ondan daha hayırlısı vardır. Yani yapmış olduğu güzel amellerine karşı onun için cennette daha iyisi vardır.

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ Kim de kötülük getirirse, yani şirk ve isyan getirirse, onun için de yüzükoyun atılacağı ateş vardır.

وَهُمْ مِنْ فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ Onlar o gün korkudan emindirler. Tevhid ve iyi işler gibi şeylerin sahipleri o gün kıyametin korkusundan emindirler.

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ Kim de kötülük getirirse yüzükoyun atılır. Şirk ve faiz yeme gibi bir kötülüğü kim getirirse yüzükoyun cehenneme atılır. Allah'a sığınırız.

هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ Siz ancak yaptığınızla cezalandırılırsınız. Başkasının yaptığı ile cezalandırılmazsınız.

AÇIKLAMA

Âyetler, hayatta insanı doğru yol üzere olmaya sevkeden, yeniden dirilme ve hesap inancını açıklamak için, kıyamette meydana gelecek olayları anlatmaya devam ediyor.

"Sur'a üfürüldüğü gün, Allah'ın diledikleri bir yana, göklerde olanlar da, yerde olanlar da korku içinde kalırlar. Hepsi Allah'a boyunları bükülmüş olarak gelirler."

İsrafil, Allah'ın izniyle boynuz veya borozandan ibaret olan Sur'a üfürünce, Allah'ın diledikleri hariç yerde ve gökte olanlar korkacaklardır. Bu üfürüş, korku üfürüşü ismi verilen üfürüştür. Allah'ın dilediği, yani şehitler hariç bütün mahlukat ondan korkacaktır. Fakat şehitler korkmayacaklardır. Bu üfürüş aynı zamanda yok olma yani bütün her şeyin yok olacağı üfürüştür. Hepsi Allah'a hor ve hakir olarak gelecek yani mahşer ve hesap yerine geleceklerdir.

"Sen dağları görür, onları donmuş sanırsın. Oysa onlar bulutlar gibi yürürler. Bu her şeyi sağlam yapan Allah'ın işidir. Doğrusu o yaptıklarınızdan haberdardır."

Sen o dağları hareketsiz görürsün. Gerçekte ise onlar bulutlar gibi yürürler. Bu her şeyi sağlam ve muhkem yapan Allah'ın işidir. O, yaptıklarınızdan haberdardır. Ey insanlar! Sizi yaptığınızla cezalandıracak, yani size uygun karşılık verecektir.

"Kim bir iyilik getirirse, ona daha iyisi verilir. Onlar o günün korkusun-

dan emindirler."

Yani kim iman ve salih amel getirirse onun için o yaptığından daha hayırlısı vardır. Bu da cennettir.

"Kim de kötülük getirirse yüzükoyun ateşe atılır. Yaptıklarınızdan başka bir şeyle mi cezalandırılacaksınız?" denir.

Kim şirk ve isyan getirirse, getirdiği kötülüğün cezası olarak yüzükoyun ateşe atılır. Ya siz yaptıklarınızdan başka bir şeyle mi cezalandırılacaksınız? Yani siz de ancak yaptıklarınızla cezalandırılır. Bunun gereği olarak, bir grup insan cennete girecek diğerleri de yüzükoyun cehenneme atılacaklardır.

SONUÇ

1- Kıyamette cereyan edecek olaylar anlatılarak yeniden dirilme ve ceza inancı açıklanmıştır.

2- Yerin ve âlemin nasıl yok olacağı belirtilmiştir.

3- Şehitler üstündürler. Çünkü onları büyük korku kederlendirmez. Onlar güvendedirler.

4- Âyetlerde ceza kuralı açıklanmıştır. Bu ceza yani karşılık iyilik ve kötülüktür. İyi amel işleyen iyi karşılık alır, kötü amel işleyen de cezasını görür.

إِنَّمَآ أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَٰذِهِ ٱلْبَلْدَةِ
ٱلَّذِى حَرَّمَهَا وَلَهُۥ كُلُّ شَىْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿٩١﴾
وَأَنْ أَتْلُوَا۟ ٱلْقُرْءَانَ ۖ فَمَنِ ٱهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِى لِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَن
ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَآ أَنَا۠ مِنَ ٱلْمُنذِرِينَ ﴿٩٢﴾ وَقُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ
ءَايَٰتِهِۦ فَتَعْرِفُونَهَا ۚ وَمَا رَبُّكَ بِغَٰفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

91- De ki: "Ben sadece bu beldenin (Kabe'nin) Rabb'ine kulluk etmekle emrolundum. O, burayı saygıdeğer kıldı ve her şey O'nundur. Ve bana müslümanlardan olmam emredildi."

92- "Ve Kur'an okumam emredildi." Şimdi kim yola gelirse kendi yararına yola gelmiş olur ve kim saparsa, de ki: "Ben ancak uyarıcılardanım."

93- Ve de ki: "Allah'a hamdolsun, o size aâyetlerini gösterecek, siz de onları tanıyacaksınız." Rabb'in yaptıklarınızdan gafil değildir.

SÖZLÜK

هَذِهِ الْبَلْدَةِ — Bu beldenin. Bu şehrin; Mekke'nin. Burada kullanılan nisbet, şeref bahşetmek içindir.

اَلَّذِى حَرَّمَهَا — Haram kıldığı. Yani Allah'ın kutlu kıldığı şehrin. Dolayısıyla otunun kesilemeyeceği, hayvanların avlanmayacağı ve içersinde savaş yapılamayacağı şehrin Rabb'ine.

مِنَ الْمُسْلِمِينَ — Müslümanlardan. Yani hem iç hem de dış itibariyle ona boyun eğenlerden. Bu kişiler yaradılmışların en üstünüdürler.

وَ اَنْ اَتْلُوَ الْقُرْاٰنَ — Kur'an'ı okumam. Yani bana Kur'an'ı uyarmak, öğretmek ve ibadet maksadıyla okumam emredildi.

سَيُرِيكُمْ اٰيَاتِهِ — O size âyetlerini gösterecektir. Burada "âyet" vaid (tehdit) manasındadır. Onlar bunu bileceklerdir. Allah onlara bunu Bedir'de göstermiş ve ölüm anında da gösterecektir.

وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ — Rabb'in onların yaptıklarından habersiz değildir. Onlara yaptıklarının karşılığını verecektir.

AÇIKLAMA

Âyetlerde, kıyamette meydana gelecek olayları görünce herkesin inanacağı, fakat bu dünyada yaşarken çoğunun inanmayacağı belirtiliyor.

Rasûlüllah (s.a.v.), Rabb'ine ibadet etmekle emrolunmuş bir kuldur. O Allah ki mübarek kıldığı beldenin Rabb'idir. Dolayısıyla orada savaş yapılmaz, avlanılmaz ve otu koparılmaz, bulunan eşyası alınmaz, ancak tanıyan için almak caiz olur. Mülkiyet, yaratılış ve tasarruf itibariyle her şey ona ait-

tir. Bütün dünyada, ne yukarda ne de aşağıda, Allah'la birlikte başkası hiç bir konuda asla hüküm veremez.

"De ki: Ben yalnız her şeyin sahibi olan ve bu kutlu kılınmış beldenin Rabb'ine kulluk etmekle emrolundum. Her şey ona aittir. Ve ben müslümanlardan olmakla emrolundum."

Rabb'im bana kendisine boyun eğen müslümanlardan olmamı emretti. Onlar peygamberlerden olan salih kullarıdır.

"Ben Kur'an okumakla emrolundum. Kim doğru yolu bulursa, kendi için doğru yolu bulmuş olur. Kim de sapıtırsa de ki: Ben sadece uyaranlardanım."

Rabb'im bana uyarma, öğretme ve ibadet maksadıyla Kur'an okumamı emretti. Benim okuyuşumdan sonra kim hidayete erip, doğru yolu tanır ve ona girerse bu doğru yolu bulmanın kazancı ona aittir. Kim de sapıtır da hidayeti kabul etmez ve sapıklığı üzere devam ederse o hidayet üzere değildir. Rabb'im bana sapıtan için şöyle söylememi emretti: De ki: Ben uyaranlardanım. İman ve hidayet veren ben değilim. Hidayeti ancak, her şey kudreti dahilinde olan Allah lûtfeder.

"De ki: Hamd Allah'a mahsustur. O, âyetlerini size gösterecek, siz de onları bileceksiniz. Rabb'in yaptıklarınızdan habersiz değildir."

Allah bana, sayılamayacak kadar çok nimet verdi. O nimetlerin en büyüklerinden biri de, beni diğer insanlar arasından seçerek peygamberlik nimetini vermesidir. Rabb'ıma şükürler olsun.

"Allah size âyetlerini gösterecek, siz de gerçeği anlayacaksınız."

Bu müşriklere şunu bildir: Benim Rabb'im Allah size gelecek günlerde apaçık delillerini gösterecektir. Allah onlara ilk delilini Bedir'de ikincisini de Mekke'nin fethinde göstermiştir. Sonuncuyu da ölüm sırasında melekler yüzlerine ve sırtlarına vururken görecekler.

"Rabbin sizin yaptıklarınızdan habersiz değildir."

Ey salih, fasık, mü'min, kafir insanlar, Allah herkese yaptığının karşılığını verecektir. Bu kendisine döneceğiniz kıyamet gününde olacaktır.

Bu âyette hem müjde hem de tehdit vardır.

SONUÇ

1- Âyette Rasûlüllah'ın (s.a.v.) görevi açıklanmıştır. Bu, Allah'a inan-

mağa ve İslâm'a davet ile, ibadet, korkutma ve öğretme maksadıyla Kur'an okumadır.

2- Âyette Mekke'nin ve Harem'in kutsiyeti açıklanmıştır.

3- Verdiği nimete karşılık Allah'a hamdetmeye davet vardır.

4- Yapılan işin sonucu, ister iyilik olsun ister kötülük, yapana aittir.

5- Kur'an'ın mucize oluşu açıklanmıştır. Çünkü, Allah'ın müşriklere bildirdiği delilleri görme olayı Allah'ın haber verdiği gibi görülmüştür.

Sûre 28
Kasas Sûresi

Mekke Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 88

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

طسم ﴿١﴾ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ نَتْلُو عَلَيْكَ مِن نَّبَإِ مُوسَىٰ
وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ
وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ طَائِفَةً مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ
وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ ۚ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٤﴾ وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى الَّذِينَ
اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴿٥﴾
وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا
مِنْهُم مَّا كَانُوا يَحْذَرُونَ ﴿٦﴾

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

1- Tâ sîn mîm.

2- Şunlar, o apaçık Kitab'ın âyetleridir.

3- İnanan bir toplum için Musa ile Fir'avn'ın haberinden bir parçayı, gerçek olarak sana okuyacağız:

4- Fir'avn, orada ululandı, zorbalığa kalktı, halkını çeşitli gruplara böldü. Onlardan bir zümreyi, İsrailoğullarını eziyor, erkek çocuklarını kesiyor, kadınlarını sağ bırakıyordu. Çünkü o, bozgunculardan idi.

5- Biz de istiyorduk ki o yerde ezilenlere lutfedelim, onları önderler yapalım, onları ötekilerin mülküne mirasçı kılalım.

6- Ve onları o yerde iktidara getirelim de Fir'avn'a, Haman'a ve askerlerine, onlardan o ezdikleri zümreden korktukları şeyi gösterelim.

SÖZLÜK

طسم — Tâ, Sin, Mîm. Bunlar kopuk harflerdir. Bitişik yazılır ayrı okunur. Ta, sin, mim gibi.

تِلْكَ — Bunlar. Yüce Kur'an'ın âyetleri bunlar ve bunlara benzer harflerden meydana gelir.

نَتْلُو عَلَيْكَ — Sana okuyoruz. Sana Musa ve Firavun'un haberlerinden bir bölümünü okuyoruz. Yani sana haber veriyoruz.

لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ — Mü'min kavim için. Mü'minlerin imanları artsın, zafer ve güzel akibetin kendilerinin olacağına inansınlar.

عَلَا فِي الْأَرْضِ — Yeryüzünde kibirlendi, zulmetti Rablık iddia ederek İsrailoğullarına korkunç bir zulüm yaptı.

شِيَعًا — Böl ve yönet metoduyla bazılarını bazılarına düşman gruplara ayırdı.

وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ — Ve kadınlarını sağ bırakıyor. Kız çocuklarını boğazlamıyor sağ bırakıyordu. Çünkü Firavun onlardan korkmuyordu. Erkek çocuklarını ise gelecekte egemenliğinin onlar tarafından yıkılacağından korktuğu için boğazlıyordu.

وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ مَا كَانُوا — Ve nimetlendirmek istiyoruz. Biz ezilenleri nimetlendirip önderler yapmak ve mirasçılar kılmak istiyoruz.

يَحْذَرُونَ — Onların egemenlikleri. Beni İsrail'den doğacak çocuklardan doğanları öldürerek İsrailoğullarını engelliyorlardı..

AÇIKLAMA

Ta, sin, mim. Bu harflerden ne kast ettiğini Allah herkesten daha iyi bilir.

Bu sûre iki önemli meseleyi açıklıyor.

Birincisi: Kur'an'ın insanı inanmak zorunda bıraktığı mucizevi yönü ve Kur'an'ın nazil olduğu Hz. Muhammed'in üstünlüğü. Arapların bir suresinin dahi benzerini getirmekten acze düştükleri bu Kur'an işte bu kopuk harflerden meydana gelir. Bu da Kur'an'ın Allah'ın kelamı ve vahyi olduğunu gösterir.

İkincisi: Müşrikler Kur'an'ın dinleyen üzerindeki tesirinden korktukları için onun dinlenmesini yasakladılar. Değişik yollara başvurarak Mekke'de insanların Kur'an'ı dinlemesine mani oldular. Fakat alışılmamış, değişik bir

hava içeren bu harfler "tâ, sîn, mîm" diye okunmaya başladığında insanlar kendini okuyanı dinlenmeye mecbur hissediyordu. Kur'an bir insanın kulağına ulaştığında kalbine nüfuz ediyor ve Allah'ın dilemesiyle hidayete eriyordu. Nitekim onlardan bir çoğu bu şekilde hidayete ermişti.

"Bunlar kitabın âyetleridir?" Yani bunlar sapıklık ile hidayeti, şer ile hayrı, batıl ile hakkı ayıran Kur'an'ın apaçık âyetleridir.

"Hak olmak üzere Musa ve Firavun'un haberlerinden bir bölümünü sana okuyacağız." Musa ve Firavun'un haberlerinden bir kısmını sana okuyoruz. Yani Musa ve Firavun'dan haber veriyoruz.

"Mü'min olan bir kavim için." Şunun için ki, mü'minler onların hayatlarıyla ilgili haberleri duyunca faydalanırlar. Bunun için Kur'an onlara hitap etti. Çünkü mü'minler zor durumdaydı ve buna benzer kıssaları dinlemeye ihtiyaç hissediyorlardı. Bu gibi kıssalar onların imanlarını güçlendiriyordu. Nasıl ki Allah kendilerinden daha zayıf bir konumda bulunan önceki mü'minlere yardım ettiyse, elbette onlara da yardım edecektir.

"Gerçek şu ki Firavun" diye başlayan âyet sonuna kadar mü'minlere haber verilen kıssanın bir açıklamasıdır. Allah ondan şöyle bahsediyor: "Gerçek şu ki Firavun..." Mısır hükümdarıydı; adı Velid b. Reyyan'dı. İlahlık ve Rablık iddiasında bulunmuş bir tağuttu.

"Yeryüzünde büyüklenmişti." Yani Mısır'da. Âyetteki "ala" tağutlaştı, büyüklendi ve zulmetti manasınadır.

"Oranın halkını bölmüştü." Yani Mısır halkını "fırkalara" bölmüştü. Günümüzde emperyalist sömürücü devletlerin uyguladığı böl ve yönet siyasetiyle onlardan bazılarını bölerek kendi hakimiyeti altında tutuyordu.

"Bir bölümünü güçten düşürüyor." Bu, Beni İsrail'den bir grup idi, güçten düşürülmeleri, erkek çocukları doğar doğmaz boğazlanması şeklinde oluyordu. "Kızlarını sağ bırakıyordu." Ki bu kızlar büyüyüp kendilerine hizmet etsin diye.

Erkek çocuklarını boğazlamasının sebebi, kâhin ve siyasi danışmanlarının, Firavun'un saltanatının, ülkenin her tarafında çoğalıp güçlenen İsrailoğullarının tehlikesi altında olduğunu ona bildirmesidir. Firavun da bu tehlikenin önüne geçmek için İsraillilerin nüfüslarını sınırlandırarak azaltma yoluna gitti. Bunu da erkek çocukları boğazlayıp kız çocukları sağ bırakmakla sağlamaya çalıştı.

Bugün bu firavuni bir düşünce ile nüfus planlaması yani doğum kontrolü yapılmaktadır. Bunu uygulayan toplumlarsa bugün yok olmakla karşı karşıya olduklarının bilincinde değillerdir.

"Muhakkak o fesatçılardan idi." Bu ifade Firavun'un büyüklük havasına girip tağutlaşmasını ortaya koyuyor. Ve de o, yeryüzünde tarif edilemeyecek derecede büyük suçlar işliyordu.

"Biz ise yeryüzünde güçten düşürülenlere lütufta bulunmak, onları önderler yapmak istiyoruz." "Musa ve Firavun'un haberlerinden bir bölümünü sana okuyacağız."

Musa ve Firavun'un haberlerinden bazılarını bildirmek istiyorduk. Ve biz yeryüzünde güçten düşürülenlere lütufta bulunalım istiyorduk.

Burada, "yeryüzü"nden kastedilen Mısır, güçten düşürülenler ise İsraillilerdir.

İmanlarından dolayı onlara lûtufta bulunalım. Onları Firavun'un hükmünden ve tasallutundan kurtarıp hayırda öncüler kılalım.

"Ve mirasçılar kılmak istiyoruz."

Firavun ve ordusunu helak ettikten sonra Musa ve kavmini ülke yönetiminin sahipleri yapmak istiyoruz.

Şu âyet te aynı manayı ifade eder:

"De ki: Onları yeryüzünde iktidar sahipleri olarak yerleşik kılalım (istiyoruz)."

"Firavun'a gösterelim."

Yani sana okuduğumuz âyetlerde biz hüküm verdik ki: "Kudretimizi Firavun ve Haman'a ve onların askerlerine gösterelim."

Onlar İsrailoğullarından doğacak ve Firavun'un hakimiyetini yok edecek İsrailoğullarının soyundan doğacak olan çocuktan sakınıyorlardı.

Bu konuda ilginç gelişmelere sahne olacak sebep ve tertiplerden Allah ilerki bölümlerde bahs edecek.

Yüce Allah bu ilginç gelişmelere, "Biz Musa'nın annesine vahyettik" diye başlıyor.

SONUÇ

1- Kur'ân'ın Yüce Allah'ın hak kitabı olduğu ve yine Kur'an'ın mucize

olduğu beliriyor.

2- İlahi vahiyle Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğinin hak olduğu ortaya konuyor.

3- Zulümden kaçınmamak, insanlara karşı kibirli olmaktan ve yeryüzünde fesat çıkarmaktan sakındırılıyor.

4- Mü'minlerin kendilerine okunan şeylerden, kalplerini dirilttikleri açıklanıyor.

5- Kaderin önüne geçilemeyeceği kuralı bir daha vurgulanıyor.

6- Müslümanlara yönelik, belli sayıdan fazla çocuk yapmamak suretiyle nüfus planlaması yapmanın kötülüğü ortaya çıkıyor.

وَأَوْحَيْنَآ إِلَىٰٓ أُمِّ مُوسَىٰٓ
أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي ٱلْيَمِّ وَلَا تَخَافِي
وَلَا تَحْزَنِيٓ ۖ إِنَّا رَآدُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾
فَٱلْتَقَطَهُۥٓ ءَالُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا ۗ إِنَّ
فِرْعَوْنَ وَهَٰمَٰنَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا۟ خَٰطِـِٔينَ ﴿٨﴾ وَقَالَتِ
ٱمْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَيْنٍ لِّى وَلَكَ ۖ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰٓ
أَن يَنفَعَنَآ أَوْ نَتَّخِذَهُۥ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ وَأَصْبَحَ
فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَٰرِغًا ۖ إِن كَادَتْ لَتُبْدِى بِهِۦ لَوْلَآ أَن
رَّبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠﴾ وَقَالَتْ
لِأُخْتِهِۦ قُصِّيهِ ۖ فَبَصُرَتْ بِهِۦ عَن جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١١﴾

7- Musa'nın annesine, "O çocuğunu emzir, başına bir şey gelmesinden korkuyorsan bir sandık içinde onu denize (Nil'e) bırak, korkma, üzülme biz onu tekrar sana geri vereceğiz ve onu elçilerinden yapacağız," diye vahyettik.

8- Nihayet onu Fir'avn ailesi aldı ki, kendilerine bir düşman ve başlarına derd olsun. Gerçekten Fir'avn, Haman ve askerleri yanılıyorlardı.

9- Fir'avn'ın karısı çocuğu sandıktan çıkarınca: "Bana da, sana da göz bebeği olacak, çok sevimli bir çocuk. Onu öldürmeyin, belki bize yararı dokunur, ya da onu evlat ediniriz," dedi. Onu almakla hata ettiklerini anlamıyorlardı.

10- Musa'nın annesinin gönlü bomboş sabahladı, meraktan çıldıracak oldu. Eğer biz vaadimize inananlardan olması için onun kalbini iyice pekiştirmemiş olsaydık, neredeyse işi açığa vuracaktı.

11- Musa'nın kızkardeşine "Onun izini takip et," dedi. O da onlar farkına varmadan onu uzaktan gözetledi.

SÖZLÜK

وَ اَوْحَيْنَا اِلَى اُمِّ مُوسَى	Ve Musa'nın annesine vahyettik. Çocuk için gerekli olan ilk sütü emzirmesini, sonra onu bir sandığa koyup suya bırakmasını Musa'nın annesine bildirdik.
فِى الْيَمِّ	Suya. Ki o Nil nehridir.
وَ لاَ تَخَافِى وَ لاَ تَحْزَنِى	Korkma ve üzülme. Onun ölmesinden korkma ve ondan ayrılacağın için de hüzünlenme. Biz onu sana geri vereceğiz.
فَالْتَقَطَهُ اٰلُ فِرْعَوْنَ	Firavun'un ehli onu buldu. Yani yardımcıları ve adamları.
لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَ حَزَنًا	Onlar için üzüntü ve düşman olması için. Buradaki lam harfi akibet ve bir halden bir hale döndürmek içindir.
قُرَّةَ عَيْنٍ لِى وَ لَكَ	Benim ve senin gözbebeğin olarak. Biz onunla ferahlar ve neşeleniriz.
وَ اَصْبَحَ فُؤَادُ اُمِّ مُوسَى فَارِغًا	Ve Musa'nın annesinin gönlü boş kaldı. Oğlu hariç başka bir şey düşünemez oldu. Musa'dan başka içi boştu.
اِنْ كَادَتْ لَتُبْدِى بِهِ	Neredeyse O dışarı çıkacak. Neredeyse gidip onun kendi çocuğu olduğunu ortaya çıkaracaktı.

وَ قَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيهِ Ve kız kardeşine. Onu takip et ve nerede olduğunu öğren dedi.

فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنُبٍ Onu uzak bir yerden gizlice gözetledi.

AÇIKLAMA

Âyetler, Musa (a.s.)'ın bir süt çocuğuyken başlayıp onlarca yıl süren Firavun ile mücadelesini anlamaya devam ediyor. Yüce Allah şöyle bildirdi:

"Musa'nın annesine vahyettik." Kalbine ilham ederek ona bildirdik ki:

"Onu emzir, şayet onun için korkacak olursan, bir sandık içinde onu suya bırak."

Firavun taraftarlarının bebeğini öldürmesinden korktuğunda, ziftlenmiş ve demirlerle tutturulmuş tahta sandık içinde onu suya bırak. Ölmesinden "korkma," ayrılığından "hüzne kapılma."

"Onu biz sana tekrar geri vereceğiz." Sen onu emzireceksin.

"Onu peygamberlerden kılacağız." Yani düşmanlarınız olan Firavun ve çevresine elçi olarak göndereceğiz.

Musa'nın annesi Allah'ın kendisine emrettiği sandığı yaptı ve onu Nil nehrine bırakınca, "Firavun'un ailesi onu sahipsiz görüp aldı."

Yerde sahipsiz bir çocuk buldular ve onu alıp Firavun'un karısı Asiye binti Mezahime, "kendileri için bir düşman ve üzüntü konusu olsun diye," getirdiler. Çünkü onlar Musa'nın gelecekte ne yapacağını bilmiyorlardı. Bu Allah'ın dilemesiydi ve Musa onlar için "düşman ve üzüntü konusu" oldu.

"Gerçekte Firavun, Haman ve askerleri bir yanılgı içindeydi." Küfür ve zulüm işleyen günahkarlardılar. Bu yüzden Musa (a.s.) onlar için düşman ve üzüntü kaynağı oldu.

"Firavun'un karısı dedi ki: Benim için de senin için de bir göz bebeği, onu öldürmeyin."

Musa henüz süt emen küçük bir çocukken Firavun'un sakallarından bir kaç kıl yoldu. Firavun'sa bunu uğursuzluk saydı ve onun öldürülmesini emretti. Asiye, Musa'nın yaptığını mazur göstermeye çalışarak şöyle dedi:

"Benim için de senin için de bir göz bebeği, onu öldürme."

Firavun dedi ki: "Senin gözbebeğin, benim değil."

Asiye ona dedi ki: "Umulur ki bize faydası dokunur." Hayattayken bize

hizmet veya benzeri şeylerle faydası dokunur. "Veya biz onu evlat ediniriz." Oğlumuz olur.

Sonunda onu evlat edindiler. Musa 30 yaşına kadar Firavun'un oğlu olarak bilindi.

"Oysa onlar başlarına geleceğin farkında değiller." Ondan dolayı gelecekte Firavun ve ordusunun helakının Musa'nın eliyle olacağını bilmiyorlardı.

"Musa'nın annesi ise yüreği boşluk içinde sabahladı." Onu suya bıraktıktan sonra Musa'nın dışında hiç bir şey düşünemez oldu.

"Nerdeyse onun durumunu açığa vuracaktı." Nerdeyse hüznünün şiddetinden onu ele verecekti, onun kendi çocuğu olduğunu haykıracaktı. Fakat Allah kalbini pekiştirdi, sabretti ve böylece bebeğin annesi olmadığına inanmalarını sağladı. Allah da ona çocuğunu geri vereceğini ve onu peygamber yapacağını vaad etti.

"Ve onun kızkardeşine onu izle, dedi." "Böylece o da onu uzaktan gözetledi."

Musa'nın kızkardeşi, suya bıraktığı yerden sandığı takip etti.

Nehrin kıyısından giderek onu uzaktan takip ediyordu. Bundan sonra kızkardeşi, sandığın Nil'den ayrılan bir kanalla saraya girdiğini gördü. Böylece Musa'nın sarayda olduğunu bildi.

"Onlar farkında değilken."

Onlar kızkardeşinin onu takip ettiği ve bundan sonra da onu araştıracağını bilmiyorlardı.

SONUÇ

1- Allah'ın veli ve salih kullarına ilişkin koruması açıklanıyor. Bu, Musa'nın annesine vahiyle çocuğunu emzirip suya bırakması, Firavun'un ailesinin onu alıp sarayda onurlu ve saygın bir kişilik kazanmasında belirginleşiyor.

2- İnkarın kötülüğü ve kötü izlerini, yıkıcı sonucunu açıklıyor. Bu da Firavun, Haman ve onların ordularının başına gelenle ortaya çıkıyor.

3- "Benim ve senin için bir gözbebeği" diyen Asiye'nin bu sözünde ricanın fazileti dile geliyor. Firavun ise, "Benim için değil," dedi. Nitekim Musa (a.s.), Firavun'un değil de Asiye'nin gözaydınlığı oldu.

4- Analık duygusunu açıklıyor. Öyle ki Musa'nın annesi Musa'dan

başka bir şey düşünemez oldu.

5- Allah (c.c.)'ın dostlarına gösterdiği özen açıklanıyor. Bu yüzden Musa (a.s.)'nın annesinin kalbini pekiştirdi ve sabrederek, o benim oğlumdur, demedi. Allah'ın vaadi haber verdiği gibi gerçekleşti.

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah içindir.

وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ
عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ ﴿١٢﴾
فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ
أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾
وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤﴾ وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينِ غَفْلَةٍ مِنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ
فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَٰذَا مِنْ شِيعَتِهِ وَهَٰذَا مِنْ عَدُوِّهِ فَاسْتَغَاثَهُ
الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَزَهُ مُوسَىٰ
فَقَضَىٰ عَلَيْهِ قَالَ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ
﴿١٥﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ
الرَّحِيمُ ﴿١٦﴾

12- Biz daha önce ona, süt verenlerin sütünü emmeyi yasak etmiştik. Hiçbir kadının sütünü emmiyordu. Fir'avn ve ailesi, çocuğun emeceği bir dadı bulma telaşı içinde idiler. Kızkardeşi uzaktan durumu görünce sokuldu: "Sizin için onun bakımını üstlenecek ve ona öğüt verip onu güzelce eğitecek bir aileyi göstereyim mi?" dedi.

13- Böylece biz onu, annesine geri verdik ki gözü aydın olsun, üzülmesin ve Allah'ın vaadinin gerçek olduğunu bilsin. Fakat çokları bilmezler.

14- Musa, güçlü çağına erip, olgunlaşınca biz ona hüküm ve ilim verdik. İşte güzel davrananları böyle mükafatlandırırız.

15- Halkının kendisinden habersiz olduğu bir sırada şehre girdi, orada biri kendi taraftarlarından, öbürü de düşmanlarından olan iki adamın dövüştüklerini gördü. Kendi taraftarlarından olan, düşmanlarından olana karşı Musa'dan yardım istedi. Musa da ötekine bir yumruk indirip onun işini bitirdi. Sonra: "Bu dedi, şeytanın işindendir. O, gerçekten apaçık, saptırıcı bir düşmandır."

16- "Rabb'im ben nefsime zulmettim, beni bağışla," dedi. Allah da onu bağışladı. Çünkü O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.

SÖZLÜK

وَ حَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ	Ve biz süt emmeyi yasakladık. Biz onu süt annelerin memesine yönelmekten menettik.
مِنْ قَبْلُ	Önceden. Annesine geri döndürülmeden önce.
فَقَالَتْ هَلْ اَدُلُّكُمْ عَلَى	Dedi ki: Size ev halkı göstereyim mi? Musa'nın kız kardeşi, dedi.
اَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ	Sizin için ona kefil olur. Sizin için onu emzirecek ve terbiye edecek bir aileyi göstereyim.
وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ	Yani Musa için öğüt vereceklerdir. Onlar da, öyleyse sen onları tanıyorsun, dediler. Hayır, onlar bu öğüdü çocuk için değil kral için verecekler.
فَرَدَدْنَاهُ اِلَى اُمِّهِ	Ve onu annesine geri verdik. Musa'yı annesine emzirmesi için

geri verdik. Yani Musa'nın kardeşinin teklifini kabul edecek.

وَ لِتَعْلَمَ اَنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ — Allah'ın vaadinin hak olduğunu bilmen için. Ona oğlunun geri verileceği ve rasullerden olacağı şeklindeki vahyin hak olduğunu bilsin diye.

وَ لٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ — Fakat çoğu bilmiyor. İnsanların çoğu Yüce Allah'ın Musa'nın annesine vaadini bilmiyorlardı. Ve yine genç kızın Musa'nın kız kardeşi olduğunu, Musa'nın annesinin onun da annesi olduğunu bilmiyorlardı.

وَ لَمَّا بَلَغَ اَشُدَّهُ وَ اسْتَوٰى — Bedensel ve ruhsal olgunluğun sonuna, otuz yaşına ulaştığında.

اٰتَيْنَاهُ حُكْمًا وَ عِلْمًا — Ona hikmeti ve ilmi verdik. Hikmetli tavır takınmayı ve İslâm dininin ilmini bahşettik. Bu Musa'nın nebi ve rasul olarak gönderilmeden öncede beni İsrail'in izlediği dindi.

وَ دَخَلَ الْمَدِينَةَ — Ve şehre girdi. Bir müddet uzaklaştırıldıktan sonra Firavun'un "Münf" şehrine girdi.

عَلٰى حِينِ غَفْلَةٍ مِنْ اَهْلِهَا — Ehlinden habersiz bir zamanda. Halkın öğle uykusunda olduğu vakit.

هٰذَا مِنْ شِيعَتِهِ — Bu onun dostlarından. Musa'nın bağlı olduğu İslâm dini üzere.

وَ هٰذَا مِنْ عَدُوِّهِ — Ve bu da onun düşmanlarından. Firavun ve kıptilerin dini üzere.

فَوَكَزَهُ مُوسٰى فَقَضٰى عَلَيْهِ — Ve Musa ona bir yumruk vurdu ve onu öldürdü.

هٰذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ — Bu fiil şeytanın amelindendir. Çünkü şeytan öfkemi kabarttı.

اِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ — Muhakkak ki o apaçık düşman ve saptırıcıdır. Şeytan adem-oğlunun düşmanıdır, onu hidayetten delalete saptırır, onun saptırması açıktır.

AÇIKLAMA

Âyetler, Musa (a.s.) ve Firavun kıssasına devam ediyor. Musa'nın Nil'de Firavun hanedanı tarafından, henüz süt emen bir yavruyken bulunup saraya götürülmesi ve onu emzirecek süt anneleri vasıtasıyla Musa'yı emzirme hadisesi anlatılıyor.

Musa, getirilen süt anneleri reddettikçe, Firavun ailesi Musa'ya olan

sevgilerinden dolayı ne yapacağını şaşırıp hayrete düştüler. Çünkü Allah Musa'nın sevgisini onların gönüllerine yerleştirmişti. Onlardan birisi Musa'yı görseydi kalbinde Musa'ya karşı hemen bir sevgi uyanırdı. Bu manada Yüce Allah onikinci âyette şöyle buyuruyor:

"Biz onu annesine geri vermeden önce ona süt analarını haram etmiştik."

"Ben sizin adınıza onun bakımını yüklenecek ve ona öğüt verecek bir aileyi size bildireyim mi, dedi."

Burada bu sözü söyleyen Musa'nın kızkardeşidir. Annesi ona gizlice Musa'nın sudaki sandıkla nereye gittiğini izlemesini ve hakkında bilgi getirmesini istedi. İyice araştırınca kardeşinin süt anne kabul etmediğini anladı. Sarayda, bu konuda bir telaş olduğunu görünce öne çıktı ve şöyle dedi:

"Ben sizin adınıza onun bakımını yüklenecek süt emme süresi bitene kadar onu emzirecek ve koruyacak, ona öğüt verecek bir aileyi bildireyim mi?"

Bu sözü söyleyince oradakiler ondan şüphelendiler, onu konuşturarak durumu öğrenmeye çalıştılar. O da: Ben onu tanımıyorum, ben bunu Firavun'a itaatimi belirtmek için söyledim, dedi.

Onlar kızın bu sözünü kabul ettiler ve Musa'nın annesi geldi. Musa'yı gördüğü zaman neredeyse kendini onun üstüne atacaktı. Musa hemen memeye sarıldı ve emmeye başladı.

Bunun üzerine kıza: "Bu kadını kabul etmesinin sırrı nedir?" diye sordular. Kız: "Onun kokusu da güzeldir, sütü de güzeldir," dedi.

Böylece Musa'yı annesinin evine götürüp emzirmesine izin verdiler. Kadın da çocuğuyla evine döndü.

"Böylelikle gözünün aydın olması için onu annesine geri verdik."

Sevin ve neşelen, onun ayrılığından dolayı üzülme, sözü gerçekleşmiş oldu.

"Allah'ın vaadinin hak olduğunu bilmesi için."

Çünkü Yüce Allah çocuğunu ona geri çevireceğini vaad etmişti.

"Ancak onların çoğu bilmezler."

Lakin insanların çoğu onun Musa'nın annesi olduğunu ve Allah'ın Musa'yı annesine iade ettiğini bilmezler.

"Ulaştığı zaman."

Musa otuz yaşına gelip bedensel ve ruhsal olgunluğa ulaşınca.

"Biz ona hüküm, hikmet ve ilim verdik."

Varlığı ve olayları doğru değerlendirme yeteneği verdik. İsrailoğullarının tâbi olduğu İslâm dininde derin bilgi sahibi kıldık.

"Biz iyilikte bulunanları işte böyle ödüllendiririz."

Musa'yı ve annesini ödüllendirdiğimiz gibi iyilik edenleri de ödüllendiririz.

"Ve şehre girdi." Musa uzun bir süredir gözlere görünmediği Firavun'un başşehri olan "Münf"e girdi.

"Halkın haberi olmadığı bir zamanda." Çünkü vakit öğle uykusu vaktiydi.

"Orada kavga etmekte olan iki adam buldu. Biri kendi taraftarlarından, yani, Musa ve Beni İsrail'in tabi olduğu hak dini üzere olanlardandı. Öbürü de, Firavun ve kıptilerin küfür dininden bir düşmandı."

"Derken taraftarlarından olan düşmanlarından olana karşı Musa'dan yardım istedi."

"Musa düşman olana bir yumruk attı." Onu öldürdü ve kumlara gömdü.

Bunun üzerine dedi ki: "Bu şeytanın işindendir. O gerçekten açıkça saptırıcı bir düşmandır."

Musa (a.s.)'ın bu sözü, şeytanın gazabını tahrik etmesiyle kıptiye vurup öldürdüğünü itiraf etmesidir.

Hayır ve hidayet yolundan "apaçık saptırıcı," insan için düşmanlığı ve saptırması açıktır.

"Dedi ki: Rabbim, gerçek şu ki ben kendi nefsime zulmettim. Artık beni bağışla... Böylece Allah onu bağışladı. Hiç şüphe yok ki Allah bağışlayandır, esirgeyendir."

Evvela Musa hatasını itiraf ederek dua etti:

"Rabbim!" Kıptiyi öldürmekle "ben nefsime zulmettim. Beni bağışla!"

Allah tevbesini kabul etti. Hatasını bağışladı. Allah tevbe eden kullarının günahını bağışlar. Onlar için merhametlidir. Allah günahlarından tevbe edenlere azab etmez.

SONUÇ

1- Allah Musa'yı başka kadınların sütünü emmekten men ederek onu annesine döndürüşündeki olağanüstü düzenlemesinin güzel bir örneğini açıklıyor.

2- Genç kızın kendisine yöneltilen suçlamayı güzelce cevaplamasındaki Allah'ın kendisine yönelik yardım ve dostluğunun güzel bir örneğini açıklanıyor.

3- Allah'ın vaadinin hak ve yine Allah'ın vaadinden dönmeyeceği vurgulanıyor.

4- Allah'ın Musa'ya nübüvvet ve rasûllükten önce bahşettiği ilim ve hikmet nimetine dikkat çekiliyor.

5- Yardım isteyen mazluma yardım etmek gerekir.

6- Kişinin günah işlemesinden sonra tevbe etmesinin gerekliliği. Tevbenin özü, insanın işlediği günahı itiraf etmesidir.

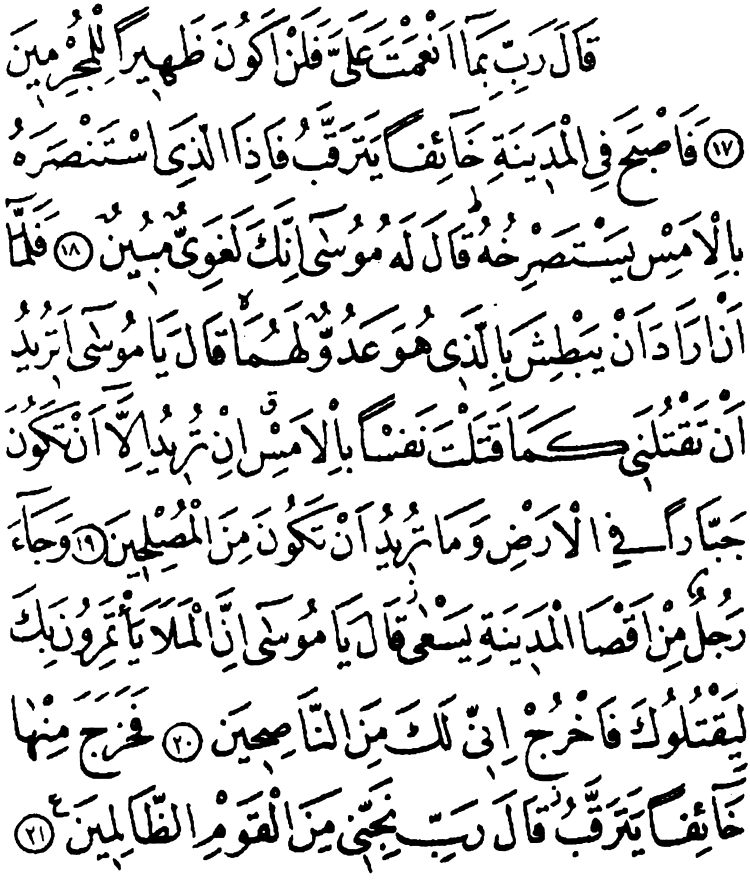
قَالَ رَبِّ بِمَآ أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِّلْمُجْرِمِينَ
﴿١٧﴾ فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَآئِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي اسْتَنصَرَهُ
بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ قَالَ لَهُ مُوسَىٰٓ إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُّبِينٌ ﴿١٨﴾ فَلَمَّآ
أَنْ أَرَادَ أَن يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَّهُمَا قَالَ يَا مُوسَىٰٓ أَتُرِيدُ
أَن تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًۢا بِالْأَمْسِ إِن تُرِيدُ إِلَّآ أَن تَكُونَ
جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَن تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٩﴾ وَجَآءَ
رَجُلٌ مِّنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ يَسْعَىٰ قَالَ يَا مُوسَىٰٓ إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ
لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢٠﴾ فَخَرَجَ مِنْهَا
خَآئِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢١﴾

17- "Rabb'im, dedi, bana lutfettiğin nimetler hakkı için artık bir daha suçlulara arka olmayacağım."

18- Şehirde korku içinde sonucu gözetleyerek sabahladı. Bir de baktı ki dün kendisinden yardım isteyen İsrailoğlu, yine kendisine feryad edip yardım istiyor. Musa, ona: "Belli ki sen bir azgınsın," dedi.

19- Nihayet Musa ikisinin de kendisinin ve yardım isteyenin düşmanı olan adamı yakalamak isteyince o dedi ki: "Ey Musa, dün bir canı öldürdüğün gibi şimdi de beni mi öldürmek istiyorsun? Sen yeryüzünde bir zorbamı olmak istiyorsun, arabulucudan olmak istemiyorsun."

20- Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi: "Ey Musa, dedi, ileri gelenler seni öldürmek için aralarında konuşuyorlar. Sen çık git, ben sana öğüt verenlerdenim."

21- Musa, etrafı kollayarak, korka korka, oradan çıktı: "Rabb'im, beni şu zalim kavimden kurtar," dedi.

SÖZLÜK

بِمَا اَنْعَمْتَ عَلَيَّ — Bana verdiğin nimetlere karşı. Günahımı bağışlaman suretiyle bana nimet bahşetmenden dolayı.

فَلَنْ اَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ — Suçlu günahkarlara destekçi olmayacağım.

خَائِفًا يَتَرَقَّبُ — Korkarak gözetliyor. Kıptiyi öldürdükten sonra hiç bir şey yapmadan korku içinde çevreyi gözetleyerek bekledi.

اسْتَنْصَرَهُ بِالْاَمْسِ — Dün kendisinden yardım isteyen ve yardım ettiği İsrailli kişi.

يَسْتَصْرِخُهُ — Başka bir kıptiye karşılık, bugün de kendisine yardım için bağırıyor.

اِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُبِينٌ — Hiç şüphe yok ki sen hak'tan sapan bir azgınsın.

اَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا — Onun, Musa'nın ve kıptinin düşmanını yakalamak istedi.

اِنْ تُرِيدُ اِلَّا اَنْ تَكُونَ جَبَّارًا — Sadece zorba olmayı istiyorsun. İstediğin gibi vurup, öldürüyorsun, cezadan çekinmiyorsun, sen yeryüzünde yalnızca bir zorba olmak istiyorsun.

مِنَ الْمُصْلِحِينَ Islah edicilerden. İnsanlar ihtilafa düştüklerinde veya birbirlerine düşman olduklarında ıslah ediciler onların aralarını bulur, barıştırırlar, sen bunu istemiyorsun.

وَ جَاءَ رَجُلٌ مِنْ اَقْصَى الْمَدِينَةِ Şehrin öbür yakasından bir adam geldi. Firavun taraftarlarından bir adam koşarak geldi.

اِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ Önde gelenler seni öldürmek konusunda aralarında müşavere ediyorlar.

فَاخْرُجْ اِنِّى لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ Çık muhakkak ki ben sana öğüt vericilerdenim. Artık sen bu memleketten çık, başka bir memlekete git.

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ Ve oradan çıktı, korkarak gözetliyor. Öldürülmekten korkarak, çevreyi gözetleyerek çıkıp gitti.

AÇIKLAMA

Bundan önce Hz. Musa'nın bir kıptiyi istemeden öldürdüğünü ve bu hatasını Rabbine itiraf edip bağışlanma dilediğini, Allah'ın da onu bağışladığını ve bunu uygun bir yolla kendisine bildirdiğini öğrenmiştik.

Musa Allah'ın kendini bağışladığını öğrendiği zaman, gelecekte "Günahkarlara yardımcı olmayacağım," dedi. Artık suçlu günahkarlara destekçi olmayacağına dair Allah'a söz verdi. Bundan dolayı Firavun ve yakınlarından yüz çevirerek ayrıldı. Çünkü onlar zalim ve günahkardılar.

"Dedi ki: Rabbim bana verdiğin nimetler adına, artık günahkarlara destekçi olmayacağım."

"Böylece şehirde korku içinde çevreyi gözetleyerek sabahladı." Musa Firavun hanedanının başşehri "Münf"te sabahladı. Öldürdüğü kıpti yüzünden korkarak sinmiş etrafı gözetliyor, kendisi hakkında ne gibi sözler söylendiğine kulak kabartıyordu. Derken bir de baktı ki dün kendisinden yardım isteyen İsrailli, "Kendisine yardım için bağırıyor." Yani bağırarak, imdat dileyerek yardım istiyordu. Musa O İsrailoğullarından olana baktı ve ondan kurtulmak için şöyle dedi:

"Sen gerçekten açıkça bir azgınsın."

Sen dün akşam kavga ediyordun, bugün akşam yine kavga ediyorsun.

"Sonunda adamı (birgün önce kurtarmış olduğu kendi kavminden olan adamı) yakalamak isterken," adam dedi ki:

"Ey Musa dün birini öldürdüğün gibi bugün de beni mi öldürmek istiyorsun? Sen yeryüzünde yalnızca bir zorba olmak istiyorsun." İstediğin gibi vu-

rup, öldürüyorsun cezadan çekinmiyorsun.

"Sen ıslah edicilerden olmak istemiyorsun." Oysa ıslah edici olanlar düşmanların arasını ıslah ederler.

Bunu İsrailoğllarından olan kişi söyledi. Çünkü o korkak bir insandı. Musa ona yaklaştığında kendisine hücum edeceği korkusuna kapıldı ve böyle söyledi. Musa ise ona şöyle söyledi:

"Sen gerçekten açıkça bir azgınsın."

Kıpti, İsrailoğullarından olan kişiden Musa'nın öldürme hadisesini duyunca bunu saraya bildirdi. Çünkü sarayda çalışan bir işçiydi. Sarayın sakinleri Firavun'un başkanlığında toplanarak olayı konuşup Musa'nın durumu üzerin-de ne yapmaları gerektiğini danıştılar.

Bu toplantıda Firavun'un ailesinden "Hazakil" adında imanını gizleyen mü'min bir kişi bulunuyordu. Gizlice Musa'ya gelerek onların düşüncelerini haber verdi ve bu beldeden çıkması için öğütte bulundu. Bu ifade âyetlerin akışı içinde yirminci âyette şöyle geçer.

"Bir adam şehrin kenarından koşarak geldi."

Firavun'un sarayı "Münf" şehrinin uzak bir köşesinde idi. "Koşarak" hızlıca yürüdü ve Musa'yı buldu, ona şöyle dedi:

"Ey Musa, önde gelenler seni öldürmek konusunda aralarında görüşmektedirler. Artık sen çık git. Gerçekten ben sana öğüt verenlerdenim."

Bundan sonrasını Allah haber veriyor.

"Oradan çıktı." Firavun'un memleketinden.

"Korku içinde gözetleyerek."

Öldürülmekten korkuyor, etrafa kulak kabartıyor, gözetliyor, insanların hakkında söylediklerini araştırıyordu. Sonunda Aziz ve Celil olan Rabbine şöyle dua etti.

"Rabbim, zalimler topluluğundan beni kurtar."

Önce Firavun ve adamlarından sonra da her türlü zulümden.

SONUÇ

1- Nimete şükretmek gerekir. Hz. Musa da Allah kendisini bağışladığında şükretti ve artık ebediyyen günahkarların yanında durmayacağına dair Allah'a söz verdi.

2- Azgın ahmağın arkadaşlığı insanın başına dert açar. Nitekim

Musa'nın kavminden olan İsrailoğulundan bir adamın azgın ve ahmaklığı Musa'nın bir sürü zorluk çekmesine sebep oldu.

3- İslâm devletini korumak için ülkede cereyan eden şer ve fesadı yetkili mercilere ulaştırmak bir zorunluluktur.

4- Nasihat için çaba sarfetmek zorunludur. Firavun'un adamlarından olan mü'min kişi Musa'nın suçsuz olduğunu bildiğinden, inşaallah kurtulur umuduyla Musa'ya ülkeyi terk etmesi için nasihatte bulundu. Bu devlete ve memlekete ihanet olarak algılanamaz. Çünkü Musa kemale ermiş bir insandı; onun yaptığı olay yanlışlıkla meydana gelmişti. Bunu bildiğinden ona yardım elini uzattı. Onu ölümden kurtardı.

5- Korku doğaldır; korktuğu için kişi ayıplanamaz. Musa da kendisine eziyet vereceklerinden korkarak duayla Rabbine yöneldi ve Rabbi duasını kabul etti.

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَآءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَىٰ رَبِّيٓ أَن يَهْدِيَنِي سَوَآءَ
السَّبِيلِ ﴿٢٢﴾ وَلَمَّا وَرَدَ مَآءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِّنَ
ٱلنَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِن دُونِهِمُ ٱمْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ
قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّىٰ يُصْدِرَ ٱلرِّعَآءُ وَأَبُونَا
شَيْخٌ كَبِيرٌ ﴿٢٣﴾ فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰٓ إِلَى ٱلظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي
لِمَآ أَنزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ﴿٢٤﴾ فَجَآءَتْهُ إِحْدَىٰهُمَا تَمْشِي عَلَى
ٱسْتِحْيَآءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا
فَلَمَّا جَآءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ ٱلْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ
مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٢٥﴾

22- Medyen'e doğru yönelince: "Umarım ki, Rabb'im beni doğru yola iletir," dedi.

23- Medyen suyuna varınca o kuyunun başında bir çok insanların, hayvanlarını suladıklarını gördü. Onların gerisinde de, diğerlerinin hayvanlarına karışmasın diye hayvanlarını sudan meneden iki kız buldu. Kız oldukları için erkeklerin içine sokulamıyorlar, herkesin çekilmesini bekliyorlar, su içmek için sabırsızlanan hayvanlarının suya gitmelerine engel oluyorlardı. Musa onlara: "İşiniz nedir, niçin hayvanları suya bırakmıyorsunuz?" dedi. Dediler ki: "Çobanlar sulayıp çekilmeden biz onların içine sokulup hayvanlarımızı sulamayız. Babamız da büyük bir ihtiyardır. O gelemez."

24- Hemen Musa onlarınkini suladı, sonra gölgeye çekildi: "Rabb'im, dedi, doğrusu bana indireceğin bir hayra muhtacım, azıcık azık indir de şu karnımı doyur."

25- Derken o iki kızdan biri utana utana yürüyerek ona geldi. "Babam seni çağırıyor, bizim için hayvanları sulamanın ücretini verecek," dedi. Musa, o kızların babalarına gelip başından geçen hikayeyi anlatınca o: "Korkma, o zalim kavimden kurtuldun" dedi.

SÖZLÜK

وَ لَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ — Şehre doğru yöneldiğinde. Şuayb'ın şehri olan Medyen'e doğru yöneldiğinde.

عَسَى رَبِّي أَنْ يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ — Umarım Rabbim beni yolun doğrusuna yöneltip iletir. Allah da duasını kabul etti; doğru yola yöneltip Medyen'e ulaştırdı.

وَ لَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ — Suluyorlar. Medyenlilerin sürülerini suladıkları kuyuya vardığı zaman.

يَسْقُونَ — Koyun, deve ve inekten oluşan sürüleri.

تَذُودَانِ — Bekliyorlar. Alıkoyuyorlar. Yanlarındaki erkeklerin sürüleriyle karışmaması veya başka sebeplerden dolayı korkup su alanının tamamen boşalmasını bekliyor ve koyunlarını sudan alıko-

yuyorlardı.

قَالَ مَا خَطْبُكُمَا — Dedi ki: Derdiniz nedir? Koyunlarını sudan alıkoyan o iki kıza Musa, bu durumunuz nedir, dedi.

حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءُ — Çobanlar sürülerini sulamadıkça ve başka kimse kalmayıncaya kadar biz sürülerimizi sulamayız.

ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ — Sonra gölgeye geri döndü. Kızların sürülerini suladıktan sonra altında oturduğu ağacın gölgesine geri döndü.

لَمَّا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ — Bana indirdiğin her hayra ihtiyacım var. Musa çok acıkmıştı ve yemeğe ihtiyacı vardı.

تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ — Sizi ödüllendirmek için. Bunu söyleyen kız Musa'dan utandığından yüzünü peçeyle örtmüştü.

وَ قَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ — Ve sana kıssaları anlattı. Bütün olayları; kıptiyi öldürmesini, kralın onu cezalandırmak istemesini, mü'min kişinin memleketini terk etmesi için ona nasihat etmesini ve Medyen suyunun başına ulaşmasını, hepsini Şuayb'a teker teker anlattı.

لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ — Korkma, zalimler topluluğundan kurtuldun. Firavun ve ileri gelenlerinden kurtulmuş oldun. Onların Medyen'de bir yetkileri yoktur.

AÇIKLAMA

Âyetlerin akışı içinde, Musa'nın kıptiyi öldürmesi, daha sonra kendisine Mısır'ı terk ederek Şuayb'ın şehri Medyen'e gitmesi için yapılan nasihat bildirilmişti.

Yüce Allah sonrasını şöyle haber veriyor:

"Medyen'e doğru yöneldiğinde."

Hz. Musa Firavun ailesinden olan mü'min kişinin nasihatine uyarak Medyen'e doğru yola düştü. Çöl yolu, ve de gideceği sekiz günlük mesafe hakkında bilgisi yoktu.

"Umarım Rabbim beni doğru bir yola yöneltip iletir, dedi."

Allah onun duasını kabul etti ve doğru yola yöneltip Medyen'e ulaşmasını sağladı. Bu gelişmeler yirmi üçüncü âyette anlatılıyor:

"Medyen suyuna vardığı zaman." Sudan kasıt insanların sürülerini suladıkları bir kuyudur.

"Ondan su almakta olan bir insan topluluğu." Suyun başında sürülerini

sulayan bir topluluk vardı.

"Onların gerisinde de, iki kadın buldu." Onlar Şuayb'ın kızlarıydı.

"Sakınan." Başkalarının sürüleriyle karışmaması için sürülerinin önünde durmuşlardı. Musa onlara edeplice sordu. Onların durumu Musa'yı soru sormaya yöneltmişti. Çünkü Musa insanların grup grup sürülerini sulayıp gittiklerini, bu iki kadınınsa sürülerini kuyudan uzak tutup, etrafta kimse kalmayıncaya kadar kuyuya yaklaşmadıklarını görünce, onlara şöyle sordu:

"Bu durumunuz ne?"

Kızlar şöyle cevap verdiler:

Zayıf olduğumuz ve erkeklerle karışmak istemediğimizden dolayı. "Çobanlar sürülerini sulamadıkça biz sürülerimizi sulayamayız. Babamız da yaşı ilerlemiş bir ihtiyardır." Bu sürüyü tek başına sulayacak kadar kuvvetli değildir. Bu yüzden sürüyü biz sulamak zorunda kalıyoruz. Fakat bunu da ancak çobanlar suladıktan sonra kuyuda artan suyla yapıyoruz.

Musa gerekçelerini öğrenince onlar için sürülerini suladı. "Sonra gölgeye döndü."

Musa daha önce oturduğu, çölde yetişen ve bir ağacın altına gölgeye dönünce açlığının şiddetinden Rabb'ından yemek istedi. Mısır'dan rehbersiz ve yetersiz erzakla çıkmıştı. Onun Rabbi hakkındaki güzel zannı olmasaydı bu şekilde yola çıkmazdı.

"Rabbim, doğrusu bana indirdiğin her hayra," yemeğe "muhtacım." Ona çok ihtiyacım var.

O saatlerde kızlar babalarına ulaştılar. Babaları çabuk geri dönmelerinin sebebini sorunca olayı anlattılar. Babaları, onlardan birine, ona git ve söyle, dedi.

"Babam bizim için sürüleri sulamana karşılık olarak sana ücret vermek üzere davet etmektedir."

Bu anlamı şu ifadeden çıkarıyoruz: "Onlardan biri ona geldi."

Bu, Allah'ın onun duasını kabul ettiğinin göstergesidir.

"Utana utana yürüyerek geldi."

O utangaçlığından yüzünü peçeyle örtmüştü. Söyleyeceğini kısaca, öz olarak söylemişti.

Ömer (r.a.) Şuayb (a.s.)'ın kızı için: O, erkeklerle yüzgöz olan birisi

değildi, dedi.

"Babam bizim için sürüleni sulamana karşılık olarak sana ücret vermek üzere davet etmektedir."

Rivayete göre kız, Hz. Musa'nın önünde yolu göstermek için yürüdüğü zaman, esen rüzgar bacaklarını ortaya çıkardı. Musa ona dedi ki: "Arkamdan yürü ve bana yolu göster." Bu tavır Musa'nın eminliğine delalet eder. Hani kız da babası da onu öyle tarif etmişti:

"Gerçekten o kuvvetli ve güvenilir biridir."

"Ona gelip" Musa Şuayb'a gelip "Olup bitenleri anlatınca."

Başından geçenleri; kıptiyi yanlışlıkla öldürmesi, Mısırlıların onu cezalandırmak için peşine düşmeleri, Firavun ailesinden mü'min kişinin beldeden çıkması için nasihat etmesi ve Medyen suyuna ulaşmasını Musa tek tek anlattı. O zaman Şuayb:

"Korkma dedi. Zalimler topluluğundan kurtulmuş oldun."

Yani Firavun ve onun hükümetinden.

Musa'nın bu durumu günümüzde siyasi iltica olarak bilinir. Şuayb ona güvence verdi. Zaten bu memleket üzerinde Firavun'un bir gücü yoktu.

Şuayb Musa'ya dedi ki: Burada bizimle otur ve bizimle yaşa.

Musa dedi ki: Ben senin bu teklifi, kızlarına yaptığım iyiliğe karşılık bana yaptığını düşünüyorum. Oysa ben öyle bir ailenin çocuğuyum ki, onlar yaptıkları hayırlı şeylere karşılık bir şey istemezler.

Şuayb dedi ki: Hayır, bu senin yaptığına karşılık ücretin değildir. Bizim adetimizde misafir ağırlanır, yedirilir, içirilir. Misafir de bunda bir sakınca görmez.

SONUÇ

1- Allah hakkında güzel zan beslemenin gerekliliği, Allah'tan ümit etmek ve ona tevekkül etmenin zorunluluğu açıklanıyor.

2- Hayanın faziletini ve haramlardan sakınan iffetli kadınların şerefliliği açıklanıyor.

3- İki kadının sürülerini sulamadaki hareketi gibi Musa'nın insancıl davranışı açıklanıyor.

4- Kişinin ihtiyaç duyduğu şeylerde Allah'a dua edip ondan istemenin

fazileti açıklanıyor.

5- Yabancılara karşı yüzü peçeyle örtmek, eskiden beri mü'min kadınların uyguladığı bir sünnettir. Bazı sapık görüşlülerin söylediği gibi, yüzü peçeyle örtmek cahiliye adetidir, görüşü doğru değildir. müslüman kadınlar da yüzlerini peçeyle örtmüşlerdir. İşte peygamber ocağında temiz ve iffetli büyüyen Şuayb'ın kızı da haya ve takvasından dolayı Musa'dan yüzünü örtüyordu.

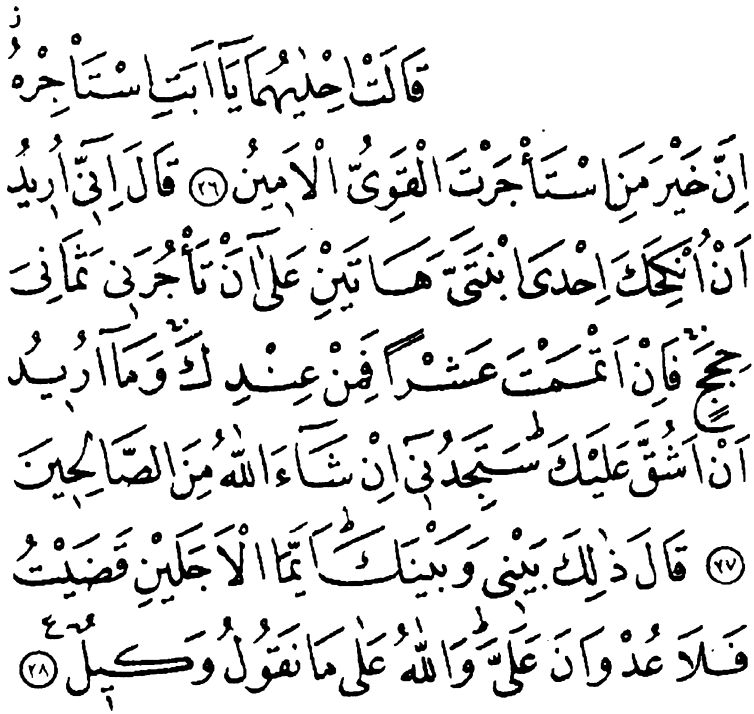
قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ
إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ ﴿٢٦﴾ قَالَ إِنِّي أُرِيدُ
أَنْ أُنْكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَىٰ أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِيَ
حِجَجٍ فَإِنْ أَتْمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ
أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ
﴿٢٧﴾ قَالَ ذَٰلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ
فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٢٨﴾

26- O kızlardan biri: "Babacığım, dedi, bunu çoban tut işte, çünkü bu, ücretle tuttuklarının en hayırlısı, güçlü, güvenilirdir."

27- O zat, Musa'ya dedi ki: "Bak, bana sekiz yıl hizmet etmen şartıyle şu iki kızımdan birini sana nikahlamak istiyorum. Eğer bu süreyi on yıla tamamlarsan artık o senin tarafından bir iyiliktir. Ben sana zahmet vermek istemem. İnşallah beni iyilerden bulacaksın."

28- Musa dedi: "Bu, seninle benim aramızda bir sözleşmedir. Demek hangi süreyi yerine getirsem, bana düşmanlık yok. Allah dediğimize vekildir."

SÖZLÜK

يَا اَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ	Ey baba; onu ücretle tut. Ey babacığım, onu koyunlarımızı otlatan bir çoban olarak ücretle tut, dedi.
اَلْقَوِيُّ الْاَمِينُ	Güçlü ve emindir.
عَلَى اَنْ تَأْجُرَنِى	Bana çalışman üzere. Koyunlarımı gütmene karşılık, sana ücret vereyim.
ثَمَانِىَ حِجَجٍ	Sekiz yıl.
فَاِنْ اَتْمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ	Şayet on yıla tamlayacak olursan artık o da senin cömertliğindendir.
قَالَ سَتَجِدُنِى اِنْ شَاءَ اللّٰهُ مِنَ الصَّالِحِينَ	Beni de inşallah salih olanlardan, ahde vefalı ve eksiltmeyenlerden bulacaksın.
ذٰلِكَ بَيْنِى وَ بَيْنَكَ	Bu benimle senin aranda. Ben kendi şartıma, sen de kendi şartına sadık kalarak.
اَيَّمَا الْاَجَلَيْنِ قَضَيْتُ	Hangisini yerine getirirsem. Sekiz veya on yıl.
فَلَا عُدْوَانَ عَلَىَّ	Bana karşı düşmanlık yoktur. Sekiz yılın veya on yılın üstünde bir zaman taleb etmen de bana bir haksızlık söz konusu olamaz.
وَ اللّٰهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ	Allah söylemekte olduklarımıza vekil ve koruyucudur. Yani; koyunlarımı gütmene karşılık kızımı sana nikahladım ve bu antlaşmaya Allah'ı şahit tutuyorum. Böylece antlaşma tamamlandı.

AÇIKLAMA

O kızlardan biri dedi ki: "Ey babacığım onu ücretli olarak tutuver. Çünkü ücretle tuttuklarının en hayırlısı, gerçekten o kuvvetli güvenilir biridir."

Rivayet olunur ki kız:

"Çünkü ücretle tuttuklarının en hayırlısı, gerçekten o kuvvetli, güvenilir biridir," dediği zaman, kızın naklettiği bu kelime Şuayb'ın dikkatini çekti ve

ona sordu: Bunu nereden bildin? Kız kendilerine su çekmesinden kuvvetini, gözünü kaldırıp ona bakmamasından da güvenilirliğini anladığını söyledi. Şuayb kızını doğruladı ve Musa'ya şöyle dedi:

"Sekiz yıl bana hizmet etmene karşılık, şu iki kızımdan birini sana nikahlamak istiyorum."

"Şayet on yıla tamlayacak olursan," bu senin iyilik severliğinin göstergesi olur.

"Ben sana zorluk çıkarmak istemem." On yıllık hizmet isteyerek seni zorda bırakmak istemem.

"Beni de inşaallah salih olanlardan bulacaksın." İnşallah sözünü tutan birisi olarak bulacaksın.

Musa onun sözüne karşılık şöyle dedi:

"Bu benimle senin aranda olan bir anlaşmadır." Ben senin şartlarına sen de benim şartlarıma bağlı kalacaksın.

"İki süreden" sekiz veya on "hangisini yerine getirirsem" bağlı kalırsam. "Artık bana karşı bir haksızlık söz konusu olamaz." Sekiz yılı ona tamamlamayı talep etmek suretiyle beni zora sokmamalısın.

Şuayb: Evet aynen böyle olacak, dedi.

"Allah ta söylemekte olduklarımıza vekildir." Ben bu antlaşmaya Allah'ı şahid tutuyorum.

Böylece Musa Şuayb'ın kızıyla evlendi. Büyük ihtimalle Musa'yla evlenen, Musa'nın güvenirliliğini ve gücünü gören Şuayb'ın büyük kızıydı.

SONUÇ

1- Şuayb'ın cömertliği, insancıllığı, şahsiyeti ve büyüklüğü, Musa'ya güvence vermesi, ona ikram etmesi ve onu barındırmasıyla anlaşılıyor.

2- İşte yeterlilik şarttır. Bedensel bir iş için ise güç çok gereklidir.

3- Bir kişinin güvenilirlik ve doğruluğunu gördükten sonra, evlendirmek için kızını o kişiye teklif etmek güzeldir.

4- "Dediklerimize Allah vekildir." Şuayb ve Musa'nın yaptığı gibi benzeri bir ifadeyle yapılan antlaşmalarda Allah'ı şahid tutmak hoş bir harekettir.

5- Hz. Musa karnını doyurmak ve evlenmek suretiyle iffetini korumak için, ücretle birinin yanında çalışmakla güzel bir örnek sergiliyor.

فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِن جَانِبِ
الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي
آتِيكُم مِّنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِّنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٢٩﴾ فَلَمَّا
أَتَاهَا نُودِيَ مِن شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ
مِنَ الشَّجَرَةِ أَن يَا مُوسَىٰ إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٠﴾ وَأَنْ أَلْقِ
عَصَاكَ ۖ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّىٰ مُدْبِرًا وَلَمْ
يُعَقِّبْ ۚ يَا مُوسَىٰ أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ ۖ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ ﴿٣١﴾ اسْلُكْ
يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ ۖ وَاضْمُمْ
إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِن رَّبِّكَ
إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٣٢﴾

29- Musa, süreyi bitirip ailesiyle yola çıkınca Tur'un sağ yanında bir ateş gördü. Ailesine dedi ki: "Siz durun, ben bir ateş gördüm, belki ondan size bir haber getiririm, yahut bir ateş koru getiririm de ısınırsınız."

30- Oraya gelince o mübarek yerdeki vadinin sağ kıyısındaki ağaçtan kendisine şöyle seslenildi: "Ey Musa, alemlerin Rabb'i Allah benim, ben!"

31- "Âsanı at!" Musa attığı kocaman asasının küçük bir yılan gibi titreşip hareket ettiğini görünce korkudan öyle dönüp

kaçtı ki arkasına bile bakmadı: "Ey Musa, dön, korkma, sen güvende olanlardansın."

32- "Elini koynuna sok, kusursuz olarak bembeyaz çıksın. Ve kanadını korkudan kendine çek kendine gel, korkudan açılan ellerini kollarının altına koy, tamamen emin ve fütursuz ol. İşte bunlar, Fir'avn'a ve onun adamlarına göstermek için Rabb'inden sana verilen iki delildir. Çünkü onlar yoldan çıkan bir kavim olmuşlardır."

SÖZLÜK

قَضَى مُوسَى الْاَجَلَ Ve Musa vakti doldurdu. Üzerinde anlaştıkları sekiz veya on seneyi tamamlayınca.

آنَسَ Apaçık gördü.

اَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ Ateşten bir parça. Alevsiz bir kor parçası.

لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ Olur ki onunla ısınırsınız.

نُودِيَ Allah ona, "Ey Musa, âlemlerin Rabbi olan Allah benim" diye seslendi.

فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ Mübarek yerde. O kutlu yerdeki vadinin yanına geldiğinde ona ağaçtan seslenilmişti.

تَهْتَزُّ كَاَنَّهَا جَانٌّ Canlı gibi hareket ediyor. Hızla hareket eden hafif bir yılan gibi debelenmekte olduğunu gördü.

وَلَّى مُدْبِرًا وَ لَمْ يُعَقِّبْ Ve dönerek kaçtı ve dönüp bakmadı. Ondan ürküp korktuğundan arkasına dönüp bakmaksızın kaçmaya başladı.

اُسْلُكْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ Gömleğinin koynuna elini sok.

مِنْ غَيْرِ سُوءٍ Kusur olmadan. Baras: Vücutta beyaz benekler şeklinde görülen hastalık ve benzeri illetler gibi değil, kusursuz olarak.

وَاضْمُمْ اِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ Ve korkudan kolunu kendine çek, kendine gel. Asanın yılana dönüşmesi nedeniyle doğan korkunun giderilmesi için sağ elini göğsüne kavuştur.

İşte bunlar iki delildir. Peygamberliğinin kesin delilidir.

AÇIKLAMA

Sûre Musa'nın kıssasını anlatmaya devam ediyor. Allah'ın tedbir ve u-

yarmasıyla Musa (a.s.)'nın Mısır'a dönüşü anlatılıyor.

Musa (a.s.),kayınpederi Şuayb (a.s.) ile anlaştığı süreyi tamamladı. Bu sürelerden uzun olan on seneyi tamamlamıştı ve ikisi de anlaşmalarına sadık kalmışlardı.

Bundan sonra Musa (a.s.), karısı ve çocuklarını yanına alarak annesi ve kardeşini ziyaret etmek için Mısır'a doğru yola çıktı. O sırada gece karanlığında yolunu şaşırdı, mevsim kış hava da soğuk idi. Derken bir olay oldu ve Musa apaçık olarak "Tur dağı tarafında bir ateş" gördü. Ailesine siz burada bekleyin dedi. "Gerçekten ben açıkça bir ateş gördüm," oraya gideceğim. "Umarım ki ben orada bize yol gösterecek birini bulup bir haber getiririm veya size tutuşmuş bir odun parçasında bir kor getiririm ve "umulur ki onunla ısınırsınız."

Bunları yirmi dokuzuncu âyetten öğreniyoruz.

"Derken oraya, ateşin bulunduğu yere geldiğinde, o kutlu vadinin sağ yanında olan bir ağaçtan Rabbi ona seslendi: "Ey Musa, alemlerin Rabbi olan Allah benim."

"Asanı bırak." Bunun üzerine Musa elindeki asayı attı. Asa hızlıca hareket eden büyük bir yılan oldu.

"Arkasına dönüp bakmaksızın kaçmaya başladı." Çok korkmuştu ve bu yüzden hızla oradan uzaklaşmaya çalıştı. Allah ona tekrar seslendi: Asanın yanına "Dön. Gerçekten sen güvende olanlardansın." Yani sen Rabbinin güvencesi altında olan ve dolayısıyla korkmaması gereken birisin.

Döndükten sonra Rabbi ona şöyle dedi: "Elini koynuna sok, kusursuz olarak bembeyaz çıksın." Burada kast edilen, insanın üzerine giydiği elbisenin boyuna geçen kısmıdır.

"Her türlü dehşetten yana kollarını kendine doğru çek." Elini göğsünün üstüne bastır. Kuşkusuz ki elin koynuna sokmadan önceki gibi yine normal olarak çıkacak ve sendeki korkuyu giderecektir.

Yüce Allah daha sonra şöyle buyurdu: "İşte bunlar" asa ve beyaz el mucizesi "Rabbinden senin için iki kesin delildir." Bu iki mucize senin Firavun ve kavmine gönderilmiş bir elçi olduğunun kesin göstergesidir.

Firavun ve toplumu Allah'a itaatin çerçevesinden çıkmış fasıklar, Allah'tan başkalarına kulluk eden kafirler ve Allah'ın kullarına haksızlık eden zalimlerdi. Seni onlara Allah'a iman ve ibadet etmeleri için bir elçi, ayrıca İsrailoğullarını Allah'ın vaad ettiği Şam topraklarındaki Filistin ve çevresine götürmen için peygamber olarak gönderiyoruz.

SONUÇ

1- Peygamberler verdikleri sözleri kesinlikle tutarlar. Nitekim Hz. Musa da Hz. Şuayb'a vaad ettiği sürelerden uzun olanı tamamlayarak sözüne bağlılığını ispatlamıştır.

2- Kişinin ailesiyle yolculuk etmesi güzeldir. Böyle durumlarda kişi yolunu kaybedebilir, herhangi bir şeye ihtiyaç duyabilir ve dolayısıyla sabreder.

3- Yüce Allah'ın Hz. Musa'yla konuştuğu söz konusu yer mübarek bir yer olduğu açıklanıyor.

4- Asa taşımanın meşruluğu. Özellikle yolcu ve çobanlar için bu iyidir.

5- Silah fiilen kullanmadan önce onun eğitimini yapmak gerekir.

6- Korku tabiidir. Bu korkudan dolayı kişi kınanamaz.

7- Hz. Musa'ya el ve asa mucizesi verilmiştir.

8- Herhangi bir nedenle korkan kimsenin elini göğsünün üzerine koymasıyla korku Allah'ın izniyle ondan gider.

9- Günahlarla uğraşan kişi rezil ve hakir olur.

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿٣٣﴾
وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسِلْهُ مَعِيَ رِدْءًا
يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿٣٤﴾ قَالَ سَنَشُدُّ
عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ
إِلَيْكُمَا بِآيَاتِنَا أَنْتُمَا وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا الْغَالِبُونَ ﴿٣٥﴾
فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ
مُفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٣٦﴾

وَقَالَ مُوسَىٰ رَبِّيٓ أَعْلَمُ بِمَن جَآءَ بِٱلْهُدَىٰ مِنْ عِندِهِۦ
وَمَن تَكُونُ لَهُۥ عَٰقِبَةُ ٱلدَّارِ ۖ إِنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٣٧﴾

33- "Rabb'im, dedi, ben onlardan bir kişi öldürmüştüm, beni öldüreceklerinden korkuyorum."

34- "Kardeşim Harun, o, dil bakımından benden daha güzel konuşur. Onu da benimle beraber, beni doğrulayan bir yardımcı olarak gönder. Zira ben, beni yalanlayacaklarından korkuyorum."

35- Allah dedi: "Senin pazunu kardeşinle kuvvetlendireceğiz ve size öyle bir yetki vereceğiz ki, âyetlerimiz sayesinde onlar size asla erişemeyecekler. İkiniz ve size uyanlar üstün geleceksiniz!"

36- Musa, onlara açık açık âyetlerimizle gelince: "Bu uydurulmuş bir büyüden başka bir şey değildir. İlk atalarımız arasında böyle bir şey olduğunu işitmedik" dediler.

37- Musa: "Rabb'im, kimin kendisinin yanından hidayet getirdiğini ve bu dünya evinin sonunda güzel sonucun kime ait olacağını daha iyi biliyor. Muhakkak ki zalimler iflah olmaz" dedi.

SÖZLÜK

اِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا	Muhakkak ki ben onlardan bir nefsi öldürdüm. Mısır'dan hicret etmeden önce onlardan bir kıptiyi öldürdüm.
اَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا	Dil bakımından benden daha düzgün konuşmakta.
رِدْءًا	Yardımcı olarak. Benimle birlikte bir yardımcı olarak.
سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِاَخِيكَ	Senin pazunu kardeşinle kuvvetlendireceğiz. Kardeşin Harun'la seni destekleyecek ve kuvvetlendireceğiz.
وَ نَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا	Ve size delil kılacağız. Âyetlerimiz sayesinde bir güç ve yetkiyle galip olacaksınız.
فَلَا يَصِلُونَ اِلَيْكُمْ	Size ulaşamıyacaklar. Kötülükleriyle size erişemeyecekler.

بِـآيَاتِنَا	Âyetlerimizle. Onlara delillerimizle gidin.
فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ	Musa onlara âyetlerimizle geldiğinde. Musa onlara apaçık el ve asa mucizesinden başka dokuz mucizeyle geldiği zaman. Apaçık.
سِحْرٌ مُفْتَرًى	İftira edilmiş sihirdir. Bu düzülüp uydurulmuş bir büyüden başkası değildir.
عَاقِبَةُ الدَّارِ	Yurdun sonu. Ahiret yurdunda güzel sonun kimin olduğunu Allah daha iyi bilmektedir.
انَّهُ لاَ يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ	Muhakkak zalimler iflah olmazlar. Gerçek şu ki zalim, müşrik ve kafirler felah bulamazlar.

AÇIKLAMA

Yüce Allah Musa'ya peygamberlik görevini yükleyip Firavun'a gitmekle sorumlu tuttuğu zaman, Musa dedi ki:

"Rabbim, ben gerçekten onlardan bir kişi öldürdüm."

Mısır'da gençlik yıllarında istemeden öldürdüğü kıptiyi kastediyordu.

"Beni öldürmelerinden korkuyorum."

Gerekçemi izah edemeden beni öldürmelerinden korkuyorum.

"Ve kardeşim Harun dil bakımından, benden daha düzgün konuşmaktadır." Firavun ve adamlarına meramını benden çok daha açık ve etkili izah edebilir.

"Onu da benimle birlikte bir yardımcı olarak gönder. Beni doğrulasın." O sözümü açıklar ve onların anlaması için düzeltir. Böylece ben bir şey söylediğim zaman anlaşılır bir dil ile Musa doğruyu söyledi diyerek beni doğrular ve tasdik eder.

"Çünkü onların beni yalanlamalarından korkuyorum." Peygamberlik göreviyle mesajımı onlara bildirdiğimde, onların beni yalanlamalarından endişe ediyorum.

"Pazunu kardeşinle pekiştirip güçlendireceğiz." Harun'la seni güçlendirip destekleyeceğiz.

"Sana da öyle bir güç ve yetki vereceğiz ki." Size bahş edeceğimiz güçlü ve çürütülmez delillerle galip geleceksiniz.

"Ayetlerimiz sayesinde size erişemeyecekler." Size hiçbir zaman zarar

veremeyecekler.

Size verdiğimiz mucizelerle onlara gidin, ifadesinde geçen "âyet" lafzı "sultanen" lafzına bitişik de olabilir. O zaman şöyle bir anlam elde etmiş oluruz: "İkinize de âyetlerimiz sayesinde öyle bir güç ve yetki vereceğiz ki" siz üstün olacaksınız.

"Siz de, size uyanlar da galip olanlarsınız."

"Musa onlara apaçık olan âyetlerimizle geldiği zaman." Asa, el ve başka mucizelerle gelince.

"Bu nedir dediler."

Musa'nın getirdiği açık mucizelere, "Bu düzüp uydurulmuş bir büyüden başkası değildir." dediler.

Ey Musa, senin getirdiğin bu şeyleri biz geçmişte atalarımızdan işitmedik. Burada Musa Firavun'un sözüne güzel bir şekilde müdahalede bulundu ki bunu Yüce Allah bize şöyle haber veriyor:

"Musa dedi ki: Rabbim kimin kendisinden bir hidayetle, Allah katından bir delille geldiğini bilir. Ve bu dünya yurdunun sonucunun kime ait olacağını daha iyi bilmektedir."

Burada dikkatimizi çeken bir şey de, Hz. Musa'nın Firavun'a karşı sergilediği örnek tavırdır. Hz. Musa ona, sus ey sapık, ey kafir, sen kesinlikle cehennem ehlisin, demedi. Bilakis ona iltifat ederek tatlı ve güzel bir şekilde karşılık verdi. Çünkü Allah ona böyle emretmişti.

"Ona yumuşak söz söyleyin umulur ki o öğüt alıp düşünür ya da içi titrer, korkar."

"Gerçek şu ki zulmedenler felah bulmazlar."

Kafir ve müşriklere Rablerinden bir felah ve kurtuluş yoktur. Bu Musa'nın Firavun'a son derece yumuşak bir uslupla söylediği sözlerden birisiydi.

SONUÇ

1- Buradan anlaşılıyor ki kısas hükmü tarih öncesi milletler zamanında biliniyor ve uygulanıyordu. Fakat batı uygarlığı bu hükmü inkar etti. Bu yüzden insanlar beşeriyet tarihi boyunca eşi görülmemiş bir şekilde kan dökmeye, can almaya cesaret edebildiler. Bu yüzden batı uygarlığı yerine insanlığın hüsranı ifadesini kullanmamız çok daha yerinde olur.

2- Bir kişi kendine zor gelen, güç yetiremediği bir işte başkalarından yardım isteyebilir.

3- Zorba ve zalimlere nazik tebliğ edilebilir. Daha doğrusu bunu hakka davet edilen herkese de karşı yapmak gerekir. Çünkü ilahi emri anlamaları ve tepki göstermemeleri için böylesi daha uygundur.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرِي
فَأَوْقِدْ لِي يَا هَامَانُ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَل لِّي صَرْحًا
لَّعَلِّي أَطَّلِعُ إِلَىٰ إِلَٰهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٣٨﴾
وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ
وَظَنُّوا أَنَّهُمْ إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ ﴿٣٩﴾ فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ
فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ
﴿٤٠﴾ وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ
لَا يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾ وَأَتْبَعْنَاهُمْ فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً
وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُم مِّنَ الْمَقْبُوحِينَ ﴿٤٢﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا
مُوسَى الْكِتَابَ مِن بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ
بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾

38- Fir'avn dedi ki: "Ey ileri gelenler, ben sizin için benden başka bir ilah bilmiyorum, ey Haman, haydi benim için çamurun üzerinde ateş yakarak tuğla imal et de bana bir kule yap, belki Musa'nın tanrısına çıkarım, çünkü ben Musa'yı yalancılardan sanıyorum."

39- O Fir'avn ve askerleri yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve kendilerinin bize döndürülmeyeceklerini sandılar.

40- Biz de onu ve askerlerini tuttuk, suya attık; bak o zalimlerin sonu nasıl oldu.

41- Biz onları ateşe çağıran önderler yaptık. Kıyamet günü asla yardım olunmazlar.

42- Bu dünya hayatında biz onların ardına bir lanet taktık, daima lanetle anılacaklardır. Kıyamet günü ise onlar çirkinleştirilenlerdendir.

43- Andolsun biz, ilk nesilleri Nuh, Hud, Salih ve Lut kavimlerini helak ettikten sonra Musa'ya, insanların gönül gözlerini aydınlatacak nur ve onlara yol gösterici olarak Kitab'ı verdik, belki düşünür, öğüt alırlar diye.

SÖZLÜK

مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرِى — Ben kendimden başka sizin için ilah bilmedim. Benden başka büyük, kendisine itaat edilen ve boyun eğilen Rab bilmiyorum. Allah'ın laneti onun üzerine olsun ne kadar da yalan söylüyor.

يَا هَامَانُ — Ey Hâmân! Firavun'un vezirlerinden biri. O ya Firavun'un sanaat işlerine bakan veziri veya bunları yapan veya yaptıran birisiydi.

فَاَوْقِدْ لِى يَا هَامَانُ عَلَى الطِّينِ — Ey Hâmân, tuğları ateşte pişirerek kerpiçten benim için bir yüksek bina yap.

فَاجْعَلْ لِى صَرْحًا — Benim için köşk veya benzeri yüksek bina yap.

لَعَلِّى اَطَّلِعُ اِلَى اِلٰهِ مُوسٰى — Belki Musa'nın ilahını bulurum. O yüksek binanın üzerine çıkıp ona bakayım Musa'nın ilahını bulurum.

وَ اِنِّى لَاَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ — Ben onu yalancılardan zannediyorum. Musa'nın benden başka ilah olduğu iddiasında yalancı olduğunu sanıyorum.

فَنَبَذْنَاهُمْ فِى الْيَمِّ — Onları denize attık. Denizde boğarak yok ettik.

وَ جَعَلْنَاهُمْ اَئِمَّةً — Onları cehenneme cağıran imamlar yaptık. O kafirleri sapıklık konusunda kendilerine uyulan önderler yaptık.

يَدْعُونَ اِلَى النَّارِ — İnsanları cehenneme götürecek günaha, şirke ve küfre çağırırlar.

فِى هٰذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً — Bu dünyada lanettir. Dünya hayatında onları hayırdan uzaklaştırarak, belaya uğrattık.

هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ — Onlar kötülerdendir. Kıyamet gününde yaratılış açısından çirkinleştirilip bütün hayırlardan uzaklaştırılarak.

اَلْقُرُونَ الْاُولَى — önceki nesiller. Nuh, Hud, Salih ve bunlardan başka yalanlayan kavimler.

بَصَائِرُ لِلنَّاسِ — İnsanlar için basirettir. Gerçekleri görenleri hidayete erdirdiği gibi, insanların gerçekleri görmeleri için kalplerini aydınlatacak nur vardır.

AÇIKLAMA

"Firavun dedi."

Firavun Musa'nın çok yumuşak ve etkileyici bir tarzda söylediği, Harun'un da tasdik ettiği sözleri duyunca yenilgiye uğramaktan korktu ve orada bulunanları aldatmak için değişik bir yola baş vurarak oradakilere dedi ki:

"Sizin için benden başka bir ilah olduğunu bilmiyorum." Musa'nın iddia ettiği gibi, benden başka ilah olup olmadığı gerçeğini araştırıp öğreneceğim.

Veziri Hâman'ı çağırarak ona tuğlalar hazırlamasını emretti. Çünkü tuğlalar sağlam olduğunda yüksek bina yapmaya elverişlidir, Firavun o yüksek binadan gökyüzüne bakacak, Musa'nın ilahının olup olmadığını araştıracaktı.

Firavun: Ben, Musa'nın, sizin benden başka bir ilahınızın varlığı hususundaki iddiasına ilişkin sözlerini gerçek dışı sanıyorum, dedi.

"Firavun dedi ki: Ey önde gelenler, sizin için benden başka bir ilah olduğunu bilmiyorum. Ey Hâman çamurun üstünde bir ateş yak ta bana yüksekçe bir bina inşa et belki Musa'nın ilahına çıkarım. Çünkü gerçekten ben onu yalancılardan biri sanıyorum."

"O ve askerleri yeryüzünde büyüklendiler."

Mısır'da "haksız yere," büyüklenme hakları olmadığı halde büyüklendiler "ve gerçekten bize döndürülmeyeceklerini sandılar." Öldükten sonra di-

rilmeyi yalanladılar.

"Bunun üzerine onu ve askerlerini tuttuk." Yeryüzünde büyüklenmeleri, Allah'ı inkar ve Allah'ın âyetlerini yalanlamaları sebebiyle onları suç üstü yakaladık.

"Onları suya attık." Yani denize.

Burada Yüce Allah elçisine hitap ederek şöyle buyuruyor:

"Böylelikle zulmedenlerin nasıl bir sona uğradıklarına bir bak." O son onların üzerine ağır bir yük ve onlar için bir yıkımdır.

"Biz onları ateşe çağıran önderler kıldık." Her zaman ve mekanda tağutlar ve azgınlar kendilerine örnek olarak Firavun ve yardımcılarını seçerler.

"Ateşe çağıran." İnsanın ateşe girmesini gerektiren küfür, şirk ve günahla ateşe çağırırlar.

"Kıyamet gününde ise yardım görmezler." Bilakis azapları artırılır, kendilerine yardım edilmeyip zillete terk edilir, hor ve zelil olurlar. Çünkü kötülüğe çağıranların üzerine, o kötülüğü yapanın cezasının aynısı eksiltilmeksizin verilir.

"Biz onların arkasına" Firavun oğullarının arkasına, "Bu dünya hayatında lanet yağdırdık." Sonunda onları suda boğarak toptan yok ettik.

"Kıyamet gününde ise, onlar çirkinleştirilmiş olanlardır." Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılmış olarak cehennemde konaklarlar.

Nuh, Hud, Salih ve İbrahim kavminin yokoluşundan sonra, hidayet ve rahmet olmak üzere, and olsun kitap verdik.

İnsanlar için açıklayıcı, yol gösterici ve ona göre amel edenler için Rahmet olarak, Tevrat'ı verdik.

"Umulur ki öğüt alıp düşünürler diye."

Ellerinde yol gösterici rahmet olan kitabın içindeki yol gösterici kendilerini devamlı Allah'ın nimetlerini anmaya davet eden bir durumdur. Yani Allah'a ve Rasûlüne inanmak, Allah'a ve Rasûlüne itaat etmek suretiyle şükretmeleri gerekir.

SONUÇ

1- Firavun kendisinin Allah'ın rablığı ve hakimiyeti altında bir kul olduğunu ve Allah'ın alemlerin Rabbi olduğunu kabul etmiyordu.

2- Kibirlenmek ve büyüklenmenin Firavun'un vasıflarından olduğu ve onun yeryüzünde kibirlenenlerden olduğu belirtiliyor.

3- Zalimlerin nasıl bir yıkıma uğradıkları açıklanıyor.

4- Ahlaksızlığa, delalet ve şirke çağıranlar cehennem ehlinin davetçileridirler. İşte onlar farkında olmadan cehenneme davet ederler.

5- Yüce Allah'ın kitabın içindeki delillerle, hidayet ve rahmet olan Tevrat'ı İsrailoğullarına indirerek onlara lûtuf ve ihsanda bulunduğu açıklanıyor.

44- Musa'ya o işi yaptığımız yani kendisine bildirmek istediğin taraf in batı da on-

وَمَا كُنتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ إِذْ قَضَيْنَا إِلَىٰ مُوسَى الْأَمْرَ
وَمَا كُنتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٤٤﴾ وَلَٰكِنَّا أَنشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ
عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ وَمَا كُنتَ ثَاوِيًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُوا
عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَلَٰكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٤٥﴾ وَمَا كُنتَ بِجَانِبِ
الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَٰكِن رَّحْمَةً مِّن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا
مَّا أَتَاهُم مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٦﴾ وَلَوْلَا
أَن تُصِيبَهُم مُّصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا
لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونَ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾

ların üzerinden uzun zamanlar geçti. Bunlar tamamen senin bilmediğin, vemeydana gelişine şahid olmadığın gayb haberleridir. Sen Medyen halkı arasında oturmuş değildin ki orada olanları görüp öğrenesin de âyetlerimizi bunlara okuyasın. Bu, bir yerden görme, öğrenme ile değildir, fakat biz seni elçi olarak gönderdik ve bu olayları sana vahyetik.

46- Musa'ya seslendiğimiz zaman sen Tur'un yanında değildin. Fakat Rabb'inden bir rahmet olarak orada geçenleri sana bildirdik ki senden önce kendilerine bir uyarıcı gelmemiş olan toplumu uyarasın; belki düşünüp öğüt alırlar.

47- Kendi elleriyle yaptıkları günahları yüzünden başlarına bir felaket geldiği zaman: "Ey Rabb'imiz, bize bir elçi gönderseydin de ayetlerine uyup mü'minlerden olsaydık..." diyecek olmasalardı seni göndermezdik. Bu bahanelerine fırsat vermemek için seni gönderdik.

SÖZLÜK

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ — Ve sen Tur'un batı tarafında olmadın. Ey Rasûlümüz Muhammed, Musa'ya ilahi vahyi verdiğimizde sen Tur'un batı yanında hazır değildin.

اِذْ قَضَيْنَا اِلَى مُوسَى الْاَمْرَ — Musa'ya emri verdiğimizde. Firavun ve kavmine elçi olarak göndererek. Musa'yı, elçi yaptığımızda.

وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ — Ve sen şahitlerden değildin. Sana bildirip haber verinceye kadar bu konuda bir bilgin yoktu.

وَ لَكِنَّا اَنْشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ — Ve fakat nesiller yaratık da onların üzerlerinden ömürler uzandı. Musa'dan sonra birçok nesiller ortaya çıkardık; onların ömürleri uzadı geçti. Onlar Allah'a verdikleri sözleri unuttular, kendilerine verilen ilimlerin izleri silindi ve vahiy kesilmişti. İşte böyle bir ortamda Musa ve diğer peygamberlerin haberlerini bildiren vahyimizi elçimiz sana getirdi.

وَ مَا كُنْتَ ثَاوِيًا فِى اَهْلِ مَدْيَنَ — Sen Medyen halkı içinde oturmuş değildin. Ey Rasûlümüz, sen Medyen halkı içinde yaşayıp ta âyetlerimizi onlardan okuyarak öğrenmiş değilsin.

وَ مَا كُنْتَ بِجَانِبِ الطُّورِ اِذْ نَادَيْنَا — Ve nida ettiğimizde sen Tur'un yanında değildin. Musa'ya seslendiğimiz zaman sen Tur'un yanında değildin. Sana haber

verdiğimiz gibi Tur dağında Musa'ya seslenerek vahyettik.

مَا اَتَاهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ

Senden önce onlara uyarıcı gelmedi.

وَ لَوْلَا اَنْ تُصِيبَهُمْ مُصِيبَةٌ

Onlara bir musibet dokunduğunda. Rabbimiz bize de bir peygamber gönderseydin böylece biz de senin âyetlerine uysaydık ve cezadan kurtulsaydık, diyecek olmasalardı, seni onlara peygamber olarak göndermezdik.

AÇIKLAMA

Musa ve Firavun kıssasının ardından Tevrat'ın indirilişinden, "İnsanlar için gözleri hikmetle açıp aydınlatacak basiretler, hidayet ve rahmet olmak üzere kitap verdik. Umulur ki öğüt alıp düşünürler," diye bahsedilir.

Kıssa tümüyle Hz. Muhammed'in peygamberliğini destekleyerek şahitlik etmektedir. Allah peygamberine şöyle hitab ediyor:

Musa için gerçekleştirdiğimiz ateş, âsasının yılan olması ve elinin bembeyaz kesilmesi hadiseleri olurken ve biz ona seslenirken, sen, ey Muhammed, Tur dağının o bölgesinde, Mukaddes Vadi'nin batısında değildin. Bu yüzden olanları görmedin ve seslenişimizi işitmedin.

Musa'yı Firavun ve ileri gelenlerine elçi olarak gönderdiğimizde, "Sen buna şahid olanlardan da değildin."

Eğer sen gerçekten Allah tarafından gönderilen bir elçi olmasaydın, şahid olmadığın böyle bir olaydan nasıl söz edecektin?

"Ancak biz birçok nesiller yarattık." Musa'dan sonra toplumlar var ettik.

"Onların üzerinden nice ömürler uzayıp geçti."

Biz Musa'dan sonra nice nesiller var ettik de, üzerlerinden yıllar geçmiş, Allah'a verdikleri sözleri unutmuş,şeriatlerine ait bilgiler yok olmuş, ilahi vahiy kesilmişti. İşte bu ortamda seni elçi olarak gönderdik. Sana Musa ve diğerlerinin haberlerini vahyettik.

Sen,Medyen halkı içinde yaşamadığından, âyetlerimizi onlardan okuyarak öğrenmiş değilsin.

Eğer sen hak ile gönderilmiş rasullerden olmasaydın, öncekiler hakkında sana vahyettiğimiz şeyleri ve onlar hakkında konuşulan şeyleri ve Musa'nın onların arasında on sene kaldığını nasıl bilecektin?

Bunu şu âyetten çıkarıyoruz:

"Ancak bu bilgileri sana gönderen biziz."

Biz seni elçi olarak gönderdik ve gelip geçmiş toplumların haberini sana vahyettik.

"Sen Tur'un yanında değildin."

Tur dağında "Musa'ya seslendiğimiz zamanda."

Ona emrettiğimizi, emrettik. Haber verdiğimizi haber verdik. Eğer sen ve sana vahyettiğimiz hak olmasaydı sen onu nasıl bilecek ve ondan nasıl haber verecektin?

"Ancak Rabbinden bir rahmet olmak üzere."

Seni Rabbinden bir Rahmet olarak alemlere gönderdik.

"Senden önce kendilerine bir uyarıcı, korkutucu gelmemiş olan bir kavmi uyarıp korkutmak için gönderildin." Onlar Mekke ve tüm Arap toplumuydu.

"Umulur ki, öğüt alıp düşünürler diye."

Öğüt almaları, iman etmeleri, kurtuluşa ve saadete ermeleri için.

"Kendi ellerinin işlediği günahlar ve şirk sebebiyle başlarına bir ceza indiğinde, "Rabbimiz bize de bir peygamber gönderseydin de senin âyetlerine uysaydık ve mü'minlerden olsaydık, diyecek olmasalardı, seni göndermezdik."

Onların üzerine azap geldiğinde böyle söylemeseydiler, seni onlara elçi olarak göndermezdik. Öyleyse onlara ne oluyor ki Allah'a iman edip şükretmiyorlar?!..

SONUÇ

1- Akli delilerle Hz. Muhammed (s.a.v.)'in nübüvveti ıspatlanıyor.

2- Hz. Peygamber insanların ona çok muhtaç ve zayıf oldukları bir zamanda elçi olarak geldi.

3- Allah Hz. Muhammed'i alemlere rahmet olmak üzere, ilahi rahmetin bir tecellisi olarak gönderdi.

4- "Onlara bir musibet isabet ettiğinde" Ey Rabb'ımız bize bir elçi gönder de senin emirlerine uyalım derler. Ancak elçimiz onlara gelince de inkar etmeli. Kafirlerin samimiyetsizliğini göstermektedir.

فَلَمَّا جَآءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَآ
أُوتِيَ مِثْلَ مَآ أُوتِيَ مُوسَىٰ ۚ أَوَلَمْ يَكْفُرُوا بِمَآ أُوتِيَ مُوسَىٰ مِن قَبْلُ
قَالُوا سِحْرَانِ تَظَٰهَرَا وَقَالُوٓا إِنَّا بِكُلٍّ كَٰفِرُونَ ﴿٤٨﴾ قُلْ فَأْتُوا
بِكِتَٰبٍ مِّنْ عِندِ ٱللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَآ أَتَّبِعْهُ إِن كُنتُمْ
صَٰدِقِينَ ﴿٤٩﴾ فَإِن لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَٱعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ
أَهْوَآءَهُمْ ۚ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ ٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ بِغَيْرِ هُدًى
مِّنَ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٥٠﴾
وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ ٱلْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾

48- Fakat onlara katımızdan hak gelince: "Musa'ya verilenin eşi, buna da verilmeli değil miydi?" dediler. Daha önce Musa'ya verileni de inkar etmemişler miydi? "Birbirine destek olan iki büyü." dediler. "Biz hepsini inkar ederiz." dediler.

49- De ki: "Eğer doğru iseniz, Allah katından bu ikisinden, yani Musa'ya ve bana inen Kitaplardan daha doğru bir Kitap getirin de ben ona uyayım."

50- Eğer sana cevap veremezlerse bil ki onlar, keyiflerine uyuyorlar. Allah'tan bir yol gösterici olmadan, yalnız kendi keyfine uyandan daha sapık kim olabilir? Muhakkak ki Allah, zalim kavmi doğru yola iletmez.

51- Andolsun biz, düşünüp öğüt alsınlar diye, onlar için sözümüzü birbirine bitiştirdik ardı ardına, gerçeği ısbatlayan âyetler gönderdik.

SÖZLÜK

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا — Onlar katımızdan hak geldiğinde. Hz. Muhammed (s.a.v.) onlara açıklayıcı elçi olarak geldi.

قَالُوا لَوْلَا أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ مُوسَى — Dediler ki: Hz. Musa (a.s.)'ya verilen beyaz el, âsa ve Tevrat gibi mucizelerin benzerleri buna da verilseydi ya.

أَوَلَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أُوتِيَ مُوسَى مِنْ قَبْلُ — Önceden Musa'ya verileni inkar etmedilermi? Musa'ya verdiğimizin benzerini senden nasıl istiyorlar?! Halbuki onlar daha önce Musa'ya verdiğimizi inkar etmişlerdi. Yahudilere Muhammed (s.a.v.) sıfatlarının Tevrat'ta olduğu haber verildiğinde onlar, Tevrat'ta olmasına rağmen bunu inkar ettiler.

وَ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا — Ve dediler ki: İkisi birbirini destekleyen sihirdir. Kur'an ve Tevrat birbirine arka çıkan iki kuvvetli sihirdir, dediler.

فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ — Eğer onlar sana uymadılarsa. Kur'an gibi hidayet içeren bir kitap getirmede sana inanmayacak olurlarsa.

فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ — Bilki onlar sadece hevalarına tabi oluyorlar. Artık bilki onlar ne akla uygun, ne de hidayete erdirici bir kitaba uyuyorlar; onlar ancak heva ve tutkularına uyuyorlar.

وَ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ — Kendi istek ve tutkularına uyandan daha sapık kimdir? Kesinlikle ondan daha sapık kimse yoktur.

وَ لَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ — Öğüt alırlar diye biz sözü onlara detaylı açıkladık. Allah'ın birliğini inkar edip elçilerimizi yalanlayanların akibetlerini öğüt alıp düşünsünler diye sözü birbiri ardınca indirdik; umulur ki öğüt alıp düşünürler.

AÇIKLAMA

Yüce Allah Rasûlü Hz. Muhammed'in peygamberliğini en güçlü ve açık delillerle belirttiği zamanda tüm dünya, özellikle Araplar böyle bir peygamberin gelişine muhtaçtılar. Bu vesileyle şuna işaret ediyor ki: Eğer Araplar: "Rabbimiz, bize de bir peygamber gönderseydin de böylece biz de senin âyetlerine uysaydık ve mü'minlerden olsaydık" diyecek olmasalardı, Yüce Allah onlara elçisini göndermezdi.

Rahmet ve yol gösterici peygamber geldiğinde de müşriklerin ona karşı nasıl bir tavır takındıklarını anlatıyor:

"Fakat onlara kendi katımızdan hak geldiği zaman."

Yani Muhammed (s.a.v.) peygamber olarak gönderildiğinde dediler ki:

"Musa'ya verilenlerin bir benzeri de buna verilmeli değil miydi?"

Musa'ya verilen asa ve beyaz el mucizesi gibi mucizeler gösterseydi, biz de ona iman edip, peygamberliğine inanırdık.

"Onlar daha önce Musa'ya verilenleri inkar etmemişler miydi? İki büyü birbirine arka çıktı, dediler ve, gerçekten biz hepsini inkar edenleriz, dediler."

Böylece mü'minlerin sayısı günbe gün artmaya başlayınca Kureyşliler telaşlandılar. Bu yüzden Medineli yahudilere ehli kitap olmaları nedeniyle Hz. Peygamberin doğru söyleyip söylemediğini öğrenmek için elçiler gönderdiler. Yahudiler onlara cevap olarak ümmi peygamberin özelliklerini Tevrat'ta bulduklarını, onun hak elçi olduğunu, yalancı olmadığını bildirdiler. Bunun üzerine Kureyş müşrikleri Tevrat'ı inkar ettiklerini açıkladılar. "Kur'an ve Tevrat iki büyüdürler ve birbirlerine arka çıktılar, biz de onların getirdiklerine iman etmeyecek ve tasdik etmeyeceğiz," dediler.

"Onlar daha önce Musa'ya verileni inkar etmemişler miydi? İki büyü bir birine arka çıktı, biz hepsini inkar edenleriz, dediler," âyetinden kast edilen anlam budur. Onlardan her birini inkar ediyoruz.

Buna rağmen hala utanmadan Muhammed (s.a.v.)'den, Musa'ya verilen mucizenin benzerinin kendilerine de gösterilmesini istiyorlar. Müşriklerin aklına şaşmamak elde değil.

Ey Elçimiz, Kur'an ve Tevrat'ı inkar eden müşriklere şöyle söyle:

"Eğer sözünüzde doğru iseniz, Allah katından bir kitap getirin."

Yani, Allah'ın kendi ilmiyle indirdiği Kur'an ve Tevrat'tan daha iyi yol göstericiliği yapan bir kitap getirin de ona uyayım. Kur'an ve Tevrat birbirini destekleyen iki büyüdür şeklindeki iddianızdaki sözünüzde samimi iseniz bunu yapmak zorundasınız.

"Buna rağmen sana uymayacak olurlarsa." Uyacakları başka bir kitabı Nereden getirecekler ki(!) bu zaten imkansızdır. Çünkü kitapları biz indiriyoruz.

Kur'an ve Tevrat'tan daha iyi yol göstericiliği işlerini yerine getirecek bir kitap getiremezlerse, kesinlikle bil ki onlar söyledikleri ve iddia ettiklerinde ancak hevalarına uyuyorlar. Onların ne aklı ne de nakli bir delilleri vardır.

"Oysa Allah'tan bir doğru yol gösterici olmaksızın kendi istek ve hevalarına uyandan daha sapık kimdir." Kesinlikle daha sapığı yoktur. Netice itibarıyle şu Kureyş müşriklerinden daha sapığı yoktur.

"Hiç şüphe yok ki Allah zulmetmekte olan bir kavme hidayet etmez."

Bu Allah'ın zalimler hakkındaki kanunudur. Zalimler şirke dayalı inanç sisteminde ve günaha dalmada son derece aşırı giderler. Bu da onların hidayete ermelerini engeller ve hiç bir zaman doğru yolu bulamazlar.

"Andolsun biz öğüt alıp düşünsünler diye sözü birbiri ardınca dizip indirdik."

Ey Rasûlüm, senin kavminden olan müşriklere geçmişlerin haberlerini ulaştırdık. Geçmiş milletlerin nasıl baskınımıza uğradıklarını, kendilerinden nasıl intikam aldığımızı ve onları ne kadar korkunç bir cezaya çarptırdığımızı duyurduk. Bunu yapmamızın sebebi, onların da tıpkı bunlar gibi inkar etmeleri ve Allah'ın âyetlerini yalanlamalarıydı. Biz onlara, apaçık ve başıyla sonu uyumlu bir haber aktardık ki, belki öğüt alıp düşünürler, iman ederler. Allah'ın tek ve ortaksız olduğunu bilirler, böylece azaptan kurtulup cenneti haketmek suretiyle Allah'ın engin rahmetine nail olurlar diye.

SONUÇ

1- İlahi yol göstericiliği bir kenara bırakıp kendi heva ve heveslerine uyan herkesin büyük bir çelişki içinde olduğu açıklanıyor.

2- Müşriklere meydan okuyarak Allah'ın katından bir kitap getirmeleri istenip, onların bu konudaki aczi açıklandıktan sonra ortaya çıkıyor ki, onlardan daha sapığı yoktur.

3- Zulümde aşırı gidenlerin kendi inat ve ısrarlarından dolayı ilahi hidayetten mahrum kalacağı bildiriliyor.

4- Yüce Allah'ın Mekke ehline öğüt alıp düşünmeleri için hidayete ulaştıran sözü indirdiği açıklanıyor. Allah'a hamdu sena olsun, lanet kafirlerin üzerine olsun.

الَّذِينَ
آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِن قَبْلِهِ هُم بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ وَإِذَا يُتْلَىٰ
عَلَيْهِمْ قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلِهِ

مُسْلِمِينَ ﴿٥٣﴾ أُولَٰئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا
وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٥٤﴾
وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا
وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ ﴿٥٥﴾

52- Bundan önce kendilerine Kitab verdiklerimiz, bu Kur'an'a inanırlar.

53- Onlara Kur'an okunduğu zaman: "Ona inandık, o, Rabbimizden gelen gerçektir... Zaten biz ondan önce de müslümanlar idik." derler.

54- İşte onlara, sabretmelerinden ötürü mükafaatları iki kez verilir; onlar kötülüğü iyilikle savarlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan hayır yoluna harcarlar.

55- Boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve: "Bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz size. Size selam olsun haydi hoşça kalın, biz cahillerle sohbet etmeyi istemeyiz" derler.

SÖZLÜK

اَلَّذِينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهٖ	Ondan önce kendilerine kitap verdiklerimiz. Kur'an'dan önce verdiğimiz İncil ve Tevrat.
وَ اِذَا يُتْلٰى عَلَيْهِمْ	Onlara okunduğu zaman. Yani Kur'an-ı Kerim kendilerine okunduğunda.
اِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهٖ مُسْلِمِيْنَ	Biz bundan önce de Allah'ın emir ve nehiylerine uyan müslümanlar idik.
اَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ	Onlar kötülüğü iyilikle savarlar. Onlar Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed'e inanmaları sebebiyle ecirleri iki kat verilir.
وَ يَدْرَءُوْنَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ	Onlar kendilerine gelecek sözlü veya fiili kötülüğü iyilikle uzaklaştırırlar.

وَ اِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ اَعْرَضُوا عَنْهُ İnsan hayatında bir anlam ifade etmeyen boş ve yararsız olan sözü işittikleri zaman ondan yüz çevirirler.

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ Size selam olsun. Buradaki selam bir uzaklaşma selamıdır.

لَا نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ Biz cahilleri istemeyiz. Cahillerin sohbetleri zarar vereceğinden, biz cahilleri benimsemeyiz.

AÇIKLAMA

"Andolsun biz sözü birbiri ardınca dizip indirdik."

Bu söz ile ehli kitaptan yahudi ve hristiyanlar kast ediliyor ki, onlarda da Araplarda olduğu gibi geçmiş milletlerin haberleri ve helak olmuş ümmetlerin kesin bilgileri ile, Allah'ın azabının ve belasının O'nu yalanlayanlar üzerine olduğunun bilgisi vardı. Çünkü hepsi, iman ve salih amel üzere bulunup, şirk, küfür ve günahlardan arınmak suretiyle kurtuluş ve mutluluk istiyorlardı.

Burada Yüce Allah, ehli kitaptan bir grubun Hz. Muhammed'e, Allah katından gönderilmiş hak bir elçi olduğunu kabul ederek inandıklarını belirtiyor.

"Onlara okunmakta olduğu zaman, bu Kur'an'dan önce kendilerine kitap verdiklerimiz buna inanmaktadırlar."

"Biz ona inandık gerçekten o Rabbimizden olan bir haktır. Biz bu Kur'an indirilmeden önce de müslüman idik," dediler. Yani, hakla batılı ayırıcı mü'min olarak Musa ve İsa (a.s.)'ın şeriatleri üzere Allah'a ibadet ediyor idik.

Bu âyette, Kur'an'ın indiği dönemde ehli kitaptan iman eden Abdullah b. Selam ve Selmani Farisi gibi kimseler kast ediliyor.

"İşte onlara ecirleri iki defa verilir."

Yani kat kat verilir. Çünkü onlar peygamberlere iman edip onların getirdikleriyle salih amel işlediler ve ardından Hz. Muhammed (s.a.v.)'e ve onun insanların kurtuluşu için getirdiği yol gösterici kitaba iman ettiler.

"Kötülüğü iyilikle kendilerinden uzaklaştırırlar." Küfür ve çirkin laflar etmeksizin, kötülüğü başlarından savarlar.

"Kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak ederler." Malları çoğalınca, fazlasını Allah yolunda harcarlar.

"Boş ve yararsız sözü işittikleri zaman ondan yüz çevirirler." Ehli kitaptan iman etmiş mü'minler beyinsiz insanların boş sözlerine kulak asmazlar.

Onlarla muhatap olmazlar onlara yanlızca şunu söylerler:

"Bizim yapıp ettiğimiz bize, sizin yapıp ettikleriniz sizedir." Siz de yaptıklarınızın karşılığını göreceksiniz, biz de.

"Bize ilişmeyin." Bizden uzaklaşın, cahillerin sevgisi bize gerekmez. Çünkü cahillerin sevgisi ve arkadaşlığı yararsızdır.

SONUÇ

1- Ehli kitap, okuması, yazması olmayan peygambere ve ona indirilen kitaba inanıp alemlerin Rabbi olan Allah'a teslim olunca, ulaşacakları yüksek rütbeye işaret ediliyor.

2- Allah'ın verdiklerinden yardım edenlerin ve kötülüğü iyilikle savanların üstünlükleri açıklanıyor.

3- Cehalet ehlinin boş sözlerinden yüz çevirip onlardan uzaklaşmanın, müslümanların bir özelliği olduğu açıklanıyor. Yüce Allah Furkan suresinde de bu manayı vurgulamıştır:

"Cahiller kendilerine muhatap oldukları zamanda selam derler."

Buradaki mana selam vermek, dua etmek değil, anlaşma ve mütareke anlamında kullanılmıştır.

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ ۚ وَهُوَ
أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾ وَقَالُوا إِنْ نَتَّبِعِ الْهُدَىٰ مَعَكَ نُتَخَطَّفْ
مِنْ أَرْضِنَا ۚ أَوَلَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُجْبَىٰ إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ
رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا
مِنْ قَرْيَةٍ بَطِرَتْ مَعِيشَتَهَا ۖ فَتِلْكَ مَسَاكِنُهُمْ لَمْ تُسْكَنْ
مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا ۖ وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ ﴿٥٨﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ

مُهْلِكَ الْقُرٰى حَتّٰى يَبْعَثَ فِيْٓ اُمِّهَا رَسُوْلًا يَّتْلُوْا عَلَيْهِمْ
اٰيٰتِنَا وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرٰٓى اِلَّا وَاَهْلُهَا ظٰلِمُوْنَ ﴿٥٩﴾

56- Ey Muhammed, sen, sevdiğini doğru yola iletemezsin, fakat Allah, dilediğini doğru yola iletir. O, yola gelecek olanları daha iyi bilir.

57- Dediler ki: "Biz seninle beraber doğru yola gelirsek yurdumuzdan atılırız." Biz onlara kendi katımızdan bir rızık olarak, her şeyin ürünlerinin toplanıp getirildiği, güvenli, dokunulmaz bir mekan vermedik mi? Fakat çokları bilmezler.

58- Biz refah içinde şımarmış nice kenti helak ettik. İşte şunlar, onların meskenleri, onlardan sonra oralarda pek az oturuldu. Onlara hep biz varis olduk, hepsi bize kaldı.

59- Rabb'in, şehirlerin anası olan Mekke'de, onlara aâyetlerimizi okuyan bir elçi göndermedikçe ülkeleri helak edici değildir. Ve biz, halkı zalim olmadan ülkeleri helak edici değiliz.

SÖZLÜK

اِنَّكَ لَا تَهْدِىْ مَنْ اَحْبَبْتَ	Gerçek şu ki, sen sevdiğini hidayete eriştiremezsin. Ebû Talib için olduğu gibi.
وَ قَالُوْا	Ve dediler ki. Kureyş müşrikleri dediler ki.
اِنْ نَّتَّبِعِ الْهُدٰى مَعَكَ	Eğer beraberindeki hidayete tabi olursak. Seninle birlikte getirdiğin İslâm'a uyacak olursak.
نُتَخَطَّفْ مِنْ اَرْضِنَا	Yerimizden kopartılırız. Arap kabileleri tarafından yerimizden, yurdumuzdan çekilip kopartılırız.
يُجْبٰٓى اِلَيْهَا ثَمَرَاتُ كُلِّ شَىْءٍ	Her şeyin ürününün her taraftan toplanılıp oraya getirildiği.
رِزْقًا مِّنْ لَّدُنَّا	Bizden rızık olarak. Ey Mekke halkı, bunu bizden size bir rızık olarak gönderdik.
بَطِرَتْ مَعِيْشَتَهَا	Geçiminde şımardı. Allah'ın nimetlerini inkar, günah işleme ve israf ile kulluk sınırını aşarak sonlarını hazırladılar.

يَبْعَثُ فِي أُمِّهَا رَسُولًا — Onların büyüğünde rasûl olarak gönderir. Büyük yerleşim merkezlerine peygamber gönderir.

إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ — Ancak onun ehli zalimlerdir. Peygamberleri yalanlayan, şirk ve zulümde ısrar edenleri yok ederiz.

AÇIKLAMA

"Gerçek şu ki, sen sevdiğini hidayete eriştiremezsin."

Bu âyet Peygamberimiz (s.a.v.)'in amcası Ebû Talib hakkında nazil oldu. O Peygamberimizi müşriklere karşı müdafa ve muhafaza ediyordu. Bu yüzden Peygamberimiz kendisine olan yakınlığı ve yaptığı iyi şeylerden dolayı onun müslüman olmasını çok arzuluyordu.

Ebu Talib ölüm döşeğine düşünce Peygamberimiz ziyarete geldi ve ondan kelime-i şehadeti söylemesini istedi. Ona şöyle söylüyordu: "Ey amca "la ilahe illallah" de ki onunla kıyamet gününde Allah katında sana şefaat edeyim." Ebû Talib'in yanında bulunan Kureyş müşrikleriyse onu bundan sakındırıyor. Sen atalarının dininden yüz mü çevireceksin, sen Abdulmuttalibin dininden yüz mü çevireceksin, diye telkinde bulunuyorlardı.

En sonunda Ebû Talib: "Ben Abdulmuttalib'in dini üzereyim," dedi ve öldü.

Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.): "Ben bu konuda sakındırılmadıkça senin için bağışlanma dileyeceğim," dedi. Yüce Allah Peygamberimize onun için bağışlanma dilemesini sakındırdıktan sonra bu âyetle şöyle seslendi:

Hidayet bizim elimizdedir. "Ancak Allah dilediğini hidayete eriştirir."

Çünkü kimin hidayete erişmek istediğini, kimin de Ebu Talib ve Ebu Leheb gibi hidayetten yüz çevirdiğini bilir.

"O hidayete erecek olanları daha iyi bilendir."

Yani daha önce ilminin genişliğiyle hidayete erenleri bilir.

"Dediler ki seninle birlikte hidayete uyacak olursak yerimizden yurdumuzdan ve konumumuzdan çekilip kopartılırız."

Bu bir özür bildirme şeklidir. Kureyş'ten bazı kişiler bununla kendilerini savunarak Peygamberimiz (s.a.v.)'e dediler: Biz senin getirdiğinin hak olduğunu biliyoruz. Fakat bizim korkumuz, iman edip sana tâbi olursak Araplar bir yay gibi her taraftan bize saldırıp daha önce de bizden başkalarını söküp

attıkları gibi bizi de buradan söküp atarlar. Biz bu kötü konumumuzdan dolayı güvenli ortamdan atılmak istemiyoruz. Bize getirdiğin ve bizi çağırdığın, ilahlarımızı inkar ve onlardan sakınma konusundaki davetine tâbi olamayacağımız için mazuruz.

Yüce Allah bu asılsız mazereti reddetti.

"Oysa biz onları kendi katımızdan bir rızık olarak her şeyin ürününün aktarılıp toplandığı güvenli bir yörede yerleşik kılmadık mı?"

Biz onları kan dökülmez, dokunulmaz, avlanılmaz güvenli bir bölgeye yerleştirmedik mi? Böylesine güvenli ve dokunulmaz bölge bahşeden yüce Allah'a inanıp müslüman olmaları durumunda kendilerini güvenli kılacaklarını bilmeleri için yeterli değil miydi?

"Fakat onların çoğu bilmiyorlar."

Bu onların şirk ve küfürde olup, Yüce Allah'ın azametini ve hikmetini bilmediklerini gösterir.

Âyette geçen,

"Her şeyin ürününün aktarılıp toplandığı yer," şeklindeki ifade şu anlama gelir: Yani her yerden her türlü ürünler oraya taşınır gönderilir. İşte Allah'ın Mekke halkı için takdir ettiği rızık buydu. Hâlâ şükretmeyecekler mi?

"Biz nice şehirleri yıkıma uğrattık," halkını yokettik.

"Yaşama biçimiyle refah içinde şımarıp azmış" kimselerle doluydu o şehirler.

Allah'ın verdiği nimetlere karşılık şükretmeleri gerekirken, yaşamlarını günah, zulüm ve israf üzerine oturttukları için biz de onları helak ettik.

"İşte meskenleri" bölgeleri, yapıları.

"Çok az bir zaman dışında oralarda kendilerinden sonra oturabilmiş değil." Ad, Semud ve Lut'un kavminin helak olduğu yer gibi yerlerde.

"Onlara varis olanlar biziz."

Onlardan sonra başkalarını onlara varis kılmadık. Oraları oturma amacıyla kullanılmaz ıssız bölgeler haline getirdik. Bunun üzerine düşünmezler mi? Oraları görüp kudretimizi kavrayamazlar mı? Sakınmazlar mı? Bize güvenip dayanmazlar mı? İman etmezler mi? Senin getirdiğin hak sistem üzere tevhide bağlanmazlar mı?

"Senin Rabb'in, oradakilere âyetlerimizi okuyan bir peygamber göndermedikçe, şehirleri yokedici değildir."

Bu Allah'ın kanunu değildir. Allah hiç bir beldeyi oraya hakla batılı, iyiyle kötüyü ayıran âyetlerini onlara okuyan bir elçi göndermedikçe onları helak etmez.

"Ve biz, halkı zalimce yaşayan şehirlerden başkasını da yıkıma uğratıcı değiliz."

Bir şehir halkı zulümde inat etmedikçe orasını helak etmek Allah'ın kanunu değildir.

Şu halde bir toplumun helak edilmesi için iki şart gereklidir:

1- Kendilerine Allah'ın âyetlerini okuyan bir elçinin gelmesi, onların da bu elçiyi yalanlayıp inkar etmeleri.

2- Ülke halkının zulmetmesi ve azması. Yani batıl ve kötülüğün ön plana çıkması, şer ve fesadın ülkeye hakim olması.

Hiç şüphesiz bunlar Allah'ın kullarına yönelik adalet ve rahmetinin delillerindendir. Çünkü O kullarına kendilerinden daha çok merhametlidir. Nasıl olmaz ki! Rahman ve Rahim onun adları değil midir?..

SONUÇ

1- Allah'tan başka hidayet edicinin olmadığı açıklanıyor. Hidayet; kulun kalbinin aydınlatılması, imana ve salih amele yönelmesi, şirk ve günahtan uzaklaştırılmasıdır.

Yüce Allah: "Şüphesiz sen dosdoğru olan bir yola yöneltip iletiyorsun," buyuruluyor. İşte burada anlatılan hidayet yolunun açıklanmasıdır.

"Her topluma bir peygamber gönderdik," âyetinde ifade olunan davet, öğüt ve irşad niteliğindeki yol göstericilik ise, yüce Allah'ın toplumlara olan bir hidayetidir.

2- Müşrik Arapların kalbine Mekke ve halkının sevgi ve saygısını orasını yaşanılır ve emniyetli bir yer kılmasında, Yüce Allah'ın kudret, ilim, rahmet ve hikmetinin yüceliği açığa çıkıyor.

"Şu ev (Kabe')nin Rabb'ine kulluk etsinler. Ki O, kendilerini açlıktan kurtarıp doyuran ve onları korkudan güvenliğe kavuşturandır."

3- Yüce Allah (c.c.)'ın bir toplumu, refah içinde şımarıp azmadıkça helak etmemesi, onun adalet ve rahmetini gösterir. Bir toplumu helak etmek için iki şart koymuştur.

a- Hidayet ve nur taşıyan Allah'ın âyetlerini onlara okuyan bir elçinin

gönderilmesi,

b- Rasûlü ve getirdiği kitabı inkar edip küfür ve günahta ısrar etmek suretiyle halka zulmedilmesi.

4- Tarih tekerrür ediyor. Çünkü Kureyş müşriklerinin Arapların engellemesi dolayısıyla ticarî hayatlarının sona ermesini bahane ederek İslâmı kabul etmekten kaçınmalarının bir örneği de günümüzde yaşanmaktadır. Bu gün bir çok devlet adamı şeriatın öngördüğü had cezalarını kaldırmakla dini devletten ayırarak batıya yakın olmaya çalışmaktadırlar. Bunlar gericidir, deyip yardımları keserek ekonomik hayatı aksatmasın diye batıya şirin görünmek için faiz, içki ve namazı terk gibi büyük günahları mübah sayıyorlar.

وَمَآ أُوتِيتُم مِّن شَيْءٍ فَمَتَٰعُ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَزِينَتُهَا ۖ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰٓ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٠﴾ أَفَمَن وَعَدْنَٰهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَٰقِيهِ كَمَن مَّتَّعْنَٰهُ مَتَٰعَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ مِنَ ٱلْمُحْضَرِينَ ﴿٦١﴾

60- Size verilen her şey, dünya hayatının geçimi ve süsüdür. Allah'ın yanında olan ise daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Aklınızı kullanmıyor musunuz?

61- Şimdi kendisine güzel bir söz verdiğimiz ve muhakkak o söz verilene kavuşacak olan kimse; sırf kendisine dünya hayatının geçici zevkini yaşattığımız ve sonra kıyamet günü yakalanıp getirileceklerden olan insan gibi midir?

SÖZLÜK

وَمَآ أُوتِيتُم مِّن شَيْءٍ Size verilenlerden. Mal ve faydalandığınız şeylerden size verilenler.

فَمَتَٰعُ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَزِينَتُهَا Sonuçta dünya hayatının süsü ve geçimidir. Faydalanıp süslendiğiniz, sonra da yok olan şeyler dünya hayatının geçimi ve

süsüdür.

وَ مَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ وَ اَبْقٰى — Allah katında olan ise, ki o cennettir, daha hayırlı ve daha süreklidir.

اَفَلَا تَعْقِلُونَ — Akletmiyormusunuz? Faydalanması az ve geçici olanı sürekli ve kalıcı olana tercih edenin aklı yoktur.

وَعْدًا حَسَنًا — Güzel bir vaad; yani cennet.

فَهُوَ لَاقِيهِ — Sonunda o güzel vaade kavuşan kişi.

مِنَ الْمُحْضَرِينَ — Hazır olanlardan. Kıyamet gününde cehennem azabına uğratılmak için hazır bulundurulan kişi.

AÇIKLAMA

Önceki ayetlerden müşriklerin İslâm'ı kabul etmemek için tamamen maddi çıkara dayalı bir mazeret ileri sürdüklerine işaret etmiştik. Mazeretleri şuydu: İslâm'ı kabul edersek diğer araplar bize düşman olacaklar. Bunu savaşlar, ekonomik boykot vs. izleyecektir.

Yüce Allah'ın, "Size verilen her şey yanlızca dünya hayatının geçimi ve süsüdür" sözü hem onlara, hem de dünya hayatını ahirete tercih edip, haramları helâllaştıran, Allah'ın hükümlerini, farz ve vaciplerini ortadan kaldıran herkese yöneliktir. Bunlara göre İslâmi emirler mal toplama ve dünya hayatından zevk almaya engeldir.

"Size verilen her şey," mal ve faydalandığınız diğer şeyler, "dünya hayatı için bir geçim ve süstür." Siz onunla bir kaç gün veya bir kaç sene faydalanır ve süslenirsiniz. Daha sonra ise tükenir ve yok olur, veya ölünce ondan mahrum olursunuz.

"Allah katında olan"

Cennet nimetleri ise, "daha hayırlı ve daha süreklidir." Çeşit olarak daha hayırlı, zaman olarak daha kalıcıdır.

Dünya hayatı insana keder ve üzüntü verir, bedbaht ve mutsuz eder. Ahiret hayatı ise kurtuluş ve güzelliktir. Üzüntü ve mutsuzluktan uzaktır. Artık orada üzülme yoktur, geçici değildir, yok olmaz. Bu ebedi nimetlere sahip olanlar ölmezler ve nimetleri geridekilere miras bırakmazlar.

Ey geçiciyi sürekli olana, çirkini güzel olana, pisi temiz olana tercih edenler! "Yine de akıllanmayacak mısınız?"

"Şimdi kendisine esenlik yurdu olan cennet ile güzel bir vaadde bulunduğumuz, salih amellerle kuvvetlendirdiği imanında sadık kişi, cennet nimetlerine kavuşur. Bu kişi, dünyadayken dünya hayatının geçici zevklerine aldanıp ahireti unuttuğundan, kıyamet günü yakalanıp hesaba çekilecek olanlar gibi midir?" Elbette hayır. Çünkü biri cennet nimetine, diğeri cehennem azabına kavuşacaktır.

Mü'min kafirle kıyaslanmaz. Kafir tamamen dünya hayatına bağlanır, sonra da beklemediği bir anda dünyayı terk edip gider ve kendini kafir ve suçlularla birlikte azap içinde buluverir. Bu sonsuza dek kurtulamayacağı aşağılayıcı bir azaptır.

SONUÇ

1- Aklın faydası, kişinin yararlı olmayan şeyleri akletmesi ve iyi şeyler yapmaya teşvik etmesidir. Eğer onu yararlı şeyden korumuyor ve iyi şeylere yöneltmiyorsa aklın varlığından söz edilemez.

2- Ahiretin dünyadan üstün olduğu açıklanıyor.

3- Allah'ın mü'minlere vaad ettiği cennetin kafirlere verilen dünyanın mal, meta ve ziynetinden daha hayırlı olduğu açıklanıyor.

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ
شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٦١﴾ قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ
رَبَّنَا هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا
إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ﴿٦٢﴾ وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ
فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا
يَهْتَدُونَ ﴿٦٣﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٥﴾

فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٦٦﴾ فَأَمَّا
مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَعَسَىٰ أَن يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ ﴿٦٧﴾

62- O gün Allah onlara seslenerek: "Benim ortaklarım olduklarını sandığınız şeyler nerede?" der.

63- Azab sözü üzerlerine hak olanlar: "Rabb'imiz, azdırdıklarımız şunlar. Kendimiz azdığımız gibi onları da azdırdık. Biz azdık, onlar da bize uydular. Onların yaptıklarından uzak olduğumuzu, bu hususta bizim suçumuz olmadığını sana arz ederiz. Zaten onlar bize tapmıyorlardı, kendi arzularına tapıyorlardı." derler.

64- Allah tarafından onlara: "Bana, koştuğunuz ortakları çağırın," denir. Onları çağırırlar. Fakat çağrılanlar, bunların çağrısına cevap vermezler ve bunlar, karşılarında azabı görürler. Sanki çağırdıkları şey, azabın kendisi olmuştur. Ne olurdu sanki dünyada yola gelselerdi!

65- Allah onlara seslenerek: "Elçilere ne cevap verdiniz?" dediği gün.

66- O gün haberler, onlara kör olmuştur; yani sözler sanki kör olmuştur, hiç bir söz gelip onların ağızlarını bulmaz. Cevap verecek bir tek kelime bulamazlar, birbirlerine de soramazlar.

67- Ama kim tevbe eder, inanır ve iyi iş yaparsa, o kurtuluşa erenlerden olur.

SÖZLÜK

وَ يَوْمَ يُنَادِيهِمْ — Onlara nida edildiği gün. Onlara Allah'ın sesleneceği gün.

كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ — Zannediyordunuz. İddia ediyordunuz. Benim ortaklarım olarak öne sürdükleriniz.

حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ — Onların üzerine söz hak oldu. Cehennemde azab olunacak sapık kişiler.

اَغْوَيْنَاهُمْ — Onları azdırdık. Azgınlığı çirkin görmeyen, saptırdıklarımız.

تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ Sana arz ederiz. Suçsuzluğumuzu bildiririz. Onların yaptıklarından beri olduğumuzu sana arz ederiz. Onlar bize tapıyor da değiller, ancak kendi arzularına tapıyorlardı.

وَ قِيلَ ادْعُوا شُرَكَائَكُمْ Ve onlara denir ki: Ortaklarınızı çağırın. Ortaklarınızı çağırın da sizi kurtarsınlar.

لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ Keşke onlar hidayete erselerdi. Azabı gördüklerinde, hidayete ermiş olmayı temenni ederlerdi.

وَ يَوْمَ يُنَادِيهِمْ Onlara nida edildiği gün. Yüce Allah onlara seslendiğinde.

فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ Artık o gün haberler onlar için körelmiştir.

فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ Ve onlar birbirlerine soramazlar. Onlar konuşamadıkları için birbirlerine de soramazlar.

فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَ آمَنَ Fakat kim tevbe edip iman ederse. Allah ve Rasûlüne iman edip şirkten tevbe ederse.

وَ عَمِلَ صَالِحًا Ve salih amel işlerse. Farz ve vaciplerle salih amel işleseler.

فَعَسَى أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ Umulur ki kurtuluşa erenlerden olurlar. Cehennem ateşinden kurtulup cennete girmeleri ve kurtuluşa erenlerden olabilmeleri umulur.

AÇIKLAMA

Yüce Allah Rasûlüne, müşriklere hitap olunacağı günü hatırlatarak şöyle diyor:

"Benim ortaklarım olarak öne sürdükleriniz nerededir." Bana ortak koştuğunuz düzmece ilahlar hani nerededirler?

Buradaki soru başa kakmak ve azarlamak içindir. Bu psikolojik olarak muhatabı cezalandırmaktır. Psikolojik ceza bedene uygulanan cezadan daha şiddetli ve etkilidir.

"Üzerlerine azap sözü hak olanlar derler ki:"

Üzerlerine cehennem azabının ateşi hak olmuş sapık ümmetlerin liderleri konuşur:

"Rabbimiz, işte bizim azdırıp saptırdıklarımız bunlar." Onları azdırıp saptırdık.

"Kendimiz azıp saptığımız gibi," Biz onları sapmaya zorlamadık.

"Şimdiyse sana gelip onlardan uzaklaşmış bulunmaktayız."

"Onlar bize tapıyorlar da değillerdi." Tam tersine onlar heva ve arzularına tapıyorlardı, başkasına değil.

Müşriklere alaylı ve aşağılayıcı bir ifadeyle: "Ortaklarınızı çağırın," denir.

Sizi düştüğünüz bu zillet ve bedbahtlıktan kurtaracak ve size yardım edecek ortakları çağırın da yardım etsinler!

"Böylelikle onları çağırırlar. Ama kendilerine cevap vermezler."

O zaman insan ve cinlerden hiç bir varlığın bana ibadet edin demeye gücü yetmez. Bilakis tüm ibadet edilenler kendilerine ibadet edenlerden uzaklaşmaya çalışırlar.

Nitekim az önceki âyette de: "Sana gelip onlardan uzaklaşmış bulunmaktayız," dediler. Yani, onlar bize tapınmıyor, bilakis heva ve arzularına tapıyorlardı.

"Ve azabı görürler."

Azabı gözleriyle görürler, o zaman çok pişman olurlar ve keşke dünyadayken hidayete tâbi olanlardan olsaydık, diye temenni ederler.

"O gün Allah onlara seslenerek Peygamberlere ne cevap verdiniz, der." Size gönderdiğim elçilere nasıl bir tavır takındınız söyleyin? Onlara iman edip tâbi mi oldunuz, yoksa yalanlayıp onlarla savaştınız mı?

"Artık o gün haber onlar için körelmiştir."

Delil olabilecek haber onlardan gizlenmiştir. Onlar tek bir delil bile bulamazlar. Onun için:

"Onlar birbirlerinden soramazlar."

Oraya kendi yaptıklarından dolayı düştüklerinden, bazısı bazısından soramaz. Artık cehenneme atılacaklarını kesinlikle biliyorlardır.

"Ancak kim tevbe ederse..." Müşriklerden Allah'a ve Rasûlüne iman edip, farz ve vaciplerden oluşan salih amelleri işleyerek şirkten tevbe ederse, "... kurtuluşa erenlerden olmayı umabilir."

Tevbe edip salih ameller işleyen, cehennemden kurtuluşu elde edip cennete girenlerden olabilmeyi umabilir, çağrısı, her müşrik, kafir ve fasık için genel bir çağrıdır. Ki batıl şeylerden kurtulup doğru bir inançla ameli salih işleyip, farzları yerine getirerek cehennem azabından kurtulsun, iyilerin yurdu olan cennete girsin.

Artık tevbe edecek var mı?

SONUÇ

1- Şirk ve müşrikler sert bir biçimde eleştiriliyor.

2- Sapık liderler azabı gördüklerinde daha önce kendilerine tâbi olanları tanımamazlıktan gelip onlarla bir ilgilerinin olmadığını söylerler.

3- Azgınlıktan sakındırmalı. Sapıklık günahlara dalmaktır.

4- Tapılanlar kıyamet günü kendilerine dünyada kulluk edenleri yüz üstü bırakıp, onlardan uzaklaşırlar.

5- Günahları ne kadar çok olursa olsun tevbe kapısı herkes için açıktır. Ancak, Allah'ın helak olmasını dilediği kimseler hariç.

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ
وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٨﴾ وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ
وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٦٩﴾ وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي
الْأُولَىٰ وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٧٠﴾

68- Rabb'in, dilediğini yaratır ve seçer. Seçim, onlara ait değildir. Allah, onların ortak koştukları şeylerden uzaktır, yücedir.

69- Rabb'in, onların göğüslerinin neyi gizleyip neyi açığa vurduğunu bilir.

70- O, kendisinden başka ilah olmayan Allah'tır. İlkte de, sonunda, dünyada da, ahirette de hamd O'na mahsustur. Hüküm de O'nundur ve O'na döndürüleceksiniz.

SÖZLÜK

يَخْلُقُ مَنْ يَشَاءُ Dilediğini yaratır. Yaratıklarından dilediğini Rabb'in yaratır.

وَ يَخْتَارُ Ve seçer. Peygamberlik için dilediğini seçer.

مَا كَانَ لَهُمْ Onlar için tercih olmadı. Müşrikler için değildir.

اَلْخِيَرَةُ Seçim işi onlara ait değildir.

سُبْحَانَ اللّٰهِ Allah onların ortak koştuklarından münezzehtir.

يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ Göğüslerinde olanları bilir. Allah onların göğüslerinde sakladığı küfrü veya başka şeyleri bilir.

لَهُ الْحَمْدُ فِى الْأُولَى Dünyada hamd onadır. Çünkü bütün nimetleri veren Allah olduğu için dünyada hamd Allah içindir.

وَ فِى الْآخِرَةِ Ahirette de hamd Allah'adır. Yani cennette.

وَ لَهُ الْحُكْمُ Ve hüküm onundur. Onun hükmü güçlüdür.

وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ Ve ona döndürülürsünüz. Kıyamet günü dirildikten sonra ona döndürüleceksiniz.

AÇIKLAMA

Bundan önce geçen âyetlerde şirklerinden yani Allah'a ortak koşmalarından dolayı müşrikler azarlanıp kınandı. Allah'a ortak koştukları putlarını, kendilerini içinde bulundukları ayıp ve zilletten kurtarmaları için çağırmaları istenerek onların acizlikleri anlatıldı. Onların şirk koşmaları kendi özel seçimleriyle gerçekleşen bir durumdur. Yine o âyetlerde müşriklerin taptığı düzmece ilahların onlardan uzaklaştıkları anlatılmıştı.

Buradaki âyetlerde ise Yüce Allah onların tercihlerinin yanlışlığını ortaya çıkarıyor ve bunu da iki yönden ele alıyor:

1) Onların bu konuda seçme hakkı yoktur. Çünkü seçme hakkı Yaradan'a aittir. İstediğini peygamber seçer ve dilediği ibadet biçimini öngörür. Kendisi yaratılmış olan ve yaratıcı özelliği olmayan birisinin seçme hakkı olabilir mi?

2) Onlar Allah tarafından yaratılmış ve Allah'ın idaresi altındadırlar. Kendileri de bunun farkındalar. Nitekim onlardan birisine, sizi kim yarattı, diye sorsan, elbette Allah, derdi.

Şu halde onlardan beklenen kime ve nasıl ibadet edeceklerini yüce Allah'tan öğrenmeleriydi. Çünkü onların gerçek velileri Allah'tı ve ondan başka da velileri yoktu. Kendi başlarına hareket etmeleri ve ibadet edecekleri zatı kendilerinin seçmeleri büyük bir zulümdür. Bundan dolayı dünyada kınanmayı, ahirette ise korkunç bir azabı hak ederler.

"Rabb'in dilediğini yaratır."

Ya Muhammed, senin Rabb'in dilediğini yaratır. Dilediği zaman kul-

larından istediğini seçer. İstediğinde mükemmeli, istediğinde eksik olanı seçer. Kullarına gelince, onların seçme hakkı yoktur. Onlar ancak işitir ve itaat ederler.

"Seçim onlara ait değildir." Onların seçme hakları yoktur, Allah'ın seçtiğini seçmeleri gerekir.

Nitekim Peygamberimiz şöyle dua ediyordu: "Allah'ım beni seç ve benim için seç." Peygamberimiz ashabına Kur'an'dan bir sûre gibi istihare (hayrı isteme) duasını öğretirdi. Rasûlüllah onlara bir işte yedi kere istihare yapmayı tavsiye ederdi.

"Rabb'in onların göğüslerinin saklamakta olduklarını da, açığa vurmakta olduklarını da bilir."

Bu seçme hakkının sadece Allah'a ait olduğunun delilidir. Çünkü o açık ve gizli olanı, bir şeyin başlangıcını ve sonucunu başlamadan ve bitmeden önce bilir. Öyleyse istediğini seçme hakkı bu bilgiye sahip olana aittir. Oysa, dostunun kalbinden ne geçirdiğini, yanındakinin sonunun ne olacağını bilmeyen kişinin seçmesi ne kadar doğru ve ne kadar isabetli olur?

Bütün bunlardan öte, Yüce Allah kendisinden başka ilah olmayan tek bir ilahtır. Ondan başka hakkıyla ibadete layık gerçek mabud yoktur.

Her türlü övgü ve hamd Allah içindir. Çünkü dünyadaki her şey onun tarafından yaratılmış, onun fazlının eseridir. Onun nimetidir.

Ahirette de hamd onadır. Dünya hayatında olduğu gibi ahirette de bizden üzüntüyü gideren Allah'a hamd olsun, diyerek cennet ehli Allah'a hamd eder.

Ahirette bütün dünya amelleri hesaba çekilip bittikten sonra, Allah'a hamd ile sona erer:

"Aralarında hak ile hüküm verilmiştir ve alemlerin Rabbine hamd olsun denmiştir."

"Hüküm de onundur ve ona döndürüleceksiniz."

Dünyada da ahirette de hüküm onundur. Hüküm ona özgü olduğu gibi dönüşünüz de ancak onadır. O gün siz ona döndürülürsünüz. O, üstün iradeli ve her şeyi bilendir.

SONUÇ

1- Seçme kula ait bir hak değildir. Kul Allah'ın seçtiğini seçmek zorundadır.

2- "Allah'ım beni hürmetli kıl ve beni seç" sözüyle kulun bütün işlerinde seçimi Allah'a bırakması isteniyor.

3- İstihare yapma teşvik ediliyor. Kişi bir iş yapmak istediği zaman mekruh olmayan bir vakitte iki rekat nafile namaz kılar. Sonra sahih hadiste geçtiği gibi istihare duasını yapar. İstihare duası: "Allah'ım, bilgine dayanarak şu işin hayırlı olup olmadığını bana göstermeni dilerim. Gücünden güç istiyorum. Senin yüce lütfundan diliyorum. Çünkü senin gücün her şeye yeter. Fakat benimki yetmez. Sen bilirsin ben bilmem. Sen her türlü gaybı bilirsin, eğer şu iş benim dinim, hayatım ve akıbetim hakkında hayırlı ise bunu gerçekleştirecek gücü ver bana, benim için kolaylaştır. Sonra onu benim için bereketli kıl. Eğer bu işin benim dinim, hayatım ve akıbetim hakkında kötü ise onu benden beni de ondan uzaklaştır. Hayırlı olan ne ise onu gerçekleştirecek gücü ver bana ve sonra beni ondan hoşnut kıl."

4- Tevhid açıklanarak şirk iptal ediliyor.

5- Her an yenilenen Allah'ın nimetlerine karşılık her hal içinde Allah'a şükür ve hamd'ın gerekliliği dile getiriliyor.

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِن جَعَلَ ٱللَّهُ عَلَيْكُمُ ٱلَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَىٰ يَوْمِ
ٱلْقِيَٰمَةِ مَنْ إِلَٰهٌ غَيْرُ ٱللَّهِ يَأْتِيكُم بِضِيَآءٍ ۖ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧١﴾
قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِن جَعَلَ ٱللَّهُ عَلَيْكُمُ ٱلنَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَىٰ يَوْمِ
ٱلْقِيَٰمَةِ مَنْ إِلَٰهٌ غَيْرُ ٱللَّهِ يَأْتِيكُم بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ ۖ أَفَلَا
تُبْصِرُونَ ﴿٧٢﴾ وَمِن رَّحْمَتِهِۦ جَعَلَ لَكُمُ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ
لِتَسْكُنُوا۟ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا۟ مِن فَضْلِهِۦ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ
﴿٧٣﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَآءِىَ ٱلَّذِينَ كُنتُمْ

تَزْعُمُونَ ﴿٧٤﴾ وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا
بُرْهَانَكُمْ فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٧٥﴾

71- De ki: "Baksanıza, eğer Allah, üzerinize geceyi kıyamet gününe kadar sürekli kılsa Allah'tan başka size ışık getirecek ilah kimdir? Söyleyin, işitmiyor musunuz?"

72- De ki: "Baksanıza, eğer Allah, üzerinize gündüzü, kıyamet gününe kadar sürekli kılsa, Allah'tan başka, size dinleneceğiniz geceyi getirecek ilah kimdir? Görmüyor musunuz?"

73- Rahmetinden dolayı sizin için geceyi ve gündüzü var etti ki, geceleyin dinlenesiniz ve gündüzün Allah'ın lutfunu arayasınız ve Allah'ın nimetine şükredesiniz.

74- O gün onlara seslenerek: "Ortaklarım sandığınız şeyler nerede?" der.

75- Her ümmetten bir şahit çıkarırız: "Delilinizi getirin!" deriz. Gerçeğin Allah'a aid olduğunu bilirler ve uydurdukları şeyler kendilerinden sapıp gider.

SÖZLÜK

أَرَأَيْتُمْ	Gördünüz mü? Bana haber verin.
سَرْمَدًا	Sürekli olarak. Sonunda gündüz olmayan kesintisiz sürecek bir gece.
بِضِيَاءٍ	Gündüz gibi aydınlık verecek.
بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ	İçinde rahat edeceğiniz geceyi Azalarınızın dinleneceği geceyi getirir.
لِتَسْكُنُوا فِيهِ	Onda rahat etmeniz için. İçinde dinleneceğiniz geceyi var etti.
وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ	Ve onun ihsanından aramanız için. Allah'ın fazlından gündüz rızkınızı arayın.
وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ	Olur ki şükredersiniz. Namaz, oruç ve sadakayla Allah'a şükredersiniz.

وَ نَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيداً — Ve her ümmetten şahit çıkardık. Her ümmete şahid olmak üzere bir peygamber ayırıp çıkardık.

فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ — Ve dedik ki: Delilinizi getirin. Allah'a ortak koştuğunuz şeylerin doğruluğuna dair kesin delilinizi getirin dedik.

فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ — Artık öğrenmiş oldular ki gerçek Allah'ındır.

وَ ضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ — Ve iftira ettikleri onlardan kaybolmuştur. Rasûlüllah'ı reddettikleri, düzüp uydurdukları batıl sözleri kaybolmuştur.

AÇIKLAMA

Sûre bu bölümünde yine tevhidi açıklayıp şirk düşüncesinin yanlışlığını ortaya koyuyor. Şirk, yaratılmışları Allah'a ortak koşmaktır. Bu konuda Yüce Allah elçisi Hz. Muhammed'e buyuruyor: Allah'a ortaklar koşan o müşriklere söyle ki, onları Allah yarattı, rızıklandırdı ve onların hayatlarıyla ilgili işlerini Allah düzene koydu.

"Gördünüz mü?" Bana haber verin.

"Allah geceyi sizin üzerinize kıyamete kadar kesintisizce sürdürecek olsa." Arkasında gündüz olmayan devamlı gece olsa.

"Allah'ın dışında size aydınlık verecek ilah kimdir?" Gündüz ışığı gibi bir ışığı size kim bahş eder?

Buna verilecek cevap ise "hiçkimsedir." Öyleyse niçin putları Allah'a ortaklar koşuyorsunuz?

Size söylenenleri, "Yine de dinlemeyecek misiniz."

Yine onlara söyle: "Gördünüz mü söyleyin, Allah gündüzü sizin üzerinizde kesintisizce sürdürecek olsa."

"Kıyamet gününe kadar," hiç gece olmaksızın devamlı gündüz olsa...

Bu durumun kesintisiz olarak, insanların Rablerine gitmek için kabirlerinden kalkacağı kıyamet gününe kadar devam etmesi halinde...

"Size içinde dinleneceğiniz geceyi getirecek, Allah'dan başka ilah kimdir?"

Bu soruya karşılık, uyuyup dinleneceğimiz geceyi başka kimse getiremez, dediğinize göre, öyleyse size ne oluyor ki! Allah'tan başka ilah olmadığını, onun dışında gerçek bir ibadet edilenin bulunmadığını kesin delillerle dile getiren şu âyetleri dinlemiyorsunuz:

"Kendi rahmetinden olmak üzere o sizin için geceyi ve gündüzü var

etti."

Allah'ın böyle bir zorunluluğu yoktur, bu sadece onun fazl ve rahmetidir. Gece dinleniyor, gündüz ise hareket ediyorsunuz, Yüce Allah'ın fazlından onda rızkınızı arıyorsunuz. Böylece yediğinizde, içtiğinizde, bir bineğe bindiğinizde veya bir yerde konakladığınızda, içinizde bir şükretme isteği uyanır ve Allah'a hamd olsun dersiniz. İşte Allah'a hamd olsun demek şükrün başıdır. Nitekim gece ve gündüz şükrün yapıldığı zamanlardır. Çünkü ibadetler ancak gece ve gündüz gerçekleşir.

Mesela oruç gündüz, kıyam gece, namaz ve sadaka hem gündüz hem gece yerine getirilir.

"Onlara Allah'ın sesleneceği gün."

Ey Rasûlümüz onları uyararak ve bildirerek Allah'ın onlara şöyle diyeceği günü hatırlat:

"Benim ortaklarım olarak öne sürdükleriniz nerede der."

Benim ortaklarım olduklarını ileri sürerek ibadet ettiğiniz o düzmece ilahlar hani nerede? Cevap verebilir misiniz? Hayır. Bu sorunun sorulması bedensel ezadan daha ağır olan psikolojik cezayla onları kınamak ve alçaltmak içindir.

"Her ümmetten bir şahid ayırıp çıkardık."

Burada kast edilen her ümmete gönderilen peygamberdir. O peygamber, Allah'ın emrini onlara bildirdiğine, onlara öğüt verdiğine ve onları uyardığına şahidlik eder.

Müşriklere denir ki: Dua ve ibadet ettiklerinizin doğruluğu hususunda. "Kesin delilinizi getirin."

"Artık öğrenmiş oldular ki, hak gerçekten Allah'ındır."

Artık açığa çıktı ki hak Allah'ındır. Gerçek din ancak Allah katından gelendir. Allah, kulların ibadetine, itaat ve kurbanına putlardan daha çok layıktır. Çünkü ondan başka ilah ve ondan başka Rab yoktur.

SONUÇ

1- Âyeti kerimede bilimsel bir gerçeğe işaret ediliyor. İşitme ancak sessiz ve gürültüsüz ortamlarda gerçekleşebilir, yani gürültü işitme frekansını aşınca işitme olmaz. Görme ise aydınlık ortamlarda gerçekleşebilir. Karanlıkta görmek mümkün değildir.

2- Allah'ın tek ve ortaksız olduğuna dair güçlü bir delil ortaya konuyor.

Çünkü ondan başka Rab yoktur.

3- Gece ve gündüz, birisi dinlenme diğeri ise çalışma için ön görülen iki zaman dilimidir. Allah'ın rahmetinin apaçık göstergeleridir. Bu yüzden Allah'a şükretmek, ona hamd etmek, nimetlerini itiraf etmek gerekir. Onun bahş ettiği nimeti hoşnut olmayacağı, gazaplanacağı alanlarda harcamamak suretiyle Allah'a itaat etmek gerekir.

4- Kıyametteki korkunç sahneler anlatılıyor ve gözler önüne seriliyor.

5- Kıyamet koptuğu zaman her türlü yalan söz geçersiz olur, sadece hak ve doğruluk kalır.

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَىٰ فَبَغَىٰ عَلَيْهِمْ ۖ وَآتَيْنَاهُ
مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ
إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ﴿٧٦﴾
وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ ۖ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ
مِنَ الدُّنْيَا ۖ وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۖ وَلَا تَبْغِ
الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٧٧﴾
قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي ۚ أَوَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ
مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا ۚ
وَلَا يُسْأَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٧٨﴾

76- Kârun, Musa'nın kavminden idi. Onlara karşı azgınlık etti. Biz kendisine öyle hazineler vermiştik ki onun hazinelerinin

anahtarlarını taşımak, güçlü bir topluluğa ağır geliyordu. Kavmi ona demişti ki: "Şımarma, Allah, gururlanıp şımaranları sevmez."

77- "Allah'ın sana verdiği bu servet içinde ahiret yurdunu ara, dünyadan da nasibini unutma, Allah sana nasıl iyilik ettiyse sen de öyle iyilik et, yeryüzünde bozgunculuk etmeyi isteme, çünkü Allah bozguncuları sevmez."

78- "Bu servet bende bulunan bir bilgi sayesinde bana verildi" dedi. Bilmedi mi ki Allah, kendisinden önceki kuşaklar arasında kendisinden daha güçlü ve daha çok cemaati bulunan nice kimseleri helak etmiştir? Allah, suçluların günahlarını bilir. Onların her yaptıkları, anında tesbit edilmiştir. Onun için suçlulara günahlarından sorulmaz, buna ihtiyaç kalmaz.

SÖZLÜK

اِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى — Muhakkak ki Karun Musa'nın kavminden idi. karun Musa (a.s.)'ın amcasının oğluydu.

فَبَغَى عَلَيْهِمْ — Ve onlara karşı azgınlık etti. Yani Karun, Musa (a.s.)'a ve kavmine karşı zulmetmişti.

مَا اِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ — Muhakkak ki onun anahtarları bir topluluğa ağırdı. Yani Allah-u Teâlâ Karun'a öyle hazineler verdi ki, o hazinelerin anahtarlarını güçlü ve kuvvetli bir topluluk bile taşıyamıyordu.

لَا تَفْرَحْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ — Şımarma. Muhakkak ki Allah şımaranları sevmez.

وَ ابْتَغِ فِيمَا اٰتَاكَ اللّٰهُ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ — Allah'ın sana verdiğinde ahiret yurdunu ara. Yani Allah'ın sana verdiği mal, mülk, makam ve imkanları Allah rızasını elde etmek için harca.

عَلَى عِلْمٍ عِنْدِى — Bendeki bir ilim üzere. Yani Allah'ın bana öğrettiği ilimle biliyorum.

وَ اَكْثَرُ جَمْعًا — Ve çok cemaatı bulunan. Yani Yüce Allah sayı ve mal bakımından güçlü ve kalabalık nice nesilleri isyalarından dolayı helak etti.

وَ لَا يُسْئَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ — Suçlulara günahlarından sorulmaz. Yani Allah kafirlerin yaptıklarını bildiğinden onlara ne yaptınız diye sormaz. O kafirler

inkar ve inatcılıkları yüzünden cehenneme girerler.

AÇIKLAMA

Bu âyeti kerimelerde zalim Kârun'un hali anlatılmaktadır. Bu Kârun'un soyu İbrahim (a.s.)'a dayanır. Aynı zamanda Musa (a.s.)'ın da amcasının oğludur. Yüzünün güzel ve parlak oluşundan dolayı Kârun'a münevver (nurlu) denirdi. Yani kendisine nurlu Karun diye lakab takılmıştı. Fakat Kârun da Samiri gibi münafıklık yaparak iki yüzlülüğüyle Musa (a.s.) ve kavmine ihanet etmişti. Firavun'un tarafında yer alarak kendi halkına zulmetmişti. Yüce Allah Kârun olayına şu âyeti kerimeyle başlıyor:

"Karun Musa'nın kavminden idi."

Yani Karun İsrailoğullarından olan Musa (a.s.)'ın amcasının oğluydu. Ancak:

"Onlara zulmetti."

Yani Kârun İsrailoğullarına zulmetti. Çünkü Kârun kendi halkına işkenceler etmiş ve kavmine ihanette bulunmuştu. Belki de Firavun Karun'a yüksek bir makam vermişti. Böylece Kârun bu makamının verdiği şaşkınlıkla kavmine ve Musa (a.s.)'a ihanet etmişti. Onun için zulmü Kârun'un yaptığını bildiriyor. Tabii Firavun'un emriyle yapıyor ama Kârun da yüksek bir makamda olduğu için bu zulme bizzat ortaktır. Firavun Kârun'a o kadar mal ve hazine vermişti ki; o malları sebebiyle Kârun sapıtmış ve Allah yolundan yüz çevirmişti. Kârun'un bu zenginliğine Yüce Allah şöyle işaret ediyor:

"Biz ona öyle hazineler vermiştik ki o hazinelerin anahtarları güçlü kuvvetli bir topluluğa dâhi ağır geliyordu."

Evet Kârun'a verilmiş olan bu ilahi hayır ve bereketin ne kadar çok olduğunu biraz olsun anlayabiliyoruz. Öyle ya zalim Kârun'un hazinelerinin anahtarlarını güçlü-kuvvetli bir grup taşıyamadığına göre kimbilir o hazinelerde neler vardı. Karun'un bu kadar malına karşı kavmi ona şöyle demişti:

"Şımarma muhakkak ki Allah şımaranları sevmez." Kârun İsrailoğullarından olduğundan kavmi ona nasihat etmiş ve Kârun'u zulmünden vazgeçirmeye çalışmıştı. Ancak Kârun sahip olduğu mal ve makam sebebiyle şımararak kavmine zulme devam etmişti. Kavmi yine Kârun'a nasihata devam ederek şöyle hitab ettiğini Yüce Allah bizlere haber veriyor:

"Allah'ın sana verdiklerinde ahiret yurdunu ara." Yani ey Kârun Allah

sana bunca mal ve mülk verdi ki O'na şükredesin. Malına aldanarak şımarıp da bize, yani kendi kavmi olan İsrailoğu topluluğuna zulmetme. Firavun'a alet olma. Elindeki imkanları Allah rızasını kazanma yolunda kullan. Ahiret yurduna hazırlık yap da cennete gir. Bunun için de kavmin olan bizlere adaletle davran ve mallarını Allah yolunda harca. Fakirlere ve ihtiyacı olanlara yardım et. Hayır müesseseleri yaptır. Böylece Allah'ın rızasını kazanarak onun cennetine girersin.

Kavmi Karun'a bu nasihatları verirken Karun'un mallarını tamamen hayır yolunda harcamasını da söylemiyordu. Aksine helal dairesinde olmak şartıyla dünyada rahat bir şekilde geçimi için kedisine de harcayabilirdi. Bunun için Karun'a şöyle hitab etmişti:

"Dünyadan nasibini unutma."

Yani helalından ye iç. Ev yap rahat yaşa. Fakat haramlarla uğraşma. Malını israf etme. Bizlere zulmetme. Firavun'un zulmüne ortak olma. Allah'ın sana bu güzel ihsanına karşı sen de Allah'a itaat et ve onun emirlerinden dışarı çıkma.

"Yeryüzünde zulüm için çalışma."

Allah'a karşı gelip onun kullarına zulmetme. Allah'ın farzlarını yerine getir ve asla haramlara dalarak fesatçılardan olma. Çünkü;

"Allah fesatçıları sevmez."

Şu da bir gerçektir ki, Allah kimi sevmez ise ona gadaplanır. Gadaplandığını da azaba uğratır. Hem dünyada hem de ahirette o kişiyi acıklı bir son bekler. Ancak zalim Karun nerede, bu güzel nasihatlardan ders almak nerede. Yüce Allah Karun'un kavmine sırt çevirdiğini ve onların öğütlerinden ibret almadığını bizlere şöyle haber veriyor:

"Dedi ki bu, bende bulunan bir bilgi sayesinde bana verildi."

Karun, kavminin nasihatlarına kulak verip ders alacağına tersine gurura ve kibire kapıldı. Elindeki mal ve mülkü kendi bilgisiyle elde ettiğini böbürlene böbürlene söyledi. Kendisinin bu mal ve mülke layık olduğunu iddia etti. Bunlara karşı Yüce Allah da zalim Karun'a ve onun gibi zalimlere cevap olarak şöyle buyurmaktadır:

"Bilmedi mi ki Allah, kendinden önceki nesiller arasında kendisinden daha çok cemaati bulunan nice kimseleri helak etmiştir."Evet zalim Kârun'dan daha güçlü, daha çok mala sahip ve daha kalabalık halk topluluklara

sahip olan nice zalimleri helak etimştir. Örneğin Ad kavmi, Semud kavmi ve İbrahim (a.s.)'ın kavmi bu zalimlerden bazılarıdır. Eğer mal ve servet çokluğu Allah'ın kendilerini sevdiğine delil olsaydı Yüce Allah Ad kavmini, Semud kavmini ve diğer zalim kavimleri helak etmezdi. Bu kavimler hem mal bakımından hem de çokluk bakımından Karun'dan ve onunla birlikte halkına zulmeden taraftarlarından daha çoktu.

Yüce Allah diğer taraftan bu zalim ve kafirlerin yaptıklarının tek tek kaydedildiğini bildirmek için şöyle buyuruyor:

"Kafirlerin günahlarından sorulmaz."

Yani kafirler şirklerinde ve zulümlerinde ne kadar ileri giderlerse gitsinler onların yaptıkları tamamen kaydedilmektedir. Bir başka manaya göre de bu kafirlere hesap dahi sorulmadan cehenneme konulacaklarına işaret edilmiştir. Bu kafirlerin her hallerinden tanındıklarını da bizlere haber veren Allah bu konuda şöyle buyuruyor:

"Kafirler yüzlerinden tanınarak ayaklarından ve alınlarından tutularak cehenneme atılırlar. Tam bu esnada kendilerine:

"İşte kafirlerin inkar ettiği cehennem budur."

Böylece kafirler inat ve inkarlarının karşılığını cehennem azabıyla öderler. Bu ne acı sondur. Yüce Allah bizleri bu acı sona uğramaktan muhafaza etsin.

SONUÇ

1- Mal çokluğu ve yüksek makam yerinde kullanılmaz ise kişinin zalim olmasına yol açabileceği açıklanmıştır.

2- İnsanı, Allah'ı inkara götürmeye sebep olan kibrin, gururun ve kendini beğenmişliğin haramlığı bildirilmiştir.

3- Devleti idare etme konusunda yöneticilere vaaz ve nasihat vermek için alimlerin varlığı Yüce Allah'ın o halka bir ihsanı olduğu anlatılmaktadır.

4- Kişinin, malıyla ve makamıyla en yüksek cenneti elde etmeye gayret etmesi onun Allah yolundaki gayretini gösterir.

5- Harama bulaşmadan, helalından yeme, içme, giyme ve insana lazım olacak diğer helallerden yararlanmak İslâmiyetin genel bir prensibidir.

6- Mal ve makam sahibi olunduğunda, onlardan, Allah'ın emrine göre yararlanmak gerekir. Aksi taktirde insanı şaşırtır ve Allah'a isyana sebep olabilir.

فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِۦ فِى
زِينَتِهِۦ ۖ قَالَ ٱلَّذِينَ يُرِيدُونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا يَٰلَيْتَ لَنَا مِثْلَ
مَآ أُوتِىَ قَٰرُونُ ۙ إِنَّهُۥ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٧٩﴾ وَقَالَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟
ٱلْعِلْمَ وَيْلَكُمْ ثَوَابُ ٱللَّهِ خَيْرٌ لِّمَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا ۚ وَلَا يُلَقَّىٰهَآ
إِلَّا ٱلصَّٰبِرُونَ ﴿٨٠﴾ فَخَسَفْنَا بِهِۦ وَبِدَارِهِ ٱلْأَرْضَ فَمَا كَانَ
لَهُۥ مِن فِئَةٍ يَنصُرُونَهُۥ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ ٱلْمُنتَصِرِينَ
﴿٨١﴾ وَأَصْبَحَ ٱلَّذِينَ تَمَنَّوْا۟ مَكَانَهُۥ بِٱلْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيْكَأَنَّ ٱللَّهَ
يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦ وَيَقْدِرُ ۖ لَوْلَآ أَن
مَّنَّ ٱللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا ۖ وَيْكَأَنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٨٢﴾

79- Karun süsü, debdebesi içinde kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını isteyenler: "Keşke Karun'a verilenin bir benzeri de bize verilseydi, dediler, gerçekten onun büyük nasibi var!"

80- Kendilerine bilgi verilmiş olanlar ise: "Yazık size, dediler, inanan ve iyi iş yapan kimse için Allah'ın sevabı daha hayırlıdır. Buna ancak sabredenler kavuşturulur."

81- Nihayet, onu da, evini barkını da yere batırdık. Allah'a karşı ona yardım edecek bir topluluğu olmadı. Kendi kendini savunup kurtaranlardan da değildi.

82- Dün onun yerinde olmayı isteyenler: "Vay, demek Allah kullarından dilediğine rızkı açar ve kısar. Allah bize lutfetmiş ol-

masaydı, bizi de yere batırırdı. Demek gerçekten kâfirler iflah olmaz!" demeye başladılar.

SÖZLÜK

فِي زِينَتِهِ	Zenginlik, nimet ve bolluk gösterişi içinde. Bayramlarda giyilen kıyafet.
يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ	Karun'a verilen mal ve ziynetin bir benzeri bize de verilseydi, diye temenni ettiler.
إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ	Gerçekten o büyük bir talih, kısmet ve pay sahibidir, dediler.
وَ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ	Kendilerine Allah'ı ve ahireti, mutluluk ve mutsuzluğu bilecekleri dini ilimler verilenler.
وَيْلَكُمْ	Size yazıklar olsun. Dünya malı ve süsünü istemenizden size yokoluş geldi. Yazıklar olsun size.
ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ وَ عَمِلَ صَالِحًا	İman edip salih amel işleyenler için Allah'ın sevabı daha hayırlıdır. Allah'ın sevabı. Ki o cennettir. İman eden ve salih amellerde bulunan kimseler için fani dünya metaından daha hayırlıdır.
وَ لَا يُلَقَّاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ	Ona ancak sabredenler kavuşabilir. Onlar şu sözde anlatılan manaya ulaşamazlar: "Allah'ın sevabına, iman edip salih amellerde bulunan, iman ve takva üzere sabredenden başkası ulaşamaz."
فَخَسَفْنَا بِهِ وَ بِدَارِهِ الْأَرْضَ	Sonunda onu eviyle birlikte yerin dibine geçirdik. Sonunda Karun'u ve beraberinde bulunan zalim ve günahkarları, konağıyla beraber yerin dibine geçirdik.
تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ	Dün yerini temenni ederler. Dün, Karun'a verilenin bir benzeri bize de verilseydi diyenler, mal, mevki, makam ve ziynetle Karun'un yerinde olmak isteyenler.
وَيْكَأَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ	Vay! Demek ki Allah kullarından dilediğinin rızkını genişletip yaymaktadır.
وَ يَقْدِرُ	Kısıp daraltmaktadır.
وَيْكَأَنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ	Demek gerçekten de kafirler kurtuluşa eremez. Gerçekten küfre sapanlar cehennemden kurtulup, cennete giremezler, onlar mü'minler gibi felah bulamazlar.

AÇIKLAMA

Sure, haddini aşıp kibirlenen Karun'un kıssasını anlatmağa devam ediyor.

"Böylelikle kendi kavminin karşısına ihtişamlı süsüyle çıktı."

Karun, bayram veya başka bir münasebetle kavmi orada hazırken, süslü elbiseleri ve binekleriyle, ihtişam içinde, onların karşısına ağır adımlarla kibirlenerek çıktı.

"Dünya hayatını istemekte olanlar dediler ki:"

Bunlar Musa'nın kavminden idiler. Dünyanın çekici süsleri gözlerini kamaştırmıştı, bu yüzden görmüyorlardı. Bu tip insanlar her zaman çoğunlukta olmuştur. Yüce Allah onların şöyle dediklerini bize haber veriyor:

"Ah keşke Karun'a verilenin bir benzeri bizim de olsaydı."

Karun'a verilen mal ve süsün bir benzerinin de kendilerinde olmasını arzuluyorlardı.

"Gerçekten o büyük bir pay sahibidir, dediler." Yani, talihli ve bol rızıklı kimsedir.

"Kendilerine ilim verilenler ise şöyle dediler:"

Dünya ve ahirette mutluluk ve mutsuzluğa sebep olanı bildiren ilim sahiplerinin şöyle dediklerini Yüce Allah haber veriyor:

"Yazıklar olsun size! Allah'ın sevabı, iman eden ve salih amellerde bulunan kimse için daha hayırlıdır." Yazıklar olsun size bu geçici olanı devamlı olana tercih etmekle helak oldunuz. "Allah'ın sevabı," yani cennet, bu geçici dünya süslerinden daha hayırlıdır.

Cennete ancak, Allah'ın emirlerini yerine getirip yasakladıklarından sakınma yolunda "sabredenler kavuşturulur."

Allah'ın kendilerine anlayış verdiği iman ve takva ehli kişiler, ruhları ve nefisleri temiz olduğu için cennete kavuşturulurlar.

"Sonunda onu da konağını da yerin dibine geçirdik."

Yüce Allah Karun'u ve konağını küfür, nifak, zulüm ve kibrinden intikam almak için yerin dibine geçirdiğini bildiriyor.

"Allah'a karşı ona yardım edecek bir dost grubu olmadı."

Allah o zalim ve kafir olan Karun'u, yardımcıları ve sarayı ile birlikte yerin dibine geçirip yüz üstü bırakınca, ona yardım edecek kimse çıkmadı.

"Ve o kendi kendine yardım edebileceklerden de değildir."

Geçirildiği yerin karanlıklarından ve içinde bulunduğu durumdan kendini kurtaramaz. Kıyamet gününe kadar o halde kalacaktır.

"Dün onun yerinde olmayı dileyenler sabah kalkıp olanları görünce, şöyle dediler:"

Yüce Allah, Karun'u ziynetiyle görüp, imrenerek, keşke Karun'a verilenin bir benzeri de bize verilseydi, diyenlerin, Karun ve sarayının yerin dibine geçirildiğine şahid olduklarında şöyle dediklerini haber veriyor.

"Allah kullarından dilediğinin rızkını genişletip yaymakta ve kısıp daraltmaktadır."

Yani her şey Allah'ın elindedir. Her şey Allah'tandır. Dilediğine açıp çoğaltır, dilediğine da daraltır. Bize ne oluyor ki Allah'a yönelmiyor, Allah'ın rızasını istemiyoruz! Allah'ın bizim için istediğinden başka bir şey temenni ediyoruz. Karun gözle görülmez ve elle tutulmaz bir şekilde yok olup gitti.

"Eğer Allah bize lûtfetmiş olmasaydı, bizi de şüphesiz batırırdı. Vay, demek gerçekten küfre sapanlar felah bulamazlar!"

Gerçekten hayret! Karun, Firavun ve Haman gibi kafirlere azaptan kurtuluş yoktur.

SONUÇ

1- Kötü çevre daha çok dünyayı sevenleri etkiler, kalplerine girer. Böyle bir şeyden Allah'a sığınırız.

2- Din alimlerinin görevinin iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak ve doğru yolu göstermek olduğu belirtiliyor.

3- Haddini aşan azgınların, bu tutumlarından dolayı dünyada suçüstü yakalanıp, ahirette cezalandırılacakları belirtiliyor.

4- Zayıf da olsa imanın varlığı kişinin kurtuluşuna sebep olur. Küfürden tevbe etmeden ölündüğünde Allah korusun ebedi azaba düşülmüş olur.

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا
فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۚ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٨٣﴾ مَنْ جَاءَ

بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِّنْهَا وَمَن جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى
الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٦﴾

83- İşte ahiret yurdu: Onu yeryüzünde böbürlenmek ve bozgunculuk yapmak istemeyenlere veririz. Güzel sonuç, günahlardan sakınanlarındır.

84- Kim bir iyilik getirirse ona ondan daha güzeli vardır. Kim kötülük getirirse, kötülükleri yapanlar, ancak yaptıkları kötülük kadar cezalanırlar.

SÖZLÜK

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ İşte ahiret yurdu. Salih ve sadık kişilerin gideceği cennet.

لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ Yeryüzünde büyüklenmek istemezler. Biz onu yeryüzünde haddini aşmayan ve büyüklenmeyenlere veririz.

وَلَا فَسَادًا Ve fesat da istemezler. Günah işleyerek bozgunculuk çıkarmayan kimseler.

وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ Sonuç muttakiler içindir. Dünya ve ahiretteki güzel sonuç. Onlar Allah'ın gazabından korktuklarından, Allah'ın razı olmayacağı şeye inanmaz, Allah'ın razı olmayacağı sözü söylemez ve Allah'ın razı olmayacağı amelleri işlemezler.

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ Kim iyilikle gelirse. Kim, Allah'a itaat ederek, kıyamet gününe bir iyilikle gelirse, mü'minlerle beraber mükafaatlandırılır.

فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا Ona ondan daha hayırlısı vardır. Artık onun için, ondan on kat daha hayırlısı vardır.

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ Kim de bir kötülükle gelirse, ki, onun belirtisi Allah'a karşı günah işlemektir, şayet Allah kulunu affetmezse, onun karşılığını görür.

AÇIKLAMA

Geçen âyetlerde Allah'ın sevabının, yani cennetin, iman edip salih amellerde bulunan kimse için daha hayırlı olduğuna Yüce Allah işaret etmişti.

"İşte ahiret yurdu."

Ki o, Allah'tan korkanların kalacakları ve artık çıkmayacakları son durak olan cennettir.

Yüce Allah'ın bize haber verdiği bu ahiret yurdu, kendisine sığınılacak ve orada ebedi kalınack olan cennettir. Buraya yeryüzünde büyüklenmeyen ve bozgunculuk çıkarmayan, insanlara karşı üstünlük taslamayan, haddini aşarak insanlara karşı kibirlenmeyen, içki, hırsızlık, zina ve adam öldürmek gibi günahları işlemeyenler girebilirler. Kısaca iman edip salih amel işleyenler o cennete gireceklerdir.

"Güzel sonuç takva sahiplerinindir."

Her iki dünyada da güzel sonuç iman ehli ve Allah'tan korkan içindir. Onlar Yüce Allah'ın gazabından korkan, emredildiklerini yapan, nehyedildiklerinden sakınan mü'minlerdir.

"Kim" kıyamet günü, Allah'a ve Rasûlü'ne itaat etmiş olarak, "bir iyilikle gelirse, ona kat kat daha iyisi, daha güzeli vardır."

Her iyilik on katıyla veya daha fazlasıyla mükafaatlandırılır. İyiliklere karşı sevap alma konusu genel olarak kişinin niyetine göre değişir. Bir insan çok samimi olarak sadece Allah rızasını umarak bir iyilik yaptığında Allah da onun kalbine göre iyiliğin karşılığını kat kat verir. Bire iki, bire on, bire yediyüz v.s.. Kul ne kadar samimi olarak iyiliği yaptıysa sevabı da ona göre fazla olur.

"Kim de bir kötülükle gelirse, sadece yaptıkları kadar karşılık, ceza görürler."

Ceza, sevapta olduğu gibi kat kat artırılmaz. Bu Allah'ın kullarına yönelik merhametinin bir sonucudur.

"Kötülük yapanlar yanlızca yapmakta olduklarıyla karşılık görürler."

Şirk ve günah işleyenler.

"Yaptıklarının karşılığını görürler."

Yani, dünya amellerin yapıldığı, ahiretse karşılığının alındığı yerdir.

SONUÇ

1- İnsanlara karşı üstünlük taslamak, kibirlenmek ve günah işlemek haramdır. Çünkü o yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaktır.

2- Yüce Allah'ın iyiliği kat-kat ödüllendirmesi, kötülüğün ise sadece karşılığını vermesi, O'nun adaletinin ve merhametinin belirtisidir.

3- Güzel sonuç olan cennet iman edip Allah'tan sakınanlar içindir.

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ ۚ قُل رَّبِّي أَعْلَمُ مَن جَاءَ
بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨٥﴾ وَمَا كُنتَ تَرْجُو أَن يُلْقَىٰ إِلَيْكَ
الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۖ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾
وَلَا يَصُدُّنَّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنزِلَتْ إِلَيْكَ ۖ وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ
وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٨٧﴾ وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ ۘ لَا إِلَٰهَ
إِلَّا هُوَ ۚ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ ۚ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٨﴾

85- Kur'an'ı sana indiren ve gerekli kılan Allah, elbette seni, varılacak yere zaferle Mekke'ye, yahut huzuruna döndürecektir. De ki: "Rabb'im, kimin hidayet getirdiğini ve kimin apaçık bir sapıklık içinde bulunduğunu bilir."

86- Sen, o Kitab'ın senin kalbine bırakılacağını ummazdın. Ancak Rabb'inden bir rahmet olarak bu Kitab senin kalbine bırakıldı. O halde kâfirlere arka olma.

87- Ve Allah'ın ayetleri sana indirildikten sonra sakın seni onlardan alıkoymasınlar. Rabb'ine davet et, ortak koşanlardan olma.

88- Allah ile beraber başka bir ilâha yalvarma. O'ndan başka ilah yoktur. O'nun zatından başka her şey helak olacaktır. Hüküm O'nundur ve O'na döndürüleceksiniz.

SÖZLÜK

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ — Hiç şüphesiz sana Kur'an'ı farz kıldı. Kur'an-ı sana indirip okunmasını ve onunla amel etmeyi ve tebliği farz kıldı.

لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ — Seni geri döndürücüdür. Seni Mekke'nin fatihi olarak elbette

geri döndürecektir.

وَ كُنْتَ تَرْجُو — Ve ümit ederdin. Kur'an'ın sana indirileceğini umut etmezdin.

اِلاَّ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ — Ancak Rabbinin rahmetinden. Fakat Allah rahmet ve fazlından onu sana indirdi.

فَلاَ تَكُونَنَّ ظَهِيراً — Asla destekleyen olma. Allah'ın verdiği bu nimetlere şükreden, kafirlere dost ve arka olmasın.

وَ لاَ يَصُدُّنَّكَ — Ve seni engellemesin. Allah'ın seni üstün kılmak için indirdiği Kur'an âyetleriyle amel etmekten alıkoymasınlar.

وَادْعُ اِلَى رَبِّكَ — Rabbine çağır. Ona dua et. Allah'a ibadet et. Sen insanları şirki terk ederek Allah'a iman ve ibadet etmeye çağır.

وَ لاَ تَدْعُ مَعَ اللّهِ اِلهًا آخَرَ — Allah'la birlikte başka bir ilaha ibadet etme. Adakla, kurbanla ve dua ile, Allah'la beraber başkasına ibadet etme.

كُلُّ شَىْءٍ هَالِكٌ — Her şey yok olacaktır.

اِلاَّ وَجْهَهُ — Ancak vechi. Yani Allah'tan başka her şey helak olacaktır.

AÇIKLAMA

Sûrenin akışı içerisinde dinin üç temel inancı açıklanıyor:

1- Tevhid. Yani Allah'ın varlığı, birliği ve Kânun koyuculuğu.

2- Nübüvvet. Yani peygamberlik.

3- Ölümden sonra diriliş ve hesap.

"Hiç şüphesiz sana Kur'an'ı farz kılan..."

Allah, onu sana indirerek okunmasını ve gerekleriyle amel edilmesini ve tebliğini farz kıldı.

"Elbette seni döndürülecek yere döndürecektir."

Dönmeyi arzu ettiğin Mekke'ye döneceksin ve sen miraca çıktığında girdiğin cennete vefatından sonra döndürüleceksin.

"De ki: Rabb'im hidayetle geleni de açıkça bir sapıklık içinde olanı da daha iyi bilmektedir."

Yüce Allah burada Peygamberine, müşriklerin, onları babalarının ve dedelerinin dininden çıkarak sapık bir yola çağırdığı ithamına böyle karşılık vermesini öğretiyor.

"Kitabın kalbine vahiy ile bırakılacağını umut etmezdin."

Ya Muhammed, Kur'an'ın sana indirileceğini peygamber olmadan önce ümit etmiyordun.

"Bu senin Rabb'inden ancak bir rahmettir."

Rabb'in, âlemlere elçi olman için rahmetiyle Kur'an'ı sana indirdi. O büyük bir nimettir. Üstün bir fazilettir. Öyleyse aşağıda sunulacağı gibi Allah'a şükret.

1) "Öyleyse sakın kafirlere arka olma."

Hiç bir durumda onlara yardımcı olma.

2) "Sana indirildikten sonra sakın seni Allah'ın âyetlerinden alıkoymasınlar."

Okumasını, tebliğini ve gerekleriyle amel etmeyi terk etme.

Bu Hz. Muhammed'in bir peygamber olduğunu gösterir.

3) "Rabbine çağır."

İnsanları Rabb'ini birlemeye ve şeriatıyla amel etmeye çağır.

4) "Ve sakın müşriklerden olma."

Onların şirklerinden razı olma, onların heva ve heveslerine tabi olma.

5) "Ve Allah ile beraber başka bir ilaha tapma."

Allah ile beraber başka bir ilaha dua, adak ve kurbanla tapınma. Allah'tan başkasına itaat etme ve kurban kesme.

Bunların hepsi imanı isbat ediyor.

"Ondan başka ilah yoktur."

Burada Allah'la beraber başka bir ilahın olmadığı açıklanarak iman ölçüsü ön plana çıkarılıyor.

"Onun yüzünden başka her şey helak olucudur."

Yüce Allah kendi zatından başkası kast edilerek yapılan her amelin batıl, uçup gidici ve sevap kazandırmayacağını bildiriyor. Nasıl ki Allah'ın dışında hiç bir şeyin baki olmaması gibi.

"Yer üzerindeki her şey yok olucudur. Sadece celal ve ikram sahibi olan Rabb'inin, zatı baki kalacaktır... Hüküm onundur."

Kulları arasında adaletle hükmetme yetkisi ona aittir.

"Siz ona döndürüleceksiniz."

Yüce Allah ölümden sonra hesap ve ceza için sizi diriltir.

Bu ifade de ölümden sonra diriliş gerçeğine dikkat çekiyor. Başında da sonunda da hamd Allah içindir.

SONUÇ

1- Rasûlüllah'in Mekke'den çıkarıldıktan sonra oraya tekrar döneceği gibi gaybî bir haberi, vaki olmadan önce haber veren Kur'an'ın mucize olduğu ortaya çıkıyor.

2- Münazara ve tartışmada yumuşak davranmak güzeldir. Bu durum muhatabın zihninde olumlu kanaatler oluşturur.

3- Kafirlerle dayanışma ve onlara yardım etmek, özellikle mü'minlere karşı böyle bir dayanışma kesinlikle haramdır.

4- Davet edilen insanlar davete uyup iman ve ameli salih işlemekle dünya ve ahirette kurtuluşa ererler.

5- Allah'ın birliği, Hz. Muhammed'in peygamberliğini ve öldükten sonra dirilmeyi açıklıyor.

6- Allah'ın dışında her şey yok olucudur. Ama bazı şeyler vardır ki, bunların yok olmayacağına dair deliller vardır.

Bunlar Arş, Kürsi, Cehennem ve Cennettir.

Sûre 29
Ankebut Sûresi

Mekke Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 69

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

الٓمٓ ﴿١﴾ أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوٓا أَنْ يَقُولُوٓا آمَنَّا وَهُمْ لَا
يُفْتَنُونَ ﴿٢﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ
صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ﴿٣﴾ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ
أَنْ يَسْبِقُونَا ۚ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٤﴾ مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ
فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٥﴾ وَمَنْ جَاهَدَ
فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧﴾

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

1- Elif lâm mîm.

2- İnsanlar yalnız "inandık" demekle, hiç sınanmadan bırakılacaklarını mı sandılar?

3- Andolsun biz, onlardan öncekilerini sınadık. Elbette Allah sınayıp doğruları bilecek, yalancıları bilecektir.

4- Yoksa kötülükleri yapanlar, bizi geçeceklerini, bizim kendilerine yetişip onları cezalandıramayacağımızı mı sandılar? Ne kötü hüküm veriyorlar.

5- Kim Allah ile buluşmayı umarsa; Allah'ın buluşma süresi

gelmektedir. O, işitendir, bilendir.

6- Kim cihad ederse ancak kendi yararına cihad eder. Allah, alemlerden zengindir. Kimsenin cihadına muhtaç değildir. İnsanları cihad ve ibadetleri kendi menfaatleri içindir.

7- İnanıp iyi işler yapanların, mutlaka kötülüklerini örteceğiz ve onları, yaptıklarının en güzeliyle mükafaatlandıracağız.

SÖZLÜK

الم — Elif, Lâm, Mim. Bunlar mukattaa harfleridir.

وَ هُمْ لاَ يُفْتَنُونَ — Ve onlar imtihan olunmuyorlar. İmanlarının gerçek olup olmadığının açığa çıkacağı sorumluluklarla denenmeden. Bu sorumluluklardan bir tanesi de eziyete karşı sabretmektir.

وَ لَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ — Andolsun ki biz sizden öncekileri denedik. Çünkü bu insanlar arasında öteden beri geçerli olan bir kuraldır.

فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا — Allah elbette doğru söyleyenleri bilecektir. İmanı konusunda doğru söyleyenleri bilecektir. Ve Allah onların amellerinden ortaya çıkanla yalan söyleyenleri de bilecektir.

اَنْ يَسْبِقُونَا — Bizi geçmeleri. Bizden kaçabileceklerini, dolayısı ile de kendilerinden intikam alamayacağımızı.

سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ — Onlar ne kötü hüküm veriyorlar. Onlar, Allah'tan kaçabileceklerini ve Allah'ın intikam almaya güç yetiremeyeceğini sanıyorlar.

مَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ اللَّهِ — Kim Allah'a kavuşmayı umarsa.Yani Allah'a kavuşmaya inanır, onun olmasını beklerse, bilsin ki onun vakti gelecektir. Dolayısıyla iman ve salih amelle ona hazırlık yapsın.

وَ مَنْ جَاهَدَ — Kim cihad ederse. Kâfirler ve nefsiyle mücadelede kim gayret sarfederse.

فَاِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ — Ancak kendi için cihad eder. Yani cihadın yararı olan sevab ona aittir.

وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ اَحْسَنَ — Ve onları en güzel mükafandıracağız. Onları yaptıklarının en güzeliyle mükafaatlandıracağız.

AÇIKLAMA

Allah-u Teâlâ kullarının mutlaka imtihan edileceğini haber vererek su-

reye giriş yapıyor.

"Elif, lâm, mîm."

Bunlarla neyi kastettiğini en iyi Allah bilir. Bu konuda sahabe ve tabiinin görüşü budur. Yani, bu harflerin yorumunu, indiren Allah'a havale etmektir.

"Onlar denenmeden "inandık" demekle bırakılacaklarını mı sanıyorlar?"

İnsanlar denenmeden, inandık demekle, bu sözün kendileri için yeterli olduğunu düşünerek bırakılacaklarını mı sanıyorlar? Aksine hicret, cihad, namaz, oruç, zekat, arzuları terk ve eziyete sabır gibi dini hükümlerle ve sıkıntılarla denenmeleri gerekir.

Âyet her ne kadar Ammar b. Yasir, Bilal ve İyaş b. Rebai gibiler hakkında inmişse de, mana itibari ile kapsayıcıdır. Çünkü iniş sebebinin özel oluşuna değil lafzın kapsamlı oluşuna bakılır. Burada âyette geçen kelime geneldir. Çünkü cins ismin başına "el" gelince bütün ferdleri içine almayı ifade eder.(1)

"Andolsun ki biz kendilerinden öncekileri de denedik. Allah elbette doğru söyleyenleri bilecek ve yalan söyleyenleri de bilecektir."

Andolsun ki biz onlardan önceki insanları da denedik. Şu halde imtihan, hiç bir insandan geri kalmayan insanlar hakında eskiden beri devam eden Allah'ın kanunudur. Allah imanları hususunda doğru söyleyeni bilecektir, yani bunu açığa çıkaracak, yaratmadan önceki bilişinden sonra onu apaçık bilecektir. Çünkü o bunu takdir edip, levh-i mahfuzda yazmıştır.

Onların durumunu bilme ise, onları zor şeyleri yapmak veya yapmamakla sorumlu tutup onların da bunları gerçekleştirmeleri ile olacaktır. Örneğin hicret, cihad ve zekat yapılması gereken faiz, zina ve içkide terk edilmesi gereken, emirlerdir. İşte Yüce Allah bu emir ve yasaklarla kullarını imtihan eder.

Allah yalan söyleyenleri de bilecektir. Çünkü onlar inandıklarını iddia etmişler ve dini hükümlerle denendiklerinde de onları yerine getirmemişlerdir. Bu şekilde de onların doğru söylemedikleri, inanan kişiler olduğu iddialarında yalancı oldukları ortaya çıkmıştır.

"Yoksa kötülük yapanlar, bizden kaçacaklarını mı sanarlar?"

Şirk ve isyan gibi kötülük yapanlar, bizden kaçacaklarını ve bizim kendi-

(1) Mücahid ve başkaları diyorlar ki: Bu âyet, hicret edemeyip Mekke'de kalmış eziyet gören müslümanları teselli ediyor. Onlar Seleme b. Hişam, İyaş b. Rebia, Velid b. Velid, Ammir b. Yasir, Yasir, annesi ve babasıdır. Çünkü bunların kalpleri eziyetten daralmıştı.

lerini azabla yakalamayacağımızı mı sanıyorlar? Onların kendileri için verdiği bu hüküm ne kötüdür! Onların düşünce ve amelleri dozuk olduğundan vermiş oldukları bu hüküm de ne kötü bir hükümdür. Çünkü onlar bu hükmü zan üzerine kurmuşlardır. Oysa Allah'ın her şeye gücü yeter. Onlar bilmezler, oysa Allah her şeyi bilir.

"Allah ile karşılaşmayı uman bilsin ki, Allah'ın bunun için belirttiği vakit gelecektir. O, işitir, bilir."

Kim inanır ve Allah'a kavuşmayı umarsa –ki bu kıyamet günü olacaktır– bilsin ki Allah'ın bunun için belirlediği vakit kesinlikle gelecektir. Uygun bir şekilde ona hazırlık yapsın. Bu hazırlık iman etmek, şirk ve kötü işlerden uzaklaştıktan sonra iyi işler yapmaktır.

Bu noktadan hareketle, Allah'a kavuşmayı uman fakat sevab verilecek salih işler yapmayan kişinin iddiası, doğru olmayan bir iddiadır (denebilir). Allah Kehf suresinde şöyle buyuruyor: "Kim Rabb'ine kavuşmayı umarsa iyi, yararlı iş yapsın, Rabb'ine kullukta hiç kimseyi ortak koşmasın."

Allah (c.c.) kullarının sözlerini işitir, onların niyet ve amellerini bilir. İster görünen isterse görünmeyen şekilde inandığını iddia etsin, bu iddianın sahibi delil getirmedikçe, iddiasının değeri yoktur. Burada geçerli olan delil ise iman ve düşmanla gizli-açık cihad etmektir.

"Kim cihad ederse ancak kendisi için cihad etmiş olur. Doğrusu Allah hiç bir şeye muhtaç değildir."

Bu cihadın yararı kulların bizzat kendisine döner. Allah ise kulunun yaptığı işe hiç bir şekilde muhtaç değildir. İşte "Allah alemlerden müstağnidir" âyetinin manası budur. Allah'ın cinler, insanlar, melekler ve diğer varlıklardan hiçbirine ihtiyacı yoktur. Çünkü Allah'ın dışındaki her şey âlemdir, yani Allah'ın yarattığıdır, Allah'ın herşeye sahip oluşudur.

"İnanıp yararlı iş işleyenlerin kötülüklerini, andolsun ki örteriz. Onlara yaptıklarından daha güzelini mükâfaat olarak veririz."

Bu Allah tarafından inananlara yapılmış bir vaaddir. Bu, İslâm'dan önceki yapmış olduğu kötülükleri Allah'ın örtmesiyle kişinin iman ve ameli salih üzere olmasıdır.

Âyette geçen "yukaffiru" demek örter, araştırmaz sanki yapmamış gibi gizler demektir. Bu, onlara iyi işlerine karşılık, yaptiklarının en güzeli ile mükafat veririz,anlamındadır.Dolayısıyla kat kat olacak olan mükafaatın en büyüğü onlar için olur. İşte bu, Allah'ın daha fazlasıyla mü'minleri mükafaatlandırması için onlara ikram ettiği bir nimetidir.

SONUÇ

1- Şu kural açıklanmıştır: İman, amellerle doğrulanır veya yalanlanır.

2- Âyetlerde, insanın yapabileceği şeyle sorumlu tutulacağı, yapamayacağı şeyle sorumlu tutulmayacağı açıklanmıştır.

3- Her ne kadar mühlet verilse de, ahiretteki cezadan gaflette olanlar, sakındırılmıştır. Çünkü o şüphesiz gerçektir.

4- Cihadın meyvesi yapana aittir. Bu sebeple, şunu şunu yaptım diye riya yapmamak lazımdır.

5- Kötülüklerini örtmeyi ve en iyi karşılıkları vermeyi, inanıp salih amel işleyenlere vaad ettiğini anlatarak, Allah yeniden dirilme ve ceza inancını anlatıyor.

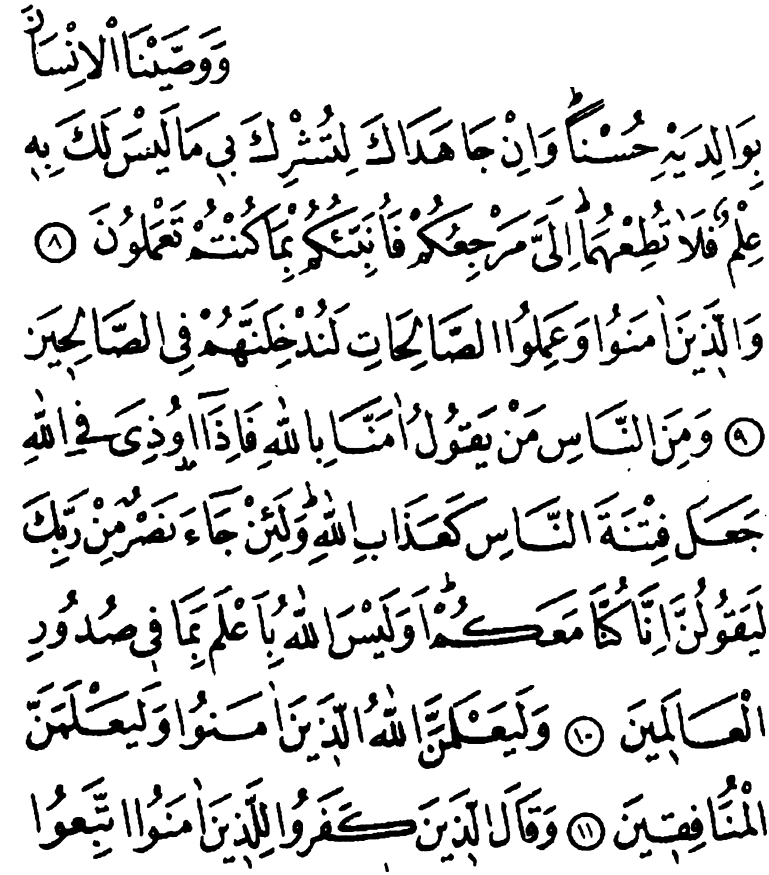
وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ
بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا ۖ وَإِن جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ
عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۚ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ
﴿٩﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ
جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ ۖ وَلَئِن جَاءَ نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ
لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ ۚ أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ
الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾ وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ
الْمُنَافِقِينَ ﴿١١﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا

سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُم بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُم
مِّن شَيْءٍ ۖ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٢﴾ وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا
مَّعَ أَثْقَالِهِمْ ۖ وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٣﴾

8- Biz insana, ana babasına iyilik etmeyi tavsiye ettik. Eğer onlar seni, gerçekliği hakkında hiçbir bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için zorlarsa, bu hususta onlara itaat etme. Dönüşünüz banadır. O zaman size yaptıklarınızı haber veririm.

9- İnanıp iyi işler yapanları, salihler arasına sokarız.

10- İnsanlardan kimi vardır ki "Allah'a inandık," der, fakat Allah uğrunda kendisine eziyet edilince insanların işkencesini, Allah'ın azabı gibi sayar. Ama Rabb'inden sana bir yardım gelse, andolsun: "Biz de sizinle beraberdik," derler. Allah, alemlerin göğüslerinde bulunan düşünceleri daha iyi bilmez mi?

11- Allah, elbette inananları da bilir ve elbette iki yüzlüleri de bilir.

12- İnkar edenler, inananlara: "Siz bizim yolumuza uyun. Sizin hatalarınızı biz taşırız" dediler. Oysa kendileri, onların hatalarından hiçbir şey taşıyacak değillerdir. Onlar tamamen yalancıdırlar.

13- Onlar, hem kendi yüklerini, hem de kendi yükleriyle beraber başka yükleri, başkalarını kandırıp saptırmalarının vebalini taşıyacaklar ve elbette uydurdukları şeylerden kıyamet gününde sorguya çekileceklerdir.

SÖZLÜK

وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ Biz insana tavsiye ettik. Biz, Rasûlümüze indirilen vahiyle ona bildirdik.

بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا Ana babasına iyi davranmasını. İnsanın ana babasına iyi davranması, onlara iyilik yapmakla, karşı gelmesi de kötü davran-

makla olur..

وَ اِنْ جَاهَدَاكَ — Eğer onlar seni zorlarlarsa. Bana ortak koşmaya seni zorlarlarsa.

لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ — Andolsun onları iyilerin arasına koyarız. Yani onları cennetteki girecekleri yere koyarız.

فِتْنَةُ النَّاسِ — İnsanların eziyetini.

كَعَذَابِ اللَّهِ — Allah'ın azabı gibi. Korku açısından Allah'ın azabı gibi tutar. Bu sebeple de onlara boyun eğip münafık olur.

اِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ — Şüphesiz biz sizinle beraberiz. Yani inanma hususunda sizinle beraberiz. Fakat biz dillerimizle söylediğimiz sözü söylemeye zorlandık.

اِتَّبِعُوا سَبِيلَنَا — Yolumuza uyun .Yani, dinimize ve üzerinde bulunduğumuz akideye uyun.

وَ لْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ — Biz de sizin hatalarınızı yüklenelim. Sizin bir kısmınız bizim yolumuza uysun, bizim bir kısmımızda sizin hatalarınızı yüklensin. Bu cümle haber cümlesi olup, emir cümlesi değildir.

وَ لَيَحْمِلُنَّ اَثْقَالَهُمْ — Onlar kendi ağırlıklarını yüklenecekler .Yani, günahlarının yükünü yüklenecekler.

وَ اَثْقَالاً مَعَ اَثْقَالِهِمْ — Kendi ağırlıkları yanında başka ağırlıkları da yükleneceklerdir. Yani onlar müslümanlara, bizim yolumuza uyun, dedikleri için kendi günahları yanında başka günahlar da yükleneceklerdir.

Uydurdukları şeylerden .Yani, yalan söyledikleri sözlerden.

AÇIKLAMA

Bu âyetler, Saad b. Ebi Vakkas hakkında inmiştir.

Saad müslüman olunca ona annesi Himme binti Ebi Süfyan: "İcad ettiğin bu din de ne oluyor? Vallahi sen eski dinine dönünceye kadar yemeyeceğim, içmeyeceğim veya ölüp gideceğim. Sen de hep; "ey annesinin katili" diye anılacaksın," demişti.

Bu kadın daha sonra, yemeden içmeden bir gün bir gece beklemiş, isteğinde ısrar etmiştir. Ardından yine yemeden içmeden beklemeye devam etmiştir. Sonra Saad ona gelmiş ve şöyle demiştir: "Ey anne! Senin yüz canın olsa, onlar tek tek çıksa, ben yine de dinimi bırakmam. İstersen ye, istersen yeme." Kadın, çocuğunun isteğini kabul etmesinden ümidini kesince, işi ka-

bullenmiş ve yeyip içmiştir. İşte bu sebeple Allah bu âyeti indirmiştir.

"Biz insana ana babasına iyi davranmasını tavsiye ettik. Eğer onlar, seni bir şeyi körü körüne bana ortak koşmak için zorlarlarsa, o zaman onlara itaat etme. Dönüşünüz banadır. Yaptıklarınızı size bildiririm."

Biz insana elçiler vasıtası ile anne babaya iyilik yapmayı tavsiye ettik. İnsanın onlara yapacağı iyilik, iyi şeylerde onların sözünü dinlemesi, az bile olsa onlara eziyet etmemesi ve ister hareket olsun isterse söz olsun onlara daima iyi ve hayırlı olan şeyi temin etmesidir.

Eğer onlar seni bana ortak koşmaya zorlarlarsa onlara itaat etme. Saad b. Ebi Vakkas, anne babasına itaat etmeme konusunda böyle davranmıştır.

Sizin, yani çocukların ve ana babaların dönüşü bizedir. Sizin yapmakta olduklarınızı size bildiririm. Sizi yaptıklarınızla cezalandırırım. Bu nedenle bana itaati, ana babaya itaatten önde tutun. Çünkü ben sizi hesaba çekecek ve amellerinizle cezalandıracak olanım.

"İnanıp yararlı iş işleyenleri andolsun iyilerin arasına koyarız."

Allah'a ve Rasûlüne inanıp salih amel işleyenleri iyilerin arasına koyarız.

Burada geçen salih amel, inanan insanların Allah'a ibadette bulundukları, Allah'ın onlar için hüküm olarak koyduğu, Rasûlüllah'ın da açıkladığı namaz, oruç, zekat, Kur'an okuma ve cihad gibi ibadetlerdir. İşte imanla salih ameli bir araya getirmiş insanlar bunlardır. Allah, bunları salihlerin arasına koyacağına dair yemin ediyor. Âyette geçen "salihler" ümmetlerden cennetlik olan insanlar ve peygamberlerdir.

"İnsanlardan bazıları Allah'a inandık der, ama Allah uğrunda bir ezaya uğratılınca, insanların ezasını Allah'ın azabı gibi tutar. Rabb'inizden bir yardım gelecek olursa, andolsun ki, doğrusu biz sizinle beraberdik, derler. Allah, herkesin kalbinde olanları en iyi bilen değil midir?"

Bu âyet, Mekke'de iman eden ve inandığını açıklayan, kafirler işkence edince de münafık olan insanlar hakkında inmiştir. Allah onlardan şu haberi veriyor: İnsanlardan bir kısmı Allah'a inandık der, fakat Allah yolunda eziyete uğrayınca, yani müşrikler ona eziyet edince münafık olur ve dininden döner. İşte bu kişiler insanların kendilerine yaptığı eziyeti Allah'ın kıyamet günündeki azabına denk tutarlar. Bu sebeple de kafirlerin işkencelerinden korkarak küfürde müşriklere uyarlar.

Eğer Rabb'inden bir yardım gelirse, biz de sizinle beraberiz, yani halâ

iman üzereyiz, derler.

Bu âyet, müşriklerle birlikte Mekke'den ayrılarak harbetmek için Bedir'e çıkmış, fakat müşrikler yenilince bu sözleri söylemiş kişiler hakkında inmiştir. Allah onların iddialarını reddediyor ve: "Allah elbette inananları bilir ve elbette münafıkları da bilir," buyuruyor. Bu âyet daha önce geçen ayetin izahını yapmaktadır. Yani imana karşılık verilecek mükâfaat ile,münafıklığa karşı verilecek cezayı açıklıyor. Allah'ın böyle durumu bilmesi adaletli bir cezayı gerektirir. Dolayısıyla Allah inananı ebedi nimetle mükafaatlandıracak, münafığı da alçaltıcı azabla cezalandıracaktır. Bunun sonucu olarak mü'minler cennette, münafıklar ise cehennemdedirler.

"İnkar edenler inananlara, bizim yolumuza uyun da sizin günahlarınızı biz taşıyalım, derler. Oysa onların günahlarından hiç birini yüklenecek değillerdir. Doğrusu onlar yalancıdırlar."

Kureyş'in ileri gelenleri mü'minlerden bir kısmına, Muhammed'in yolunu, dinini bırakıp bizim yolumuza uyun. Eğer Muhammed'in söylediği gibi yeniden dirilme ve ceza olacak olursa, biz sizin hatalarınızı yüklenmeğe ve cezalandırılmaya hazırız.

Allah onların yalan söylediğini şöyle ifade ediyor: "Oysa onlar, onların hatalarından hiçbir şey yüklenecek değillerdir. Muhakkak onlar yalan söylüyorlar."

"Onlar kendi ağırlıklarını ve kendi ağırlıkları yanında daha başka ağırlıkları yüklenecekler ve uydurup durdukları şeylerden kıyamet günü sorguya çekileceklerdir."

Onların kendi günahlarıyla birlikte başkalarının da günahlarını yüklenmesinin nedeni, başkalarına, "Bizim yolumuza uyun" demeleridir. Onlar kıyamet gününde, "Sizin günahlarınızı da biz yüklenelim" diye yalan söylemekten sorguya çekileceklerdir.

SONUÇ

1- İyi şeylerde ana-babaya itaat farzdır; şirk ve isyan gibi kötü şeyler de ise itaat etmek haramdır.

2- Salih amel işleyen mü'minlere, peygamberlerle birlikte cennete konma müjdesi verilmiştir.

3- Münafıklık ve münafıkların inkarı kötülenmiştir. Onlar her ne kadar inandıklarını iddia etseler de inanmamışlardır.

4- Mekke'de küfrün elebaşılarının, aşırı ve azgın bir tavır içinde oldukları açıklanmıştır.

5- Âyette: "Kim kötü bir âdet korsa, o âdetin ve onu işleyenin günahı, onu koyan bu kişiyedir" kuralı açıklanmıştır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ
إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٤﴾
فَأَنجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٥﴾

14- Andolsun biz, Nuh'u kavmine gönderdik, onların arasında bin seneden elli yıl eksik kaldı, öğüt verdi, dinlemediler, sonunda haksızlık etmekte olan insanları tufan yakaladı.

15- Onu ve gemi halkını kurtardık ve o gemiyi alemlere bir ibret yaptık.

SÖZLÜK

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا	Andolsun ki biz, Nuh'u gönderdik. Biz, Nuh b. Lemk'i gönderdik. Onunla, Adem arasında bin yıllık zaman vardır.
فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا	O, onların arasında dokuzyüz elli sene kaldı. Nuh (a.s.) kavmi arasında, onları Allah'a davet ederek tam 950 sene kaldı.
فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ	Onları tufan yakaladı. Yani onları çepeçevre kuşatan, çok yüksek olan su yakaladı ve boğdu.
وَهُمْ ظَالِمُونَ	Onlar zulmederlerken. Müşriklerken.
وَ جَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ	Onu alemler için ibret yaptık. Yani bunu, insanların ders alıp ortak koşmayacakları ibret yaptık.

AÇIKLAMA

Allah (c.c.) Rasûlüllah ve müslümanların Mekkeli müşriklerden gördüğü eziyet ve sıkıntıyı anlattıktan sonra, Nuh ve İbrahim'in başından geçen olay-

ları anlatıyor. Çünkü onların ikisi, Peygamberimizin ve eshabının karşılaşmadığı türden bazı sıkıntılarla karşılaşmışlardı.

Allah'ın, onların başlarından geçen olayları anlatmasının nedeni ise, Rasûlüllah'a ve eshabına teselli vermekti. Allah şöyle buyuruyor:

"Andolsun ki biz Nuh'u, milletine gönderdik, aralarında dokuz yüz elli sene kaldı. Sonunda onlar haksızlık yaparken, tufan onları yakalayıverdi."

O zaman Nuh'un kavmi yeryüzünde mevcut olan insanlardı. Çünkü, Nuh'un kavminden başka dünyada insan yoktu. Nuh (a.s.) onları Allah'a kulluğa ve taptıkları beş putu terke davet ederek aralarında dokuz yüz elli sene kaldı. Bu putlar, onlardan beş salih kişinin heykelleriydi ve isimleri de Ved, Suva, Yağus, Yauk ve Nesr idi. Bu beş iyi kişi vefat edince, Allah'ı hatırlatır diye onlar için anıtkabirler inşa ettiler . Dolayısıyla onlar bu şekilde itaat ve salih amel işlemeye istekli ve arzulu olacaklardı. Fakat şeytan onlara, bu kişilere tapma fikrini güzel gösterdi, onlar da bu beş salih adamın heykellerini yapıp taptılar. Bu sebeple de Allah, onlara peygamber olarak Nuh'u gönderdi.

Nuh onları Allah'a kulluğa ve putları terke çağırdı. Nuh (a.s.) onların arasında hakka davet ederek 950 sene kaldı. Fakat onlar, Nuh'un davetini kabul etmediler. Bunun sonunda Nuh (a.s.) Allah'a: "Ben yenildim, sen yardım et "diye dua etti. Allah da onun duasını kabul etti, onu ve gemidekileri kurtardı. Nuh'un inanmayan hanımıyla Kenan isimli çocuğu da bütün inanmayanlar gibi boğuldu. Rivayete göre, gemide bulunanlar yaklaşık olarak seksen imanlı kişiydi.

Nuh, geriye üç erkek çocuk bıraktı. Bunlardan tarihi bazı araştırmalara göre, Arapların, İranlıların ve Rumların babası Sam; Kıptilerin, Sudanlıların ve Berberilerin babası Ham; ve Türklerin, Yecüc Mecüc'ün ve de Slav ırkının babası Yaves'tir. Sam'ın soyundan olanlar samî ırkını oluştururlar.

İşte, "Tufan onları, onlar şirkle kendilerine zulmederken yakaladı" âyetinin manası budur.

"Biz onu ve gemidekileri kurtardık."

Gemidekiler arasında Nuh'un üç oğlu da vardı. Kurtulanlardan bazısı insan neslini tekrar çoğaltarak yeryüzünü yaşanır hale getirdi.

İşte biz bunu insanlar için, ders alıp peygamberlerine karşı gelmeyecekleri ve Rab'lerine ortak koşmayacakları bir ibret levhası yaptık. Fakat onlardan pek azı ders aldılar.

SONUÇ

1- Allah'ın, insanları hidayete eriştirmek için peygamber göndermesi O'nun kuralıdır.

2- Uzun zaman yaşamasına rağmen Nuh'un davetini az insan kabul etmiştir. Bu ise hem Rasulüllah hem de ondan sonra İslâm'a davet edecek olanlar için bir tesellidir.

3- Allah zalimleri helak eder, inananları kurtarır. Bu ders alanlar için bir ibret teşkil eder.

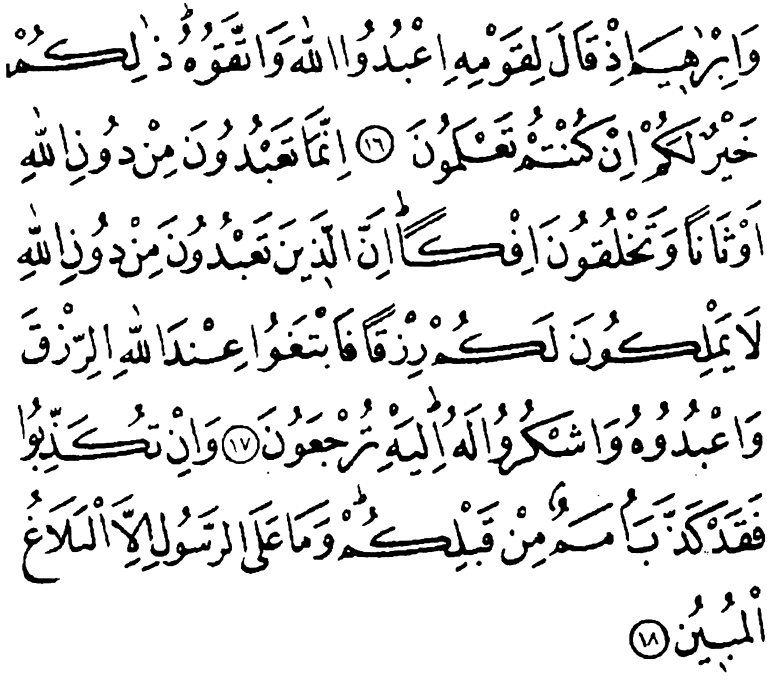

16- İbrahim'i de gönderdik. Kavmine dedi ki: "Allah'a kulluk edin, O'ndan korkun, bilirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır."

17- "Siz Allah'tan başka birtakım putlara tapıyorsunuz, yalan şeyler uyduruyorsunuz. Sizin Allah'tan başka taptıklarınız, size rızık veremezler. Siz rızkı Allah'ın yanında arayın, O'na tapın ve O'na şükredin. O'na döndürüleceksiniz."

18- "Eğer yalanlarsanız, sizden önceki ümmetler de yalanlamışlardı. Elçiye düşen, yalnız açıkça 'duyurmaktır."

SÖZLÜK

وَ اِبْرَاهِيم — Ve İbrahim. İbrahim'i de gönderdik. Eğer "İbrahime" şeklinde okunursa "İbrahim'i de anlat," "İbrahimu" şeklinde okunursa, "peygamberlerden biri de İbrahim'dir" manasına gelmektedir.

اُعْبُدُوا اللّٰهَ وَ اتَّقُوهُ — Allah'a kulluk edin ve ondan sakının. Ona inanın, kulluk etmede onun birliğini kabul edin, ona şirk koşmaktan ve karşı gelmekten sakının.

اَوْثَانًا — Putlar. Heykeller.

وَ تَخْلُقُونَ اِفْكًا — Aslı olmayan sözler uydurursunuz. Yalan uydurur, putlar için ilah der ve onlara taparsınız.

فَابْتَغُوا عِنْدَ اللّٰهِ الرِّزْقَ — Allah katında rızık arayın. Yaratan ve bilen Allah katından rızık isteyin, balta ve kazmayla insanlar tarafından yontularak yapılmış putlardan istemeyin.

وَ اعْبُدُوهُ — O'na kulluk edin. Yani iman ederek, birliğini kabul ederek ona kulluk edin, itaat etmek suretiyle de şükredin.

وَ اِنْ تُكَذِّبُوا — Eğer onlar seni yalanlarsa. Ey Mekkeliler, size sunduğumuz bu delillerden sonra Peygamberi yalanlarsanız, sizden önceki insanlarda yalanlamıştı.

وَ مَا عَلَى الرَّسُولِ — Ve elçinin üzerine düşmez. Rasûle düşen vazife. Yani Muhammed'e düşen iş.

اِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ — Sadece apaçık tebliğdir. O tebliğ etmiştir. Siz ise yalanlayanlarsınız. Allah'ın azabı başınıza gelecektir.

AÇIKLAMA

Bu kıssa daha önceki Nuh'un kıssası ile bağlantılıdır. Bu kıssasının anlatılmasının nedeni, Rasûlüllah'a ve mü'minlere teselli vermek ve eğer tevbe edip iman ederek Allah'a dönmezlerse, Kureyşlilerin sonunun da önceki yalanlayanlarınki gibi olacağını hatırlatmaktır.

"İbrahim'i de gönderdik. Kavmine: Allah'a kulluk edin, ondan sakının, bilirseniz bu sizin için daha iyidir, dedi."

Ey Rasûlümüz, dostumuz İbrahim'i de anlat. Hani O, içinde kendi babası Azer'in de bulunduğu toplumu Babillilere şöyle demişti: Ey kavmim! Kullukta bulunulmağa tek layık olanın Allah olduğunu kabul ederek sadece O'na ibadet edin. Şirk ve isyanı bırakarak ondan sakının. Yoksa onun azabı başınıza gelir. İnanmak, birliğini kabul etmek ve itaat etmek sizin için şirk ve isyandan daha iyidir. Çünkü iman ve itaat hayrı, şirk ve isyan ise kötülüğü getirir. Eğer siz biliyorsanız, yani iyiliği ve kötülüğü biliyor, onların arasında ayırım yapabiliyorsanız, bu sizin için daha iyidir.

"Siz ancak Allah'ı bırakıp putlara tapıyor ve aslı olmayan sözler uyduruyorsunuz" ifadesiyle İbrahim (a.s.) onlara kendi yanılgılarını anlatıyor.

Onlar sizin için bir fayda getirmez, bir zararı da engellemez. Sizin yapmanız gereken şey yaratan, rızık veren, zararı ve faydayı halkeden, dirilten, öldüren, işiten ve gören Allah'a kulluk etmenizdir. Putlara gelince, onlara kullukta sapıklıktan başka bir şey yoktur.

Âyette geçen "aslı olmayan sözler uyduruyorsunuz" demek, yalan uyduruyorsunuz, demektir.

" Allah'tan başka taptığınız şeylerin size rızık vermeye gücü yetmez."

İbrahim (a.s.) onlara bilmedikleri bir gerçeği haber veriyor. Bu gerçek ise: Onlara, Allah'ı bırakarak taptıkları putlar rızık veremezler. Çünkü onların buna gücü yetmez. Öyleyse onlara kulluk etmenin faydası nedir? Bu konuda cahillik ve gafletleri olmasaydı, hangi ihtiyaçları onları putlara ibadete sevketmiş olacaktı?

İbrahim puta tapmalarının saçmalığını ispat ederek boşa çıkardıktan sonra, onlara tek ve kahhar olan Allah'a kulluğu gösterdi.

"Rızkı Allah katında arayın, ona kulluk edin, ona şükredin, siz ona döneceksiniz."

Eğer rızık sebebiyle putlara tapıyorsanız, bilesiniz ki rızkı veren, muhakkak güç ve kuvvet sahibi Allah'tır. Çünkü rızık verebilecek olan ve ona sahip olan Allah'tır. İman ederek, birliğini kabul ederek ona kulluk edin: Ona şükredin ki o da size rızık versin ve rızık vermeye devam etsin.

"Siz ona döneceksiniz."

İbrahim (a.s.) bu ifadesiyle onlara, gafil oluşlarının sebebini ve kaynağını hatırlatıyor. Onların böyle olmalarının sebebi, yeniden dirilmeyi inkar etmeleriydi. Dolayısıyla Hz.İbrahim onlara sadece Allah'a döneceklerini, baş-

kasına dönmeyeceklerini bildiriyor. Öyleyse onlar Allah'ı tanısınlar, kıyamet gününde lûtfunu umarak onun rızasını arasınlar.

"Eğer siz yalanlıyorsanız, sizden önceki ümmetlerde yalanlamıştı. Peygambere düşen sadece apaçık bir tebliğdir."

Ey Mekkeliler! Eğer siz Peygamberimizi yalanlıyor, vahyimizi inkar ediyor, ve bize kavuşmayı kabul etmiyorsanız, bu konuda siz yalnız değilsiniz. Sizden öncekiler de yalanlamıştı. Yani Nuh'un kavmi, Ad kavmi, Firavun'un toplumu ve Medyen halkı da yalanlamıştı.

Elçimiz Muhammed'e düşen şey apaçık bir tebliğdir. O size tebliğ etmiştir. Öyleyse siz şu an iki şeyden birini tercih etme durumundasınız: Ya size işittirip gösterdiğimiz delillerden ders alır ve inanırsınız, ya da şirk ve isyanda ısrar hâli üzere kalırsınız. Bu ikinci halde inat ederseniz,daha önce defalarca sizin gibilerin başına gelen azab sizin de başınıza gelir. Çünkü sizin inkarınız, Allah'ın kendilerinden öç aldığı ve en kötü azabı tattırdığı önceki kâfirlerin halinden daha iyi değildir.

İşte 18. âyetin işaret ettiği mana budur.

Bu âyetin iki kıssa arasında yer almasının sebebi ifadeler arasında, o toplumun dikkatini çeken ve müslümanların gönlünü alan bir fırsatın oluşmasıdır. Çünkü bütün âyetler onların doğru yola erişmesi için indirilmiştir.

SONUÇ

1- Allah'a ibadet etmek, iki cihanda zarara uğramaktan kurtulmayı sağlar. O'nun için akıllı insan Allah'ın emirlerine göre hareket eder.

2- Allah'tan başkasına tapmak şirktir. Allah'a tapmak akli ve nakli delillerle farzdır.

3- İnsanların putlara tapmasının bir nedeni de bilgisizlikleridir. Oysa düşünseler, ibadete layık ilahın Allah olduğunu, Allah'ın onların ihtiyaçlarını gidereceğini, başkalarınınsa bunu yapamayacağını bilmeleri gerekir.

4- Allah'a şükretmek farzdır.

5- Âyetlerde Rasûlüllah'a teselli verilmiş, Mekke'li müşrikler azarlanmıştır.

أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ
إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١٩﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانْظُرُوا
كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنْشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ ۚ إِنَّ اللَّهَ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَنْ
يَشَاءُ ۖ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ
وَلَا فِي السَّمَاءِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ
﴿٢٢﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَٰئِكَ
يَئِسُوا مِنْ رَحْمَتِي وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٣﴾

19- Görmediler mi Allah nasıl yaratmayı başlatıyor, sonra onu iade ediyor, dönüp yeniden yaratıyor? Bu, Allah'a göre kolaydır.

20- De ki: "Yeryüzünde gezin, bakın yaratmaya nasıl başladı. Sonra Allah, son yaratmayı da yapacaktır. Çünkü Allah, her şeyi yapabilendir."

21- Dilediğine azabeder, dilediğine acır ve hepiniz O'na çevrilirsiniz.

22- Siz, ne yerde, ne de gökte Allah'ın yapacağı işi engelleyemezsiniz. Sizin Allah'tan başka ne bir koruyucunuz, ne de bir yardımcınız vardır.

23- Allah'ın âyetlerini ve O'nunla buluşmayı inkar edenler, işte onlar benim rahmetimden ümidi kesmişlerdir ve onlar için acı bir azab vardır.

SÖZLÜK

اَوَلَمْ يَرَوْا	Onlar görmediler mi? Onlar gözleriyle görüp kalpleriyle anlamadılar mı?
يُبْدِئُ اللّٰهُ الْخَلْقَ	Allah yaratmaya başlar. Yani başlangıçta mahlukatı nasıl yarattığını.
ثُمَّ يُعِيدُهُ	Sonra onu iade eder. Allah var edip ardından yok ettikten sonra yaratıkları tekrar varedecektir. Çünkü tekrar yaratmak ilk kez yaratmaktan daha kolaydır. Allah yaratmış ve yok etmiştir. Dolayısıyla bunun kaçınılmaz bir sonucu olarak ta bu yaratmayı tekrarlamaya muktedirdir.
اِنَّ ذٰلِكَ	Şüphesiz bu. Yani ilk ve ikinci yaratış.
عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ	Allah'a kolaydır. O zaman müşrikler nasıl olur da yeniden dirilmeyi inkar ederler?
قُلْ سِيرُوا فِى الْاَرْضِ	De ki: Yeryüzünde dolaşın. Ey Rasûlümüz, toplumuna de ki: Yeryüzünde dolaşın ve Allah'ın yaratmaya nasıl başladığına bakın. Siz bunda Allah'ın yeniden yaratmaya kadir olduğuna delil görürsünüz.
ثُمَّ اللّٰهُ يُنْشِئُ النَّشْأَةَ الْاٰخِرَةَ	Sonra Allah aynı şekilde ahiret için yaratmasını da yapacaktır. İnsanları ölümden sonra diriltecektir. İşte bu cahillerin inkar ettikleri son yaratmadır.
وَ اِلَيْهِ تُقْلَبُونَ	Ona çevrileceksiniz. Olduğunuz gibi canlı olarak ona döndürüleceksiniz. O da sizi hesaba çekip yapıpettiklerinize karşılık verecektir. Hayra karşılık hayır, kötülüğe karşı da o kötülüğün karşılığı kadar, adil bir ceza verecektir.
وَمَا اَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِى الْاَرْضِ وَ لَا فِى السَّمَاۤءِ	Siz yerde de gökte de aciz bırakıcı değilsiniz. Yani onu yenemez, ondan kaçıp kurtulamazsınız. Çünkü Allah sizden üstündür.
وَ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ وَلِىٍّ وَ لَا نَصِيرٍ	Sizin Allah'tan başka dost ve yardımcınız yoktur. Yani ondan başka sizi dost edinecek dostunuz ve Allah'a karşı yardımcı olacak bir yardımcınız yoktur.
يَئِسُوا مِنْ رَحْمَتِى	Rahmetimden ümit kesenler. Allah'ın rahmetinden ümit kesmiş olanlar. Cennete girmekten ümidini kesmişlerdir. Çünkü onlar kafirdirler.

AÇIKLAMA

Âyetler dinin temelleri olan Allah'ın birliğini kabul, peygamberlik ve yeniden dirilme konularını anlatmaya devam ediyor. Önceki âyetler Allah'ın birliğini ve Peygamberimizin peygamberliğini anlatmıştı. Bu âyetler ise üçüncü konuyu, yeniden dirilmeyi anlatıyor.

"Allah'ın yaratmaya nasıl başlayıp, sonra onu nasıl tekrar edeceğini anlamazlar mı? Doğrusu bu, Allah'a kolaydır."

Bu ahireti inkar edenler yalanlıyorlar mı? Yani Allah'ın insanı nasıl yarattığına bakmadan yalanlıyorlar mı? Muhakkak ki Allah'ın insanı yaratmış olması, onun tekrar yaratabileceğini gösterir. Yok olup çürüdükten sonra tekrar yaratma Allah için kolaydır, onun için asla zor olamaz.

"De ki: Yeryüzünde dolaşın, Allah'ın nasıl yarattığına bakın. İşte sonra Allah ahiret yaratmasını da aynı şekilde yapacaktır. Muhakkak ki Allah her şeye kaadirdir."

Ey Rasûlümüz, ahireti yalanlayanlara de ki: Yeryüzünde doğuya ve batıya doğru dolaşın ve görmekte olduğunuz yerin, göğün, nehirlerin, ağaçların, hayvanın ve insanın nasıl yaratıldığına bakın? Çünkü bu saydıklarımızın tamamı önceden yok idi. Onları Allah yarattı, sonra da yok edecektir.

Sonra Allah öldükten sonra diriltmeyi de aynı şekilde yapacaktır. Bunu, insanı hesaba çekip, yaptıklarının karşılığını vermek, için tekrar canlandırmak suretiyle yapacaktır.

Muhakkak ki Allah her şeye kaadirdir. Öyleyse bu hayatın son buluşundan sonra hesaba çekip yaptıklarının karşılığını vermek için insanı tekrar canlandırması Allah için tuhaf görülemez.

"Dilediğine azab eder, dilediğine de merhamet eder. Ona çevrileceksiniz."

İşte burada ifade edilen yeniden yaratmanın hikmetidir. Yeniden yaratmaktaki hikmet, bu dünyadaki amele göre insana karşılık vermektir. Öyleyse Allah, kendisini inkar edene ve nefislerini iman ve salih amelle temizlemeyenlere azab edecek, onları cehenneme sokacaktır. Nefislerini iman, takva ve salih amelle temizleyenlere de merhamet edecektir.

Siz ölüp yok olduktan ve tekrar yaratıldıktan sonra Rabb'inize döndürüleceksiniz.

"Siz ne yeryüzünde, ne de gökte Allah'ı aciz bırakabilirsiniz. Allah'tan başka bir dost ve yardımcınız da bulunmaz."

Aksine siz Allah'a yenilir, ona boyun eğersiniz. Sizin ondan herhangi bir şekilde kaçıp kurtulmanız mümkün değildir.

Sizin Allah'tan başka dostunuz yoktur ki, o dost sizden azabı savsın. Sizin yardımcınız da yoktur ki yenilmeyesiniz ve onun yardımıyla azab görmeyecek olasınız.

"Allah'ın âyetlerini ve ona kavuşmayı inkar edenler. İşte onlar benim rahmetimden ümitlerini kesmiş olanlardır. İşte can yakıcı azab onlar içindir."

Allah'ın (c.c.) peygamberlerinin getirdiği âyetleri ve ölümden sonra ahirette dirilip Allah'a kavuşmayı inkar edenler, rahmetimden ümit kesmiş olanlardır.

Burada geçen "ona kavuşmak"tan maksad, hesap ve amellerinin karşılığını almak için Allah'ın huzurunda durmayı gerektiren yeniden yaratmadır. Bu huzurda durma, eğer kişinin hesaba çekileceği iman ve iyi amelleri varsa söz konusudur. Eğer kişinin imanı ve iyi amelleri yoksa bu kişi hesapsız, doğru cehenneme atılır. Çünük onun tartılacak ve hesaplanacak iman ve iyi ameli yoktur. Bu nedenle Allah "işte onlar, rahmetimden ümidini kesmiş olanlardır" buyuruyor. Yani Allah'a kavuşmayı ve onun ayetlerini inkar edenler, Allah'ın (c.c.) rahmetinden ümit kesmiş olanlardır. Çünkü onların Kur'an'ı yalanlamış olmaları iman etmelerine ve iyi amel işlemelerine engeldir.

Ve yine onların ahireti yalanlamaları, şirkten arınmalarına ve iyi amel işlemelerine manidir. Dolayısıyla onlar cennetten ümit kesmiş kişilerdir.

"İşte onlar için elim bir azab vardır."

Bu azab, cehennemdeki ateş azabıdır. Allah'a sığınırız.

SONUÇ

1- Gözle görüleni görülmeyene, var olanı var olmayana delil getirmek için aklı kullanmak gerekir.

2- Âyetlerde yeniden dirilme inancı anlatılmış, geniş bir şekilde delilleri açıklanmıştır.

3- İnsan tam bir acizlik içersindedir ve onun Allah'tan kaçacağı hiç bir yeri yoktur. Bu acziyet öyle bir haldir ki, hemen iman ve takva ile Allah'a koşmayı gerektirir.

4- Yalanlayanlar, eğer yalanladıkları halde ölürlerse, hiçbir şekilde cennete girememek ve en çetin bir şekilde azab görmekle uyarılmışlardır.

İÇİNDEKİLER

HAC SÛRESİ
Allah Nankörleri Sevmez 7
Peygamberlerin Yalanlanmaları 12
Kafirlerin Azabı Acele İstemeleri 15
Allah Yolunda Hicret Edip de Sıkıntıya Uğrayanlar veya Öldürülenler 25
Her Ümmet İçin İbadetin Emredildiği 32

MÜ'MİNÛN SÛRESİ
Mü'minlerin Kurtulmuş Olmaları ve Özellikleri 47
İnsanın Yaradılış Merhaleleri 51
Kâinatın Yaratılmasındaki Özellikler 54
Nuh (a.s.)'ın Uzun Süreli Tebliği ve Kavminin Helak Edilmesi 57
Musa ve Kardeşi Harun (a.s.)'ın Firavun'a Gönderilmeleri 70
Mü'minlerin Özelliklerinden Bazıları 76
Ölümden Sonra Dirilmeyi İnkar Edenler 87

NUR SÛRESİ
Zinanın Haramlığı ve Cezası 109
Zina İftirasının Cezası 113
Mü'minlerin Arasında Kötülüklerin Yayılmasına Sevinenler 124
Nikahı Düşen Hanımlara Bakmanın Haram Oluşu 136
Evliliğe Teşvik ve Evlenmiyenlere Yardım Etme 141
Yaratılmışların Allah'ın Varlığına Delalet Etmesi 155
Münafıkların Genel Hileleri 159
Aile İçi Düzenlemedeki Esaslar 169

FURKAN SÛRESİ
Kur'an'ın Herkes İçin Bir Uyarı Oluşu 185

Kıyamet Günü Müşriklerle Putların Durumu 196
Peygamberin Ümmeti İçin Yapacağı Şahitlik 207
Peygamberlerin Tebliğlerindeki Genel Esaslar 210
Kafirlere Karşı Kur'an İle Cevap Verilmesi 221
Tevazu ve Faydaları 230
Yalan Yere şahitlik Yapmayanların Asil Tavırları 235

ŞUARA SÛRESİ

Kafirler İnanmadılar Diye Peygamberin Üzülmesi 243
Musa (a.s.)'ın Tebliğe Hazırlandırılması ve Firavun'a Gitmesi 247
İbrahim (a.s.)'ın Babası ve Kavmine Dedikleri 269
Allah'a İbadet Etmek ve O'nun Emirlerini Muhafaza Etmek 287
Salih (a.s.) ve Semud Kavmi 293
Lut (a.s.)'ın Mücadelesi 300
Allah'ın Azabının Kafirlere Ansızın Gelme Durumu 315
Allah İle Beraber Başka İlahlara İbadet Etme 318
Şeytanların Kimleri Sapıtabileceği 322

NEML SÛRESİ

Namaz İle Zekatın Birlikte Anılmasının Hikmeti 329
Mucizelerin Gösterilmesi 337
Süleyman (a.s.)'ın Tebliği 341
Sebe Kraliçesinin Mü'min Oluşu 352
Yerlerin ve Göklerin Gaybı 369
Kur'an'ın İsrailoğullarının Düştükleri Yanlışlıkları Nasıl Düzelttiği 375
Kıyamet İçin Sur'a Üfürülmesi 382

KASAS SÛRESİ

Firavun'un Zulmü ve Helak Oluşu 391
Musa (a.s.)'ın Yetiştirilmesindeki Hikmetler 400
Musa (a.s.)'ın Şuayb (a.s.) ile Karşılaşması ve Firavun'la Mücadelesi 413
İnsanların Hidayete Erme Meselesi 438
Müşriklerin Kıyamet Günü Karşılaştıkları Perişanlıklar 445
Karun'un Malı ve Azgınlığı 455

Ahiret Yurdunun Kimlere Verileceği 464

ANKEBUT SÛRESİ

İnandık Demekle İmtihandan Kurtarılamıyacağı 473
İnsana Anne ve Babasına İyilik Etmekle Emrolunması 477
Nuh (a.s.)'ın Dokuzyüzelli Yıl Kavmi İçinde Yaşamış Olması ve Tebliği 482
İbrahim (a.s.)'ın Kavmini Allah'a İbadete Çağırma Uslubu 484
Allah'ın Nasıl Yarattığı Konusu 488